Hyſtoria eccleſiaſtica.

¶ Eccleſiaſtica hy-
ſtoria Euſebij Ceſarienſis
viri de vita ac literis optīe
meriti: que tum iniuria tē-
porū tum in curia calcogra-
phorum penitus obſoleſce-
bat. ſumma fide recognita:
priſtineqꝫ integritati reſti-
tuta in lucem educta eſt cuꝫ
indice principalium ſenten-
tiarum hac in excellen-
ti hyſtoria contenta-
rum ſerie alpha-
betica adamuſ-
ſiꝫ collecto
⁊ emen-
dato.

OC.1.118.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Gaufridus Bouſſardus theologorum minimus: domino Stephano poncher iuris pontificij pariter ⁊ imperatoris interpreti Celeberrimo omniumq; bonarum litterarum amantiſſimo: atq; in ampliſſimo galliarum ſenatu preſidenti digniſſimo. S. P. D.

Eccleſiaſtice hyſtorie vtilitatē pariter ⁊ amenitatem mecū reputans clariſſime vir eamq; iam apud bibliopolas perinde ac non extaret nuſq; reperiri Imprimendam curaui a nobis primum diligentiſſime caſtigatam. Et ſi enī ſuperioribus annis impreſſa fuiſſet mendis tamen quibus abundenimis reſperſus erat codex cum in notis ſignis/et punctis tum in ipſis vocabulis ⁊ integris ſententijs pleroſq; litterarum amantes iure ab eius lectione deterrere poterant et legentes non parum offendere. Huius miſertus volens rei litterarie ſimul et ſtudentium collegio vel hoc in vno conſulere accipio eam in manus: et recondens me penitus lego relego: percurro. Multiſq; exemplarib⁹ ⁊ archetipis quos ex varijs conquiro bibliothecis conferens: caſtigo et emendo q̄ poſſum accuratiſſime: non ſententias modo ſed ſingulas pene ſyllabas diſcutiens. Addo indicem ſiue (vt vulgo dicitur) tabulam: ordine elementorum ſeruato: qua monſtrante: quicquid ea in hyſtoria continetur: q̄tumuis exile vel abditum modo ſit cognitu dignum lector facile inueniet. Hanc hyſtoriam cōpoſuit Euſebius Ceſaree paleſtine epiſcopus cognomento pamphyli: vir humanarum diuinarumq; litterarum eruditiſſimus: et ſacre bibliothece diligentiſſimus perueſtigator. Qui tametſi impias arrij partes aliquando ſecut⁹ ſit: tandem tamen ad eccleſie ſinum rediens: nicene ſynodi fidem non modo ſincere falſus eſt: ſed publice fortiterq; defendit. Euſebius igitur iſte hac in hyſtoria antiquitatem et exordia gentis noſtre religioniſq; texens naſcentē pulchre deſcribit eccleſiam: quam a condito euangelio per omnem ſuam etatem circū ducens: ad conſtantinum imperatorem ſcribendo peruenit queq; ſuis reddēs temporibus. Sicq; eam varijs ſubinde aſpergens hyſtorijs tam amenā tam q; iucundam reddidit: vt omni ex parte lecta animum tuum quantumuis meſtum leuare ⁊ vegetare valeat. Inter multas que res eccleſiaſticas tractauere eccleſiaſtice hyſtorie appellationem iam apud omnes ſibi vendicat: hac vt arbitror ratione quo[illegible]cum ferre primo poſt chriſtum tempore fuerit per euſebiū conſcripta: eccleſie acta reiq; eccleſiaſtice ſeriem et elegantius: et ordinat[illegible]: ⁊ religioſius extat. In ea videre eſt beluinas gentilium in noſtros feritates: diras tyrannorum perſecutiones inuictas martyrum conſtantias: fortes chriſtianorum confeſſiones: noſtrorumq; epiſcoporū reuera acta magnifica: aliaq; id genus innumera tam pulchra et tam iucunda: vt ſi hāc ſemel legendo quis fuerit aggreſſus: tanta eum capiet in ea legenda voluptas: vt non legere modo ſit contentus: ſed et relegere non ſemel neq; bis ſed ſepius deſideret: et cupiat vltro. Id enim precipui ſupra ceteras tibi lectori preſtabit. quod cū eam millies relegeris: nunquam lectio eius faſtidium: nunquā tibi nauſeā faciet: quin potius: quo ſepius eam releges: eo auidior ad eam iterum legendam certatim curres. Id (vt interim de rerum vbertate quas complectitur ſileam) exiſtimo preſtare ſermonis culturam: que tanta eſt vt cum greca ſit hyſtoria: mirum ſit tantam in vertendo venuſtatem ſeruaſſe rufinum. Rufinus enim aquileienſis preſbyter vtriuſq; lingue peritiſſimus grecum euſebiū latinum fecit iacentemq; noſtrorum auribus contradidit. Nec id modo: ſed et nouem illius

duos poſteriores adidit libros:partim ex maiorum traditionibus: partim ex his que rerum experimento didicerat:ab ſe pari cultura compoſitos. Hunc ego laboreꝫ meum quamtuluſcunqꝫ eſt tibi dicandum putaui eruditiſſime vir non quot putem tam egregium opus te fugere quippe quem ſepius ipſe audiui ex archanis abditiſſimiſqꝫ huius hyſtorie latebris multa p̄clara magna cum maieſtate depromere. Sed id eo animo facio. Cum quot preter inſignes animi tui dotes:quibus plurimum ornaris orbiqꝫ noſtro cantatiſſimis es:nō iura tantū imperatoria aut pontificia vt nulle legulei ſuperba ignorantia turgidi denſiſſimis agminibus pallacij strataꝫ fruſtra girendo terentes:ſed diuinas humanaſqꝫ omni generis diſciplinas libēter legis:earumqꝫ amantes neſcio qua innata tibi comitate colis obſeruas et tota animi auiditate exoſcularis. Cum quot ſciens te hoc in ampliſſimo galliarum ſenatu viruꝫ eſſe primarium orationemqꝫ tuam apud illos non parum habere momenti. Cupiam immo orem ⁊ regē patres illos conſcriptos atqꝫ ſenatores:quibus nō iniuria preſides adhorteris vt cum e foro redeunt domum animum ſuuꝫ curaruꝫ nimietate obrutum vna hyſtorie huius lectione vegetent ⁊ leuent codicem hunc ſumentis in manus. Non parum eis conducet:habebunt quoruꝫ acta mirentur quorum virtutes imitentur quibus et vitam moreſqꝫ componant ſuos. Maieſtatem eorum non dedecebit ſed ornabit eorumqꝫ ſententias quas te rogante dicunt reddet clariores. Concinnior enim erit oratio ſi rei de qua conſultatur accommoda redditur hyſtoria. Ita factitaſſe olim veteres illos oratores legimus et cum cauſas pro noſtris agerent et cum ſententias in ſenatu dicerent. Teſtimonio ſunt orationes ille ſplendide ciceronis tibi me cōſcio familiares quas varie hyſtorie et peregrine e domeſtice quibus perpulchre aſperſe ſunt et ameniſſimas reddūt et illuſtriſſimas. Sic ⁊ illuſtrabit illos ſenatores tuos euſebius noſter animos eorum non parum excollet ſententias facundiores reddet et fecundiores. Itaqꝫ vir clariſſime tuum erit eos monere adhortari eis ſuadere:perſuadere poſt hac euſebium noſtrum ſibi faciant domeſticum ⁊ relegendo familiarem. Id vbi feceris de euſebio pariter ⁊ illiſipſis bene mereberis:et noe quoqꝫ ad aliud maius et ſi non inſignius opus aggrediendꝫ reddes:et alacriores et concitatiores. Sed iam bene vale:et Gaufridum tuuꝫ ama ſemper te amantem.

Bibliothecæ Secr. Coll. Rom.
Soc. Jesu

Abagar⁹ rex ad xp̄m curſorem cum epiſtola mittit.libro.j.cap̄.xv.⁊ capi.xvj.

Abagarum regē thadeus impoſitione manus morbo per naturam inſanabili curat.libro primo.ca.xvij.B.⁊ libro ſcd̄o.ca.j.A.

Abagari ⁊ thadei collocutio.lib. p̊mo.capitulo.xvij.B.

Abdon podagra laborantem thadeus manus impoſitione ſanat lib.p̊mo.capitulo vltimo.C.

Abrahe et familie eius: de⁹ preceptor et monitor familiaris fuit.libro primo. capitulo.j.B.

Abrahā ⁊ qui ante eū pietatē fidē ⁊ iuſtitiā tenuerunt xp̄ianos fuiſſe oſtēditur.libro primo capitulo.j.D.

Actas niceni cōcilij. li.x.ca.vj. B.adamātius ⁊ origenes idē libro.vj.x. ca.

Adanctū ꝑ xp̄i fide cōſtāter paſſuz vna tota ciuitas in qua ſummas partes adminiſtrabat i ꝯfeſſiōe fidei ⁊ morte pferenda imitatur.lib.viij.ca.xj.

Adoleſcens clare indolis a iohāne euāgeliſta cuidam epiſcopo inſtituetur cōmendatus per nimiam indulgentiam ſenſim deprauatus tandē dux latronum efficitur.lib.iij.ca.xviij.

Affricam hyſtorici meminit. libro.j.capitulo quarto.⁊ ca.ſexto.A.

Africanus hiſtoricus quis filius naturalis ⁊ quis legalis dicatur edocet.libro primo.capitulo ſexto.A.B.

Africanus hyſtoricus diſſonantiam q̄ ſuper chriſti genealogia inter lucā ⁊ mattheum videtur eſſe concordat.libro primo.capitulo ſexto.A.⁊.B.

Africani opuſcula et ingenium .libro ſexto.capitulo.xxij.

Agabus propheta famē magnam futuraz ſub claudio predixit.lib.ij.ca.iij.B.⁊ cap̄.viij.

Agrippa rex.lxij.epiſtolas de laude et ꝓbatiōe librorum ioſephi ſcripſit.lib.iij.capitulo.viij.

Agrippa caſtor ſcriptor celeberrimus baſilidem i ſcriptis validiſſime cōfutat.lib.x.ca.vij.A.

Albin⁹ feſto mortuo mittit a ceſare procurare iudeā.lib.ij.ca.xxiij. C.

Alchion preſbyter antiochene eccl'ie vir eruditiſſimus in cōcilio anthiocheno aduerſus paululum ſamoſatenū ⁊ ei⁹ hereſim clariſſimus aperuit.libro ſeptimo.c.xxv.A.

Alchion ab omni ep̄orum ꝯuentu permittit diſputatio aduerſus paulū. ibidem.

Alchion ſolus potuit paulū hereſimq; eius cōuincere ꝯfutare.ibidem.

Alchion ⁊ paulus omni ſpectante concilio ⁊ excipiētibus notarijs diſputant.ibidem.

Alexandriā apud xp̄ianos aurib⁹ ⁊ naribus amputatis ſic trūcos abire ſinebant ſub Diocletiano.li.viij.capitulo.xij.A.

Alexander alexandrie ep̄s euſebij violentis conatibus ſolis precib⁹ et lachrymis reſiſtit.li.x.ca.xiij.

Alexāder eos qui ab athanaſio puero baptizati quaſi perilocū fuerāt ſtatuit nō rebaptizandos lib.x.ca.xv.⁊ j.q.j.ſpūſſctūs.Ecce.

Alexādrinū cōſiliū ſub iuliano congregatū lapſos a fide ad eccleſie ſinum redeūtes cū manſuetudine ſuſcipiēdos decernit.li.x.ca.xxvij.

Alexandrinū cōciliū ſpiritū ſctm̄ eiuſdē eſſe ſubſtātie ac deitatis cū patre et filio diffinit.li.x.ca xxix.

Alexandrinū conſilium nō tres ſubſtātias ſed tres ſubſiſtātias i trinitate ꝯfitēdas ad extinguēdū ſabellij hereſim diffiniuit.li.x.ca.xxix.

Alexander medicus: xp̄ianos qui torquebantur ne a fide deficerent nutibus hortat ⁊ tādē ſe eſſe xp̄ianū libera ꝓfeſſiōe faſſus varijs primū cruciatib⁹ penis iugulat.li.v.ca.iij. B.

Alexander heretic⁹ mōtani inſanias ſecutus ⁊ martyrē ſe dicens ꝓ latrocinijs ⁊ alijs nefarijs actibus re⁹ extitit.lib.v.ca xvij.A.⁊.B.

Alexāder hieroſolymoꝝ ep̄s ſanctorū epiſtolas i bibliotheca aſſeruari curauit e quib⁹ euſebius hyſtorie ſcribende materiaz ſumpſit.li.vj.c.xv.

Alexander ſuccedit antonino.libo. vj.

capitulo.xv.
Alexandri impatoris tpe origenis ſcribere cōmentarios in litteras ſacras cepit.libro ſexto.c.xvj.
Alexander.xiij. annis imperat. lib.vj. capitulo.xix.
Alexandro ſuccedit maximinus. libro ſexto.capitulo.xix.
Alexandrie indicibile feritate in xpianos ſub decio ſenitur.lib.vj.capitu. xxx.per totum.
Alexādrie tanta in nr̄os ſub decio feritate ſenitur vt plurimi a fide diſceſſerint.lib.vj.capitulo.xxx.B.
Ambroſius valentiniane hereſis ſectator ab origine non conuincitur et ad eccleſie gremiū redit.li.vj.c.xiiij.A.
Ambroſius vi precū origenem compulit vt in ſcripturas ſacras ſcriberet. libro ſexto.capitulo.xvj.
Ambroſius omnia neceſſaria origeni ſcribenti abundantiſſime miniſtrabat libro.vj.ca.xvj.
Ambroſius adhuc cathecuminus ⁊ mediolanēſis pfectus a pluribus diſſidentibus vna voce poſtulatur epſ. libro.xj.capitulo.xj.
Ambroſij arma aduerſum iuſtine regine furorem ieiunia vigilie obſecrationes.libro.xj.ca.xvj.
Anaclet⁹.ij.titi anno lino ſuccedit.libro tertio.capitulo x.
Antiquitas chriſtianorum oſtenditur. libro.j.capitulo.j M.
Antiochie ſub tiberio florentiſſima cōgregat̄ eccleſia.lib.ij.cap̄.iiij.B.
Ananias pontifex iudices aduerſus iacobum iuſtum conuocat. libro ſecūdo.capitulo xxiv.C.
Ananias pontifex autor fuit mortis iacobi.libro ſecundo capitu.xxiij.C.
Andreas ſcithiā ſortitur. libro.iij. ca.j.
Anacletus ſedit rome.xij.annis.lib.iij. capitulo.xj.
Anacleto ſuccedit clemens. li.iij.ca.xj.
Antiochie primus epſ euodius.li. iij. capitulo.xvj.
Antiochie ſecundus epſ ignatius. lib. tertio.capitulo eodem.
Antinouus ſeruus adriani pro deo colebatur.libro.iiij.ca.vij.C.
Antynoo adriani ſeruo tēpluz agones ſacerdotes et prophetas inſtituūt ac alios diuinos honores timore pn cipis deferunt.libro.iiij.ca.vij.C.
Antoninus pius ſuccedit adriano. lib. quarto.capitulo.ix.
Aniceti temporibus egeſipus romam venit.lib.iiij.cap.x.B.
Antoninus ſcribit ad aſianos vt nihil moleſtie chriſtianis inferāt religionis ſue cauſa.lib.iiij.cap.xij.
Antonini epiſtola ad aſianos pp̄los p defenſiōe xpianoꝝ.libro. iiij.ca.xij.
Antoninus pius.xx.annis imperat. libro quarto.ca.xiv.B.
Antonino pio ſuccedunt Marcus aurelius verus antoninus filius ⁊ lucius frater.lib iiij.ca.xiij.B.
Antoninus ver⁹ ſuccedit antonino pio patri ſuo.ibidem.
Antoninus verus imperat. xix.annis. lebro quinto capitulo.ix.
Antoninus ſuccedit comodus.libro.v. capitulo.ix.
Antonius ſuccedit ſeuero patri lib.vj. capitulo.v.
Antonius ſeueri filius.vij. annis et.vj. menſibus imperat.lib.vj. ca. xv.
Antonio ſeueri filio ſuccedit macrinus. libro ſexto.capitulo.xv.
Antonin⁹ ſuccedit macrino.libro ſexto capitulo.xv.
Antoninus. iiij. annis imperat. lib. et capitu.eiſdem.
Antonio ſuſcepit alexander vt.S.
Antiochenū cōſiliū vltimum paulus ſamoſatenum conuincit hereticū eūq vt talē dānat lib.vij.ca.xxv.A.
Antholius epiſcopus laodicenus alexandriā ciuitatē prudenti ſubtili ⁊ admodū induſtria fame pariter abſoluit ⁊ bello.lib.vij.ca.xxvij.A.
Anatholius vir erudiſſim⁹ fuit. libro vij.ca.xxvij.per totum.
Anatholius de paſcha quid ſenſerit. libro.vij.ca xxij.B.
Anatholium fortuna per regionē trāſeuntē laodicenſis eccleſia defuncto euſebio ſibi aſſumit epiſcopuz.lib. vij.capitulo vltimo.
Anchymus nicomedienſis epſ ſub dio

cletiano patitur.libro.viij.ca.vj.B.
Antiochie ſimulachrum erat artibus magicis ita cōpaginatum vt reſpōſa reddere videret. lib.ix.z.c. tertio z.x.A.
Antonius de heremo alexādriā deſcendens didimū ſup oculoꝝ corporaliū amiſſione pulchre cōſolatur.lib.xj. capitulo ſeptimo.
Anthiochie pumum xp̄ianū nomē exoritur.lib.ij.ca.iij.B.
¶ Apoſtolus miſſum indicat.libro pri mo.capitulo.xij.B.
Apoſtoli ſeptuaginta diſcipulis ſcientiā tradiderūt.lib.ij.ca.j.A.
Apion p grecis apud gaium legatus accuſat iudeos q dignos honores gaio nō deferant.libro.ij.ca.v.C.
Apoſtoli ad predicādū in diuerſas puincias dimittunt.l.iij.ca.j.
Apocalipſis ioānis in fine principatus domitiani ortt.lib.iij. capi. xiij. z libro.v.ca.viij.A.
Apoſtoli pimpedebāt ſermonis ornatum.libro tertio.ca.xix.A.
Apoſtoli in ſignoꝝ grā ſibi a xp̄o cōceſſa.cōfidebāt.libro tertio.cap.xix.A.
Apoſtoli nō inhumane ſapientie vbis ſed in oſtēſione ſpūs z virtute ſcientiam regni celoꝝ tradiderunt. libro tertio.capitulo.xix.
Apoſtoli nō curauerūt plures libros cōdere.libro.z capi.quibus ſupra
Apoſtoli z oēs alij xp̄i diſcipuli breues z ſuccinctos libros quos ederēt reliquerunt.lib.iii.capi xix.A.
Aplorum tpe nulli corruptores veritatis appaꝛuerūt.lib.iij.ca.xxvj.B.
Apolinaris ſcripta referūtur libro. iiij. capitulo.xxv.
Apocalypſim Johannes ſcripſit prope finē domitiani.lib.v.ca.viij.A.
Appelles heretic⁹ ex martionis hereſi cuiuſdā vginis ſuaſione errauit z in ſcripturas ſacras blaſphemus dicebat prophetas nihil cōtinere veritatis.libro quinto.capitulo.xij.
Apocrifi libri de qb⁹ alias dubitatū eſt circa nouū teſtamētū qui ſint libro tertio.capi.decimonono.B.
Apollinaris hereſim mōtani mltifariā impugnauit z declarauit.li. v. c.xv.
Apollonius montani hereſim declarāuit eāq z eius pphetiſſas fortiter impugnauit.lib.v.ca.xvij. per totū z preſertim in B.
Apollonius quis fuerit montanus aperit.libro.v.capi.decimoſeptimo.
Apollinis morte pro xp̄i fide in vrbe roma imperante qūo conſtanter ſuſtinet.libro.v.capitulo vigeſimo.
Apollonia lōgeue etatis virgo ſub decio apud alexandriam paſſa eſt.lib. vj.capitulo.xxx.
Apollonie dētes effoſos.li.vj.c.xxx.A.
Apollonia vltro in rogum accēſum pſiliuit.lib.vj.ca.xxx.A.
Apocalipſim quidā nō Johānis ſʒ cherinti heretici eſſe dicerunt. libro ſeptimo.capitulo.xxij.
Apocalipſis an iohannis euāgeliſte an alterius iohānis fuerit ambigebat dionyſius alexandrin⁹ ep̄s omniuʒ epoꝛum ſui tp̄is eruditiſſim⁹. libro ſeptimo.capitulp.xxij.
Apollo iubēte gregorio moece ſarici. ep̄o recedit pmittēte reddit z dat reſpōſa vt ꝯſueuerat.li.vij.ca.xxiij.b.
Apollinaris ep̄s vir lr̄atiſſimus:ſed hereticus aſſerebat xp̄m non animam rationalem ſed tantum vegetatiuā cuʒ corpore ſuſcepiſſe.lib.xj.ca.xx.
Apollinaris dicebat ipſuʒ verbū in xp̄o vicem anime rationalis tenere. lib. vndecimo.capitulo.xx.
Apollinaris hereſis in cōcilio romano dānata fuit.lib.xj.ca.xx.
¶ Aqua i oleū narciſſo benedicēte vſa. libro.vj.capitulo.vj.
¶ Aquila et priſca vrbe roma pulſi in aſiam veniunt z paulo aderant.libro.ij.capitulo.xviij.B.
¶ Ariſtobolum iure ſucceſſionis regno z impio fungētē vinctū cum liberis pompeius romā miſit.lib.j.ca.v.A.
Archelaus herodi ſuccedēs pontifices non ſm generis ordinem conſtituit ſed ignobilibus qbuſq ſacerdotis cōmiſit lib.j.ca.j.B.
Archelaus in regno iudeoꝛuʒ ſuccedit patri ſuo.lib.j.capitulo.x.
Aretha rex ob iniuriam filie ſue hero-

diadi irrogatã herodẽ bello oppugnãt ⁊ ſuperat libro primo.ca.xiij.

Armatorũ cohortes velut dimicantes viſe ſunt ſupra hieruſalẽ ante eius excidium ꝑ aerem circunferri. li.iij. capitulo ſexto.

Ariſtides vir fidelis librum de chriſtiana religione adriano obtulit. libro quarto.capitulo tertio.

Artemonis hereſis que fuerit libro. v. capitulo.xxvij.

Artemonis hereſim paulus ſamoſatenus inſtaurare conatus eſt ibidem.

Arrius presbyter alexandrinus filium in diuinis a ſubſtãtia patris abſcindere conatur.libro.x.ca.j.

Ariane hereſis origo.ibidem.

Arrio fauent.xvij.epĩ quorũ ſoli ſex patiũtur ſe cũ arrio expelli.li.x.c.v.B.

Arrius eiuſq; hereſis in niceno cõcilio damnatur.ibidem.

Arrius humane neceſſitatis cauſa ad publicum locum declinans qua hora ad eccleſiam vt in ea reſtitueret magna ꝯmitatus caterua pergebat inteſtina atq; omnia viſcera emittit libro decimo.capitulo.xiiij.

Arriani in cõcilio arminienſi ſimplices occidentalium ſacerdotes vim vocabuli homouſion ignorantes circũueniunt.li.v.cap̃.xxj.

Arriana hereſis triformis.li.x.ca.xxvj.

Arriana hereſis eunomianã ⁊ macedonianã hereſim generauit.li.x.c. xxv.

Archelaꝰ oriẽtis comes in cõcilio apd̃ tyrũ congregato vice imperatoris preſidet.libro.x.ca.xvij.

Ariminenſe concilium homouſion auferri de fidei ſymbolo decernit contra ea q̃ ſancti patres apud niceã cõſcripſerãt.li.x.c.xxj.

Arbogaſtes dux valẽtiani cauſas ꝑſtitiſſime inſimulat vt valẽtianus ſibi ipſi mortem inferre.libro vndecimo capitulo.xxxj.

Archadius auguſtus ordinante patre theodoſio partes orientis ad miniſtrandas ſuſcepit.li.xj.ca.vltimo.

Armeniorꝝ gẽs religioni xp̃iane deditiſſima eſt.l.ix.ca.viij.A.

Aſtirius prece ad xp̃m fuſa ſubito omne demonis preſtigium diſſoluit li. ſeptimo.capitulo.xiij.

Aſtirij nobiliſſimi romani duo clariſſima geſta memorantur.ibidem.

Attallus pro xp̃i. fide in ſella ferrea torretur ⁊ martyr efficitur. libro.v. capitulo tertio.B.

Athanaſius adhuc puer a coetaneis ſuis ep̃s per iocum ⁊ ſimulationem electus multos cathecuminos baptizat qui non rebaptizantur libro decimo.capit.v.⁊.j.q.j. ca. ſpiritus ſanctus.§.ecce.

Athanaſius ĩ multis ⁊ enormibꝰ criminibus ab arri ſectatoribꝰ falſo accuſatus pulchre multũ ⁊ mire in p̄ñtia cõcilij ſe purgat.lib.x.cap̃.xvij.

Athanaſius toto orbe ꝓfugus ad mortem querit̃ perſequẽtibus eũ arrij ſectatoribus ꝯſtãtij imperatoris fauore innixis.li.x.c.xxviij.⁊.xxix.

Athanaſius perſecutionẽ arrianorꝝ fugitans ſex continuis annis in ciſterna latet.lib.x.ca.xviij.

Athanaſius cõſtantis adiutus fauore per conſtantium in eccleſiam ſuam parum temporis reſtituitur. libro decimo.capitulo.xix.A.

Athanaſio fauentes in concilio mediolanenſi in exilium tenduntur.li. decimo.capitulo.xx.

Athanaſius in ſuã eccleſiã reſtitutus mortuo conſtante de ſede per arianos pellitur in locũq; eius georgius mittitur.libro decimo.ca.xix.

Athanaſius iubẽte iuliano iterũ vtiq; queritur.li.x.ca.xxxiiij.

Athanaſius cõmitti q̃ eum ꝑſequebat̃ ⁊ querebat obuius venit nec agnoſcitur.ibidem.

Athanaſius cũ vtiq; per iulianum queretur alexandriam reddit ibiq; tuto latebras vſq;quo perſecutio ceſſaret exegit ibidem.

Athanaſius formã fidei ⁊ eccleſiarum diſponendarũ modũ iouiniano tradidit.lib.xj.ca.primo.

Athanaſius ſedit alexandrie.xlvj. annis.lib.xj.capitulo tertio.

Athanaſius moriens petrũ tribulationum ſuarũ participẽ elegit ſucceſſo

rem ibidem.
Athanaſius alexādrie cp̄s pōtifex maximus dicitur.lib.xj.c.xxviij.
Athanaſius iohannis baptiſte reliq̄as ſubcauato ſacrarij pariete paucis ar bitris incluſit.ibidem.
Audite ſunt voces de abditis templi procedentes ante excidiū vrbis hieruſalem dicētes migremus hinc.li.iij.capitulo.vj.
Auguſtus ſeptem ⁊ quinquaginta; annis imperat.li.j.c.xj.
Aurelianus ſuccedit claudio.lib.vij.capitulo.xxxv.a.
Aurelianus concilij ſententiam aduerſus paulū ſamoſatenum iuuat mandans illum manu publica, ab eccleſia depelli li.vij.c.xxv.C.
Aurelianus initio imperij ſatis pius in chriſtianos fuit ibidem.
Aurelian⁹ malis ꝯcilij deprauat⁹ pſecutionē in eccl'ias meditat̄ ibidem
Aurelian⁹ dictatas iaz lr̄as ꝓ pſecutione in xp̄ianos excitāda cuz pararet morte ſubita p̄uenitur ibidem.
Aurelianus.vj.annis imperat ibidē.
Aureliano ſuccedit probus ibidem.
Auctoritas librorū legis veteris ex ioſepho oſtenditur.li.iij.c.viij.

De littera. B.

Babyle martyris ſepulchrum ne reſponſa litantibus demones darent impediebat li.x.c.xxxv.
Babyle martyris corp⁹ xp̄iani ſummis clamorib⁹ pſallentes ſepulchro vt iulian⁹ iuſſerat auferūt.li.x.c.xxxv.
Bacurius vir omni ex parte inſignis contra eugeniū tyrannuz fortiſſime fecit li.xj.c.xxxiij.
Baptiſm⁹ marci heretici ⁊ ſectatorum eius qualis fuerit lib.iiij.c.x.A.
Baptiſma non eſſe iterandu ʒ oſtendit̄ per hyſtoriam memoratu digniſſimam li.vij.c.viij.
Baptizatū ab hereticis etiā in forma: q̄ videbat̄ plena eſſe blaſphemis nō eſſe rebaptiſandū cenſet dionyſius alexandrinus epiſcopus idem.
Barnabas fuit vnus de.lxxij.diſcipulis.li.j.c.xiij.⁊.li.ij.ca.j.A.
Barchochadas dux exercitus iudeorum lib.quartó.c.v.
Barchochadias deſig̃t ſtellā cecā idē.
Barſabas q̇ ⁊ iuſtus dictus eſt venenū bibit ⁊ nihil nocuit.l.xxv.ij.c.xxxv.b.
Bartholomeus indiā cteriorē in diuiſiōe apoſtolorum ſortit̄ li.iij.c.j.⁊ li.x.capitulo.x.
Baſilides vir diabolic⁹ orit̄.li.iiij.c.v.
Baſilidē, aggrippa caſtor ſcriptor, celeberrimus ſcriptis validiſſime confutat.li.iiij.ca.vij.A.
Baſilides ꝓphetas ſibi barbaris nominibus confingit.ibidem.
Baſilides ſectatores ſuos more pictagorico docuit q̄nquēnio ſilere vt.s̄.
Baſilidi carnifici ſuo potamiana virgo coronam martyrij noctu impoſuit ꝙ eam cum ad ſupplicium duceret humane tractauerit.libro.vj.capitulo quarto.
Baſilides potamiane virgis carnifex ꝙ eā cum ad ſuppliciuʒ duceret humane tractauerit martyrij coronam illa imperante mereret̄ idem.
Baſilij ⁊ gregorij nazareni geſta ꝑclara.li.xj.c.ix.A.
Baſiliū de doctoris cathedra gregori⁹ extrahit ac ſecum ad monaſtarium manu iniecta perducit ibidem.
Baſilius vrbes ⁊ rura circuiens predicatione ſua omnium animos ad virtutē tumulat.li xj.c.ix.A.
Baſilius prefecto mortem ſibi minitāti forte ⁊ chriſtiane digniſſimum verbū reſpondit.lib.xj.c.x.B.
Baſilius ⁊ gregorius nazanzenus ſub valente clarent.li.xj.c.ix.
Beniuolus fidē ſuā intrepide faſſus palaʒ balteum quo precinctus erat proijcit ne impijs iuſtine pareat mādatis.li.xj.c.xvj.
Berilluʒ hereticantē doctrina ⁊ diſputatione ſua emendatum ad veram fidem redire perſuaſit origenes.lib.ſexto capitu.xxiij.
Bethara opidum iudeorū mutato nomine ohcio adriano bello appellatur ibidem.
Blandina femina chriſtianiſſima inaudita ⁊ vix credibilia penarum genera pro chriſti fide conſtantiſſime

ſubſtinet lib.v.c.j.D.ꝛ.c.iij.B.

Blādina quotiens in tormētis xpiana ſum ꝓclamabat totiens noue vires corpori reddebant.li.v.c.j.D.

Blandinam crucifixam ꝛ beſtijs expoſitā nulla beſtia cōtingere audet li. quinto.c.ſecundo.C.

¶De littera.C.

¶Caldei ignis dei ſui cauſa cum omnium ꝓuinciarum habuerunt conflictum li.xj.cap.xxvj.

Caldeorum deus ignis omnium aliarum prouinciarum deos ſuperat.li. xj.capi.xxvj.

Caldeorum deus ignis fuit libro.xj.capitulo.xxvj.

Canō noui teſti ordinat li.iij.c.xix.B.ꝛ lib.vj.capitulo.xvij.B.

Canopus egyptioꝝ deus tandē ignez caldeoꝝ in deum ſacerdotis aſtucia ſuperat lib.vndecimo.c.xxvj.

Carpocrates noue ſupſtitionis auctor preſtigia ſymonis magi publice tradebat lib.iiij.c.vij.A.

Carpocrates vir ſuperſtitioſus q̄ ꝛ qualia docebat ibidem.

Carus concilijs carineo et numeriano trib⁹ annis nec plenis imperat, ſuccedit ꝓbo.lib.vij.cap.xxv.B.

Caro ſuccedit diocletianus ibidem.

Caſtitatem ꝛ virginitatem ſuam vt ſeruarent.iiij.virgines due in fluuium due in mare ſe demerſerunt li.octauo.capitu.duodecimo.B

Cathedra labi i ceſarea philippi honoris ei⁹ grādiu ꝯſeruat.li.vij.c.xv.

¶Cecus cellule macharij admotus et luto parietis obliuitus aquaq; lotus viſum recipit libro vndecimo capitulo decimo.

Cephas vn⁹ de.lxxij.diſcipulis fuit teſtimonio clemētis li.j.c.xiij.B.

Cerdo heretica venit romam et inualuit ſub higinij ꝛ pij temporibus li. iiij.c ix.ꝛ.x.A.

Ceſarea pygoſtrationis prius vocabatur.li.ſecundo.c.decimo.B.

¶Cherintus hereticus vētri ꝛ gule deditus hereſis fede ꝛ carnalis caput ꝛ auctor fuit li.tertio capitulo.xxij.

Cherintū ꝓitatis ignitū in balneis reperiens iohannes mox exiliuit ꝛ diſceſſit nō locus.lib.iiij.c.xxij. A.

Cherintus qui primuz tormenta vltro ꝓuocauerat inter ipſa a fide deficit lib.quarto.c.decimotertio.B.

¶Chriſti gen⁹ ꝛ naturā ꝓferre nullus ſermo ſufficit libro primo.c.ꝓlo.A.

Chriſti eternitas ꝛ diuinitas ex iohanne moyſe ꝛ dauide declaratur libro primo capi.primo.A.ꝛ B.

Chriſtum conditorez omnium eſſe oſtēditur ibidem.

Chriſti incarnatio ex daniele declarat lib.j.capitu.j.F.

Chriſti nominis typus ꝛ ymago in pōtificibus regibus ꝛ ꝓphetis ꝓceſſit lib.j.ca.j.G.ꝛ D.

Chriſti nominis antiquitas ibidem.

Chriſti filij dei a reliquis qui chriſti appellationem habuerunt diſtinctio libro primo.ca.j.L.

Chriſti filij dei nomen ꝑtās ꝛ regnū ꝑ vniuerſum orbem diffuſum ibidem.

Chriſtianorum genus ante abraham cepiſſe oſtenditur.li.j.cap.j.D.

Chriſtianum nomen nuper diffuſū ſ; non nuper inuentum eſt.ibidē Chriſtianoru; religio nō nouella aut nuper exorta eſt.lib.j.ca.j.D.et N.

Chriſtianoꝝ religio ex ipſa mūdi origine deſcendit ibidem.

Chriſtus quo tpe natus eſt.lib.j.ca.ij.

Chriſtus quomodo a dauid ꝑ ſalomonem ꝛ iterum ꝑ nathan genealogiſatur.lib.j.ca.vj.B.

Chriſtus initio p̄dicatiōis ſue.xij.apoſtolos elegit quos ſanctis ſectatoribus ꝓfecit.lib.j.ca.xij.B.

Chriſtus.lxxij.diſcipulos binos in vrbes ad quas venturus erat ꝓmiſit lib.j.c.duodecimo.B.

Chriſtus a ioſepho miro commendat. lib.j.ca.xiiij.A.

Chriſtus omne predicationis ſue tempus ſub anna ꝛ caypha exegit libro primo capi.xij.

Chriſtus epiſtolam mittit ad abagaꝝ regez libro primo capi.decimoquinto ꝛ.xvij.A.ꝛ.lib.ij.c.j.B.

Chriſtus noluit auctoritate ſenatus in deos referri ne diuina ꝟtus huma-

no auxilio putaretur indigere lib.j. capitu.ij.
Chriſtianū nomē pmū apđ antiochiā a diſcipulis ſumptū eſt li.ij.c.xij.B.
Chriſtianoꝝ martyria ꝛ perſecutiones etiā a ſcriptoribus alterius religionis conſcribebant̄.li.iij.c.xiij.
Chriſti cōſanguinei poſſeſſiones ſuas ꝓprijs manib⁹ excolebāt li.iij.c.xv.
Chriſti cōſanguinei prius terrā ꝓprijs colentes manibus poſt duces eccleſie effecti vſqȝ ad tēpora traiani permanſerunt li iij.c.xv.ꝛ.c xxvj.A.
Chriſtianorum decē infirmi ꝛ inualidi a fide pre tormentorum magnitudine lapſi ceteris magnū luctam reliquerūt li.v.c.j.E.
Chriſtianoꝝ ſerui metu tormentoꝝ in xp̄ianos quedam feda ꝛ nefanda cōfingunt mendacia.ibidem.
Chriſti eccl'ia ſuper petro fundat̄ libro vj.capi.xvij.B.
Chriſtianorum in alexandriā ciues perſecutores ſuos mira humanitas li. ſeptimo.c.xix.
Chriſtianum dum pietatem colūt ꝛ virtuti dant operam etiam a paganis in precio habent̄ li.viij.c.j.A.
Chriſtianoꝝ corpa ſepulture mandata effodiunt carnifices diocletiani ꝛ in mare proijciunt lib.viij.c.vj.B.
Chriſtianos auribus ꝛ naribus amputatis ſic truncos abire ſinebant apđ alexandriam ſub diocletiano.libro viij.capitu.xij.
Chriſtianis feminis per pudāda viſcerum ꝛ naturalium ſecreta membrorum candentis iuſtes ingerebantur li.viij.capitu.xiij.
Chriſtianoruz conſtans fides ꝛ magnanimitas.li.viij.c.xij.A.
Chriſtianorum in infideles perſecutores ſuos ſumma pietas ꝛ miſeratio lib.ix.c.viij.B.
Chriſtiani eccleſijs eiecti in cāpis habent conuentus.li xj.ca.v.
Chriſt⁹ quare dr̄ ſacerdos ſm ordinem melchiſedech li.j.c.j.Z.
Chorbonas hebraica lingua ſacrū oraculum eſt.li.ij.c.vj.C.
Cyprianus cartagiñ. ep̄s ꝛ pene oēs ꝑ africam ſacerdotes hereticos rebaptiſandos ſentiunt lib.vij.c.ij.
Clades non ceſſarunt de iudeorum gente a tempore admiſſi ſceleris in chriſtum li.ij.c.vj.E.
Claudius ſuccedit gaio.li.ij.ca.viij.
Claudius iudeos vrbe depelli.libro.ij. capitulo decimooctauo.B.
Claudius imperat .xiij. annis ꝛ octo menſibus lib ij.cap.xxij.
Claudio ſuccedit nero lib.ij.capit xxij.
Claudius agrippam filium agripe regem iudeorum coſtituit libro ſecundo capitulo vigeſimo.
Claudius ſuccedit galieno libro ſeptimo capitulo vigeſimoquinto.A.
Claudius duobus ſolis annis imperat ibidem.
Claudio ſuccedit aurelianus.ibidem.
Clauos quibus xp̄s cruci affixus fuerat conſtantinus infrenos ꝛ galeaz aptat lib.x.ca.viij.
Clemēt teſtimonio iacob⁹ ap'loꝝ ep̄s conſtituitur.li.ij.c.j.A.
Clemens ꝛ linus comites ꝛ adiutores pauli fuerūt li.iij.c.ij.
Clemens ep'lam ad corinthios ſcripſit que condam in multis eccleſijs publice legebatur.lib.iij.cap.xj.
Clemēs tertius poſt petrū ꝛ paulū rome pontificatum tenebat imperante traiano li.iij.c.xvj.
Clemētis ad corinthios ep'la vetere inſtituto ꝛ antiqua conſuetudine in eccleſijs legebat̄ li.iij.c.xxij.
Clemēs ab ap'lis inſtitutus ſemꝑ cum ipſis vitam exigit li.v.ca.vj.
Clemens ſub quomodo floruit apđ alexandriam in ſcholis diuinaruz exercitationum li.v.c.x.
Clemens quos ediderit libros lib.vj capitulo.x.A.
Clemēs diocletiani in xp̄ianos crudelis ꝛ notanda.li.viij.ca.xiij.
Cleophas frater fuit ioſeph viri marie ioſeph teſtimonio lib.iij.c.ix.
Clericū fieri non debere eū qui per neceſſitatem.ibidem.
Collocutio ab agari ꝛ thadei ſcribit̄. lib.j.c.xvij.B.
Commodus ſuccedit āthonio.libro.v.

capitulo nono.
Comodo imperante pax ecclesijs p omnem.ibidem.
Cōmodus.xiij.annis impat li.v.capit.xxvj.terram ꝓpagatur.li.v.c.xx.
Comodo ſuccedit pertinax libro.v.capitulo.xxvj.
Cōciliū anthiochie aduerſus paulum ſamoſatenum antiochenum epm et eius hereſim ſub galieno congregati lib.vij.c.xxiij.
Cōſiliū vltimū antiochenū paulū ſamoſatenū cōuinxit hereticū ꝛ vi eum talem dannat.li.vij.ca.xxv.A.
Cornelius. primus apud ceſareā cum omni domo ſua ad fidem xpi perducitur li.ij.c.iij.B.
Continētia primoꝝ patrū egypti admirāda li.ij.c.xvij.B.ꝛ.A.
Cōſanguinei xpi poſſeſſiões ſuas proprijs manibꝰ excolebāt li.iij.c.xv.
Cōſanguinei xpi prius terrā p ꝓprijs colētes manibus poſt duces ecclie effecti vſq ad tēpora traiani permāſerunt.li.iij.c.xv.ꝛ.c.xxvj.A.
Concordia mathei ꝛ luce ſup xpi generatione li.j.c.vj.A.ꝛB.
Conſtantius in occiduis partibus romanoꝝ regebat imperium lib.viij.capitu.xvj.A.
Conſtantius impator clemēs ꝛ pius in xpianos omnes ꝛ veneratione habuit ꝛ honore li.viij.ca.xvj.A.
Conſtantius filium habuit conſtantinum ibidem.
Conſtantino maximianus ab illo in aduerſitate benigne ſuſceptꝰ inſidias molitur ibidem.
Conſtantinus maximianuꝫ a filio ſuo pulſum benigne ꝛ religioſe ſuſcepit li.viij.c.xvj.A.
Conſtātino bellū in maxentiū tyrannū parenti apparet ſignuꝫ crucis in celo rutilare.lib.ix.c.ix.A.
Conſtantinum aſpectu oſtēſe crucis p territū confortat angelus dicens in hoc vinces ibidem.
Conſtantinus ſignū crucis in militaria rex illa transformat ibidem.
Cōſtantinꝰ ſignū crucis ex auro factuꝫ in dextera ſua geſtat ibidem.
Cōſtantinus vrbē romā a maxētio ꝛ eiꝰ tyrannide liberat li.ix.c.ix.B.
Cōſtantinꝰ victoriā quam de maxentio habuit ꝟtuti crucis attribuit.ibidē.
Conſtantinus ſacerdotes longe ſibi pferebat li.ix.c.x.C.
Cōſtantinus noluit de ſacerdotū cōſtitutionibus iudicare lib.x.c.ij.
Conſtantinus ſacerdotū libellos quibus contentiones et iurgia continebantur nec quidem legere voluit ſꝫ mox iuſſit exuri.lib.x.capi.ij.
Conſtantinus confitetur ſacerdotes a poteſtate laica iudicare non poſſe libro.x.cap.ij.
Conſtantinꝰ ſacerdotes appellat deos lib.decimo ca.ij.
Conſtantinus pafuntij oculū q in confeſſione fidei fuerat euulſus auditoribus oſculis demulcet li.x.c.iiij.
Conſtantinus ad extinguendam arrianam hereſim conciliū apud niceam conuocat.li.x.c.j.
Conſtantinus niceni concilij ſententiā tanq̄ a deo probatam veneratur li.x.cap.v.B.
Cōſtantinus ex clauis qbus xps cruci fixus fuerat frenum compoſuit ꝛ galeam armauit li.x.c.viij.
Cōſtātia ɔſtantini ſoror a pſbytero arriano decepta moriēs orat fratrē vt illi aures accōmodare velit li.x.c.xij.
Conſtantinus dolis preſbyteri arriani circumuentus arriuꝫ de exilio accerſiri iubet libro decimo capitulo.xij.
Conſtantinꝰ imperij ſui anno.xxxj. apud nicomediā defungitur.li.x.capi.xij.
Conſtantino cōſtantius eius filius in orientis partibus ſuccedit li.x.c.xij.
Conſtantius conſtantino pri in orientis partibus ſuccedit, libr.x.cap.xij.
Conſtantinus magni cōſtantini filius ꝛ conſtantij frater a militibus interficitur libro.x.cap.xvj.
Cōſtans occidentē gubernat.li.x.c.xvj.
Conſtantius ab arrianis circumuētus conſiliuꝫ ad condēnandū athanaſiū apud tyrum congregari iubet.lib.x.capitulo decimoſexto.
Conſtantius.xxiij.annis imperat libr.decimo capitulo.xxvj.

Conſtantius dum iulianum auguſti nomen ſibi pꝛeſumentem opprimere parat moritur. li.x.ca.xxvj.
Conſtantio ſuccedit iulianus qui ſibi pꝛincipatum vſurpauit.li.x.ca.xxvj.
ꝯcilium alexādrinū ſub iuliano congregatum lapſos a fide ad eccl'ie ſinum redeūtes cū manſuetudine ſuſcipiendos deſfiuit.li.x.ca.xxviij.
Conſilium alexandrinum ſpm̄ſanctuꝫ eiuſdem ſubſtātie ac deitatis cū patre ⁊ filio diffinit.li.x.ca.xxix.
Cōſilium alexandrinū non tres ſubſtā tias:ſed tres ſubſtantias in trinitate confitendas ad extinguendam ſabelli hereſim definit.ibidem.
Contentiones multe motus et turbe qd̄ conſeq̄ndis ep̄opatibus ſedibus diuerſis in partibus eccleſie oriunt libꝛo.xj.ca.xxj.
Credentes quare appellati ſunt cultores.lib.ij.ca.xvij. A.⁊ B.
Crux rutilans in celo cōſtantino apparet bellum in maxentium tyꝛannum paranti.lib.ix.ca.ix. A.
Creſcens pauli comes fuit:⁊ad gallias pꝛofectus eſt.libꝛo.iiij. ca.ij.
Creſcens philocōpus ꝑ inſidias ⁊ inuidiam auctoꝛ fuit martyrij iuſtini: ꝙ ipſuꝫ iuſtinus de religione chꝛiſtiana arguendo cōfutaſſet.li.iiij.c.xvj.
Cruci victoriā quā de maxentio habuit ꝯſtātinus attribuit.li.ix.cap̄.ix.⁊ B.
Crucem in qua pependit xp̄s q̄꞉ diligētiſſime helena quesiuit.l.x.c.vij.⁊.viij.
Crucem in qua xp̄s pependit a ceteris macharius p̄ñte helena euidēti iudicio diſcernit.li.x ca. vij.
Crucis ſignum in veſtimentis olim iudeorum q̄ templum ſuum reedificare indulgente iuliano tēptāt: ita euidens apparet vt nulla arte dilui valeat.li.x. ca.vlti.
Crucis dñice ſignum vnuſquiſꝗ in poſtibus in parietib⁹ ⁊ veſtibulis apđ alexandriam euerſo ſerapis ſimulachꝛo depingit.li.xj.capi xxix.
Crucis ſignum inter litteras ſacerdotes egypti habebant.l.xj.ca xx.x.
Crudelitate tanta ſub decio in xp̄ianos ſeuitum vt plurimi a fide deficerēt libꝛo.vj.capi.xxx. B.
Crudelitas nimia in chꝛiſtianos. libꝛo octauo.ca.ix.
Crudelitas erubeſcēda in femīas ibiđ.
Crudelitas in xp̄ianos apud frigiā ſtupenda.li.viij.ca.xj.
Cultoꝛes quare dicti ſunt credentes.libꝛo.ſcđo. ca.xvij. A.

¶De littera. D.

¶Damaſus cum poſt liberum iure ſacerdotium in vrbe roma ſuſcepiſſet vrſinus romanus dyaconus per vim et ſeditionem epiſcopum ſe fieri extoꝛquet.li.xj. ca.x.
Decius ſuccedit philippo.l.vj.c.xxviij.
Decius ꝙ infeſtus eſſet philippo perſecutionem monet in eccleſias.libꝛo vj.capitulo.xxviij.
Decio imperante tanta in noſtros ſeuitur feritate vt plurimi a fide diſceſſerint.li.vj.ca.xxx. B.
Decius non totis duobus annis imperat.libꝛo.vij.capitul'.j.
Decius pariter cū filijs interimit.ibiđ.
Decio ſuccedit gallus.ibidem.
Demetrius alexandrie epiſcopus inuidet oꝛigeni quē pꝛimo magna cū ammiratione coluerat li.vj. ca.v.
Demetrius alexandrin⁹ ep̄s oꝛigeni cathezizandi ⁊ docendi magiſterium in eccleſia tribuit.li.vj.c.ij.B.
Deſtructio hieroſolymitana per tytuꝫ facta vndecies centena iudeorū perennit.li.ſcđo. ca.v.
¶Dyaconi oꝛdinantur viduarum gratia.li.ſcđo.ca.j. A.
Dyaconi pꝛeſbyteris pꝛeferri non debent.li.x.capi.xj. B.
¶Actum.xiiij.niceni concilij.
Dyaconus euchariſtiaꝫ miniſtrare poteſt vbi nullus eſt pꝛeſbyter. ibideꝫ.
Didimus ſcole eccleſiaſtice doctoꝛ apđ alexandriam omnibus pꝛobantib⁹ pꝛeficitur.li.xj. ca.vij.
Didimus ⁊ ſi pꝛima etate luminib⁹ oꝛbatus non ſolum in litteris ſacris: ſed in omni arte liberali pꝛecipuus doctoꝛ euadit.lib xj. ca.vij.
Didimus apud alexandriam ſub valēte claret.libꝛ.xj. capl'. vij.
Didimum rufinus huius hyſtoꝛie in=

terpꝛes vidit et audiuit. ibidem.
Didimus beatus antonius de heremo alexandriam deſcēdens ſuper oculoꝝ corpoꝛalium amiſſione pulchꝛe conſolatur. li.xj.ca.vij.
Diocletianus crudelitatis nimietate ſatiatus ꝗ̃ inani clementia vtitur in xp̄ianos.lib.viij. cap.xiij.
Diocletianus ſuccedit caro.li.ſeptimo capi.xxv.B.
Diocletianus.xix.imperij ſui anno dirani in xp̄ianos excitat perſecutionē lib.octauo. ca.ij.
Diocletianus anno imperij ſui.xix.circa feſtuꝫ paſche edictis publicis iubet omnes chꝛiſti eccleſias ad ſoluꝫ vſꝗ dirui ſcripturaſꝗ ſacras exuri. ibidem.
Diocletiani dira in chꝛiſtianos edicta. libꝛo octauo.cap̄.ij.et.iij.
Diocletiani crudelia in chꝛiſtianos edicta in foꝛo publico pendentia nobilis vnus xp̄ianus iniecta manu diſtrahit: ⁊ minutatī ſpectante populo diſcerpit.li.viij. ca.v.
Diocletianus partem pallatij foꝛtuna incendio conflagratam dicit a xp̄ianis fuiſſe ſuccenſam.ibidem.
Diocletianus cū collega ſuo maximiano depoſita ſpōte regni purpura priuatus plebeius viuit. libꝛo octauo. capitulo.xv.
Dionyſius coꝛinthioꝝ ep̄s petrū ⁊ paulum pariter et eodē tp̄e in vrbe paſſos fuiſſe affirmat.li.ij.ca.xxv.
Dionyſius ariopagita paulo credidit eius comes fuit ⁊ eccleſie athenicēſi ſacerdotium ſuſcepit.lib.tertio.c.ij.
Dioniſij coꝛinthioꝛum ep̄i ſcripta referuntur.li.quarto.ca.xxij.
Dioniſius coꝛinthioꝛum epiſcopus ad diuerſas eccleſias ſeptem cōſcripſit epiſtolas ibidem.
Dioniſius coꝛinthioꝛum ep̄s in epiſtola ad athenienſes dioniſij ariopagite meminit ibidem.
Dioniſi⁹ coꝛithioꝝ ep̄s byntū gnoſioꝝ epoꝝ hoꝛtať ne frib⁹ neceſſitateꝫ cōpulſe caſtitatis indicat.li.iiij. ca.xxij
Dionyſius alexandrin⁹ inſectātibus ſe nōnullis liberꝝ ⁊ xp̄iano viro digniſſimū verbuꝫ reſpondet. li.vj. c.xxix.
Dionyſius alexandrinus ep̄s multa poſt ſe ſcripta dereliq̄t. li.vj.c.xxxij.
Dionyſij alexandrini epiſcopi ſcripta. li.vj.capi.vltimo.
Dioniſij alexandrini ep̄i ſumma eruditio patet.li.vj.capitu.xxx.xxxj.xxxij.xxxiij.xxxiiij.et li.ſeptimo.per totuꝫ vſꝗ.ad cap.xxv.
Dionyſij alexandrini ep̄i ad nouatum epiſtola per breuis ſed magnifica. lib.vj. cap.vlti.
Dionyſio alexandrino ep̄o viſio oſtenditur q̄ iubet eū hereticoꝛuꝫ ſcripta ꝑſcrutari.lib.vij.capi.lx.
Dionyſius alexandrinus ep̄s neminē eſſe rebaptizandū per hyſtoꝛiā memoꝛatu digniſſimā oñdit.l.vij.c.viij
Dionyſius alexandrin⁹ baptiſatuꝫ ab hereticis ēt in foꝛma q̄ blaſphemiarum plena eſſe videbatur rebaptiſare non audet.li.vij.ca.octauo.
Dionyſius alexandrinus in ꝑſecutiōe q̄ ſub valeriano fuit multos cruciatus propter chꝛiſti nomen conſtāter ſuſtinuit.li.ſeptio.ca.x.
Dionyſius alexādrinus icolas exilij in qđ relegat⁹ eſt ꝯuertit ad fidē. ibiđ.
Dionyſius alexādrinus oēs nepotiſ heretici ſectatoꝛes de ſcripturis ſacris confutatos ad ſanā doctrinam fidē ꝗ nure conuertit.li.vij.ca xxj.
Dionyſius alexandrinus pꝛo ſuo vehementi in fidem ardoꝛe tribus dieb⁹ cōtinuis codicem nepotis legere: et diſcutere cepit.li.vij. cap̄.xxj.
Dionyſius alexandrinus oim viroꝛuꝫ ſui tp̄is eruditiſſimiſ an apocalipſis iohannis euāgeliſte fuerint: aut alteri⁹ iohannis dubitat.li.vij.ca.xx.
Dionyſius alexādrin⁹ oim hoīm ſui tēpoꝛis eruditiſſimus.xij.anno.gallieni moꝛitur.lib.vij.ca.xxv. A.
Dionyſij ſub decio apud alexandriam patitur.li.vj.cap.xxx.C.
Dioſco.xv.annoꝝ puer pꝛimum verberibus pꝛo xp̄i fide cruciat⁹ tandē aſſeruari iubeť.li.vj.ca. xxx.C.
Diſceſſio plurima a fide ſub decio.libꝛo. vj.capitulo.xxx.B.
Diſcipłoꝝ xp̄i matthe⁹ et iohānes ſoli

alm ad ſcribendũ applicãt.li.iij.c.xix.A
Domicianus ſuccedit tito fratri. li. tertio.capit.xj.
Domitianus ſecũdam in xp̃ianos exci tat perſecutionem.li.iij.capi.xij.
Domitianus oẽs qui de genere dauid reſidui erãt perimi iubet.li.iij.c.xv.
Domitianus de xp̃i aduentu ſicut ⁊ he rodes formidat ibidem.
Domitianus cõſanguineos chriſti ad ſe delatos ſup multis interrogat in terrogatos: velut innocentes libe=ros abire ꝑmittit. ibidem.
Domitianus perſecutionem quam in chriſtianos excitauerat. datis cõpe ſcit edictis. ibidem.
Domitianus portio Neronis de crude litate. ibidem.
Domitianus.xv.annos imperat.libro. tertio.capi.xvj.
Domitiano ſuccedit nerua.ibidem.
Domitiano mortuo oẽs bonoꝝ tituli q̇ i euz collati fuerãt detrahũtur.ibiđ.
Domitiano mortuo oẽs qui in exilium truſi fuerant reuocari: et facultates ſuas recipere ex ſenatuſconſulto iu bentur.li.iij. ca.xvj.
Domitiano mortuo iohannes epheſũ velut ad propriaz ſcholam redit. li. iij.ca.xvj.et capi.xix.
Domitianus et nero ſoli de principibꝰ rõnis aduerſati ſunt chriſtiano dog mati.li.iiij.ca.xxiiij. B.
Dorotheus ep̃s antiochenus: vir eru=ditiſſimus eunuchus a natiuitate fuit.lib.vij. ca.xxvij.
Dorotheꝰ cubiculi regis p̃poſitus ſub diocletiano patet.libr.viij.ca.vj.B.
Dorothea virgo alexandrina a maxen tio de ſtupro interpellata magnani mũ dedit rñſuz.li.viij.cap.xvij.B.

De littera. E.

Ebyonite in quibus errabant.libro. tertio. capi.xxj.
Ebyonite dicunt xp̃z de ioſeph ſemine eſſe natum.lib.v.ca.octauo.B.
Eccleſiaſticam hyſtoriã Euſebiꝰ ce=ſarienſis greco ſermone conſcripſit in prologo rufini eccl'iaſtice conſcri bende materiam. euſebius ſumpſit ex epiſtolis quas ſancti epiſcopi pri mitiue eccleſie ſe inuicem dabant in bibliotheca hieroſolymorũ vſq; ad tp̃s ſuum ſeruatis. li.vj.ca. xv.
Eccleſiaſticam hyſtoriam rufinus preſ byter iubente cromatio epiſcopo de greco in latinum vertit in prologo rufini. ibidem.
Eccleſiaſtica hyſtoria vndecim libros continet. in prologo rufini.
Eccl'iaſtice hyſtorie nouez libri euſebij ſunt duo poſtremi rufini. ibidem.
Eccl'iaſtice inſtitutionis initia a filone lucide deſcribuntur. li.ij.ca.xxiij.A.
Eccl'ia que hieroſolymis erat diuinitꝰ admonita migrat: e ciuitate ne i ex=cidio vrbis illius ꝓxime futuro iu=ſtus puniret̃ cũ impio.li.iij.ca.iij.B
Eccleſia virgo permanſit et immacula ta vſq; ad tempora traiani.li.tertio. capi.xxvj.B.
Eccleſia primitiua quare virgo diceba tur.libro.iiij.capi.xx.
Eccl'ia chriſti ſuper petrum fundatur. lib.vj. capi.xvij.
Eccleſias chriſti dirui: ⁊ ſacras litteras exuri mandat diocletianus.lib.octa uo.capi.ſcđo.
Edictio.lxx.interpretuz noſtra eſt. li bro ſexto. capit.xij.
Edicio ſeptuaginta interpretum oĩa continet que de ſcriptura ſacra re=putanda ſunt. li.vj.ca.xxij.
Ediſſa meſopotamie vrbs thome a=poſtoli reliq̃s decorat̃.libro.xj.ca.v.
Egeſippus ſtatim poſt apoſtolos cla=ret.lib.ij.ca xxiij.A.
Egeſippi đ mira ſanctitate iacobi teſti monium.li.ij.ca.xxiij.A.
Egeſippus aliiq; viri eruditiſſimi ad=uerſum exurgentes hereticos pari ter oriuntur et exurgunt.lib.quarto capit.ſeptimo. C.
Egeſippus ſcriptor celeberrimus ſub adriano clarere incipit. ibidẽ.
Egeſippus romã venit ſub aniceto. li=bro quarto.ca.x. B.
Egeſippus contemptus oraneus iuſtino philoſopho.ibidem.
Egeſippus ſub antonio vero claret. li. quarto.ca.xix.xx.⁊.xxj.
Egiptij tandem idriam pro deo colunt

libro. xi. capitulo. xxvi.
Egyptiorum deus calliditate sacerdotum tāō ignē deū caldeorum superat. li. xi. c. xxvi.
Egyptii inter litteras sacerdotales signū crucis habebant. li. xi. cap. xxix.
C Emoroisse a xpo curate mira et memoratu dignissima hystori. l. vij. c. xiiij.
C Enodius primus antiochie episcopus libr. tertio. ca. xvi.
C Ephesina ecclesia a paulo fundata a iohanne edificata. li. iij. cap. xvij.
Epistola quā abagarus rex ad christū misit. lib. j. ca. xvi.
Epla quā xps ad regem abagarū scripsit. lib. j. capit. xvij. A.
Eplam ad hebreos quare paulus hebreo sermone scripsit. lib. vi. ca. x. B.
Epla ad hebreos pauli est. lib. sexto. ca pitul. x. B. et. vij.
Eplam ad hebreos clemēs potius q̄ lucas interptatus est. id est in latinuз vertit. libro. iij. ca. xxxi.
Episcopi qui sub comodo in potioribus sedibus nobiles hñr. lib. v. cap. xxi.
Episcopi hierosolymitani quindeci primi hebrei et antique origenis extiterunt. li. q̄rto. ca. quarto.
Epi hierosolymitani ex circuncisione sumpti que a christi ascētione ibi ecclesiam rexerunt hystori. sunt. libro quarto. capit. iiij.
Episcoporum romanorum usq3 ad soterem qui ab apostolis duodeciз. fuit successio. lib. v. capi. vi.
Eporuз hierosolymitanorum q̄ ex gētibus sumpti sunt successio. lib. v. capit. xi.
Episcopus nō minus q̄ athñs epis ordinari non potest libro. x. capi. sexto B. actuum. iiij.
Epos duos esse i eadē eccłia nicena synodus inhibuit. li. x. ca. vi. B. actum. x.
Epo non tam iuris dicendum officium q̄ sacerdotium ministrandu3 traditur. lib. x. capi. xvij.
Epymachus apud alexādriam sub decio patitur. li. tertio. cap. xxx. C.
C Ethiopes de more gētis a feminеis reguntur. li. scdo. ca. j. C.
Ethiopie initium conuersionis taliter factum est. libro. ij. ca. j. C.
C Eucharistia etiam a fide lapsis moribundo penitеant nō est denegāda. li. vi. capitulo. xxxiij.
Eucharistie parum serapioni morti proximo puer detulit et dedit. ibidem.
Eucratice heretici nuptias non admittunt: et ab alienis abstinendum esse pdicant. li. iiij. ca. xxvi. A.
Eugenius tyrannus succedit valentiniano secundo. li. xj. ca. xxxij.
Eugenius tyrann⁹ añ theodosij pedes vinctis post terga manibus adducitur et occiditur. li. xi. ca. xxxiij.
Ennus apud alexandriā sub decio patitur. li. vi. ca. xxx. C.
Eunomius a quo eunomiana heresis arte dialectica prepotens et plurima contra fidem nostram scripsit. libro. x. capit. xxv.
Eunomiana heresis arriana originem trahit. ibidem.
Eunomiana heresis dicebat filiuз per ola dissimilem patri. li. x. ca. xxv.
Eusebius cesariensis hystoriā eccłiasticaз greco s̄mone cōscripsit. ibidē.
Eusebius eccłiastice hystorie cōscribēde materiā sumpsit ex eplis sctōruз eporum primitiue eccłie ad se inuicem datis: et usq3 ad suū tps in bibliotheca hierosolymorum s̄uatis. libro. sexto. capitu. xv.
Eusebius intentionem suam declarat i plogo suo per totum. ibidem.
Eusebius centum origenis epistolas i libros digessit: et memorie tradidit. lib. sexto. capitu. xxij.
Eusebi⁹ hystorie eccłiastice auctor scripturas sacras in medijs plateis de mādato diocletiani exuri videt et ecclesias dirui. li. viij. ca. j.
Eusebius icredibilem in xpianos exerceri crudelitatem. lib. viij. ca. ix.
Eusebius. ix. lib. hystorie eccłiastice edidit. Duos postremos rufin⁹ ei⁹ iter pres addidit. lib. ix. in calce libri.
Eusebi⁹ nicomedie eps ɔstantij imperatoris auctoritate usus cōciliū apud Cōstātinopoliз ɔuocat. ut arrius restitueret̄ tm̄ intēdens. li. x. capi. xiij.
Eusebius nicomediensis vi alexandrū alexandrie epm compellere tētat ut arrium suscipiat. idem.

Euãgelium fauente tiberio vſqꝫ libe=
re diſſerant.lib.ij.ca.tertio.A.
Euangelij predicatio ſub tyberio im=
menſas multitudines ad fidem chri=
ſti conuocat.ibidem.
Euãgeliſtarũ ⁊ euangelioꝝ ordo.li.iij.
capi.xix.a.⁊ li.v.ca.viij.a.⁊ li.vj.ca.
x.B.⁊ cap.xvij.
Euãgeliũ ſuũ matthe⁹ primo omnium
ſcribit predicantibus in vrbe roma
na petro ⁊ paulo.li.v.ca.octauo.A.
Euangelium ſuum marcus petro mor
tuo ſcribit.ibidem.
Euãgelium ſuum iohannes poſt mat=
theũ ⁊ marcum ſcribit.ibidem.
Euãgelia.iiij.tantum recipi debere.li.
ſexto.cap.xvij.
Excidiũ hieroſolymitanũ accidiſſe ob
necem iacobi a prudentib⁹ iudeoꝝ
creditũ eſt.li.ſcdo.c.xxiij.C.
Excidiũ hieroſolymitanũ per titũ factũ
vndecies cẽtena milia iudeorũ pere
nut.li.tertio.cap.v.
Excõicatum in vna eccleſia in alia reci=
pi nõ debere diffiniuit nicena ſyno=
dus.li.x.ca.ſexto.B.actũ quintũ.

De littera. F.

Fabianus de agro rediens ingreſ=
ſuſqꝫ templũ quo vniuerſus pp̄ls p
ep̄o diligẽdo coierat delapſa e celo
ſup caput ei⁹ colũba ep̄s romanus
deſignatur.lib.vj.ca.xx.
Fad⁹ iudee pcurator theodee ſeditio=
nem initio cõprimit.lib.ſcdo.ca.xj.
Fames dira ab agabo prenunciata ſub
claudio vniuerſum orbem obtinet.
li.ſecundo.cap.viij.
Fames dira incredibilis ⁊ horrenda ti
to hieroſolymam obſidente:in hie=
ruſalem fuiſſe ex ioſepho deſcribit.
li.tertio.ca.quarto.per totum.
Fames illius horrẽde tempore predo
nes p totã vrbẽ graſſantes incredi=
bilia crudelitatis gña in ciues exer
cent.li.tertio.ca.quarto.per totum.
Fames compellit iudeos lora cingula
calciamenta et fenum comedere.li.
tertio.cap iiij.C.
Fames mariã nobilẽ iudeã ppriũ iugu
lare puerum ⁊ edere non pellit.libro
tertio.ca.quarto.D.
Fames diriſſima ⁊ lues miſerãda infide
les miſerabiliter inuadit.li.ix.cap.viij.
Chriſtianos iter illos habitãtes ne ad
vnũ qdẽ ptingit.li.ix.ca.octauo.B.
Fames ⁊ lues q̃ infideles ſub maximia
no diriſſime inuaſerũt pulcherrime
deſcribit.lib.nono.ca.octauo.A.
Femine apud ethiopes reſpublica
gubernant.ca.p̄mo.libro p̄mo.C.
Femine apud egyptũ tota animi audi
tate ad litteras ⁊ ſapientiam currũt
lib.ſcdo.ca.xvij.C.
Femine apud egyptũ ſeorſum a viris
habitant.lib.ſcdo.ca.xvij.C.
Felix magum quendam virum ſedi
cioſum compreſſit ⁊ in fugam vertit
libro ſecundo.ca.xxj.
Feſtus mittit a nerone pcurare iudeã.
lib.ſcdo.ca.xxij.
Felix mittit a claudio procurare iudeã
libro ſecundo capi.xx.
Felici ſuccedit feſtus in procuratione
iude.lib.ſecundo.capitu.xxiij.
Feſto ſuccedit albinus in pcuratione
iudee.libro ſecundo.ca xxiij.C.
Feminis chriſtianis per pudẽda viſce
rum ⁊ naturalium ſecreta membro=
rum erei candentis fuſtes ingerebã
tur.li.octauo.capitu.xiij.
Felix diaconus liberio ep̄o ſuo e ſede
pulſo ab hereticis ſubrogatur.libro
x capitu.xxij.
Fidem ſuam quattuor milites ante
tribunalia pulcherrime nutib⁹ pfi=
tentur.li.vj.capi.xxx.C.
Fides maximam ſub decio facit iactu=
ram.libro.vj.capitu xxx.B.
Fidei maxima ſub Dyocletiano iactu=
ra.libro.octauo.capi.tertio.
Fidẽ multo plures ppter metũ tormẽ=
toꝝ ſub diocletiano negauerunt q̃
pſtãter tenuerũt.lib.octauo.cap.iij.
Fidei chriſtiane confeſſio pulchra ⁊ mi
rabilis apud thebaidam ſub diocle
tiano.libro octauo.capitulo nono.
Fidem muliercule firmiſſimam ⁊ liber=
rimam vocem ammiratione digniſ=
ſimam.libro.xj.capitu.v.
Fidẽ docere ⁊ etiã predicare preſenti=
bus ep̄is laici modo fuerint eruditi
poſſunt.lib.vj.capitulo.xiiij.C.

Filias liberaliū artiū eruditiſſim⁹ ſub dyocletiano patitur.li.viij.ca.x.A.
Filoꝛomus dux romanoꝛū militū ſub dyoclecianopatit.ibidem.
Filoꝛom i ducis romanoꝛum militum fides ibidem.
Fileas toꝛmēta qb⁹ martyꝛes afficiebā tur in cōi refert.li.viij.ca.x.B.
¶ Filius dei abꝛahe ⁊ familie eius fa= miliaris⁊ preceptoꝛ ac monitoꝛ fuit lib.j.ca.j.C.
Filiū dei eſſe ſapiētiam pr̄is ab eo eter nalr̄ genitā oſtēdit.li.j.c.j.C.
Filius dei humanū genus ꝑ nequitiaz obſcuratum:lege veteri gēti hebꝛeo rum miſericoꝛditer data illuſtrauit. li.j.c.j.E.
Filius dei humanū genus in omne vi- ciū prouidens ad ſui cultū ⁊ viaz ve ritatis reuocat.li.j.c.j.E.
Filius dei celeſtis vnguēto a patre vn ctus eſt.li.j.ca.j.H.
Fili⁹ dei longe aliter vnct⁹ eſt ꝙ reges pōtifices aut ꝓphete.li.j.ca.j.H.
Filius dei quare dicitur ſacerdos ſcōm oꝛdinē melchidech.li.j.c.j.I.
Filius dei ex nomie ſuo xp̄o ſectatoꝛes ſuos appellari voluit,xp̄ianos.ibid.
Filius dei de vētre patris generat qūo intelligitur.li.j.ca.j.K.
Filius dei ante luciferū genit⁹ eſt qūo intelligitur.li.j.ca.j.K.
Filij iſrael qūo varijs policijs ſucceſſi- ue gubernati ſunt.li.j.ca.v.A.
Filij iſrael poſt moyſem et io.ſue indi cibus et regibus vſq in tranſmigra tionem babilonis gubernantur.li. pꝛimo ca.v.A.
Filij iſrael poſt reditū de babylonia ꝑ pontifices vſq ad tempoꝛa chꝛiſto ꝓxima regunt.li.j.ca.v.A.
Filius naturalis et filius legalis quis ſit.li.j.ca.vj.A.
Filo ſcriptoꝛ inſignis ſub gayo floꝛet. li.ij.ca.v.A.⁊.B.
Filonis in re litteraria laus ⁊ commen datio.libꝛo ſecundo cap̄.v.A.⁊.B.⁊ ca.xvij.C.
Filo inter omnes claros ſcriptoꝛes cla riſſimus erat.li.ij.ca.v.A.
Filo pꝛo contribulibus ſuis iudeis le gatione ad gayū fungitur.li.ij.ca. v.B.⁊.C.
Filo legatione ad gayū pꝛo iudeis fun gens pene periculum incurrit moꝛ- tis.ibidem.
Filo marci abſtinentiam et eoꝛum que illi adheſerunt litteris mandauit.li bꝛo.ij.ca.xvj.
Filo vite oꝛdinē ⁊ rit⁹ patrū egypti eo rumq qui illic ꝑmo crediderunt ꝑclare ſcribit.li.ij.ca.xvij.
Filonis breuis et magna cōmendatio. lib.ij.ca.xvij.C.
Filo oꝛiginē eccleſie inſtitutiōis ⁊ euā- geliſte traditionis clare deſcribit. lib.ij.ca.xvij.per totum.
Filonis.li.ſcdo ca.xviij.A.
Filo ſub gayo romani veniens inquan ta apud ſenatū admiratione habe tur.lib.ij.ca.xviij.B.
¶ Flauia.xv.domitiani ob teſtimoniū qd contulit chꝛiſto in inſulā pontiā relegatur.li.tertio.ca xiij.
Flauianus eugenij prefectus erudit⁹ ad medū vir:cum euadere potuiſſet a bello mereri ſe moꝛtē iuſtius pꝛo erroꝛe ꝙ pꝛo crimine iudicauit.lib. xj.ca.xxxiij.
Fotinus lugdunēſis ep̄s nonagenario maioꝛ poſtꝙ plurimas iniurias pꝛo tribula cōſtāter latas in carcere red didit ſpiritum ſub antonino viro.li- bꝛo.v.ca.ij.A.
Fotino ſuccedit hyꝛeneus in ſede lug- dunenſi.li.v.ca.v.
Fotiniani qui ⁊ pauliniſte rebaptizan di ſunt.li.x.ca.vj.B.actuum.ix.

¶ De littera G.

Gayus ſuccedit tyberio.li.ij.ca.iiij.
Gayus initio imperij ſui iudeoꝛū ꝑnci patum tradit agrippe.li.ij.ca.iiij.
Gayus herodem varijs excruciatum toꝛmentis eterno dannat exilio.li. j.cap̄ xij.⁊.li.ij.ca.quarto.
Gayus voluit deus appellari.lib.ſcdo capitulo.v.B.
Gayus iudeoꝝ gentē ſummo odio per- ſequitur.lib.ij.cap̄.vj.A.
Gayus loca ſacra iudeoꝛum ꝓphanari iubet.li.ij.ca.vj.A.
Gayus ſtatuas⁊ imagines ſuas i locis

ſacris iudeorum erigi iubet lib. ſcdo capitulo.vj.A.
Gayus templū iudeoꝝ in templū ſui nois cōmutare audet.ibidem.
Gayus quattuor annis nec itegris imperat.li.ſcdo.ca.viij.
Gayo ſuccedit Claudius.ibidem.
Galba ⁊ otho neroni ſuccedētes anno vno ⁊ ſex menſib⁹ imperant.lib.tertio.cap̄.tertio.A.
Galliaꝝ nobiliſſime vrbes lugdunum ⁊ vienna.li.v.ca.j A.
Gallus ſuccedit decio.li.vij.ca.j.
Gallus ſanctos viros perſequit̄.libro ſeptimo.cap̄.pmo.
Gallus nō integris duobus annis imperat.lib.vij.ca.ix.
Gallo ſuccedit valerianus cum filio galliano.li.vij.ca.pmo.
Gallienus valeriani filius ſolus imperās pſecutionē in chriſtianos ceſſare iubet.lib.vij.ca.xvj.
Gallienus vnūquēq; ſuo cultu viuere ſinit.lib.ſeptimo.ca.xvj.
Gallieno imperāte eccleſie chriſti in pace fuerunt.libro.vij.capi.vigeſimo.
Gallien⁹.xv.annis imperat.li.ſeptimo capitulo.xxv.A.
Gallieno ſuccedit claudius.ibidē.
Genealogia chriſti de Dauid per ſalomonem.Item per nathan declaratur.libro primo capitu.ſexto.B.
Genealogie hebreorum in archiuis tēpli ſecretiorib⁹ ſeruabat̄.li.j.c.vj.C.
Genealogias iudeorū herodes iubet incendi.libro pmo.cap.ſexto.C.
Genealogiarum libros quidem ſtudioſi viri domi reſeruarunt.libro pmo capitulo ſexto.C.
Georgius redarguitur quam in epiſcopatu magis ſibi iuris ducēdi officiū quam ſacerdotium miniſtrandum exiſtimarit.libro decimo capi.xxiij.
Gordianus ſuccedit maximiano libro ſexto capitulo xix.
Gordianus.ſeptimo annis imperat.li.ſexto capitulo.xxiij.
Gordiano ſuccedit Phelippus.ibidē.
Gorgonius cubiculi regis prepoſitus ſub dyocletiano patitur lib.octauo capitulo ſexto.B.
Gratianus in orientis partibus valēti patruo ſuccedit.libro vndecimo capitulo.xiij.
Gratianus pietate ⁊ religione oēs fere qui ante eū principes fuerant ſuperat.libro vndecimo.capitulo.xiij.
Gratian⁹ cōſortē in impio aſciſcit theodoſium.libro vndecimo.cap.xiiij.
Gratianus theodoſio orientis pcuratione permiſſa ſibi ⁊ fratri partes occiduas reſeruat.li.vndecimo.ca.xiiij.
Gratianus a maximino tyranno lugduni ſuorum proditione perimitur.libro vndecimo.capitulo.xiiij.
Gratitudo leene in macharium.libro vndecimo.cap.quarto.
Gregorius q̄ ⁊ Theodorus neoceſarieſis eps̄ pce fuſa aq̄s ſtagni ſubito diſcedere facit.lib.vij.capi.xxiiij.A.
Gregorius montem e loco proprio facit ſecedere.ibidem.
Gregorij geſta amena ⁊ memoratu digniſſima.li.vij.ca.xxiiij.A.⁊.B.
Gregorij fides.lib.vij.capitu.xxiiij.B.
Gregorius appollinē quē ſua pſentia e fano depulerat data ad illū ep̄la in locū ſuum redire ⁊ dare reſpōſa ſolita permittit.li.vij.cap.xxiiij.B.
Gregorio iubēte recedit appollo pmittente reddit ⁊ dat reſponſa idē.
Gregorij nazanſeni et baſilij geſta preclara libro vndecimo capitulo ix.A.
Gregorius nazanzen⁹ ⁊ baſili⁹ ſub valente clarent.lib.xj.cap.nono ptotū.
Gregorius apud nazanzon oppidum in locum patris ſubrogatur epiſcopus libro vndecimo capitulo.x.B.
Gregorius nazanzenus baſilium collegam ſuum de doctoris cathedra extrahit et ad monaſteriū manu inuicta perducit libro capitulo.ix.a.

De littera.H.

Hadriano librum apologeticum p chriſtiana religione quadratus vir doctus et fidelis offert libro iiij.capitulo.iij
Hadriano librum de chriſtiana religione ariſtidem vir fidelis et doctus offert libro.iiij capitulo iij.
Hadrianus ſcribit et mandat chriſtianos niſi probato aduerſū leges cri

mine torq̄ri nō debere.li.iiij.ca.viij.
Hadrianus vno et vigeſimo anno im=
perat libro iiij.capitulo ix.
Hadrianus moritur.ibidem.
Hadriano ſuccedit anthonin⁹ pi⁹ ibid̄.
Herodes prius editius fuit templi ap
polimis libro primo capitulo iiij.b.
Herodes primus filium habuit hero=
dem antipatrem ibidem.
Herodes antipater genuit herodem
aſcalonitam qui tempore natiuita=
tis chriſti fuit.lib.p̄mo.cap.iiij.B.
Herodes aſcalonita filius antipatris
tēpore natiuitatis chriſti viuit.idē.
Herodes paternum genus ex idumeis
maternum vero ex arabibus origi=
nem traxit.lib.p̄mo.capi.iiij.B.
Herodes nō ſm generis ordinem pon
tifices conſtituit:ſed ignobilib⁹ qui
buſq; ſacerdatia ꝯmittit.li.j.ca.v.B
Herodes ſacrā ſummi pontificis veſtē
clauſam tenet.lib.p̄mo.capi.v.B.
Herodes ſacram ſummi pontificis ve=
ſtē nūq; pōtificib⁹ ꝑmittit li.j.c.v.b.
Herodis tp̄e interrupta eſt ducū ꝛ prin
cipū iuda ſucceſſio.li.p̄mo.ca.v.B.
Herodes omnes libros in quibus ge=
nealogie iudeorum ſcribebantur in
cendi iubet.lib.p̄mo.capi.vj.C.
Heli ꝛ iacob fratres vterini.lib.primo.
capitulo.vj.B.
Heli vxorē duxit ex qua nullos genuit
liberos.idem.
Herodes omnes pueros abimatu ꝛ in
fra occidi iubet.lib.p̄mo.capi.vij.
Herodes propriorum liberorum ꝑrici=
da eſt.lib.p̄mo.capi.octauo.A.
Herodes varijs obſcenis morbis ob=
ſcelera ſua mire crucialis.lib.p̄mo
capi.viij.per totum.
Herodes morti appropinquans ex om
ni iudea primarios viros in carce=
rem trudi ꝛ vt ſtatim ip̄o mortuo in
terimantur mandat vt ex lugentiū
multitudine exequias habeat ho=
norabiles.lib.p̄mo capit.ix.
Herodes cultro accepto ſeipſum inter
uenire tentat ibidem.
Herodes ſolebat p ſeip̄m pomum pur
gare inciſumq; edere.ibidem.
Herodes tres filios necauit.ibidem.
Herodi ſuccedit archelaus in regno iu
deorum.lib.ij.capi.decimo.
Herodiadē phillippi fratris vxorē tul.
Herodes propria et legitima vxore de
pulſa.lib.p̄mo.capitu.xiij.
Herodias filia fuit arethe regis ara=
bum.idem.
Herodes tulit herodiadem fratris ſui
philippi vxorem.idem.
Herodes propter herodiadem regno
pellitur et in exilium apud viennā
religatur.lib.p̄mo capi.xiij.
Herodes iohannē capite truncari iu=
bet:timens ne doctrine eius ſuaſio
ne populi ab ſe deficerent.idem.
Herodi multa obueniunt incommoda
deo in eum vlciſcente ob tā iniuſtā
quā ꝯtulit iohanni necem.ibidem.
Herodes petrum coniecit in carcerem.
lib ſecundo.capitu.x.A.
Herodis facinus in apoſtolos perpe=
tratum dilationem nō patitur vltio
nis.lib.ſecundo.capitulo.x.A.
Herodē ꝓ tribunali ſedētē ꝛ ſpectacu=
la pp̄lo edētē ꝑcutit angel⁹ qꝛ nō de
diſſet gloriā deo.lib.ij.cap̄.x.A.
Herodes ſtatuens vermibus expirat.
libro ſecundo.capitu.x.A.
Herodis mors ex ioſepho preclare de
ſcribitur.lib.ſecundo.capitulo.x.B.
Herodis ab angelo ꝑcuſſi ad populū
pia collocutio.lib.ij.cap.x.B.
Herodi vexatio intellectum p̄bet idem
Herodi acclamat pp̄ľs dei voces et nō
hominis libro.ij.capitulo.x.a.et B.
Herodes q̄nq̄geſimo etatis ſue anno ꝛ
regni ſeptimo moritur.li.ij.ca.x.B.
Helena regina magne famis tempore
abūde idigētib⁹ ſuccurrit.li.ij.c.xij.
Helene regine nobile ſepulchrum pro
foribus hieroſolymorum idem.
Helena que tam pia fuit in pauperes
apud adabenos regnat.li.ij.ca.xij.
Hereſes omnes e ſimōe mago velut e
capite fluunt.lib.ij.cap.xiij.B.
Hermes librū q̄ paſtor appellat̄ edidit
libro.iij.ca.ij.cuius libri et auctoris
meminit hieronimus in libro de vi
ris illuſtribus ꝛ in ꝓlogo galleato.
Itē ꝛ capitulū oſſe de conſe.di.iij.et
capitulum ſancta di.xv.§.que vero

Hereſis.ebyonytarum que fuerit libro iiij.cap̄.xxj.
Hereſis cherinti feda ⁊ carnalis ⁊ libidinibꝰ plena eſt.li.iij.c.xxij.
Hereſis nicolaitarū a nicolao vno de ſeptem dyaconis originē ſumit libro iij.ca.xxiij.
Heretici poſt apl'orum eorum qui xp̄m audierant.tp̄a ⁊ non ante ſurrexerūt lib.iij.c.xxvj.B.
Herodes ſuccedit ignatio in ſede anthiochena lib.iij.ca.xxx.
Helius adrianus ſuccedit traiano lib. iiij ca.iij.
Hereſes primitiue eccleſie nominant̄ lib.iiij.ca.xxj.
Hereſes antiqua iudeoꝝ noīat̄ ibidē.
Hereſis mōtani origo ⁊ declaratio lib. v.capi .xv.
Hereſim montani īpugnat ⁊ declarat appollinaris.lib.v.cap̄.xv.
Hereſim mōtani appolloniꝰ fortiter impugnat ⁊ ꝓphetiſſa eius in multis arguit peccatis.lib.v.ca.xvij.ꝑ totū et precipue.B.
Hereſis mōtani impugnatur lib.v. ca. xvj.a.xvij.
Hereſis artemonis que fuerit.lib.v.ca. xxvij.B.
Hereſim artemonis paulꝰ ſamſatenus inſtaurare conatꝰ eſt li.v.c.xvij.A.
Hereticos origenes ēt ex pueritia horruit lib.vj.c.j.B.
Heſdras ſacerdos ď tribu leui corptas ſcripturas ⁊ legē quā moyſes populo dederat diuinitus reparauit i integrum lib.v.ca.viij B.
Hereſim helcheſaitarum origenes: vt primum oriri cepit ſubito reſtringit lib.vij.ca.xxvij.
Hereſis helcheſaitarū qui fuerit li. vj. capi xxvij.
Heron apud alexandriā ſub decio patitur lib.vj.ca.xxx.C.
Hereticos rebaptizandos ciprianꝰ cū oībus pene per affricā ſacerdotibus ſentit.lib.vij.ca.ij.
Hereticos an rebaptizari oporteat in affrica exorta q̄ſtio agitat̄ iter eccl'ie ep̄os.li.vij.ca.ij.iij.iiij.vj.⁊.viij.
Hereſis ſabelli orit̄ ſub gallo apud ptolomaidam.lib.vij.ca.iiij.⁊.v.
Hereſis ſabelli que fuit.lib.vij.cap̄.v.
Hereticoꝝ libros ⁊ traditiōes viris doctis legere ſcrutari lꝫ.lib.vij.ca.vj.
Herbe e baſi ſtatue xp̄i ſurgentis mira atq₃ vir credibilis ꝓtus.li.vij.c.xiij.
Herba e baſi ſtatue xp̄i ſurgens a ꝯtactu fimbrie illius depollēdorum omniū morboꝝ virtutem trahit.ibiď.
Hereſis pauli ſamoſateni in vltio cōcilio antiocheno denudatur ⁊ a cūctis xp̄i eccleſijs dānat̄.li.vij.c.xxij.A.
Hereſis pauli ſamoſateni. lib.vij. cap̄. xxij.B.⁊.xxv.B.
Hereſis manicheorū a mane quodam perſa originē ducens ſub diocletiano imperatore et felice vrbis rome ep̄o orit̄.lib.vij.ca xxvij.
Herculius q̄ et maximianus cū collega ſuo diocletiano regni purpuram vltro deponit.li.viij.ca.xv.
Hereſis ariana oritur.lib.x.cap̄.j.
Helena quāta diligētia crucē dn̄icam perquirit lib.x.ca.vij.⁊.viij.
Helena in eo loco in quo crucem xp̄i reperit templū mirificū cōſtruit.lib.x. ca.viij.
Helena ſacris virginibus ad prandiū vocatis habitu famule ſuccinta humiliter miniſtrat.li.x.c.viij.
Hereſis appollinariſtarū in cōcilio romano dānatur.lib.xj.ca.xx.
¶ Hircano pompeius pontificatū iudeoꝝ reliquit pulſo ariſtobolo fratre natu maiore.lib.j.c.v.A.
Hircanus vltimꝰ ante xp̄m pontificatu apud iudeos functꝰ eſt.li.j.ca.v.B.
Hyrcanus vltimꝰ iudeoꝝ ante xp̄i natiuitatem pōtifex a parthis capitur lib.j.c.v.B.
Hircano vltimo iudeoꝝ pontifici herodes auctoritate romani ſenatus ſuccedit.lib.j.c.v.B.
Hireneus meminit martyrij ignatij.li. iij.c.xxxiij.B.
Hireneus lugdunenſis ep̄s in concilio gallicano preſide.lib.v.ca.xxij.
Hireneꝰ vidit policarpū.li. iij.c.xiij.A.
Hireneꝰ ſuccedit fotino in ſede lugdunenſi.libro quinto.capi. quinto.
Hireneus policarpi cunctos fere mo-

res ⁊ act⁹ vſq; in longā ſenectā memoriā tenet.li.v.ca.xix.
Hireneus q̄ in pueritia didicerat tenaci memoria tenebat.li.v.ca.xix.
Hiberoꝝ ad xp̄i fidē pulchra ⁊ mirifica conuerſio.lib.x.ca.xj.
Hilanus ꝙ athanaſio faueret in exiliū truditur.libro.x.ca.xx.
Hilan⁹ ſub iuliano de exilio regreſſus niceni concilii fidem dolis arrianorū pene extinctā ꝑ nuricū italiā galliaſq; reparat.li.x.ca xxxj.
Hilarius libros de fide nobiliter edidit quib⁹ longe poſitos ꝑfectiſſima inſtructione correxit.ibidē.
Humanitas mira xp̄ianoꝝ in alexādrinos ciues perſecutores ſuos. libro ſeptimo.capi.xix.

¶De littera.J.

¶Jacob ⁊ heli vterini fratres.li.j.c.vj.
Jacobus frater domini cur dictus ſit.libro.ij.ca.j.A.
Jacobus filius fuit ioſeph. lib.ij. ca.j. A. Sed nota ꝙ auctor hic errauit.
Jacobus primus epiſcopus hieroſolymitanus.libro ſcdo.ca.j.A.
Jacobus epiſcopus apoſtolorum. conſtruitur ibidem.
Jacobo ioanni ⁊ petro dn̄s omnez ſciētiam tradidit.ibidem.
Jacobus iohānes ⁊ petrus ſciētiā quā primum a dn̄o acceperunt ceteris apoſtolis tradiderunt ibidem.
Jacobi duo fuerunt.ibidem.
Jacob⁹ maior ab herode per imitiant libro.ij.capi.ix.
Jacobus cuz ad martyrium ducentur eū qui ſe iudici accuſauerat a pctis abſoluit ⁊ obſculatur.ibidem.
Jacobus ſimul cū illo q̄ ſe iudici accuſauerat capite plectitur.ibidem.
Jacobo minor ſedes hieroſolymitana ab ap̄lis defertur.lib.ij.ca. xxiij.A.
Jacobus quare dictus ſit iuſtus.
Jacobus ex vtero,matris ſanctus fuit lib.ij.ca.xxiij.A.
Jacobus vinuz ⁊ ſiceram nō bibit neq; animal manducauit.li.ij.ca.xxiij.A.
Jacobi capud nouacula nō aſcendit.
Jacobus oleo non eſt perunctus neq; balneis vſus.
Jacobo ſoli licebat ītrare ſancta ſctōꝝ.
Jacobus lauro non vtebatur indumento ſed tm̄ ſindone.vt ſupra.
Jacobus pre aſſiduitate ad orādū ⁊ genua inſectanduz callos habebat in genibus more camelli.valet. ibidē.
Jacobus magne eſtimatiōis erat apd̄ iudeos.
Jacobus e prima templi precipitatus a iudeis lapidatur.libro ſecundo capitulo.xxiij.B.
Jacobus fullonis vecte interimitur.
Jacobus cum lapidaretur orat pro lapidantibus.lib.ij.ca.xxiij.B.
Jacobi mortem prudentiores iudeorū impedire conantur.libro ſecūdo capitulo.xxiij.C.
Jacobi epiſtola a nonnullis quondam non recipiebatur.libro ſecundo. capitulo.xxiij.C.
Jacobo in epiſcopatu hieroſolymitano Symeon filius clophe ſuccedit. libro.iij.ca.
Jacobi cathedra apud ceſareā philippi in magna veneratiōe habetur.libro.vij.capitulo.xv.
Jacobus primus a ſaluatore et apoſtolis electus eſt ep̄s. libro.vij. ca. xv.
¶Jeiunium paſcale etiam temporib⁹ comodi obſeruatur libro.v.capitulo.xxij.
Jeiuniū paſchale an.x.diebus debeat obſeruari aut paucioribus aliquādo dubitatū eſt libro.vj.ca xxij.B.
¶Jeroſolima ciuitate per tyrū capta inuenta ſunt vndecies centena milia iudeorū fame aut gladio fuiſſe perempta.lib.iii.cap.v.
Jeroſolyma ciuitate per titum capta nonaginta milia iuuenū nō ſeruitutem per diuerſas prouincias diſtrahuntur.lib.ij.ca.v.
Jeroſolymitani epiſcopi.xv.primi hebrei ⁊ antique origenis extiterunt. libro.iiij.cap.iiij.
Jeroſolimitanorum epiſcoporum qui ex circunciſiōe ſumpti a chriſti aſcēſionem eccleſiam regunt nomina.libro.iiij.capitu.iiij.
Jeroſolimita ciuitate ab helio hadriano hely appellatur.libro.iiij.cap.v.

Jeroſolymitanorum epoꝝ que ex gentib⁹ ſumpti ſunt ſucceſſio.lib.v.c.xj.
Jeroſolymitana ſedes ab apoſtolis iacobo minori deferṫ lib.ij.c.xxiij.A.
Jeroſolymitanū excidiū ob necez iacobi accidiſſe a prudētibus iudeorum creditū eſt.lib.ij.ca.xxiij.C.
¶Jgnatius ſecundus epſ anthiochenus.lib.iij.ca.xxix.A.
Jgnatius poſt petrū antiochie ſedet. libro tertio.capitulo.xxix.A.
Jgnati⁹ ſcripſit epiſtolas ad epheſeos magneſie ciuitati eccleſie q̄ eſt traſlis ꝛ ad romanos ibidem.
Jgnatius quanto deſiderio ſitit martyrium.lib.iij.ca xxix.A.
Jgnis de⁹ caldeoꝝ fuit.lib. xj.ca. xxvj.
Jncommoda que ſtatim ex preuaricatione primoꝝ parentū humano generi obuenerunt.li.j.ca.j.D.
Jndia vlterior conſtantini tpibus miro mō ad fidē cōuertiṫ.lib.x.ca.x.
Jniuria deo illata cōfeſtim vindicaṫ in herode.lib.ij.ca.x.B.
Jnſtitutionis eccleſiaſtice initia a filone clara deſcribunṫ. lib.ij. capitulo xvij.per totum.
Jntentio euſebij declaratur in prologo ſuo per totum.
Jnterpretes.lxx.ab inuicē ſeparati cadē eiſdem vbis ꝛ ſentētijs ab initio vſq ad finē litteras ſacras interpretanṫ.libro quinto.capitulo.viij.B.
Jnterpretum.lxx.edito noſtra eſt.libro ſexto.capitulo.xvj.
Jnterpretatio.lxx.omnia continet q̄ de ſcriptura ſacra reputanda ſunt.lib. ſexto.capitulo.xxij.
Jnterpretatio.lxx.apoſtolica auctoritate cōfirmata lib.vj.capitulo.xxij.
Johannes baptiſta a ioſepho multum commendatur. libro primo.capitulo decimotertio.
Joannes euangeliſta fuit ſummus ſacerdos martyr ꝛ doctor eccl'ie. libro quinto.capitulo xxiij.A.
Johāni iacobo ꝛ Johāni domin⁹ oēm ſcientiam tradidit ibidem.
Johannes in diuiſione apoſtoloꝝ aſiā ſortitur.libro.iij.capi.j.
¶Joſeph filius fuit naturalis iacob ꝛ legali helie libro primo.ca. vj.B.
Joſephus ꝛ cayphas idez libro primo capitulo.xv.
Joſephi preclarū teſtimonium de iohāne baptiſta.libro primo.ca.xiij.
Joſephi admirabile teſtimoniū de xpo libro primo.ca.xiij.A.
Joſephi de filone eius legatione teſtimonium.libo ſcdo.ca. v.C.
Joſeph ꝛ maria ex eadem tribu fuerūt libro primo.capitulo ſexto.C.
Joſephum tam integre ſcripture diuine conſentire mirum eſt.libro.ij. capitulo.x.B.ꝛ.C.
Jonatas pontifex in ſeditione ieroſolymis ꝯmota interficitur.lib.ij. ca.xx.
¶Joſephus quis fuerit.libro tertio capitulo.vij.
Joſephus litterarū merito in vrbe roma ſtatuta donatur.lib.iij.capi.viij.
Joſeph⁹ ꝛ greca facundia ꝛ patrio ſermone libros ſuos edidit.libro tertio capitulo ſeptimo.
Joſephus antiquitatum hyſtoriā. xx. bellū aūt iudaicū.vij.libris conſcripſit.libro tertio capitulo ſeptimo.
Joſeph vir marie frater fuit cleophe ageſippi teſtimonio libro. iij.ca. ix.
Johānes euangeliſta a domitiano in pathmos inſulam relegatur. libro tertio.capitulo.xiij.
Johānes euangeliſta eccleſiaꝝ aſie gubernacula gerens pmanet in eccl'ia epheſina vſq ad tēpora traiani.lib. iij.capitulo.xvij.
Johānes eccleſiam epheſinā edificauit paulus fundauit.lib.iij.ca.xvij.
Johānes adoleſcentē clare indolis ab ſe cōmendatum ab eodem repoſcit. li.iij.ca.xviij.
Johānes aſcenſo equo poſt perditum adoleſcentem iam ducem latronuz currit.li.iij.ca.xviij.
Johānes ducere latronum reuocat ad eccleſiam ꝛ cōuertit tādē q epm cōſtituit.libro.iij.capi.xvij.
Joannes ꝛ mattheus ſoli ex diſcipulis xpi ad deſcribendum animū applicant.lib.iij.ca.ix.D.
Joannes quare euāgelium ſuū vltim⁹ ſcribit.libro.iij.ca.xix.A.

Johannes obmiſſa a ceteris aplis de
geſtis chriſti ſcribit. li.iij.ca.xix. A.
Johānis epiſtola prima ſemper ab om
nibus fuit decepta de reliqs ꝛ apo=
calipſi nōnunqꝫ dubitatū eſt.ibidē.
Joannē euāgeliſtā apud epheſum do=
mit libro tertio capitulo.xxv.
Johannes duo fuerūt quoꝝ ſepulchra
apud epheſuꝫ viſuntur.libro tertio
capitulo trigeſimoprimo.A.
Johannes euangeliſta balneas ingre
ſus mox exilit quod in eis cherintū
veritatis inimicū repperiſſet lib. iiij.
capitulo decimotertio.A.
Johānes apud epheſuꝫ poſt mattheū
ꝛ marcū euāgeliū ſcribit.lib.v.capi.
viij.A.ꝛ libro.vj.ca.x.B.
Joannes apocalipſim ſcribit circa finē
domitiani.libro.v.cap.viij.A.
Jouinianus ſuccedit iuliano.libro vn=
decimo.capitulo.vj.
Jouinianus ad ſuſcipiendum imperiū
inuitus trahitur.libro.xj.ca.j.
Jouinianus exercitui iuliani ſe nō poſ=
ſe imperare qꝫ ille ſacre legis ꝓfana
tus ipſe ſūt xpianus eſſe aperta vo
ce declarat lib.xj.capi.j.
Jouinianus officioſiſſimus lrīs othana
ſiuꝫ nequit a quo formā fidei ꝛ eccle
ſiarum diſponēdarū ſuſcipit modū
li.xj.ca.j.Et veriſimile eſt ꝑ hac oc=
caſiōe ꝛ ad eruditionē imperatoris
ipſe athanaſius ſimbolum fidei cō=
poſuerit.
Jouinian⁹ nouē mēſes iperat.li.xj.ca.j.
Jouinianus apud ciliciā diē ſuū obijt.
libro vndecimo.capitulo primo.
Jouiniano ſuccedit valētianus.libro
vndecimo cāpitulo ſcdo.
Johannis baptiſte oſſa primū diſperſa
poſtea collecta pagani igni cremāt
cinereſqꝫ puluerī immixtos agros
diſpergunt.libro.xj.capi.xxviij.
Johānis baptiſte reliquias ad ſe dela=
tas athanaſius ſub cauato ſacrarij
pariete paucis arbitris includit.lib.
vndecimo.capitulo.xxviij.
Johannes euāgeliſta fuit ſummus ſa=
cerdos martyr ꝛ doctor eccleſie lib.
v.capitulo.xxiij.A.
Johānes in diuiſione apoſtolorū aſiaꝫ
ſortitur.libro tertio.capitulo.j.
¶Judas galileus tpe deſcriptiōis pcēſ
nō facte ſeditionē in populis facere
molitus eſt.libro primo.cap. tertio.
Judeoꝝ regnū trāſfert ad gētes in pſo
nam herodis.libro.j.ca.quarto.
Judas ꝛ thomas idē.li.j.ca.xxvij.A.
Judei ſeditionē facietes qꝛ ſacrū erariū
preſentis vſibus applicaret iubēte
pylato fuſtibus ceduntur ꝛ trucidā
tur.libro ſcdo.capitulo.vj C.
Judei a tpe admiſſi i xpm ſceleris mo=
tes ꝛ clades ſemꝑ habuerunt. libro
ſcdo.capitulo.vj.C.
Juſtinus vir inter ſcriptores clariſſim⁹
ꝛ ſtatim poſt tpa apoſtolorum exor
tus hec de ſimone mago cōmemo=
rat.libro ſcdo.capitulo.xiij.A.
Judei a claudio vrbe pelluntͬ. lib.ſcdo.
capitulo.xviij.B.
Judei crediderunt deſtructionem vrbi
hieroſolymitane ob necē iacobi acci
diſſe libro ſcdo.ca.xxiij.C.
Judeoꝝ prudentes legationē ad ceſa=
rē mittunt mortē iacobi ꝑ hoc impe
dire querētes libro ſcdo.co.xxiiij.C.
Judei epl'a quōdam nonnullis nō reci
piebat.libro ſcdo.ca.xxiij.C.
Judeoꝝ tricies centena milia in feſto
paſche hieroſolymā cōueniūt vt pe
na quo ad tpa ꝛ locum delicto per
eos in xpm patrato reſpondeat.lib.
tertio.ca.iij.B.
Judei nepotes poſſeſſiōes ſuas ꝓprijs
manib⁹ excolebāt.lib.iij.cap.xvj.
Judei nepotes vſqꝫ ad tempora traia=
ni permanſerūt.li.iij.c.xv.ꝛ.c.xxviij.
Juſtus qui et barſabas venenum bibit
ꝛ nihil nocet.li.iij.capi.xxxj.A.
Juſtinus gētilis phs equitate chriſtia
ne religionis ꝛ xpianoꝝ in tormētis
conſtantia penſata nullo alio monē
te ad chriſti fidem cōuertitur. libro
quarto.capitulo.vij.C.
Juſtus contemporaneus geſippo fuit
libro.iiij.cap.x.B.
Juſtinus ſub aniceto ꝛ eleutherio cla=
ret.libro quarto.capitulo.x.B.
Juſtinus fidem noſtraꝫ ſcriptis ꝛ viua
voce defendit.ibidem.
Juſtinus phs qd xpianam veritatem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

conſtanter predicarit ⁊ gentiles philoſophos confutarit martyrium meretur lib.iiij.c.xvj.

Juſtinus quos ediderat libros.lib.iiij. ca.xviij.

Julianus conſtātio ſuccedit libro.x.ca. xxvij.

Julianus primū iubet ep̄os ex exilius reuocari poſt aduerſū nr̄os tota nocēdi arte conſurgit lib x.ca.xxvij.

Julianꝰ callidior ceteris ꝑſecutor xp̄ianorum fuit li.x.cap.xxxij.

Juliani ꝑſecutio i xp̄ianos icipit ibidē.

Julianus non vi nec tormentis primū ſed premijs honoribus ⁊ blanditijs xp̄ianam religionē ꝑſequitur ſicqꝫ multos a chriſti fide reuocat libr.x. cap.xxxij.

Julianus ꝓhibet xp̄ianos adire ſtudia gentiliū auctorū li.x.cap.xxxiij.

Julianus ſolis ydolatris ludos litterarum patere decernit ibidem.

Julianus militie cingulum ſolis immolantibus dari iubet li.x.ca.xxxij.

Julianus athanaſium omni cura et diligentia queri et perſequi iubet lib. x.cap.xxxiiij.

Julianꝰ chriſtianos appellat galileos lib.x.cap.xxxv.

Julianus babyle martyris corpꝰ qꝛ reſpōſa demonū impediat ſepulchro auferri iubet.eodem.

Julianus ad debellādos perſas ꝓfectꝰ incertum a ſuis an ab hoſtibꝰ cōfeſſus interijt li.x.cap.xxxvj.

Julianꝰ imperat anno.i.⁊.viij.menſes lib.x.cap.xxxvj.

Judei iuliano decepti templū in hieroſolymis reedificare ſumma cū auiditate tentant.li.iiij.cap.xxxvij.

Judeoꝝ maxima multitudo cum templū reparare de licentia iuliani auidiſſime tentant a ruinis edificiorū opprimunt̃ pariter ⁊ totius edificia ꝯplanantur li.x.c.xxxviij.

Judei cū de licentia iuliani tēplū ſuū edificare conant̃ terre motu ⁊ vltricibꝰ flāmis diuinitus accenſis alijſqꝫ miris ſignis ab illicitis deturbātur inceptis li..x. ca.xxxviij.⁊.xxxix.

Judei cū tēplū ſuum edificare tētāt ſignaculū crucis in veſtimentis olim ita euidēs appet vt nulla arte dilui valuerit.li.x.cap.vltimo.

Juliano ſuccedit iouinianus li.xi.ca.j.

Juſtina valentiniani mater arriana hereſi infecta minis ⁊ terroribus eccleſiam conturbat ſicqꝫ ad ſuſcipienda ariminenſis cōcilij decreta ſacerdotes cōpellere tentat li.xi.cap.xv.

Juſtina ⁊ valētianus filius armis maximi territi in fugā vertuntur et exilium li.xi.cap.xvj.

¶De litera.L.

¶Laici etiā p̄ſentibus ep̄is docere imperitos et de fide diſputare mō eruditi fuerit licite poſſūt li.vj.c.xiiij.c.

Legalis filiatio que ſit libr.j.ca.vj. A.

Leges animalibus ſimiles eſſe patres egypti ſenſuerunt lib.ij.ca.xviij. C.

Lex quare ſimilis animali dicat̃ ibid.

Leonis nomie nero ſignificat̃ li.ij.c.xxij

Leonides Origenis pater ꝓ xp̄i fides martyrio coronat̃.li.vj.c.j. A.⁊.B.

Leene gratitudo i macharū li.xj.c.iiij.

Linus et clemens comites adiutores pauli fuerunt lib.iij.cap.ij.

Libri diuine legis numerantur et eorum auctoritas ex ioſepho oſtenditur li.iij.cap.viij.

Libros legis quantum venerabantur iudei puta ex ioſepho li.iij.ca.viij.

Liberales diſcipline non parum conferunt ad intelligentiam ſacrum litterarum lib.vj.cap.xiiij.A.⁊.B.

Licinus germanā conſtantini vxorem habuit lib.ix.ca.x.C.

Licintus cōmuni oim ſnia arcitus prouinciat̃ auguſtꝰ li.viij.c.xvj.A.

Licinꝰ maximinū bellū ſibi inferentē ſuperat lib ix.cap.ix.C.

Licinius primum chriſtianis deuotiſſimus tandem in eo tyrannidē ⁊ duriſſimā commouet perſecutionē li. ix.cap.vltimo.A.

Licinus inuidia ſuccenſus cōſtantino cum quo iunctiſſimus amicitia fuerat apertum indicit bellum libr.ix. cap.x.C.

Licinꝰ xp̄ianos ſacrificare idolis nolētes lanonitoribꝰ dari ⁊ i fruſtra more pecudū diuidi faciebat li.ix.c.x.C

Licini⁹ a ꝯſtātino vincit ⁊ ſumma pax eccleſijs datur lib.ix.c.vltimo.C.
Liberius vrbis rome eṗs ab hereticis in exiliū tradit li.x.c.xxij.
Liberio felix dyacon⁹ ſuus ab hereticꝫ in eṗatu romano ſubrogatur ibidē.
¶Luce ⁊ mathei ſup chriſti generatione concordia lib.j.ca.vj.A.⁊B.
Lucas ⁊ matheus quō varie xp̄i genealogiā texunt li.j.c.vj.b.
Lucas quis fuerit li.iij.c.ij.
Lucas medicus fuit ibidem.
Lucas euangeliū ſuum pauli ore de ſumpſit idem.
Luce euangeliū nonnunꝗ paulus ſuū appellat ſupra.
Lugdunenſis eṗus videtur ex oī etate primas galliarum fuiſſe lib.v.cap̄.xxij.⁊.c.xxiiij.A.
Lugdunū ⁊ vienna nobiliſſime vrbes galliarum lib.v.c.ij.A.
Lugduni nūdine ex antiquiſſimis ſeculis celebres agunt lib.v.ca.iij.A.
Lucius arriane partis eṗs veros fideles atꝗ innumeros p heremū diſperſos armis perſequitur ⁊ mactat.lib.xj.c.iij.⁊.iiij.
Lucianus p̄ſbyter anthiochen⁹ ad tribunal iudicis vocatus de religione xp̄iana pulchrā ⁊ memoratu dignā reddit rationē li.ix.c.vj.B.
Lucifer ſciſma facit ⁊ hereſiꝫ q̄ euſebi⁹ ſue ordīatiōi nō detulerit li.x.c.xxx.

¶De littera M.

¶Matthei ⁊ luce ſup xp̄i gn̄atione concordia lib.v.ca.vj.A.B.
Mattheus ⁊ lucas quō varie xp̄i genealogiam texunt.li.j.ca.vj.B.
Mathan et melchi eſt an habuerunt li.j.cap̄.vj.B.
Mathā de eſt.agenuit iacob.ibidem.
Macherūta caſtellū ē in quo ioānes baptiſta iubente herode capite truncatur lib.ij.ca.xiij.
Mathias vnus de.lxij.diſcipulus fuit. li.j.capi.xiiij.B.
Mathias p iuda pditore in apoſtoluꝫ eligitur lib.ij.c.j.A.
Machi veniūt ad herodē percunctātes de nato rege iudeorum lib.j.c.vij.
Magus quidem vir egyptius veniens fidem prophetie ſibi comparat lib. ſcdo capitu.xxj.
Magus ille egypti⁹ homo ſeditioſus a felice comprimitur lib.ij.
Magus ille egyptius ad triginta milia virorum congregat ⁊ per deſerta ducat.ibidem
Matheus ethiopiā ꝑdicationis gratia ſortitur.lib.tertio capitu.j.⁊.lib.j.capitu.x.
Marcus ꝑcibus romanorū victus euāgeliū de petri ꝑdicatione ꝯſcribit. lib.ij.c.xv.lib.vj.capi.x.B.
Marci euangeliū a petro ꝯfirmatur ⁊ ab eodem eccleſie perpetuo legentiū traditur.li.ſcdo.c.xv.
Marcus ꝑmum ad egiptum pergit.li. ſcdo.cap.xvj.
Marcus primum in egypto euangeliū ſuum predicat li ſcdo capi.xvj.
Marcus exemplo ſobrietatis ſue immēſam multitudinem pro ingreſſu cōgregat li.ſecundo.c.xvj.
Marcus apud alexandriā primus eccleſiā conſtituit.li.ſcdo.ca.xvj.
Marcus prim⁹ eṗs hieroſolymin⁹ ex gentibus ſumptus.li.x.ca.vj.
Marcus heretic⁹ ⁊ eius ſectatores ꝗr baptizabāt.lib.quarto.ca.x.A.
Marcus diſcipulus ⁊ interꝑs petri eo mortuo euāgelium qđ ille predicauerat digeſſit in lib.v.ca.viij.A.
Maximilla heretica mōtani inſanias ſecuta ꝓphetiſſa nō fuit eis ꝓphetare ſe diceret. li.v.c.xv.⁊.xvj.⁊.xvij.B.
Martyres multi e ſchola oris enis pro diere.lib.vj.ca.vj.
Marcion hereticus pij ⁊ benigni tēporib⁹ immoluit.li.quarto.c.ix.⁊.x.A.
Marcion hereticus hec docebat.li.iiij. capitu.B.
Marco aurelio ceſare cū toto exercitu ſit piculū ꝗdā xp̄iani fortuna iter ceteros milites inuēti copioſiſſimā pluuiā ꝑcib⁹ impetrāt.li.v.ca.v.
Mattheus hebreis litteris euāgelium ꝯſcribit petro et paulo in vrbe romana ꝑdicantibus li.v.c.octauo.A.
Macrinus ſuccedit anthonio ſeueri filio lib.ſexto.c.xv.
Macrinus vno anno imperat ibidem.

Macrinus ſuccedit alius item anthonius ibidem.
Mammea alexādri īperatoris mr̄ origenē ad ſe magnis p̄cib⁹ euocat ibiđ
Maximinus ſuccedit alexandro.lib.vj. capi.decimonono.
Maximinus perſecutionez tres annos mouet in xp̄ianos ibidem.
Maximinus tribus annis imperat ibiđ.
Maximino ſuccedit gordianus eodē.
Macharius apud alexandriā ſub decio patitur li.vj.c.xxx.c.
Martyriū preſtantius eſt ne ſcindatur eccleſia ꝙ ne ydolis immoletur lib. ſexto.c.vlti.
Marinus vir militaris in perſecutione valeriani apud ceſaream magnanimus apparet ⁊ ꝯſtāter ꝑ xp̄i fide capitis ſuppliciū ſuſtinet lib.vij.c.xij.
Manes a quo manichei quis fuerit li. ſeptimo.c.xxvj.
Manicheorū hereſis a mane quodam per ſe origenem ducēs ſub diocletiani īperatore ⁊ felice vrbis rome ep̄o oritur lib.vij.cap̄.xxvj.
Martyriū quorondaz illuſtrium nomina li.viij.cap.xiiij.
Maximianus q herculius ſimul cū collega ſuo dyocletiano regni purpurā vltro deponit lib.viij.ca.xv.
Maximianus a maxētio filio ſuo expellitur lib.viij.ca.xvj.A.
Maria ⁊ ioſeph ex eadem tribu fuerūt lib.primo.ca.vj.c.
Maria quedā nobilis iudea lactantem puerū ſuum pre inedia iugulat igni torret ⁊ comedi li.iij.ca.quarto.D.
Martyriū victorias ⁊ certamina poti⁹ ꝙ imperatorum ſcribenda in argumento lib.v.
Martyrium corpora ſepulture mandari nulla induſtria a chriſtianis poſſunt id omni cura paganis inhibentibus li.v.c.iij.c.
Martyr dicendus non eſt niſi mortem ipam pro chriſto ſuſtinerit.libro.v. cap.iij D.
Martyria et perſecutiones chriſtianorum etiam a ſcriptoribus alterius religionis conſcribuntur li.iij.c.xiij.
Matheus ⁊ iohannes ſoli ex diſcipulis chriſti ad ſcribendū animum applicant lib.tertio.c.decimonono.A.
Maximianus a filio pulſus ad conſtātinū fugit lib.viij.c.decimoſexto.A.
Maximianus conſtantino a quo in ad uerſitate ſua benigne ſuſceptus fuerat inſidias molitur ibidem.
Maxentius impuros mores habuit.li. octaue.c.decimoſexto.B.
Maxentius ſenatoꝝ vxores ad ſuam libidinem publice abſtrahi iubet.lib. octauo.c.decimoſexto.B.
Maxentius arti magice dat operā lib. octauo.c.xvj.B.
Maxentius nobiles matronas grauidas ad artis magice explēda miſteria medias ſcindi iubet lib.octauo capitu.decimoſexto.B.
Maxentius ad ſacra magica cōplenda paruulos rapiet iugulari facit idez.
Maximinus vi raptuz auguſti nomen aſſumit lib.viij.c.xvj.A.
Maximinus oriētis ⁊ egypti partes regit occiduas adminiſtrante maxentio lib.viij.c.xvij.
Maximinus artes magicas tota cum auiditate colit.libro octauo.ca.xvij.
Maximini mores impuriſſimi referuntur.lib.viij.c.xvij.
Maximinus perſecutionem mouet in chriſtianos.idem.
Maximinus tabo ſanie ⁊ vermibus ob ſcelerum ſuoruz magnitudinem domino vlciſcente viuens editur libro viij.capitu.vltimo.
Maximinus ſe eſſe hoiem ⁊ iuſtaz in ſe vindictā dei dn̄o ꝑcutiente cognoſcit.lib.viij.c.vl.⁊ li.ix.c.x.A.
Maximinus edictis publicis perſecutionem quā in xp̄ianos excitauerat ceſſare iubet.lib.viij.ca.vl.
Maximinus pleroſꝙ medicoruz ꝙ nec mederi nec vim fetoris ei⁹ tolerare poſſent interfici iubet.lib.viij.c.vj.
Maximinus pacē quā chriſtianis dederat poſt.vj.menſes edictis publicis obturbat varijs mēdacijs aduerſuz illos conflictis.li.ix.c.ij.iij.iiij.⁊.v.
Maximin⁹ blaſphemias ī xp̄m ꝑ oēs regni ſui ꝓuincias mittit lib.ix.c.v.
Maximinus blaſphemias in xp̄m puer

ris ad meditandum ⁊ ad diſcendũ præcipit.li.ix.c.v.⁊.vij.
Maximinus leges aduerſum chriſtianos datas ereis tabulis incidi mãdat.li.ix.c.vij.
Maximinus blaſphemias in chriſtum totos dies decãtari iubet li.ix.c.vij.
Maxentius vrbe roma; prorueus et in conſtantinum moués incidit in foueam quam fecit ⁊ ſubmergitur.li. nono.capi.nono.B.
Maximinus licinio bellum inferẽs vincitur ⁊ imperij inſignia fugitans deponit.li.ix.c.ix.
Maximin⁹ turpi fuga ſua ⁊ ſtrage ſuoꝝ eruditus diuinos ⁊ ſacerdotes idolorũ iterfici iubet lib.ix.c.ix.D.
Maximinus deſertis ydolis ad deũ tãdem ſe cõuertit ⁊ legem ꝓ xpianorũ libertate ſcribit.li.ix.c.ix.D.
Maximinus prius luminibus amiſſis vlcerib⁹ tabo ⁊ ſame adeſus moritur.li.ix.c.x.A.
Maximino mortuo ſumma pax pl'chra ⁊ ingens libertas eccleſijs redditur. lib.nono.c x.A.⁊.B.
Macedoniana hereſis dicebat ſpm̃ ſanctum cum patre ⁊ filio nihil habere commune li.x.c.xxv.
Macedoniana hereſis ex arriana origi nem ducit li.x.c.xxv.
Macharius hominẽ pedibus aridũ in nõe xpi quem luci⁹ arrianus eps̃ perſequiť continuo ſanat.li.x.capit. quarto.A.
Macharius leęue catulis ꝑ eã ad ſe delatis viſum reſtituit.li.xj.c.iiij.A.
Machari⁹ ⁊ alij patres i nitrie deſertj miris ſignis ⁊ virtutibus clarent.li. vndecimo.c.iiij.
Martyrũ conſtruendi vnde data ſit occaſio li.xj.c.xxviij.
Mannia ſarracenorum regina armis romanum dure atterit exercitũ.lib. vndecimo.c.vj.
Maximinus tyrann⁹ in italiam veniẽs valentianum imperatorẽ ſemel ⁊ iuſtinã matrem infugam vertit et exilium.lib.xj.c.xvj.
Macharius hieroſolymorũ eps̃ crucẽ in qua xps pependit a ceteris helena præſente enitenti iudicio ⁊ miraculo diſcernit.li.x.c.viij.
Melchi de heſta relicta mathã genuit heli lib.j.ca.vj.B.
Manander ſymoni mago ſuccedit lib. iij.capitu.xx.
Menander dicebat ſe ſaluatorem de celeſtibus miſſum ibidem.
Menander in arte magica ſymonẽ pceptorẽ ſuũ ſuperat lib.iij.capi.xx.
Menandro ſuccedit ſaturnin⁹ eadẽ pene aſſeuerans q̃ et ille li.iiij.c.vj.
Melito ſardienſis eps̃ multis ſcriptis eccl'iam iuuat.li.iiij.c.xxiiij.A.
Melitonis ſcripta referunť lib.quarto cap.vigeſimoquarto.
Melitonis ad antoniuũ vere verba pro xpiana religiõe memoratu digniſſima referunť.lib.iiij.ca.xxiiij.b.
Melito vſq₃ in orientẽ ꝓficiſciť vt que ſint veteris teſtamenti volumina pdiſcat lib.iiij.c.xxiiij.C.
Melchiades ſcriptis eccleſiã iuuit.li. v.capitu.xvj.
Metranus ſenex apud alexandriã ſub decio patiť li.vj.ca.xxx.A.
Mercuria apud alexandriã ſub decio patitur.li.vj.c.xxx.C.
Metalla ad ſecanda dextris oculis effoſſis ⁊ ſinitre poplite cautere debilitato principis miſeratione tãdẽ dominať chriſtiani.li.viij.c.xiiij.
Mediolani conuocať.conciliũ vt athanaſius cõdẽneť li.x.c.x.
Mõtanus cupiditate nimia primatus acceſſus in hereſim labitur li.v.c.xv.
Montani heretici ſueq₃ hereſis origo ⁊ ſeries.li.v.c.xv.
Montanus hereticus duas mulieres inſania ſua infatuat.ibidem.
Montanus ⁊ ab eo infatuate mulieres vitam laqueo finiunt lib.v.c.xv.
Montanũ apolinaris multipliciter impugnat ibidem.
Mõtanus dicebat nuptias ſolui debere li.v.c.xvij.A.
Montanus ieiuniorum leges primus imponit.idem.
Montanus ſalaria preſtat verbum ſuũ predicantibus.
Mõtan⁹ q̃s fuerit aperit apolloni⁹ idť.

Montani heresim apollonius fortiter. impugnat ⁊ prophetiſſas ei⁹ in multis arguit peccatꝫ. lib.v.ca.xvij. per totuꝫ et precipue. B.
Mons prece a gregorio ponti ep̄o fuſa ſtati e loco diſcedit.l.vij.ca.xxiiij.A.
Moyſes in heremo vitam ſolitariā ducens ſub valente claret. lib.xj.ca.vj.
Moyſi libera vox ad lutiuꝫ arriane partis ep̄m quē nunq̄ viderat.ibidem.
Moyſes a lucio quem nunq̄ viderat recuſat ordinari ep̄s ibidem.
¶ Muliercula audiens prefectū ad mactandos xp̄ianos properare vix veſtita ipſa procedit paruulum ſuū vt et martyrij palmā conſequatur ſecū trahens. lib.xj.ca.v.
Mulier cule firmiſſimam ⁊ admirandā fidem liberrimāq̄ꝫ vocem.lib.xj.c.v.
Muſanus ꝯtra heresim eucratitarum librū edidit. lib.iiij.ca.xxvj. A.
Mutio ſceuole ſimiles immo et fortiores duo nobiles chriſtiani iuuenes lib.viij.capi.xij. a.

¶ De littera. N.

¶ Natura diuina in chriſto caput cenſetur.li.j. cap.j. a.
Natura humana in chriſto pedes reputatur. idem.
Natiuitas chriſti tp̄s oñdit̄.li.ij.cap̄.ij.
Nazarei fuerunt ex vico cochaba iudeorum.li j.ca.vj. C.
Nazarei genealogia patrum ſuorum ⁊ xp̄i partiꝫ memoriter perti ex libris q̄s domi conditos habebant circuncuntes populum edocebant. idem.
Natalis q̄ pri⁹ multa tormēta pro xp̄o ꝯſtanter tulerat pecunia corruptus ep̄s efficit̄ hereticoꝝ.li.v.ca.vl. A.
Natalis ſepi⁹ a dño in ſomnis vt accepto errore reſipiſcat ammonet̄.ibid
Natalis viſiones ⁊ monitiones dñi q̄s in ſomnis habebat primatus et lucri cupiditate ſpernit.idem.
Natalis q̄ꝛ viſiones et monitiones dñi ſpernat a ſanctꝫ angelis tota nocte verberaretur. ibidem.
Natalis errorē ⁊ pctm̄ ſuū multa cū lamentatione deplorat.lib.v.ca.vl.A.
Narciſſo ſeni hieroſolymorum epiſcopo adhuc viuenti alexāder mira dei vocatiōe ſubrogat̄.lib.vj.c.v.⁊.viij.
Narciſſus aquam in oleum conuertit. libro.vj.ca.vj.
Narciſſus falſam trium periurorum in ſe accuſationeꝫ non ferens reliq̄t eccleſiam:⁊ diletetſcit annis plurimis lib.vj.cap.vj.
Narciſſus vir ſanctus maluit eccleſiaꝫ propriam relinquere q̄ꝫ leſa ſua vt putabat fama amplius inter hoies q̄uis innocēter viuere.li.vj.c.xxxij.
¶ Nero leonis nole deſignatur.libr.ij. capitulo xxij.
Nero in exordio ſuo videtur leuior fuiſſe. idem.
Nero ſuccedit claudio.li.ij. ca.xxij.
Nero parricida ē ⁊ inceſtus.li.ij.c.xxiiij
Nero in matrē ⁊ oēs conſanguineos ſeuit.lib.ij.capitulo.xxiiij.
Nero paulum capite plectit. libr. ſcdo capitulo. xxv.
Nero pctm̄ cruci afficit.ibidem.
Nero primā in xp̄ianos perſecutioneꝫ mouet.li.ij.ca.xxiiij.et.xxv.
Nero.xiij.annis imperat. libro tertio. capitulo. iij. A.
Neroni ſuccedunt gal. ⁊ otho. ibidem.
Nerua ſuccedit domiciano.lib.iij.c.xvj
Nerua anno vno plus minus imperat libro.iij.capit.xvj.
Nerue ſuccedit traiano.ibidem.
Nero et domitianus ſoli de principibus romanis chriſtiano dogmati aduerſantur.li.iiij. ca.xxiiij. B.
Nerneſius apud alexādriam ſub decio patitur.lib.vj.ca.xxx. C.
Nepos egiptius epiſcopus errauit circa repromiſſiōes futuras.l.vij.c.xxj.
Nepotis ſectatores errantes circa repromiſſiones futuras de ſcripturis ſacris confutatos dyoniſius alexandrinus ep̄s ad ſanam doctrinā fidē q̄ꝫ mire conuertit.li.vij. ca.xxj.
¶ Nicholaus vnus de. vij. dyaconis hereſi que dr̄ nicholaitarum caput et auctor fuit.li.iij.ca xxiij.
Nicholaite promiſcuis vtuntur concubitibus.li.iij. ca.xxiij.
Nicholaus a quo. nicholaite vxorem ſuaꝫ omnibus permittit: et ſi caſtiſſimus ipſe ſit.lib.iij.capitu.xxiij.

Nicholai liberi in summa caſtitat et ſanctimonia vixerunt.lib.iij.ca.xxiij.
Nicholaus q: duriter de zelotipia ab apl'is increpatur vxorem ſuaz oib9 permittit.lib.iij.ca.xxij.
Nicomediu apud maxima in xp'ianos perſecutio ſub diocletiano. lib.viij. capitulo quinto.z.vj.
Nicena ſynodus decernit filiu homou ſion patri eſſe dici et ſcribi debere. libro.x.cap.v. B.
Niceno in concilio philoſophus acutiſſimus: qui lr'atiſſimos ex nr'is vicebat a ſimplici z illiterato vincitur ſacerdote.lib.iiij.capi.iij.
Niceno in concilio paſnutius claret.li. quarto.ca. quarto.
Neceni concilij ſniam gſtatin9 tanq̄ a deo platam venerat.li.x.ca.v.B.
Nicenum ſimbolum.lib.x.ca.vj.
Niceni concilij fides ibidem.
Nili aſcēdentis mēſura ad ſerapi deferebatur velut ad aquaz inundationis auctorem.lib.xj.cap.xxx.
Nouatus caput hereſis nouatianorum.li.vj.capit.xxxij.
Nouatiani ſe catharos: id eſt mundos appellabant .ibidem.
Nouatum concilium in vrbe roma congregatum damnat.ibidem.
Nouatos lapſos a fide z ad eam p penitentiam redeuntes non vult recipere.li.vj. capi.xxxij.
Nouatus ep'atus cupiditate captus in hereſiz z alia flagitia ſua cadit. ibid
Nouat9 iurare tribus ſolebat ep'atum oino non capere.ibidem.
Nouatus a tribus ep'is viris ſimplicibus z ignaris ab eo circūuentis extorquet man9 imponere.l.vj.c.xxxij.
Nouatus in iuuentute ſpū immundo vexatus eſt.li.vj.cap.xxxij.
Nouatus lecto decumbens pro neceſſitate baptiſmate perfunditur.ibidem.
Nouat9 ſolemnitate que cōiter adhiberi ſolēt in baptiſmo nō recipit. ibid.
Nouatus videtur non ad integrum baptizatus fuiſſe.idem.
Nouatus cum ſacramenta populis divideret eos cogebat q ſibi pro epiſcopatu fauerent.ibidem.
Nundine apud lugdunū ex antiquiſſimis ſeculis celebres aguntur. libro.v. capitulo.iij.A.

De littera. O.

Opiniones contrarie ſuper aliqua eccleſiaſtica obſeruatione non debet inter ſacerdotes rumpere vinculuz paci.lib.v. capit.xxiij.B.
Ordo pontificum qui a tempore predicationis chriſti vſq ad mortem ei9 in iudea fuerunt.lib.j.cap.xij.A.
Ordo euangelioz.li.iij.ca.xix. a.
Ordo librorum noui teſtamenti.lib.iij. capitulo.xix.B.
Ordinari non debet clericus vnius dioceſis ab altero epiſcopo ſicut conceſſu proprij prelati. libro.x.cap.vj. B.actum.xvij.
Origenes adhuc puerulus q̄ ardenter pro chriſti fide mortem ſuſtinere deſiderat.lib.vj.ca.j. A.
Origenes aſtucia martyris ne ad martyrum certamina prorumpat impeditur.ibidem.
Origenis mater qua arte filium ne ad martyrum agones currat detinet domi.li.vj.ca.j.A.
Origenes q̄ mira fuerint puerilia initia.lib.vj.ca.j.A.et.B.
Origenes domi arte matris detentus patrem in vinculis poſitum per ep'ſtolam confortat.li.j.ca.A.
Origenez pater inter ſeculares libros etiam aliqd de diuinis ſcripturis in dies legere ac memorie commendare volentē cogebat.li.vj.ca.j.B.
Origenis ingenium.li. vj.ca.j.B.
Origenis dormientis pectus pr̄ velut ſpūſſcti ſacrarium oſculatur.ibidez.
Origenes decimūſeptimū agens annū cum matre vidua z ſex paruulis fratribus in ſumma rerum penuria relinquitur ibidem.
Origenes hereticos etiam ex ipſa pueritia perhorruit.li.vj.ca.j.B.
Origenes grammaticam docet. libro. ſexto.capi.ſcdo. A.
Origenes plutarchum z eraclam fr̄es conuertit ad fidem.lib.vj.capi.ij.A.
Origenes martyres ante tribunalia iudicum nutibus et ſignis in fide ro=

borat ibidem.
Origenes vita et geſta referuntur.libr. ſexto.capitulo.j.⁊ ſcđo.per totum. ⁊ ca.xxiiij.per totum.
Origenem a mille periculis diuina dextra liberat.lib.vj.capi.ij.A.
Origenes a deo infidelibus exoſus eſt vt cogatur de domo in domum latitando transire ibidem.
Origeni demetrius alexãndrinus eps cathezizandi et docendi magiſteriũ in eccl'ia tribuit.lib.vj.ca.ij. B.
Origenis abſtinentie ⁊ vite aſperitas. libro.vj.C. ⁊. B.
Origenes multis annis nudis incedit pedibus ibidem.
Origenes docendi ⁊ ſacras lr̄as interp̄tandi officium apud alexandriam ⁊ ceſareã epis iniungentibus habuit: lib.vj.ca.ſcđo.B.⁊ ca.xiiij.C.
Origenes multos d̄ ſchola ſua ad martyrium perducit.li.vj.ca.iij.
Origenis e ſchola multi martyres prodierunt ibidem.
Origenes ſe caſtrauit. lib.vj.cap.v.
Origeni inuidet demetrius alexandrinus epiſcopꝰ qui primo euꝫ magna cũ admiratione coluerat.li.vj. ca.v.
Origenes apud ceſaream ordinatur p̄ſbyter.li.vj.ca.v. ⁊.xvij.
Origenes ſub zepherino romã venit. libro.vj.ca.x.C.
Origenes etiam adamantius vocatus eſt.li.vj.ca.x.C.
Origenes ſufficere non p̄ot multitudini certatim ad ſe concurrentium auditorum.li.vj.ca.xj.
Origenis auditoriuꝫ a prima luce vſqꝫ ad ꝓfundaꝫ noctẽ non ceſſat ibidẽ.
Origenes eraclam diſcipulum ſuuꝫ in partem ſollicitudinis aſſumit. ibid̄.
Origenes hebream linguaꝫ dedicit. li. ſexto.capi.xij.
Origenes ſex ſacrarum litteraꝝ editiones ⁊ interpretationes ꝑ columnellas vno codice diſtinxit idem.
Origenes dicebat liberales diſciplinas nõ paꝝ cõferre ad intelligentiã ſcripturaꝝ.li.vj.ca.xiiij.A.⁊.B.
Origenis fama q̄ꝫta eſſet apđ exteros fuerit.li.vj.ca.xiiij.A.⁊.B.
Origenis ingeniũ ⁊ eruditio ſummis efferuntur laudibus. li.vj.ca.xiiij. B.
Origenes a duce arabie ꝑ lr̄as exoratꝰ venit p̄dicat ⁊ credunt.li.xj.c.xiiij.C
Origenes a mãmea alexandri imꝑatoris mr̄e magnis precibus euocatur vt ab eo plus in religione xp̄iana firmari ⁊ erudiri valeat. li.vj. c.xv.
Origenes ſub alexandro imperatore ĩ ſcripturas ſacras ſcribere incipit.li. ſexto.capitulo.xiiij. C.
Origenem ambroſius precibus ⁊ obſecrationibus compellit: vt in ſacras ſcripturas ſcribat.li.vj.ca.xvj.
Origeni oia ad ſcribendũ ꝯmentãdum neceſſaria ãbroſiꝰ abũde miſtrat ibi.
Origenes ſeptẽ notarios q̄ dictata exciperent ſibi inuicẽ ſuccedentes totidemqꝫ puellas habuit ibidem.
Origenes quos libros canon ve. teſtamẽti contineat oſtendit.li.vj.c.xvij.
Origenes euãgelioꝝ ordinem qꝫ tpe ⁊ a q̄bus ſcripta ſint oñdit.l.vj.c.xvij.
¶ Origenes euangeliſtaruꝫ atqꝫ pauli ſcripta diſtinguit.li.vj.capi.xvij.
Origenes dicit eccl'iam xp̄i ſupra petrũ fundari.ibidem.
Origenes.xxx.commentarioꝝ libros in vnã eſaie partẽ edidit.li.vj. ca.xxij.
Origenes in ezechielem.xxv.cõmentarios edidit.li.vj. ca.xij.
Origenes.x.libros in cantica canticorũ ſcripſit.lib.vj.ca.xxij.
Origenes borillum ep̄m hereticantem doctrina ⁊ diſputatione ſua emendatum ad fidem ⁊ ſanam doctrinaꝫ redire ſuadet.li.vj.ca.xxiij.
Origenes.lx.agẽs etatis ſue annũ tuꝫ primum ꝑmittit ea q̄ in eccl'ijs diſſerebat a notarijs excipi.li.vj. ca.xxv.
Origenes.xxvj.ꝯmẽtarios in mattheũ edidit.li.vj.cap.xxv.
Origenis centum epiſtolas euſebius ĩ libro geſſit ibidem.
Origenes hereſim helcheſaitaꝝ vt primũ cepit oriri reſtringit.l.vj.c.xxvij
Origenes eos q̄ dicebant aias cum corporibus interire diſputatiõe ſua ad rectã fidem reuocat. libr.vj.ca.xxvj.
Origenes ſub decio ĩdicibilia tormẽta ꝓ xp̄i fide pertulit.lib.vj.cap.xxviij

¶De littera. P.

Paſtor liber videtur eiuſdem auctorita tis cum apocalipſi epiſtola.

Jacobi inde ſcđo petri ⁊ Johānis ſcđo et tertio libro.tertio capitul.xix.B.

Paulus ad apoſtolatū vocatur celeſti voce ad ſe delapſa.lib.ſcđo.ca.j.C.

Paſchali ſolennitate ſeditio maxima. hieroſolymis excitatur.libr.ij.c.xix.

Paulus in vrbe roma ſub nerone capite truncatur.lib.ij.capi.xxv.

Paulus et petrus pariter in eodem tēpore patiuntur.idem.

Paſche obſeruatio qua die celebrari debeat magna quandoq̄ queſtio fuit. libro.v.capi.xxij.et.xxiij.

Paſcha tantum die dn̄ica celebrari debere decretum eſt in cōcilijs que ob id ſub quomodo per ſingulas ꝓuincias conuocata fuere.li.v.ca.xxij.

Paſchale ieiunium etiam tꝑibus commodi obſeruatur.li.v.ca.xxij.

Paſchale ieiunium an.xl.dieb⁹ debeat obſeruari aut paucioribus aliq̄n dubitatum eſt.lib.v. ca.xxiij.B.

Paulus vſq̄ ad illiricū xp̄i euangeliū p̄dicat.lib.iij.ca.j.et.iij.li.vj.ca.xvij.

Pauli.xiiij.ſunt epiſtole auctentice.lib. iij.ca.ij. et lib.vj.ca.xvij.

Pauli epl'a ad hebreos an canonica eſſet dubitatum eſt apud latinos. lib. iiij.ca.ij.et li.vj. ca.xv. et.xvij.

Paſtor liber ab herinc eſt confectus. li. tertio.capi.ſcđo.

Paſtor liber in quibuſdam eccleſijs velut neceſſarius legebatur. li. iij.c.ij.

Paſtor liber non eſt in canone.lib.ſcđo. capitulo.xix.B.

Paulus eccleſiā epheſinam fundat iohannes edificat.lib.iiij.ca.xvij.

Paulus eruditior in verbis ⁊ potentior in ſenſib⁹ inter apl'os xp̄i.iij.c.ix.A.

Paulus nō immenſa librorum volumina ſed paruum epl'arum opus dereliquit.lib.iij.capi.xix.A.

Paulus meminit comparis ſue. lib.iij. capitulo. xxiij.

Paulus epl'am ad hebreos patrio ſermone conſcripſit lib. iij.ca.vlti.et cur homo fecerit.li.vj.ca.x. B.

Papias iohannis auditor : ⁊ policarpi condiſcipul⁹ fuit.li.iij.c.vl.A.

Papias fabuloſa q̄dam natura. lib.iij. capit.vltimo.B.

Papias exigui ſenſus vir et minime capax fuit.idem.

Papias q̇s fuerit ⁊ quoꝝ in ſcriptis meminerit.li.iij.ca.vl.per totum.

Paſtoris librū hireneus amplectit̃.lib. v.capi.viij.A.

Panthe⁹ ludi eccl'iaſtici eruditiſſimus magr̄ q̄ntuꝫ ſtudiū ad v̄bū xp̄i p̄dicādum adhibuerit.li.v.ca.ix.pauli eſt epiſtola ad hebreos.li.vj.cap.xv.

Pauli epl'am ad hebreos lucas in grecum vertit.li.vj.ca.x. B.

Pauli epl'a ad hebreos q̄re ſolitā ſuperſcriptionē non hꝫ li.vj.ca.x.B.

Paulus q̄re ſeip̄m nō dicit hebreorum apl'm.li.vj ca.vj.cap.x.B.

Paul⁹ ſamoſaten⁹ artemonis hereſim inſtaurare conat⁹ eſt.li.v.c.xxviij.A.

Paul⁹ ſamoſaten⁹ dicebat xp̄ꝫ a maria cepiſſe ⁊ initiuꝫ habuiſſe de terra.li. vij.ca.xxv.B.cūq̄ cōis nature hoieꝫ fuiſſe.lib.vij.ca.xxij.B.⁊.ca.xxv. B.

Paul⁹ ſamoſaten⁹ in vltimo ꝯcilio antiocheno ꝯuincit̃ heretic⁹.⁊ a cūctis dānatur eccl'ijs.li.vij.ca.xxv. A.

Paulus ſamoſatenus et alchion omni ſpectante concilio et excipientibus notarijs diſputant.idem.

Paulū ſamoſatū eiuſq̄ hereſiꝫ alchiō pbr̄ concilio ſpectāte validiſſime cō uincit ⁊ confutat.li.vij.ca.xxv. A.

Paulus ſamoſatenus doloſus ⁊ fallax primum promiſerat firmiliano ep̄o corrigere errorē ſuū.li.vij. c.xxv. A.

Paulus ſamoſatenus ſuperbiſſimus ⁊ arrogantiſſimus laudis ⁊ glorie cupidiſſimus.li.vij.ca.xxv.B.

Pauli ſamoſateni ſuperbie intollerabilis. idem.

Pauli ſamoſateni ſuperbie euidentiſſima indicia que legere iocundū eſt. libro.ſeptimo. ca.xxv.

Paulus ſamoſatenus pſalmos de chriſto compoſitos in eccleſia ceſſare facit. idem.

Paulus ſamoſatenus pſalmos de ſe compoſitos per mulieres dieb⁹ paſche i medio eccleſie canere facit. li.

vij.ca.xxv.B.
Paulus ſamoſatenus mulieres impudicas ſecum manentes habuit.lib.vij.ca.xxv.B.
Paulus ſamaſotenus ne ꝑpter mulieres quas ſecū tenebat redargueret̃ preſbyteris et dyaconis ſimulē facit facultatem.lib.vij.ca.xxv.B.
Paulus ſamoſaten⁹ abiurat̃ ⁊ excõicat̃ ⁊ ep̄atu antiocheno per cõciliū priuatur.lib.vij.c.xxv.C.
Paul⁹ ſamoſania cõcilio excõicatus ex ep̄atu ꝑuat⁹ cū de eccleſia exire manu publica eijcit̃.li.vij.ca.xxv.C.
Pax libertas eccl'ijs reddita maximino mortuo p̄lchre deſcribit̃.li.x.c.x.B.
Paſnutius in concilio niceno claret.libro.x.ca.iiij.
Paſnutij oculū qui in confeſſione fidei fuerat euulſus coſtātius auidiorib⁹ oſculis demulcebat.li.x.ca.iiij.
Paulianiſte q̄ ⁊ fortiniani rebaptiſandi ſunt.lib.x.ca.vj.B.actū.xix.
¶Petro iacobo ⁊ iohāni dn̄s oēꝫ ſciaꝫ tradidit.li.ij.ca.j.A.
Perſecutio p̄ma hieroſolymis fctā oēs xp̄i diſcipulos exceptꝭ ap̄l'is in varias diſpgit regiones.li.ſcd̄o.ca.j.B.
Perſecutio prima apud hierl'm facta eſt ſub ſtephano primo martyre.libro ſcd̄o.ca.j.B.
Petrū angelus e carcere liberat ⁊ vinculis abſoluit.li.ij.c.xij.C.
Petrus ſimoneꝫ magū primū in iudea confutat:vt ſupra.
Petrus ſub claudio romā venit.li.ſecūdo.ca.xiiij.
Petrus in vrbe roma primus xp̄i euangeliū predicat.li.ſcd̄o.ca.xiiij.
Petri audiendi ſumma inerat auditas ciuibus romanis.li.ij.ca.xv.
Petrus marci euāgeliū imppetuū eccleſijs legendū tradidit.ibidem.
Petrus in p̄ma ſua ep̄l'a romā noīe babylonis deſignat.ibidem.
Petrus cruci in vrbe roma iubente nerone affligitur.li.ij.cap.xxv.⁊ li.tertio.ca.j.
Petrus ⁊ paulus pariter ⁊ eodem tempore patiuntur.li.ſcd̄o.ca.xxv.
Perſecutio prima in chriſtianos a nerone excitat̃.li.ij.ca.xxiiij.⁊.xxv.
Petr⁹ ⁊ paulus ſimul in eccleſia corinthiorum docuerunt.idem.
Petr⁹ varias ꝓuincias iudeis tm̄ p̄dicās circuit.li.tertio.ca.j.⁊ ca.ſcd̄o.
Petr⁹ orat vt capite deorſumverſo crucifigat̃ qđ ⁊ factū eſt.lib.iij.c.j.
Petr⁹ pauca nobis ſcripta dereliquit.lib.tertio.ca.ſcd̄o.
Petri prima epiſtola ſemper ab omnibus recepta.ibidem.
Petri.ij.ep̄l'a a multꝭ nō recipiebat̃.li.iij.c.ij.⁊.xix.B.⁊ li.vj.ca.xvij.
Petri euāgeliuꝫ reuelatio ⁊ actus non recipiuntur.li.iij.ca.ij.
Perſecutio ſcd̄a in xp̄ianos a domiciano excitatur.lib.iij.ca.xiiij.
Penitentia etiā poſt neſandiſſima ſcelera dn̄m flectit lib.iij.ca.xxj.
Pctōribus ſummis magna datur ſpes ſalutis.idem.
Petr⁹ ⁊ philipp⁹ vxores habuerūt ⁊ filias nuptui dederūt.li.iij.ca.xxiiij.
Petrus vxorē ſuā cū ad paſſionē duceretur confortat.li.iij.c.xxiiij.
Perſecutio tertia in chriſtianos a traiano excitat̃ libro tertio.capi.xxvij.A.⁊.B.in fine.
Perſecutio in xp̄ianos ſub traiano excitata ſcribente plinio ad ceſarem ex parte quieſcit.lib.iij.ca.xxvj.
Perſecutio quarta in xp̄ianos ſub anthonio vero excitatur.li.iiij.ca.xiij.B.⁊ ca.xiiij.xv.xvij.⁊.lib.v.ca.p̄mo.ij.⁊ tertio per totum.
Perſecutoꝝ ſeuitiam licet quādoqꝫ epiſcopo ſe abſcōdendo fugere exēplo polycarpi.li.x.c.xiiij.A.
Perſecutio diriſſima in xp̄ianos recitatur ex longua lugdunenſium epiſtola.li.v.ca.j.per totum.
Pertinax ſuccedit comodo libro.v.capitulo.xxvj.
Pertinax ſex mēſib⁹ imperat.ibidem.
Pertinaci ſuccedit ſeuerus.ibidē.
Perſecutionē quintā excitat ſeuerus ī eccleſias.li.vj.ca.j.A.
Petrum dicit origenes ſupra queꝫ xp̄i fundat̃ eccleſia.li.vj.ca.xvij.
cui alludit.ca.fidelior.l.d.
Perſecutio.vj.in chriſtianos a maximino

mino excitatur que tres annos du-
rat.lib.vj.ca.xix.
Perſecutionem ſeptimã excitat deci⁹
in eccleſias.lib.vj.capitu.xxviij.
Perſecutio octaua in chriſtianos exci-
tatur a gallo.lib.ſeptimo.ca.nono.
Perſecutio nona in eccleſias a valeria-
no excitatur.lib.ſeptimo.ca.nono.
Perſecutio valeriani apud ceſareã pa
leſtine.lib.ſeptimo.capi.xj.⁊.xij.
Perſecutio decima in chriſtianos a dio
cletiano.xix.imperij ſui anno excita
tur.libro ſeptimo capitulo.xxv.B.
Perſecutio in chriſtianos a diocletia-
no excitata in communi deſcribitur
lib.octauo.capi.j.B.⁊.c.ij.
Petri cubicularij diocletiani agones.
libro octauo.capi.vj.A.
Perſecutio dira in chriſtianos ſub dio
cletiano apud nicomediã.li.viij.ca.
v.⁊.vj.⁊ apõ meletẽ.ca.vij.A.⁊ apõ
tirũ.ca.vij.B.⁊ apõ egiptũ.ca.viij.
⁊ apõ thebaidã fere icredibilis.c.ix.
Perſecutio in chriſtianos apõ phrigiã
ſtupenda.lib.octauo.ca.vndecimo.
Perſecutio.xj a maximino in chriſtia-
nos excitatur.li.viij.capi.xvij.B.
Perſecutio a maximino i xp̄ianos exci-
tata eo mãdãte ſedat.li.viij.ca.vlt.
Perſecutio aliquãdiu maximino iubẽ-
te ſedata eodẽ mandãte rurſum in-
ſtauratur.lib.ix.ca.ij.iij.iiij.v.⁊.vj.
Petrus alexãdrinus epiſcopus de ma
ximini precepto capite detruncatur
lib.nono capi.vj.A.
Perſecutio duodecima i chriſtianos a
licinio excitat.lib.nono capi.x.C.
Perſecutio lucij arriani epiſcopi in ve
ros fideles.li.vndecimo ca.iij.⁊.iiij.
Perſecutionẽ.xiij.grauem excitat iulia
nus in chriſtianos.lib.x.ca.xxxij.
Perſecutio.xiiij.in chriſtianos excitat
a valente.lib.vndecimo.ca.ſecũdo.
¶ Phi antiqui morũ inſtituta ex lege ve
teri deſumpſerũt.lib.p̄mo.cap.j.A.
Philippus vnus de ſeptem dyaconis
primus verbũ dei ſamaritanis pre
dicat.lib.ſecundo.capi.p̄mo.B.
Philippus ſimonem magum ſuis pre
dicationibus confutat.ibidem.
Philippus euangeliſta tres filias ſan
ctiſſimas habuit.lib.v.ca.xxiij.A.
Philipp⁹ quattuor filias habuit q̄ pro
phetiſſe fuerũt.lib.iij.capi.xxv.
Philippus dormiuit apud hierapolim.
ibidem.
Philocompus eſt iactantie amator.li-
bro quarto.capitulo.xvj.
Philippus ſuccedit gordiano.libro.vj.
capitulo vigeſimoquarto.
Philipp⁹ imperator xp̄ian⁹ fuit.ibidem.
Philippus imperator ꝓhibitus eſt inter
eſſe miniſterijs paſchalib⁹ niſi pri⁹
peccata ſua confeſſus inter peniten
tes ſtaret.lib.vj.capitulo.xxiiij.
Philipp⁹ humiliter epiſcopis manda
tis paret ibidem.
Philippi imperatoris non parua humi-
litas.idem.
Philippus.vij.annis imperat.lib.vj.
capitulo.xxviij.
Philippo ſuccedit decius.ibidem.
Philoſophus acutiſſimus qui littera
tiſſimos ex noſtris vincebat a ſim-
plici ⁊ illitterato ſacerdote ſuperat.
libro decimo.ca.tertio.
¶ Pylatus anno.xij.tyberij iudee ꝓcu
rationẽ ſuſcipit.lib.j.ca.vndecimo.
Pylatus de reſurrectione ⁊ alijs chriſti
mirabilib⁹ tyberio refert.li.ij.ca.ij.
Pylatus templum dei prophanare tẽ-
tat.li.ſecundo.capi.vj.A.
Pylatus gaij ceſaris ſtatuas velatas
noctu hieroſolymam inferri ⁊ ſta
tui iubet.lib.ſecundo.ca.vj.B.
Pylatus ſibi ipſi mortẽ conſciuit.libro
ſecundo capi.vj.
Pionij martyrium ex hyreneo ſuccincte
deſcribitur.lib.quarto.cap.xv.C.
Plinius ſecundus q̄ nihil in chriſtia-
nos deprehenderetur ſceleris de eo
rum innocentia ſcribit ad traianum.
libro tertio.capitu.xxvj.B.
Plutarchum ⁊ eraclã fratres origenes
conuertit ad fidem lib.vj.cap.ij.A.
Plutarchus ab origine ad fidem con-
uerſus martyrij conſequitur palmã.
ibidem.
¶ Pontifices reges et prophete apud
hebreos vngebant.lib.j.ca.j.D.
Pontificatus ⁊ ſacerdotiũ chriſti decla
ratur.lib.p̄mo ca.j.3.

Pompeius circa tempora chriſti hiero
ſolimam armis occupat ⁊ ſacra pol
luit.lib.pmo capitu.v.A.
Pompeius ariſtobolū iure heredita=
rio regno ⁊ pōtifico fungentem vin
ctū cum liberis romā mittit.ibidē.
Pompeiꝰ pullo ariſtobole hircano fra=
tri pontificatū concedit.ibidem.
Pōpeiꝰ oēm iudeoꝝ gētē tributariam
romano facit imperio.li.j.ca.v.A.
Pontifices qui a predicatione chriſti vſ
qꝫ ad eius mortem in iudea fuerunt
lib.pmo capitulo.xij.A.
Polycrates epiſcopus ſeptem de pa=
rētibus ſuis habuit qui per ordinē
fuerunt epi.lib.v.ca.xxiij.A.
Polycrates aſianus epiſcopus nōvult
celebrare paſcha ſemper in die dn̄i=
ca.lib.quinto cap.xxiij.A.
Polycrates epiſcopꝰ dicit paſcha ſem
per.xiiij.luna celebrandum eſſe.lib.
qnto capitulo.xxiij.A.
Polycrates videt nō multū curare ex=
cōicationē q̄ rōne obſeruationis pa=
ſchalis in eum ferri poſſet.ibidem.
Portēta multa obſidionē ⁊ vaſtationē
hieroſolyme preceſſerunt que eius
excidium preſagiebant.lib.iij.capi=
tulo.vj.per totum.
Portantum inſuetum ⁊ admirandū vir
plebius quaſdā voces vrbi hieruſa
lem grande aliquod in aium preſa=
gientes conſtantiſſime ⁊ pertinatiſſi
me emittebat.lib.tertio.capitu.vj.
Polycarpus romam venit ſub aniceto
lib.ſecundo.capitulo.xiij.A.
Polycarpꝰ multos hereticos ad eccle=
ſiam dei reuocauit.idem.
Polycarpus ab epiſtolis eruditus eſt
⁊ ab eis ſmyrnorum epiſcopus or=
dinatus.lib.iiij.capitulo.xiij.A.
Polycarpum vidit hyreneus in libro
quarto capitulo.xiij.A.
Polycarpi ad martionem hereticū pre
clarum ⁊ memorandum reſponſum
lib.quarto.capitulo.xiij.A.
Polycarpus tanq̄ chriſtiane legis pre
cipuus defenſor inquiri iubetur ad
tormenta.lib.iiij.capitu.xij.A.
Polycarpꝰ in ſomnis videt ceruical ca
pitis ſui flāmis eſſe ꝯſumptū.ibidē.
Polycarpi amicis ſuis acq̄eſcens orati
tibus vt perſecutionem fugiat de ci
uitate commigrat.idem.
Polycarpus inuentꝰ inquiſitores ſuos
humaniſſime ſuſcipit.ibidem.
Polycarpus quis fuerit ⁊ quante maie
ſtatis epiſcopꝰ ex hyrenei longa epi
ſtola refert.lib.quarto.ca.xiij.⁊ cap.
quarto.per totum.⁊.xv.A.⁊.B.
Polycarpi inquiſitores viſa dignitate
viri penitet qꝫ cū ꝯprehendendum
fuiſſent deputati.li.iiij.ca.xiiij.A.
Polycarpus octoginta ⁊ ſex annos ha
bēs quāta cum maieſtate ad marty
rium pgredit.lib.iiij.cap.xiiij.B.
Polycarpi paſſio memoratu ⁊ venera=
tione digniſſima deſcribitur.li.q̄rto
cap.xij per totum preſertim.B.
Polycarpus in ignem mittit.ibidem.
Polycarpi oratio cum igni adureretur
lib.ij.ca.xv.A.
Polycarpi corpus igni conſumi nō po=
teſt.lib.quarto.capitulo.xv.A.
Polycarpi corpus e. mortuorū mucro
ne tranſfoſſum largiſſimum emittit
ſanguinē ita vt extinguetur ignis.
libro quarto.capitu.xv.A.
Potamiana virgo origenis diſcipula p
xp̄o pmum laudita ſuſtinet. tormen
ta deinde cum matre marcella igni
extinguitur.libro.vj.capi.quarto.
Potamiana baſilidi carnifici ſuo cam
benigne tractauiſſet coronam mar=
tyrij a dn̄o impetrat.li.vj.c.quarto.
Potamiana pluribꝰ condiſcipulis ſuis
coronas martyrij a domino impe=
tratas defert idem.
Porphirus in moyſen conuicia dicit.li
bro.vj.capitu xiiij.B.
Porphirius in originē, conuicia dicēs
eius ingenium ⁊ eruditionem miris
effert laudibꝰ.lib.vj.ca xiiij.B.
Prophete reges ⁊ pontifices apud he
breos vngebantur.lib.j.cap.j.D.
Prepoſitus regine ethiopum a phillip
po de fide inſtructus ex oibꝰ gētibꝰ
primus baptiſat.lib.ſecūdo.ca.j.C.
Prepoſitus regine ethiopum inſtructꝰ
et baptizatꝰ chriſti fidē apud ethio
pes predicat.lib.ij.cap.pmo C.
Prouinciarum iudices que in illis con=

tingebant noua ⁊ mirabilia impera
ri aut ſenatui de morteꝰ referebant:
libro ſecundo capitulo ſecundo.
Probꝰ ſuccedit aureliano.li.vij.c.xv.B
Probus vj.annis imperat.ibidem.
Probo ſuccedit carus vna cuꝫ filijs ca
rino et numeriano.lib.vij.ca.xxv.b.
Pſeudo chriſti:et pſeudo prophete et
pſeudo apoſtoli e quibus proceſſe-
runt libro quarto capitulo.xxj.
Pudicitiā ſuam vt ſeruarent quattuor
virgines due in fluuiū due in mare
ſe demergunt.lib.viij.cap.xij.b.

De littera Q.

Quadratus vir doctus et fidelis li-
brum apologeticum ana pro chriſti
religione hadriano obtulit li.ij.c.iij.

De littera.R.

Reges pontifices:⁊ ꝓphete apō he
breos vngebant.lib.pmo.cap.j.D.
Reges dudum xp̄i appellebant.ibideꝫ
Reuocatus nepotes inde et chriſti con
ſanguineos perducit ad domicianū
libro tertio capitulo decimo quinto
Reliquias ioānis baptiſtę athanaſius
ſub cauato ſacrarij pariete paucis
ꝯſcijs diligēter incluſit li.xj.c.xxviij.
Romani poſt archelauꝫ iudeoꝝ impe-
rium aſſumunt lib.j.cap.v.B.
Romani cum iudeorum regnum tene-
rent ſacerdotalem veſtem pontifici
bus nō permittebāt ſed eaꝫ clauſaꝫ
continebant lib.j.cap.v.B.
Romanorum vetus erat decretum ne
quis in deos referret niſi a; ſenatu
probatus libro.ij.cap.ij.
Romanorū ſenatus noluit chriſtum in
numerū deorū referre.lib.ij.cap.ij.
Roma babylonis nomine deſignat in
primo petri epiſtola.li.ij.ca.xv.
Romanorum epiſcoporum vſq; ad ſo-
terem qui ab apoſtolis duodecimꝰ
fuit ſucceſſio.lib.v.ca.vj.
Rodo eccleſiam ſcriptis et diſputatio-
nibus iuuit.lib.v.cap.xij.
Rodo appellem hereticū diſputādo cō
futauit ibidem.
Rufinus preſbyter duos poſtremos li-
bros eccleſiaſtice hyſtorie euſebij
prioribꝰ addidi in prologo rufini.li.
ix.in calce libri.
Rufinus preſbyter mandanti cremano
epiſcopo hyſtoriā eccleſiaſticam de
greco in latinū in prologo rufini.
Rufus iudee pro romano imperatore
preſidens inſolentiam iudeorum ar
mis comprimit. libro decimo.ca.v.
Rufinus hyſtorie huius interpres di-
dimum vidit et audiuit.lib.xj.c.vij.

De littera.S.

Sacerdotiū romana poteſtate nunc
his nunc illis nulla vite aut gene-
ris habita rōne ꝯmittebāt.l.j.c.xj.a
Sacerdotiuꝫ annuis ſucceſſionibꝰ mu
tabatur libro.j.capitulo.xij.A.
Sacerdotes q̇ a p̄dicatione xp̄i vſq; ad
eiꝰ mortē in iudea fuerūt li.j.c.xij.a.
Samaratani ſymonis magi artibꝰ in-
ſtituti eccleſiaꝫ clā ingrediētes ba-
ptiſmū furant.lib.ij.cap.j.B.
Samaritani ſymonē magū tanq; ſum-
mū deū colebāt lib.ij.ca.xiij.A.⁊ B.
Samaritani honores diuinos ſymoni
⁊ ſelene meretrici ꝺferūt.l.ij.c.xiij.c.
Sanctitas iacobi minoris refertur lib.
ij. capitulo vigeſimotertio. A.⁊ B.
Saducei iudicijs crudeliores ceteris iu
deis erant.lib.ſecundo.c.xxiij.C.
Saturninus vir diabolicus menādruꝫ
virum magicū mitatur li.iiij.c.vj.
Sapientie librum ſalomonis eſſe dixe
rūt egiſippus hireneus ⁊ omni anti
quoꝝ in chorus lib.iiij.capi.xxj.
Sapientia ſalomonis liber autenticus
lib.iiij.c.xxiiij.
Sanctus diaconus vienēſis inaudita ⁊
vix credibilia penarū genera cōſtā-
tiſſime ſuſtinet lib.v.c.j.C.
Sanctus in tormētis ridens nec domū
nec patriā.nec nomen dignatur tor-
toribus exprimere.li.v.c.j.C.
Sanctus q̇s ⁊ vnde eſſet in tormētis ſe
pius interrogatꝰ nihil aliud reſpon
det q̄ xp̄ianus ſum lib.v.c.j.
Sanctus dum torquetur quis animi
vn̄ eſſet rogatus dicit aliud omnino
nihil q̄ xp̄ianus ſum.li.vj.ca.j.C.
Sabellij hereſis orit apō tholomaidā
tēporibus galli li.vij.c.iiij.⁊.v.
Sabellij hereſis q̄ fuerit.li.vij.capitulo
quarto ⁊ quinto.
Sacerdotes conſtantinus longe ſibi p̄-

ſerebat.li.ix.c.x.C.
Saluſtius iuliani prefect⁹ i cauſa fuit quo minus Julianus in chriſtianos deſeuiret.li.x.c.xxxvj.
Saturini ſacerdos, omnibus dolis et fraudibus eius reuelatis ad tormēta deducitur li.xj.ca.xxv.
Sacerdotum maxime ad decipiendos populos fraudes libro.xj.cap.xxv.
Sacerdos ſaturni quib⁹ dolis matronaꝝ ꝯmaculauit caſtitatē.li.xj.c.xxv.
Saturni ſacerdos miris dolis: et fraudibus velut id poſcēte numine omnium fere matronarum caſtiſtatem commaculat.lib.xj.cap.xxv.
Scripturas ſacras in medijs plateis de mandato diocletiani exuri vidit euſebius libro.viij.capitulo primo.
Septuaginta diſcipulorum duorū diſcipulorum nomina nuſq̄ inueniuntur libro primo capitu.xiij.B.
Seianus magne apud tiberiū poteſtatis vniuerſam iudeorum gentē interimere conat.lib.ij.cap.vj.A.
⸿Selene meretrix ſymonis magi conatus et errores adiuuat lib.ij.cap. decimotertio.A.⁊.B.
Selene meretrix velut prima mēs ꝯſecrat ⁊ adoratur li.ij.c.xiij.A.⁊ B.
Seditio paſchali ſolennitate hieroſolymis excitata multa milia iudeoꝝ interfecit li.ij.c.xix.
Seditio maxima inter iudeos teſtimonio ioſephi refert.li.ij.c.xx.
Sepulchra duo ſunt epheſi quorū vtrūq̄ iohānis appellat.li.iij.c.xxxj.A
Seueriani taciani ⁊ eucratite idē heretici in quibus errabāt libro quarto capitu.xxvj.G.
Serui xpianorum metu tormentorum in xpianos quedam fedat ⁊ nephanda mendacia confingunt libro quinto capitu.primo.B.
Septuginta interp̄tes adinuicem ſeparati eiſdē ſententijs ⁊ verbis ab initio vſq̄ ad finem litteras ſacras interpretantur lib.v.c.viij.B.
Seuerus.xvij.annis imperat lib.ſexto capitu.v.
Seuero ſuccedit anthonin⁹ filius ibid.
Seuerus ſuccedit pertinaci libro quinto capitu.vigeſimoſexto.
Seuero iperāte multi illuſtres viri claruerunt lib.v.ca.xxvj.⁊ xxvij.
Seuerus perſecutionē excitat in eccleſias li.vj.c.j.A.
Septuaginta interpretum editio omnia continet que de ſcriptura ſacra reputanda ſunt.li.vj.c.xxij.
Septuagita interp̄tū editio apoſtolica auctate ꝯfirmata eſt.li.vj.c.xxvij.
Septuaginta interpretū editio noſtra eſt.li.vj.ca.xij.
Serapion aliqn̄ a fide lapſus morti proximus ſpū pphetico occulta cognoſcit li.vj.c.xxxiij.
Serapōe morti ꝓximo r eucariſtiā petēti q: pbr̄ venire non potuit puero paꝝ euchariſtie dedit li.vj.c.xxxiij.
Serapioni morti ꝓximo puer parū euchariſtie tradit li.vj.c.xxxiij.
Serapionis aliqn̄ a fide lapſi hyſtoria memoratu digniſſima li.vj.c.xxxiij.
Sepulture mandata xpianoꝝ corpa effodiunt carnifices dyocletiani et in mari ꝓijciunt.li.viij.c.vj.b.
Seditio maxima inter paganos ⁊ xpianos apud alexādriā orit.li.xj.c.xxij.
Serapis ſimulachrū nimis vaſtū apd alexandriā ſummo in honore a paganis habet li.xj.c.xxiij.
Serapis ſimulachrū ſi q̇s ꝯtigiſſet dicebāt pagā terrā ilico dehiſcere celūq̄ repente ruiturū li.xj.c.xxiij.
Serapis ſimulachrū quidā miles chriſtian⁹ arrepta bipēne vt lignū aridū facile ſecat ⁊ mēbratim diuiſum in conſpectu totius populi exuritur li. vndecimo ca.xiij.
Senapis tēplū dolis ad fallendos populos calidiſſime miroq̄ ingenio cōpoſitis plenū li.xj.c.xxxiij.
Serapis euerſo ſimulachro vnuſquiſq̄ apud alexandriā crucis dominice ſignum in poſtibus parietibus ⁊ veſtibus depingit.lib.xj.c.xxix.
Symō magus celebris fame apud ſamaritanos habet.lib.ij.c.j.B.
Symon magus a philippo dyacono ſuperatur li.ij.c.j.B.
Symon magus credere ſe ſimulat ⁊ baptiſatur li.ij.c.j.B.

Symō mag⁹ petri īduſtria cōpꝛehēſus meritas penas exſoluit.li.ij.ca.j.b.
Symō mag⁹ plurimos vꝛbis rome ciues ſeducit.lib.ij.ca.xiij.A.⁊.B.
Symō mag⁹ de⁹ rome decret⁹ eſt ⁊ ſtatue honoꝛe donat⁹ li.ij.ca.xiij.a.⁊.c.
Symon magus tanq̃ ſumm⁹ de⁹ a ſamaritanis adoꝛat.li.ij.ca.xiij.a.⁊.b.
Symon magus fuit caput ⁊ oꝛigo oīm hereſum.li.ij.ca.xiij.B.
Symon magus ꝑmū in iudea a petro cōfutat⁹ romā venit.lib.ij.c.xiij.C.
Symeon filius cleophe ſecundus ep̄s hieroſolymitanus conſobꝛinus xp̄i.libꝛo tertio capitulo nono.
Symeon centū.xx.annoꝝ ſenex ꝯſtātiſſime crucis ſuppliciū ꝑtulit mirātibus oīb⁹ q̇ aderāt.lib.iij.ca.xxvj.A.
Symeonem cleophe filiū apoſtoli ⁊ diſcipuli facto ꝯcilio qui iacobo in ſede hieroſolymitana ſuccederet elegerūt.libꝛo tertio.ca.nono.
Symoni mago menāder ſuccedit.lib.tertio.capitulo.xx.
Symeō cleophe filius ab oībus in ep̄m eligitur:qꝛ eſſet conſobꝛinus chꝛiſti libꝛo q̄rto.capitulo vndecimo.
Symachus ſacrarū lr̄arū interpꝛes hereticus fuit.lib.vj.ca.xiij.
Simplicitas ſancta argutias ⁊ locacitatem acutiſſimi dyalectici vincit et ſuperat.lib.x.ca.iij.
Sofronia romana matrona videns virum ſuū maxētio de ſtupꝛo eā appellāti conſentire pect⁹ ſuū gladio trāſuerberat.lib.viij.ca.xvij.B.
Sofronie romā matrone mira ꝓ ſua cōſeruāda pudicitia foꝛtitudo.ibidē.
Spiridiō etiā in ep̄atu paſtoꝛ oīum ꝑmanet.lib.x.ca.v.A.
Spiridionis acta ꝓclara ibidem.
Spiridion furib⁹ q̇ victi dei ꝟtute tota nocte manſerāt ſolo ſuo verbo ſolutis arietem donat.lib.x.ca.v.A.
Spiridion filiā e ſepulchꝛo vocat que ei depoſitū indicat.lib.x.ca.v.A.
Stephan⁹ pꝛim⁹ diacon⁹ ⁊ pꝛim⁹ poſt xp̄i moꝛtem lapidat⁹.li.ij.ca.j.A.

¶De littera.T.

¶Tacian⁹ iuſtini auditoꝛ auctoꝛ fuit hr̄ſis encraticaꝝ.li.iiij.c.xxvj.a.⁊.b.
Tacianus pari lege nuptias ⁊ foꝛnicationem dānat.li.iiij.ca.xxvj.B.
Tacianus infinitum libꝛoꝛū numeroꝝ reliquit.ibidem.
Tacianus libꝛū aduerſus gentes ꝑ vtilem ſcripſit ibidem.
Tacianus ſalutem ade indubiū reuocat.lib.iiij.ca.xxvj.A.
Teſtimonium admirabile ioſephi de xp̄o.lib.j.ca.xiij.A.
Tertulian⁹ īſtitutionū romanoꝝ peritiſſim⁹ hec de xp̄o ſcribit.lib.ij.ca.ij.
Teſtes falſi dignā a deo periurij ſui ſuſcipiunt vltionē.libꝛo.vj.ca.vj.
Thadeus vn⁹ de.lxxij.diſcipulis fuit.libꝛo pꝛimo.ca.xiij.B.
Thadeus poſt xp̄i aſcenſionē miſſus a thoma venit ad abagarum regem.lib.j.ca.xvij.b.⁊ lib.ij.ca.j.B.
Thadei ⁊ abagari collocutio.lib.j.capitulo.xxvij.B.
Thadeus impoſitione manus abagarū curat a moꝛbo per naturam inſanabilis.l.j.ca.xvij.b.⁊.lib.ij.ca.j.B.
Thadeus abdon podagra laboꝛantē ſanat ibidem.
Thadeus in ciuitate ediſſena cōgregatis ciuibus iubente ab agaro xp̄i fidem ꝑdicat.libꝛo.j.ca.xvij.C.
Thadeus ciuitatē ediſſenoꝝ xp̄o fideli crudelitate ſociat.libꝛo.ij.ca.j.A.
Thomas poſt xp̄i aſcēſionē thadeū ad abagarū mittit.li.j.cap̄.xv.⁊.xvij.b.
Thomas ⁊ iudas idem libꝛo.j.capitulo decimoſeptimo.A.
Theodas magus pꝛophetam ſe eſſe dicebat.libꝛo ſecūdo.ca.xj.
Theodas dicebat poſſe verbi ſui pꝛecepto ioꝛdanis fluenta dirimere.libꝛo ij.capitulo.xj.
Theodas vir ſeditioſus ꝑſuadet ppl̄i multitudinē ſublatis ꝓpꝛijs facultatibus vꝛbe excedere.li.ij.ca.xj.
Theode ſeditio fadi cura dirimitur.ibidem.
Theode caput deſertum hieroſolymā depoꝛtatur.lib.ij.capi.xj.
Thomas in diuiſione apl̄oꝝ parthos ſoꝛtitur.lib.iij.ca.j.et libꝛo.x.ca.x.
Theodot⁹ coꝛiarius pꝛimus rome dicere auſus eſt purum hominem ſuiſ

ſe xp̄m.libro.v.cap.xxxvij.B.
Theodotū coriariū victor excōicauit.libro.v.ca.xxvij.B.
Theodotus arte medicus ep̄s laodicēſis in omni optima inſtitutione precipuus claret.libro.vij.ca.vltimo.
Theotignus ſimulachrum ita artibus magicis compaginat vt oculos intuentium fallat et reſponſa reddat. libro.ix.capi.x.B.et.cap.v.
Theodorus adoleſcēs ſub iuliano torquetur.libro.x.ca.xix.xvj.
Theodoro cū3 torquetur aſtabat iuuenis qui ſibi ſudorem linteo extergeret et aquā frequēter infunderet lib.x.ca.xxxvj.
Theodoſius a gratiano in cōſortē regni accercitus orientis partes adminiſtrandas ſuſcepit libro.xj.ca xiiij.
Theodoſi⁹ valentiniano fidē xp̄i reſtituit et regnum lib.xj.ca.xvij.
Theodoſius apud theſſalonicā populū doloſe ad ludos vocatum paſſim obtruncari quicūq occurriſſet gladio iubet.lib xj.ca.xviij.
Theodoſius a ſacerdotibus italie de peccato ſuo redargutus humiliter agnoſcit delictū culpāq cum lachrymis profeſſus publicam pniam in conſpectu totius eccleſie depoſita regali purpura patienter exegit. libro.xj.ca.xviij.
Theodoſius legem ſanxit vt ſententie principum ſuper animaduerſione late in diem triceſimum ab executoribus differrent lib.xj.ca.xviij.
Theodoſij faciles et preclari mores.libro.xj.ca.xix.
Theodoſius rem eccleſiaſticam et xp̄ianam religionem in orientis partib⁹ mirifice et iuuat et auget.ibidem.
Theodoſius intm̄ deo charus fuit vt iohānē monachū ſpiritu ppħetico repleuerit cuius reſponſis agnoſceret pacem retinēre aut bellū gerere preſtaret ibidem.
Theodoſius ad vlciſcendam valētiniani mortem contra eugenium tyrannum proceſſur⁹ orationib⁹ ieiunijs et cilicio q̄ gladijs pl⁹ ſe munit et armat.lib.xj.ca.xxxij.
Theodoſij ſumma religio libro.xj.capitulo.xxxij.
Theodoſius contra eugenium pceſſurus ante martyrium et apl'orum thecas iacebat cilicio pſtratus ibidē.
Theodoſius in ipſo belli conflictu vt cōuerſas ſuorū acies videt proiectis armis proſtratus in pſpectu dei ad orationū recurrit.auxilia et exaudit libro.xj.ca.xxxiij.
Theodoſij p̄ce ſua vehemēs exort⁹ vētus tela paganorū i ipſos retorquet libro vndecimo.capitulo xxxiij.
Theodoſius archadio et honorio filijs illi orientē huic aſcendentē adminiſtrandū tradit.libro.xj.ca. vltimo.
Theodoſius reſpublica bene cōpoſita ptito in filios imperio plenus dierū moritur.li.xj.capi.vltimo.
Theodoſius.xvij. annis feliciter imperat.idem.
Tiberius xp̄m ſua pn̄tia et auctoritate in deos refert lib.ij.ca.ij.
Tiberius accuſatoribus xp̄ianorū penas cōminatur.lib.ij.ca.ſcd̄o.
Tyberio imperāte euāgelij ſermo vſq quaq percurrit.lib.ſcd̄o.ca.iij.B.
Tiberius.xxij. imperij ſui anno, moritur.li.ſcd̄o.ca.quarto.
Tiberio ſuccedit gaius.ibidem.
Titus hieroſolymā obſidēs totus ſtupet horreſcit et miratur.vidēs tādē cadauerū multitudinē de muro in valos precipitatā.lib.iij.cap.iiij.
Titus manu ppria ſcripſit libros ioſephi ab oib⁹ legi debere.li.iij.ca.viij.
Titus duob⁹ annis et duob⁹ menſibus imperat.lib.iij.ca.xj.
Tito ſuccedit domitian⁹ frater ibidē.

De littera.V.

Valeri⁹ grat⁹ annā a ſacerdotio deturbat hiſmaelitū ſufficit cui eleazarum et huic ſymonē cui ioſephum q̄ et cayphas ſubrogat.li.j.c.xij.B.
Valētinus hereſis valētiniane auctor romam venit ſub higino.lib.iiij.capitulo.ix.et.x.B.
Valerianus ſuccedit gallo.lib.ſeptimo capitulo nono.
Valerianus initio Iperij humaniſſim⁹ fuit in xp̄ianos libro.vij.capi.ix.

Ualerianus a preceptore ſuo peſſimo depravatus chriſtianos dure perſequitur.lib.ſeptimo.ca.ix.
Ualerianus magicis artibus operam dat. ibidem.
Ualerianus vt ritus magicos conficiat horrenda perpetrat.li.ſepti.cap.ix.
Ualerianus a barbaris captus ꝛ luminibus orbatus filios ſuos reliquit ſucceſſores ibidem.
Ualeriani perſecutio apud ceſareaȝ paleſtine li.ſeptimo.ca. xj. et.xij.
Ualentinianus ſuccedit iouiniano.lib. xj.capi.ſcdo.
Ualentinianus a iuliano pro fide chriſti de militia pulſus tandem recipit imperium ibidem.
Ualentinianus in conſortium regni aſſumit fratrem valenteȝ.ibidem.
Ualens in conſortium regni a fratre valentiniano aſſumptꝰ orientales partes gubernat.li.xj. ca.ſcdo.
Ualens fauendo hereticis chriſtianos dure perſeqtur.li.xj.ca.ſcdo.
Ualens nihil audet in anathaſium triſte committere.li.xj. ca. ſcdo.
Ualentinianus audiens populos pro epo eligendo diſſidentes ſubito vna voce in ambroſium prefectum conſentire populi deſideriuȝ omni maturitate iubet impleri.li.xj.capi.xj.
Ualentinianus ſarmatico bello ad qd de gallijs properauerat vix dum inchoato apud illiricum morit. libro. xj.capitul.xxij.
Ualentiniano ſuccedunt gratianus ꝛ valentinianus admodum paruulꝰ eiꝰ filijs .idem.
Ualentinianus valentiniani filius admodum paruulus imperiali purpura induitur.idem.
Ualens gatthis cum vrgentibus l. predio quo ex bello trepidus conſurgerat impietatis ſue penas igni exuſtus dedit.li.xj.capi.xiij.
Ualens cum fratre primo poſt cum fratris filijs quattuordecim pariter annis imperat. ibidem.
Ualentini in orientis partibus ꝓcanus nepos ſuccedit lib.xj.capi.xlij.
Ualentinianus ſcdus dolis iuſtine matris ſeductꝰ eccleſie fores armis coſtringi ambroſiumq; in exilium tendit iubet.li.xj.ca.xv.
Ualentiniani armis maximi tyrãni territus in fugam vertitur ꝛ exilium.li bro.xj.capit.xvj.
Ualentiniano theodoſius fidem reſtituit ꝛ regnum.li.xj. ca xvij.
Ualentinianus ſcdo laqueo vitam ſibi adimit.li.xj. ca.xxxj.
Ualentiniano ſcdo ſubſtituit eugenius tyrannus.li.xj. ca.xxxij.
Uexatio prebet intellectuȝ herodi.li bro ſcdo.ca.x. B.
Ueſpaſianus galbe et othoni ſuccedit. li.tertio.ca.tertio.A.
Ueſpaſianus iudeaȝ oppugnans ab exercitu imperator efficitur ꝛ romam venit. idem.
Ueſpaſianus ad imperium recenter aſſumptus relicta iudea tito filio curam belli derelinquit idem.
Ueſpaſianus diligenter inquirit ſi aliqui de familia dauid ſupereſſent.libro tertio.ca.x.
Ueſpaſianus decem annis imperat. li. tertio.capit.x.
Ueſpaſiano titus filius ſuccedit.ibidẽ.
Ueſpaſianꝰ nihil iniurie chriſtianis intulit.li.tertio.cap.xij.
Uexatio prebet intellectum maximino li.octauo.cap.vl.ꝛ.lib.ix.ca.x.A.
Ueteris teſtamenti libri qui haberẽtur in auctoritate ex melitone recitant li.quarto.ca xxiiij.C.
Uectius paganus ꝓbatiſſimus adoleſcens ſua magnanimitate multos ex noſtris animal. li.v. ca.j.
Uiduitatis gratia ordinantur diaconi. li.ſcdo.capit. j.
Uiuendi ritus et ordo primoruȝ credẽtium in egypto.li.ij.ca.xvij.A.et.B
Uictor eps romanus totius aſie ꝛ vicinarum ꝓuinciaꝝ eccl'as q inobſuatioẽ paſche in occidẽta.ibꝰ ecclijs nõ ꝯuenerint excõicat.li.v.c.xxiij. A.
Uictor q eccleſias aſianas q̃ ſibi in obſuatione paſche nõ conueniebant excõmunicauerat a ceteris coepis redarguitur.li.v.ca.xxiij. A.
Uitula aris aſſiſtens ne immolaret eni

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ra eſt agnam.li.tertio.ca.vi.
Uienna et lugdunuȝ nobiliſſime vrbes galiarum.li.v.ca.i.A.
Uictor theodotuȝ coriariū excōicat qꝺ prius rome dicere auſus ſit xp̄m purum hoiem fuiſſe.li.v.capi.xxvij.B.
Uirgies due ne a paganis ſua ꝓſtituatꝰ pudicitia matris ſequētes exemplū monita apud antiochiaȝ ſe in flumē demergunt.libro.viij.cap.xij.B.
Ultio digna dei multiplex in iudeos ꝑpter ſcelera gentis in xp̄m patrata.li.ſcđo.capit.vi.
Ultio diuina in teſtes falſos.li.vi.c.vi.
Ultio digna dei in maximinum.li.viij.capit.vltimo.
Ungebantur apud hebreos reges pontifices ⁊ ꝓphete.l.i.ca.i.D.
Urſinus dyaconus romanus pervim ⁊ ſeditionem vrbis ep̄m ſe fieri extorquet cum damaſius iure liberio ſuccederet.li.xi.capi.ix.
Theobites qa repulſus non meruit epiſcopatum eccleſiaȝ conturbat.libro quarto.capit.xxi.
Theophilus ep̄s anthiochenis ſcriptis eccl'iam iuuit.li.iiij.capit.xxiij.
Tormenta erubeſcenda indigna etiam q̄ ſcribantur pagani chriſtianis feminis ingerunt.li.viij.capit.xij.
Traianus ſuccedit nerue.li.iij.cap.xvi.
Traianus tertiam in chriſtianos perſecutionem excitat.li.iij.capi.xxvi.A.et.B.in fine.
Traiani perſecutio ſcribente ad eum ꝓ chriſtianis primo ſecundo ex parte ſedatur.li.iij.ca.xxvi.
Traianus luco quicto mandat delere meſopotamiam fundatus ꝙ iudei i eum rebellaſſent.li.iiij.capit.ij.
Traianus.xx.annis ſex mēſibus minꝰ imperat.li.iiij.capi.tertio.
Traiano ſuccedit hadrianꝰ.lib.iiij.c.iij
Zepherinꝰ ſuccedit victori in ſede romana.li.v.ca.xxvij.B.
zepherini temporibus natalis primuȝ diuinis viſionibus vt ab hereſi reſipiſceret admonitus demū ab angelis dure caſtigatus peccatum ſuum multa cum lamentatione deplorat.libro.v.ca.vlti.A.
Yſidorus apud alexandriam ſub decio patitur.li.vi.cap.xxx.C.
ydrie in egypto fictiles fuerunt vndiqꝫ minutis foraminibus circundate: quo deſecatior aqua reddatur et purior libro.xi.capi.xxvi.
ydriam egyptij pro deo colunt.libr.xi.capitulo.xxvi.

Finis Tabule.

Publij Fauſti Andrelini foroliuiēſis regij poete laureati i euſebiuȝ Ceſarēſem a magiſtro Goffredo buſſardo eximio ſacre pagine doctore Pariſienſis ſumma cum diligentia caſtigatum.

Carmen.

Inclyta ſi queris ſanctorum geſta virorum.
Omnia tam cultum ſcripta volumen habet.
Obſita que fuerant magnoqꝫ oppreſſa veterno.
Buſſardi poliuit lima diſerta mei.
Buſſardi eternos digni vixiſſe ꝑ annos
Quo reliqua e turbi vindicet acta ſitu.
Et poſitum eſt cunctis certo caput ordine rebus.
Urfacilis breuius ſemita pandat iter.
Quid nō longa dies multis oblitterat annis.
Sed nihil eſt qꝺ nō ſedula cura nouet.

Regiſtrum.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.A.B.C.
Omnes ſunt quaterni.preter.C.qui eſt duernus.

Incipit prolog⁹ Rufini preſbyteri in hiſtoriam eccleſiaſticā ad Cromatium epiſcopum.

PEritorū dicunt eſſe medicorum vbi imminere vrbibus vel regionibus generales viderint morbos prouidere aliquod medicamenti vel poculi genus: quo ꝑmuniti homines ab imminenti defendātur exitio. Quod tu quoqꝫ venerande pater Cromati medicine exequans genus tempore quo diruptis Italie clauſtris. Alarico duce gothorum ſe peſtifer morbus infudit ⁊ agros, armenta: viros longe lateqꝫ vaſtauit populis tibi a deo commiſſis feralis exitij aliquod remedium querens per quod egre mentes ab ingruentis mali contagiōe abſtracte melioribus occupate ſtudijs tenerentur, iniungis mihi vt eccleſiaſticam hiſtoriam quam vir eruditiſſimus Euſebi⁹ Ceſarienſis greco ſermone conſcripſerat in latinum verterem: cuius lectione animus audientium vinctus dum notitiam rerum geſtarum auidius petit: obliuionem quodammodo malorum que gererentur acciperet. A quo ego cum opere excuſare me vellem vt pote inferior ⁊ impar ⁊ qui in tam multis annis vſum latini ſermonis amiſerim conſideraui ꝙ non abſqꝫ aliquo apoſtolice inſtitutionis ordine nobis iſta precipꝑes. Nam ⁊ cū dominus aliquando eſurientibus in deſerto auditorum turbis dixiſſet ad apoſtolos date eis vos manducare, Philippus vnus ex apoſtolis intelligens eo magis ſplēdeſcere diuine virtutis inſignia ſi minorum quorumqꝫ miniſtris explerentur non protulit panes apoſtolice recōditos pere: ſed puerulum adeſſe dixit habentē quinqꝫ panes ⁊ duos piſces: quem verecunde excuſans adiecit ſed hec que ſunt inter tantos: q̄ magis in anguſtijs opibus ⁊ deſperatis: clara fieret diuina potentia. Sciens ergo ex illis te deſcēdere diſcipulis recordatus ꝙ Philippi fortaſſis exemplo vbi paſcendi turbas temp⁹ vidiſti puerulum ſubrogaueris, qui panes quidem quinqꝫ ſicut acceperat duplicatos adhibere: ad explendum tamē euāgelicum ſacramentum proprio labore captos adderet etiā piſciculos duos, aggreſſus ſum exequi vt potui: quod precepetas certus ꝙ excuſabit imperitie noſtre culpas precipientis auctoritas. Sciendum ſane eſt ꝙ decimus liber huius operis in greco quoniam perparum erat in rebus geſtis: reliqua omnia in epiſcoporū panegyricis tractatibus nihil ad ſciētiam rerum conferentibus occupatus omiſſis que videbantur ſuperflua hiſtorie ſi quid habuit nono coniūximus libro et in ipſo Euſebij narrationis dedimus finem. Decimum vero ⁊ vndecimum librum noſ conſcripſimus. partim ex maiorum traditionibus: partim ex his q̄ noſtra iā memoria comprehenderat: ⁊ eos velut duos piſciculos ſupraſcriptis panibus addidimus quos ſi tu ⁊ ꝓbaueris et benedixeris pro certo confidā ꝙ ſufficiēt turbis. Continet autem omne opus res in eccleſia geſtas a ſaluatoris aſcenſione et deinceps. Noſtri vero duo libelli a tēporibus conſtantini poſt perſecutionem vſqꝫ ad obitum theodoſij auguſti.

Explicit prologus.

Incipit liber primus hyſtorie eccleſiaſtice Euſebij ceſarienſis.

Succeſſiões ſanctoꝝ apoſtolorum ⁊ tēpora q̄ a ſaluatore noſtro vſq; ad nos decurſa ſunt, queq; et qualia in his erga eccleſie ſtatū geſta ſunt qui etiā inſignes viri in locis marime celeberrimis eccleſijs pfuerūt vel qui ſingulis quibuſq; tempoꝛib⁹ ſeu ſcribendo ſeu docendo verbū dei nobiliter aſtruxere: quiſq; etiā vel quanti vel qñ noua contra religionem dogmata pferentes ad pfundum erroꝛis ſtudio cōtētionis elapſi falſe ſcientie auctores ſe preceptoreſq; profeſſi ſunt paſſim velut lupi graues gregē chriſti lacerantes nec non ⁊ ea mala que iudeoꝝ gentē pro inſidijs quas aduerſum ſaluatorem moliti ſunt vaſtauerūt quib⁹ etiā modis ⁊ quotiēs quibuſue tēpoꝛib⁹ doctrina xp̄i ⁊ ſermo diuinus agētib⁹ impugnat⁹ eſt: quātiq; his tēpeſtatib⁹ vſq; ad ſuppliciorū patiētiā ⁊ pfuſionē ſanguinis p xp̄i dei veritate certauerūt: ſed ⁊ martiria noſtris ſuſcepta tēpoꝛibus atq; in his domini et ſaluatoris nr̄i erga ſingulos quoſq; vnicum clementiſſimūq; ſubſidium ſcribere mihi volēti nō aliunde ſumendum videtur exordium q̄ ab ipſa domini ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i preſentia corporali. Sed mihi queſo veniam dari. Confiteor nāq; q in hoc opere viribus noſtris maiora tētamus vt ⁊ fideliter ⁊ integre que ſunt geſta narremus: ⁊ rudem ac nulli ſe re noſtroꝝ ingreſſam viam huiuſcemodi itineris primi audeamus incedere. Et licet deum ducem futurum dn̄iq; ſaluatoris noſtri certus ſum nobis ſuffragia aſfutura: hominum tamen nulla q̄ [illegible] poſſimus inueſtigia conſpicimus preceſſiſſe veſtigia: niſi q ſparſim ſinguloꝝ quoꝛūq; tempoꝛum: ſeu rerum geſtarum ad nos vſq; indicia ac monimenta tranſmiſſa ſunt. E quibus quedam nobis luminum faces velut in obſcuro poſitis eminus accendunt: et tanq̄ e ſublimi ſpecula qua nos greſſum tendere opoꝛteat ac viam verbi abſq; errore dirigere eorū vocib⁹ admonemur. Queciq; igitur pꝓpoſito operi cōuenire credimus ex his que illi ſparſim memorauerūt eligentes ac velut e rationabilibus campis dictorum floſculos decerpentes hiſtorica narratione in vnū corpus redigere ⁊ coagmentare tentabim⁹: ſatis abūdeq; gratum putantes et ſi nō omnium nobiliſſimorū certe ſaluatoris noſtri apoſtolorū ſucceſſiones celebrioribus quibuſcumq; eccleſijs traditas in vnum colligere atq; in ordinem modūq; digerere. Opus autem mihi pnece ſſariū videor aſſūpſiſſe eo magis q vt ſuſpicor dixi neminem eccleſiaſticum dumtaxat ſcriptorem ad hanc partem narrationis animum adiecìſſe cōperio. In quo illud etiam ſpero q et vtilitatis plurimum ex rerum geſtarū cognitione ſtudioſis quibuſq; noſter hic conferat labor. Quāuis iam de his ipſis nonnulla etiam in chronicis. i. in eo opere quod de tempoꝛum ratione conſcripſimus breuiter ſuccincteq; perſtrinxerim. Plenius tamen in preſenti opere ſinguloꝛum narrationē apperire tētabimus. Incipiet igitur mihi ſermo ab ipſo domino ſicut pꝛomiſimus xp̄o. Uerum quia xp̄ianoꝛum res geſtas ſcribere pꝓponimus conſequens videtur vti prius vel genus hoc hominum vnde ducat exordium vel quid nobis ipſius contineat ratio et cuius gens iſta et populus appellatione cenſetur repetentes paulo altius exponamus.

Capitulum primum q deus et dominus creator omnium ac diſpenſator vniuerſoꝛum ipſe ſit ſcd̄m ea que in lege et prophetis ſcripta ſunt.

Dicitur quoniā xp̄s duplici ex modo conſtat ⁊ diuina i eo pariter atq; humana natura plenitudinem tenet caput in eo diuina ſubſtantia pedes humana quam p noſtra ſalute ſuſcepit habentur. Et ita demum pfectius nobis narratio dirigetur ſi a capite. i. a diuinitatis eius verbo ſumamus exordiū per quod chriſtianorū (que gens nouelle appellationis creditur) antiquitas et

nobilitas pariter oſtendentur.
A ¶Genus igitur xpi et ipſius ſubſtã
tiam ꝛ eius naturã pferre ac pãdere nul
lus ſermo ſufficiet. Siquidẽ etiã diuinũ
de eo ita pronũciat oraculũ dicẽs. Gene
rationem eius quis enarrabit. Sed ꝛ ali
bi celeſtibus nihilominus de eo vocibus
ita refertur Quia nemo nouit filium niſi
pater: ſed neq; patrẽ q̃s nouit niſi filius.
Solus ergo ille qui genuit noſſe dicit̃ fi
liũ pater: ꝛ filius patrem. Sine dubio ex
cluſit ceteros ad diſcutiendam noticiam
qui ad vnũ ſolũ patrẽ filij ſcientiã reuoca
uit. Hic igit̃ in his voluminibus q̃ diui-
no ſpũ conſcripta credũtur lux eterna et
ante mundi initiũ ſemper fuiſſe predica-
tur. Sapiẽtia quoq; ſubſtãtialis ꝛ verbũ
vnum in principio apud patrẽ: ꝛ deꝰ ver-
buz ſubſtitiſſe narrat. Quis ergo poterit
eũ qui ante omnez creaturã viſibilẽ atq;
inuiſibilẽ ſemp fuiſſe et in initio iã fuiſſe
ex ipſo patre natꝰ et cũ patre ſempiternꝰ
extitiſſe deſcribit̃ ſermone cõprehẽdere?
Quis oĩm celeſtiũ imortaliũ diuinarũq;
ꝟtutũ dñz ꝛ ducẽ atq; pncipẽ celeſtis mi
litie ꝛ magni ꝯſilij angelũ volũtatis pa-
terne efficaciã quẽ cũ patre oĩa que ſunt
creaſſe et cõdidiſſe cõſtat vt verum filiũ ꝛ
vnigenituz ꝛ oĩm q̃ creata ſunt dñm ꝛ re
gẽ ac dñatorem paterna virtute ac pote
ſtate cũcta moderantez verbis explicet?
niſi q; ad intelligentiã plenitudinis eius
p ſecretiora ꝛ myſtica diuinoꝝ voluminũ
informant̃ eloquia. Johãnes deneq; ſpũ
dei repletꝰ. In pncipio inquit erat verbũ
ꝛ verbũ erat apud deũ ꝛ deꝰ erat verbũ.
Hoc erat in principio apud deũ. Oĩa per
ip̄m facta ſunt: ꝛ ſine ip̄o factuz eſt nihil.
Sed ꝛ moyſes maximus ꝛ vetuſtiſſimus
prophetarũ multis ante ſeculis hec ea-
dem ꝓteſtatur cũ celitus inſpiratus ori-
ginẽ mundi ꝛ rerũ initia de eo pleniꝰ ape
riret cõditorem omniũ patrem cum filio
myſticis ac ſacratis deſignat eloquijs.
Ait namq;. Et dicit deus. Faciamus ho
minẽ ad ymaginẽ ꝛ ſimilitudinẽ noſtraz.
Sed ꝛ dauid antiquiſſimus etiaz ipſe (li
cet moyſe poſterior) ꝓphetaꝝ dicit. Uer
bo domini celi firmati ſunt: ꝛ ſpũ oris eiꝰ
omnis virtus eoꝝ. Et alio idem nihilo-
minꝰ deſignat oraculo de deo dicẽs. Ip̄e
dixit ꝛ facta ſunt ipſe mandauit ꝛ creata
ſunt. In quibus euidẽter mandatis: per
ſonam patris ꝛ filij operantis expreſſit.
B ¶Cum igitur his ꝛ alijs quamplu
rimis vocibus ſparſim per diuina volu-
mina creator omnium cum patre filius
declaretur ſuper eſt vt de his que poſt
conditionem mundi ꝑ hominũ diſpen-
ſatione tranſegit quamq; poſſumus bre
uiter perſtringamus. ¶Multis quidez
et antea pietate preditis viris aſtitiſſe ꝛ
docuiſſe que ad cultum diuinum pertine
re videbantur oſtenditur. Sed euiden-
tius et familiarius abrahe atq; eius fa-
milie quantum fas erat deum hominibꝰ
innotuiſſe deſcribitur. ꝛ velut preceptor
quidam ac monitor illius extitiſſe proſa
pie refertur. Deniq; in diuinis oraculis
ſcriptum eſt: quia apparuit deus abrahe
tanq; cõmunis aliquis homo ſedenti ad
ilicem mambre. At ille ſurgens cũ hom-
nem videret. adorat vt deũ et veneratur
vt dñm. Sed et ꝓprie vocis profeſſione
preſentiam ſe teſtatur non ignorare diui
nam dicens. Dñator dñe q̃ iudicas oẽm
terrã: nõne facies iudiciũ. Que vtiq; oĩa
non ad patrem ſed ad filiũ referenda po
ſterioris in carne diſpenſatiõis ratio ple
nius expleta deſignat. Et idem prophe-
ta dauid dicit de deo. Miſit verbum ſuũ
et ſanauit eos: et liberauit eos de corru-
ptionibus eorum. Sed adhuc euidentiꝰ
per moyſem de eo quod dominus ſit ip̄e
cuz domino diuina teſtantur eloquia cũ
dixit. Pluit dominus ſuper ſodomam et
gomoram ſulphur et ignem a domino.
Eundemq; cũ apparuiſſet iacob deũ eſſe
eadem ſcriptura deſignat cũ dixerat ad
iacob. Jam non vocabitur nomen tuum
iacob: ſed iſrael erit nomen tuũ quia in-
ualuiſti cũ deo. Et paulopoſt dicit. Et vo
cauit inq̃t iacob nomen loci illiꝰ viſio dei
dicẽs. Uidi eñ dñm facie ad faciẽ ꝛ ſalua
facta eſt anima mea. Neq; eñ eſt fas de
aliq̃ angeloꝝ vel celeſtiũ virtutũ iſta ſen
tire. Nullũ eñ illoꝝ ſi quando mortali-
bus ex celeſti precipiunt̃ adeſſe manda-
to dñm vel deũ diuinꝰ ſermo ꝯmemorat.
Hic etiã ieſu ſucceſſori moyſi cũ aſtitiſſet
percũctanti quis eſſet reſponſis euiden-
tiſſimis deſignauit dicẽs. Princeps mili

tie virtutũ dñi ego ſuz. Cũqꝫ his auditis
adoraſſet famulus vt decebat. Solue in=
quit ad eũ corrigiaz calciamenti tui. Lo=
cus enim in quo tu ſtas terra ſancta eſt.
In quo conſideranda eſt preceptoruz ſi=
militudo qm̃ non erat hic alius ab eo qui
dixerat ad moyſen de rubo ignis dicens
ne approximes huc. ſolue calciamẽta de
pedibus tuis. locus enim in quo tu ſtas
terra ſancta eſt. Et addidit dicens. Ego
ſum deus patrum tuorum deus abra=
ham ⁊ deus yſaac. et deus iacob. Claruit
igitur ex his omnibus quod verbum dei
⁊ deus ⁊ dominus ⁊ creator omnium cuz
patre filius deſignatus eſt.

C ¶ Nunc vero etiam illud videam⁹
quomodo et ſapientiam ſeculi ſubſtãtia
liter ſe exiſtere idẽ ipſe in diuinis oſten=
dat oraculis per ſolomonem hec de ſe=
metipſa ſapientia myſticis vocibus pro=
dens. Ego ſapientia in altiſſimis habi=
taui cõſiliũ ⁊ ſcientiã ⁊ ſenſum ego inuo=
caui. Per me reges regnãt ⁊ potẽtes per
me ſcribũt iuſtitiam. Per me ꝓceres ma
gnificant ⁊ tyrãni ꝑ me obtinent terram.
Et poſt aliquãta iterũ dicit. Dñs creauit
me initiũ viarũ ſuaꝝ in opa ſua añ ſecula
fundauit me initio priuſqꝫ terraz faceret
anteqꝫ ꝓdirẽt fontes aquaꝝ priuſqꝫ mõ=
tes fundarent ante oẽs aũt colles genuit
me. Qñ preparabat celos aderam ei: et
quando firmos ponebat fontes ſub celo
cũ ipſo erã ſ cui adgaudebã quotidie. Le
tabar aũt coraz ipſo in omni tempore qñ
letabatur orbe perfecto. Ex quibus om=
nibus fuiſſe ab initio immo ⁊ ante omne
quod dici poteſt initiũ ab ſpo patre pro
genitam ſapientiam conſtat.

D ¶ Quid aũt cauſe fuerit q̃ nõ om=
nib⁹ paſſim ſicut nũc etiã antea innotue
rit ⁊ oẽs ad eius fidem ac ſcientiã perue=
nerint: exponem⁹. Nõdũ capere poterat
perfectam ſapiẽtiã xp̃iqꝫ doctrinã rudis
adhuc mũdus ⁊ peritie totius ignarus.
Deniqꝫ ſtatim in initijs cum adhuc hi q̃
primi creati fuerant homines in beatitu
dine degerent mandato dei negligentia
corrupto hanc vitam mortalem ⁊ fragili
tati obnoxiã deciderũt ac terre hui⁹ diui
na maledictiõe dãnate habitaculum pro
paradiſi delitijs commutauerunt. Iã ve

ro qui ex huiuſcemodi genitoribus per
orbem terre diffuſi ſunt ferino magis ac
beluino ritu oberrantes non vrbes ad ſo
cietatem: non mores ad honeſtatem non
leges ad vite iuſtitiam tenuere. Artium
vero diſciplinarũqꝫ apud eos ⁊ toti⁹ phi
loſophie: ne ipſum quidem nomen habe=
batur: ſed agreſtes quidem ⁊ vagi ꝑ de=
ſerta nullis ſedibus vagabantur. Si qua
vero in ipſis boni ſemina naturaliter cle
mentia inoleuerant cõditoris hec inculta
⁊ incõdita relinquentes magis ad vſum
malicie q̃ humani itineris ꝓcliui⁹ ver
gitur cõſerebant. Ex quo accidit vt nefa=
rijs ſceleribus inter ſemetipſos agentes
nũc corrũperent nunc etiã interimerẽtur
abinuicem vſqꝫ quo ꝓcedẽte imanita=
te etiã deuorarent ab alterutro. Hic ille
que mũdo ſceleris fabulas reliq̃rũt theo
machie ⁊ gigãthomachie exorte ſunt: do
nec nefarijs auſis vltio diuina nunc inun
datiõe diluuij nũc etiã populatiõe ignis
membris obſiſteret ⁊ imanitatẽ ſcelerum
penarũ varietate comprimeret.

E ¶ Verũ qm̃ creatori ſuo humanum
genus malicie morbo ⁊ cõtagione corru=
ptũ emendãduz videbatur potius q̃ de=
lendũ miſeratus tunc obſcuratas ꝑ neq=
tiam mentes ⁊ tenebris cecitatis obſtru=
ctas ille ipſe q̃ in principio erat apd̾ deũ
de⁹ ꝟbũ ⁊ ſapiẽtia patris nũc angeloruz
ac miniſtroꝝ virtutũ legationib⁹ vtitur:
nũc ẽt ineffabili dignatione ipſe adeſt et
raꝝ ſicubi quem dei ac iuſtitie memorez
reperit diuinis reuelationib⁹ monitis ſa
lubrioribꝰ inſtructiõe qua deũ decebat re
formare ac reuocare de tenebris huma=
nũ nitit genus (non i alia q̃ hominis ſpe
cie: qua ſolũ hoies doceri aliqd ⁊ inſtrui
ac iuuari pñt) donec paulatim gẽtez in=
tegrã q̃ hebreoꝝ appellabat ad ſui cultũ
venerationẽqꝫ cõuertit. Quibus etiaz vt
pote adhuc rudib⁹ ⁊ cõtagione, vt tẽpo=
ris infectis. ꝑ moyſen ꝓphẽtã typos et
adumbrationez diuini cultus ꝑ ſabbata
quedã myſtica ⁊ circũciſionẽ corꝑis ali⁹
aliquid in ſpũ ſignificantẽ ceteraqꝫ huiuſ
cemodi p̃cepta legalia velut elemẽta ſa=
cratioris olim future eruditiõis impſit.
Que tñ lex cũ velut initiũ quoddã lumis
mũdo huic effulſiſſet: ⁊ odoris ſui flagrã

ſia mare ac terras lõge lateqꝫ cõpleſſet:
atqꝫ ex ipſa diuerſis in orbis ꝑtib⁹ nido-
rem quẽdam prudẽtiores. quiqꝫ capiẽtes
legiſlatores vel philoſophi modeſta qꝫqꝫ
ꝛ verecundiora precepta atqꝫ honeſtatis
ꝛ iuſtitie conſcientia auditorib⁹ ſuis pau
latim tradere atqꝫ inſinuare cepiſſent: et
agreſtes ac feros hominũ mores ad de
cora atqꝫ honeſta inſtituta reuocare: tũc
amicitijs coire inter ſe viros ꝛ concordie
ſubire federa docuerunt. Tunc iuuare ſe
inuicem homines et vſum rerum diſcunt
habere communem: donec inſtituti pru-
dentioris docilis humana mens ꝛ ſocie-
tatis adinuicez patiens redderet̃ vt hu-
iuſmodi conſuetudinis ꝓluſione premiſ
ſa apti iam ꝛ parati etiam ad diuina fie-
rent inſtituta: patriſqꝫ omnium dei ſcien
tie capaces exiſterent.

F ¶ In quo ipſe iterũ omnium virtu-
tum magiſter ipſe ſermo ac ratio ꝛ vbũ
a c ſapientia dei: ipſe qui in initio cum pa
tre creauerat hominem: ipſe in quã hu-
mane quoqꝫ nature aſſumpta ſubſtantia
ꝛ ſpecie forme ſeruilis indutus in nullo
penitus ab eo qđ nos ſumus differentes
tempore quo romani imperij regnuz no
bilius latiuſqꝫ cõſurgere ipſe preſtiterat
ingreſſus hunc mundum communi qui-
dem nobiſcum naſcendi aditu: ſed nulio
auctore patefacto ea egit et pertulit que
de eo futura prophete predixerant. Uiri
etenim diuinitus inſpirati hominez qui
ſimul eſſet deus aduentare huic mundo
et doctorem omnium genitum paterne
pietatis ac religionis futurum ſacroſan
ctis oraculis cecinerunt. Sed et mortis
moduz quo de hac vita diſcederet vtque
rurſum inuſitato more ad viuentes re-
pedaret a mortuis: et poſt hoc celuz adi
ret vnde deſcenderat atqꝫ ad deum redi-
ret. De quibus quãuis euidenter quã-
plurimi ſignificauerint prophetarum ta
men vnius iudicium Danielis: ſcilicet
quantum breuitatis neceſſitas indul-
get adhibeam⁹. Dicit ergo de eo ita. Ui-
debam ecce ſedes poſite erant et vetu-
ſtus dierum ſedebat et veſtimenta eius
ſicut nix alba: et capillus capitis eius: ſi-
cut lana munda: thronus eius flamma
ignis rote eius ignis adurens. Fluuius
igneus precurrebat ante eum iudicium
poſitum eſt et libri aperti ſunt. Et poſt
hoc videbam et ecce cum nubibus celi
tanqꝫ filius hominis veniebat: et perue-
nit vſqꝫ ad vetuſtum dierum et in conſpe
ctu eius prolatus eſt. Et datus eſt ei prin-
cipatus et honor et regnum: et omnes
populi tribus et lingue ipſi ſeruiunt. Po
teſtas eius poteſtas eterna que non trã-
ſiet: et regnum eius non corrumpetur.
Hec oĩa manifeſtiſſime de nullo alio niſi
de ſaluatore noſtro qui erat in principio
apud deum deus verbum dicta intelli-
guntur. Filius etenim hominis propter
hoc quod i nouiſſimis temporib⁹ in car-
ne natus eſt dicitur: de quo latius ſi qs
ſcire deſiderat in ſuis locis aſſertiones
horum digeſſimus.

G ¶ Nomen autem hoc quod dixi-
mus chriſti quomodo etiam per prophe
tas olim fuerit adumbratum tempus eſt
edocere. Primus ipſe moyſes volẽs oſtẽ
dere quid venerationis in ſe nomen chri
ſti et miſterij contineret: cum iuberetur
typos et imagines ſacramentorum cele-
ſtium ſicut ei in monte fuerat oſtenſum
in lege deſcribere: cumqꝫ ritum cõſtituẽ
di pontificis traderet quantum mortalẽ
docere fas erat eum quem ſupra omnes
homines vt eſſet honore ꝛ meritis decer
nebat per vnguenti cuiuſdam myſtica
ſacramenta chriſtum nominauit. Quo
per hoc diſcerent hi qui per legem inſti-
tuebantur quia qui ſuper omnes homi-
nes honore ꝛ reuerentia habendus eſt:
chriſtus nominabatur. Sed et idẽ moy-
ſes longe per dei ſpiritum preuidẽs qui
ſibi prepararetur ſucceſſor et prenoſcẽs
quod his qui poſt ſe regnum ſuſciperet
maioris ſacramenti miniſter exiſteret.
Jeſum cognominauit eum qui prius na
ue parentum fuerat appellatione vocita
tus. Sciẽs quod in eius vocabuli ſacra-
mento maioris cuiuſdam glorie rex quã
mortalis natura recipit poneretur. Igi-
tur ita per gemina appellatiõis indicia
in altero pontificatus in altero regalis
forme exprimũtur inſignia. Et ieſus chri
ſtus tanqꝫ qui rex et pontifex eſſet pari-
ter nominatur: vt neqꝫ in alio aliquid
quod ad religionem neqꝫ quod ad pote-

ſtatem pertinet deeſſe populus per precedentia ſacramenta myſtice inſtitutus agnoſceret. Unde et prophete acti diuino ſpiritu ſimul et impietatem iudeoruȝ et gentilium in eo preuidebant ſalutem. Et tale aliquid vnus ex ipſis cui hieremias nomen eſt precinebat. Spiritus inquit vultus noſtri chriſtus dominus cōprehenſus eſt in corruptionibus noſtris cui diximus in vmbra tua viuemus in gentibus. Sed et dauid magnificus vates hoc de eodem memorat. Quare fremuerunt gentes et populi meditati ſunt inania. Aſtiterunt reges terre et principes conuenerunt in vnum aduerſus dominum et aduerſus xp̄m eius. Et paulo poſt ait ex perſona ipſius chriſti. Dominus dixit ad me filiꝰ meus es tu ego hodie genui te. Pete a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et poſſeſſionem tuam terminos terre.

H ¶ Non ſolū autē pōtifices vnguēto chriſmatis apud hebreos conſecrabātur verum et reges: qui et ipſi quoniam diuinitatis nutu per prophetas ſacrato quodam chriſmate delibuti ſortiebātur ſceptra regalia imaginarij lȝ tamen ipſi chriſti appellabantur. Quo ſcilicet etiaȝ in ipſis celeſtis regis imago ac ſpecies ſeruaretur. Sed et in prophetarum ordine inuenimus nonnullos ſimili modo vnguento chriſmatis conſecratos miniſterium diuinis eloquijs prebuiſſe et gnaros redditos futurorum. Ex quibus omnibus conſtat qđ filius dei verbum ac ſapientia patris: quia verus rex eſt omniū ſeculorum: et quia verus pontifex eſt futurorum bonorum et quia verus propheta eſt quippe qui inſpiret et repleat prophetias ideo vere xp̄s nominatus eſt. Cuius nominis per eos quos ſupra enumerauimus pontifices et prophetas et reges typus et imago preceſſerat. Uerū illi quoniam vt diximus ad breue tempus vite huius chriſti appellabātur ad ſolam veri chriſti imaginem conſeruandam quāuis compoſitione quadam miſtica conſecrati olei tamē huius que inter nos haberi ſolet materie ac liquoris vngebantur. Uerus autem hic qui de celis venerat et cui omnia quę precedebāt geſta fuerāt chriſtus non humanis opibus queſita ſumit vnguēta: ſed nouo ac ſingulari modo paterno ſpū infuſus ⁊ vnctus xp̄s efficitur. ſicut multis ante ſeculis de eo vates Eſayas predixerat ex pſona ipſius chriſti dicens. Spiritus domini ſuper me propter quod vnxit me euangelizare pauperibus miſit me predicare captiuis remiſſionem ⁊ cecis viſum. Nec ſolum Eſaias diuinis hec predixit oraculis: ſed ⁊ dauid ſimiliter inſpiratus teſtatur de chriſto dicens ad ipſum chriſtum Sedes tua deus in ſeculum ſeculi virga equitatis virga regni tui. Dilexiſti iuſtitiam et odiſti iniquitatem: propterea vnxit te deus: deus tuus oleo leticie pre cōſortibus tuis. In quibus verbis primo quidem eum euidenter deum deſignat. Secundo vero per equitatis vergā ſceptrum in eo regale commemorat. Poſt vero etiam qualiter chriſtus effectus ſit indicat dicens: quod vnctꝰ ſit deus a deo non oleo communi ſed oleo letitie. Nec ſicut participes ſui: ideſt illi qui in imagine preceſſerāt ſed pre participibꝰ ſuis. Oleum vero letitie in ſacris voluminibus intellectu myſtico ſpirituſſanctus dignatur.

I ¶ Sed et de pontificatu eius. Ideȝ dauid alio in loco tale aliquid archanis ſignat eloquijs tanꝗ̄ ex perſona patris de filio pronunciantis. De ventre inquit ante luciferum genui te. Iurauit dominus et non penitebit eum: tu es ſacerdos in eternum ſecundum ordinem melchiſedech. Hic auteȝ melchiſedech in diuinis voluminibus ſacerdos fuiſſe ſummi dei refertur: ſed qui non oleo communi punctus ſit: neqꝫ qui ex ſucceſſiōe generis ſuſceperit ſacerdotium ſicut apud hebreos fieri mos erat. Et ideo ſecundum ordinē ipſius ſacerdos futurus dicitur chriſtus qui non olei liquore: ſed virtute celeſtis ſpiritus conſecretur. Idcirco deniqꝫ cum multi apud hebreos oleo in hoc ipſum ſolenniter conſecrato vncti ſint chriſti et ſiue reges ſiue prophete ſiue etiam pontifices per hoc fuerint inſtituti nullus tamen ipſorum vel genti vel diſcipulis aut ſectatoribus ex ſuo vocabulo nomen dare potuit ⁊ appellare diſcipulos chriſtia

nos niſi hic ſolus qui verus eſt chꝛiſtus
et non oleo humano ſed paterno ſpiri-
tu perunctus. Hic ſectatoꝛum ſuoꝛuꝫ po
pulos et vniuerſam per totum mundum
ſui nominis gentem ex veri chꝛiſti voca
bulo appellari fecit perhenni nomine
chꝛiſtianos.

K ¶Si igitur vnde genus ducat chꝛi
ſtus requiris et eius autoꝛem rimaris
qui auctoꝛ eſt omnium audi quid oꝛacu-
la diuina per dauid magnificentiſſimum
vatem ex perſona ipſius ſummi patris
loquantur. Sicut et paulo ſuperius me-
moꝛauimus. De ventre inquit ante luci-
feruꝫ genui te. Et quamuis ventris appel
latio in eo qui recte incoꝛpoꝛeus creditur
conuenire minime videatur: tamen tro-
picis ac myſticis legibus hoc eſt quod
indicatur quod non extrinſecus et aliun-
de ſubſtituerit filiuꝫ pater: ſed ex ſemet-
ipſo: ac ſi dici poteſt de interioꝛibus ſuis
vt hoc ipſum ſit ille qui natus eſt quod
eſt ille qui genuit. et ne adoptionis lege
extrinſecus videatur aſſumptus ſed quã
tum appellatio ventris intelligi ſugge-
ret ſalua reuerentia incoꝛpoꝛalitatis in-
trinſecus editus deſignetur veritate na-
ture quod vero ait ante luciferum ante
mundi et ante totius creature deſignat
initium.

L ¶Diſtinctio ſane inter verum chꝛi
ſtum ⁊ ymaginarios illos qui pꝛius pre-
ceſſerant que habeatur euidens in hoc
iudicium datur. quod illi pꝛioꝛes chꝛiſti
nulli pene: niſi genti pꝛopꝛie: cogniti ſũt.
Huius autem veri chꝛiſti non ſolum no-
men: ſed et poteſtas et regnum per om-
nes nationes et per vniuerſum oꝛbeꝫ ter
re diffuſum: non ſola cognitione vocabu
li: ſed et diuinitatis cultu ac religionis
reuerentia conſecratũ eſt. In omni nãq
terra tanq̃ verbum et ſapientia patris.
tanq̃ deus et dominus chꝛiſtus ieſus co
litur et adoꝛatur. ſicut diuinuꝫ de eo pꝛo-
nunciauit eloquium dicens. Quia in no-
mine ieſu omne genu flectatur celeſtium
terreſtrium et infernoꝛum. Et omnis lin
gua confitebitur: q̃m dominus ieſus in
gloꝛia eſt dei patris. Unde non ſolum po
teſtas eius et regnum: ſed et affectus et
amoꝛ tantus de eo credentiuꝫ mentibus
inoleuit: vt etiam animas ponere pꝛo no
mine eius et ceruices ſuas perſecutoꝛuꝫ
gladijs non moꝛentur obijcere: dummo
do ſacroſancta apud eos nominis eius
fides et reuerentia conſeruetur. ¶Nec
interim nobis neceſſario narrationem re
rum preceſſerint quam perſequi inſtitu-
imus in quibus oſtendetur nomen xp̃i ie-
ſu dñi ac ſaluatoꝛis noſtri non nouelle ap
pellationis alicuius: aut ex carnali natiui-
tate ſed a deo ipſo oꝛiginem ducere.

M ¶Quod autem recentis vocabuli
xp̃ianoꝝ gens videtur et ritus obſeruan
tie eius nuper exoꝛtus quid etiã hec ipſa
nouitas in ſe vetuſtatis contineat oſten-
demus. Antiquiſſimum pre omnibus fe-
re gentibus hebꝛeoꝛuꝫ genus haberi pu
to ꝙ nulli videatur dubitandũ ⁊ qđ apđ
ipſam gentẽ ſecretioꝛ quidam religionis
cultus et obſeruantia diuinis mandata
voluminibus contineatur. In quib⁹ etiã
de nonnullis iuſtitia et pietate predictis
viris refertur: quibuſdam quidem qui et
ante diluuium fuerunt, alijs aũt et poſt
diluuiũ. In quib⁹ de noe atq̃ eius filijs
omniq̃ ꝓſapia ſcribit̃ ⁊ vſq̃ ad abꝛaham
pꝛotenditur quem parentem gentis he-
bꝛeoꝛum conſtat exiſtere. Omnes ergo
illos qui ad abꝛaham ſurſuꝫ verſus vſq̃
ad pͥmũ hominẽ generatiõis oꝛdine ꝯſcri
bunt̃ ⁊ ſi nõ noĩe rebus tñ ⁊ religiõe xp̃ia
nos fuiſſe ſi quis dicat nõ mihi videtur
errare. Cum enim nomen xp̃iani hoc in-
dicet ꝙ xp̃o quis credens per ei⁹ doctri-
nã fidẽ pietatem ac iuſtitiã teneat ⁊ ſtu-
dijs diuine inhereat ſapiẽtie atq̃ omne
qđ ad virtutẽ ꝑtinet exequat̃. Si inq̃ hec
ſunt que a vocabulo xp̃iani nominis idu
cãtur et vere eum religionis ſectatoꝛem
deſignant. Hoc erant etiam illi ſancti de
quibus ſupꝛa diximus viri quod chꝛi-
ſtiani nunc eſſe pꝛofitentur. Neq̃ enim
aut coꝛpoꝛalis eis inerat circũciſio aut
obſeruatio ſabbati. ſicut nec nobis qui-
dem. aut vlla de ciboꝛum obſeruatione
religio. vel cetera q̃ poſterioꝛib⁹ ꝑ moy-
ſen figuraliter magis et miſtice obſeruã
da tradũt̃. Cũ igit̃ abſq̃ his oĩb⁹ obſerua
tiõib⁹ fuerit religioſi illi quos ſupꝛa memo

tarimus viri ſecuti autem ſint fidem ei⁹ quē nos nūc ſequimur xp̄i quē frequēter apparuiſſe eis ⁊ docuiſſe vel nouiſſe ea q̄ ad fidem ⁊ pietatem pertinēt in ſuperioribus approbauimus: quomodo dubitabitur ab illis cepiſſe et ab illis eſſe deductam huius gentis originem: qui ⁊ eūdem dominum auctorem et ducem vite ſequebantur et in ſimili religionis obſeruantia perſiſtebant. Intantum denicꝫ hec in illis premiſſa ⁊ preformata religio eſt: vt ne ipſo quidem nomine quod certe ſolum differentiam facere videtur habeantur alieni. Sed ⁊ ipſos iam tūc non xp̄ianos: ſed ⁊ chriſtos eē appellatos diuina teſtantur eloquia. Dr̄ eīn de illis ex pſona dei ad alienigenas gētes. Nolite tāgere xp̄os meos: ⁊ in pphetis meis nolite malignari. Hec cum de abrahā: ⁊ de illis q̄ per illud tēpus ad dei cultū pertinebant dicta referant̄. euidētiſſime ⁊ luce clarius in ipīs ⁊ ante ipſos chriſtianorum genus iam tunc fuiſſe: ⁊ nomē tenuiſſe pietatis ac religionis obſeruantiā deſignant: quā nunc p aduentū carnalis preſentie chriſti per omnes gentes communicatam: ⁊ in omnibus impartitam nationibus conſtat. Quo ſapientie pietatiſcꝫ theſaurus qui velut intra anguſtum conclaue p̄o raris q̄buſcꝫ cultorib⁹ tenebatur, vniuerſum mundum fidei ac religionis profuſione ditaret: Et quod prius viritim prebebatur. nunc ſimul et ſubito gentibus integris ⁊ pplis ac nationibus ingeratur. Quod ita futurum diuina inſpiratione proſpiciens quidam eximius prophetarū ſtupore mentis attonitus cū admiratione exclamat ⁊ dicit. Quis audiuit talia ⁊ quis locutus eſt ita. Si peperit terra in vna die: ⁊ ſi genita eſt gens de Semel. Et ita in alio loco de his ipſis ꝙ ſermo diuinus gentē parturiendā eſſe pdixerat ꝯteſtat̄ ⁊ dicit. ijs aūt q̄ ſeruient m: hi vocabitur nomen nouum. quod benedicet̄ ſuper terras. aūtē nouum nomen ꝙ chriſtianorum vocabulum gentibus datum eſt. Nouū autem dicit nomē nuper deſperſum non nuper inuentum. ¶ Uerum et hoc ipſum ita futurum et hanc benedictionem nominis ac fidei omnibus eſſe gentibus largiendam, nequaquam diuina oracula ſiluerunt. De ipſo namcꝫ abraham dum adhuc eſſet in preputio cōſtituturus: dicit ſermo diuinus. Credidit Abraam deo et reputatum eſt ei ad iuſtitiam: et amicus dei appellatus eſt. Crediddiſſe ergo refertur ei quem apparuiſſe frequenter: et inſtruxiſſe eum, que ad pietatem ⁊ religionem ptinent: ſupra edocuimus. Chriſto ſcilicet per quem omnia conſtare que geſta ſunt et gerenda ſepe probatū eſt. A quo etiā ad ipſum abraham reſponſa huiuſmodi deferuntur. Et benedicentur inquit in te omnes tribus terre: et iterum. Faciā te in gentem magnam et multam. Et benedicentur in te omnes gentes terre. In quo euidenter exprimitur. ꝙ ille cultus atcꝫ illa fidei gratia: que tunc abrahe et paucis illis qui ad id temporis fide ⁊ pietate inſignes erant concedebatur. poſtmodum per omnes gentes ac per omēs terras: eſſet benedictionis titulo per diuinam gratiam largienda. Certū namcꝫ eſt ꝙ ſicut ille credēs ei q̄ ſibi apparuit iuſtificat⁹ eſt: ⁊ paternis ſupſtitionib⁹ repudiatis ac ſpretis: dei veri pcepta fide atcꝫ opibus execut⁹ eſt: et ꝓ hoc ei dicit̄ quia benedicentur in te oēs tribus ⁊ gentes terre. Ita et chriſtiani fide atcꝫ operibus id agunt vt paterne ſuperſtitionis errore depulſo: ſequantur deum quem ſecutus eſt abraham: vt ex ſimili fide eius viuificentur ſicut viuificatus eſt abraham. Quid igitur obſtat: vt non vna atcꝫ eadem religionis obſeruantia deputetur in ijs in quibus vnam atcꝫ eandem fidei atcꝫ operum eſſe conſiſtit formam: et ideo non nouella necꝫ peregrina eſt chriſtianorū religio: et nuper exorta. Sed ſi fas eſt libere iudicare quod verum eſt. prima omnium atcꝫ ab ipſa ſimul mundi origine ac natiuitate deſcendens: eodem chriſto deo doctore et inſtitutore iam inde ab initio ſpeciē formamcꝫ ſuſcipiēs. Et de his quidem iſta ſufficiant.

¶ Uerum poſtea quam conſequenter ea que hiſtoricam narrationem debuerant anteire premiſimus ſuper eſt iam vt ⁊ a corporali pſentia dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri et de his q̄ deinceps geſta ſunt velut itineris noſtri aggrediamur exordiū. Ipſo em

nipotẽtem verbũ patrem deum sꝫ ⁊ ipm cuius res geritur iesum christũ dominũ ac saluatorem nostrum celeste dei verbum adiutoriũ ⁊ auctorem narrationis nostre precibus inuocantes.

¶ Capitulum.ij. de tempore natiuitatis christi secundum carnem.

Bitur secundo et quadragesimo imperij cesarꝭ augusti ãno ab egypto vo subiugata: ⁊ Antonij ⁊ cleopatre interitu: in quẽ nouissima ptolomeoꝝ apud egyptũ regna ceciderunt, Octauo ⁊ vicesimo anno: dñs ⁊ saluator noster iesus xp̃s: prima ascriptione cẽsus cyrino syrie pſidente: ſꝫ ordinem totius pphetie q̃ de ipso predicta eẽt: in bethleẽ iude oppido nascitur. Hunc aũt cyrini tpibus habitum cẽsum: etiã iosephus illustris hebreorum hystoriographus memorat annectẽs huic narrationi: etiã galileorum heresem hiſdem exortam esse tpibus. De qua apud nos Lucas in actibus apostolorum meminit his verbis.

¶ Cap. iij. de iuda galileo ⁊ theoda.

Ost hũc iquit surrexit Judas galileus in diebus conscriptionis cẽsus ⁊ auertit populum post se: sed et ipse periit et omnes qui credebãt ei dispersi sunt. De his autem ipsis iosephus de quo supra diximus in hystoria sua octauodecimo antiquitatũ libro hoc modo memorat. Cyrinus autem vir vnus ex consensu curie romane ꝑ singulos magistratus: vsqꝫ ad gradum consulatꝰ ascẽdens: inter cetera quoqꝫ honorabilis cuꝫ paucis syriam venit: a cesare ius dare gẽtibus missus. et censor simul patrimoniorum futurus. Et post pauca ait. Judas vero gaulanites vir de ciuitate gamala: sed duchum quendam phariseum assumens magnopere videbatur sollicitare plebem: asserens eis quod ascriptio census nihil aliud q̃ apertissimam imponeret seruitutem. Simulqꝫ hortabaẽ gentẽ suam: ne perderet libertatem. Sed et in secũda hystoria iudaici belli: de hoc ipso hic scribit. Quo in tẽpore inquit vir quidam galileus iudas nomine ad dissentionem populos cogebat: pessimum fore eis persuadẽs: si acquiescerent soluere tributa romanis et post deum mortalem susciperent dominatuꝫ hec iosephꝰ.

¶ Capitulum.iiij. de herode qui ex alienigenis venit ad regnum.

Erideꝫ tẽpus herodes primus ex alienigenarum genere ortus: regnuꝫ iudaice gẽtis obtinuit. Et in ipso completur prophetia quaꝫ moyses ante pdixerat. ꝙ non deficeret princeps ex iuda: neqꝫ dux de femoribꝰ eius: vsqꝫ quo veniret cui repositum est.

A ¶ De quo etiam idem pronunciat moyses ꝙ ⁊ ipse sit expectatio gentium. Imperfectꝰ nãqꝫ presagij huius pendebat euentus. donec sub ꝓprie gentis principibus regerentur. Qui incipientes ab ipso moyse qui hec pdixerat vsqꝫ ad augusti imperium perdurarunt quo in tẽpore primus vt supra dixi herodes exterm generis vir: a romanis iudeorum suscepit principatum.

B ¶ Qui herodes (scḋm ea quidẽ que iosephus tradit) ex idumeoruꝫ gente paternum genus: ex Arabum vero materni sanguinis originẽ deducebat. Africanꝰ autem: qui ⁊ ipse precipuus in hystoriographis habetur aiũt (inquit) qui de eo diligentius explorarunt: antipatrẽ quẽdam patrem esse herodis ascalonite: qui ⁊ ipse fuerit herodis cuiusdã filius templi Apollinis edituꝰ. Hic ãtipater ab idumeis latronibus captus admodũ puer pmansit cum predonibꝰ: pro eo ꝙ pater eius rei familiaris inopia filium redimere nõ valeret. Uerum puer latronũ vita ⁊ moribus institutus postmodum hircano cuidã iudeorum pontifici familiaris efficitur: ex quo nascitur herodes hic q̃ saluatoris tẽporibus fuit. hec Africanus.

¶ Capitulum. v. ꝙ herodis tempore interrupta sit regum successio scḋm danielis prophetiam. A.

Bitur cum in hominem externe gentis iudeorum

deueniſſet imperiū: imminebat ſine du-
bio etiā illa ꝓpheticis pꝛedicta vocibus
expectatio gentium. Quippe cū defeciſ-
ſent apud eos ab oꝛigine ipſiꝰ moyſi ſce-
ptra pꝛincipum: regumqꝫ ſucceſſio. Pꝛiꝰ
enī ꝗ̄ in captiuitatē Babilonicā ducerent
regnauit apud eos Saul pꝛimus: et in-
de dauid. Nam ante reges a iudicibus re
gebantur: qui poſt moyſen et Jeſum ſuc
ceſſoꝛem eius: gentis illiꝰ tenuerant pꝛin
cipatum. Poſt redditum vero de babilo-
nia nō defuere eis gubernacula diſcipli
nis optimis inſtituta. Per pōtifices ꝗ̄ rerū.
rerum ſumma gerebatur donec pōpeius
⁊ romanoꝝ magiſtratus adueniens. hie
roſolimam: vrbem quidem romanis ar-
mis opugnaret ⁊ caperet. Sancta vero
et ſacratiſſima queqꝫ templi pollueret:
ita vt ne ab ipſis quidem abditis ingreſ
ſum temperaret hoſtilem. Eum vero qui
per auiam ſucceſſionem per idem tempꝰ
regno ſimul ⁊ pontificio fungebatur. Ari
ſtobolum nomine: victum cū liberis ro
mam miſit. hircano fratri eius pontifi-
catum relinquens. Omnem vero iudeo-
rum gentem ex illo tempoꝛe tributariā
romano fecit imperio.

B ¶ Sed hircano in quē vltimū iudeo
rum gentis pontificatus fuerat deuolu-
tus a parthis capto: pꝛimus ſicut ſupꝛa
dixi externi generis vir herodes per ſe-
natus conſultū Auguſto imperante. iu
deoꝛum gentis adipiſcitur gubernacula
Sub quo imminēte iam ſaluatoꝛis aduē
tu etiā ſalus gentiū ⁊ vocatio expectata
ſm ea que pꝛophete pꝛedixerant conſe-
cuta eſt. Ex quo vtiqꝫ tempoꝛe interru-
pta ſucceſſionis ſerie ducum vel pꝛinci-
pum qui de iude femoꝛibus deſcendebāt
Conſequenti ratione oꝛdo quoqꝫ ſacer-
dotij ab auis et pꝛoauis indeclinabili-
ter currens repente confunditur. habes
et de his idoneum teſtem ipſum ioſe-
phum qui iudicat herodē poſtꝗ̄ regnū
ſibi iudeoꝛum a romanis conceſſum eſt
non iam ſm generis oꝛdinem cōſtituiſſe
pontifices ſed ignobilibus quibuſqꝫ ſa-
cerdotia permiſiſſe. Similia quoqꝫ in ſa-
cerdotibus oꝛdinandis exiſſe etiam ſuc-
ceſſoꝛem eius archelaum refert. Poſtꝗ̄
iudeoꝛum imperiū dicit recepiſſe roma
nos. Idem ipſe ioſephus indicat ꝗ etiā
ſacram veſtem pontificis ſummi: hero-
des occluſam ſub ſignaculo ſuo tenuerit
nec vniꝰ pontificibus vſum eius poteſtā
tē ſue permiſerit. Hoc idem ⁊ ſucceſſoꝛ eiꝰ
archelaus. Hunc et romani moꝛē poſt
ipſos pontificalis iniurie tenuere. Hec
autem dicta ſint nobis appꝛobare volen
tibus veritatem pꝛophetie que in aduen
tu domini noſtri ⁊ ſaluatoꝛis impleta eſt.
Sed ⁊ apud Danielem pꝛophetam eui-
denter numerus ſeptimanarum: ꝗ vſqꝫ
ad chꝛiſtum ducem futurus deſignatur
impletus eſt. De quibus in alijs locis ex
poſuimus. Poſt quarū ſeptimanarū con
ſummationem abolendū eſſe chꝛiſma: qḋ
apud iudeos ſacratiſſimum ſeruabatur:
idem ꝓpheta deſignat. Quod quidē ma
nifeſtiſſime eo ipſo tempoꝛe quo domi-
nus noſter ieſus chꝛiſtus aduenit: pꝛoba
tur impletum. Hec autem a nobis ꝑne-
ceſſario relata ad oſtendendam veritatē
tempoꝛum teneantur.

¶ Cap. vj. de diuerſitate generatio-
num a matheo ⁊ luca conſcripta ⁊ que
de his refert affricanus.

VEruz quoniā
de generationibꝰ chꝛiſti va-
rie nobis Matheus ⁊ Lu-
cas euangeliſte tradiderūt
et contraria ſibi a quam plurimis dicere
putantur. In quo etiam nonnulli fideliū
veritatis ignoꝛantia: commenta quedā
pꝛo ſuis quiſqꝫ opinationibus conantur
adhibere: etiam de hoc hiſtoꝛiam que ad
nos vſqꝫ deducta eſt in medium pꝛofe-
ramus.

A ¶ Affricanus cuius ſuperius fecimꝰ
mentionem: ſcribens ad ariſtidem que-
dam de euangelioꝛum conſonantia: ⁊ de
genealogijs que a matheo et luca diuer
ſe referuntur: ceteroꝛum quidem opinio
nes pꝛocul a veritate dei errantes coar
guit. Ipſe autem hiſtoꝛiam quā compe
rerat: in his ipſis pꝛotulit verbis. Apud
gentem inquit iſrael generationum no-
mina: nunc ſecundū nature nunc etiam
ſecundum legis oꝛdinem numerantur.
Nature quidem ſucceſſiones habentur
que ex ſeminis vel ſanguinis veritate de

ſcendunt. Legis autem quis filius alio generante ſubſtituitur, ſub nomine fratris defuncti ſine liberis. Cum enim reſurrectionis inter eos ſpes necdum fuiſſet accepta. per hec reſurrectionis quandam imitabantur imaginem vt ſua nomẽ generis vitiũ ſterilitatis aboleret. Cum ergo huiuſcemodi apud eos generationum ordines ſeruarentur: vt quidam ex ipſo germine: quidam ex ſubſtitutione ab alijs generati alijs filij legis beneficio deputarentur: a ſingulis euangeliſtarum vtriuſq; modi commemorata ſucceſſio eſt. Id eſt vt alter eorum eum qui genuiſſet: alter vero eum qui quaſi genuiſſe videretur exponeret. Et ita fit vt neutrum euangelium mentiatur dum aliud nature ordinem. aliud vero legis exequit. Reſcinctum namq; ſibi eſt inuicem genus. ⁊ illud quod per Salomonẽ ⁊ illud quod per natham deducitur: per legales ſubſtitutiones que fiebant his qui ſine liberis decedebant: et per ſecundas nihilominus nuptias: quibus vnus et idem alijs parentibus progenit⁹ aliorũ eſſe fili⁹ videbatur. Et ita fit: vt vtraq; narratio gñationũ vſq; ad ioſeph veriſſimis lineis deducatur. diuerſo quidem ſed ſatis explorato ordine ſignata.

B ¶ Ut autez clarius fiat quod dicitur ipſas generationum conſequentias enarrabimus. Ad dauid per ſalomonez generatio quã dinumerat matheus: tertium a fine facit matham qui dicitur genuiſſe iacob patrem ioſeph. Per natan vero de dauid lucas generationum ordinem texens: tertium nihilominus eiuſdem loci facit melchi. Dixit em̃ ioſeph qui fuit heli: qui fuit melchi. Nobis ergo imminet oſtẽdere quomodo ioſeph qui dr̃ ſm matheũ quidem patrem habuiſſe iacob: qui deducitur p ſalomonẽ: ſm lucã vero heli q̃ deducitur p nathan. Utq; iſti ipſi id eſt iacob ⁊ heli qui erant duo fratres habentes alius quidem nathan alius autem melchi patrem ex diuerſo genere venientes: etiam iſti ioſeph aui eſſe videantur. Eſt ergo modus iſte mathã ⁊ melchi diuerſis temporibus de vna eademq; vxore eſt a nomine: ſingulos filios procrearunt quia mathan qui per ſalomonem deſcendit vxorem eam primus acceperat: ⁊ relicto vno filio iacob nomie defunctus eſt. Poſt cui⁹ obitum (qm̃ lex viduã alij viro non vetat nubere) melchi qui per natham genus ducit cum eſſet ex eadem tribu: ſed non ex eodem genere relictam mathan accepit vxorem: ex qua ipſe ſuſcepit filium nomine heli. Per quod ex diuerſo patrum genere efficiuntur iacob ⁊ heli vterini fratres: quorũ alter. i. iacob fratris heli ſine liberis defuncti vxorem ex mandato legis accipiens genuit ioſeph: natura quidem germinis ſuum filium: propter quod ⁊ ſcribitur. Iacob autem genuit ioſeph. ſecundum vero legis preceptum heli efficitur filius: cui⁹ iacob quia frater erat: vxorem ad ſuſcitandum fratris ſemen acceperat. Et per hoc rata inuenit atq; integra generatio: ⁊ ea quaz matheus enumerat dicens. Iacob autez genuit ioſeph: ⁊ ea quam lucas competẽti obſeruatione deſignata ⁊ vna qui putabatur eſſe filius ioſeph: qui fuit iacob. Qui ⁊ ipſe ſubſonante eadem diſtinctione: heli eſſe filius putabatur qui fuerat melchi: quia legalem hanc ſucceſſionem q̃ velut adoptiõe quadã erga defunctos ꝯſtat magiſq; germinis veritatẽ: cõpetẽti ſatis per hoc deſignauit indicio obſeruans euangeliſta: ne oĩno in huiuſcemodi ſucceſſionibus genuiſſe aliquem nominaret: p quod digna diſtinctione non deſcẽdens: ſed aſcendens vſq; ad adam: ⁊ ad ipſum vſq; peruenit dominum.

C ¶ Hec autem non nobis ad ſubitũ reperta: aut abſq; vllis autoribus commentata ſunt: ſed ipſi hic ſaluatoris noſtri ſcd̃m carnẽ propinqui ſeu ſtudio tanti ſeminis demonſtrandi ſeu edocendi q̃ ſecundum veritatem geſta ſunt tradiderunt. Attendẽtes etiam hoc q; cum idumei latrones aſcalonitate ciuitati irruẽtes de apollinis templo quod muro vrbis adherebat cum ceteris ſpolijs etiaz antipatrem herodis cuiuſdã editui filiũ captiuum diripuiſſent. accidiſſe poſtmodum: vt ad amicitias hircani pontificis antipater perueniret. Cuius principatum q; in quãplurimis iuuiſſet: defuncto eodẽ hircano Herodi filio ſuo a romanis p ambitionem regnũ iudee acce-

perit. Uerum hec ⁊ in alijs grecoꝝ hyſto
rijs deſignant. Sed illud ꝑcipue ſupꝛadi
cti viri memorie tradiderunt: ꝙ ꝑ idē tp̄s
o͞mes heb. eoꝛum generationes deſcripte
in archiuis templi ſecretioꝛibus habebā
tur. In quibus etiam alienigenarū quo-
rūq; continebantur oꝛigines: ſicut achioꝛ
ex amanitis et ruth ex moabitidis: alij ēt
ex egypto qui dicuntur iſrahelitis eſſe cō
mixti. Uerum herodes cum ſummam
poteſtatem teneret: videns quod huiuſ
cemodi generis indicia ſi permanerent
obfuſcationis ſibi plurimum quererent:
ignobilitatis ſue conſcientia exagitatus
omnes libꝛos in quibus conſcriptio ge-
neris habebatur: iuſſit incendi exiſtimās
ſe nobilem videri poſſe: ſi nouitius eſſe: ⁊
aduena iſraelitici generis nullis conſcri-
ptionum faſtibus vrgeretur. Uerū fuere
tum pauci diligentes ⁊ ſtudioſi viri: q̇ vel
deſcriptos ex parte aliqua huiuſcemodi
libꝛos domi haberent: vel etiam memoꝛi
ter auite oꝛdinem pꝛoſapie retinerent.
Pꝛecipue quod de amiſſa a pꝛoauis nobi-
litas conualebat. Ex quibus fuerunt et ij
quos paulo ante memoꝛauimus deſpo-
ſyneo. i. heriles vel dn̄icij appellati pꝛo-
pter pꝛopinquitatem generis chꝛiſti q̇ et
nazarei fuerunt ex vico cochaba iudeoꝛū
quiq; per omnem regionem circuneūtes
oꝛdinem ſupꝛadicte generationis partiz
memoꝛiter: partim etiam ex dierū libꝛis
inquātuz erat poſſibile perdocebāt. Qui
bus ita a nobis inquātum diligentia po
tuit perſcrutatis euidentiſſime euange-
lioꝛum per hoc veritas declaratur. Hec
ſunt que ab aphꝛicano didicimus. Hoc
itaq; modo in ioſeph patrum generatiōe
deducta: dubitari iaz non poteſt de Ma-
ria que eiuſdem generis atq; eiuſdez tri-
bus extiterit. Si quidem ſecundum legē
moyſi non licebat in diuerſis tribus nu-
ptias permiſceri. ſed vni ex eodem popu
lo atq; ex eadem familia innupta pꝛeci-
pitur copulari: vt ne permixtione coniu-
gij: etiam ſoꝛs hereditatis deducatur in
dubiū: et de alia tribu contra fas ad aliā
transferatur: ſed de his ſatis dictum eſt.
¶ Capitulum duodecimum de nece in-
fantium apud Bethleem et Magoꝛum
pꝛeſentia.

Chꝛiſto igitur
ſcd̄m pꝛophetie fidem nato
in bethleem iude tempoꝛibꝰ
ſupꝛadicti herodis de oꝛien
tis partibus aduentantes quidam viri
ex magoꝛum gente percunctantur ab he
rode: vbi nam eſſet rex qui nuper natus
eſt iudeoꝛum: affirmantes vidiſſe ſtellaz
eiꝰ in oꝛiente: qua ſibi etiam dux itineris
extitiſſet cauſam vero tante ꝓperationis
adoꝛandi ac venerandi nuper editi regis
eſſe. Quibus ille auditis icredibiliter de
terretur: verens ne ſtatus ſui periclitare
tur imperij. Accerſitis ergo legis docto-
ribus ꝑcunctatꝰ vbinā chꝛiſtum naſci ſpe
rarent. Ut vero ex michee oꝛaculis locus
natiuitatis eius apud bethleem deſigna
tus eſt: vno pꝛecepto rex om̄es lactantes
pueros nō ſolum apud bethleē: ſed et in
oībus finibus eius abimis et infra: ſcd̄m
tp̄s qd̄ exploꝛauerat a magis interimi
iubet: ſi quo etiā ieſu cū equeuis poſſit ex
tinguere. Sz ꝑuenit regis inſidias puer
adductus in egyptum: parētibꝰ de dolo
regis angelo pꝛenunciante cōmonitis.
¶ Cap. viij. de cruciatibus ipſius hero-
dis qui necari iuſſit infantes.

Uerum hec etiā
ſacris euangelij vocibꝰ edo-
cemur opere ꝑcium eſt cru-
delitatis herodis in xp̄m et
equeuos eius videre mercedem. Statiz
namq; nec moꝛa vltio in eum diuina ꝯuer
titur: que nō ſolū pꝛeſens inferret exiciū.
A ¶ Uerum et quibus poſt interitū ſup
plicijs eſſet cruciandus oſtenderet. Lon
gum eſt ſi pꝛoſperitates imperij eiꝰ qui-
bus ad illud tp̄s vſq; pollebat domeſti-
cis referam cladibꝰ obſcuratas. ignomi-
niam matrimonij funera liberoꝛū quoꝛū
tamen ipſe extiterit parricida. ſoꝛoꝛis ēt
ꝓpinquoꝛumq; oīz ſi exequar clades: tra
gedia magis ꝙ̄ hyſtoꝛia texi videbitur.
De quibus tamen ſi quis ſcire vult Joſe
phus plenius refert.
B ¶ Igitur cum pꝛo ſacrilegio quod in
ſaluatoꝛem commiſerat ⁊ ſcelere quod in
equeuos eius pegerat vltio eum diuina

vigeret in mortem: quem dederit exituz nõ puto indecorũ ſi ipſius ioſeph in ſeptimodecimo libro antiquitatũ hec referẽtis ſermonib⁹ explicemus. Herodẽ (inqt) porro ⁊ maior in dies morbus vigebat ſupplicia commiſſi dudum ſceleris expetens. Lento nãq; igne extrinſecus in ſuperficie corporis vrebatur intrinſec⁹ vero vaſtum condebatur incẽdium. Auiditas inexplebilis ſemper in eratcibi: nec tamen ſatiari vnq̃ rabidis incitata faucibus valebat ingluuies: Inteſtina intrinſecus vlceribus ob ſepta: dolorib⁹ quoq; coli q̃ maxime cruciabatur. Humor liquidus et liuidus erga pedes tumidos oberrabat ⁊ ab inferioribus partibus pube tenus tumore diſtentus. ſed et verenda ipſa putredine corrupta ſcatere vermibus. Spiritus quoq; incredibilis inflatio et tentigo obſcena ſatis et execrãda. His aũt oibus doloribus fetor dirior vl ex mẽbrorum putredine: vel ex reſpiratione anhelitus reddebatur. Ita ex omi parte cruciatibus feſſo nulle ſufficere vires ad tollerantiam poterant. Dicebant ergo his quibus diuinandi peritia eſt diuinit⁹ has penas ab imperatore deo ob multa eius impie et crudeliter geſta depoſci. Hec quidez in ſupradicta hyſtoria refert vir de quo paulo añ memorauim⁹.

¶ Sed in ſcðo libro idem hyſtoriographus ſimilia nihilominus de eodẽ ſcribit hoc modo dicens. Poſt hoc vero omne corpus eius morbus inuadens diuerſo cum ſibi met corruptele genere vendicabat. Febris nãq; vna parte lenta vexabat prurigo ex alia parte itolerabilis per oẽm corporis diffuſa ſuperficiẽ. Coli quoq; creberrim⁹ dolor pedes pubeten⁹ hydropis abſcederat tumor. Uerenda corrupta putredine ⁊ ſcatentia vermib⁹ horreſcebant. Inflationes etiam tortuoſi ſpũs ⁊ crebra ſuſpiria conuulſis admodum producta viſcerib⁹: ita vt diceretur a vatibus non morbi corporis hec ſed diuine vltionis eſſe ſupplicia. Quinq; cum tot morbis etiam feralibus vigeret tñ ſpem adhuc viuendi gerens de medelis atq; remedijs cogitabat. Deniq; trãſito iordane aquis calidis que apud calleroẽ ſunt vtebatur que etiam potantib⁹ commode dicuntur. Uiſum eſt autem medicis ẽt oleo calido omne corpus fouẽdum. Cumq; depoſitus fuiſſet in huiuſcemodi fomento: ita reſolutus eſt omnibus mẽbris: vt etiam oculi ipſi e ſuis ſedibus ſoluerentur.

¶ Capitulum. ix. De crudelitate herodis quã mortis ſue tempore ꝑpetrauit;

Eportatur exinde hierico: et famulorũ plãctibus ammonit⁹ vbi deſperare cepit militibus quidem quinquagenas dragmas diuidi iubet. Diucius vero et amicis ſuis plurimum pecunie largitur. Ipſe autem furore iaz plenus ⁊ ipſi vt ita dicã minitans morti fertur in facinus execrabile. Et enim ex ſingulis quibuſq; vicis vel caſtellis ſi q̃ nobiliores et primarij erant viros ex omni iudea ad ſe colligi et recludi iubet in loco qui dicitur hypodromus. Accerſita tamen ſorore ſua ſalomone atq; eius viro nomine alexan. Noui inquit iudeos de meo interitu gauiſuros: ſz potero habere lugẽtes: ⁊ exequias honorabiles ex plangentium multitudine ſi volueritis vos meis parere preceptis. Hos omnes quos in cuſtodia haberi iuſſi totius iudee nobiles viros ſtatim vt ego ſpirituz exalauero interficite in hoc ipſum militibus preparatis: vt omnis iudea et omnis domus etiam inuita defleat obitũ meũ.

¶ Et poſt pauca idem ioſephus ait. Rurſum autem nam et ſibi auiditate ⁊ tuſſis conuulſione diſtendebatur. Cum ex dolorum violentia iam vite exitum adeſſe ſentiret malo accepto cultrum popoſcit: Solebat enim p ſemetipſum purgatum ſic pomum atq; inciſum edere. Tũc deinde circunſpectans ne quis eſſet qui prohiberet eleuauit in ſemetipſum dexteram ictumq; librauit. Adhuc idem proſequitur ſcriptor q paulo antẽq; nouiſſimum ſpiritum redderet: tertium poſt dies q̃s ante necauerat filium ſuuz preceptis impijs iugulaſſet atq; ad vltimam lucez ſicut non abſq; maximis doloribus corporis: ita etiam nec abſq; parricidij piaculis aufugiſſet. Talis igitur herodis exitus finis que digna ſupplicia ſcelere q̃s

in bethleem erga paruulos geſſerat: et
p iſidijs dñi noſtri ac ſaluatoꝛis exact⁹ ē.

¶ Capitulum decimum de archelai re=
gno poſt herodem.

DE ſucceſſione
vero eius hyſtoꝛia nos euan
gelica perdocet qḋ poſtea ꝙ
per angelum cõmonitus io=
ſeph ſublato puero et matre eius de egy
pto redijt ad terram iudeam. Audiens
inquit euangeliſta quia archela⁹ regna=
ret pꝛo herode patre ſuo timuit illo ire.
Commonitus autem in ſomnis abijt in
partes galilee. Huic aũt euangeliſte ve=
ritati conſona ſcribit etiam ſupꝛadictus
hyſtoꝛiographus: diligenter hoc exeq̃ns
quomodo ex teſtamento herodis patris
ſui adiudicante etiam ceſare auguſto re
gni iudeoꝛuꝫ ſucceſſoꝛ extiterit archela⁹
et vt poſt decem annos imperio deuolu
tus ſit vtꝗ philippus et herodes iunioꝛ
frater cum liſania in terra archias diui=
ſum iudee regnum regebant.

¶ Capitulum vndecimum qḋ falſa eſſe
acta que iudei pꝛoferunt etiam ioſephi
teſtimõio ex ꝯſonatiõe tp̄m conuincant.

IDem quoꝗ ipſe hy=
ſtoꝛiograph⁹ in decimoocta
uo libꝛo refert duodecio an=
no tyberij ceſaris (qui augu=
ſto ſeptem et quinquaginta annis pꝛinci
patu poſito ſucceſſerat) pontium pylatũ
iudee pꝛocurationem ſuſcepiſſe: atꝗ ini=
bi p decē continuos annos vſꝗ ad ipſuꝫ
pene finem tyberii perduraſſe. Ex quib⁹
omnibus figmentum impudens euiden
ter arguitur actoꝛumꝗ recenti confecta
plaſmate aduerſus xp̄m dominum pꝛo=
feruntur. In quibus pꝛimo omi tempo=
ris ipſius ratio coarguit falſitatē. Quar
to nãꝗ conſulatu tyberij (qui conſulatus
ſeptimo anno imperij eius fuit) piaculũ i
ſaluatoꝛem commiſſi tempus falſa hec
acta perſcribunt. Quo in tempoꝛe euidē
ter oſtenditur ne miſſus quidem adhuc
ad iudee pꝛocurationem pilatus ſecun=
dum Joſephi pꝛobatiſſimi hyſtoꝛici teſti
moniuꝫ. Qui pleniſſime deſignat duode
cimo anno tiberij ceſaris iudee pꝛocura=
tionem ſuſcepiſſe pylatum. Conſonanter
autem in his cum hiſtoꝛico euangeliſta
concoꝛdat: quintodecimo dicens anno ti
berij ceſaris (in quo quartus erat pilati
pꝛocurationis annus cuꝫ etiam iudee te
trarche haberent herodes ⁊ liſias phi=
lippus) dominum et ſaluatoꝛem noſtruꝫ
ieſum chꝛiſtum et fuiſſe annoꝛum trigin
ta: quando ad iohannem baptizand⁹ ad
uenit. Tunc etenim initium euangelice
pꝛedicationis inſtituit.

¶ Capitulum. xij. q᷒ a pontifice Anna vſ
ꝗ ad Caypham quattuoꝛ pontifices fue
rint: ⁊ ſingulis annis adminiſtrauerint
pontificatum in quibus pꝛedicatio chꝛi=
ſti completa eſt.

REfert autē cũ di=
uia ſcri
ptura omne doctrine ſue tē=
pus exegiſſe ſub pontificib⁹
anna ⁊ caypha: quo ſcilicet
anne pontificatus tempoꝛe incipiēte do
cere ceperit: et vſꝗ ad initium cayphe p
tenderit. In quibus ſpacijs vix toti quat
tuoꝛ concluduntur anni. [illegible]egalib⁹ poꝛro
pꝛeceptis iam per illud tempus vt ⁊ am
bitione ceſſantibus nulli quippe pontifi
catus honoꝛ vite vel generis reddebat.
Sed romana poteſtate: alijs nunc. item
alijs ſumma ſacerdotij pꝛeſtabatur: ita
vt annuis ſucceſſionibus mutarentur.

A ¶ Deniꝗ idem ioſephus refert quat
tuoꝛ per oꝛdinem vſꝗ ad caypham pon=
tificatus officio poſt annam eſſe perfun
ctos his verbis ſcribens. Ualerius gra=
tus anna ſacerdotio deturbato iſmae=
lum pontificem deſignauit filium baffi.

¶ Sed et hunc non multo poſt abiciens
eleꝫarum ananie pontificis filium pontĩ
ficatui ſubꝛogauit. Poſt annuꝫ vero etiã
hunc arcet officio: ⁊ ſimoni cuidam cay=
phi filio pontificatus tradidit miniſte=
rium: quo non amplius et ipſe ꝙ vni⁹ an
ni ſpatio perfunctis ioſephum (cui et cay
phas nomen fuit) accepit ſucceſſoꝛē ac per
hoc omne tempus quod dominus ⁊ ſal=
uatoꝛ noſter in terris docuiſſe perſcribi=
tur intra quadriēni tēpoꝛis ſpacia coar=
tatur. In quo quatuoꝛ iſte quas ioſeph⁹
memoꝛat ſucceſſiones pontificum cum
deſcribuntur vix per annos ſingulos mi=

niſtrare. Conſonanter igitur ſecundum
ea que ſcripſit cayphani pontificez anni
illius quo ſaluator paſſus eſt etiam euā
gelij ſcriptura deſignat.

B ¶ Igitur dominus et ſaluator noſter
non multo poſt initium predicatiōis ſue
duodecim ex omnibus diſcipulos aſſum
pſit. Quos et ceteris ſectatoribus ſuis
preferens ſpeciali quodam electiōis pri
uilegio apoſtolos nominauit. Cuius no
minis virtus miſſos indicat. Sed ⁊ alios
poſt hos elegit ſeptuagintaduos ⁊ ipſos
binos per loca et vrbes ad quas ipſe ac=
ceſſurus erat premiſit.

¶ Capitulum. xiij. de Johanne baptiſta teſtimonium Joſeph: ⁊ quod aſſerit eum iuſtum fuiſſe ⁊ ob eius necē vindictam in iudeos eſſe perogatam.

VErum breui in=
ter
iecto tempore iohannes ba=
ptiſta. ab herode filio hero=
dis capite punit. De quo ⁊
in euangelijs quidem refertur. Concordi
vero teſtimonio etiā ioſeph9 de hoc ſcri=
bit nominatim etiaz de herodiade cōme
morans velut de coniugio fratris philip
pi viuentis violenter abſtracta ⁊ ſuis ab
herode inceptis nuptijs ſociatā propria
et legitima vxore depulſa: quaz herodia
dem filiam fuiſſe dicit arethe regis ara=
bie: propter quam etiam iohannez bapti
ſtam ab eo commemorat interemptum.
Bellum quoqz exortum inter arethaz di
cit et herodem tanqz ob ignominiaz filie
vindicandam. In quo bello exercituz re=
fert herodis extinctuz. Hec autem omīa
accidiſſe propter piaculum quod in nece
iohannis amiſit. Idem quoqz ioſeph9 iu
ſtiſſimum ſuper omnes iohannem fuiſſe
ſecundum euangeliorum fidem ⁊ ab he=
rode propter herodiadem capite ceſuz re
fert. Propter quam etiam regno euz me
morat eſſe depulſum atqz in exilium apō
viam nam galilee vrbem truſuz. Hec in
octauodecimo antiquitatum libro his
ipſis quibus infra annotatum eſt ſylla=
bis ſcribit. Quibuſdam (inquit) iudeorū
videbatur ideo periſſe herodis exercitū
q in eum ſatis iuſte vltio diuina commo
ta ſit pro vindicta iohannis qui vocatur
baptiſta: quem puniuit herodes virum
valde bonum: qui precipiebat iudeis vir
tuti operam dare iuſtitiam inter ſe inui=
cem cuſtodire: ⁊ in deum ſeruare pietatē
per baptiſmuz in vnum coire. Hoc enim
pacto baptiſmum acceptabile fore: ſi non
ſolum ad abluenda peccata ſumatur: ve=
rum et ad caſtimoniam corporis atqz ad
anime iuſtitiam purificationemqz ſerue=
tur: omniumqz pariter virtutum velut ſi
gnaculum ⁊ cuſtodia quedam fidelis ha
beatur. Que cum ab eo precepta huiuſce
modi docerentur atqz ad audiendum cū
per plurima multitudo concurreret: vir=
tus herodis ne forte doctrine eius pſua
ſione populi a ſuo regno d eieceruīt. (Ui=
debat enim quod preceptis eius ac mo=
nitis obedire in omnibus plebs eſſet pa=
rata) melius credidit priuſqz noui aliqd
fieret anticipare hominem necē: qz poſt=
modum turbatis rebus ſeram plenitudi
nem gerere. Ex ſola igitur ſuſpitione
herodis vinctus in caſtellum machcron
ta adducitur iohannes ibiqz capite ob=
truncatur. Hactenus de iohanne. Sed
et de ſaluatore noſtro domino in eiſdem
hyſtoriarum ſuaruz libris idem ioſeph9
ita ſcribit.

¶ Capitulū. xiiij. de teſtimonio ioſephi de chriſto.

FUit autē
hiſdem tempori=
bus ieſus ſapiens
vir: ſi tamen eum
virū nominari fas
eſt: erat eniz mira=
bilium operum ef
fector doctorqz ho
minum eoruz qui libenter que vera ſunt
audiunt. Et multos quidem iudeorum
multos etiam ex gentilibus ſibi adiunxit
Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione pri=
morum noſtre gentis virorum cum pila
tus in crucem agendum eſſe decreuiſſet
nō deſeruit eos q ab initio euz dilexerāt
Apparuit eñ eis tertio die iterū viu9 ſm
q diuinitus inſpirati pphete vel hec vel
alia de eo innūera miracula futura eē pdixe
rāt. Sed ⁊ in hodiernū diē xpianorū q ab ipo
nūcupati ſūt ⁊ nomē ꝓſeuerat ⁊ gen9 h cū

ipſe hebreoꝝ ſcriptor olim ſuis libris in=
ſerta tam de iohāne baptiſta q̄ȝ etiaȝ de
dn̄o et ſaluatore noſtro tradiderit:q̄ꝺ ſol=
tra effuſum:que excuſatio impudentibꝰ
et perfidis remanebit. Quominus de fal
ſitate geſtoꝝ q̄ poſtmodū cōfixerūt aptiſ
ſime ꝯuincant. Sed de his iſta ſufficiāt.
B ¶ Apoſtolorū aūt dn̄i ꝛ ſaluatoris
noſtri nomina q̄ referātur ex ipſis euāge
lijs omnibus palaȝ eſt. Septuaginta ꝟo
diſcipulorum vocabula nuſq̄ȝ quidem re
perimus ſcripta. Dicitur tamen vnus ex
ipſis eſſe barnabas. Cuius etiam in acti
bus apoſtolorum mētio facta eſt. Sed ꝛ
paulus nihilominus ſcribens meminit
eius deniq̄ȝ ipſum dicunt eſſe qui cum ſo
ſthene ꝛ paulo corintis ſcribit. Clemens
vero in quarto diſputationum libro ce=
phe mētioneȝ facit de quo paulus dixit.
Cum aūt veniſſet cephas anthiochiam
in faciem ei reſiſtit. Et dixit eum vnū eſſe
ex ſeptuaginta diſcipulis cognomine pe
tri apoſtoli. Sed ꝛ mathiam ex ipſis eſſe
dicit:qui ꝑ iuda apl'oꝝ numero ſubroga
tus eſt et cū qui cum ipſo eſt ſtatutus ad
ſorteȝ. Tatheū quoq̄ȝ vnū ex ipſis fuiſſe
tradūt. De quo ꝛ hyſtoriam que ad nos
vſq̄ȝ ꝑuenit exponere neceſſarium duco.
Nam ꝛ plures quā ſeptuaginta fuiſſe di
ſcipulos ſaluatoris inuenies:ſi obſerues
ea que paulus indicat dicens poſt reſur=
rectionē apparuiſſe dn̄m primū quidem
cephe poſtea illis vndeciȝ ꝛ poſt hos am
plius q̄ȝ quingentis fratribus ſimul. Ex
quibus quoſdā dormiſſe dicit plurimos
autem adhuc permanere eo tēpore quo
hoc ſcribebat. Poſt etiā dicit eum viſum
eſſe iacobo qui erat vnus ex his qui fra=
tres ſaluatoris appellabātur. Tum dein
de tanq̄ȝ preter hos duodecim ad coꝝ ta
men ſimilitudinē eſſent alij quidam apo
ſtoli ſicut ꝛ ipſe erat paulus addit ꝛ dicit.
Poſtea apparuit apoſtolis omnibꝰ. No
uiſſime autem viſus eſt ꝛ mihi. Sed ꝛ de
his iſta ſufficiant.

¶ Cap. xv. de narratione abagari rege.

NArratio vero quam
ꝺ tatheo ꝑ
miſimus huic habet modū
Dn̄i et ſaluatoris noſtri ieſu
chriſti diuinitas cū ꝑ mirābi
li ꝟtutis opere ꝑ omneȝ locū celebraret
in numeros tam de vicinis q̄ȝ de peregri
nis ꝛ lōge poſitis ꝑ remedioꝝ ꝛ cure vir
tutibꝰ inuitabat ſi qui ꝑcipue morbi ali=
cuius egritudine laborarent. Unde ꝛ rex
quidaȝ abragarus noīe gentis vltra eu=
fratē poſite principatum nobiliter tenēs
morbo quodā corpis irremediabili q̄ȝtū
inter hoīes tenebātur. Qui cum de noīe
ieſu ꝛ de mirabilibus virtutū eius audiſ
ſet ſupplex ꝛ per epiſtolā ſanctus exorat
miſſo infirmum homine diutini morbi vin=
culis q̄bus tenebat abſolui. Sed ad pre=
ſens q̄dam a dn̄o corporis eius cura diſ=
fertur. Dignus tn̄ efficitur reſcripto ple
ne ſaluatoris. In qua ſimul etiam ꝑmit=
titur ei q̄ nō multo poſt deſiderij ſui con
ſequerētur effectum. Deniq̄ȝ poſt reſur=
rectionem atq̄ȝ aſcēſionem domini ad ce
los Thomas apoſtolus ex cōmunitione
diuina tatheū quēdam vnū ex ſeptuagin
ta diſcipulis ad ediſſenam ciuitatē euan
geliſtā ꝛ ꝑdicatorē ꝟbi dei emittit ſimul
ꝛ que a domino ꝑmiſſa fuerāt impleturū.
hoc in archiuis publicis ediſſene ciuita=
tis in qua tūc ſupradictus agarus regna
uit:ita deſcripta reperimus in his char
tis que geſta regis abagari ſeruata anti
quitus continebāt. Et vt euidens dicto=
rum veritas fiat ipſaruȝ exemplaria epi
ſtolarū ex ſiriorū lingua tranſlata pone=
mus. Exemplar epiſtole ſcripte a rege
abagaro vel toparca ad ieſum et miſſe.
hieroſolymam per ananiam curſorem.

¶ Cap. xvi. de exēplo abagari ad domi=
num ieſum miſſe hieroſolymam per ana
niam curſorem.

ABagarus veha=
me filiꝰ
toporca ieſu ſaluatori bono
que apparuit in locis hiero=
ſolymoꝝ ſalutem. Auditum
mihi eſt ꝛ de te ꝛ ſanitatibꝰ quas facis q̄
ſine medicamentis aut herbis fiant iſta
parte:ꝛ q̄ verbo tantū cecos facit videre
claudos ambulare ꝛ leproſos mundare
ꝛ immūdos ſpūs ac demonia eicis. ꝛ eos
qui longis egritudinibus afflictātur cu=
ras ꝛ ſanas. Mortuos q̄ȝ ſuſcitas. Qui=
bus oībus auditis id ſtatui in aīo meo.
vnū eſſe de duobus aut q̄ tu ſis deus et
deſcende

deſcẽderis de celo vt hec facias aut ꝙ filius dei ſis qui hec facis. Propterea ego ſcribẽs rogauerim te: vt digneris vſq; ad me fatigari ⁊ egritudinẽ meã qua iãdiu laboro curare. Nã ⁊ illud cõperi qḋ iudei murmurãt aduerſum te ⁊ volũt tibi inſidiari. Eſt aũt ciuitas mihi parua q̇dem: ſed honeſta que ſufficiat vtriuſq;.

¶ Exemplũ reſcripti ab ieſu ꝑ ananiam curſorem ad abagarum toparcam.

¶ Capi.xvij. de exemplo reſcripto ab ieſu per ananiam curſorem ad abagarum toparcam.

BEatus es qui credidiſti in me cũ me ipſe non videris. Scriptũ eſt eñ de me. q2 hi q̇ me vident non credent in me: ⁊ q̇ non vidẽt me ipſi credent ⁊ viuẽt. De eo aũt ꝙ ſcripſiſti mihi: vt veniã ad te oportet me oĩa ꝓpter q̄ miſſus ſuȝ hic explere: ⁊ poſtea ꝙ̃ impleuero recipi me ab eo a q̇ miſſus ſum. Cũ ergo fuero aſſumptus mittam tibi aliqueȝ ex diſcipulis meis vt curet egritudinẽ tuam ⁊ vitã tibi atq; his qui tecum ſunt preſtet.

B ¶ Erat aũt his epiſtolis adiunctũ etiam hoc lingua ſiriorũ qḋ infra ſcriptũ eſt. Poſtea vero quam ieſus aſſumptus eſt miſit ei iudas qui ⁊ thomas tatheum vnũ ex ſeptuaginta. Qui cũ veniſſet. manebat apud thobiã filium thobie. Ut autem audiuit de eo abagarus ⁊ nunciatuȝ eſt ei qḋ veniſſet apoſtolus ieſu ſecundũ qḋ ei ſcripſerat. Cũq; cepiſſet tatheus in virtute dei curare omnẽ langorẽ ⁊ infirmitateȝ ita vt oẽs mirarent̃. Abagarus cõſideratis mirabilib⁹ que faciebat recordatus eſt ꝙ ipẽ eſſet de quo ſibi ieſus ſcripſerat dicẽs. cũ aũt fuero aſſumpt⁹ mittã tibi aliquẽ ex diſcipulis meis q̇ egritudinẽ tuam ſanet. Et vocãs ad ſe thobiaȝ apud quẽ manebat ait ad eum. Audiui ꝙ vir quidã potẽs venit ⁊ manet in domo tua: adhuc eum ad me. Cũq; rediſſet tobias ad tatheum dixit ei. Abagar⁹ toparca vocauit me ad ſe ⁊ dixit mihi vt te ad eũ ꝑducam vt cures eum. ⁊ tatheus. Ueniam inquit quoniam maxime ꝓpter ipm̃ miſſus ſum. Poſtea igit̃ die tobias mane aſſumpto tatheo venit ad abagarũ. Et cũ fuiſſet ingreſſus p̄ſentib⁹ ꝑmãtibus ſuis ſtatim in ingreſſu viſuȝ eſt ab agaro diuini neſcio q̇d ſplẽdoris in vultu apoſtoli tathei. Qḋ cũ vidiſſet abagarus adorauit tatheũ. Sup quo ammirati ſunt oẽs q̇ aſſiſtebãt regi. Ipi eñ nihil horꝫ videbãt: q2 ſoli abagaro fuerat oſtẽſum q̇ ⁊ dicere cepit ad tatheũ. Uere diſcipulus es ieſu filii dei. q̇ mihi dixerat: mitto tibi aliqueȝ de. diſcipulis meis qui te curet ⁊ vitã tibi p̄ſtet: ⁊ tathe⁹ rñdit. Q2 magnifice credidiſti eũ q̇ me miſit ꝓpter ea miſſus ſuȝ ad te: ⁊ ſi ꝑmanſeris in fide eius ⁊ credulitate. p̄ſtabunt̃ tibi omnia deſideria cordis tui. Tũ ⁊ abagarus ad eũ. Uſq; a deo inq̇t credidi ei vt ⁊ iudeos q̇ eũ crucifixerunt velim ſi vlla mihi adeſſet tãta exercit⁹ copia trucidare ⁊ ſi nõ romani regni auctoritas impediret. ⁊ tatheus ait ad hec. Dñs nr̃ voluntatẽ pr̃is ſui impleuit. Qua ĩpleta aſſumpt⁹ eſt rurſus ad pr̃em. Dicit ei abagar. Ego ſcio: ⁊ credo in eũ ⁊ in patrẽ ei⁹ ⁊ tathe⁹. ꝓpt̃ inquit pono manũ meã ſup te in noĩe eius. ⁊ cũ hoc feciſſet: ſtatim oĩs egritudinis morbo quo tenebat̃ abſoluit̃. Mirat⁹ eſt abagarus ꝙ ſicut v̇bis audierat de ieſu ita ⁊ rebus ⁊ operib⁹ reperit ꝑ tatheũ diſcipulum eius impleri qui eũ abſq; medicamentis ⁊ herbis curaret.

C ¶ Non ſolum autẽ illum: ſed ⁊ abdon quẽdã abdie filium podagra laborãtẽ cum ſe veſtigijs eius aduolaret man⁹ impoſitione ſanauit. multoſq; alios vrbis illi⁹ ciues varijs obeſſos ſanauit incõmodis. Et ſic opera magna ⁊ admirãda ꝑficiẽs p̄dicabat verbũ dei. Poſt hoc autem abagarus ait ad tatheũ. Tu inq̇t cum virtute dei hoc facis et nos omnes vidẽtes miramur. Uerum queſo te narra mihi de aduentu ieſu q̃uo factus ſit ⁊ de v̇tute eius in qua faciebat hec q̄ audiui. Et tatheus. Nunc q̇dã taceã verꝫ q2 ꝑ verbũ miſſus ſum p̄dicarẽ craſtino cõgrega mihi oẽs ciues tuos ⁊ coram ipſis p̄dicabo ⁊ ſeminabo in eis verbũ vite vel aduentus ieſu q̃uo fuit ⁊ cur ⁊ qua de cauſa miſſus eſt a pr̃e: ⁊ de virtutib⁹ operũ ei⁹ vel de miniſterijs que locut⁹ eſt in hoc mũdo ⁊ in qua virtute hoc fecit. Sȝ ⁊ de nota ei⁹ p̄dicatiõe ⁊ quod ita paruulus

et humilis ꝛ quomodo ita ſe humiliauit
ꝛ depoſita maieſtate paruifecit deitatē
ſuā ita vt ꝛ in crucē ſubigeret ꝛ i infernū
deſcēderet ꝛ dirūperet ſepē quā a ſeculis
nemo dirupat ꝛ mortuos ſuſcitaret. Qui
deſcēdit quidem ſolus aſcēdit autem cū
grandi multitudine ad patrē ſuū. Juſſit
ergo abagarus vt mature omnes ciues
cōuenirent ꝛ audirent predicationē ta-
thei. ꝛ poſt hoc iuſſit dari ei aurum ꝛ ar-
gentū: ſed ille nō accepit dicēs. Si noſtra
derelinquim⁹ quomō accipimus aliena.
Nec nō inutiliter vt puto a nobis ad ver
bum ex ſiriorū lingua interpretata: hūc
in noſtris libris tenebunt locum.

Explicit liber primus.

Incipit liber ſcd̄s.

Secunque opor-
tuit ve
lut in p̄ncipijs eccleſiaſti-
ce hiſtorie d̄ſinſtri: ſiue de
diuinitate ſaluatoris ſiue
de antiquitate nr̄e religio
nis ac vetuſtate doctrine ꝛ vt olim tradi
ta ſit xp̄ianoꝝ que nouella videt̄ inſtitu-
tio: ſed ꝛ de aduētu ipſi⁹ dn̄i ꝛ ſaluatoris
noſtri nup̄ impleto ac paſſionib⁹ cōſum-
mato de apoſtolorum quoqꝫ electione ſu
periore libello quanta potuim⁹ breuita-
te perſtrinximus. Age iam nūc que etiā
poſt aſcenſionē eius cōſecuta ſunt videa
mus: partim diuinarum ſcripturarū te-
ſtimonijs edocentes partim extrinſecus
ex his que fideliter in commentarijs qui
ad memoriam poſteritatis inuenti ſunt
comperimus approbantes.

Cap. primū de vita ꝛ inſtitutione apo
ſtolorum poſt aſcenſionem chriſti.

Primus igitur
in apoſtolatū p̄ iuda p̄dito
re mathias ſorte cōciſatur:
qui erat vnus ex diſcipulis
domini ſicut ſupra demonſtratum eſt.
A Ordinantur autem ꝛ dyaconi ſe-
ptē numero p̄ orationes ꝛ manus impo-
ſitionem apoſtoloꝝ miniſterij viduarum
gratia in quib⁹ ſtephan⁹ qui ꝛ p̄m⁹ poſt
dn̄m ſtatim poſt ordinationē ſuā lapidat
tur ab his q̄ ꝛ dn̄m occiderūt: ꝛ p̄ qd̄ ꝛ no
minis ſui ſtephano corona donat̄ a xp̄o.
Tūc deinde iacobū q̄ dicebat̄ frater dn̄i
p̄ eo q̄ eſſet fili⁹ ioſeph q̄ xp̄i quaſi pater
habebat̄: qm̄ q̄dē deſpōſata ei fuerat vir
go maria: que priuſqꝫ ꝯueniret cū eo in-
uenta eſt in vtero habens de ſpūſancto
ſicut euāgelia ꝓteſtant̄. Hunc inquā ip̄z
iacobū (qui ꝛ iuſtus cognominat⁹ eſt ab
antiquis) virtutum merito ꝛ inſignis vi
te priuilegio primū hyſtorie tradiderūt
ſuſcepiſſe eccleſie q̄ hieroſolymis eſt ſe-
dē: ſicut clemens in ſexto diſpoſitionū
libro aſſerit dicēs. Petrus em̄ inquit ꝛ ia
cobus ꝛ iohannes poſt aſſumptionē ſal-
uatoris q̄uis ab ip̄o fuerint oīb⁹ pene p̄-
lati: tn̄ non ſibi vēdicant primatus gloriā
ſed iacobū qui dicebat̄ iuſtus apoſtoloꝝ
epiſcopum ſtatuūt. Idem quoqꝫ in ſepti
mo eiuſdē operis libro addit de ip̄o etiā
Hec Jacobo inquit qui dicebat̄ iuſtus et
iohāni ꝛ petro poſt reſurrectōēz dn̄s oēz
ſcientiā tradidit: ꝛ ipſis ceteris ap̄lis qui
apoſtoli illis ſeptuaginta diſcipulis tra
diderūt: ex quib⁹ vnus erat ꝛ barnabas.
Duos autē fuiſſe iacobos conſtat. Unū
hunc iuſtum qui de pinna templi deie-
ctus fullonis vecte percuſſus eſt ꝛ morti
traditus. Alius autem eſt ille q̄ ab hero-
de capite ceſus eſt. Hui⁹ ergo iuſti Jaco
bi etiam paulus meminit cum ſcribit:
Alium autē inquit apoſtolorum vidit ne
minem: niſi iacobum fratrem domini. In
hoc ergo tempore etiam tatheus de quo
ſupra memorauimus ſcd̄m dn̄i p̄ceptum
ad regem abagarum miſſus ipſum q̄ui-
dē egritudine morbi corp̄alis abſoluit.
Uniuerſam vero ciuitatem edeſſenorum
xp̄o domino fideliū ſat̄ credulitate ſocia
uit: ita vt in hodiernū diē ciuitas illa (q̄p
pe que ipſi⁹ domini ꝛ ſaluatoris meruit
ſcripta ſuſcipere) velut ſpeciali quadam
chriſto deuotione dicata ſit.
B Interea perſecutio prima aduer
ſus eccleſiā dei q̄ hieroſolymis facta eſt
ſub primo ſ martyre ſtephano oēs diſci-
pulos (exceptis duodecim) p̄ vniuerſam
iudeā ſamariāqꝫ diſperſit ſeu potius: vt
ſancta ſcp̄tura indicat diſſeminauit. Ex
quibus nōnulli ad fenicē: ꝛ vſqꝫ ad cypꝛū

atq; antiochiã deuenerũt qui gentib⁹ q̃-
dem credere miſteriũ fidei nondũ aude-
bant iudeis tamen predicabãt. Interea
ſaulus adhuc vaſtabat eccleſiam ingre-
diens domos ⁊ pertrahens viros ac mu
lieres tradebat in carcerẽ. Sed philipp⁹
qui erat vnus de ſeptem cum Stepha-
no dyaconus ordinatus deſcendit ſama
riã ỽtute dñi repletus ⁊ predicabat pri-
mus verbũ dei ſamaritane gẽti. In quo
tanta erat diuine gratie efficacia: vt etiã
ſymonem magũ ſuis predicationibus
conſterneret: qui per idem tpis celebris
fame apud ſamaritanorum populos ha
bebatur: ita vt virtus dei magna eſſe pu
taretur. Sed his cum vidiſſet ſigna ⁊ mi
racula que a philippo per diuine gratie
poteſtatem fiebant obſtupefactus ⁊ ter-
rit⁹ ceſſit: ⁊ credere ſe in chriſtũ vſq; quo
etiam baptiſmum acciperet ſimulauit.
Quod reuera mirari dignũ eſt hodieq;
eodem ordine fieri ab his qui velut here
ditariã ab illo ſimulationẽ ſecte impuriſ
ſime ſuſceperũt. quiq; auctoris ſui arti-
bus inſtituti eccleſiã fraude qualibet in-
greſſi lauacrũ furanẽ ⁊ ſancta noſtra ve
lut alicui⁹ morbi contagione cõmaculãt
Serpit enim eorum venenatus ſermo ſi
cut lupus in gregibus ⁊ occultis verbo-
rũ morſibus incautis letale ỽſus infun-
dit: donec noxias eorũ latebras diligẽtia
paſtoris inueſtigatas educat ad lucem.
Sicut ⁊ ipſe Symon petri ⁊ īduſtria cõ-
prehẽſus penã quã merebatur expẽdit.
C ℭ Uerũ per dies ſingulos augeſcẽ
te p̃dicatione verbi diuini per dei puidẽ
tiam ex ethiopie regionibus adeſt qui-
dam regine gentis illi⁹ prepoſitus. Mo
ris quippe eſt illi nationi etiã nũc a femi
nis regi ſtanq; vota in hieroſolymis red
diturus. Huic philippus reſponſis ſan-
cti ſpũs iuſſus. primo ex omnibus genti-
bus myſteriũ fidei ⁊ ſacramentũ baptiſ-
mi tradit: ⁊ velut quaſdã cum deo primi
tias omniũ conſecrat nationũ. Hũc opi-
nio tenet ad patriam terrã regreſſum ſci
entiam dei ſummi et ſalutarẽ dñi noſtri
precientiam indigenis gentib⁹ ſicut ſibi
tradita fuerat predicaſſe. In quo; rebus
ipſis completa eſt per eũ prophecia que
dicit. ethyopia preueniet man⁹ eius deo.

Dum hec ita aguntur Paulus vas ele-
ctionis non ex hominibus neq; per ho-
minem ſed per reuelationem Ieſu chri-
ſti ⁊ dei patris qui eum ſuſcitauit a mor-
tuis in apoſtolatũ vocatur celeſtẽ adiſe
voce delata.

ℭ Cap. ij. qualiter tyberi⁹ de chriſto edo
ctus eſt a pylato ⁊ commonitus.

INtereacũ per
oẽm iam locũ de reſurrectio
ne ⁊ mirabilibus dñi nr̃i ieſu
xp̃i: ⁊ de aſcẽſione eius ad ce
lũ felix fama loqueret: ac per oim aures
beati hui⁹ rumoris volueret opinio ⁊ qm̃
antiqui rumoris erat apd̃ romanos vt p
uinciarũ iudices ſi qd̃ forte noui in his
quas regebãt puincijs accidiſſet vel pnci
pi vel ſenatui nũciarẽt: vti ne ex his q̃ ge
rebãt ignorare aliq̃d viderent. De reſur
rectiõe a mortuis dñi ⁊ ſaluatoris noſtri
ieſu chriſti que iam in omnem locum fue
rat puulgata; pilatus tiberio principi re
fert: ſed ⁊ de ceteris mirabilib⁹ eius. Et
vt poſt mortem cum ſurrexiſſet a quam
plurimis iam deus eſſe crederetur. Ti-
berius que cõpererat: retulit ad ſenatũ
Senat⁹ aũt ſpreuiſſe dicit p eo ꝙ nõ ſibi
prius hui⁹ rei iudiciũ fuerit delatum ſ;
auctoritatem ſuam preuenerit vulgi ſen
tentia. Lex em̃ erat antiquitus deſigna-
ta ne quis apud romanos deus habere
tur: niſi ſenatus decreto ⁊ ſnia confirma-
tus. Porro autem pro vero hoc erat qd̃
agebatur. ne diuina virtus humanis pu
taretur aſſertoribus indigere. Cumq; ſe
cundũ ea que ſupra diximus tenuiſſet ſe
natus. Tiberius tenuit ſententiam ſuã
ne quid aduerſum doctrinam chriſti con
trarium moliretur. Hec tertulianus vir
⁊ legum ⁊ inſtitutionum romanorum pe
ritiſſimus: ⁊ inter noſtros ſcriptores ad-
modum clarus in apologetico ſuo quem
aduerſum gentes pro noſtra fide ſcribit
hoc modo retulit: vt de origine inquit ali
quid retractemus eiuſmodi legũ vetus
erat decretum: ne quis deus ab impera-
tore cõſecraretur: niſi a ſenatu pbat⁹ ſit
marcus emilius de deo ſuo alburno: fa-
cit ⁊ hoc ad cãm noſtram ꝙ apud vos hu
mano arbitratu diuinitas penſitatur.

Et niſi homini deus placuerit deus non erit. Ho͞ iam deo propicius eſſe debebit. Tiberius ergo cui⁹ tp͞e nomẽ xp͞ianuƺ in ſeculũ intrauit annũciata ſibi ex ſyria paleſtinaq; que illic veritatem iſtius diuinitatis reuelauerãt retulit ad ſenatũ cum prerogatiua ſuffragij ſui.ſenatus que nõ ante ipſe ꝓbauerat reſpuit. Ceſar in ſn͞ia manſit comminatus periculũ accuſatoribus xp͞inoꝝ.hec tertulianus.

¶ Cap̄.iij.q͞uo in omnẽ mundũ breui tp͞e diffuſa.de xp͞o predicatio eſt. A

QUod profecto diuina ꝓuidẽtia ita tunc ceſaris ſenſib⁹ ingeſſit vt abſq; vllo obſtaculo in ipſis dumtaxat initijs euangelij ſermo vſquequaq; percurreret. Unde et factum eſt vt repente quaſi celitus lumen oſtenſum aut radius quidem ſolis erumpens totum orbem claritate superni luminis illuſtraret vt compleretur illa prophetia que dixerat:in omnez terram exiuit ſonus eorum euangeliſtarum dumtaxat: ⁊ ap͞loꝛum et in fines orbis terre verba eorum. Ex quo per oẽs ciuitates ac vicos immẽſe multitudines velut meſſium tẽpore frumẽta ad areas ita ad eccleſias populi congregabantur. Quicũq; illi a parẽtib⁹ tradite ſibi morbide ſuperſtitionis vinculis tenebantur ꝑ doctrinã xp͞i ſimul ⁊ ꝑ virtutuƺ miracula q̃ fieri videbãt recepta veri dei noticia tanq; a tyrãnicis dñis liberati ad vnũ verum deũ ⁊ dñm creatoreq; ſuũ veteruſti penitẽtes erroris.fideli cũ confeſſione veniebant.

B ¶ Cum igitur paſſim iam per oẽs etiã gentiliũ populos profuſius effunderet diuina dignatio:prim⁹ corneli⁹ apud ceſareã paleſtine vrbẽ maximã cũ oĩ domo ſua ad fidẽ xp͞i petro miniſtrãte ꝑducit. Jam inde quã plurimi ⁊ alij ex gentibus apud anthiochiã ad fidẽ veniunt:eorũ p̄dicatione pertracti:quos ꝓ ſeditiõe aduerſus ſtephanum cõmota:diſſeminatos eſſe ꝑ omnem locũ ſuperius edocuimus. Per quos ⁊ apud antiochiam florẽtiſſima cõgregat̃ eccleſia in qua erãt etiã ꝓphetici ordinis viri q̃ plurimi:cũ quib⁹ ⁊ barnabas ⁊ paulus. Quib⁹ oĩbus pariter in gr͞a dei ⁊ vnanimitate de gẽtibus: ibi p̄mum diſcipuli velut et perenni fonte ſumpto vocabulo: appellati ſunt xp͞iani. Qua tẽpeſtate agabus q̃dẽ vn⁹ ex ijs qui aderant ꝓphetis famã magnã futuram diuinis p̄ſagiebat oraculis. Paulus vero ⁊ barnabas cum miniſterio a fratribus collato q͛ ſanctoruƺ vſibus deſeruiret:hieroſolimam deſignantur.

¶ Cap̄.iiij.quẽadmodũ poſt tyberiũ gayus ceſar regẽ iudeoruƺ conſtituit agrippam.

INter ea tiberius duob⁹ ⁊ viginti circiter annis ſui p̄ncipat⁹ exactis viuendi finem fecit. Poſt quẽ gayus iperiũ ſuſcepit:⁊ cõtinuo iudeoꝝ p̄ncipatũ tradidit agrippe:ſimul ⁊ philippo ac liſanie tetrarchias.cũ q̄bus ⁊ paulo poſt herodis eidẽ pariter ꝯtulit. Ip̄m ṽo herodẽ q̃ ⁊ in nece iohãnis auctor extiterat: ⁊ ĩ paſſiõe dñi iterfuerat multis excruciatũ modis eterno dãnat exilio.ſicut ioſephus in ijs que ſupra inſeruimus ſcribit.

¶ Cap̄.v.qualiter fillo pro iudeis ſuſcepit legationem ad gayum.

HUius tẽporibus Filo inſigniſſim⁹ ſcriptoꝝ florebat qui nõ ſoluƺ in noſtra:veꝝ ⁊ in grecoꝝ ph͞ia primus inter primos habebatur.

A ¶ Hic aũt gñere quidẽ a ꝑauis hebreus. Apud alexãdriã vero ĩ oĩb⁹ claris ⁊ nobilib⁹ viris clarior ac nobilior erat. In diuinis autẽ legib⁹ ⁊ p̄rijs inſtitutis quant⁹ qualiſue fuerit:ex ijs que nobis librorũ ſuoꝝ tradidit monimẽtis omnib⁹ clarũ eſt. Quis enim digne valeat explicare:quanta eius in liberalibus l͞ris fuerit inſtitutio. Quanta in philoſophicis. Quantuſq; maxime in platonicis et pitagoricis fuerit diſciplinis:vtq; omnes ⁊ qui ſecum floruerant pene ⁊ qui preceſſerant ſuperarit.

B ¶ Hic igitur ip̄e: temporibus gaij quãta iudeis acciderint mala quinq; voluminib⁹ exponit. Sƺ ⁊ de eiuſdẽ gaij mẽtis inſania commemorat:q͛ intantũ ſuper-

bie elatus ſit: vt deum ſe voluerit appel-
lari. In ipſis aũt vbi de iudeoꝝ cladibus
refert ſuã quoq; legationẽ: quã pro cõtri
bula[illegible]ib⁹ ſuis iudeis detulit ad vrbeꝫ
romã deſcribit. ⁊ ꝙ perorãs apud gayuꝫ
ꝓ patrijs legib⁹ nihil ampli⁹ quàm irri-
ſionẽ retulerit domum: imo ⁊ pene peri-
culũ mortis incurrerit.

C ¶ Sed ⁊ ioſephus meminit horum
in octauodecimo antiquitatũ libro talia
quedã ſcribẽs. Et quidẽ cũ ſeditio apud
alexandriã fuiſſet exorta inter iudeos et
grecos terni ab vtriſq; ꝑtib⁹ legati mit-
tunt ad gayũ. In quib⁹ pro parte greco-
rũ: erat quidã legat⁹ appion noĩe. Qui cũ
in ceteris q̃ꝫ plurimis iſimularet iudeos
tũ maxime ꝙ honorẽ ceſari nõ deferrẽt:
vt moris eſt facere omnibus qui roma-
nis faſcibus ſubiacent. Hi ergo aiebant
neq; aras gayo: neq; tẽpla cõſtituũt: neq;
alia huiuſcemodi in quib⁹ ei diuini hono
res a ꝓuincialibus deferuntur. Sed ſoli
ſunt qui neq; ſtatuas ei decernant: neq;
ſacramentũ nomine eius obſeruẽt. Cũq;
hec ⁊ alia grauiora allegaret appion: per
que concitari crederet gayũ. Filo q̃ lega-
tioni p̄erat iudeoꝝ: vir in omnib⁹ magni
ficus: alexãdri alabarche frater: philoſo-
phie non ignarus: potẽtiſſime purgauit
obiecta. Sꝫ abiecit eũ gayus. ⁊ iubet illi-
co e cõſpectu ſuo abſcedere: dum iracun-
dia repletus ſecũ ipſe rimaꝛ q̃d in eos cõ
ferat mali. Egreſſus autem Filo cũ iniu-
ria: ait ad iudeos qui ſibi aſtabant. Bo-
no animo nos eſſe oportet quibus irat⁹
eſt gay⁹. quia neceſſe eſt adeſſe diuinum:
vbi humanũ ceſſat auxiliuꝫ. Hec quidẽ io
ſephus. Sꝫ ⁊ idem Filo in ipſo libro quẽ
de ſua legatione cõſcripſit. ſigillatim de
omnib⁹ que a ſemet geſta ſunt refert. Ex
quibus illa ſola cõmorabo: que legentib⁹
euidenter in iudeos diuinã ꝓ piaculis q̃
aduerſũ xp̄m auſi ſunt indicẽt vltionem.

¶ Cap. vj. quãta acciderit iudeis ma
la poſt irrogatam chriſto mortem.

PRimo quideꝫ
tẽporib⁹ tyberij referti vrbe
roma Seiaꝫ quẽdam magni
apud imperatorem loci: vni
ũerſam eoꝛuꝫ gentem: ſummo niſu inter-

imere voluiſſe. In iudea aũt pilatuꝫ ſub
quo in ſaluatorẽ faciſn⁹ admiſſum eſt dũ
templum quod in hieroſolymis tunc ad
huc manebat integrũ ꝓphanare tẽtaret
maximis eos perturbationibus agitauiſ
ſe. Sed ⁊ poſt tyberij occaſum refert ſuc-
ceſſorem eius cum ceteris quã plurimis
tum etiã iudeorum genti acerbiſſimũ ex-
titiſſe: qđ preſto eſt etiã ex ipſius ſcripto
ris ſermonibus diſcere. Multa quidem
erat inquit in gayo ingenij prauitas: que
erga omnes homines. tũ precipue erga
iudeorũ genteꝫ ferebatur: ⁊ ſpeciali qua-
dam ſeuitia loca eorum q̃ in diuinis ha-
bẽt ſupplicatiõibus cõſecrata incipiens
ab alexãdria diripi ⁊ cõtra religionẽ mo-
rẽq; gentis ꝓphanari iubet ſtatuis ſuis
⁊ ſignis atq; imaginibus ea replens. Tẽ
plũ quoq; ſancte ciuitatis: quod ſolũ ma
nebat totius ꝓphane ꝯtagionis intactũ
⁊ a maioribus perdurauerat aſilum cõ-
mutare in templũ ꝓprij nominis auſus
ẽ: vt edes iouis nobiliſſimi noui dei gaij
vocaretur. Sed ⁊ alias innumeras cla-
des. et vltra oẽs tragicos luctus apud
alexandriã iudeis irrogatas eẽ ſub gayo
in ſcđo operis ſui de virtutibus libro vir
memoratus exequitur.

B ¶ Necnon ⁊ ioſephus cõſona huic
de pilati temporibus ſcribens: ꝓ piacu-
lis ſaluatoris q̃ vniuerſi genti acciderint
mala: audi vt etiã ipſe in ſecundo iudaici
belli defleat libro. Is autem ait qui miſ-
ſus eſt in iudeam a Tyberio procurator
Pylatus: noctu velatas hieroſolymam
introferri imagines ceſaris iubet ac ſta-
tui. Quod vbi dies exortus eſt magnam
perturbationem iudeorum populis exci
tauit ſtupentibus et perturbatis ad no-
uam faciem rerum. Conijciebant nãq; ex
hoc ꝙ ſpernerent ⁊ conculcarent iam le-
ges ſue ⁊ omnia inſtituta maiorum qui-
bus nihil tale haberi intra menia vrbis
illius fas erat. Sed hoc eſt initiũ in quo
eos impie cõfeſſionis ſue velox vindicta
dãnauit ꝓ eo qđ ſm euangelij relationeꝫ
ſimul gens cõclamauit vniuerſa: non ha
bemus regem niſi ceſarem.

C ¶ Tunc deinde idẽ ſcriptor aliã q̃ꝫ
in eos delatã cõmemorat vltionẽ dicẽs.
Poſt hoc auteꝫ etiã aliam eo accidit per-

turbatio: pro eo quod ſacrum erarium
(qđ apud eos patria lingua chorbonas
appellatur)contra fas in vſus cōes pu=
blici aqueduct⁹ progari videret: q̄ a tre=
cētis ſtadijs deducebatꝛ. Pro q̄ nimia in=
dignatiōe ppl'ſ cōmouebatur. Cūq; ad=
eſſet pilat⁹ hieroſolymis: audēt adire eū
ꝛ clamoribus fatigare. At ille q̄ preuide=
rat ſeditionem futuram milites habitu
plebeio obtectis armis multitudini imiſ
cuit: precepto eis dato vti ne gladijs i ſe
dicioſos ſed fuſtib⁹ vterentꝛ. Igitꝛ vbi tp̄s
fuit: ſigno de tribunalibus dato: cedi po=
ſternicq; ceperūt. Nonnulli verberantiū
vulneribus plurimi autem dum in fugā
conferti proruunt propria conſtipatione
perculſi perire. Reliqui ꝓo diſperſi ꝛ ſuo
rum funeribus deterriti vim laboris ſilē
tio repreſſere. Multas preterea clades in
hieroſolymis eis obueniſſe dum nouis
ſemꝑ rebus ſeditioſius ſtudent idē ſcri=
ptor exponit: oſtendens quod ex admiſſi
ſacrilegij tempore: nunq̄ bella morteſq;
ceſſarunt: vſquequo vltimum et exiciabi
le malum tēporibus veſpaſiani eos obſi=
dioſe incluſit.

℄ Capitulū. vij. vt pylatus ſibi mor=
tem conſciuit.

IGitur iudeos ꝓ conmiſſo
ſcelere vltio diuina dā
nabat. Sed ꝛ ipſe pyla
tus q̄ in ſaluatorē ini=
qui iudicis funct⁹ offi=
cio eſt: iſdē tēporibus
Gay: tantis ac talibus
malorum cladib⁹ cruciat⁹ eſt: vt ꝓpria ſe
manu trāſuerberans: nephariam vitā ví
abieciſſe referatꝛ. Nec enim poterat tan=
ti piaculi miniſter īpunit⁹ euadere ſicut
in hyſtorijs grecoꝝ reperim⁹ eorum dū=
taxat qui olimpiadas ſcribunt ꝛ annales
rerū geſtarum libros ad poſteritatis me
moriam condunt.

℄ Capitulum. viij. de fame tempori=
bus claudij.

ET enim gayo
quattuor annis nec integris
principatu miniſtrato clau=
dius imperator ſuccedit. ſub
quo fames ſatis dira vniuerſum orbem
obtinuit. Hoc tamen ita futurum longe
ante noſtri prophetie predixerant. ſicut
in actibus apoſtolorum refertur agabū
quendam prophetam famē magnam fu
turam ſuper imperatore claudio denun=
ciaſſe. Uerum lucas qui de agabo refert
coniungit etiam hoc: qđ per paulū ꝛ bar=
nabam: fratres qui erant antiochie ꝓ vi
ribus vnuſquiſq; ſumptum miſerint ſan
ctis habitātibus hieroſolymam: et poſt
hoc addit dicens.

℄ Cap. ix. de martyrio Iacobi apl'i.

IN illo autē
tpe ſine dubio tēp⁹ qđ
ſub claudio fuit cū fa=
mes erat deſignās. mi
ſit inquit herodes rex
man⁹ vt affligeret ali=
quos de eccleſia: viter=
fecit iacobum fratrem iohānis gladio.
de hoc aūt iacobo clemens alexandrin⁹
etiā quandam hyſtoriam dignā memo
ria in ſeptimo diſputationum ſuaꝝ libro
ſcribit: perlatam ad ſe vſq; ex traditione
maiorum. Quoniāquidē inquit et hic q̄
obtulerat eum iudici ad martyrium iaco
bum ſcꝫ mot⁹ etiā ipſe cōfeſſus eſt ſe eſſe
chriſtianum. ducti ſunt inquit ambo pa=
riter ad ſupplicium: ꝛ cum ducerentur in
via rogauit iacobum dari ſibi remiſſio=
nem. at ille parūper deliberans: pax tibi
inquit: et oſculatus eſt eum: et ita ambo
ſimul capite plexi ſunt.

℄ Capitulū. x. vt agrippa ꝛ herodes
apoſtolos perſecuti diuinā continuo
ſenſerunt vindictam. A

SEd tunc inquit vt ait ſcri=
ptura diuina videns hero
des qꝛ de iacobi nece gra=
tum eſſet iudeis addidit
adhuc et petrum coniecit
in carcerem: ſine dubio ipſum etiā puni=
re volēs: niſi diuinū affuiſſet auxilium. q̄
angelus noctu ei aſſiſtens mirabiliter eū
vinculoꝝ nexib⁹ abſoluit: ꝛ ad miniſteriū
p̄dicatiōis ire liberū iuſſit. ꝛ cū petro qui
dē hec geſta ſunt. Regis vero facinus in
apl'os ꝑpetratum: dilationē nō patitur

ultionis:ſed cõtinuo vindex adeſt diuinitus dextera.ſicut hiſtoria in apłorū actibus conſcripta nos edocet.¶Cū inquit ceſareā deſcendiſſet herodes:⁊ in die ſolēni preclara veſte regia indutus ꝓ tribunali conſediſſet ac de ſublimi cõcionaretur ad populū.cūqꝫ populus acclamaret ei dei voces et non hominis:ſtatim inquit percuſſit eum angelus domini:eo ꝙ nō dederit gloriā deo.Et ſcatens vermibus expirauit.

B ¶Miraculo aũt dignum eſt tantā cõſonantiā ſcripturarū diuinarum cū hiſtoriographo gentis illius deprehendi: ipſe etenim ioſephus de eiſdē cõmemorās in nonodecimo libro antiqtatū hiis q̄bus infraſcriptum eſt.hec ſermonib⁹ refert.¶Tertiū inquit annū imperij toti⁹ iudee expleuerat:cuꝫ forte ceſareā q̄ prius pyrgoſtratonis vocabatur aduenit. Ubi cū in honorē ceſaris ſpectacula ciuibus ederet votiuo vt videbatur ſalutis ceſaris die. Cumqꝫ illuc totius prouincie viri honore et facultatibus ꝓditi cõueniſſent:ſcdo ſpectaculorꝫ die indutus veſte fulgenti:ex auro argētoqꝫ mirabiliter cõtexta incipiente die procedit ad theatrū vbi cum primos ſolis radios argentee veſtis gremio ſuſcepiſſet:repercuſſo ſplēdore:duplicatā ſpectantibus lucem fulgor metalli vibrantis effudit:vt intuentibus pſtringeret aciem terroris aſpectus Et per hoc plus aliquid deleo q̄ꝫ humane nature eſt cū artifex arrogātia mētiretur,Ilico adulātis vulgi concrepant voces:honorem ſonantes: ſed exitiū ferentes.Et hinc atqꝫ illinc ab eis cõclamantibus deus cõpellatur:vtqꝫ fieret propiti⁹ ſuppliciter exorat:dicentib⁹ populis nūc vſqꝫ vt hominē te timuimus:ſed ex hoc iam ſupra humanam te eſſe naturam fatemur. Sꝫ rex acclamationē ↄtra fas habitam nō repreſſit:nec impietatē illicite adulationis exhorruit: donec reſpiciens paulopoſt iminētē atqꝫ inſiſtentē capiti ſuo videret angelū: eumqꝫ ſenſit ↄtinuo exitij ſui miniſtrū:quē prius nouerat ꝓui ſorē bonorꝫ.Et ecce repente cruciat⁹ eū ex dolore incredibili vētris atqꝫ inflatiōe corripuit.Reſpiciēſqꝫ ad amicos:en inquit ille ego de⁹ veſter:ecce ꝓpellor ⁊ cõfeſtim deturbor ex vita. Quoniāquidem diuina virtus nuper collatas i me falſas arguit voces:⁊ qui modo imortalis dicebar a vobis p̄ceps iā iamqꝫ rapior i mortem.Sed ſuſcipiēda eſt ſnīa quam deus ſtatuit.Nā ⁊ viximus haud cõtēnendū: ⁊ longeuitatem que beata putatur expleuim⁹.Et cū hoc dixiſſet vi doloris vehementius agitatus inſtāter ad palatium reportatur.¶Cūqꝫ diuulgatū eſſet eum ꝓpe diem moriturū:ingēs multitudo totius etatis ⁊ ſexus conueniens more patrio ſupra cilicia ſtrati:omnipotenti deo ꝓ regis incolumitate ſupplicabāt. Omnis aūt domus regia planctib⁹ ⁊ gemitibus perſonabat.Cū interim rex ipſe in excelſo ſolario recubās ⁊ deorſum reſpiciens:ac pronos proſtratoſqꝫ oēs cum fletibus peruidens:nec ipſe quidē temperabat a lachrymis.Uerū cõtinuis quinqꝫ diebus ventris doloribus cruciatus vitam violenter abrupit: quinquageſimuꝫ etatis ⁊ quartū agens annū:Regni vero ſeptimū.Quattuor ⁊ enim ſub gayo ceſare ānis regnauerat.Philippi tetrarchiā tribus annis obtinens:quarto aūt etiaꝫ herodis ſibi adiungens tribus reliquis annis ſub claudio ceſare exactis.¶Cum in ceteris quamplurimis ioſephum: tuꝫ in his tam integre diuine ſcripture concordare valde miratus ſum.ꝙ vero videtur in ſolo regis vocabulo variare. cuꝫ ⁊ tpe actus ⁊ res eundē oſtēdat fuiſſe.poſſibile eſt ſicut in alijs q̄ꝫplurimis iudeorꝫ noībus inuenim⁹:etiā hunc duplici vocabulo nūcupatū. Quorꝫ altero lucas nř altero vſus ſit ioſephus.Uerꝫ qm̄ rurſuꝫ lucas in actib⁹:apłorꝫ introducit gamalielū cū de apłis in iudeorꝫ ↄſeſſu deliberatio fieret hoc ipſo tpe dicentē:qꝛ ſurrexit theodas qdā dicēs ſe eſſe magnū quēdā.q deſtruct⁹ eſt.⁊ oēs q ſequebanť eū diſſoluti ſunt.Age etiam de hoc qd ioſephus i hoc eodē libro ſcripſerit ꝓferam⁹.

¶Cap.xi.de theoda qui deprauauerat populum.

Fado inquit iudeā ꝓcurāte deceptor quidā magus theodas nomine perſuadet populi multitudinē

ſublatis ꝓprijs facultatibus vrbe excedere et ripas iordanis fluminis obſidere. Dicebat autem ſe etiam ꝓphetam eſſe et poſſe verbi ſui precepto fluuij fluenta dirimere et facile ſectatoribus ſui fluminis tranſitum dare. Que cum diceret: multos decepit. Fadus vero non in longum vecordie eius indulſit. ſed emittit equitum turmā. que ex improuiſo irruēs ſuper eos: quam plurimos quidem peremit: multos tamen ⁊ viuos cepit. Ipſius autem theode caput defectum hieroſolymam reportauit.

Cap. xij. de elena regina adyabenorum.

Poſt hoc idē ſcriptor etiam de fame que ſub claudio facta eſt hoc mō memorat. Poſt idem tempus inquit fames magna obſederat etiam iudeam. Qua tempeſtate regina nomine helena multis pecunijs cōparatū frumētum de egypto ⁊ hieroſolymā delatū indigentibus miniſtrabat. Quid tā cōſonans. tāq; cōcordās q̄ hec ſunt cū illis q̄ in actib' apl'oꝝ ſcribunt' vbi dr q2 diſcipli q̄ erant anthiochie: prout potuit vnuſquiſq; miſerūt in miniſteriū ſctis habitantib' in iudea deferēdū ꝑ manus barnabe ⁊ pauli: ac ꝑ pſbyteros diſpēſandū. Helene vero cui' hiſtoriographus intulit mētionē: et nūc extat ſepulchrū nobile ꝓ portis hieroſolymorū. Regnaſſe aūt apud adabenorū gentem refertur.

Cap. xiij. de ſymone mago. A.

Interea cum fides dñi ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i per omnium creſceret mentes: ⁊ per dies ſingulos religionis ꝓpagarentur argumenta nequaq; quieſcit hoſtis ſalutis humane: ſed vrbē maximā q̄ eſt caput oīm peruenit: ⁊ ſymonē illuc de quo in ſuperioribus diximus euocat: cui' nefarijs artibus amminicula ipē maiora ſuppeditās plurimos vrbis illi' ciues in erroris ei' vincla ɔiecit. Deſignat hec vir in ſcriptorib' nobilis non multo poſt apoſtoloꝝ tēpus exortus: iuſtin': de quo ſuis in locis quod competit aſſignabimus. Hic igit' in apologetico quē ꝓ fide noſtra ad imperatorē antonium ſcripſit: de his hoc mō refert. Et poſt aſcenſionē inquit dñi ad celū inſtigabant demones quoſdā hoīm, qui dicerēt ſe eſſe deos quos nos fugauim'. Symon deniq; quidā ſamaritanus de vico q̄ dr gytthō: ſub claudio ceſare magicis artib' ⁊ ope demonum ſubleuat' in vrbe vr̄a q̄ regnū oīm tenet: ꝗ plurimis ꝑ fantaſias deceptis: de' decret' eſt: ⁊ ſimulachri apud vos quaſi de' honore donatus eſt in flumie tyberis inter duos pontes collocati. Habet ēt titulū latinis litteris ſcriptū. Symoni deo ſancto: quē et oēs pene ſamarite: nōnulli etiam ex ceteris gentibus tanq̄ ſummū deū ⁊ adorāt ⁊ ɔfitent'. Sed ⁊ ſolenē quandā erroris ei' ac deceptionis comitē: q̄ pri' in pſtibulo ſteterat apud tyrum vrbem fenicis: cū ipſo velut primam quandam mentē conſecrauerunt. Hec quidem iuſtinus.

B Cōſona vera huic etiā hirene' ſcribit in primo aduerſus hereſes libro. In quo vel quis ipſe fuerit ſymō vel quam impura eius opa atq; doctrinā pleni' refert. Que multū eſt vt his inſeram': cū liceat volētibus ea ſcire per ſingula: ex ipſis ſupradicti hirenei libris vl' de hoc. vl' ceteris auctoribus diuerſaꝝ hereſeum: ⁊ de venenatis eoꝝ dogmatibus diligentius noſcere. Caput igit' totius prauitatis ⁊ ꝓncipium oīs hereſis a ſymone cepiſſe accepimus. Ex quo vſq; in hodiernū ſectatores ei' ſimulantes adire ſe puriſſimā chriſtianorum philoſophiā: quā vidēt apud oēs ꝓ caſtitate vite ⁊ inſtituti ſctitate mirabilē: ſupſtitiōis idoloꝝ q̄ deſerere vident': rurſuꝫ vinculis inectunt: colētes ac venerantes picturā ⁊ imaginē ſymonis: ⁊ illius quē ⁊ ſceleris ac turpitudinis extitiſſe ſociā diximꝰ ſolēnē. His incēſos odores offerunt his ſacrificia et libamia ipura delibāt. Sꝫ eoꝝ adhuc nefādiora ⁊ execrabiliora cōmittūt. Aiūt enim eſſe q̄dā apō ſe ineffabilia q̄ cū primo q̄s audierit mēte excedat ⁊ eoꝝ q̄ſi virtute ꝑculſ' velut attonit' maneat ⁊ vſq; ad dementiā veniat. Que cū ita ſint: aiūt impoſſibile eſſe. vl' ſcripture ea tradi. vel ore ac labijs proferri: hec qui audit ꝓ veneratione ita ſe habere rem credit.

¶ Potro autē vere illa huiuſcemodi ſunt q̄ ꝑ impuritate ⁊ obſcenitate ſui caſtis ⁊ pudicis auribus execrabilia ⁊ penitus horeſcenda ducant. Quidq̄d em̄ illō eſt turpe ⁊ impuꝝ qō excogitari a q̄quaꝫ pōt ſōni hoc ipuri⁹ eſſe illō tradit̄ qō inq̄natiſſime hui⁹ hereſis myſteriū tectū apō ſe ſeruari pollicentur archanū. In felicib⁹ ꝑ hec mulierculis ⁊ pctis (vt ait ap̄ls) oneratis deteſtabilr̄ illudētes. Hunc igitur taliū maloꝝ patrem ⁊ auctorem per idem tempus ſymonem ex apparitoruꝫ ſuorū numero diabolus ſuſcitans ad vrbem maximā ire compulit romaꝫ vt vbi potentiſſimis athletis dn̄i ac ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i apoſtolis in hoc ipꝫ ab eo ſubrogatis obſiſteret. Sed diuina virt⁹ et gratia in maximo precipue certamine nunq̄ deſerit ſuos. Que incēſaꝫ maligni flām̄a tota celeritate reſtinguit ⁊ oēm al titudinē deſtruit extollentē ſe aduerſum ſciāꝫ dei. Propter qō neq̄ ſymō neq̄ ali⁹ quis ꝯgreſſus tunc aduerſus apoſtolos dn̄i potuit obtinere q̄ veritatis lux ⁊ v̄bi diuini claritas que ob ſalutem hoim̄ nup obfulſerat ꝑ apoſtolos ſuos totius mēdacij diſcuſſa caligine de humāis mētibus ignorātie tenebras effugabat. Denicq̄ ſupradict⁹ magus veri luminis fulgore percuſſus cecitatem continuo male ſane mentis incurrit. Quippe qui iā pri⁹ in iudea per apoſtolum petrum de his qui gerebat ſceleribus confutatus tranſmarinam aggreſſus eſt fugam. et ab oriēte ad occidentem vſq̄ pertendit nuſq̄ ſi bi vitā niſi in fuge ſubſidio ſperans. Hic igitur vrbem romam ingreſſus vtens ad miniculo aſſiſtētis ſibi et adherentis demoniace virtutis quam paredrum vocant breui tempore intantum malorum venit precipiciuꝫ vt et iam ſimulachri a ciuibus romanis tanq̄ deus honore potiretur.

¶ Capitulum. xiiij. de predicatione apoſtoli petri apud vrbem Romam.

Ed non in longū ꝑmanet fraude q̄ſita diuinitas ꝯtinuo nāq̄ in ipſis iet claudij tēporibus clementia diuine prudentie probatiſſimum omniū apoſtoloruni ⁊ maximum fidei magnificentia et virtutis merito primorum prin cipem petrum ad vrbē romam velut aduerſum humani generis communē pernicem repugnaturuꝫ deducit ducē quēdam et magiſtrum milicie ſue ſcientem diuina prelia gerere. et virtutum caſtra ductare. Iſte aduenicns ex orientis partibus: vt celeſtis quidaꝫ negociator mercimonia diuini luminis ſi quis velit comparare paratus aduenit. et ſalutaris predicationis verbo primus in vrbe romaꝫ euangelij ſui clauibus ianuam regni celeſtis aperuit.

¶ Cap. xv. de euangelio ſm̄ marcum.

Bit cū romane vrbi clarū v̄bi dei lumen fuiſſet exortum: ſymonis q̄dem tenebre cum ſuo auctore reſticte ſunt. Sermo aūt v̄itatis ⁊ lucis q̄ ꝑ petrū p̄dicabat̄ vniuerſoꝝ mētes placido illuſtrauit auditu: ita vt q̄tidie audientib⁹ eū nulla vnq̄ ſacietas fieret vñ neq̄ auditio eis ſola ſuffecit ſed marcuꝫ diſcipulū eius oībus precibus exorāt. vt ea que verbo predicabat ad perpetuam eoꝝ cōmotionē habendam ſcripture traderet: quo domi foriſq̄ in huiuſcemodi verbi meditationib⁹ ꝑmanerēt. Nec pri⁹ ab obſecrando deſiſtūt q̄ quod orauerāt impetrarent. Et hec fuit cauſa ſcribendi quod ſm̄ marcū dicitur euangelij. Petr⁹ vero vt ꝑ ſpm̄ ſanctū religioſe ſe ſpoliatum ꝯperit furto delectatus eſt. fidē coꝝ ꝑ hec deuotionē cōſiderans: factumq̄ cōfirmauit ⁊ in perpetuum legendā ſcripturam eccleſijs tradidit. Clemens diſputationum libro. Hec ita geſta eſſe deſcribit cuiq̄ ſimule dat teſtimoniū hierapolites epiſcop⁹ nomine papias q̄ ⁊ hoc dicit ꝙ petrus in p̄ria epiſtola ſua quā d̄ vrbe roma ſcribit meminerit marci. In qua tropice romam babiloniā nominauerit cuꝫ dicit ſalutat vos ea que in babylone electa eſt eccleſia ⁊ marcus filius meus.

¶ Cap. xvj. vt prius marcus per egyptū chriſti noticiam predicauit.

Tunc aūt marcū tradunt primum ad egyptuꝫ perrexiſſe atq̄

indbi euangelium: quod ipſe conſcripſe-
rat predicaſſe: et ipſum primum eccle-
ſiam apud alexandriam ↄſtituiſſe. Tan-
ta autem refertur multitudo credentiū vi
rorum ac mulierū primo ingreſſu exēplo
ſobrietatis ei⁹ ⁊ continentie congregata:
vt etiā conuerſatio eorum qui per ipſum
crediderāt ⁊ vita totius abſtinētie ac fru
gi eorum ſobriaqꝫ conuiuia librorum me
morie mandarentur a viro diſertiſſimo fi
lone. quem ſermo tenet temporibus clau
dij imperatoris romam veniſſe ⁊ petruꝫ
apoſtolū vidiſſe atqꝫ eius adheſiſſe col-
loquijs verbum dei predicantis. Qđ val-
de eſt veriſimile qꝛ ⁊ ſcripturam iſtā quā
diximus poſterioribus ab eo temporib⁹
conſtat compoſitā eſſe. In qua euidētiſſi
me omnia eccleſie inſtituta complectitur
q̄ ⁊ tunc tradita ſunt et in hodieruum ſer
uantur a nobis. Sed et abſtinentium vi
tas eorum dumtaxat qui nunc in eccle-
ſijs ⁊ monaſterijs degunt deſcribit ad li
quidum. Unde plane manifeſtiſſime ꝓ-
ditur non ſolum ſciens que noſtra ſunt ſꝫ
⁊ amplectens. Quippe qui diuinis lau-
dibus extulit ſui temporis apoſtolicos
viros ex hebreorum quantum intelligi
datur precipue genere credentes. qm̄ q̇-
dem conſtat ꝙ hi qui ſub apoſtolis ex iſ-
raelitis credebant, Judaicis adhuc inſti
tutiōib⁹ ⁊ legis obſeruatiōib⁹ inherebāt.

¶ Cap̄. xvij. Qūa de abſtinētibus apud
egyptum filo ſcribit.

Hicigit̄ deſcri-
bēs hec in libello quem de vi
ta theorica vel ſupplicū arti
culauit nihil oino vel de pro
prio vel extrinſecus addidit. ſed prio oim
viros ipſos cultores ⁊ feminas cum ipis
ait cultrices appellari.
A Cauſaꝫ v̄o huius vocabuli vel ex eo
ductā ꝙ ↄuenientiū ad ſe aiastāqꝫ rudes
⁊ agreſtes excolerēt vel ꝙ erga dei cul-
tum pura et integra conſcientia perdu-
rarent quod nomen ſiue ipſe ipoſuit pri-
mis illis ex ipſorum actibus colligens ſi
ue vero in inicijs ita appellabantur qui
ſecundū euāgeliū viuebāt anteqꝫ chriſtia
norum appellatio per omnem locum dif
funderetur interest dūmodo ex ipſis re-
bus nomen ad quos pertineat comprobe
tur. Dixit ergo primo olm ꝙ renuncient
cunctis facultatibus ſuis q̇ ſe ad huiuſce
modi philoſophiam dederint ⁊ bonis ſuis q̇bus
intereſt credant. Cum deinde ꝙ oēs vite
ſollicitudines ꝓcul abijciant et extra vr-
bem egreſſi in ortulis vel exiguis quibuſ
qꝫ agellulis degāt: refugientes imparis
propoſiti conſortia ⁊ vite diſſimilis ↄtu-
bernia. Sciētes ipedimēto eē hec arduū
volētib⁹ iter v̄tutis incedere. Tali q̇ppe
ordie calore fidei incitati hi q̇ primit⁹ cre
debāt vitā duxiſſe memorant ſicut euidē
ter in actib⁹ apl'oꝝ legim⁹ ſcriptū ꝙ oēs
q̇ credebāt ſub apoſtolis poſſeſſiōes ſuas
⁊ p̄dia vendētes p̄cia ponebāt ante pe-
des apoſtoloꝝ ⁊ diuidebāt vnicuiqꝫ ꝓut
opus erat ita vt non eſſet quiſqꝫ in eis
egens. ¶ Quia ergo ⁊ hic ſimilia ſcribit
geri ab his qui apud alexandriam crede
bant ſicut illi qui in hieroſolymis ante
crediderāt certum eſtqꝫ idem actus ea-
demqꝫ inſtitutio; eandem ſine dubio ⁊ re
ligionis fidem deſignet. Deniqꝫ libro ip
ſi de quo ſupradiximus tale initium de-
dit. In multis eſt inquit orbis terre par-
tibus hoc genus hominum. Oportebat
nāqꝫ hui⁹ ꝑfecti boni participeꝫ fieri oēꝫ
gratiam oēmqꝫ barbariē. In egypto tm̄
maior eſt copia ꝑ ſingula queqꝫ territo-
ria precipue autē circa alexandriam. Nā
optimus quiſqꝫ ex omnibus locis velut
ad vberis patrie glebam feſtinus occur-
rit colonus. Regio quedam eſt philoſo-
phie magiſqꝫ frugib⁹ oportuna ſupra lo
cum cui Marie nomen eſt ſita. colliculis
quibuſdam molliter et clementer erecta
ad munimentum ſimulatqꝫ aeris tempe
riem commoda.
B ¶ Poſt hoc deſcriptis eorum habi
taculis vt ſe habeat ſingulorum quali-
tas ⁊ ſitus etiam de eccleſijs que apud
eos ſunt ita dicit. Eſt aūt inquit in ſingu
lis locis conſecrata orationis dom⁹ que
appellatur ſemnion vel monaſteriū. Sē-
mon autem in noſtra lingua ſignificare
poteſt honeſtorum conuenticulum. In
qđ ſecedentes inquit honeſta ⁊ caſta vi-
te miſteria celebrant nihil illuc ꝓrſus qđ
ad cibum potumqꝫ pertinet inferētes vel
ad reliqua humani corporis myſteria.

Sed tantum legis libros ⁊ volumina pro
phetarum hymnos quoqꝫ in deum ce-
teraqꝫ his ſimilia. In quorum diſciplinis
atqꝫ exercitijs inſtituti ad perfectam bea
tamqꝫ vitam ſtudijs iugibus coaleſcant.
¶ Et poſt aliquāta iterū dicit Ab ortu au
tem diei vſqꝫ ad veſperā omne eis ſpaciū
in ſtudiorum exercicijs ducitur quibus
ad diuinam philoſophiā ꝑ ſacras litte-
ras imbuunt patrum leges in allegoricā
intelligentiam deducentes. Quoniā qui
dem formas eſſe ⁊ imagines ea que in le
gis litera ſcripta ſunt opinātur latentis
intrinſecus profundi cuiuſdam diuiniqꝫ
miſterij. habent autem etiā diſputatio-
nes quaſdam ⁊ interpretationes veterū
virorum qui ⁊ auctores ipſius hereſeos
extiterunt: quos eis allegorice ac figura
lis intelligētie normā quāplurimis ſcri
ptorū ſuorū conſtat tradidiſſe monimen-
tis. Quorum illi velut itineris ſui ducū
et auctorū inſtituta pariter ⁊ ſequuntur
et morum. Hec autem dixiſſe hūc virum
certum eſt. De euangelicis atqꝫ apoſtoli
cis libris in quibus quomodo lex ⁊ ꝓphe
tia ſpiritualiter intelligi debeat edocet.
Poſt pauca rurſum etiam de eo qđ pſal-
mos faciant nouos ita ſcribit. Itaqꝫ non
ſolum ſubtilius intelligunt hymnos ve-
terum ſed ⁊ ipſi faciunt nouos in deum.
Omnibꝰ eos ⁊ metris ⁊ ſonis honeſta ſa
tis ⁊ ſuaui compage modulantes. Mul-
ta quidem ⁊ alia in eodem libro enume-
rat que a noſtris vel in eccleſia vel in mo
naſterijs exercentur. ¶ Sed ꝓperandū
nobis eſt ex omnibus dicere que eccleſia
ſticā ꝓpue continent formam: ex quibus
citius manifeſtum eſſe debeat ad eccle-
ſiam pertinere que ſcripta ſunt. Ait ergo
Continentiam vero velut fundamentū
quoddam primo in anima collocāt: ⁊ ita
demū reliquas ſuper hāc ꝯgunt edifica-
re virtutes. Cibū potumqꝫ nullus eorū
capiſſante ſolis occaſum. Uidelicet tem-
pus lucis cum philoſophie ſtudijs: curā
vero corporis cum nocte ſociantes. Nō-
nulli aūt etiā poſt triduum in cōmunio-
nem veniunt cibi. Quos ſcꝫ edatior ſtu-
diorū fames perurget. Iā vero hi qui eru
ditionibus ſapiētie ⁊ in ꝓfundiore in-
telligētia ſacrorū voluminum conſeruā
tur tanqꝫ copioſis dapibus inhiātes ex
pleri nequeūt: ⁊ cōtuendo acrius inflam
māntur: ita vt nec quarto iam nec quinto
ſed ſexto demū die non tā deſideratū qꝫ
neceſſariū corpori indulgeant cibum.
¶ Hec filonem de noſtrorū inſtitu-
tis referre quis poteſt dubitare? quod ſi
cui adhuc videtur ambiguum adhibebi
mus etiam alia eius dicta: que nulli om-
nino niſi noſtris tantummodo conueni-
re etiam infideliſſimus quiſqꝫ fatebitur.
Ait ergo. Cū viris aūt quos dicimꝰ ſunt
⁊ femine in quibus plures iam grādeue
ſunt virgines integritatē caſti corporis
non neceſſitate aliqua: ſed deuotione ſer
uantes: dum ſapientie ſtudijs ſemet ge-
ſtiunt non ſolum animo ſed et corpore cō
ſecrare: indignum ducentes libidini man
cipare vas ad capiendam ſapientiā pre
paratum: et edere mortalem partum eas
a quibus diuini verbi concubitus ſacro-
ſanctꝰ ⁊ immortalis expectatur: ex ꝗ po-
ſteritas relinquatur nequaqꝫ corruptele
mortalitatis obnoxia. Quod ſi adhuc parum
videtur iſtud audi quod poſt aliquanta
ſcribit. Tractatus autem ſacrorum in-
quit, voluminum huiuſmodi habent: vt
magis allegoricis opinionibus vtantur.
Quoniam quidem omnis lex viris iſtis
videtur animali eſſe ſimilis qđ corpus
quidem habeat ipſam litteram ⁊ ea que
ſecundum litteram deſignantur. Animā
vero occultum in litterā ſpiritualem et
inuiſibilem ſenſum: quem illi ab aucto-
ribus ſuis edocti ſublimius et nobilius
velut inſpicientes per ſpeculum contem
plantur ex ipſis etiam nominibus ad-
mirandas quaſdam ſpecies intelligentie
proferentes. Quid autem addere his
opus eſt etiam de conuentibus eorum q̄
conſcribit: ⁊ vt ſeorſum quidam viri ſeor
ſum etiam in eiſdem locis femine congre
gentur: ⁊ vt vigilias ſicut apud nos fieri
moris eſt peragant ⁊ maxime diebus il-
lis cum paſſionis dominice ſolēnitas ce
lebratur: cū in ieiunijs ꝑnoctare ⁊ lectio-
nibus ſanctis auditum prebere cōſueui-
mus. Que omnia ſupradictus vir eo or-
dine eademqꝫ conſequentia qua apud nos
geruntur expreſſit. Et vt vnus ex omni-
bus ꝯſurgēs in medio: pſalmū honeſtis

modulis concinat: vt q̄ precinenti ei vnū
verſiculum oīs multitudo reſpondeat at
q3 in ipſis dieb⁹ in terra recumbentes ſi-
cut antiqui moris fuiſſe dr: vinum quidē
nemo omnino vt ipſe ait. nec guſtu q̄dez
contingat. ſed nec quālibet carnem. Tm̄
aūt aqua ſit eis poculum: ꝛ panis cū ſale
vel iſopo cibus. Addit adhuc his quō
ſacerdotes et miniſtri exhibeant officia
ſua: vel que ſit ſupra oīa epiſcopalis api-
cis ſedes. Que cuncta ſi quis pleni⁹ vult
e exploratius dicere: oſtendimus ex quo
iſta fonte debeat haurire. In quibus ſu-
pradictus vir eccleſiaſtice inſtitutionis
initia ꝛ originem apoſtolice atq3 euange
lice traditionis intexuit. Eſt aūt idē filo
affluentiſſimus quidem. in eloq̄a in ſenſi
bus autem ꝓfundiſſimus ꝛ interpretatio
ne atq3 intelligentia diuinarum ſcriptu-
rarum ſubtiliſſimus. Copioſe inuenies
et copioſius eloquens. Multa deniq3 di-
uini nobis etiam ipſe ingenij ſui moni-
menta dereliquit.

¶ Capitulum. xviij. quanti ad nos filo-
nis peruenerint libri.

PRimo qui ꝑ or-
dinem in
geneſim ſcripſit libros
quos articulauit ſacre
legis explanatio figu-
ralis. Tum deinde et
alios continentes ſpar
ſim de diuerſis capitu
lis queſtiōes in q̄bus que requiri debeāt
et proponit ꝛ ſoluit. Quas queſtiones et
abſolutiones de geneſi et exodo articula
uit. Sunt et alij eius libri qui ſuperſcri-
buntur propoſitionum qui ſunt dei agri
cultura duo. ꝛ de temulentia duo. Sed ꝛ
alij quāplurimi extant eius libri diuer-
ſis vocabulis annotati. Sicut eſt l q̄ ſint
pro quibus mens debet orare deum ꝛ de
confuſione linguarū. De natura ꝛ inuē
tione de his congregari debeant ad eru-
diendum. Et quis ſit qui heres ſit diui-
norum que ſit equalium et inequaliū di
uiſio. Itez de tribus virtutibus quas de
ſcripſit cuz ceteris moyſes. Item de his
quorum in ſcripturis nomina commuta
ta ſunt: ꝛ quibus ex cauſis cōmutata ſint
In quib⁹ refert ſcripſiſſe etiam de teſta-
mentis primū et ſecundum. Eſt autem e
alius eius liber de captiuitate: ꝛ de vita
ſapientis: eius qui ſcd̄m iuſtitiam perfe-
ctam et leges naturales conſummat⁹ eſt
De gigantibus de eo ꝙ incōuertibile ſit
quod diuinū eſt. De moyſi vita. libro. v.
De eo ꝙ a deo ſint ſomnia. Hec pene oīa
in geneſi ſcripſit. Sed et in exodum que-
ſtionum et abſolutionum libri. v. De ta-
bernaculo. De decez verbis legis. de his
que inferuntur ſub ſpecie decalogi. Et de
aīalib⁹ que ſacrificijs deputata ſunt. Et
que ſunt ſpecies ſacrificiorum. Que ſunt
propoſita in lege bonis premia. et malis
maledicta. Tuz preterea ſingulares ei⁹
libri. De prouidentia. De iudeis apolo-
geticus liber hoc eſt de vita vrbana ꝛ ad
alexandrum dicentem rationem habere
muta animalia. De eo ꝙ ſeruus ſit om̄is
q̄ peccat. Itē alius de eo ꝙ liber ſit oīs q̄
bonis ſtudijs opa prebet. De vita theo-
rica vel ſupplicum in quo ꝛ de apoſtoli-
cis viris eſſe que ſcripta ſunt ſupra edo-
cuimus. Sz et interꝑtationes nominum
hebraicorum que ſunt in lege ꝛ ꝓphetis.
B ¶ Hic temporibus gaij imperatoris
romam profectus cum de impietate atq3
impuritate gaij quaz plurima ſcripſiſſet
q̄ per hyroniā de virtutibus articulauit:
et ea ſenatui recitaſſet tanta dr admira-
tiōe habitus vt in bibliotheca digna ei⁹
ſcripta decernerentur. ¶ Uerum ꝑ idem
tp̄s paulo apoſtolo ad hierl'z in circuitu
et vſq3 ad illiricū ꝑdicationez verbi dn̄i-
ci miniſtrante. Claudius imperator iu-
deos vrbe depellit. Tūc aquila ꝛ priſca
cum ceteris iudeis expulſi aſiaz veniūt:
ibiq3 coherent apl'orum primum eccleſie
inibi fundamenta iacienti: ſicut edocet li
ber de actibus apoſtolorum conſcriptus.

¶ Capitulum. xix. cuiuſmodi clade com-
preſſerint iudeos ipſo die paſchali.

CLaudio vero
adhuc in imperio perduran
te in ipſa ſolennitate paſche
tanta iudeis perturbatio et
vaſtitas hieroſolymis accidit ex ſeditio-
ne commota vt illi ſoli q̄ in foribus tem-
pli conſtipatione populi necati ſunt tria
milia iudeorum numerarentur: ꝛ cōuer-

ſus eſt dies feſtus eorum in luctū. Sed ⁊ alia ꝗ̄plurima iudeis mala irrogata ioſephus per hec verba deſignat.

¶ Capitulū. xx. qualia etiam ſub nerone hieroſolymis geſta ſunt.

Claudius inquit agrippam filiū agrippe iudeorum regem cōſtituit. Felicem vero totius prouincie ſamarie quoq; ⁊ galilee ⁊ regionis que dr̄ transiordanem procuratorem miſit. Et poſt pauca addit etiam hoc. Inflammatur autē ⁊ ſeditio acerbiſſima a pontificibus aduerſum ſacerdotes et primos plebis hieroſolymorum: quorum ſinguli conquirentes ſibimet perditorum iuuenum et nouis rebꝰ gaudentium manū duces ſemetipſos ꝓprie factionis inſtituebant. Qui confligētes adinuicem primo conuitijs laceſſere tum deinde et ſaxis inuicē ſternere: nec quiſq; erat qui coherceret ſed agebātur omnia tanq̄ in vrbe non habentē rectorem. Igitur pontifices in tanta venere ꝓteruiam vt ſeruis ſuis ad areas miſſis inuaderent decimas que ſacerdotibꝰ debebantur. Et accidebat vt nonnulli ex minoribus ſacerdotibus quorum alimonie vi fuerant direpte inedia deperirēt. Ita ſeditionum violentia ſuis ſaſq; confundebat. Item poſt pauca ſubiungit etiā hoc. Nonnunq; autem etiam in media ciuitate occurrētes ſibi trucidabant. Precipue in diebus feſtis ſicarij plebibus admiſti occultatis pugionibus oberrantes vt quiſquis deſignatus eis cominus incideret perimebant. Et arte nefaria cum corruiſſet is quē occulto vulnere ſtrauerat. tum idem ipſi percuſſores velut indignari ſe ſimulabant aduerſus eos qui hoc in media vrbe committerent: atq; hoc mō occulta eorum facinora permanebant. et primo oīm ab his ionathas pontifex interficitur: poſt illum quam plurimi iugulantur ita vt iā ipſis mortibus eſſet grauior metus mortis: dum vnuſquiſq; quaſi in procinctu ſemper poſitꝰ per momēta ſingula ſperaret īterfici. Poſt hoc aūt interiectis qbuſdam addit etiam hoc.

¶ Cap̄. xxi. de egyptio cuius actus apoſtolorum faciunt mentionem.

Grauius vero omni hac vaſtatione afflixit iudeos egiptius quidā falſus ꝓpheta. Qui cum veniſſet ad iudeam homo magus: fidē ſibi prophete magica arte conſciuit: et continuo triginta milia virorum cōgregans ⁊ ducta̅s eos ꝑ deſertum peruenit cum ipſis in montē qui vocatur oliueti. Paratꝰ inde irruere hieroſolyme ⁊ vi ac poteſtate vrbem tenere: ſimulq; romanorū p̄ſidia ac plebē tyrannidi ſue ſubiugare fretꝰ ꝑ oīa his quos ſecū eduxerat ſatellitibus. Sed conatus eius ꝑuenit felix confeſtimq; cum armatis obuiam pgens ſecum etiā plebe reliqua conſpirante congreſſiōe facta egyptium quidem cum paucis in fugam vertit. Peremptis vero alijs etiā captis temere cepta facile reſtrinxit. Hec i ſecundo hyſtoriarum libro ioſephus refert. Opere precium tamen eſt hec que de egyptio ſcribit cum illis que in apoſtolorum actibus deſignata ſunt comparare: c. 21.
vbi ſub felice tribunus qui in hieroſolymis erat ad paulum in quē fuerat cōmota ſeditio dixit. Nonne tu es egyptius ille qui ante hos dies concitaueras pplm ⁊ eduxeras in deſertū ad quatuor milia hoīes ſicarioꝝ. Sꝫ ſufficiāt iſta d̄ felice.

¶ Capitulum. xxij. quemadmodū de iudea paulus Romam miſſus in vinculis omni culpa liberatus ſit.

Interea claudio treſdeciꝫ annis ⁊ octo menſibus romanorū imperio perfuncto nero ſuſcipit principatum. A quo feſtus mittitur in iudeam ſuccedere felici. Apud quem cauſa dicta paulus vinctus mittitur romam ariſtarco ſecum comitante (quem conſequēter in epiſtolis ſuis concaptiuum appellat). Sed [illegible] et luca qui et actus eius ceterorumq; apoſtolorū deſcribit ſed precipue pauli de quo etiam hoc in fine ſignauit ꝙ bienio in vrbe roma poſitus verbum dei ꝑdicabat nemine prohibente. Quē tamē affuiſſe ſibi et defendiſſe ſe apud neronē et rurſum profectum eſſe ad predicatiōis officium ſermo confirmat. Et poſt hoc de

nno rediſſe ad ſupradictam vrbem vbi et martyrio cõſummatus eſt: tunc cũ in vinculis poſitus ſecundam ad thimotheum ſcribebat epiſtolam. In qua et de prima ſua defenſione et de preſenti ſimul idicat paſſione. Suſcipe ergo de his ſingulis teſtimonia. In prima (inquit ipſe paulus) mea defenſione nemo michi affuit: ſʒ oẽs me dereliquerunt. non illis imputetur. Dominus enim aſtitit mihi ⁊ confortauit me vt per me predicatio compleretur: et audiant omnes gentes quia liberatus ſum de ore leonis. Manifeſtiſſime per hec deſignat: quia primo quidem vt per ipſum cepta predicatio compleretur: liberatus eſt de ore leonis. Neronem ſcʒ in leone ꝓ crudelitate ſignificans. Tum deinde in conſequentibus adicit ⁊ dicit. Liberauit me dominus de ore leonis. Preuidebat enim in ſpiritu conſummationem ſuam propter quod ⁊ dixit quia ⁊ liberat⁹ ſum de ore leonis. et iterum liberauit me dñs ab omni opere malo ⁊ ſaluum faciet in regnum ſuum celeſte. Significans per hoc ꝙ eſſet confeſtim martyrio coronandus. De quo tamen euidentius in eadeʒ epiſtola dicit ſcribens. Ego enim (inquit) iã immolor: ⁊ tempus regreſſionis mee inſtat. Hec autem dicta ſunt a nobis vt oſtẽderemus quia non eo tempore quo pauli actus in vrbe roma concluſit lucas martyrio perfunctus eſt paulus. Potuit eniʒ fieri vt in initijs adhuc lenior eſſet nero: et defenſionem pauli pro noſtro dogmate non aſpernãter acceperit. Proceſſu vero temporis cum ceteris malis aucta ſit eius etiã in apoſtolos ſeuitie rabies.

¶ Capitu. xxiij. quomodo ſit paſſus iacobus qui frater domini eſt dictus. A

Igitur iudei poſtea ꝙ paul⁹ ad ceſarem quẽ appellauerat a feſto trãſmiſſus eſt: ⁊ fruſtratas inſidias quas ei intenderant vident in iacobum fratrem domini inhumanitatẽ nequitie ſue vertũt cui epiſcopalis in hieroſolymis delata ab apoſtolis fuerat ſedes quem hoc modo adorti ſũt: productum in mediũ abnegare eum fidem chriſti coram omñi populo expetunt. At ille citra omnium opinionem voce ſatis libera et multo maiore quam vellent coram vniuerſo populo cum omni fiducia profitetur filium eſſe dei ſaluatorem et dominum noſtrum ieſum chriſtum. Tum illi non ferentes taʒ graue et tam liberum teſtimonium viri: pro eo maxime qꝺ iuſtiſſimus apud omnes habebatur ob religioſe ⁊ continẽtiſſime vite merita in necem eius vertunt fauente ſibi occaſione temporis ex morte rectoris. Contingit enim feſtum ꝑ idẽ tempus obire apud iudeam: ⁊ ſine rectore ac principe eſſe prouinciam. Nã mortis iacobi modus iam quidem ⁊ in ſuperioribus a nobis clementis ſermonibus indicatus eſt: cum de pinna templi eum precipitatum ⁊ fullonis percuſſum vecte deſcripſit. Exploratius tamen de eo egeſippus qui poſt ipſas ſtatiʒ primas apoſtolorum ſucceſſiones fuit in commentariorum ſuorum libro his verbis refert. Suſcepit inquit eccleſiam cum apoſtolis: frater domini iacobus qui ab omnib⁹ cognominatus eſt iuſtus. ab ipſis domini temporibus perdurans vſqʒ ad nos. Et multi quidem iacobi vocati ſunt: ſʒ hic ex vtero matris ſue ſanctus fuit. vinũ et ſiceram non bibit: ſed neqʒ animal mãducauit. Ferrum in caput eius nõ aſcendit: oleo non eſt perunctus balneis non eſt vſus. Huic ſoli licebat intrare in ſancta ſanctorum. Neqʒ enim laneo vtebatur indumento: ſed tantum ſindone. Solus ingrediebatur templum ⁊ iacebat ſuper genua ſua orans pro populi indulgẽtia. ita vt orando callos faceret in genib⁹ admodum cameli ſemper genua flectendo: nec vnqʒ ab oratione ceſſando. Itaqʒ pro incredibili hac continentia ⁊ ſumma iuſtitia appellatus eſt iuſtus: ⁊ obliasqꝺ eſt interpretatum monimentum populi ⁊ iuſtitia ſicut ⁊ prophete iudicarũt de eo.

B ¶ Quidam ergo de ſeptem hereſibus que erant in populo de quibus ſuperius ſcripſimus interrogabant euʒ qꝺ eſſet hoſtium ieſu. At ille dicebat hunc eſſe ſaluatorem. Ex quibus aliquanti crediderunt quia ieſus eſt chriſtus. Ille autem hereſes quas ſupradiximus nõ crediderunt neqʒ ſurrexiſſe eum. neqʒ venturum vt retribuat vnicuiqʒ ſecundum opera ſua. Qui vero crediderint per iacobũ

crediderunt. In quibus cum multi etiã
ex principibus credidiſſent: perturbatio
erat iudeorum et ſcribarum ac phariſeo-
rum dicentium nihil iam ſupereſt q̃n om-
nis populus credat in ieſum qḋ ipſe ſit
chriſtus. Conuenientes igitur ad iacobũ
dicebant ei. Oramus te vt reuoces popu
lum. quia ecce errat in ieſum putans qḋ
ipſe ſit chriſtus. Deprecamur ergo te vt
ſuadeas omnibus conuenientibus in die
paſche de ieſu. Tibi enim omnes obtem
peramus: ⁊ de te tam nos q̃ populus te
ſtimonium inferimus. quia iuſtus es et
perſonam nullius accipis. Tu ergo ſua-
de populo de ieſu ne erret: quia omnes ti
bi obedimus. Aſcende itaq; in excelſum
locum pinne templi: vt in edito poſit⁹ ap
pareas omnibus. ⁊ verba tua audiantur
a cunctis quia in die paſche conuenit nõ
ſolum iudeorum: ſed et gentilium multi-
tudo. Statuerunt igitur ſupradicti ſcri-
be et phariſei iacobum ſupra pinnam tẽ
pli: et voce magna clamantes ad eum di
cunt. Virorum iuſtiſſime cui omnes obtẽ
perare debemus. quoniam popul⁹ erat
poſt ieſum qui crucifixus eſt: enuncia no-
bis q̃ ſit hoſtium ieſu. Tum iacobus ad
eos ingenti voce reſpondit. Quid me in
terrogatis de filio hominis. Ecce ipſe ſe
det in celo a dextris ſumme virtutis ⁊ ipſe
venturus eſt in nubibus celi. Cumq; hac
reſponſione ⁊ teſtimonio iacobi multis
ſatiſfactum eſſet ⁊ libenter audiſſent que
iacobus conteſtatus eſt. ceperunt glorifi
care deum ⁊ dicere: o ſanna filio dauid.
Tunc rurſum ſcribe ⁊ phariſei ceperunt
adinuicem dicere. Malefecimus tale te-
ſtimonium preſtare de ieſu. Sed aſcẽda-
mus et precipitemus eum deorſuz: vt ce
teri terreantur et non credant ei. Simul
et voce magna clamauerunt dicentes. O
o. ⁊ iuſtus errauit. et compleuerunt ſcri-
pturam que in Eſaia ſcripta eſt dicentẽ.
Auferamus iuſtum: quoniaz inutilis no
bis eſt. Propterea fructum operum ſuo-
rum manducabunt. Aſcenderunt ergo et
precipitauerunt eum et dicebant adinui
cem. Lapidemus iacobum iuſtum. Et
ceperunt eum vrgere lapidibus. Qui de
iectus non ſolum mori non potuit. ſ; con
uerſus ſuper genua ſua procumbens di-
cebat. Rogo te domine deus pater remit
te eis peccatum non enim ſciunt quid fa
ciunt. Cumq; euz talia orantem deſuper
lapidibus vrgerent vnus ex ſacerdoti-
bus de filijs rechab: filij rechabin (de q̇-
bus proteſtatur Hieremias propheta)
exclamauit dicens. Parcite queſo quid
facitis. Pro vobis orat iuſtus hic quem
lapidatis. Tunc vnus ex ipſis fullo are-
pto fuſte: in quo res exprimere ſolent: ce
rebro eius illiſit. Et tali martyrio con-
ſummatus eſt ac ſepultus in eodem lo-
co prope templum. hic eſt qui extitit ve-
ritatis teſtis iudeis et gentibus: quia ie
ſus eſt chriſtus.

C ❡ Et non multo poſt opugnatio con
ſecuta eſt veſpaſiani. Hec latius qui-
dem ſed conſonanter clementi. Etiã ege
ſippus retulit qḋ ita mirus quidem. et
apud omnes homines opinatiſſimus in
obſeruatione totius iuſtitie iacobus ha
bebatur: vt et iudeorum prudentes qui-
q; crederent hanc eſſe cauſam ſtatim con
ſecute oppugnationis hieroſolymorum
qḋ in illum celeratas iniecerint manus.
Et ioſephus ita ſibi videri euidenter in-
dicat per hec. Que omnia inquit accide
runt iudeis pro vindicta iacobi iuſti qui
erat frater ieſu qui dicitur chriſtus.
Quem iuſtiſſimum ⁊ piiſſimum omnium
confeſſione virum iudei interfecerunt:
Idemq; etiam mortem eius in viceſimo
antiquitatum libro his verbis deſignat
Mittit autem ceſar albinum iudee pre-
fectum. Feſti morte comperta. Ananias
autem iunior quem pontificatum ſuſce-
piſſe ſupradiximus proteruus admodũ
et inſolens moribus hereſim defende-
bat ſaduceorum qui in iudicijs crudelio-
res ceteris iudeis videntur ſicut iam ſu-
pra oſtendimus. Hic inſolentie ſue tem-
pus datum credens: ex morte feſti con-
feſſum iudicium conuocat et introducit
in medium fratrem ieſu qui dicitur chri-
ſtus Iacobum nomine: et alios q̃plurí-
mos quos velut contra legem gerere in
cuſans tradidit lapidandos. ❡ Quod
facin⁹ ſi quis ex ciuibus modeſtior fuit ⁊
equi ac legis obſeruãtior grauiſſime tu-
lit. Qui etiam occulte legationez ad ceſa
rem mittunt orantes euz ſcribere ananie

ne hoc agat: q nec priꝰ huiuſcemodi fa-
cinora recte commiſerit. Quidam autē
ex ipſis etiam albino occurrūt de alexan
dria ad ipſos iter agēti atq; edocēt q nō
licuerit ananie ſe incōſulto cōſeſſum iu-
dicum conuocare. At ille cōmotꝰ ex his
q̄ dicta ſunt cum indignatione ſcribit ad
ananiā cōminatus ablatū ſe ab eo iudi-
candi poteſtatē qua non recte vtebatur.
Quia ⁊ agrippa rex eū ſolis tribus men
ſibus functum hoc honore priuauerit: et
ieſum dāni filium in locum eius ſubroga
uerit. Hactenꝰ etiam de iacob. Cuius il-
la habetur epiſtola q̄ prima ſcribitur inter
eas q̄ canonice appellant. Sciendum ta
men eſt q a nōnullis non recipiatur: nec
facile quis antiquoꝝ meminerit eius: ſi-
cut nec illius quidem que dicitur Jude q̄
et ipſa eſt vna de ſeptem. Nos tamen ſci
mus etiam iſtas cum ceteris ab omnibꝰ
pene eccleſijs recipi.

¶ Capit. xxiiij. q poſt marcum primum
epſ alexādrine eccl'ie ordinatꝰ ſit anianꝰ

IGitur nero-
nis primo imperij anno
poſt marcum euangeliſtā
eccleſie apud alexādriam
Anianus ſacerdotium ſu-
ſcepit. Sed nero regni ſibi poteſtate con
ualeſcente poſt multa q̄ animo ꝯceperat
nefaria et impura flagitia ad ipſā quoq;
iam diuinitatis tendebat iniuriam. Lon-
gum eſt et noſtro operi inconueniens ꝑ-
bra eiꝰ flagitiaq; deſcribere: maxime cū
multi de his plenius ſcripſerint. Ex quo
rum libris ſiquis dedecoroſam eius vi-
tam atq; omnibus ſceleribꝰ obnoxiā ſci-
re vult faciliꝰ poteſt. In quibus eum in-
ueniet intātū ſceleris eſſe ꝓgreſſum vt
ne ꝓprijs quidē ac domeſticis tēperaue
rit. Sed ⁊ in matrē ⁊ in fratres ⁊ in vxores
atq; in oēs ſanguinis ꝓximos: et parici
da extiterit ⁊ inceſtus. His igit̄ olbus de
erat vt ipſe primus ex imperatoribꝰ ro-
manis etiā in ipſum deū impietatꝭ arma
ꝯuerteret. Sicut tertuliānꝰ vir ſcriptorū
nobiliſſimus refert dicens. Cōſulite con
mētarios veſtros: illic reperietꝭ primū
quoq; neronē in hāc ſectā maxime ro
me orientē ceſareno gladio ferocē fuiſſe.
Et tali dedicatore damnationis noſtre
etiam gloriamur. Qui enī ſcit illū intelli
gere pōt nō niſi grāde aliquod bonum a
nerone dānatum. Tēptauerat ⁊ domicia
nus portio neronis de crudelitate: ſꝫ qua
ſi homo facile ceptum repreſſit reſtitutis
etiā quos relegauerat. Tales nobis ſem
per fuere inſecutores: iniuſti: impij: tur-
pes: quos ⁊ ipſi dānare cōſueuiſtis: ⁊ a q̄-
bus dānatos reſtituere ſoliti eſtis. Hec
tertulianus.

¶ Cap. xxv. de pſecutione neronis ſub
q̄ paulꝰ ac petrꝰ pia ꝯfeſſione paſſi ſunt.

IGitur nero vt aper-
tum ſe hoſtem diuinitatꝭ pie
tatiſq; pfeſſus eſt: ipſoꝝ priꝰ
apoſtolorum: quippe qui du
ces ⁊ ſigniferi erāt in populo dei: expetit
neces. Et paulum quidem capite in ipſa
vrbe roma: petrum vero crucis patibulo
condemnat. Horum teſtimonium querere
extrinſecus ſuperfluum puto cum rem
geſtam inſignia vſq; in hodiernum: et
ſplēdidiſſima eorū monumēta teſtētur.
Uerumtamē ſcribit de his etiam gayus
quidam ſcriptor antiquꝰ. Qui cum ze-
pherino epiſcopo romano aduerſum ꝓ-
culum quendam catafrigam diſputans
hec de apoſtolorum commemorat locis.
Ego inquit habeo trophea apoſtoloꝝ
que oſtendam. Si enim procedas via re
gali que ad vaticanum ducit aut via ho
ſtienſi: inuenies trophea dextra: quibus
ex vtraq; parte ſtatutis romana commu
nitur eccleſia: q autem eodē tempore am
bo paſſi ſunt q corinthiorum epiſcopus
dyoniſius: cum in vrbe poſitus eſſet ⁊ de
ſcripturis diſputaret hoc dicit. Sed et
vos habentes commonitionem a petro
et paulo plantationem romane ⁊ corin-
thiorum eccleſie coniunxiſtis. Ambo et-
enim ſimul aduentantes et in noſtra co-
rinthioꝝ eccleſia docuerunt: et per om-
nem italiam: atq; in hac vrbe ſimul docē
tes: etiam martyrio pariter vno eodēq;
tempore coronati ſunt. Hec autem retu-
limus: vt hyſtoria que in opinione om-
nium eſt confirmatior habeatur. Joſe-
phus autem ſcribens quante clades iu-
deorum gentem peruaſerint: ⁊ vt eoꝝ va

ſtitas

ſtitas ꝑpagata ſit addit.etiam hec.

¶ Capitulu3.xxvi.vt innumeris iudei malis afflicti ſunt ⁊ nouiſſime cōtra romanos arma mouerunt.

Verū ad innumera mala q̄ iudeis acciderāt:addit etiam hoc q̃d Florus q̄ p ide3 tp̄s iudee ꝓcurationē tenebat.honorabiles quoſq̄ viros flagris verberare:⁊ in ipſa vrbe ſacratiſſima hieruſalē patibulo ſuffigeret.eo tempe quo pturbari iudeoꝝ ſtatum nouarum reru3 molitiōib⁹ accidit duodecimo ſc3 anno imperij neronis. Sed et per omnem ſyriam in ſeditioſos iudeoꝝ atrociſſimam; refert exercitatam eſſe ſeuitiam:ita vt etiam illi q̄ per vrbes ſingulas admixti gentib⁹ cōmanebāt:in hoſtiū numero deputarentur.Et videres īquit repletas inhumatis corporibus ciuitates:iacentes mortuos ſimul cu3 paruulis ſenes. Feminarūq̄ abſq̄ vlla ſexus reuerētia nudata i publico reiectaq̄ cadauera atq̄ vniuerſam ꝓuinciam innumeris malis refertam. Sed tamen ta3 diro hoc et tā atroci ſpectaculo multo grauius eos futuroꝝ ⁊ p dies augentium malorū metus et formido terrebat. Hec ad verbum ioſephus refert. Uerum de iudeis iſta ſufficiant.

¶ Explicit liber ſecundus.

¶ Incipit liber tertius.

¶ Capitu.j.in quib⁹ locis apoſtoli chriſtum predicauerunt.

Igit iudei debitis cladibus perurgebant. Sancti vero apoſtoli dn̄i et ſaluatoris nr̄i: ceteriq̄ diſcipuli ad ꝑdicandū verbum dei p ſingulas quaſq̄ orbis terre ꝓuincias dimittuntur Thomas(ſicut nobis traditum eſt)ſortitus eſt Parthos Mathe⁹ ethiopiam. Bartholomeus Indiā3 citeriorem. Andreas Scithiam. Johannes Aſiam. Unde ⁊ apud epheſum:et commoratus eſt ⁊ defunctus. Petrus pontū:galatiam:bithiniam:cappadociam:ceteraſq̄ confines ꝓuincias. Iudeis dūtaxat predicans circuiſſe deprehendit:et ad vltimū in vrbe roma cōmoratus:vbi crucifixus eſt deorſu3 capite demerſo.quod ipſe ita fieri deprecatus eſt:ne exequari domino videretur. De paulo autem quid dicam qui ab hieruſalē vſq̄ ad Illiricum repleuit euangelium chriſti:et ad vltimum ſub nerone martyrium duxit. Hec ita per ordinem in tertio li. explanationu3 geneſis:origenes exponit.

¶ Capitulum.ij.de epiſtolis ⁊ ſcripturis apoſtolorum. A

Verū petrus apoſtolicis ꝑdicationis ſue monimenta nobis p pauca dereliquit. Una etenim eius epiſtola eſt:de qua nullus omnino dubitauit. Nā de ſecunda multis incertum eſt. Apud plurimos tn̄ etiā ipſa legenda ſuſcipit. Ille vero libellus qui dr̄ actus petri ⁊ quod nōīe eius euangelium nuncupatur:ſed ⁊ qui dr̄ eius ꝑdicatio vel reuelatio in ſcripturis prorſus canonicis non habet. Sed ne aliq̄s quidē ſcriptorum veterū:vti eoꝝ teſtimonijs inuenit. Uerū ꝓcedente nobis hyſtorie narratione p opportunitatē locorū cū ſcriptores eccleſiaſticos memorabimus:neceſſario etiā ſcripturarum libros qui in auctoritate eſſe debeāt:et quoꝝ minus ſequēda ſit auctoritas exponemus. Interim petri vt diximꝰ prima epiſtola ab omnib⁹ veterib⁹ eſt recepta. pauli quoq̄ manifeſte .xiiij. ſunt epiſtole q̄ in auctoritate habentur lic3 ſciamꝰ apud latinos de ep̄la que apud hebreos ſcribitur haberi dubitationē. Sed de ipſa quid vnuſquiſq̄ veterum ſcriptorū ſenſerit in tp̄e ſuo pferemus. Et libellus Herme qui appellat Paſtoris:cuius paulus in ep̄lis ſuis meminit a plurimis non eſt receptus. Ab alijs autem neceſſari⁹ iudicatus eſt ꝑpter eos qui primis ad fidem inſtitutionibus imbuunt. Un̄ ⁊ in nōnullis ec

cleſijs legit͛ ⁊ multi veterū ſcriptoꝝ vſi
ſunt teſtimonijs eiꝰ. hec interim nobis
p̄miſſa ſint de diuinoꝝ libroꝝ fide quā
mox ēt veteꝝ ↄſtipulatiōe firmabimꝰ.
B ¶ Paulus aūt q͛ ab hieruſalē vſ
q͛ ad illiricū gentibꝰ euangeliū p̄dica-
uerit: ex ipſiꝰ vocibus cōprobat͛: ⁊ ex ijs
que lucas in actibꝰ apl'oꝝ ſcribit. Sed
⁊ petrus in q̇bus etiam ipſe ꝓuincijs
ijs qui ex circunciſione ſunt p̄dicauerit
xp̄m ꝓprijs vocibꝰ in epiſtola quā ipſiꝰ
abſq͛ ambiguitate claruit eē deſignat:
in qua ad eos qui in diſpſione ſunt
ſcribit ſine dubio hebreos. Ipſi etenim
diſpſi dicunt͛: tanq͛ ꝓprijs ſedibꝰ pulſi
⁊ poſiti in diſpſione vt ait ipe: ponti: ga
lacie: cappadocie: ⁊ aſie ac bithinie. Ex
q̇bus ſi q̇s ↄſtātes in fide et emulato-
res verbi dei reperti ſunt: etiā regēdas
eccleſias quas apoſtoli fundauerāt ſu
ſceperūt. Quoꝝ noīa non eſt facile ex-
plicare per ſingulos. Ex apoſtoli tn̄ ſer
monibus colligere poſſumꝰ ꝑmultos
eē q̇s ille nunc adiutores nunc ↄmilito
nes: nūc etiā ↄcaptiuos: ⁊ cōlaborātes
in euāgelio ⁊ comites nominat. Sed ⁊
lucas in actibꝰ apoſtolorum plurimos
eiꝰ ſocios memorat ⁊ participes predi
cationis: ſicut timothei meminit ⁊ titi.
Quorū alter in epheſo epiſcopꝰ: alter
ordinādis apud Cretam eccleſijs ab eo
preficitur. Ipſe autem Lucas gn̄e q̇dē
anthiocenus arte medicus comes ve-
ro pauli: et ceteroꝝ apoſtoloꝝ ſocius
et neceſſarius fuit. Is ergo ſc̄dm hanc
medicinā quam ex apoſtolorum ſocie-
tate vel traditione ſuſceperat: duos no
bis medicinales libros: quibus non cor
pora ſꝫ anime curentur explicuit. Euā
geliū ſcꝫ: in quo etiā ſic prefatur. Sicut
tradiderūt nobis inquit hi q̇ ab initio
ipſi viderūt ⁊ miniſtri fuerūt verbi dei
quos et ab initio ſecutus ſum. Et actꝰ
apoſtoloꝝ quos non iam auditu perce
perat ſꝫ oculis inſpexerat. Tradūt au-
tem q͛ euāgeliū ſuū ex pauli ore deſcri
pſerit: ⁊ ipſum ſit quod apoſtolus ſuum
euangeliū ſoleat nominare cum dicit ſe
cundum euangelium meum ſicut ⁊ mar
cus que ex ore petri fuerant predicat ⁊
conſcripſit. Memoratur autem ex comi
tibꝰ pauli: creſcens quidam ad gallias
eſſe ꝓfectus Linus vero ⁊ clemens in
vrbe roma eccleſie prefuiſſe in q̇ comi-
tes ⁊ adiutores eius fuiſſe ab ipſo pau
lo perhibentur. Sed ⁊ dyonyſium ario
pagitā apud athenas quē lucas deſcri
bit primum paulo predicante credidiſ
ſe inter ſocios eiꝰ fuiſſe: ⁊ eccleſie athe
nienſium conſtat ſacerdotium ſuſcepiſ
ſe. Sed nunc interim ad hyſtorie ordi-
nem redeamus.

¶ Cap. iij. de ſucceſſionibus apoſto
li pauli. A

IGitur poſt Neronem q̇ trede
cim annis obſedit roma
ni culminis principatū:
galba ⁊ octo anno: et ſex
menſibus detento prin-
cipatu defuncti veſpaſiano regni gu-
bernacula derelinquūt: poſito per idem
tempus in ꝓcinctu belli qđ iudeis intē
derat. Ubi ab ipſo exercitu cū quo ↄop-
pugnabat iudeā: ſubrogatur imperio.
Iſq͛ confeſtim romam tēdēs: tito filio
ſuo curam belli ⁊ hieroſolymoꝝ oppu
gnationis iniungit. Uerū poſt aſcenſio
nē dn̄i et ſaluatoris noſtri: iudei vel in
ipm commiſſi piaculi: vel perſecutionis
in apoſtolos: et necis in ſtephanum: ſꝫ
⁊ obtruncationis in apoſtolum iacobū
in iacobū nihilominus fratrem dn̄i (qui
appellabatur iuſtus) ſceleris admiſi:
ceterorūq͛ oim quos propter fidē chri
ſti inſidijs dolis atq͛ omnium fraudeſ neq̇
tie circūuenerāt pro his inquam omni
bus malis: penas diuinitus repoſce-
bantur. Et apoſtoli quidem ab illis
prius fugati ac per omnem locum diſ-
perſi ſicut ſupradiximꝰ: ꝑgebant in vir
tute xp̄i: qui eis p̄ceperat dicēs Eūtes
baptizate omnes gētes in noīe meo.
B Eccleſia ꝟo que in hieroſolymis
fuerat ↄgregata reſpōſo a deo accepto
emigrare iubet͛ ⁊ tranſire ad oppidum
quoddā, Pellam noīe tranſiordanē: quo
ablatis ex vrbe ſanctis ⁊ iuſtis viris vin
dicte celeſtis fieret locꝰ tam de vrbe ſa
crilega q͛ de populo impio ꝓ excidium
patrie euerſioneq͛ ſumende. Quantis
ergo malis gens tunc vniuerſa mulcta

ta ſit:atq; ipſa iudee terra:bello:fame: igni:cedibuſq; vaſtata ſit:quanta populoꝝ milia:patres ſimul cū coniugibus ac paruulis ⁊ liberis:abſq; numero abſq; diſcretiōe trucidati ſint:q̄ etiā diuerſaꝝ vrbiū obſidiones:ſed et ipſi⁹ magnifice ⁊ famoſiſſime ciuitatis hieruſalem quanta vaſtitas:et q̄ta fuerit diuerſaꝝ moꝛtuū ſtrages:q̄ſue p hec ſingula belloꝛum extiterit modus:⁊ vt ſcdm id quod ꝓphete predixerant:abhominatio deſolatiōis in ipo quondā dei famoſiſſimo collocata ſit templo: vtq; ad vltimū cuncta ignis populat⁹ ſit:et flamma cōſumpſerit ſi quis plenius noſſe vult hyſtoꝛias ioſephi relegat. Nos vero ex his ea tantū que ad explanationē ſuſcepti operis ſufficiāt aſſumem⁹:⁊ in quibus refert:q̄d ex omni iudea populi in die ſolenni paſche: hieroſolymam vero exitiali quadā manu cogente cōuenerant. Quos tricies centena milia hominū dicit fuiſſe. Iuſto ſcilicet dei iudicio:tēpoꝛe hoc vltionis electo:vt qui in diebus paſche ſaluatoꝛem ſuum et ſalutare chꝛiſtum domini cruentis manibus ⁊ ſacrilegis vocibus violauerant:in ipſis dieb⁹ velut in vnū carcerem omnis multitudo concluſa:feralis pene exitium quod merebatur exciperet. Preterido q̄ in eis vel gladij cede vel alijs belli machinis collata ſunt explicare:ea tātūmodo q̄ dire famis exitio pertulerunt:ſupꝛadicti hyſtoꝛiographi ſermonibus pꝛoferam quo legentes hec intelligant quantū piaculi ſit audere aliquid in xp̄m et q̄ grauib⁹ hac cauſa ſupplicijs expient.

¶ Cap.iiij.de iudeoꝝ grādi oppugnatione ſtrage ⁊ fame qua oppꝛeſſi ſunt.

Ac itaq; quitus ioſephi hyſtoꝛiarū liber ponat i medio. Ex quo ois eoꝝ luctuoſa tragedia noſcat. Diuitibus aūt ꝑmanere inq̄t aut perire:vnū atq; idem erat. Si eni in vrbe permanſiſſent facultatum ſuarum cauſa:crimine obiectoꝝ quaſi qui de tranſfugiendo cogitarēt:perimebātur. Neceſſitas vero famis:factioſoꝛū extollebat arrogantiam:⁊ vtrumq; ſimul inedia cum temeritate creſcebat. Publice quidem frumentū nuſq; omnino erat. Sz irruentes vrbis pꝛedones perſcrutabantur domos:⁊ ſi quid inueniſſent:tanq̄ de ijs qui fefellerant penas ſumebāt. Si vero non inueniſſent: nihilominus tanq̄ eos qui occultius diligentius abſconderint: cruciabant. Indiciū vero haberi ab eis pabula capiebant hoc ipſo q̄ adhuc viuere ⁊ ſubſiſtere coꝛpoꝛibus videbantur:tanq̄ q̄ ꝑfecto iā tegerent cibos. Si quos ſane tabeſcentes macie vidiſſent:hos cum venia pꝛeteribant ſuperfluū putantes perimere:quos paulopoſt abſumeret fames. Multi tamen in occultis omni ſcē ſu ſuo mercati ſunt vnum metrum. Si diuites:frumēti:oꝛdei:ſi inferioꝛes fuerunt. Et cōcludentes ſe interioꝛib⁹ quibuſq; penetrabilib⁹ domus. Nonnulli nec in panes cōfectas fruges edebāt alij vero inquantum vel neceſſitas vel metus permitteret:excoquebant. Et menſam quidē nullus expectabat apponi:ſed ex ipſo ſemi uſta igni rapientes ꝓpꝛia velut furtiua deuoꝛant. Et erat infelicis ipſius ſibi ſpectaculū miſerabile. Cū validioꝛes quiq; inuenta diripērēt. Imbecilioꝛibus vero nihil p̄ter luctum ſupererat ⁊ lachꝛymas. Et oim licet acerbitates rerum ſuperaret fames:nihil tamē ita ſubruit ⁊ ſubuertit:ſicut verecundia. Quicquid eni ſalvis rebus pudoꝛe dignum eſt id in hac neceſſitate cōtemnit. Deniq; ⁊ vxoꝛes de viroꝛū manib⁹ ⁊ filij de parentū. Et quod eſt infelicius matres cibos de paruuloꝛum ſuoꝛū manibus atq; oꝛe rapiebant. Et cum dulciſſimi liberi in manibus atq; ante oꝛa poſiti tabeſcerent: exigua vite ſubſidia dentibus ipſis eximere nemo parcebat. Uerū nec ipſos quidem infelices:et perexiguos ſumentes latebant cibos. ſed continuo aderat pꝛedonū quis:⁊ ſtatim vt clauſas cuiuſpiam conſpexiſſent foꝛes inditum credebant hoc eſſe q̄ intrinſec⁹ poſiti ederent. Et repente deſpiciatis foꝛibus pꝛecipites irruebāt:atq; ab ipſis vt

ita dicam faucibus exprimentes: ſi q̄d
forte ſumptum iam fuerat; reuocabant.
Uerberabantur ſenes ſi cibuꝫ vendica-
re temptaſſent. Sparſis etiaꝫ crinibus
mulieres trahebantur: occultare niten-
tes: ſi quid forte deprehenſuꝫ fuiſſet in
manibus. Nulla ſenibus pro canicie re
uerentia nulla erga paruulos miſera-
tio. Sꝫ in exiguo panis fragmēto par-
uulos inherentes ex ipſo cui inheſerāt
ſuſpenſos elidebant in terrā. In euꝫ ve
ro qui raptores cibo preueniſſet aſſum
pto: crudelius ſeuiebāt. ⁊ excogitabant
dira ſupplicia: obturantes infelicibus
naturales digeſtionum meatus. Alij̄s
vero preacutas ſudes per eadem verē-
da adigētes (horreſco q̄ geſta ſunt refe-
rens) ad ꝯfeſſionē per hoc vnius panis
aut ciati; farine: miſeros perurgebant.
Nam ipſi tortores nec patiebantur fa-
mē. (Eſſet enim quodāmodo tolerabi-
lius: ſi hoc compulſi inedia facere vide
rent) ſed vt vel prepararēt ſibi impoſte
ruꝫ cibos: vel vt crudelitas exercitio cō
ualeſceret. In his etiā ſi quis forte fur-
tim per ſtationes hoſtium pro colligen
dis herbis eripiſſent: occurrentes eis q̄
hoſtium manus effugiſſe gauderent di
ripiebant quicquid attulerant. Suppli
cantibus aūt ⁊ terribile quoddā ſibi no
men dei inuocantibus vt vel partē ali-
quā ex ij̄s que cū mortis periculo q̄ſie
rant indulgerent: nihil prorſus ꝓbebāt:
ſed hoc beneficij loco ceſſerat: ſi compre
henſum viuum licuiſſet euadere.

B ¶ His aūt poſt aliquanta adiun-
git dicens. Iudeis vero cū egreſſu vr-
bis omnis pariter ſpes excludebať ſa-
lutis: et inualeſcens acerbitas famis:
domos ſimul ⁊ familias gentemqꝫ va-
ſtabat. ita vt in ſpe[illegible]ibꝰ ſtrata iace-
rent mulierum paruulorūqꝫ cadauera.
Per plateas vero infeliciū ſenū corpora
fame magiſqꝫ etate ꝯſumpta. Iuuenes
vero atqꝫ omnis etas robuſtior: velut
ſimulachra quedaꝫ in vij̄s ⁊ egreſſibus
oberrabant corruentes quocunqꝫ loci
greſſum ſubruiſſet inedia. Sepelire au
tem cadauera proximorum: nec defun-
ctorum multitudo: nec virium debili-
tas permittebat: ſimul et pro ſue vnuſ-
quiſqꝫ vite incerto. Deniqꝫ aliquanti ſu
pra eos quos ſepeliebant animas emi-
ſere. Multi etiam dum proſequunť fu-
nera priuſqꝫ ad ſepulchrum veniretur
efflabant. Sed nec plāctus ex more de-
functis exhibebatur aut luctus q2 hoc
ſibi totum vendicauerat fames. Sꝫ nec
aridis medijs humorem cuiquam reli-
querat lachrymarum. Obſederant ciui
tatem profunda ſilentia: et nox plena
mortis cūcta cōtexerat. Quibus malis
omnibus grauiores ſoli vigebant pre-
dones: qui nec ſepulchra quidem diri-
pere et ſpoliare cadauera, illicitum du
cebant. Non tam predam petentes q̄
ſcelus irriſione cumulantes: et aciem
gladiorum ſuorum in cadauerum ob-
truncatione probantes. Interdum etiā
in nōnullos adhuc ſpirātes mucro exa-
minandus agebatur: quod alij ſemi-
neces cum viderent: ſupplices dexteras
extendebant vt in ſe quoqꝫ beneficij lo-
co conuerterent ſcelus quo ſcilicet cru-
ciatibus famis velocius abſoluerētur.
Sed nouo crudelitatis genere: necem
quam ſponte inferebant ſi rogarentur
negabant. Cum tamen vnuſquiſqꝫ defi
cientium cum gemitu oculos retorque-
ret ad templum: non de morte propria
dolens: ſed de impunitate predonum
quos ſuperſtites derelinquebant. Et pri
mo quidē ſumptu publico ſepelire mor
tuos iuſſerant fetoris intollerantia: vt
vero omnē ſumptum cepit vincere mul
titudo morientium: de muro cadauera
precipitabant.

D ¶ At cum titus circuiens perui-
diſſet repletos mortuorum cadauerib9
vallos: et humani corporis tabe patriā
terram rigari: cum ingenti gemitu ele-
uatis ad celum manibus deuꝫ inuocat
teſtem: hoc ſuuꝫ opus non eſſe. Et poſt
aliquanta iterum talia quedam proſe-
quitur. Non cunctabor inquit proferre
quod ſentio. Arbitror enim quod etiam ſi
aduerſum impios ciues romanorum
pauliſper arma ceſſarent: aut hiatu ter-
re aut aque diluuio aut ſodomitanis
ignibus et fluminibꝰ celitus tortis ſup
plicium ciuitas dependiſſet: que muni
to in fauſtiorē illis q̄ hec perpeſſi ſunt ⁊

dequiorē virorū preſentē hanc ꝓtuliſſet
etatē: ꝓ quibus et omnis gens pariter
mereretur extingui. Sed et in ſexto li=
bro de eiſdem talia ſcribit. Et eorū in=
quit qui per totam ciuitatem famis ine
dia corrumpebantur: multitudo innu=
merabilis erat: quorū nec explicari mi
ſeria poteſt. Per ſingulas nāq̧ domos
ſicubi fuiſſet aliquid cibi repertum: bel
la continuo ⁊ cedes inter caros ipſoſq̧
parentes ac liberos naſcebantur dum
non ſolum e manibus: ſed ex ipſis etiā
faucibus inuicem cibum rapere certa=
bant. Fides autem nec mortuis erat.
Sed et ipſi cum iam ſpiritum exalarēt
perſcrutabantur a predonibus ne cui
forte intra gremium cibi aliquid rece=
diſſet. Alij autem per inediā hiātes ve=
lut rabidi canes huc atq̧ illuc fereban=
tur: et quaſi inſania quadā exagitati in
eaſdem domos ſub momēto temporis
iterum ac ſepius irruebant. Omnia ta=
men neceſſitas vertebat in cibum etiā
illa que nec mutis quidem animalibus
edere vſus fuit. Ad vltimū ne loris qui
dem vel ſingulis aut ipſis etiam calcia
mentis abſtinuerunt. Portarum quoq̧
indumenta detrahentes: conficiēda de=
tibus ingerebant. Nonnulli et feni vete
ris feſtucas edebant. Sed ⁊ quiſquilijs
vndecunq̧ collectis paruiſſimum pon=
dus dragmis quattuor diſtrahebant.

D ¶ Sed quid opus eſt per hec pon
dus famis illius explicare cū geſtū ſit
ibi facin⁹ quod neq̧ apud grecos neq̧
apud barbaros vllus accepit auditus
horrendū quidē dictu auditu vero icre
dibile. Equidem libenter tam imane fa
cinus ſiluiſſē ne quis me crederet mō=
ſtruoſa narrare: niſi multos memorie
noſtre viros tc cōmiſſi ſceleris habuiſ=
ſem. Porro vero nec aliqd in patrie pre=
ſtare me arbitror: ſi ſuſtrahā coꝝ malo=
rū verba quoꝝ pertulit facta. Mulier
quedā ex his q̄ vltra iordanis alueū cō
manebāt maria noīe eleazari filia de vi
co bethezob qd interpretatur domus
yſopi genere ⁊ facultatib⁹ nobilis cum
reliqua multitudine q̄ cōfluxerat hiero
ſolymis reperta cōem cum oībus obſi=
dionis caſum ferebat. Huius reliquias
quidē facultates quas e domo in vrbē
cōuexerat tyrāni inuaſere. Si quid vero
reliquiaꝝ ex magnis opib⁹ fuerat qui=
bus victum quotidianū pertenuē duce
ret irruentes per momenta predonum
ſatellites rapiebant. Pro quibus ingēs
mulierē velut inſana iam quedā ex indi
gnatione fatigabat: ita vt interdū pre=
dones maledictis necem ſui ⁊ cōuicijs in=
ſtigaret. Verū neq̧ irritat⁹ quiſq̧ neq̧
miſeratus eā perimeret ⁊ ſi quid forte
cibi fuiſſet ab ea queſitum ab alijs quere
retur nec iam vſq̧ reperiendi copia fie
ret. Fames autem dira viſceribus ipſis
inſiſteret ac medullis: ⁊ ad furorem iam
perurgeret inedia fame ⁊ ira peſſimis
vſa conſultorib⁹ contra ipſa iam armat
iura nature. Erat namq̧ ei ſub vberib⁹
paruulus filius. Hunc ante oculos fe=
rens infelicis inquit matris o infelicior
fili in bello fame et direptione predonū
cui te ſeruabo. Nā ⁊ ſi vita ſperari poſ=
ſit iugo romane ſeruitutis vrgemur. ſ;
nunc ⁊ ipſam ſeruitutē preuenit fames.
Predones vero vtraq̧ vi grauiores per=
urgerent. Veni ergo nunc o mi nate eſto
matricibus predonib⁹ furor ſeculis fa=
bula que ſola deerat cladibus iudeoꝝ.
Et hec cum dixiſſet ſimul filiū iugulat.
Tum deinde igni ſuperpoſitum torret:
et mediū quidem cōſumit: mediū vero
ſeruat obtectū. Et ecce cōfeſtim p̄dones
irruunt ob vſte carnis nidore concepto
mortem minantur: niſi ſine mora cibos
quos paratos ſenſerant demonſtraret.
Tum illa equidem partē inquit vobis
optimā reſeruaui. Et continuo que ſu=
perfuerant membra detexit infantis.
At alios repente ingēs horror inuaſit:
⁊ imanes quāuis animi diriguere vox
faucibus intercluſa eſt. Illa vero truci
vultu ⁊ ipſis iā predonibus truculētior
meus inquit hic filius meus eſt partus
⁊ facin⁹ meū eſt. Edite. Nā et ego prior
comedi quē genui. Nolite effici aut ma
tre religioſiores aut femina molliores.
Qd ſi vos pietas vincit ⁊ execramini ci
bos meos ego q̄ iam talibus paſta ſum
ego his iterū paſcar. Poſt hoc illi terri
ti tremētesq̧ diſcedūt ꝙ hūc ſolū ex oī=
bus facultatibus miſere matri relinque

rāt cibū. Repleta eſt aūt confeſtim ciuitas vniuerſa nefarij ſceleris nuncio. Et vnuſquiſq; ante oculos facin⁹ q̄ pp̄etratū fuerat adducens, tanq̄ ſi ipſe hoc perpetraſſet horrebat. oēs aūt quos famis neceſſitas perurgebat feſtinabant magis ad morte beatos dicētes eos q̄bus ꝯtigit interiſſe priuſq̄ taliū maloꝝ polluerent auditu. Hacten⁹ ioſephus.

¶ Capitulū. v. de his que a chriſto predicta ſunt.

Luitur iudeos pro his que in xp̄m cōmiſerunt piaculis talis cōſecuta eſt pena. Dignū aūt ē huic hyſtorie abhibere dn̄icas voces quib⁹ ipſe ſaluator talia ſecutura eſſe p̄dixit. Ve aūt ait pregnantibus ⁊ nutrientib⁹ vel lactātibus in illis diebus. Orate aūt vt non fiat fuga veſtra hyeme vel ſabbato. Erit enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio ſeculi neq; erit. Colligēs aūt ſupradictus hyſtoriographus omnē numeꝝ peremptorum vel fame vel ferro vndecies centena milia deſignauit. Ceteros vero latrones ⁊ ſicarios ac p̄dones poſt vrbis excidiū mutuis declarat interiſſe vulnerib⁹. Electos aūt quoſq; iuuenum quos decor et proceritas corporis cōmēdabat ad triumphū dicit eſſe ſeruatos. Reliquos aūt qui ſupra decē ⁊ ſeptem annos agebāt etatis vinctos ad opera egypti per metalla deſignatos. et per ceteras prouincias eſſe diſperſos. Alij quidē vt ludis gladiatorijs: alij vt beſtijs traderent: Si qui vero intra ſeptimū ⁊ decimū etatis reperti ſunt annū per diuerſas prouincias in ſeruitutem diſtrahi iuſſi ſunt: quorū numerus vſq; ad nonaginta milia perductus eſt. Hec vero oīa geſta ſunt ſecūdo anno imperij veſpaſiani iuxta ea q̄ ipſe dn̄s ⁊ ſaluator noſter ieſus xp̄s p̄dixerat. Quippe qui ea que gerēda erāt preſentia iā videret tūc cum ſm̄ euangelioꝝ fidē. Uidens ciuitatē fleuit ſuper eā ⁊ velut in aurib⁹ eius prelocutus eſt hec v̄ba. Si agnouiſſes inquit ⁊ tu i hac die que ad pacem tibi ſunt nunc abſcōdita ſunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te: et circundabūt te inimici tui vallo ⁊ circūdabunt te ⁊ perurgebūt te vndiq; ⁊ ad ſolū reducēt te ⁊ filios tuos q̄ in te ſunt. Sed ⁊ rurſum tāq̄ de populo dicēs erit enim (inquit) neceſſitas magna ſuper terram ⁊ ira populo huic: ⁊ cadēt in ore gladij: ⁊ captiui ducentur in oēs gentes ⁊ hieruſalē erit cōculcata a gentib⁹ vſq; quo cōpleantur tp̄a gentium. Et iterū Cum autē videritis circūdari ab exercitu hieruſalem tunc ſcitote, quia appropinquabit eius deſolatio. Cōparet nūc vnuſquiſq; dn̄i ⁊ ſaluatoris noſtri ſermones cum hyſtoriographi relatione de bello qd̄ geſtum eſt atq; excidio ciuitatis. Et videns mirā diuine preſcientie virtutē agnoſcat predicentis diuinitatem. Hec quidem iudeoꝝ genti poſt paſſionē ſaluatoris iuſta vltione venerunt pro eo q̄ auctorē vite a ſemet vniuerſa gens conclamauit auferri. Uerūtamen nihil obſtat ea addere per q̄ pietas et clementia dei licet ingratis videtur oblata. Quadraginta nāq; poſt admiſſum piaculum continuis protracta annis impiorū pena differtur. In quibus ⁊ apoſtoli omnes precipue tamen iacobus qui dicebatur frater domini in hieroſolymis epiſcopus cōſtitut⁹ inde ſineter populū cōnilie impietatis ⁊ feralis auſi de ſcelere cōmonebant ſi forte poſſent cōmiſi plenitudinē gerere ſi poſſent flere pro ſcelere ⁊ vltrices penarū flammas lachrymarū vbertate reſtringere. Oſtendebat nāq; eis deus per ſuā patientiā q̄ ipſorum quereret penitentiam. Quia non vult tantum deus mortem pctōris quantum vt conuertatur ⁊ viuat.

¶ Cap̄. vj. de portentis ante bellum in vltionē mortis xp̄i iudeis immiſſū.

Mollire aūt adhuc mētis eoꝝ duritiā nitebat diuina maieſtas ſignis ⁊ p̄digijs celitus datis terrores ſimul ⁊ manicē dexterā oſtendendo potiuſq; inferēdo. De qb⁹ ſupradicti hyſtoriographi fides vt in ceteris etiā in hoc ſufficiēs erit. Relegam⁹ ergo qd̄

In ſexto hyſtoriaꝝ ſuaꝝ libro de his ipſe ſignauerit. Sed infelicē inquit plebē te terrimi quidem hoīes ꝛ deceptores falſa vaticinantes ſuadebāt vt euidētibꝰ ſignis ꝛ indicijs iracūdie ꝛ indignationis diuine non crederent. Quibus aperte futurū ꝛ vrbis ꝛ gentis preſagiebat̄ excidiū. Sed velut afflati et amentes ꝛ q̄ nec oculos nec animā in ſe haberent ſpernebant omnia que celitus nunciabantur. Etenim ſtellā perfulgens gladio per omnia ſimilis imminere deſuper ciuitati, ꝛ cometes preterea exitiabilibus flāmis ardere per totū viſa eſt annum. Sed ꝛ ante excidij tēpus ac belli: cū populi ad diem feſtū in azimoꝝ conuenirent octaua die mēſis ſandicis qui eſt aprilis noctis tp̄e hora nona tantus luminis fulgor arā templūq; circundedit: vt putarent oēs diē clariſſimū factū ꝛ permāſit ſpacio hore dimidie. Quod imperitis quidem ꝛ ignaris proſperū videbatur. Sed legiſperitos ꝛ probos quoſq; doctores nō latuit exitiale portentū. In eadē quoq; feſtiuitate vitula ſacrificijs admota ꝛ aris aſſiſtentes inter ipſas miniſtrorum manus enixa eſt agnā. Sed et ianua interioris edis que reſpiciebat orientē cum eſſet ere ſolito induta ac proinde immēſi pōderis: que vix viginti viris ſummo conatu impellentibus clauderetur: ferreis quoq; vectibus ꝛ ſeris munita ac peſſulis in altū demiſſis teneretur obſtricta: repēte hora noctis ſexta apparuit ſpōte patefacta. Sed et tranſacto die feſto poſt aliquot dies prima ꝛ viceſima die menſis artemeſij q̄ maius apud nos vocat̄ prodigioſus apparuit viſus ꝛ fidē pene excedens: q̄ vere falſum putaret̄: niſi oculorum fidem confirmaſſet maloꝝ cōſecuta pernicies. Etenim prope ſolis occaſū viſi ſunt currus ꝛ quadrige in oī regione ꝑ aerē ferri ꝛ armatoꝝ cohortes miſceri nubibꝰ ꝛ vrbē circūdari agminibꝰ improuiſis. In alio aūt die feſto q̄ penthecoſtes appellat̄ noctu ſacerdotes ingreſſi tēplū ad miniſteria ex more complenda primo quidem motus quoſdā ſtrepituſq; ſenſerunt. Tum deinde voces ſubitas audiunt dicentes, Migremus hinc. Additur his etiam aliud terribilius. Etenim quidā ananie filius ieſus noīe vir plebeius ꝛ ruſticꝰ ante quartum belli annū cū ciuitas in pace ꝛ abūdantia perduraret in die feſto tabernaculorum repente clamare cepit. Vox ab oriente: vox ab occidente: vox a quatuor ventis: vox ſuꝑ hieroſolimā ꝛ ſuꝑ templum: vox ſuper ſponſos ꝛ ſponſas: vox ſuper populū. Et indeſinenter die noctuq; per omnes plateas circuiens hoc clamabat: vſquequo quidem primores ex populo viri velut īfauſti preſagij indignatione commoti correptū hominem multis verberibus afficiunt. At ille nequaq̄ pro ſe aliquid loquens: ſed ne eos quidem qui circunſteterant deprecans eaſdem voces pari obſtinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligētes: vt res erat numinis eſſe motum in viro: perducunt eū ad iudicem romanum. Apud quem flagris vſq; ad oſſa laniatus neq; preces neq; lachrymas fudit: ſed eandē vocē miſerabiliter ꝛ cum quodā vlulatu emittēs per ſingula pene verba proferebat addens etiam hoc Ve ve. Proſequitur et aliud idē hyſtoriographus maiore geſtum miraculo: dicens oraculū quoddā in ſacris lr̄is repertū q̄d per idem tp̄s virū deſignaret ex eorum regione proceſſurum qui totius orbis potiret̄ imperio. Cuius oraculi preſagium idem hyſtoriographus Veſpaſianum declarare eſt ſuſpicatus. Sed veſpaſianus non alijs q̄ illis ſolis gentibus q̄ romano imperio videbant̄ ſubdite dn̄atus eſt. Unde iuſtius ad xp̄m hec rn̄ſa referant̄ ad quē dixerat p̄r. Pete a me ꝛ dabo tibi gētes hereditatē tuā ꝛ poſſeſſionem tuā terminos terre. Et cuiꝰ ꝑ idē tp̄s ꝑ apl̄os ſuos in oēm terrā exierat ſonus ꝛ in fines terre verba eorum.

Capitulū. vij. de ioſepho ꝛ quos reliquerit libros.

Opere preciū ſane eſt poſt iſta agnoſcere quis fuerit hic ioſephꝰ et vnde vel ex quo genere originē ducēs: qui tantam

nobis materiam rerum geſtarũ cogni=
tionẽqꝫ preſtiterit.Exponit ergo etiaꝫ
hoc ipſe de ſe hoc modo ſcribens.Joſe
phus mathie filius ex hieroſolymis ſa
cerdos q̇ et ipſe primo bello romanos
oppugnauerit:⁊ poſteriorib⁹ nihilomi
nus interfuerit ꝑlũs neceſſitate ꝯſtrict⁹
Cõſtat ergo hunc virũ ꝑ idẽ ipſos nõ ſo=
lũ apud romanos habitũ eſſe nobiliſſi
mũ ita vt litteraꝝ merito in vrbe roma
etiã ſtatuto donaret ⁊ libri eius biblio
thece traderent.Cõſcripſit nãqꝫ antiq̃
tatũ hiſtoriã in.xx.libris.Belli vero iu
daici cũ romanis habiti hyſtoriã ſeptẽ
voluminib⁹ cõprehendit.Quam nõ ſo
lum greca facũdia.verũ ⁊ patrio:id eſt
hebreo ſermone ſuis etiam ciuibus ſe
edidiſſe confirmat:dignus cui pre cete
ris omnibus debeat credi.Sed ⁊ alia
eiuſdẽ viri extant de iudeorum vetu=
ſtate duo volumina.Jn quibus contra
dicere appioni cuidam grammatico vi
detur:q̇ illis tpibus aduerſum iudeos
ſcripſerat et ad alios quoſdam qui mo
rem gentis iudeorum atqꝫ inſtituta la
cerauerant.Jn primo ergo ex his duo=
bus libro q̄ volumina apud hebreos in
auctoritate habeantur ſm maiorũ tra
ditionem per hec edocet.

Capitulum.viij.quomodo ioſephus
pulchre diuinaꝝ meminit ſcripturarũ.

NEcꝫ igitur innu
mera inq̇t apud nos habẽ=
tur volumina inter ſe inuicẽ
diſcordãtia.Sꝫ duo tñ ⁊ vi
ginti ſunt libri qui oĩm tempoꝝ ſeriem
ꝯtinent.Qui ⁊ iuſte creduntur diuinit⁹
inſpirati.Ex q̇bus q̇nqꝫ ſunt moyſi cõ=
tinẽtes legis vite ⁊ ſucceſſionis huma
ne ꝓſapiam vſqꝫ ad ipſum moyſei ter=
minũ ꝓtendentes.Qui paulominus ad
tria milia annoruꝫ continentiã gerunt
A morte vero moyſei vſqꝫ ad artaxer
xem qui poſt xerſem regnauit apd̾ per=
ſas q̄ geſta ſunt prophete quiqꝫ ꝑ ea
tempora tredecim voluminibus con=
ſcripſerunt.Reliq̄ vero quattuor libri
hymnos i deũ ⁊ vite iſtituta ac monita
mortalibus tradunt.Ab artaxerxe ꝓo

vſqꝫ ad noſtrum tempus ſcripta ſunt q̄
dem oĩa fide tamẽ nõ eadẽ que primis
habetur digna ducuntur pro eo ꝙ non
ita extiterit prophetarum iugis ⁊ ex=
plorata ſucceſſio.Rebus igitur ipſis cõ
ſtat ꝙ nos venerabilr̄ vtamur ſcriptu=
ris noſtris.Nã cum tot ſecula interceſ
ſerint neqꝫ addere quis vnq̄ neqꝫ auf=
ferre aut permutare q̇d auſus eſt.Sed
oĩbus gentis noſtre hoĩbus inſita hec
quodãmõ atqꝫ ingenita fides eſt:crede
re hec dei eẽ ꝯſulta ⁊ his iugiter īhere=
re ac ꝓ ipſis ſi ita res popoſcerit liben
ter ⁊ aĩaꝫ ponere.Sit etiã hec pars hy
ſtoriographi in his locis a nobis.vt ar
bitror non incompetenter inſerta.Eſt
adhuc ⁊ aliud eius elegãs ſatis volu=
men quod animus ſit qui imperium te
neat in nobis.Quem libellũ quidã ma
chabeorũ attitulauere ꝓ eo ꝙ certami
na inibi ⁊ agones ꝓ pietate a macha=
beis fratribus deſudata contineat.Sꝫ
⁊ in fine viceſimi antiquitatum libri ſi=
gnificat idẽ ipſe ꝓpoſuiſſe ſe quattuor
voluminibus cõprehẽſurum ſm fidẽ ⁊
religionẽ patriã de deo ⁊ ſubſtãtia ac le
gibus ⁊ cur q̄dã apud eos liceãt q̄dã ꝓo
nõ liceãt.ſed ⁊ alia nõnulla opuſcula a
ſe dicit eſſe ꝯpoſita.Jn fine etiam ſupra
dicti viceſimi libri antiquitatum iuſtũ
quendã ex tyberiade qui conat⁹ ſit hoc
idẽ operis qd̾ ipſe explicuerat aggre=
di arguit falſitatis per hec verba.Sed
non ego te imitatus ſum in his que cõ
ſcripſeram.Jpſis etenĩ impatorib⁹ ob=
tulit libros meos cũ adhuc ipã q̄ geſta
ſunt pene in oculis haberent.Quippe
q̇ conſcius mihi eſſem ſuaſte in oĩb⁹ ve
ritateꝫ:nec me de eoꝝ teſtimonio fefel=
lit opinio.Sed ⁊ alijs pluribus obtulit
quoꝝ multi etiã ipſis interfuere bellis
ſicut Agrippa rex ⁊ nõnulli ei⁹ ꝓpinq̄
Et impator quidẽ Titus intantũ ꝓba
uit ex iſtis debere libris ad oẽs hoies
rerum geſtaꝝ noticiã peruenire:vt ma
nu ſua ſubſcriberet publice ab omnib⁹
res teneri.Rex vero Aggripa ſexagin=
ta ⁊ duabus epiſtolis de operis no
ſtri veritate teſtat⁹ eſt:ex quib⁹ ⁊ duas
inſerui.Sed de his ſatis dictuꝫ eſt nũc
ad narrationis noſtre ſeriẽ redeamus.

¶ Cap.ix.ꝙ poſt iacobum ſymeon hie
roſolymorum rexit eccleſiam.

POſt martyriū
iacobi ⁊ cōtinuo conſecutū
ciuitatis excidiuz traditur
apoſtolos ceteroſqꝫ domi-
ni diſcipl'os: qui ad illud tp̄s reliq̇ erāt
in vnū e locis oībus cōueniſſe ſimul cū
his q̇ ꝓpinqui ſm carnē dn̄i dicebant.
Plurimi namqꝫ ex his per illud tem-
pus ſuper erant ⁊ habuiſſe in commu-
ne conſilium quē oporteret dignū ſuc-
ceſſione iacobi iudicari: Oēſqꝫ vno cōſi
lio atqꝫ vno ɔſenſu Symeonē cleophe
filiū decreuiſſe. Cui⁹ mētio in euāgelijs
facta eſt: vt epatus ſedē ſuſciperet. Cō
ſobrinus ꝑis ſm carnez ſaluatoris fuiſ
ſe dicebatur: quia cleophem fratrē fuiſ
ſe ioſeph egeſippus teſtatus eſt.

Capitulum.x.ꝙ veſpaſianus poſte
ritatem dauid iuſſit inquiri.

PEr idē tēpus ve
ſpaſianus poſt excidia hieroſolymorū
omnes ſi qui forte ex familia dauid ſu-
perfuiſſent apud iudeos velut regalis
proſapie viros perquiri iubet. Unde
etiam pro hac cauſa grauiſſima iudeis
perſecutio exorta eſt a tito filio veſpa-
ſiani. Sz veſpaſiano decennio principa
tu miniſtrato titus fili⁹ in imperio ſucce
dit. Cui⁹ ſcd̄o regni anno. Linū.xij.an-
nis in ſacerdotio trāſactis vrbis rome
epiſcopatū tradidiſſe anacleto ferunt.

¶ Capitulū.xi.de ordine ⁊ ſucceſſione
epiſcoporum alexandri ⁊ rome ſimul ⁊
de epiſtola clemētis ad corinthios.

SEd titus nō
amplius ꝙ̄ duobus annis
totidēqꝫ mēſibus principa
tu romani apicis miſtrato
Domitiano fratri ſummā reruz reliq̇t.
Quarto igit̄ anno domitiani apud ale
xandriā Anianus.xx.⁊ duob⁹ annis mi
niſtrato ſacerdotio defunctus eſt. In cu
ius locū ſcd̄s ſuccedit abili⁹. ¶ In vrbe
ꝟo roma.xij. anacletus annis in epatu
exactis ſacerdotij ſedem clemēti tradi
dit. ¶ Quē adiutorē ſuū paul⁹ apoſto-
lus philippēſibus ſcribēs deſignat di-
cēs. Cū clemēte ⁊ ceteris adiutoribus
meis quorū nomina ſunt in libro vite.
Hui⁹ clemētis epiſtola habet̄ ad corin
thios ſcripta ꝑ precipua plane ⁊ valde
mirabilis: quā velut ex ꝑſona romane
eccleſie dictauit cū diſſenſio apud corin
thios fuiſſet exorta quam epiſtolam in
plurimis eccleſijs publice legi et vete-
rū ⁊ noſtris etiā temporibus cōſtat.

¶ Capitulū.xij.de perſecutione ſub
domitiano.

UErū de ſedi-
tiōe facta apd̄ corinthios
ac diſſentiōe plebis teſtis
valde fidelis Egeſippus
indicat hoc modo dicēs. ¶ Multa ⁊ er
ga multos crudelitate domitian⁹ exer
citata plurimiſqꝫ in vrbe roma nobili-
b⁹ ⁊ illuſtrib⁹ viris nullo iure nullaqꝫ
rōne trucidatis innumeris etiā in exi-
liū truſis ⁊ bonoꝝ direptione mulcta-
tis ad vltimū neroniane theomachie
⁊ impietatis ſucceſſor efficit̄. Scd̄us h̄
quippe ab illo ꝑſecutionē molit̄ i nr̄os
cū vtiqꝫ pater ſu⁹ veſpaſian⁹ nihil ꝑ-
ſus noſtris irrogauerit iniurie.

¶ Capitulū.xiij.de iohanne euangeli-
ſta et reuelatione eius.

QUo in tēpore
apl'ſ ⁊ euāgeliſta iohēs ad
ꝑdicationē ꝟbi diuini ⁊ te
ſtimoniū ꝟitatis in inſulā
pathmos tradit̄ ablegat⁹. Deniqꝫ hire
neus ſcribēs de ɔpoto nōis antixp̄i qd̄
ɔtinet̄ in reuelatiōe q̄ dr̄ iohānis q̇nto.
aduerſuz hereſes libro hec de ip̄o Jo.
ɔmemorat ꝙ ſi oporteret inq̇t apti⁹ in
hoc tp̄e de iſto nōie ꝑdicari: a q̄ magis
potuerat apiri niſi ab eo q̇ ip̄a z reuela
tionē vidit. Neqꝫ em̄ multū tp̄is eſt: ſz
pene nr̄a etate. In fine ⁊ em̄ domitiani
ꝑncipat⁹ exorta eſt. Intm̄ ꝟo p idē tp̄s
fidei nr̄e inſtituta florebāt vt et nōnulli
alieni a religione nr̄a ſcriptores: hyſto
riarum ſuarum tradiderint monumē-
tis ⁊ de ꝑſecutionib⁹ illi⁹ tēporis ⁊ ēt de
martyrijs. q̄ ⁊ diligenter explorato tp̄e
deſignāt ꝙ q̇ntodecio anno domitiani

ꝑncipis: cū alijs plrimis ab eo, et flauia
domicella ſororꝭ filia flaui clemētꝭ vni⁹
tūc ex ꝯſulib⁹ viri ob teſtimoniū qđ xp̄o
ꝓhibebat i iſulā pōtiā nole ðportata ē.

¶Cap. xv. ꝙ poſteritatem dauid domi
tianus perimi iuſſit: ſimul ⁊ de ꝓſapia
chriſti ex teſtimonio egeſippi.

Apud ipſuꝫ vero
domicianū cū iuſſiſſet oēs ꝑimi q̄ de ge
nere dauid ⁊ regia ſtirpe deſcēderēt: vt ve
tus traditio tenet: ꝙ delati ſint q̄dā q̄ſi
eēnt de poſteritate iude quē fratrē fuiſ
ſe ſaluatoris ꝭm carnē tradūt: quicꝙ du
plici vrgebāt inuidia. velut qui ex da
uid gñe. ⁊ ex ipſi⁹ xp̄i ꝓpinq̄tate deſcen
derēt. Que egeſippus ꝑ ordinē his ver
bis refert. ¶Adhuc aūt viuebāt q̄daꝫ
de carnali gñe dñi nr̄i nepotes iude: ei⁹
q̄ ꝭm carnē frater dñi dicebaẗ. Quos q̄
dē detulere tanq̄ ex dauid ſtirpe veniē
tes. Hos reuocat⁹ q̄dā nole q̄ i hoc miſ
ſus fuerat ꝑducit ad domitianū ceſarē
Et ipe em̄ formidabat de aduētu xp̄i ſi
cut ⁊ initio herodes. Interrogati ĝ a do
mitiano ſi eēnt ex familia dauid ꝯfeſſi
ſunt. Tūc q̄ſiuit ab eis q̄ntis poſſeſſio
nib⁹ vel quantiſ eſſent facultatibus pre
diti. At illi reſpōderūt ꝙ vtriꝙ nō am
pli⁹ eſſet in bonis nouē milib⁹ denarijs
Ex q̄bus ſinglis ps media ꝓportione
deberet. Nec hec ſibi in pecuniā ſubſi
ſtere: ſed in eſtimatione terre q̄ eis eſſet
in quadraginta min⁹ vno iugerib⁹ ꝯſti
tuta. Quā ſuis manib⁹ excolētes vt et
ipſi alerenẗ: ⁊ vt tributa dependerent.
Simul ⁊ teſtes ruralis ⁊ diurni operis
man⁹ laborꝭ rigidaſꝙ callis obduratas
ꝓferebant. Interrogatiſ ĥo de xp̄o qua
le ſit regnū eius vel q̄s ipe aut vñ aut
q̄ñ ventur⁹ rñdere ꝙ non huius mūdi
regnū: neꝙ huius terre ei deſigneẗ im
perium: ſed ꝙ celeſte: ei regnū ꝑ ange
loꝝ miniſteria in cōſummatiōe ſeculi ꝑ
pareẗ: quādo ſcꝫ aduenturus in gloria
ð viuis ac mortuis iudicabit ⁊ reſtituet
vnicuiꝙ ꝑ factis ac meritis ſuis. Ad
hec domitian⁹ cū neꝙ in eis quicq̄ cri
minis inueniret et vilitateꝫ eorum q̄
maxime contemneret, abireſ eos libe
ros iubet. Sed ⁊ perſecutionē quā ad
uerſus eccleſias agitari iuſſerat datis
rurſum cōpeſcit edictis. Illi ĥo dimiſ
ſi ab eo vel martyrij merito vel tante ꝑ
pinquitatis ꝓrogatiua pacis iā tpe du
ces eccl'ie effecti vſꝙ ad traiani tpa ꝑ
manſerūt. Hec quidē Egeſippus. Sꝫ ⁊
tertulian⁹ de domitiano ſilia refert di
cēs. Tēptauit aliq̄n ⁊ domitian⁹ ſil'e ali
q̄d portio neronis ð crudelitate: ſed q̄ſi
hō cito deſtitit ita vt etiā eos quos in
exilium miſerat reuocaret.

¶Cap. xvi. de ſucceſſiōe quorūdam im
peratorū ⁊ epiſcoporum.

Poſt domitia
nū vero quindecim annis
imperio potitū. Nerua ſu
ſcepit p̄ncipatū. Sub quo
omnes quidem honorum tituli q̄ in do
mitianū collati fuerāt ðtrahunẗ. Reuo
cari aūt quicunꝙ ab eo in exilium truſi
ſunt ac recipere facultates ex ſenatuſcō
ſulto iubenẗ. De quib⁹ ſinguli teſtimo
niū ꝓhibent qui geſta illoꝝ temporꝝ cō
ſcripſerunt. Tunc igiẗ apoſtolum ioan
nem poſt abſolutionē inſule epheſum
quaſi ad ſcholaꝫ ꝓpriam rediſſe noſtro
rum ſcriptores declarāt. ¶Nerua ĥo
poſt annū plus minus defuncto. traia
nus ſuccedit in imperio. Cuius p̄mo
p̄ncipat⁹ anno abillius apud alexan
driā tredecim annis ſacerdotio miſtra
to diem obijt. Cui ſuccedit Cerdon ter
tius in ſacerdotiū. Qua tēpeſtate in vr
be roma clemēs quoꝙ tertius poſt pau
lū ⁊ petrū pontificatum tenebat. Sed ⁊
apud anthiochiā euodius p̄mus fue
rat ⁊ ſcōs ignatius hieroſolymis quo
ꝙ ſymeon ſcōs poſt Jacobum fratrem
dñi hiſdē tpib⁹ gubernabat eccleſiaꝫ.

¶Cap. xvij. de ioanne euangeliſta.

In his ſuperſtes
adhuc apud aſiā demorabaẗ ipe
ille quē amabat dominus ieſus apoſto
lus ſimul atꝙ euangeliſta. Joannes ec
cleſiarum que ibi erāt gubernacula ge
rēs poſt domitiani vt diximus obituꝫ
regreſſus ex iſula. Quodquia ita ſe ha
beat duobus fidelibus teſtibus appro
babo. Hyreneus ⁊ Clemens alexandri

nus huic veritati aſtipulantur. Jn ſecūdo aduerſꝰ hereſes libro, Hyreneꝰ hoc modo ſcribens: ⁊ omnes inquit pſbyteri teſtes ſunt qui in aſia Johannē diſcipulū domini viderunt ⁊ ſciunt hec tradidiſſe iohannē: qui ⁊ ꝑmanſit apud eos vſqꝫ ad tēpora traiani. Jtem in tertio eiuſdē operis libro idem ſcriptor de hiſdeꝫ ita teſtatur. Eccleſia inquit ꝙ eſt apud epheſum a paulo quidē fundata eſt a iohanne vero edificata: qui ꝑmanſit in ea vſqꝫ ad tēpora traiani. habes hūc teſtem fidelē de apl'i tēporibus cōteſtantē. Accipe q̄d etiā clemēs cuiꝰ pariter ꝓmiſimus teſtimoniū dicat, hyſtoriā quandaꝫ ꝑneceſſariā ſimul texens. Quā nos quoqꝫ ſi inferamus vtilē fore legentibꝰ credimꝰ. Scribit ergo hec.

Cap. xviij. quō iohannes adoleſcentē indolis ducē latronū factum reuocat ad eccleſiam ⁊ cōuertit.

Audi inquit fabulam ⁊ nō fabulam: ſꝫ rē geſtam de iohanne apoſtolo memorijs oīm traditā. Cū poſt tyrāni obitū de pathmos inſula epheſum rediret: rogabatꝛ etiam vicinas illuſtrare ꝓuincias: quo vel eccleſias fundaret in quibꝰ nō erāt locis et in quibus erant ſacerdotibꝰ ac miniſtris inſtrueret ſm quod ei de vno quoqꝫ ſpiritusſanctꝰ indicaſſet. Cū igitur veniſſet ad quandā vrbem haud lōge poſitā oībus eccleſiaſticis ſolēniter adimpletis vidit iuuenē quendam validum corpe ⁊ vultu elegantē ſed ⁊ animis acrem nimis reſpiciēſqꝫ ad epm qui nuper fuerat ordinatus, Hūc inq̄t tibi ſummo ſtudio commēdo: ſub teſtimonio chriſti et totius eccl'ie. Tuꝫ ille ſuſcipiēs oēꝫ ſe adhibiturū ſicut precipiebat diligentiā pollicetur. Sed iterū atqꝫ iterū eadem ſepius repetens iuuenem cōmēdabat attentius. Et poſt hec epheſum redijt. Tum vero epiſcopus adoleſcētē in domū ſuaꝫ ſuſcepit commēdatum ⁊ cuꝫ omni diligētia enutrit amplectitur fouet. Ad vltimū etiaꝫ baptiſmi gratiam tradit. Poſt hec iam velut confidens gratie qua fuerat cōmonitus paulo indulgētius habere iuuenem cepit. Sed ille vbi immatura libertate potitus eſt: ꝯtinuo per equeuos (q̄bus luxus ⁊ deſidia cordi eſt) amare ſvitia: ⁊ corrupte vite incedere tramitē ꝑdocetꝛ. Et primo quidē cōuiuiorū illecebris decipitur. Jnde nocturnis eū furtis ſociū ſibi participemqꝫ conſciſcunt. Poſt hoc etiā ad maiora flagitia ꝑtrahunt. Cū interea ſenſim iuuenis formabatꝛ ⁊ inſtituebatꝛ ad ſcelera ⁊ q̄ eē acer ingenio ſicut equus infrenis ⁊ validus duriſmorſꝰ obfirmatus recti itineris lineā derelinquēs rectore ꝯtempto rapido curſu totꝰ fertꝛ in ꝑceps: ita ſuccedentibꝰ ſibi malis: vt deſperationeꝫ q̄ꝫ adeo ſibi ꝑſtitꝫ ſalutis acciperet. Dedignatꝛ iam de paruis ſceleribus cogitare: grandia queqꝫ molitꝛ ⁊ ex integro ꝑditioni ſe tradēs nulli iferiorē ſe in flagitijs patitꝛ. Deniqꝫ illos ipſos q̄ prius magiſtri criminū fuerant diſcipulos facit. Et latronū ex his turmā q̄bus ipſe dux ⁊ princeps violētus ꝑeſſet inſtituit ⁊ cū his omni crudelitate graſſatꝛ. Vertꝛ tpe elapſo cū rei ita popoſciſset vtilitas inuitatꝛ iterū ad illā vrbē iohānes. Et cū cetera quoꝝ gratia venerat ordinaſſet: age inquit o epe depoſitū repreſenta qđ tibi ego plane ⁊ xp̄s ꝯmēdauimus eccleſia teſte quā regis. At ille obſtupuit primo pecuniā putāſ a ſe repoſci quam non acceperat. Sed rurſum conſiderabat nec poſſe fallere iohannē nec qđ nō dedit querere herebatꝫ igitꝛ ſtupens. Quā iohānes herētem vidēs iuuenem inquit illū repeto a te ꝑ animaꝫ fratris. Tunc grauiter ſuſpirans ſenior et lachrymis reſolutus ille ait mortuus eſt. Quomodo inq̄t vel quali morte. deo ait mortuus eſt q2 peſſimꝰ ⁊ flagitioſus euaſit. Ad vltimū etiā latrocinium aggreſſus eſt. Deniqꝫ nunc montē quendā cū multa latronū manu occupauit. Quibꝰ auditis, Apl'os veſtē ꝯtinuo qua erat indutꝰ ſcidit ⁊ cū ingēti gemitu feriens caput ſuū bonū inq̄t te cuſtodē fr̄is aīe dereliqui. Sꝫ iam nūc mihi equꝰ paretꝛ ⁊ dux itineris. Et ꝯfeſtim ab ip̄a eccl'ia aſcēdēs concitꝰ ꝓperabat. Cumqꝫ ꝑueniſſet ad locū attine-

tur ab his latronibus qui cuſtodias ob
ſeruabant at ille neq effugere neq ꝑ
ſus declinare vſq nitens ingenti tãtuz
voce ꝓclamabat: q: ad hoc ipz veni. ad
ducite mihi principem vrm. Qui cũ ve
niret armatus eminus agnito iohãne
apoſtolo pudore actus in fugam ver=
titur. Ille equo poſt eum admiſſo con=
feſtim inſequitur fugitantẽ etiã etatis
oblitus ſimul ⁊ clamans. Quid fugis o
fili patrem tuum. quid fugis inermem
ſenem miſer noli timere habes adhuc
ſpem vite: ego autem rationem reddã
ꝓ te certe: ⁊ mortem ꝓ te libenter exci=
piam ſicut et dñs excepit pro nobis: et
pro tua anima dabo animã meã. Sta
tantuz et crede mihi q: chriſtus me mi
ſit. At ille audiens reſtitit: ac vultũ de=
miſit in terraz. Poſt hec arma proiecit
Tum deinde tremefactus fiebat ama=
riſſime: ⁊ accedentis ad ſe ſenis genibꝰ
ꝓuoluitur. gemitibus et vlulatibꝰ qui
bus poterat ſatiſfaciens. ⁊ vberrimis
lachrymarum ſuarum fontibus iteruz
baptizabatur occultans ſolaz dexterã
ſuam. Apoſtolus vero iuriſiurandi ſa=
cramento ſe ei a ſaluatore impetraturꝝ
veniam pollicens ſimulq genibus eiꝰ
ꝓuolutus: atq ipſam dexteram ex cu=
ius ſcedis conſcientia torquebatꝫ tanq
iam per penitentiam purgatã deoſcu=
lans ad eccleſiam reuocat. Et indeſinẽ
ter ꝓ eo orõnes profundens: et cũ ipſo
pariter ducens crebra ieiunia: indulgẽ
tiam a deo quã ei pollicitus fuerat ex=
petebat. Sed et varijs ſermonum cõſo
lationibꝰ velut quibuſdam precãtatio
nibꝰ efferos ⁊ exterritos eius animos
mitigabat. Nec prius abſtitit q euz in
oibus emendatuz etiam eccłie pficeret
pbens ꝑ hoc magna exẽpla vere pnie.
⁊ documentum ingens noue regñatio
nis: atq inſignia qdã ⁊ trophea inuiſi=
bilis in eo reſurrectionis oñdens. Hec
a clemente dicta nõ ſoluz ad ſcientiam
rerꝝ ſed ad vtilitatẽ legẽtium ꝓfutura
hũc in nrĩs quoq libris teneãt locum.

¶ Capitulꝫ. xix. de indubitatis ſcriptu=
ris et libris diuinis. A.

Age iam etiaz hu=
ius apłi q̃ ſint ſcripta q̃ in auctoritate
habeantur: cũ his pariter explicemus.
Eſt igitur primo euangeliũ nois ipſiꝰ:
qd in oi orbe perſonuit. ꝙ ꝗaũt poſt cete
ra tria euangelia: quarto a veteribus
ſtatutum eſt loco: hec erit ratio. Vene=
rabiles et vere deo digni apoſtoli chri
ſti cum eſſent in omnibus puritate vi=
te ⁊ aĩ virtutibus clari. nõ magni pen=
debant ſermonis ornatum. Quippe in
quibus aĩa erat diuinis ornata virtuti
bus ſimul et ſignorũ grã que eis a dño
nr̃o ieſu chriſto conceſſa fuerat cõfiden
tes non in ſuaſorijs humane ſapientie
verbis ſummã predicationis dominice
collocabant: ſed in oſtentatione ſpũs ⁊
virtute: per quam mirabilibꝰ conſum=
matis. ⁊ verborꝝ ſuorꝝ fide facta vniuer
ſo orbi regni celorꝝ ſciẽtiam tradiderũt
parui ducentes plures libros condere:
ꝙ huiuſcemodi predicationis actio: nõ
argumento humani ſermonis: ſed aſti
pulatione diuine virtutis indigeat.
B ¶ Denique Paulus qui inter omnes
apłos eruditior etiam in verbis videt:
et in ſenſibus prepotens non amplius
q paruum epiſtolarꝝ ſuarꝝ corpus reli
quit. Qui vtiq immẽſa cõtineret intra
ſe: atq innumera ſacramenta: vt pote q
etiam vſq ad tertium celum raptus: q
gererent inſpexerat: ⁊ in ſpũ quoq deo
dignuz paradiſum abductus audierat
ibi ineffabilia verba ⁊ doctrinam (que
cunq illa inibi eſt) ſiue incorporeus il=
lius iterum ſchole diſcipulꝰ effectꝰ ex=
ceperat. Sed et reliqui dñi ac ſaluato=
ris nr̃i diſcipuli nõ ſolum ex illis duo=
decim: ſed et ſi qui extra numerũ hunc
de ſchola tñ dñi ⁊ ſaluatoris nr̃i ſermo
nem aliquẽ diuinitꝰ inſpirati memorie
reliqrunt. breuem hunc ⁊ ſuccinctum ꝑ
oia eſſe voluerũt. Igit ex ipſis diſcipu
lis dñi. mattheꝰ tm̃modo ⁊ iohãnes ad
ſcribendum appuliſſe aim tradunt: ne=
ceſſitate quadam in hoc ipm ꝓuocati.
Mattheꝰ em̃ prio hebreis pdicauerat.
Verꝝ cuz pararet trãſire ad gẽtes pria
lingua ſcripturam compoſuit: ⁊ ea que
pdicauerat ꝯprehẽdens dereliqt ijs ad
mẽoriã a qbꝰ ꝓficiſcebatꝫ vrgẽtibꝰ pdi
caret. Poſt hunc luce ⁊ marci ſcriptura

euangelica: ſcd̃m eas cauſas quas ſu-
perius diximꝰ edit. Johannē vero tra-
dunt vſqꝫ ad vltimū pene vite ſue tp̄s
abſqꝫ ulliꝰ ſcripture indicijs euāgeliū
p̄dicaſſe. Sed cum hoꝝ trium euange-
liorum etiaꝫ ad ip̄m noticia perueniſſꝫ
ꝓbaſſe quidē dicit̃ fidem ⁊ veritatē di-
ctorum. Deeſſe tñ vidit aliqua: ⁊ ea ma
xime que primo predicationis ſue tp̄e
dñs geſſerat. Certum eſt eñ ꝙ in ſupe
rioribꝰ tribus euāgelijs: hec videntur
ſola ꝯtineri: q̄ ab eo geſta ſunt anno q̄
iohānes baptiſta vel incluſus eſt in car
cere vel punitꝰ. Deniqꝫ ſi obſerues iſta
tum in initio narrationis poſtea q̄ꝫ re
fert mattheus de quadraginta dierū
ieiunio: et de tentatione eius continuo
ſubijcit dicens. Audiens aūt q̄ iohan-
nes traditꝰ eſt: diſceſſit de iudea ⁊ venit
in galileam. Sed ⁊ marcus ſilr poſtea
q̄ꝫ inquit traditus eſt iohannes: venit
~~iohannes~~ in galileam. Lucas vero ēt
priuſq̄ꝫ incipiat aliq̄d de actibus refer-
re ieſus dicit q̄ adiecit herodes ſuper
oīa mala q̄ geſſerat ⁊ cōcluſit iohannē
in carcerem. Quia igitꝫ ab his hec vide
bātur omiſſa: rogatꝰ dr̄ iohannes ap̄ls
vt ea q̄ preterierant priores. añ tradi-
tionem iohannis ſaluatoris geſta con
ſcriberet. Et ideo dicit in euāgelio ſuo
hoc fecit initium ſignoꝝ ieſus. Et ite
rum in alio loco indicat dicens. Nōdū
eñ iohannes miſſus erat in carcerem.
Ex quibus cōſtat ꝙ ea q̄ anteq̄ꝫ iohan-
nes traderet̃ ab ieſu fuerāt geſta deſcri
bit. Et ideo ſi q̄s hoc diligētiꝰ ꝯſideret
euidenter inueniet nō ſibi euāgelia diſ
ſonare: ſed alteriꝰ tp̄is geſta eſſe q̄ ſcri-
bit iohannes: alteriꝰ vero q̄ ceteri. Uñ
q̄ natiuitatem ſ̄m carnē ſaluatoris vel
mattheus vel lucas deſcripſerat reti-
cuit hoc iohānes. ⁊ a theologia atqꝫ ab
ipſa eiꝰ diuinitate ſumit exordiū. Que
pars ſine dubio ip̄i velut eximio ꝑ ſp̄m
ſanctum reſeruata eſt. Hec etiaꝫ de euā
gelio Johannis dicta ſint. ¶ De mar-
ci vero euangelio ſufficienter ſupra cō-
prehēſum eſt. Lucas vero in initio euā
gelij ſui cauſam cur ſcriberet indicauit
Uidelicet quoniā multi alij temere pre
ſumpſerant enarrare: que ſibi magis
erant ad liquidum comperta. Uolēs er
go abſtrahere nos a ceterorum narra-
tionibus fidem facit per ſe cōſcripte ve
ritati: certus ꝙ eam vel paulo exponen
te: vel alijs apoſtolis qui ab initio ipſi
viderant ac ſibi tradiderant conſecutꝰ
ſit: et hanc nobis per proprium euāge-
lium tradat. Hec a nobis etiam de lu-
ca breuiter dicta ſint. Oportuniꝰ vero
et plenius in tempore inſertis hiis q̄ an-
tiqui auctores ſcripta reliquerunt vt ſe
cuncta habeant indicabimus. Johan-
nis tamen extant preterea ⁊ epiſtole de
quarum prima neqꝫ ab antiquis vnq̄ꝫ a
poſteris dubitatum eſt. De reliquis ve
ro duabus. et de reuelatione etiam nūc
anceps ſententia habetur. De quibus
vt dixi ⁊ a veteribus dubitatum ſuis in
locis ipſorum vocibus approbabimꝰ.
B ¶ Ut ergo (quando quideꝫ in hos
deuenimus locos) omnem noui teſta-
menti canoneꝫ deſignemus. Primo no
bis omnium euangelioꝝ celeſtis qua
driga iungatur. His actus apoſtoloꝝ
copuletur. Poſt hos pauli epiſtole ſo-
cientur. Conſequātur vero has prima
iohannis epiſtola. Similiter et petri
prima. Hec ſunt de quibus nulla vnq̄ꝫ
prorſus extitit dubitatio. Sequenti lo
co iam ſunt illa de quibus a nonnullis
dubitatum eſt. Reuelatio iohannis de
qua quid ſinguli veterum ſenſerit ſuis
in locis oſtendemus. Et epiſtola iaco-
bi ſed et iude. Petri quoqꝫ ſecunda ⁊ itē
iohannis ſecunda et tertia ſiue he ipiꝰ
euangeliſte: ſiue etiam alterius eiuſco
gnominis oſtēdantur. Poſt hec iaꝫ ſcri
ptura eſt que dicitur actus pauli. Sed
et libellus qui appellatur paſtoris ⁊ re
uelatio petri: de quibus q̄ꝫ maxime du
bitatur: fertur etiam barnabe epiſtola
et doctrina que dicitur apoſtolorum.
Quidam autem his ſociant etiam euā
gelium quod dicitur ſecundū hebreos.
Quo precipue vtuntur illi hebrei qui
chriſtuꝫ ſuſcipere videntur: ſed in eccle
ſia ei contradicitur. Que omnia tamen
a nobis neceſſario enumerata ſunt: vt
abſqꝫ vlla ambiguitate clareſcere que
ſint in veri auctoritate: que ſint in qui-
bus vel contradictio aliqua: vel etiam

cunctatio :cum tamen a ꝗplurimis ec
cleſijs recipiantur ſoleat amitti.Sed ꝛ
de eis ſciendū eſt que ſub nomine apo
ſtolorum ab hereticis proferuntur: ve-
lut Petri et Thome ꝛ Matthie ꝛ cete-
rorum ſimiliter apoſtolorū que appel
lant euangelia.Sed et andree ꝛ Johā
nis atqꝫ aliorum epoſtolorum actus ꝙ
nuſqꝫ prorſus in ſcripturis veterum:eo
rum dumtaxat qui apoſtolis ſucceſſe-
runt:aliqua mentio eorum aut comme
moratio habetur.In quibus ꝛ ipſe ſti-
lus:multum ab eccleſiaſtica conſuetu-
dine deprehenditur eſſe diuerſus.Sen
ſus quoqꝫ ipſe et omnia que in his in-
ſeruntur longe ab apoſtolica diſſonant
fide.Ex quo figmēta eſſe prauitatis he
retice comprobantur.Unde non inter il
la quidem de quibus dubitari diximꝰ
collocanda ſunt:ſed vt aliena penitus ꝛ
a pietatis regula diſcrepantia propel-
lēda.Uerū ad hyſtorie ordinē redeamꝰ.

¶ Capitu.xx.de menandro mago.

Igitur ſymoni ma
go menander ſuccedit. ſcutum diaboli
non inferius primo. Et ipſe ſamarites
genere.In arte autem magica ſolus re
pertus eſt : qui non modo equiparare:
ſed ꝛ ſupergredi impietatem magiſtri
poſſet. Maioribus quippe portētis ef
ferebatur ſemetipſum ſaluatorē dicēs
ad hominum ſalutem de celeſtibus ꝛ in
uiſibilibus ſeculis deſtinatum.Aſſerēs
non aliter poſſe vnum quemqꝫ angelos
ſeculi vincere: niſi prius a ſemet magi
ce artis per ordinem ſuſciperet diſcipli
nam:ꝛ per baptiſmum a ſe datum im-
mortalis ꝛ eternus effectus in hac vita
perpetuus fieret: que omnia ex libris
hyrenei volentibus ſcire perfacile eſt
Sed et iuſtinus in his ipſis in quibus
Symonis fecerat mentionem:etiā de
hoc talia quedam ſcribit. Menandrū
quendam ſamaritanum ex vico cappa
ratthea ſymonis diſcipulum : ſtimulis
demoniacis incitatū veniſſe antiochiā
et ꝗplurimos per artem magicam de-
cepiſſe ſcimus:qui hoc etiā ſuadere po
tu it ſectatoribus ſuis:ꝙ non eſſent mo
rituri.Ex quibus in hodiernū ſunt ali

qui ex illo eadem confitentes.quod eſt
vere diaboli commentum vt homines
magi chriſtianorum ſibi nomen impo-
nerent:quo per hoc ſanctum et venera
bile religionis noſtre miſterium macu
larent:qui tamen irrident et ſpernunt
eccleſiaſtica dogmata: vel de immorta
litate anime: vel de reſurrectione mor-
tuorum.Uerum hi talibus freti aucto-
ribꝰ de ſpe ſalutis ꝛ vite penitꝰ exciderūt.

¶ Capitulum.xxj.de ſecta ebionſorū.

SEd ꝛ alios
idem demō quos ab
amore chriſti ſepara
re non poterat : alia
nichilominꝰ arte de-
cepit:id eſt ebionios
qui interpretāt pau-
peres.Uere enim pauperes ſunt ꝛ ege
ni in ſcientia glorie chriſti.Quoniā qui
dem ſolum eum hominem putant:ꝛ p
profectum vite ac virtutis virum iuſtū
effectum. Communi etiam natiuitate
ex viro et femina procreatū.Cuſtodiā
vero cenſentes etiam legis obſeruātiā
nec ſufficere ad ſalutem ſolam chriſti
eſtimant fidē.Quidam tamen ex ipis
refugiunt hanc impietatem: vt ex viro
et femina aſſerant eum natum:ſed con
fitentur de ſpiritu ſancto et maria vir-
gine. Nec tamen ſemp eum fuiſſe deū
et verbum ac ſapientiam dei fatentur.
Corporalem vero legis obſeruantiam
cuſtodiūt.Apoſtoli aūt epiſtolas oēs
pariter reſpuunt. ꝛ ipm apoſtatā legis
appellant. Utuntur et euangelio vno
quodam qđ ſcđm hebreos appellatur.
Cetera omnia nihil ducunt. Sabbata
cum iudeis ſecundum legem,nobiſcum
dominicam diem ſacratam pro reſurre
ctione domini obſeruant.Unde compe
tenter ebionite pro paupertate intelli-
gentie compellati ſunt.

¶ Capi.xxij.de cherintho heretico.

HJſdez tempo
ribus etiam alterius here-
ſeos abortum principē che
rinthū accepimꝰ.De q gayꝰ
cuiꝰ iā in ſupioribꝰ fecimꝰ mētionē ꝛ di

ſputationum ſuarum dialogo ita ſcri-
bit. Sed ⁊ cherinthus inqt ꝑ reuelatio
nes quaſdam quas velut a magno apo
ſtolo cōſcriptas: ⁊ ꝑ angelos ei reuela-
tas putaret: alia quedam portenta no-
bis introducit. Poſt reſurrectionez ter-
renum dicit futuꝝ eſſe regnum chriſti ī
hieruſalem. Et hoīes in carne iteꝝ con
cupiſcentijs ⁊ vitijs ſubiectam ꝯuerſa-
tionem habituros. Cōtra fidem quoqꝫ
ſcripturarum quoſdam mille annos de
ſignat: in quibus multa quidem et alia
corruptionis operā ⁊ nuptiarum feſti-
uitates dicit futuras: ad eos qui libidi
ni ſunt dediti decipiendos. Sed et dio
nyſius cū de iohannis reuelationibus diſ
ſereret: et quedam ſm̄ ea q̄ antiquitus ec
cleſie tradita fuerant diſputaret: mētio
nem facit hui⁹ ipſius viri in his verbis.
Cherinthus inqt a quo ⁊ cherinthiana
hereſis oborta eſt: figmenti ſui auctori
tatem magni nominis acquirere: ſecun
dum ſcripture hui⁹ prauā intelligētiā
geſtiebat. Quippe cui⁹ hec erat hereſis
vt affirmaret terrenū futuꝝ eſſe xp̄i re
gnum. Et q2 erat ventri et gule ac libi
dini deditus ea futura decernebat: que
ſibi propria libido dictabat. ventris et
eorum q̄ ſub ventre ſunt incitamēta: ci
bis: potibus: nuptijs: predicabat explē
da. Et vt aliquid ſacratius dicere vide
retur legales agebat feſtiuitates rur-
ſum celebrandas: et hoſtias carnales
iterum iugulandas. Hyreneus vero ſe
cretiora ipſius heretici in primo ope-
ris ſui libro publicauit. Que ide diſcat
ſi quid plenius ſcire vult.

¶ Capitulum.xxiij. de nicholao ⁊ here
ſi nicholaitarum.

Ed et alia he
reſis q̄ appellatur Nicho
laitaruz ꝑpauco tempore
tenuit. Cuius etiam in re-
uelatiōe Johānis mētio facta eſt. Iſti
nicholauz vnū ex illis q̄ cum ſtephano
ab apoſtolis conſtituti ſunt diaconi: au
ctorem ſe habere iactabant. Sz clemēs
alexādrin⁹ in tertio libro ſtromatū: hec
eo ſcribit. Pulchrā inqt valde hic vxo-
rem habuit: ⁊ poſt aſcēſionē dn̄i ⁊ ſalua

toris nr̄i cū increparet ab aplis tanq̄ o
zelotipie iniuria ꝑductam in medium
vxorē ſuam ſi q̄s eā vellet habere ꝑmi-
ſit. Ex qua occaſione iſti ꝯn̄s putauere
vt ſm̄ hoc factum vel dictuz Nicholai
vnuſq̄ſqꝫ carne ſua in q̄ delectaret abu
teretur. Et obtinētes dictum vel factū
ſimpliciter vel innocēter: abſqꝫ vlla re-
uerentia promiſcuos nūc ⁊ illicitos cō
cubitus expetūt: hij qui ſub illi⁹ nomie
ſectā ſibi ꝓprie libidinis aſſumpſerūt.
Mihi aūt ꝯpertum eſt nicholaū nullaz
prorſus agnouiſſe mulierē preter eam
quā in matrimonio acceperat. Cuius
etiā liberi: femine q̄dez vſqꝫ ad vltimā
ſenectutem caſta virginitate durauerūt
filius aūt ipſi⁹ ſctitatem incorrupti cor
poris cuſtodiuit. Que cū ita ſe habeāt
ꝯſtat illud qđ in medio apl'orum ꝓzelo
tipie ſuaſitione ꝑduxit vxorem: ex ꝯtēp
tu vitij vel libidinis geſtum: quo ꝑ hec
cōtinentē ſe oſtenderet ei⁹ rei: quā nimie
putabatur expetere: ꝯtennendā magis
q̄ꝫ expetendā carnis edocēs voluptatē.
Qm̄ quidem nolebat vt opinor ſm̄ ſal
uatoris p̄ceptum duob⁹ dn̄is ſeruire: li
bidini ⁊ deo. Dicunt aūt etiā Mathiā
ita docuiſſe aduerſum carnē ꝓpugnādū
et in nullo prorſus voluptati ei⁹ ac libi
dini ꝯcedendum. Aiam vero alendā ſa
pientie paſtib⁹ ⁊ ſcientie cibis in mai⁹
ſemꝑ augendam. Hec de illis hereſib⁹
que tꝑibus memoratis a veritate decli
nātes cito extincte ſunt retuliſſe ſufficiat

¶ Capl'm.xxiiij. q̄ apl'i non ſunt aſper-
nati nuptias.

Clemens ſane hic cui⁹ vo
ces ānotauim⁹:
ſcribēs aduerſ⁹ eos q̄ nuptias ſpernūt
inter cetera ēt hec dīt. An et apl'os iprobāt?
Petr⁹ certe ac philipp⁹ ⁊ vxores habue
rūt ⁊ filias ēt viris nuptū dederūt. Sz
⁊ paulū nō tedet apl'm in q̄dā ep'la ſua
mentionē vel ſalutationē facere ꝯparꝫ
ſue: quam ſe ideo negat circūducere: vt
ad p̄dicationē euāgelij expeditior fiat.
Uerum qm̄ clementis fecim⁹ mentionē
abſurdum nō erit aliam q̄z eius memo
rabilem narrationem proferre quā in
ſeptimo eiuſdē operis libro ita inſeruit.
Aiunt inquit beatum petrum cū vidiſ-

ſet vxorem ſuam duci ad paſſionē gauiſum eſſe electionis gratia ac reuerſionis ad propriam domum: exclamaſſe poſt eam cum duceretur: ac proprio nomine compellantem dixiſſe. O coniunx memento domini. Talia erāt ſanctorū coniugia: taꝫ perfecta fuit affectio beatorum.

¶ Cap. xxv. de Johā. ⁊ philippi obitu.

OBitur qꝫ ō vite exitu petri vel pauli iam in ſuperioribus explanauimus: ſed ⁊ tempꝰ Johānis quo vita exceſſit ex parte iam diximꝰ: nunc ēt de loco quietis ſcdm fidem polycratis Epheſij epiſcopi edocere conueniens puto. Hic etenim polycrates victori epiſcopo vrbis Rome ſcribens: ⁊ ipſiꝰ ⁊ philippi apoſtoli: ac filiarum eius pariter meminit dicens. Sicut iam ſuperius inſeruimus quod magna lumina in Aſie partibus dormierūt: que reſuſcitabit dominus in nouiſſimo die aduentus ſui cū venerit in gloria: ⁊ requiret omnes ſanctos ſuos. Dico autē de philippo: inquit: q̄ fuit vnꝰ ex apoſtolis qui dormiuit apud Jerapolim. Sed et due eius filie mihi virgines conſenuere: et alia eius filia ſpirituſancto repleta permāſit apud Epheſum Et iohannes ille qui ſupra pectus dñi recumbebat: qui fuit ſacerdos dei pontificale petalū geſtās martyr ⁊ doctor optimꝰ apd Epheſum dormiuit. Hec etiaꝫ de locis: in quibus requieſcunt in ſummo pace adiecisse ſufficiat. Sed et gayꝰ: cuius ante mētio facta eſt: in dyalogo ſuo: quem cuꝫ proculo diſputans ſcribit: de filiabus philippi ſimul et obitu ipſius: conſonis vocibus memorat dicens. Poſt hoc autem pphetiſſe quattuor fuerāt philippi filie: cuius ſepulchrum eſt apud Jeropolym Aſie vrbē vna cū filiabꝰ ſuis. De his auteꝫ ⁊ Lucas in actibꝰ apoſtolorꝫ meminit: cum adhuc apud ceſareā degerēt: dicit ergo ita Venimus inquit ceſareā: ⁊ ingreſſi in domum philippi euangeliſte q̄ erat ex ſeptē māſimus apud eū. Huic auteꝫ erāt virgines filie quattuor pphetantes. His igit a nobis de apoſtolorꝫ tēpibus vel exceſſibus ꝓut potuimꝰ ex ſcripturis veterꝫ cōgregatis. Sꝫ ⁊ de ſcripturarū canonicarꝫ q̄ in auctoritate habeantur libris vel qui penitꝰ repudientur. Qui vero medij quodāmodo ad inſtructionem ab eccleſijs non etiā ad indubitantē auctoritatē recepti ſint cōſequēter expoſitis tēdamus ad cetera.

¶ Cap. xxvj. quomō Symeon hieroſolymorum eps mortem pro chriſto conſtantiſſime pertulit.

POſt Neronem Domitianūqꝫ: ſub hoc cuius nūc tpa memoramꝰ: p ſingulas ciuitates ex inſolētia ppl'i pſecutionē in noſtros accepimus motā.

A ¶ Quo in tpe. etiā Symeō Cleophe filiꝰ (quē ſcdm hieroſolymis ordinatū Epm ſupra edocuimus) p martyrium carnis vinculis reſolutꝰ eſt. Horum aſtipulator: ipſe ille eſt Egeſippꝰ: quē in pluribꝰ iam pduximus teſtem. Js ergo refert: q a quibuſdā hereticis accuſatus ſit ſupradictꝰ vir tanq̄ xp̄ianus ⁊ multis ſupplicijs afflictꝰ p multos dies: ita vt etiā iudex ipſe cū amicis ſuis ō eius patiētia miraretur. Et ad vltimū iuberet ſimili eū qua dñs ꝓtulit paſſionē vitam finire. Sed ⁊ ipſa verba q̄bus hec ꝓteſtat addere gratiꝰ puto. Ait ergo cū de hereticis diceret. Ex his igitur ipſis accuſauerūt q̄dē ſymeonem cleophe filiū: tanq̄ qui eſſet ex genere dauid ⁊ xp̄ianus. Et ita martyr effectus eſt: cū eſſet annorꝫ centū viginti ſub traiano Ceſare apud atticū conſularem. Addit aūt etiā hoc qd accuſatores eius cū in illis tpibus pquirerētur ſi qui ex genere dauid et ex regia tribu deſcēderent cōprehenſi ſunt inter ipſos Qd aūt ſymeō vnus fuerit ex ipſis auditoribus dñi: vel lōgeuitas eius inditio eſt vel euāgeliorꝫ fides vbi etiā mater eius maria cleophe vxor refert. Sꝫ ⁊ alios quoſdā idē ſcriptor refert pter eos de qbꝰ diximꝰ nepotes. Jude vniꝰ ex fratribꝰ dñi p idē tps ſupſtites inuētos et domitiani tēporibus martyres factos. hoc modo ſcribens. Venūt igitur hi ⁊

tur hi ⁊ preſunt omni eccleſie tāq̄ martyres et propinqui domini:et reddita pace eccleſie permanſerūt vſq̄ ad tpa traiani ceſaris:vſq̄quo cōſobrinus domini Symeon(de quo ſupra diximꝰ)filius cleophe calūniaȝ pateret̄ ab hereticis tanq̄ chriſtianus conſulari delatꝰ.Cūq̄ multo tpe ſupplicijs fuiſſet affectus martyrio cōſummatus eſt:oībus qui aderāt ⁊ ipſo iudice mirantibꝰ vt centum viginti annorum ſenex crucis ſupplicium pertuliſſet.

B ¶ Poſt hec idē ſcriptor addit etiā hoc qđ vſq̄ ad illa tempora virgo munda ⁊ immaculata pmanſit eccleſia. Corruptoribus veritatis ⁊ diuini verbi temeratoribus aut nunq̄ omnino extantibus aut etiā ſi quid forte fuerāt in occultis ⁊ abditis hiatibus terre deliteſcentibus.vt ꝟo ⁊ apoſtolorū chorus et omnis illa etas que a domino ſuſceperat viuevocis auditū de hac luce diſceſſit.tum velut in vacuā domū falſe doctrine impius ſe error immerſit et tāq̄ vbi nullus iā:diuini cēſus defenſor exiſteret.nudato vt aiūt capite corripientes arma mēdacij oppugnare aplicā veritatē nitunt̄.Sed iſtud bellū intrinſecus gerebat̄.Perſecutionū ꝟo extrinſecus pondus vrgebat eccleſiam ⁊ caȝ immenſe caterue martyrū quotidie iugulabant̄.vt Pliniꝰ ſcđs qui tunc ꝓuinciā amminiſtrabat multitudine iterem ptorum pmotus referret ad imperatorem q̄ innumera hoim milia quotidie obtruncarent̄:in quibus nihil omnino ſceleris deprehenderet̄ admiſſuȝ.aut aliquid contrariū romanis legibus geſtum niſi hoc ſolū q̄ antelucanos hymnos chriſto cuidam canerēt deo. Adulteria vero vel cetera huiuſmodi crimina apud eos illicita haberi ⁊ penitꝰ arceri.Cetera vero ſecundum leges eos agere communes.

¶ Capitulū vigeſimūſeptimū.q̄ traianus xp̄ianos vetuerit inquiri.

A D quem tunc Traianus reſcripti ſui auctoritate decernit.vt xp̄iani nō quidē req̄rant̄ ſi q̄ tñ inciderint puniāt̄ p qđ ex parte aliqua pſecutiōis ſedatū putabat̄ incēdiū. Sȝ his q̄ nequitiā ſuā aduerſum nos exercere cupiebāt ledēdi occaſio nō videbatur exēpta.Interdū eñ ppl's iſtigabat̄ interdū ēt iudex occaſionibꝰ vtebat̄:et negabat q̄ſitos quos punire voluiſſet oblatos:hec tertulianꝰ in apologetico ſuo dicit ex quo poſſunt iſtrui plenius ſcire cupientes.

O Bitur in vrbe roma tertius ab aplis clemēs nouē ānis ſacerdotio pfunctꝰ.Euariſto diuini ꝟbi tradit miniſteriū. In hieroſolymis ꝟo Symeōe de q̄ ſuperiꝰ diximꝰ defuncto iuſtꝰ q̄dā ex his q̄ de circūciſione ad fidē xp̄i venerāt epatū ſuſcepit. Quibꝰ tpibꝰ apud Aſiā ſuperat adhuc ⁊ florebat ex aplorū diſcipulis policarpꝰ myrneorū ecclie eps:⁊ papias ſilr apud Jerapolym ſacerdotium gerens.

¶ Capitu.xxix.de ignatio ⁊ epiſtolis eius. A

S Ed ⁊ i noſtra quoq̄ tpa fame celebritate vulgatꝰ ignatius apud anthiochiam poſt petruȝ ſcđa ſucceſſiōe epiſcopatū ſortitus eſt. Quē ſermo tradidit de ſyrie partibꝰ ad vrbē romā trāſmiſſuȝ ⁊ ꝓ martyrio xp̄i ad beſtias datū.Quiq̄ cuȝ p aſiam ſub cuſtodia nauigaret ſingulas quaſq̄ digrediēs ciuitates ecclie populos euangelicis cohortationibus edocebat in fide pſiſtere ⁊ obſeruare ſe ab hereticorū ꝯtagijs q̄ tūc primū copioſius ceperāt pullulare:⁊ diligentiꝰ ac tenatius apoſtolorū traditionibꝰ inhererent. Quas traditiones cautele gr̄a ⁊ nequid apud poſteros remaneret icerti etiā ſcriptis ſe aſſeruit epiſtolis reliq̄ſſe.Deniq̄ cuȝ ſmirnā veniſſet vbi erat Polycarpꝰ ſcribit ide vnā:epiſtolā ad epheſios eorūq̄ paſtorē in q̄ meminit ⁊ Oneſimi Aliaȝ magneſie ciuitati que.ſ.meādrū iacet. In q̄ ⁊ epi Damici mētionē facit.Sed ⁊ ecclie q̄ ē trallis ſcribit cuiꝰ pncipē tūc eſſe polimiū deſignauit.In ea ꝟo quaȝ

ad roma. ecclīam ſcribit depcatur eos ne ſe tāq̄ ſupplicijs ſuis pcētes velint ꝑuare martyrio. Et his poſt aliquanta vtit̄ v̄bis a ſyria inqt romā cū vſq; be-ſtijs terra mariq; ꝯpugno die ac nocte ꝯnex⁹ ꝛ colligat⁹ decē leopardis de mi-litib⁹ dico ad cuſtodiā datis: q̄ ex bn̄fi-cijs nr̄is ſeuiores fiūt. Sʒ ego eoꝝ neq̄tijs magis erudior nec tn̄ in hoc iuſtificat⁹ ſuʒ. O ſalutares beſtias q̄ ꝑparant mihi qn̄ veniēt qn̄ emittent qn̄ eis frui lʒ carnib⁹ meis quas ꝛ ego opto acriores parari ꝛ inuitabo ad deuorationeʒ mei ꝛ depcabor ne forte vt in nōnullis fecerūt timeāt ꝯtingere corpus meuʒ. Quinimo ꝛ ſi cūctabunt: ego vim faciā. Ego me ingerā. Date q̄ſo veniā ego noui qd̄ expediat mihi. Nunc incipio eſſe diſcipulus xp̄i. Faceſſat inuidia vel humani affect⁹ vel nequitie ſpūalis vt ieſum xp̄ʒ merear adipiſci. Ignes vel cruces beſtie diſp̄tiones oſſiū diſcerptioneſq; mēbroꝝ ac toti⁹ corporis pene ꝛ oīa in me vnū ſupplicia diaboli arte queſita conflent dum mō ieſum xp̄m merear adipiſci. Hec ꝛ multa alia his ſimilia ad diuerſas eccleſias ſcribit.

B ¶ Sʒ ꝛ polycarpū velut apl̄icum virū datis lr̄is anthiochenā ei ecclīam p̄cipue ꝯmendat ad ſmyrneos ſane ſcribens vtit̄ v̄bis quibuſdā (vnde aſſumptis neſcim⁹) quibus hec de ſaluatore ꝑloquit̄. Ego autē poſt reſurrectionē quoq; i carne eū ſcio fuiſſe ꝛ credo. Nā ꝛ cū veniſſet ad petrū ceteroſq; ait eis. Accedite ꝛ videte: q2 nō ſum demoniū incorporeum. Qui ꝛ cōtingentes eum crediderūt ei. Scit autem et hyreneus eius martyriū: ꝛ mentionē facit ſcriptorum eius p̄ hec v̄ba. Sicut dixit inquit quidā ex noſtris ꝓ martyrio chriſti dānatus ad beſtias. Frumētū inquit ego ſum dei beſtiaꝝ dentibus molor ꝛ ſubigor vt panis mūd⁹ efficiar chriſto. Sed ꝛ policarpus horum memoriā facit in epiſtola quā ad philippēſes ſcribit per hec. Depcor inquit omnes vos obediētie operam dare ꝛ meditari patientiaʒ quā vidiſtis in ignatio ꝛ ruſo ꝛ zoſimo beatis viris. Precipue aūt in paulo et ceteris apl̄is q̄ fuerūt apud vos ſcientes q2 hij omnes nō in vacuū ſed p̄ fidē ꝛ iuſticiā cucurrere vſq;quo ꝑuenirent ad locū ſibi a dn̄o preparatū. Cū quideʒ paſſionū eius participes extiterūt nec dilexere preſens ſeculū ſed eū ſolū qui pro ipſis ꝛ ꝓ nobis mortuus eſt et reſurrexit. Et poſt pauca ſubiungit. Scripſiſtis mihi ꝛ vos ꝛ ignatius vt ſi q̄s vadit ad ꝑtes ſyrie deferat lr̄as ad vos. Qd̄ faciā cū tēpus inuenero. Mittaʒ vobis ꝛ ignatij epl̄as ꝛ alias ſi que ſunt q̄ ad nos trāſmiſſe ſunt: ex quibus vtilitatem maximā capiatis continent eīm de fide ꝛ patiētia inſtructionē perfectā ſm̄ domini preceptuʒ. Hactenus de ignatio.

¶ Cap. xxx. de quibuſdaʒ euangeliſtis qui poſt apoſtolos claruerunt.

POſt hūc rexit ecclēſiā ciuitatis antiochene heros. Inter eoſdē ſane floruit vir eque inſignis Quadratus. Qui vna cū philippi filiabus in ꝓphetica gratia celeberrimus fuiſſe ꝑhibet̄. Sed ꝛ alij plurimi per illum tēpus apl̄orum diſcipuli ſuperſtites erant qui eccl̄ie fundamētis que ab illis locata fuerāt digniſſima deſup fidei edificia cōſtruebant augentes in oībus predicationē verbi domini: ꝛ ſalutaria ſemina regni celoꝝ per omnē terram latius diſſerētes. Deniq; nōnulli ex his ardētiore diuine philoſophie cupiditate ſuccenſi animas ſuas v̄bo dei cōſecrabāt explentes perfectionis ſalutare p̄ceptū: vt facultates ſuas primo indigentibus diuidētes expediti ad p̄dicandum euangeliū fierēt. Ut ſi quib⁹ forte prouincijs nomē fidei eſſet cognitum p̄dicarent primaq; apud eos fundamēta euāgelij collocātes atq; electis q̄buſq; ex ipſis officium regende eccl̄ie quā fundauerāt ꝯmittētes, Ipſi rurſuʒ ad alias gētes aliaſq; ꝓuincias properabāt: ꝛ euāgeliſtaꝝ fungebant̄ officio. Quoſq; ſilr̄ vt in exordio apl̄os diuinorū ſignoꝝ comitabant̄ effect⁹ ꝛ ſctī ſpūs grā ita vt videres vna allocutione integros ſimul populos ad cultū diuine religionis adduci ꝛ p̄dicantiū verbis nō

eſſe tardiorẽ audientium fidẽ. Uerũ qm̃ impoſſibile eſt nobis ſingulos enumerare qui poſt ap̃loꝝ p̃mas ſucceſſiões in eccleſijs q̃ per orbẽ terre ſunt vel p̃ncipes vel euãgeliſte fuerint vel paſtores illos tãtũmõ commemoraſſe ſufficiat quoꝝ libris inſerta ad nos vſq; fidei ⁊ p̄dicatiõis monumẽta venere. Ut clemẽtis ⁊ ignatij ceterorũq; quorũ ſuperius fecimus mentionem.

¶ Capitu. xxxi. de epiſtola clemẽtis ad corinthios ⁊ libris papie.

Clemens tamen in ep̃la quã ad corinthios ſcripſit meminit ep̃le pauli ad hebreos ⁊ vtitur eius teſtimonijs.

A ¶ Uñ ↄſtat q; ap̃ls tanq; hebreis mittendã patrio eã ſermone cõſcripſerit: ⁊ vt quidã tradũt, Lucã euãgeliſtã: alij aũt hunc ip̃m clemẽtẽ interp̃tatũ eſſe: qđ ⁊ magis verũ eſt: q; ⁊ ſtilus ipſe epiſtole clemẽtis cũ hac concordat et ſenſus nimirũ vtriuſq; ſcripture plurimam ſimilitudinẽ ferunt. Dicit̃ tñ eſſe alia clementis ep̃la cuius nos notitiã non accepimus. Sed ⁊ alia ei⁹ opuſcula nõ minima a nõnullis haberi p̃hibẽtur velut petri ⁊ appionis diſputatio: q̃ in vſu a veteribus habita minime reperimus: q; nec pura in eis ⁊ incorrupta apoſtolice fidei regula manſiſſe dep̃rehẽdit̃. Papie quoq; ferunt̃ quinq; libri qui attitulatur verborum dominicorũ explanatio horũ facit ⁊ Hyreneus mẽtionẽ p̃ hec verba. ¶ Hec aũt ⁊ papias iohannis auditor policarpi vo condiſcipulus ⁊ ſodalis vir vn⁹ ex antiquis: proteſtat̃ in p̃mo libro ſuo. Quinq; eñ volumina conſcripſit. Hec quidẽ hyreneus de papia. Ipſe vero de ſe indicat tanq; qui non ab ap̃lis ſed ab eoꝝ diſcipulis ſuſceperit fidem: p̃ hec v̾ba Nõ pigebit autẽ nos tibi oĩa que quondã a preſbyteris didicimus ⁊ bene retinemus recordãtes exponere cũ interp̃tationibus ſuis: ⁊ vt ſe coꝝ v̾itas habeat explicare. Neq; eñ multa dicentibus: ſed vera tradentib⁹ auſcultauim⁹ neq; his qui hominum precepta ſed qui domini mandata memorabant ab ipa veritate ſuſcepta. Quod ſi quando adueniſſet aliq̃s ex his qui ſecuti ſunt apoſtolos ab ipſo ſedulo explicabar quid Andreas qđ Petrus dixerit qđ autem Philipp⁹ vel Thomas quid vero Jacob⁹ quid Johãnes aut quid Mathe⁹ vel alius qui ex diſcipulis domini: q; ve Ariſtion vel iohannes p̃sbyter ceteriq; diſcipuli dicebant. Hec eñ tantũ mihi libroꝝ electiones p̄deſſe credebam q̃ntum viue vocis p̃ſentiſq; magiſteriũ. Sed mihi dignũ videt̃ intẽdere q; ſcđo nomẽ Johãnis enumerat et eũ quidẽ cuius primo meminit Petro ⁊ Jacobo ac Matheo ceteriſq; ap̃lis ſociat quem ſine dubio ip̃m euãgeliſtã eſſe et ap̃lm ↄſtat. Aliũ vero Johannẽ diſtinctione quadã facta extra ap̃loꝝ numerũ collocat, p̃ferẽs ei Ariſtionẽ quendã ⁊ euidẽter eũ p̃sbyterũ nominat: vt p̃ hec comprobet verum eſſe illud qđ quidã Aſiã ſcribunt q; duo ſint apud Epheſum ſepulchra ⁊ vtrumq; Johannis appellatur. Quibus ſi diligentius intẽdamus fortaſſis ſecundus hic erit Johannes ſi ille non creditur primus ſub cuius nomine reuelatio habetur que appellatur Johannis. Sed ⁊ hic ip̃e de quo nobis ſermo eſt Papias apoſtolorum ſe verba ab his qui ſecuti eos fuerant Ariſtione videlicet ⁊ Johanne presbytero aſſerit ſuſcepiſſe. Unde ⁊ frequenter nominatim in commentarijs ſuis a Johãne ⁊ ariſtione traditum ſibi de ſingulis quibuſq; commemorat. ¶ Meminit ſane idem ipſe etiam de quibuſdam mirabilibus in opere ſuo que preterеunda nemini cenſeo. Per philippi enim euãgeliſte filias ⁊ p̃hetiſſas hec ſibi tradita eſſe deſignat. Mortuũ reſurrexiſſe temporibus ſuis dicit. Sed ⁊ de Juſto qui cognominat⁹ eſt Barſabas refert miraculũ ingens quia venenũ biberit ⁊ nihil ex hoc triſte pertulerit p̃pter domini fidem. Juſtus autẽ ip̃e eſt hic qui poſt ſaluatoris aſcenſum a ſanctis apoſtolis cum Mathia ad apoſtolatus ſortem ſtatutus eſt ſicut in actibus apoſtolorum commemoratur. Dicit autem ⁊

alia plurima a maioribꝰ ſibi tradita mi
racula ⁊ nouas quaſdā parabolas ſal
uatoris ⁊ doctrinā incognitam magiſqꝫ
fabuloſam. Mille annos futuros poſt
reſurrectionem quibus corporaliter re
gnum chriſti in hac terra futurū ſit. Sꝫ
ego puto eū ſpirituales ⁊ miſticas apo
ſtolorum traditiones corporaliter ⁊ ſm
litteras ſuſcepiſſe nec potuiſſe diſcerne
re ea que illi i figuris velut lactātibus ⁊
paruulis loquebantur. Qui ⁊ reuera ēt
ex ipſis que cōſcripſit opuſculis exigui
ſenſus vir ꝯminus capacis oſtenditur.
Multis tñ poſt ſe eccl'iaſticis viris er
roris huius pbuit cauſas auctoritatē
dogmati tñ ex vetuſtate tribuens non
etiā ex rōne dictorum ſicut hyreneo ⁊ ſi
quis alius eū in hac parte viſus eſt ſe
qui. Alia quoqꝫ quāplurima ſupra me
morati Ariſtionis refert tanqꝫ ex vbis
domini tradita ⁊ Joannis preſbyteri
que ſi quis vult plenius noſcere ipſos
eius relegat libellos. Nos tñ illud aſſu
memus ex his qđ de Marco euangeli
ſta his protulit verbis: Etiā hoc inquit
preſbyter narrabat qđ Marcus inter
pres fuerit, Petri ⁊ quecūqꝫ meminerit
ab eo dicta conſcripſerit. Non tamen p
ordinē ea que a domino dicta ſunt vel
facta digeſſerit qꝛ non ipſe auditor dñi
fuerit vel ſectator ſed nouiſſime: vt dixi
petro adeſit ad vſum ac miniſteriū pre
dicandi non ad conſcribendos domini
ſermones. Itaqꝫ nihil peccauit Marcꝰ
in eo quod ita quedam ſcripſerit quaſi
qui paſſim audita recordari videatur.
Et hoc ſolum ſatis egit ne quid ex audi
tis omittere aut aliqđ falſum ſcriberet.
Hec de marco ſcribit papias. Sed ⁊ de
Matheo ita refert. Matheꝰ quidē ſcri
pſit hebreo ſermone, Interpretatus eſt
aūt ea que ſcripſit vnuſquiſqꝫ ſicut po
tuit. Hec etiā de Matheo. Utitur ſane
idē papias teſtimonijs ex epiſtola Jo
hannis prima et petri ſimiliter prima.
Simul ⁊ hyſtoriam quandā ſubiungit
de muliere adultera que accuſata eſt a
iudeis apud dñm. Habetur autem in
euangelio quod dicitur ſcđm hebreos
ſcripta iſta parabola. ſed de his iſta ſuf
ficiant.

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber quartus.

¶ Capitulū .j. de quorūdam epiſcoporum ſucceſſione ſimul iudeorum contra gentiles ſeditione.

Duodecimo an
no principatꝰ traiani
Ceſaris cerdō quem
paulo ante memora
uimus Alexādrinorū
gubernare plebē dic
obijt. Poſt quē quar
tus ab aptis, Primꝰ nōīe, ſacerdotij ini
bi iura ſuſcepit. Eadē tēpeſtate alexan
der quoqꝫ rome cū octauū annū, Euari
ſtus ſacerdotalis adminiſtratiōis iple
ſet: quinta ſucceſſione poſt petrum atqꝫ
paulum plebis gubernacula ſortitꝰ eſt.
Et quidem ſaluatoris noſtri inſtitutio
eccleſiarūqꝫ profectus creſcebat indies
Judeorum porro funera dēſiſſimis cla
dibus exagitabantur. ¶ Itaqꝫ poſtqꝫ
predictus impator annū octauūdecimū
principatꝰ ingreſſus eſt rurſus iudeoꝝ
tumultus exarſit. Quo magnꝰ mox nu
merus gētis eius occubuit. Nā ⁊ alexā
drie ⁊ per egyptū vel cirenē tanqꝫ atro
ci quodā ſeditioſoqꝫ ſpiritu exagitati.
primo ſimul cōmanentibus viciniſqꝫ gen
tibus inferre certamia. Tū deinde pau
latim ſeditiōe creſcente ſequēti iam an
no bellū publicū ⁊ nō minimū intulere,
Romano duci tūc lupo cuidā in partibꝰ
egypti: ac ſane primo plio iudeos ſecuta
victoria eſt. Sed gentiles qui ex acie fu
gerant irrumpentes alexādriā iudeos
ſi quos forte ibi repererūt captos in
terimere. Quoꝝ auxilio deſtituti reliq
qui apud Cyrenē rebelles extiterāt ve
lut deſperantes ad agros Egypti ⁊ ca
ſtella vaſtanda vertūtꝰ duce luca. Ad
uerſus hos imperator mittit cū exerci
tu peditū atqꝫ equitū ſed ⁊ nauali ma
nu: martium turbonē. Qui multis ſane
prelijs nec paruo tpe cōſumptis multa
milia iudeoꝝ nō modo apud cyrenem:
ſed ⁊ in egypto qui luce auxiliū ferebāt
proſtrauit ac pertulit.

¶ Capitulum.ij.qualia ſub traiano paſſi ſunt iudei.

PRinceps vero romanus etiam eos ꝗ apud meſopotamiã conſiſtebant iudeos ratꝰ ſimilia auſuros, Lutio quieto ꝑcipit de re ꝓuinciã fundituꝰ ac totam gẽtẽ penituꝰ excidere. Tũ ille directa acie magnã eorũ multitudine ſternit. Cuius facinoris gratia quietꝰ renumerationis vicez ab imperatore ꝓuincie iudee adeptus eſt preſidatũ. Sed hec etiã grecoꝝ gentiliũ hyſtoriographi ꝑ ſingulas quaſqꝫ etates eodẽ ordie memorie tradiderũt.

¶ Cap̃.iij. qui ſub adriano fidei deffenſiones ſcripſerint.

TRaiano autẽ viginti annis minus ſex menſibꝰ principatu perfuncto. Heliꝰ hadrianꝰ in ſceptro ſuccedit. Huic ꝗdratꝰ orõne ſplẽdidiſſima apologeticũ librũ pro nr̃a legione cõſcriptũ ⁊ validiſſimis cõmunitũ aſſertionibus obtulit. Qm̃ quidẽ maligni quidem hoies ſub eodez principe noſtros nitebantur inceſſere. Qui liber hodieqꝫ ſeruat̃ ⁊ apud nos ⁊ apud multos ex fratribꝰ noſtris. Ex quo volumine inditia magni cuiuſdã viri ⁊ mentis ac fidei aplice eius ſcꝫ qui cõſcripſerat colligunt. Idẽ igitur ipſe ſue antiquitatis ſpecimẽ talibꝰ exprimit verbis. Noſtri aũt ſaluatoris inquit opera ſemper aderant viua ⁊ vera in his ꝗ ſanati fuerant ⁊ in his ꝗ a mortuis excitati ſunt. Non eñ viſi ſunt tãtũmodo vel reſurgere vel ſanari: ſed perpetuo ab hoibus videbant̃ nõ tm̃ ſaluatore ꝑſente ſed et poſt diſceſſum eius multis tꝑibus ita vt aliquãti qui ab eo vel curati vel reſuſcitati ſunt etiã ad noſtra vſqꝫ tꝑa ꝑdurarint. Et de hoc quidẽ ſatis dictũ. Sed ⁊ ariſtides vir fidelis ⁊ pietate noſtre religionis imbutꝰ quadrato ſimile volumẽ ad adrianũ pro fide noſtre rõne conſcripſit: cuius etiã nunc ſcripta ſeruantur.

¶ Capitulum. iiij. de epiſcoporum alexandrinorum ⁊ hieroſolymorum ſucceſſione,

TErtio autem eiuſdẽ principatꝰ anno alexander ep̃s romane vrbis ſacerdotiũ ſimul ac vitã finiuiſt decennio expleto. Huic ſubrogat̃ ſixtus. Sed ⁊ alexãdrie eodẽ tꝑe defuncto Primo, duodecimo ſui ſacerdotij anno ep̃atũ Juſtus excepit. In hieroſolymis ſane epoꝝ tempora ſucceſſioneſqꝫ nullis ad integrũ monumẽtis ꝯſeruata reperimus eo ꝙ valde ad breue tẽpus mortis celeritate ꝑrepti ſacerdotio ſinguli quiqꝫ functi perhibeant̃: ita vt quãtũ ex veterũ lectione comperio ad tꝑa vſqꝫ principis hadriani ſub quo iudei excidium paſſi ſunt: tradant quindecim epoꝝ ſucceſſiões eẽ decurſas. Quos oẽs aiunt hebreos antiq̃ originis extitiſſe ⁊ ſcientiã xp̃i fideliter recepiſſe. Et ideo incunctanter ab his qui poterant de fidei merito iudicare ſacerdotio ꝗꝫ viſos eſſe digniſſimos: quippe cũ omnis tũc eccleſia ex hebreis fidelibꝰ coacerua ta firmataqꝫ videret̃ incipientibus ab apoſtolis ⁊ ꝑdurãtibus nimirũ vſqꝫ ad illud tp̃s excidij quo iudei iterũ deficiẽtes a romanis magnis rurſuz ꝑlijs ſubiugati ſunt. Igitur qꝛ per idem tp̃s aſſumere ep̃os ex circũciſione ceſſatũ eſt: neceſſarium videtur omnes a primo vſqꝫ ad id tp̃s enumerare pariter ſacerdotes. Primꝰ itaqꝫ iacobꝰ qui dñi frater eſt habitus. Poſt hunc ſymeõ electus eſt. Tertius iuſtus. zacheꝰ quartꝰ. deinde thobias quintꝰ. Beniamin ſextꝰ. ac ſeptimus iohannes. Tum mathias: quẽ philippus excepit. Cui decimus ſeneca ſubrogatꝰ eſt. Juſtus exinde: ac duodecimus leui. Poſt hunc effrem: ⁊ quartuſdecimus ioſeph. Ac finis oium iudas. Iſti ſunt fere oẽs qui hieroſolymi ep̃i ab apl'is ad illa vſqꝫ tempora ꝗ ſuperiꝰ deſignauimus plebi illi ex circũciſione prefuerũt. ¶ Rome aũt duodecimo anno memorati principatus, Sixto duodecim annis eccleſie gubernaculis functo thelesphorus ſeptimꝰ apl'is ſubrogat̃. Anno poſt quẽ ⁊ vno mẽſe alexãdrine eccleſie moderamẽ eumeneꝰ ſexta ſucceſſione ſuſcepit: cũ deceſſor eius

vndecim annis populo prefuiſſet.

¶ Cap̄.v.nouiſſimum iudeoꝝ exꝭcidium ſub adriano.

VErum iudaicis motibus ac factionib⁹ rurſus ad maiora ꝑgreſſis rufus iudee preſidens armata manu ſibi ab imꝑatore decreta:inſolentiaꝫ gentis acerrime cōprimebat: multa milia paſſim viroꝝ feminarum puerorumq̨ conficiens:quorum terras iure belli:romano vendicabat imperio. Tꝑe quo iſta gerebant̄:ducebat exercitum iudeoꝝ Barchochadas quidam qḋ nomen ſignificat ſtellam: ceterū vir crudelis et ſceleſtus. Sed ex vocabulo ſuo velut vilibus mancipijs perſuadebat:ſe ob ſalutē coꝝ ſidus magnū celit⁹ eſſe delapſum:egris.mortalibus longa obſcuritate damnatis ferre lucis auxiliū.Igitur cum maxime belli huius fomenta cōcreſcerēt:octauodecimo anno principatus eiuſdē:apud bethara oppidum preualidum hieroſolymis vicinū: cum longiorā romanis tenderetur obſidio:fame ac ſiti perduellib⁹ intrinſecus ad extremū internitionis adductis poſt q̄ dux ipſe precipue meritas ſuo facinore penas luit:omnis hec natio iā ex illo ab omni regione finitima hieroſolimorū penitus arcebatur cū ſanctione diuine legis:tum maxime cōſtitutionibus ⁊ decretis Adriani ita vt ne de celſiori q̄dem proſpectu:emin⁹ eis ſalteꝫ paternuꝫ ſolū prophanis obtutib⁹ liceret inſpicere.Ariſtopelleus hyſtoriograph⁹ iſta proſequitur.Ita factum eſt:vt ciuitas poſt interitum iudaice gentis incolis mox in eam peregrine nationis confluentibus permutatis ciuib⁹ etiā ipſa helia appellaret̄:ex cognomento imperatoris helij Adriani.Et vt in romanorū ius tota conuerſa ritum pariter mutaret ac nomen.

¶ Cap̄.vj.de pſeudo ſcriptorib⁹ ⁊ apoſtolis quos hiſdē tꝑib⁹ demō excitauit.

IGitur ex gentib⁹ vt inibi cepit eccleſia ꝯgregari:primus poſt eṗos ex circūciſione: ſacerdotiū ciuitatis illius accepit marcus. Cūq̨ iaꝫ refulgentibus in modū clariſſimoꝝ ſiderum eccleſijs vbiq̨ terrarū vigente etiā ꝑ omne genus hoim fide: qua cuncti pariter in ſaluatorem ac dominum noſtrum ieſum xp̄m:integre ⁊ cōſtanter crediderant:ille totius bonitatis emulus demon:vt pote veritatis inimicus: ⁊ ſalutis humane hoſtis perpetu⁹: oīa molimina cōtra deū eccleſiā verſans: q̄ pri⁹ exteri⁹ eam perſecutionib⁹ ⁊ hoſtilib⁹ oppugnauerat:nūc malignis quibuſdā viris ⁊ deceptoribus repertis inteſtino bello eā quatere nitit̄.Scilicet vt fraudulenti fallaceſq̨ homines. noſtre religionis ſimulato tantum nomine induti:fideliū quidē ſi quos forte perſuaſionis ſue fraude deciperent ꝓfundarent ignorātes vero ꝯfidei noſtre miſterium:peruerſis ⁊ feralib⁹ ſuis geſtis vel aſſertionib⁹ impeditos a deſiderio vere fidei ⁊ ſalutis longius ſummouerent. Igit̄ humani generis deceptor antiquus poſt menandrū quē ſupra retulimus ſymonis ſucceſſorē velut quandā beſtiā bino ore ſibilāteꝫ biniſq̨ linguis diabolica venena vibrātē ſaturniū quēdā antiochie gentiū ⁊ baſilidem alexādrie ortū produxit.Quorum vterq̨ ſuis in regionib⁹ officinas impie ac deo inuiſe ꝯdidit diſcipline.Et quidem in oībus pene ſaturniū eadē que menandrū ꝯmētatū eſſe ſignificat hyrene⁹. Baſilidem vero ꝑtextu iuſtitie doctrine immēſum te tēdiſſe mētis īpie cogitatū dū ꝓdigioſa fabularū figmēta ſibimet ꝯplacerēt.

¶ Cap̄.vij. de ſcriptorib⁹ eccleſiaſticis qui ea tempeſtate claruerunt.

SEd e cōtra multi adꝭmodū eccleſiaſtici viri pro ꝟitate fortiter ſtare:ac ſcriptis quoq̨ ⁊ aſſertionibus ꝟa rōne ſubnixis ꝓ ap̄lica ⁊ eccl̄iaſtica traditiōe certare vt ex libroꝝ monumētis ēt poſterꝫ ad cauēda hereticoꝝ venena munimē ⁊ ſubſidiū ꝑberet̄.E qb⁹ ꝑuenit ad nos liber celeberrimi ſcriptorꝫ ei⁹ tꝑis agrippe caſtoris ꝯfutationem baſilidis validiſſimā ꝯtinēs ꝑ quē ꝟſutia ⁊ calliditas viri ad decipiēdū nimis apta

detegitur. Deniqꝫ cũ publicaret ei⁹ archana dixit eũ de euãgelio quidẽ quattuor ꝛ viginti cõmentarios condidiſſe. Prophetas ꝟo ſibimet nũcupaſſe quoſdam barchabani: ꝛ barchob alioſqꝫ qui nunqꝫ extiterunt. Quos ipſe tñ cõſtitueꝛit ſibi ac barbarꝫ vocabulis vt eſſet appellatio ipſa terribilis nominarit. Docere etiam eũ refert: imolata abſqꝫ vllo reſpectu conſcientie deguſtanda ꝛ ſine ſcrupulo atqꝫ indifferenter fidẽ negandam perſecutiõis tꝑibus. Sectatoreſqꝫ ſuos ad morẽ pythagoricum docuit quinquẽnio ſilere. Addit alia quoqꝫ nõ pauca quib⁹ ſecte huius errorem penitus a ſe deprehenſum ꝛ cõfutatum eſſe declarat. ❡ Sꝫ ꝛ hyreneus ſcribit coeuũ tꝑe ꝛ moribus memoratoꝝ fuiſſe carpocratẽ quendã ſuperſtitionis alteri⁹ qui gnoſtici appellant̃ vocabulo ab ſcientia cõficto auctorẽ q̃ ſane ꝟſtigia ſymonis magi non vt ille clã. ſed publice ac palã tradebat: ꝛ velut pro ſummis atqꝫ optimis ſtudijs laudẽ cõfeſſam ac publicaꝫ de nefarijs artib⁹ a deceptis auditoribus reqrebat ꝛ magicas tenebras i luce publica perorabat. De amatorijs dũtaxat ſõnijſqꝫ imiſſis a demonijs ꝑ hacdris alijſqꝫ ſitibus fraudibus. deqꝫ his cõſequẽter doceri oportere oẽm hoiem decernebat q̃ ad ꝑfectionẽ ſui miſterij vl̃ potius ſceleris cuperet peruenire: aſſerens nõ aliter vnũquẽqꝫ effugere poſſe mundi hui⁹ principes vel declinare niſi per huiuſcemodi facinora ſua cuiqꝫ nefaria debita ſoluerentur.

B ❡ His igitur ille totius boni emulus vtẽs ſue malignitatis miniſtris taꝫ eos q̃ poſt fidẽ ab his decipiebant̃ rapiebat ad tenebras ſempiternas qꝫ alios q̃ necdũ crediderant (tãqꝫ hec eſſet noſtre religiõis infamia) ſummouebat a fide: dũ ob execrabilẽ hoꝝ hoim vitã ipſam xp̃ianoꝝ profeſſionẽ audiẽs quiſqꝫ vitaret. Nec aliũde tunc ſuſpitio de nobis tãqꝫ de vere impijs et inceſtis fuerat exorta qua aſſereret̃ illicitꝫ plebẽ noſtrã ſtupris ꝛ ꝓmiſcue habitis in matribus ac ſororibus pollui atqꝫ execrãdis ifanticidijs dapibus funeſtari: ſꝫ nõ in longũ durauit infamia vbi ſeipſa cepit veritas aperire. Quinimmo et clarius ac ſplẽdidi⁹ illuſceſſente vita noſtrorũ extinguebatur cõtinuo ſuperſtitioſi caligo figmenti. Et ſingulis quibuſqꝫ ſectis q̃ aduerſum veritatẽ exorte fuerãt euaneſcẽtibus vel in multifidas ac multiformes ſpecies diſſluẽtib⁹ ꝓficiebat ꝛ extollebat̃ indies ſolus vere et catholice eccleſie ſplendor nulla tẽporũ varietate fucatus: q: caſtimonia ſui ac puritate ꝛ diuine conuerſationis gloria ꝑ omne genus hominũ ſapientia: doctrina: fide: ꝛ actibus refulgebat. Etenĩ ipſo confeſtim tꝑe quo ceperat opprobrij huius flãma reſtincta eſt. Permãſit aũt apud ſinguloꝝ mentes veritas que ſuis ſemꝑ viribus nitens cõuincit ꝛ arguit falſitatẽ nec paſſa ẽ adulterino maledictorũ fuco eccleſie caſtitatẽ pudicitiãqꝫ lacerari. Intantũ vt ex illo ad noſtra vſqꝫ tꝑa: nullus tam ſeue mentis extiterit q̃ honeſtatem ꝛ caſtimoniã plebis noſtre ore ſacrilego cõcinnatis macularet opprobrijs. Sed ad romanos ꝛ ad grecos ad ſchytas ꝛ barbaros ꝛ ad ipſas pene in vltimis orbis partib⁹ recõditas nationes in tm̃ ſuauis odor de eccleſie geſtis ꝛ diuinum quãdã reſpirãs ſancte cõuerſationis aura peruenit: intm̃ ad aures oim ac mentes felix xp̃ianorum fama peruecta eſt: vt omne hoim genus legibus et ſuperſtitionibus patrijs relictꝫ ad fidẽ ſe cõuerteret xp̃i. Omniſqꝫ barbaries genuina feritate depoſita ad ieſum xp̃m concurreret: ꝛ diſceret ab eo q: mitis eſt ꝛ humilis corde.

C ❡ Extiterunt preterea ꝑ diuinam gratiã viri ea tempeſtate eruditiſſimi: q̃ ꝓbabiliter ꝛ ſufficienter obſcena hereticoꝝ cõmenta conuincerent ꝛ quid vera fides in eccleſia catholica caſtitatis haberet oſtenderent. In quibus egeſippus celeberrimus habebat̃: qui itegerrimã traditionẽ apoſtolice predicatiõis ſimplici ſermone conſcriptam in quinqꝫ libris memorie tradidit. Ubi et de ſuis ipſe temporibus aliquãta commemorat ꝛ de quibuſdã qui ſimulachra coluerãt talia quedã ſcribit. Quibus inq̃t templa immo potius ſepulchra fecerũt ſicut etiã nunc videmus. Ex quibus eſt

vnus antinous ſeruus adriani ceſaris
cui agones annui celebrantur qui anti-
noij appellantur noſtris adhuc tempo
ribus inſtituti. Nam ꝛ ciuitatem condi
dit eius nomini antinoꝛum. ꝛ tēplū eī ꝛ
ſacerdotes inſtituit ac ꝓphetas. Sꝫ et
iuſtinus fideliſſim⁹ noſtre philoſophie
ſectatoꝛ ꝛ in grecoꝝ diſciplinis erudi-
tiſſim⁹ ſcribens ad antoninū, Apologe
ticū ꝓ noſtra religione librū hoꝝ me-
minit ita dicēs. Non mihi videt abſur
dum meminiſſe in his etiam de anti-
no. qđ nuper geſtum eſt: quē oēs timo-
re pꝛincipis quaſi deū colere ceperunt.
Cū bene nouerint quis qualiſue paulo
ante fuerit ꝛ vnde duxerit genus. Idē
quoqꝫ ipſe etiā iudaici belli qđ tunc ge
rebat memoꝛiam faciens talia quedā
refert. Etenī in hoc qđ nūc gerit iudai-
co bello barchochabas pꝛinceps iudai
ce factionis chꝛiſtianos ſolos niſi nega
rent chꝛiſtum tamqꝫ blaſphemos ad ſup
plicia rapi iubebat. In quibuslibus et
de conuerſione ſua quam habuit a gen
tili philoſophia ad vere religionis fi-
dem: ꝙ non abſqꝫ ꝓbabili ratione ꝛ exa
minato iudicio ad hec cōuerſus ſit hoc
modo ſcribit. Nam ꝛ ego ipſe inquit ſe
ctis platonicis inſtitutus: audiēs infa
mari chꝛiſtianos: ꝛ videns eos impauí
dos ad ſuſcipiendā moꝛtē: atqꝫ omne
ſuppliciū tolerandū, conſiderabam ꝙ
impoſſibile eſſet malicia eos ꝛ in libidi
ne conuerſari. Quis enim aliquādo vo
luptuoſus ꝛ luxurijs deditus, ꝛ qui hu
manis carnibus veſci delicias putet:
moꝛtē libēter amplectitur qua ſcꝫ ipſa
confeſtim careat pꝛo qua infamari ma
luit voluptate. Quinimmo viuere per
petuo ſi liceret ꝛ lateret iudicia: in hoc
magis operam daret: nedū ſemetipſuꝫ
ſtatute ad pꝛofeſſe moꝛti ſtuderet offer
re. Sed et idem ipſe vir ſcribit Adria-
nū pꝛincipem: ſuſceptis a ſerenio gra-
tiano clariſſimo viro pꝛeſide litteris in
quibus de chꝛiſtianis percontabatur
reſcripſiſſe: ꝙ non eſſet iuſtum chꝛiſtia
nos nulli⁹ criminis reos abſqꝫ iudicio
legibuſqꝫ puniri. Simul ꝛ exemplum
epiſtole ipſius ſubijcit continētis hūc
modum.

¶ Capitulū. viij. de Epiſtola Adria
ni que perſecutionem in noſtros pa
rumper repꝛeſſit.

Exemplū epi-
ſtole imperatoꝛis Adria-
ni ad minutiū fundanium
pꝛocōſulem Aſie. Accepi
litteras ad me ſcriptas a deceſſoꝛe tuo
Serenio gratiano clariſſimo viro: et
nō placet mihi relationē ſilētio pterire
ne innoxij pturbentur et calumniato-
ribus latrocinandi tribuatur occaſio.
Itaqꝫ ſi euidēter ꝓuinciales huic peti
tioni ſue adeſſe valent aduerſum xpia-
nos vt pꝛo tribunali eos in aliquo ar-
guāt hoc his exequi non ꝓhibeo. Pꝛe
cib⁹ aūt in hoc ſolis ꝛ acclamationibus
vti eis nō pmitto. Etenī multo equius
eſt ſi quis volet accuſare: te cognoſcere
de obiectis. Si quis igitur accuſat et
ꝓbat aduerſum leges qcqꝫ. agere me
moꝛatos hoīes ꝓ merito peccatoꝝum
etiā ſupplicia ſtatues. Illud me hercle
magnopere curabis vt ſi qs calūnie grā:
quēqꝫ hoꝝ poſtulauerit reū in hunc ꝓ
ſui neqtia ſupplicijs ſeuioꝛib⁹ vidices.

¶ Capitulum nonum de ſucceſſio-
ne quoꝛundam epiſcopoꝛum Ro-
me ꝛ Alexandrie.

VErum adria
nus poſt hec viceſimo pꝛi
mo anno ſui pꝛincipatus
diē obijt. Et antoninus co
gnomento pius romanū ſuſcepit im-
perium. Hui⁹ pꝛimo anno Teleſpho-
rus annis vndecim ſacerdotio in vꝛbe
romana amminiſtrato vita deceſſit: et hi
ginus epiſcopatus ſoꝛtem romane ſu-
ſcepit eccleſie. Ueruntamen hyreneus
refert Teleſphoꝛum martyꝛio vitā fi
niſſe: ſimul indicans hyginī epiſcopi
tēpoꝛibus Ualentinum auctoꝛem valē
tiniane hereſis extitiſſe: ꝛ cerdonē quē
dam erroꝛis illius pꝛincipem: quem po
ſtea Martiō ſecutus eſt. eoſqꝫ vno tem
poꝛe rome: ſed ꝛ diuerſis imperātibus
aſſeruiſſe. Scribit autem ita.

¶ Capitulum decimum. de quibuſdā
pſeudo apoſtolis.

NAm valentinus venit romã ſub hygino. Inualuit autẽ tẽporibus piỹ ⁊ ad anicetũ vſq; durauit. Ceſdo vero: qui ante marcionem fuit: ⁊ ipſe ſub igino: qui erat in vrbe roma ab apoſtolo nonus epiſcopus venit. Qui tamen aliquando quidem quaſi penitens ⁊ errorem confitens excuſabat: aliquando rurſum occulte: interdum etiam publice impietatem docebat. In quo conuictus: a cetu fraternitatis arcetur. Hec aũt dixit hyrene⁹ in tertio aduerſus hereſes libro. In primo autem libro nihilominus de cerdone hec dixit. Ceſdo vero a ſectatorib⁹ ſymonis impietatis ſue occaſionibus ſumptis romam venit ſub higino: ibiq; docuit q̃ is q̃ a lege ⁊ pphetis predicatus eſt deus. non eſſet ipſe pater dñi noſtri ieſu xp̃i. Quia ille quidẽ notus eſſet: hic autem ignotus eſt. Et ille iuſtus: hic autẽ bonus. Cui ſuccedens marcion ponticus abſq; reuerẽtia vlla blaſphemans: auxit doctoris inſaniez. idẽ quoq; ipſe hyreneus immenſum pfundũ valentini erroris de materia et ceteris validiſſime coarguit. Et ſerpẽtis in modũ cecis ſemetipſ latebris ob tegentem in lucez ptrahit ac denudat. His adiũgit de marco quodam quez dicit magis artibus imbutũ appꝛime enituiſſe. De cuius prophanis ſuperſtitionibus ⁊ archanis nõ tã ſacris q̃ ſacrilegis et miſticis miſterijs ita ſcribit. Et eni quidam eorum thalamũ ꝯſtruũt et nefariũ quoddã initiandi celebrant genus tanq̃ ſecretis q̃buſdã carminibus ac verbis: non tam ſacris quam execrabilibus eum qui introducitur cõſecrantes. Spirituales nuptias aiunt eſſe q̃ faciunt: inſtar videlicet ſupernarum coniugationum. Adducentes vero eos ad aliquam aquam et baptizantes. hec ſuper eos proferunt verba. In noĩe aiũt ignoti patris omnium: ⁊ in veritate omnium matre: ⁊ in eo qui deſcendit in ieſum. Alij ꝟo hebraica nomina ad pauorẽ audiẽtiũ ſup eos quos initiãt terribiliter obloquunt. Hec de ſectatoribus marci hyreneus ſcribit.

B Quarto aũt epiſcopat⁹ ſui anno cuz deceſſiſſet higinus romane eccleſie ſacerdotium pius ſuſcepit. Apud alexandriam vero Marcus: tertiodecimo anno ep̃atus ſui eumenide defuncto. Qui Marcus cũ decẽ annis ſacerdotiũ miniſtraſſet. Celadioni poſt obitũ ſuuz eccl̃ie gubernacula dereliquit. Pius ꝟo in vrbe roma quindecim annis in ſacerdotio expletus Aniceto poſt ſe tradidit ſedẽ. Cuius temporibus egeſyppus refert ſemetipſum romam veniſſe. ⁊ permanſiſſe inibi: vſq; ad eleutherij q̃ poſt Anicetum ſubrogatus eſt epiſcopatũ. Quibus temporibus ſimul florebat iuſtinus in habitu philoſophi. diuinum predicans verbum: et fidei noſtre rationem tam ſcriptis voluminibus q̃ viue vocis aſſertione defendens. Qui et aduerſum martionez ſcribens commemorat de eo q̃ adhuc ſupereſſet eo tempore quo ſcribebat. Deniq; ita ait. Marcion ꝟo quidam ponticus qui hodieq; ſupeſt: docet hoĩes alium credere eſſe deum: maiorez conditore deo. Hec ille hominibus ingerens: ⁊ demonibus ad iutorib⁹ vtens: multis blaſphemare pſuaſit. vt negarent creatorẽ oĩm deum ipſum eſſe patrẽ chriſti: ſed aliũ quendam qui quaſi maior hoc eſſet ⁊ tñ omnes ſectatores ei⁹ xp̃iani appellantur. Ita nimirũ ſicut oẽs cõi vocabulo cum diuerſe ſint ſecte philoſophi nuncupantur. Sz ⁊ poſt pauca nihilominus dicit Eſt autẽ ⁊ nobis liber aduerſus oẽs hereſes compoſitus: quem ſi vultis decurrere dabimus.

Cap̃.xi. de iuſtini defenſione.

HIc autẽ ipſe iuſtin⁹ ſcribit etiã ꝯ paganos volumẽ inſigne. Sz ⁊ alios libros p noſtra religiõe: in q̃bus ad Antoniũ principẽ q̃ cognominatus eſt Pius: ſermonẽ dirigit Scribẽs ⁊ ad ſenatũ. In vrbe etẽi roma maxime ꝯſiſtebat. Deniq; in vno ex his libris: et de ſemetipſo volẽs q̃s vel vñ eſſet oñdere

hoc mō ſcribit. Impatori elio adriano
Antonio pio Ceſari auguſto ⁊ veriſſi=
mo philoſopho: ⁊ lucio philoſopho ce=
ſaris ꝓprio filio ac pij adoptiuo amato
ri ſapiētie ⁊ ſacro ſenatui atq̧ oī ꝑplo
romano ꝓ viris ex omni genere hoim
ꝯgregatis: ⁊ iniuſto alio laborantibus
ac non digna patiētibus. Juſtin⁹ priſci
filius bacchiadis ex vrbe neapoli pale
ſtine: vn⁹ ꝓ omnib⁹ defero poſtulatū.
Sed ⁊ interpellat⁹ idem imperator in
aſia ab ijs q̇ vario iniuriarū genere af=
fligebātur: tale reſcriptū ad vniuerſos
Aſie populos ꝓmulgauit.

¶ Cap. xij. epiſtola ceſaris Antoni=
ni ad aſianos ꝓ defenſiōe noſtrorum.

Imperator ce
ſar marcus aurelius anto=
ninus auguſtus armenic⁹:
pōtifex maxim⁹ tribunitie
poteſtatis quindecies: cōſul tertio vni
uerſis ſimul plebibus aſie ſalutē. Ego
quidem nō ambigo etiā ipſis dijs cure
eſſe ne quis noxius lateat. Multo em̄
magis ipſis cōuenit punire eos qui ſi=
bi immolare nolunt q̄ vobis. Sed vos
cōfirmatis eorum quos perſequimini
ſententiam quam de vobis habent di=
centes vos impios ⁊ ſine deo eſſe. Un=
de ⁊ optabili⁹ habent: ⁊ animā pone=
re ꝓ deo ſuo: ⁊ mortē libenter amplecti:
q̄ vobis talibus acquieſcere ⁊ in veſtre
religionis iura cōcedere. De motibus
autē terre qui vel facti ſunt: vel etiā nūc
fiunt abſurdū non erit merorem vr̄m
iuſta commotione ſolari. Quoniam q̇=
dem comperi q̄ in huiuſcemodi rebus
ad illorum inuidiam communes caſus
transfertis: in quo illi quidem maiorē
fiduciā accipiunt apud deum. Uos au
tem in omni tempore quo de talibus
ignoratis, ceteros quidem deos negli
gitis. Cultū vero immortalis dei: quē
chriſtiani colunt expellitis et deturba
tis: vſq̧ ad mortem cultores illius ob=
ſeruantie ꝑſequentes. Sup q̇bus pluri
mi ex ꝓuincijs iudices: etiā venerabili
patri noſtro ſcripſerant. Quib⁹ reſcri=
ptū eſt ab eo: vt nihil oīno moleſtie hu
iuſcemodi hoibus generarēt niſi forte
arguerent aliq̇d aduerſum romani re=
gni ſtatutū moliri. Sed ⁊ mihi ipſi de
his quam plurimi retulerūt. Quib⁹ ego
paternam ſecutus ſententiam pari mo
deratione reſcripſi: q̄ ſi q̇s ꝑſiſtit: hu=
iuſcemodi hominib⁹ abſq̧ vllo crimine
mouere negocia: ille quidē qui defert⁹
ꝓ hoc noīe fuerit abſoluatur ēt ſi ꝓba
tur id eſſe quod ei obijcitur xp̄ianus is
autē qui crimen obtendit: reus pene
ipſius quā obiecit exiſtat. Propoſita
epheſi publice in conuentu Aſie.

¶ Cap. xiij. de policarpo apoſtolo=
rum diſcipulo.

Hec ita geſta
eſſe teſtatur etiam Melito
ep̄s eccl̄ie Sardēſis in eo li
bro quē ad imperatorem
[redacted] Uerum ꝓ fide noſtra ac religiōe cō
ſcripſit. Qua tēpeſtate etiā Aniceto ro
mane eccleſie ꝑſidente: Policarpū ro=
mā veniſſe atq̧ habuiſſe ſermonē cum
ipſo Aniceto de paſche die: Hyreneus
refert. Sz ⁊ alia quedā d̄ eodē Polycar
po ſcribit. q̄ mihi dignū videt̄ corpori
huic nr̄e narrationis inſerere. Tertio
igit̄ libro aduerſus hereſes: hec d̄ eo cō
memorat Hyrene⁹. Policarp⁹ inq̇t qui
nō ſolū ab apoſtolis erudit⁹ eſt neq̧ ſo
lū ꝯuerſatus eſt cū ijs q̇ dn̄m viderāt ſz
ab ipſis ordinat⁹ eſt Smyrneorum eccl̄ie
ep̄s. Quē nos quoq̧ i prīa etate noſtra
vidimus. Diu etem̄ ꝑmanſit in vita ⁊
longeua etate ꝑdurans: nobilis viuē=
do ſed ⁊ moriendo nobilior extitit q̇ppe
q̇ vitā martyrio terminauit. Docebat
autē ſemꝑ ea q̄ ab ap̄lis ipſe didicerat
⁊ eccleſie hec tradebat q̄ ſola vera ducē
da ſunt. Quorum teſtes ſunt omnes
eccleſie que in Aſia conſtitute ſunt ⁊ q̇
per tēpus etiam nunc in Polycarpi ſuc
ceſſione ꝑdurant. Multo aūt verior et
fidedignior: hic autor eccleſie ēſt ⁊ veri
tatiſ teſtis: q̄ valētinus ⁊ Marciō ⁊ cete
ri ꝑuerſe mētis hoies. Qui ēt ſub Ani=
ceto romā ꝓrexit: ⁊ multos ex ſupradi=
ctis hereticis ad eccl̄iam dei conuertit
hāc ſolā ꝑdicans tenēdā eſſe veritatē
quam ipſe ſciret ſe ab ap̄lis ſuſcepiſſe
quā ⁊ tradebat eccl̄ie. Et ſunt adhuc ēt

nunc qui audierunt ab ipſo: q Johan-
nes apoſtol⁹ diſcipul⁹ dñi apud Ephe
ſum cum balneas lauãdi grã fuiſſet in
greſſ⁹: ⁊ vidiſſet ibi Cherinthũ exluiſ-
ſet cõtinuo ⁊ diſceſſiſſet nõ lotus dicẽs
Fugiam⁹ hinc ne ⁊ balnee ipſe corruãt
in qbus cherinth⁹ lauat veritatꝫ inimi
cus. Idẽ etiã policarpus Marcioni ali
qñ cũ occurriſſet diceñti ſibi agnoſce nos.
Reſpondit. Agnoſco primogenitũ Sa
thane. Tanta tunc apoſtoli atqꝫ eorũ
diſcipuli in religiõe cautela vtebantur
vt ne verbi quidem communionem cũ
aliquo eorum qui a veritate deuiaue-
rant habere paterentur. Sicut ⁊ pau-
lus dicit. Hereticuꝫ hominem poſt vnã
et alteram correptionem deuita: ſciẽs
quia peruerſus eſt huiuſcemodi ⁊ pec-
cat: cum ſit a ſemetipſo damnatus. Ex-
tat et epiſtola Polycarpi ad philippen-
ſes ſcripta peruali da. Ex qua formam
fidei eius ac predicationis, ſi quis for-
te ſalutis ſue ſollicitudinẽ gerit capere
põt. Hacten⁹ Hyrene⁹. Polycarp⁹ ꝟo
in ipſa ep̃la quã ad Philippen. ſcripſe
rat vtitꝫ teſtimonijs de pria petri ep̃la.
B Sed enim Antonino qui pi⁹ co-
gnominatus eſt viceſimo ⁊ ſecundo an
no principatus exacto: Marcus Aure
lius Uerus: ⁊ Antoninus filius eius:
cum lucio fratre ſuccedunt. Quo in tẽ-
pore Polycarpus maximis pſecutioni
bus Aſiam quatientibus: vitam marty-
rio finiuit. De quo plane neceſſarium
duximus memorie tradere maxime cũ
ſcripta extet epiſtola: ex perſona eccle-
ſie Smyrneorũ ad Ponti eccleſias da
ta: que de martyrij eius beato fine deſi
gnat. Cuius exemplum infraſcriptum
eſt. Eccleſia dei que eſt apud Smyrnã
eccleſie dei conſtitute apud Philemo-
lium: ⁊ omnibus qui vbiqꝫ ſunt ſanctis
eccleſijs catholicis: miſericordia ⁊ pax
⁊ charitas dei patris ⁊ domini noſtri ie
ſu xp̃i multiplicet. Scripſimus vobis
fratres de martyribus, et de beato Po
lycarpo: qui velut ſignaculo quodam
martyrij ſui finem perſecutioni poſuit.
et paulo poſt deſcribentes etiam cete
rorum martyrum agones talia quedã
ſcribunt: deterrere etenim volentes in-
ſpectantem populũ: nunc flagris vſqꝫ
ad interiora viſcerum martyres lania-
bant: ita vt abdita corporis et que na-
tura in archanis locauerat nudarẽtur.
Nunc autem marinas cocleas, que cõ-
chilis vocant: et acuta queqꝫ fragmen
ta in dorſum ſupinatis martyribus ſub
ſternebant. In quibus omne tormenti
genus ⁊ pene ſpeciem conſumentes ad
vltimum deuorandos eos beſtijs expo
nebant. Sed in his precipue deſigna-
tur vir fortiſſimus eſt floruiſſe: Germa-
nicus nomine qui per gratiam diuinã
⁊ meritum virtutis: metum corpore fra
gilitatis excluſit. Uolẽte namqꝫ procon-
ſule perſuaſionibus aggredi virum et
obijcere ei prime etatis florem debere
eum ſuimetipſius miſerationem cape-
re. Ille nihil moratus ſponte dicit pre-
paratam ſibi beſtiam prouocaſſe: velu-
ti tardantes increpans penas. Et ini-
que huius vite vltro velocem expetiſ-
ſe diſceſſum. Uerum cum ex huius tã
inſigni morte: ſtuporem cepiſſet aſtan-
tis populi multitudo. ⁊ totus chriſtia
norum gentis mirari virtutem de con-
tẽnenda morte cepiſſent: pclamant oẽs.
Tolle impios. Polycarpus requiratur.
Sed cũ ex acclamatione grauis pertur
batio fieret. Cherinthuꝫ quendã natio
ne frigem: nup de ſuis regionibus ad-
uentãtẽ: accidit prio quidẽ beſtias cete
raqꝫ tormẽta ſpõte laceſſere: ô hinc fra
ctis animis cedere, ad vltimum etiam
ſalutem ſegnitia perdere. Que res euꝫ
ad martyrium procatia potius: ⁊ teme
ritate quam deuotione proſiluiſſe de-
clarat. Ipſe namqꝫ ſe iudici ingeſſerat
victus. Itaqꝫ exemplum euidens om-
nibus dedit cautius in rebus talibus
et circunſpectius agendum. quia non
temeritas: ſed fides: et modeſtia co-
ronatur.

Capitulum decimumquar-
tum agones beati Polycarpi
ſtrenuaqꝫ paſſio eius. A

SEd de his qui-
dem
talia geſta ſunt. Inſignis
autẽ vir Polycarpus prio
quidẽ cuꝫ audiret vulgus

in ſe acclamationib⁹ excitatum:in nul-
lo penitus motus eſt ſed mãſit impaui
dus. Tranquillus nanqꝫ erat moribus
et ſerenus aſpectu. Qui cum in eadem
ciuitate velut interritus permaneret:
acquieſcens tamẽ deprecantibus ſe fa
miliaribus ſuis:ad agrum quẽdam ci-
uitati proximũ ſeceꝺit. atqꝫ ibi cũ pau
cis die noctuqꝫ nihil aliud ꝙ in orõni-
bus permanet. pro pace eccłiarũ que
vbiqꝫ ſunt ſupplicans deo:quod ei fa-
cere in omni vita ſua moris. perpetui
fuit. Sed is in oratione poſitus:añ tri-
duum ꝙ cõprehenderetur: viſionẽ vi
det per noctem ceruical capitis ſui flã
mis eſſe conſumptum. Cũqꝫ euigilaſſꝫ
poſt viſum interpretatus eſt aſtãtib⁹
ſomnium ſuum. Dixitqꝫ pro certo ſe ob
xp̃m per ignem vite exitum ſortiturum
Imminente igitur qͣſtione:rurſus fra-
trum caritate cõpulſus:cõmigrauit ad
alium locum. Quo non multo poſt inq̃
ſitores eius ingreſſi:correptis duobus
pueris:⁊ altero ex his verberato:p in-
ditium eius ad policarpum perueniũt
cum iam declinaret dies. Et ingreſſi:
ipſum quidem offendunt in ſuperiori-
bus quieſcentem. Unde cum poſſet fa-
cilis ei tranſitus eſſe ad alteram domũ
noluit dicens. Uoluntas domini fiat.
Quininnio et cum comperiſſet adeſſe
comprehenſores ſuos: in occurſuꝫ eis
progreſſus:leto admoduꝫ vultu ac pla
cido compellare viros cepit cum ingẽ-
ti oris gratia. ita vt illi mirarent̃ et ſtu-
perent:quid tantum ſtudij fuerit: vt vir
illius grauitatis et honeſtatis in tam
longeua etate:et tanta vite auctorita-
te poſitus perquiri: ⁊ comprehendi ſit
iuſſus. Sed ille nihil moratus: ꝯtinuo
apponi menſam hoſtibus quaſi hoſpi-
tibus iubet atqꝫ epulas largius mini-
ſtrari: vnius hore ab eis ſpatio oronis
grã impetrato orabat igitur tanta dei
grã repletus: vt ammirarentur omẽs q̃
aderant: et ipſi qui ad comprehendẽdũ
venerant peniterent: ꝙ tam honeſtum
virum ac deo dignum: et ipſa etate ve
nerabilem: rapere iuberentur ad penã.
Et poſt aliquanta eadem ſcriptura ver
bis ipſis talia coniungit ex ordine.

B ¶ Poſtea vero ꝙ finiuit orationeꝫ
memoriam faciens omnium quoſcun-
qꝫ noſſe potuit: maiorum minorumqꝫ:
nobilium ⁊ ignobilium: ⁊ totius catho
lice eccleſie que per orbem terre eſt. In
ſtante iam hora progreditur: ⁊ aſino ſe
dens ad ciuitatem ducebatur cũ eſſet
dies magni ſabbati. pergenti occurrit
ei prefectus pacis, Herodes noĩe ⁊ p̃
eius Nicetas. Qui leuantes eum ſecũ
in vehiculum perſuadere ſedulo cona-
bantur dicentes. Quid eñ mali eſt di-
cere deum ceſarem: ⁊ immolare: ⁊ de ce
tero viuere ſecurum. Hec ille primo ta
citus audiuit: ſed vbi perſiſtebant. ait
ad eos. Quid multis opus eſt. Factu-
rus non ſum quod dicitis. At illi poſt
ea ꝙ nihil ſe profeciſſe ſenſerunt indi-
gnatione commoti: cũ contumelia eũ
vehiculo deturbant. ita vt pedem lede
ret preceps actus. Sꝫ quaſi nichil paſ-
ſus fuiſſet iniurie tota alacritate contẽ
ptus pergebat ad ſtadiũ quo duci fue-
rat imperatus. Cum vero tumultus in
gens in ſtadio ex ingreſſu ei⁹ fuiſſet ex-
ort⁹: vox e celo delapſa eſt. Fortis eſto
polycarpe ⁊ viriliter age. Sed auctorẽ
quidem vocis videre potuit nemo au-
ditus tamen ad plurimos venit. Inte-
rea animatur ad furorem tumultus po
puli videntes: qꝫ polycarpus introdu
citur. Cumqꝫ eminus a proconſule in-
terrogaretur ſi ipſe eſſet polycarp⁹: ſe
eſſe confitetur. Ergo inquit habeto eta
tis tue reuerentiam: et parce vltime ſe
nectuti tue. Iura fortunam ceſaris: ge-
rens de prioribus penitudinem ⁊ ꝯcla-
ma etiam tu, tolle ſacrilegos. Tum po
lycarpus toruo vultu ad populum qui
in ſtadio reſidebat aſpiciẽs eleuata ad
celum dextera cum gemitu ꝓclamauit
et dixit. Tolle ſacrilegos. Sed inſiſten
te proconſule et dicente iura fortunam
ceſaris: et dic in xp̃m conuitia: et dimit-
to te. Polycarpus ad hoc. Octagita in
quit et ſex annis ſeruio ei ⁊ nihil me le-
ſit vnqꝫ, quomodo poſſum maledicere:
et blaſphemare regem meum qui ſalu
tem michi dedit. Cumqꝫ rurſus vehe-
mentius vrgeretur vt fortunaꝫ ceſaris
iuraret, ſi hanc inquit iactantiam que-

ris vt ego fortunam Ceſaris iurem: et
qui ſim ignorare te ſimulas omni liber
tate audi a me quia xp̄ianus ſuz. Si ve
ro etiam rationem vis chriſtiane reli-
giōis accipere ſtatue diem ꝛ audi. Pro
cōſul dixit. Suade hoc populo. Poly-
carpus ait. Tibi quidem reſpondi. Do
cemur enim principibus ꝛ poteſtatib⁹
his que a deo ſunt honorez deferre. eū
ſcilicet qui religioni non ſit contrarius.
Populo autem furenti ſatiſfacere non
eſt meum. Proconſul dixit. Beſtias ha
beo paratas quibus ſubijcieris: niſi ci-
to penitueris. At ille reſpondit. Adhi-
beantur. Nobis enim immobilis ſtat
ſentētia: nec poſſumus de bono ad ma
lum per penitudinem commutari. Me
lius autem erat ſi hi mutarentur ad bo
na qui perſeuerāt in malis. Tū procō-
ſul inquit. Igni te faciam conſumi ſi ti-
bi beſtie contemnende videntur: nec ꝓ
poſiti recipis penitudinē. At ille. Ignē
minaris inquit hunc qui ad momentū
ſcēditur: ꝛ paulo poſt extinguitur: quia
ignoras futuri iudicij ignem eternuz q̄
ad perpetuas penas preparat⁹ eſt im-
piorū. Sed q̄d moraris, Adhibere vtrū
voles. Hec et multa alia his ſimilia di
cens, Polycarpus confidentia ſimul et
leticia replebatur. ita vt alacritatē vul
tus eius reſponſionūq; conſtantiam,
Proconſul maximo ſtupore miraretur.
Miſſo igitur curione ad populū iubet
voce maxima proteſtari. Polycarpum
tertio confeſſuz chriſtianū ſe eſſe. Quo
audito vniuerſa multitudo tam genti-
lium quam iudeorum, Smyrnenſium
ciuitatis cum ingenti furore acclama-
bant. Hic eſt totius aſie doctor et pater
xp̄ianorum, noſtrorum autez ſubuerſor
deorum. Ipſe eſt qui multos docet ne
immolent, ne ve adorent deos. Et poſt
hec verba acclamabant philippo mu-
neratio: vt leonem polycarpo dimitte-
ret. Qui reſpondit non ſibi licere. quia
iam editiōis ſue munus expleſſet. Tūc
illi oēs pariter ꝯclamarunt vt polycarp⁹
viuus arderet. Oportebat enī viſionē
eius quā de ardente ceruicali vidit im-
pleri. Que cum dicto citius gererentur
ipſis populis ligna vel de balneis vel
de publicis q̄buſq; locis ꝛ ſarmenta cō-
gregantibus precipue iudeis ardenti⁹
in hoc ex more feruentibus cum omni
velocitate extructus eſt rogus. Tum
depoſitis ſenior indumentis ac zona
reſoluta calciamenta quoq; pedib⁹ ten
tabat educere que nunq̄ niſi a religio-
ſis quibuſq; fide ꝛ deuotiōe ſemetipos
inuicem ꝑuenientibus reſolui conſue-
uerat. Ita namq; in omni etiaz reliqua
vita ſua venerabiliter ab omnibus co-
lebatur. Ut ergo expedita ſunt que ad
ignem pertinebant cum eum vellent ro
go impoſitum etiam clauis affigere ait
Sinite me. Qui enim dedit mihi ignis
ferre ſupplicium: dabit vt et ſine clauo
rum affixione flammas immobiliter ꝑ
feram. Tum illi omiſſis clauis vinclis
vſi ſunt ſolis. Quibus poſt tergum ma
nibus reuinctis velut electus aries et
ex magno grege aſſumptus acceptabi
le holocauſtum omnipotenti oblatus
eſt deo has preces etiam in ipſa paſſio
ne profundens.

¶ Capitulum. xv. de oratione Polycar
pi cum igni adureretur: ꝛ de quibuſdaz
alijs martyribus.

Deus dilecti
et bn̄dicti filij tui ieſu xp̄i
pater per quem tui agni
tionem ſuſcepimus.
A ¶ Deus angeloꝝ ꝛ
ꝟtutū ꝛ vniuerſe creature ac toti⁹ iuſto
ruz gn̄is q̄ hoīes corā te viuūt. Bn̄dico
te qui me in hanc diē ꝑducere digna
tus es: vt particeps exiſterem martyꝝ
ꝛ calicis xp̄i tui in reſurrectionem ꝯvite
eterne anime ac ſpūs mei per incorru-
ptionez ſpūs ſancti in quibus ſuſcipiar
in ꝯſpectu tuo hodie tanq̄ ſacrificium
pingue ꝛ acceptabile ſicut preparaſti: ꝛ
preſignaſti ita ꝛ feciſti. Uer⁹ es tu ꝛ ſine
mendacio de⁹. Propterea et in omnib⁹
laudo te: ꝛ bn̄dico te. ꝛ glorifico te: per
eternum deū ꝛ pontificē ieſuz xp̄m dile
ctū filiū tuū ꝑ quē ꝛ cum q̄ tibi in ſpiri-
tu ſctō gl'ia eſt nūc ꝛ infinita ſcl'a. Et cū
amē inſonuiſſet orōne ꝯpleta ſubijciūt
ignē hoīes ignis ſcīni ignari. cūq; flāma
īgēs reluxiſſet: vidim⁹ miracl'a oēs nos

quibus ea deus videre cōceſſit. Ex qbꝰ ⁊ ꝗplurimi a dño ad hoc reſeruati ſūt: vt annunciarent ceteris q̄ viderūt. Flā ma etenī in modū camere curuata ſpe‐cie quaſi vel nauis vento ſinuati ſupra corpus martyris ſtetit. Qd̄ corpꝰ in me dio poſitum nō erat: vt caro ardēs. ſed tanꝗ̄ ſi auꝝ aut argentū in fornace cā deſceret. Tūc preterea odorem naribꝰ hauſimꝰ tanꝗ̄ turis incenſi vel p̄cioſiſ ſimi fragrantis vnguenti. Ac vltimum videntes ſceleꝝ miniſtri igni corpꝰ non poſſe conſumi: iuſſere propius accede re confectoreꝫ ⁊ corpus cui ignis ceſſe‐rat mucrone tranſfodere. Quo facto tā largus ꝓfuſus eſt ſanguis vt reſtingue ret rogum. Populus aūt miraculi ſtu‐pore diſceſſit attonitꝰ erga electos dei tam inſigni eius fauore perſpecto.

B ¶ Hic eſt ergo ām̄irabilis ⁊ electꝰ tꝑibus nr̄is magiſter apl̄icus ⁊ ꝓpheticus. Smyrneorum eccleſie ſacerdos. Cuius ~~Qui~~ oē verbum qd̄ locutus eſt ⁊ impletum eſt et implebit̃ in futuro. Sed ille emulus totius bonitatis et aduerſariꝰ oim̄ iuſtoꝝ poſtꝗ̄ vidit ꝗ̄ pro martyrij gl̄ia: ⁊ ꝓ vite egregie v̄tutibꝰ coronatꝰ eſt ⁊ ꝑ mortē p̄mia immortalitatis ade ptus ſatis agere cepit vt reliquias eiꝰ ad ſepulturā noſtris deſiderātibus ne‐mo concederet. Inſtigabat̃ ergo Nice ta herodis pater: frater aūt Dalce adi‐re iudicē: ⁊ petere ab eo ne humanis cō cederet corpus ne forte inquit relinq̄n‐tes illum q̄ crucifixus eſt xp̄iani hūc co lere incipiant. Iudeis maxime iſta ma chinantibꝰ qui et nr̄os intentis oculis obſeruabant: ne cū flammis adhuc ar‐dentibus raperent. Ignorantes miſer‐rimi qꝛ neqꝫ xp̄m aliqñ poſſumus dere linquere qui mortē pro totius mūdi ſa lute ſuſtinuit neqꝫ aliū quemꝗ̄ colere ꝗ̄ verum deū ⁊ q̄ ſolꝰ colēdus ſit noue rimus. Martyres vero tanꝗ̄ diſcipl̄os dñi diligamꝰ et veneremur quaſi inte‐gre fidem magiſtro ſeruantēs: et domi no quoꝝ nos q̄ꝫ in fide ⁊ perſeuerantia charitatis optamus eſſe participes. Ubi autem vidit centurio tam obſtina tam iudeorum contentionem poſitum in medio ipſum corpus excuſſit: et ita nos poſtmodum ambuſta oſſa p̄cioſiſſimis gemmis cariora: ⁊ oī auro ꝓbabiliora per ignem facta collegimus ac ſicut conueniebat ex more condidimus. Quo in loco etiam nunc preſtante dño ſolennes agimus celebreſqꝫ conuentꝰ. Maxime q̄dem in die paſſionis eius. Sed et cum eo eoꝝ memorias q̄ priꝰ paſſi fuerant celebramus vt ſequentiū animi ad preceſſorum viam exemplis inſignibus ſuſcitentur. Hactenꝰ de btō Polycarpo. Cuꝫ quo etiam alij duodecim ex Philadelphia venientes apud Smyrnam martyrio conſummati ſunt.

C ¶ Sed in eadem epiſtola ꝯtinebatur etiam de alijs ꝗplurimis eiuſdem temporis martyribus intexta narratio. In quibus refertur poſt Polycarpū ꝙ etiam Metrodorus quidam ex martionis hereſi preſbyter igni ſit traditus. Inter ceteros auteꝫ qui per idem tēpꝰ martyres extiterunt famoſiſſimus ibi refertur quidam Pionius nomine. Cuius per ſingulas interrogatiōes reſponſionum conſtantiam: ⁊ pro fide noſtra ad populum orationes ꝗ̄ apud iudices interritus ſemper aſtiterit docēs et diſputans etiam in ipſis tribunalibꝰ vſqꝫ his qui in perſecutione titubauerant cohortationibus ſuis ad cōſurgēdum dexteram dederit: ⁊ in carcere poſitus qualiter ingreſſis ad ſe fratribus animos ad martyrij tollerantiam roborarit. quos ve etiam ipſe pro martyrio tulerit cruciatus vtqꝫ ſit clauis affixus ⁊ ardenti rogo ſuperpoſitus: ⁊ vt in his btm̄ vite fecerit fineꝫ. Si q̄s vult plenꝰ ſcire ex illa q̄ a nobis de antiq̄s martyribus ſcriptura ꝯpoſita eſt plenꝰ diſcet. Poſt hec ēt alioꝝ apd̄ pergamuꝫ Aſie vrbem martyrū geſta referūtur. Carpi cuiuſdam ⁊ papirij et Agotonice optie femine aliarumqꝫ multarūꝗ̄ ꝓ beatis confeſſionibus martyrio coronate ſūt.

¶ Capitulum. xvj. de beato iuſtino philoſopho et martyre.

Cum quibus ⁊ vir mirabilis de quo paulo ſuperius fecimus mētionem Iuſtinus cum ſecūdū

am librum pro religionis noſtre defen
ſione conſcriptuꝫ temporis illius iudi
cibus obtuliſſet remunerationem lin=
gue fidelis ꝛ erudite martyrij mun⁹ ac=
cepit quodam philoſopho Creſcēte no
mine cane tam profeſſione ꝙ̄ moribus
dolos viro inſidiaſqꝫ tēdente. Quoniā
quidem ſepe cuꝫ eo diſputans auditſo
ribus medijs non ſolum obtinuerat eū,
verum ꝛ vehementius veritate ſibi ſuf
fragante confuderat. Unde et victorie
ſue palmā martyrium percepit a dn̄o.
Hoc autem ita futurum etiam beatus
ipſe verus philoſophus veritatis :i ea
defenſione quā ab eo conſcriptā ſupra
diximus aperte ſicut erat futurum pro
phetica mente predixit his verbis. Nā
et ego inquit ipſe ſpero me ab aliq̄ hoꝝ
quibus pro veritate obſiſto inſidias ei
ſe paſſurum ſpero baculo aut claua fe=
riendum. Certe vel a creſcente hoc nō
philoſopho ſed philocompo :id eſt non
amatore ſapientie ſed amatore iactan=
tie. Neqꝫ enim dignum eſt philoſophū
nominari eum qui de his que neſcit pu
blice proteſtatur xp̄ianos ſine deo eſſe
et impios dicit ad gratiam ꝛ libidinem
eorum quos in errore poſitos ipſe ma
ioribus laqueis erroris inuoluit. Si ei
ignoratur ab eo xp̄i doctrina ꝛ ea arguit
que ignorat nequiſſimus eſt: ꝛ imperi=
tis multo nequior : quia imperiti vel
idiote obſeruant ne diſputare audeāt
de his que ignorant: ꝛ de illis teſtimo=
nium perhibere que neſciunt. Si v̄o le
git que apud nos ſcripta ſunt ꝛ aut nō
intellexit eorum virtutē : aut intellexit
quidem ſed diſſimulat ne ꝛ ipſe ſuſpe=
ctus habeatur in talibus multo nequi=
or ꝛ deteſtabilior iudicandus eſt q̄ im=
periti vulgi captans fauorem veritatꝫ
ac pietatis quā probat hoſtis exiſtit et
proditor. Nam et propoſuiſſe me ei ſci
ſcitatis quedā ex quorum reſponſionib⁹
nihil ſcire conuictus eſt. Et in tm̄ ſunt
v̄a q̄ dico: vt putem vobis etiā q̄ſtiōis
habite inter nos diſputationes allatas.
Ex q̄bus apertiſſime dignoſcitur q̄ uſ̄a
ſunt penit⁹ ignorare. Si v̄o necdū vene
runt hec ad noticiā v̄ram parat⁹ ſū rurſū
vobis audiētibus diſputare. Hec ſunt
beati iuſtini verba in q̄bus ſcd̄m ea q̄ p̄
dixerat per Creſcentis inſidias marty
rio conſummatus eſt. Tatianus quoqꝫ
vir eruditiſſimus in prima etate ſua cū
magna ammiratione oratoriaꝫ docēs:
ex qua et non parum glorie queſierat
poſtmodum ad noſtra ſtudia ſe cōuer=
tens libros etiam ipſe aduerſum gētes
dignos memorie dereliquit in quibus
iuſtini meminit his verbis. Sꝫ et am=
mirabilis inquit vir iuſtinus ſatis re=
cte proſecutus eſt ſimiles iſtos dicens
eſſe latronibus. Et poſt aliquanta cuꝫ
de philoſophis quedam dixiſſet addit
etiam hec. Creſcens deniqꝫ ille qui ob=
ſedit vrbem magnam in puerorum qui
dem ſtupris om̄s preibat: in pecunie
aūt cupiditate nullo inferior erat. Mor
tem vero cum ceteris contemnendam
ſuaderet ipſe taꝫ peſſimā de ea opinio
nem gerebat: vt iuſtinum tanꝙ̄ vltimo
malo traderet morti ꝑ eo ꝙ veritatem
predicans voluptuoſos et deceptores
philoſophos arguebat.

¶ Cap.xvij. pulchra hyſtoria ꝺ adulte
ro q̄ vxorē ſuā ob pudicitiā accuſauerit

T Demquoqꝫ
Iuſtin⁹ priuſqꝫ ꝑpriuꝫ
deſudaret alioꝝ q̄ an̄ ſe
martyres extiterunt de
ſcribēs agones : in p̄mo
defenſiōis ſue libro talia quedā refert.
Mulier ait quedā ꝯiuncta erat viro tur
pi que et ip̄a pri⁹ turpiter vixerat. Hec
poſtq̄ xp̄i p̄cepta cognouit: pudica eſſe
cta viro q̄ꝫ pudicitiā ꝑſuadebat ſugge=
rens ei ſcriptum eſſe in xp̄ianoꝝ p̄ceptꝫ
eternas imminere penas his qui pudi
citiam in vita ſua iuſticiāqꝫ cōtēpſerit.
Sed ille in eadē obſcenitate perſiſtens
actib⁹ iaꝫ ſuis alienā a ſe faciebat vxo=
rem. Quippe cū nefas eſſe mulier exi=
ſtimaret in ei⁹ mariti cōtubernio ꝑma=
nere :qui nature lege contēpta nouas
vias libidinis exquirebat. Statuit igi=
tur repudiare iura coniugij. Sed ꝓpin
quis interuenientib⁹ ꝛ de mariti emen
datiōe pollicētib⁹ ꝯpulſa ē in ei⁹ rurſuꝫ
ꝯſortio reſidere. Uerū ille poſt hec Ale
xādriā ꝓfect⁹ cū turpi⁹ agere atqꝫ ince

ſte vite maioꝛa nūciaret augmēta q̄ſiſ
ſe,mulier ne vltra in ꝯiunctione ei⁹ ma
nēs particeps inceſti hoīs haberet li-
bello ei repudij dato diſcedit.Tūc ille
egregi⁹ marit⁹:quē gaudere opoꝛtue-
rat ꝙ in tātū vxoꝛis ſue caſtitatis ꝓfe-
ciſſet vt nō ſolū nihil turpe cōmittere:
ſꝫ ne mariti q̄dē patiēter ferre turpitu
dinē poſſet a quo emēdationē reſutan
te ꝓ caſtimonie amoꝛe diſceſſerit nouo
criminis gn̄e ꝓ caſtitate accuſat vxoꝛē.
Chꝛiſtiana inquit eſt.Et illa q̄dē libel-
lū obtulit,impatoꝛi:vt p̄mo ꝑmitteret
ei rem familiarē oꝛdinare tū deinde re
ſpōderet obiectis qđ ꝛ īdulſit.Uerum
maritus cū mulierē nō poſſet arguere
in tholomei cuiuſdā exitiū q̄ magiſter
mulieris in chꝛiſtiana religiōe fuerat
tali arte cōuerſus eſt.Amicū:habebat
centurionē quēdam huic ꝑſuādet vt ꝑ
contaret a Tholomeo ſi xp̄ianus eſſet.
Hoc tātūꝫ Tholomeus tanꝗ̄ amatoꝛ
veritatis nequaꝗ̄ gloꝛiā ſue ꝓfeſſiōis
occultās percunctāti Chꝛiſtianū ſe eſſe
cōfeſſus eſt.Hūc ꝯtinuo centurio in vin
cula coniecit:ꝛ multo tꝑe ſqualoꝛe car-
ceris maceratū ad vltimū Urbitio iudi
ci obtulit a quo ſimili mō hoc ſolūꝫ in-
terrogatus eſt tholomeus ſi eſſet xp̄ia-
nus.Qui rurſum tanti boni ſibi ꝯſcius
diuinā religionē pꝛetulit:ꝛ de xp̄i ma-
giſterio ac totius boni inſtitutionibus
publica ꝯfeſſione teſtat⁹ eſt.Qui enī ne
gat qđ eſt,ſine dubio culpabile iudicat
eſſe qđ negat.Continuo igit̄ poſt ꝯfeſ-
ſionē ab vicio duci iubet̄ ad moꝛtē.Lu
tius aūt quidā xp̄ianus vir videns taꝫ
temere datam ſntam ait ad vꝛbitium.
Quid q̄ſo cauſe ē ꝙ neq̄ adulterū neq̄
coꝛruptoꝛē aut homicidā vel latronem
raptoꝛēq̄ aut alteri⁹ cuiuſlibet facino-
ris reū.ſed tantūꝫ ꝓ nomine chꝛiſtiani
ꝙ hoc ſe vocabulo cōfeſſus eſt nūcupa
ri ad moꝛtē duci hominē p̄cepiſti.Non
ſunt hec digna pio imperatoꝛe nec ſa-
piētiſſimo puero filio ei⁹ neq̄ ſacro ſe
natu que agiſꝓ vꝛbici.At ille nihil aliđ
inquirēs ait ad lucium videris mihi ꝛ
tu xp̄ianus eſſe.Cūq̄ luci⁹ reſpondiſſet
hoc plane ſum,etiam ip̄m vꝛbitium du-
ci pariter iuſſit ad moꝛtē.Jlle gr̄as ago
inquit ꝙ me neq̄ſſimis dominis abſo-
lutū ad bonū ꝛ optimū patrem ꝛ regeꝫ
oīm deum remittis.Sꝫ ꝛ tertius q̄ſ in
pari modo libertate vſus pari q̄q̄ ſen-
tētia punitus eſt.Poſt hec illa iuſtinus
annexuit ex oꝛdine q̄ paulo ante retuli
mus.Jd eſt ꝛ ego inq̄t ſpero me ab ali
quo hoꝛum quibus pꝛo veritate obſti-
ti inſidias eſſe paſſurum ꝛ cetera.

¶ Cap̄.xviij.q̄ iuſtin⁹ ſcripta dereliq̄rit

PLurima aūt ſcripta nobꝫ hic vir ſtudio
rum monimēta dereliquit
quibus erudite ei⁹ anime
ac diuinis dedite diſciplinis iditia col
ligamus.Jn quibus emolumenti plu-
rimum inuenire poſſint hi qui amoꝛeꝫ
doctrine et ſciētie gerūt.Extat igit̄ ei⁹
liber hic de quo ſuper memoꝛauim⁹ ad
antoninū qui dicebat̄ pius ꝛ filiū ei⁹ ac
ſenatū ꝓ noſtra religiōe ꝯſcriptus. Sꝫ
ꝛ ſcđus nihilominus defenſionē noſtre
fidei cōuenies quē ſcribit ad ſucceſſo-
rem ſupꝛa ſcripti pꝛincipis antoninum
verū cuius tempoꝛa nunc cepimus ex-
plicare.Sꝫ ꝛ ali⁹ liber eſt aduerſum pa
ganos.in quo de ſingulis vel nr̄is vel
grecoꝛum philoſophis conſerēs diſpu
tationē latiſſimā ꝯſcripſit.Jbi etiaꝫ de
natura demonū diſſerit quedā:que his
inſerere longum eſt.Sed ꝛ alius liber
eſt aduerſum paganos q̄ ſupſcribit̄ cō
futatio.Eſt alius eiuſdē de monachia:
quē non ſolū de noſtris libꝛis ſed et de
grecoꝝ voluminibus texuit.Eſt ꝛ ali⁹
q̄ ſupſcribit̄ pſaltes.Et ali⁹ velut in ſub
notationis modo de aīa in quo diuer-
ſas q̄ſtiōes inſeruit ex his q̄ apud gre-
coꝝ philoſophos agitant̄.Quib⁹ cōtra
dictuꝝ ſe repꝛomittit ꝛ ſuā de his ſen-
tētiam in illius reſpōſionis volumine
ꝓlaturū.Compoſuit etiā dialogū qua
ſi cum iudeis:quē apud epheſum cum
triphone hebꝛeoꝛū nobiliſſimo docto-
re habuit.in quo exponit quō ipſe per
diuinā gratiam ad credulitatē vere fi-
dei ꝑductus ſit.cū pꝛius immēſum ſtu
dium erga ph̄oꝛum geſſeriſt diſcipli-
nas perquirende veritatis amoꝛe detē
tus.Simulq̄ refert de iudeis ꝙ aduer

ſum eccleſiam xp̄i inſidijs feralib⁹ agāt
et pro his inſimulat triphonem dicens
q̄ȝ non ſoluȝ non penituiſtis ꝑ his que
a vobis male geſta ſunt. ſed ⁊ viros ap
tos ad hoc elegiſtis de hieroſolymis ⁊
myſiſtis per omnē terrā qui circuirent
⁊ dicerēt impiā hereſim ſurrexiſſe xp̄ia-
norum ſimul ⁊ criminoſa quedaȝ diffa
marent aduerſuȝ nos. Quo ſcȝ per hoc
ignorantes quiq̄ȝ deterriti cōſortia no-
ſtra vitarent. In quo non ſolum vobiſi-
pſis. ſed ⁊ alijs opprobria figendo cau
ſa mortis extitiſtis. Scribit aūt ꝙ vſq̄ȝ
ad ſua tempora prophetie gratia in ec
cleſijs floruit. Sed ⁊ apocalipſim iohā
nis apoſtoli eſſe dicit. Propheticis etiā
quibuſdā vtitur teſtimonijs ad tripho
nem conuincēs eū de his ꝙ iudei abſci
derint hec de ſcripturis ⁊ abſtulerint.
Sed et multa eius alia apud quam
plurimos fratrum ferunt. Que ita pro
babilia ac digna a veteribus iudicata
ſunt vt hyreneus ex ipſis inueniat̄ aſſu
mere: ⁊ in quarto aduerſum hereſes li-
bro de his hoc modo ſcribere. Et bene
inquit iuſtinus in eo volumine quē ad
uerſum Marcionē ſcribit ꝓſecutus eſt
dicēs q̄ȝ ipſi dn̄o nunq̄ȝ acquieſcerem ſi
aliū deū diceret preter omniū creatorē.
Et iterū in quinto eiuſdeȝ operis libro
dicit. Et optime inquit iuſtinus affir-
mat: q̄ȝ ante aduentum domini nūq̄ȝ au
ſus eſt ſathanas blaſphemare deum.
Quippe qui nondum cognouiſſet dam
nationē ſuaȝ. Hec aūt neceſſario nobis
de opuſculis iuſtini dicta ſint ad inqui
ſitionē libroꝝ eius ſtudioſos quoſq̄ȝ fi-
deles prouocantibus.

Cap. xix. qui tunc rome Alexādrie et
anthioche epiſcopi prefuerunt.

Bitur octauo anno ſupradicti prin
cipis Aniceto vndecimo an
no epiſcopat⁹ ſui defuncto
ſucceſſit Soter. Apud ale-
xādriā vero Celadiō quattuordeciȝ an
nis miniſtrato ſacerdotio Agrippinuȝ
ſucceſſorem reliquit.

Apud antiochiā xp̄o Theophil⁹ per
idē tēp⁹ ſext⁹ ab apoſtolis eccl'ie ponti
ficatū tenebat. Ubi quart⁹ poſt nerone
fuerat cornelius. Poſt que quinto gra
du heros ſucceſſerat.

Cap. xx. qui tunc eccleſiaſtici ſcripto
res enituerunt.

Unc etiā egeſippus de
quo ſupra memorauimus
inſignis habebat̄ ⁊ diony-
ſius corinthiorū epiſcop⁹.
Sed ⁊ pinit⁹ nobiliſſim⁹ apud cretā in
epiſcopis fuit philipp⁹ etiā ⁊ apollina-
ris emelito. Muſanuſq̄ȝ ⁊ modeſtus et
p̄cipu⁹ hyreneus quorū omniū ad nos
vſq̄ȝ apoſtolice fidei ⁊ ſane doctrine pre
clariſſima monimenta plata ſunt.

Cap. xxj. de egeſippo et que ipſe com
memorat.

Ex quibus egeſippus in
quinto cōmentariorū libro
vbi ſententiā ſue fidei pleniſ
ſima cū aſtructiōe deſignat
indicat hoc etiā ꝙ cū ad vrbē romā per
geret plurimis per loca ſingula epiſco
pis in ſermone ⁊ charitate congreſſus
omnes eiuſdē fidei predicatores docto
reſq̄ȝ repererit. Simul ⁊ de epiſtola cle-
mentis ad corinthios ſcripta quedam
commemorat. que etiam inſerere huic
operi noſtro neceſſariū duxi. Ait ergo.
Et permanſit inquit eccleſia corinthio
rum in predicatione recta vſq̄ȝ ad pri-
mum epm̄: quē romā nauigans vidi et
recedi cū eo apud corinthuȝ dieb⁹ mul
tis delectat⁹ fidei ei⁹ puritate. Cuȝ aūt
veniſſem romā pmāſi inibi donec ani-
ceto ſoter, ſoteri ſucceſſit eleutherius.
Sed in omnib⁹ iſtis ordinationib⁹ vel
in ceteris quas p reliquas vrbes vide
ram ita omnia habebant̄ ſicut lex anti
quitus tradidit: ⁊ p̄phete indicarūt ⁊ do
min⁹ ſtatuit. Ideȝ ipſe etiā de hereticis
q̄ ſuo tempore exorti ſunt talia quedaȝ
cōmemorat. Et poſtea q̄ȝ inquit iacob⁹
q̄ cognominat̄ iuſt⁹ martyr effect⁹ eſt ſi
cut dn̄s etiā ipſe reddēs teſtimoniū ve
ritati, electione diuina ſymeon cleophe
fili⁹ epiſcop⁹ ordinat̄: elect⁹ ab omnib⁹
ꝓ eo ꝙ eſſet ↄſobrin⁹ dn̄i. Propterea aūt
tūc eccl'ia xp̄o vocabat̄. q̄ȝ nōdū fuerat
adulterini verbi ſubreptiōe corrupta.

¶ Sz theobutes quidā quia repulſus nō meruit epiſcopatū ipſe cepit i initio ꝑturbare oīa ꝛ corrūpere: qui erat ex ſepte heresib⁹ in pplo ↄſtitutis. Ex. qb⁹ erat ꝛ ſymō a quo ſymoniani. Cleobiu⁹ vnde cleobiani. ꝛ dotitheus vnde do-thithani ꝛ gorgothe⁹ vnde gorgotheni. Et maſbutheus: vnde maſbutheni. Sed et Menander vnde menādriani. Ab ipſis ꝛ marcioniſte, Et carpogratiani ꝛ valētiani, ꝛ Baſilide et ſaturniani. Quorū vnuſqſqꝫ diuerſis corruptionibus fidei ſeorſum ſciſma componēs ꝓpriam ſectam: ꝛ proprios habuit ſectatores. Ex ipſis ꝓceſſere pſeudo chriſti: ꝛ pſeudo ꝓphete: ꝛ pſeudo apoſtoli qui in diuerſas partes fratrū vnitatez ſcindentes per corruptelaz doctrine caſtuz eccleſie cubile maculauerūt impietatē loquētes aduerſus. dñm ꝛ aduerſus xp̄m ei⁹. Sed ꝛ antiquitas iudeoꝝ hereſes. idē ipſe ſcriptor que vel quāte fuerit ꝑ hec ꝟba deſignat. Erāt inquit diuerſe ſnie in circūciſiōe. id eſt in filijs iſrael: que maxime aduerſabanẗ tribu ſi iude ex qua chriſtus eſt. Erant ergo eſem galilei, Emero baptiſte Maſbuthei Samarite Saducei Phariſei. Sz ꝛ alia ꝙplurima ſcribit de quib⁹ ex parte iam ꝓ locorum oportunitate in ſuperioribus memorauimus. Diſſeruit autem ꝛ de euāgelio ſꝫ hebreos ꝛ ſyrios. Et quedam etiam de lingua hebraica diſputauit et iudaicarum traditionuz meminit per que indicat ſe ex hebreis ad fidem chriſti veniſſe. Veruz ꝛ ipſe ꝛ Hyreneus ꝛ omnis antiquoruz chorus librum attitulatū ſapientie ſalomonis dixerunt ſicut et prouerbia. Et cetera. De apocriphis vero cuz ageret aduerſus quoſdaz hereticos corrupta in his quedam ac falſata eſſe perhibuit.

¶ Capitulū. xxij. de dionyſio epiſcopo corinthiorum et eius ſcriptis.

Edveniendum nobis eſt tandez ad beati dionyſij commemorationem, Corinthiorū eccleſie epiſcopi, cuius eruditione et gratia quā habebat in verbo dei fruebātur nō hi populi ſolum quos regendos acceperat: ſed ꝛ procul poſiti. quibus per epiſtolas preſentiā ſui reddebat. Extat deniqꝫ eius ad lacedemonios ſcripta de catholica fide epl'a in q̄ ꝛ de pace atqꝫ vnanimitate floretiſſime edocet. et alia ad athenienſes i q̄ ad euāgelij credulitatē inuitat: ꝛ ↄcitat ſegniores. ſimul et arguit quoſdā velut pene ꝓlapſos a fide cū ep̄s coꝝ Publi⁹ fuiſſet martyrio cōſummatus. Sed ꝛ quadrati qui publio martyri ſucceſſerat in ſacerdotio meminit ſimul et meliorat ꝙ labore ei⁹ ꝛ induſtria reddidimus q̄dam in eis calor fidei reparatus ſit. Et illud in eadē deſignat epl'a ꝙ dionyſi⁹ ariopagites qui ab apl'o paulo inſtructus credidit xp̄o: ſm ea que in apoſtoloꝝ actibus deſignanẗ: primus apud athenas ab eodē apl'o ep̄s fuerit ordinatus. Ferẗ ꝛ alia eius epiſtola ad nicomedienſes: in qua hereſiz marcionis impugnat: ꝛ eccleſiaſtice fidei regulā mirabili ratione ↄſtituit. Scribit ꝛ aliam eccleſie cortinenſiū: ceteriſqꝫ ſimul eccleſijs crete in qua ep̄m ipſoꝝ Philippuz velut magnis ꝟtutibus ꝛ optimis ſtudijs preditum ꝓteſtatur. Dicit autem ab hereticoꝝ ↄuiuijs abſtinendū. Scribit ꝛ aliā eccleſie amaſtrenoꝝ. ceteriſqꝫ cū ea pōti eccleſijs in qua bachilidis ꝛ helpirti meminit. tanqꝫ q̄ eū cohortati ſint ad ſcribendū. Et multa in ea ex diuinis ſcripturis explanat: ſimulqꝫ ep̄i coꝝ mentionem facit noīe palmee. Sz ꝛ de nuptijs ꝛ caſtitate plurima ↄmemorat. Et ex quocūqꝫ lapſu reſurgētes ꝛ ↄuertētes ſe a peccato etiā ſi ab heretica ꝑuerſitate reſiliāt ſuſcipi iubet. Cōiungiẗ ꝛ his alia eius epl'a ad gnoſios in qua cōmonet ꝛ deprecaẗ ep̄m eorum Pynitum ne grauia onera diſcipuloꝝ ceruicib⁹ ſupponat neue fratribus neceſſitatē compulſe caſtitatis indicat: ne quo nōnulloꝝ periclitetur infirmitas. Ad que reſcribēs pynitus dyoniſio ſententiam quidem ↄſilij melioris amplectitur. Simulqꝫ obſecrat eum poſt illa q̄ prius ſcripſerat robuſtioris iā ꝛ validioris cibi decetero ſcripta trāſmittere

q̄bus ad meliorē pꝛofectū eccleſie ſue po
pulus alteret̄:ne ſemper cibo lactis in
herentes paruuloꝝ vitā in corpe iaꝫ ſe
neſcente perducerent.Simul ⁊ recte fi
dei ſue inſignia ⁊ ſolicitudinē quā erga
curam plebis expēdit eruditioniſqꝫ ac
ſapiētie et verbi diuini:in hac epiſtola
pynnitus nobis velut in quodā ſpecu
lo viuentem ſui dereliquit ymaginem.
Dionyſij autēꝫ fert̄ ⁊ alia ad romanos
data ad ep̄m ſoterem.In qua inſtituta
antiquitus tradita:in eccleſia romana
cuſtodiri illum libenter amplexuꝫ. his
indicat ꝟbis.A p̄ncipio namqꝫ moris
eſt inquit vobis omnes fratres varijs
iuuare beneficijs multiſqꝫ eccleſijs que
ſunt per diuerſa terrarū loca:cuncta q̄
bus indigent deſtinare. Singulorum
quoqꝫ neceſſitates in omnibus conſola
ri.Sed ⁊ per metalla fratribus relega-
tis:que vſus poſcit prebere.Hec ab ini
tio romane eccleſie facere moris fuit a
patribus ſibi huiuſcemodi inſtitutione
dimiſſa:⁊ ſemꝑ integre cuſtodita.Bea
tus ꝟo ep̄s veſter ſoter non ſolum ſer-
uauit que patres tradiderāt.ſed et au
xit in melius.Qui non tantum ſanctis
que vſus corporalis poſcit impartit.ve
rum ⁊ aduenientes fratres clemētie ſa
tis ⁊ mitiſſimo conſolatur alloquio:et
tanq̄ piū ſe ac religioſum patrē ſingu-
lis exhibet.In hac ip̄a ſcriptura memi
nit etiā epiſtole clemētis ad corinthios
ſcripte ſignificās veteri inſtituto et an-
tiqua conſuetudine ſemꝑ ip̄am epiſto-
lam lectā eſſe in eccl̄ia.Deniqꝫ ſic dicit
beatā inquit duximus hodiernā dn̄icā
diem:in qua legim⁹ ep̄lam veſtrā quā
⁊ ſemper noſtri cōmonitionem legim⁹:
ſicut et illā priorem a clemente ad nos
ſcriptam.Idem adhuc ip̄e de epiſtolis
ſuis tanq̄ falſificatis a quibuſdā hec ſcri-
bit.Ep̄las enī quaſdā fratribus rogan
tibus me ſcripſi:quas tamen apoſtoli
ſathane ziʒanijs repleuerunt quedam
auferentes:alia autem addentes qui-
bus ve repoſitū eſt in iudicio dei.Quid
auteꝫ mirum ſi dominica verba ſancte
ſcripture falſare conati ſunt.que vilia
hec q̄ nos ſcripſimus corruperunt?Fer
tur adhuc et alia p̄ter iſtas dionyſij ad
criſopophorā fideliſſimā ſororē ſcripta
in qua cōuenientes vel ſexui vel menſure
ei⁹ rōnabiles ei diuini ꝟbi exhibuit da
pes.Sed de dionyſio ſatis ſit dictū.

¶Capitulum.xxiij.de teophilo an
tiocheno epiſcopo.

Theophili ve
ro quē ātiochie ep̄m ſupra
diximus ferūtur tres inſti
tutionū libri ad autolicuꝫ
ſcripti.Et alius aduerſuꝫ hereſim her
mogenis in quo ⁊ teſtimonijs vtit̄ de re
uelatione Johānis.Sed ⁊ alij extant
ei⁹ inſtructionū variaruꝫ libri.Igit̄ ea
tempeſtate hereticis ꝑ omnem locū zi
ʒanioꝝ modo pura ꝟbi deſemina ma-
culantib⁹ ⁊ areas apoſtolice doctrine
adulterina admixtiōe fedātib⁹ ex omni
parte ſacerdotes dn̄i velut vigilantes
agricole excutere eoꝝ ⁊ expurgare ma
la ſemina nitebant̄ ⁊ tanq̄ ſolliciti pa-
ſtores inſidiātes lupos gregib⁹ xp̄i cla
morib⁹ ſimul inſectatiōibuſqꝫ repellere
ꝯmonēdo fr̄es inſtruēdo ſcribēdo etiā
longe poſitis.Ipſos qꝫ interdū ſicubi
corā depꝛehēdiſſent quoniā⁹ purgēdo ⁊
ꝟboꝝ lucta ac diſputationū certamine
pſternēdo.Alij etiā poſteris ꝯſulentes
q̄ſtiones eoꝝ ⁊ ꝑuerſas obiectiōes edi
tis ꝯmētarijs ꝯfutādo.Inter q̄s ⁊ theo
philus de quo nunc loquimur nō igno-
bili aduerſuꝫ eū id ē aduerſum martio
nē indicat̄ ex his q̄ legimus diſputatio
ne ꝯgreſſus.Huic igit̄ ſeptim⁹ ab apo-
ſtolis in anthiochene eccleſie ſacerdo-
tio maxim⁹ ſucceſſit.Sed ⁊ philippus
quē cortinēſis eccl̄ie ep̄m ſupra dixim⁹
nobile etiā ip̄e monimētum aduerſum
martionē dereliquit.Simil̄r et hyreneus.
Magnificentius autem ceteris mode-
ſtus:qui omnes ipſius deceptiōnes et
fallacias retecto quo velabātur nequi
tie tegmine denudauit.

¶Capitulum.xxiiij.de melitone et
eius ſcriptis.

A

Melito quoqꝫ Sardē-
ſis Antiſtes ec
cleſie et apolinaris apud
hierapoliꝫ eccleſiaꝫ regēs
celeberrimi inter ceteros

habebantur. Qui ⁊ imperatori romano
apologeticos ſimiliter libros p̱ noſtra fide
luculentiſſime cōſcriptos porrexerunt.
Horū quanta relicta ſint monimenta q̄
ad noſtrā vſq₃ ad notitiā peruenerunt
infra oſtendit. Melitonis de paſcha li-
bri duo. De optima cōuerſatione liber
vnus. Sed ⁊ de p̱phetis. De ecclia. De
die dñica. De fide hois. De figmento.
De obedientia fidei. De ſenſib⁹. De aia
⁊ corpore ⁊ mēte. De lauacro. De veri-
tate. Itē de fide. De generatiōe xp̄i. ⁊ de
p̱phetia eius. Itē de aia ⁊ corpore. De
hoſpitalitate. Itē liber qui dicit̄ clauis.
De dyabolo ⁊ reuelatiōe iohannis. De
deo corpore īduto. Et poſt oīa liber ad
antoninū verū. In libello ſuo de paſcha
tp̄s quoq₃ quo ſcribebat inſinuās ita di
cit. Sub ſergio inquit paulo p̱cōſule
aſie: quo in tp̄e ſagaris martyrio coro-
natus eſt: queſtio ingēs oborta eſt apō
Laodiciam de paſcha: quib⁹ dieb⁹ hec
ſcripſimus. Huius etiam ipſius libelli
mentionem facit clemens Alexādrinus
in opere ſuo: vbi de paſche rōne ſcribit:
q̄ ſe dicit ex occaſione huius ipſius li-
belli: qui a melitone prius editus fue-
rat ſcribere.

B ¶ In eo aūt libro quē ad impato-
rem ſcribit. talia quedā memorat illis
temporib⁹ aduerſum nos geſta. Quod
nunq₃ inquit factum eſt: nūc perſecutio
nē patitur genus pioꝝ. Effugant vn-
diq₃ nouis decretis per oēs aſiam pro-
mulgatis. Impudētes namq₃ hoies et
calumnioſi qui rapere aliena deſiderāt
occaſione accepta imperialium prece-
ptorū: more p̄donum diebus noctuq₃ graſ-
ſantur et diripiunt innocentes. Et poſt
aliquanta iterū dicit. Et ſi quidē te iu-
bente hoc faciunt: bonū credam⁹ q̄cq̄d
iuſto imperatore iubēte cōmittitur. Sꝫ
⁊ nos libēter ferimus mortē quā a te co
gnoſcimus irrogari. Sed hoc eſt ſolum
quod te obſecramus vt ipſe prius mini
ſtros proteruitatis hui⁹ requiras: ⁊ ſi a
te mandate ſunt iſte quas irrogant mor
tes ipſe diſcutias. Si ꝟo tuaꝫ quoq₃ cō
ſcientiā preceptum iſtud tam immane ⁊
tam barbarū latet: obſecramus: ne nos
deſpicias: nec patiaris religioſos ciues
tam publico patrocinio ingulari. Et ite
rum poſt aliquanta addit etiam hec. Et-
enim philoſophia hec qua nos vtimur
p̱mo quidem florebat apud Barba-
ros. Introducta eſt autē etiam Roma
ne veſtre conuerſationi Auguſti tēpori
bus. Ex quo ⁊ regni veſtri ſublimi⁹ cul-
men aſcendit: obſeruātie hui⁹ auſpitijs
eleuatū. Cui⁹ imperij feliciter p̱paga-
ti: tu felix ſucceſſor exiſtis ⁊ traditū tibi
feliciter ſeruas vna cū filio. Propter qḋ
⁊ ſimul tibi cum imperio traditū noſtre
phie ritum: pari religiōe cuſtodi: velut
qui ingreſſu ſuo patribus tuis cām p̱-
ſperitatis intulerit: ⁊ fidē que cū ipſius
Auguſti felicitatib⁹ adoleuit: integraꝫ
tu quoq₃ nunc regnans illibatamq₃ con
ſerua. Q: nec ipſe Auguſto in ingreſſu
eius vel in p̱greſſu triſte aliquid acci
dit. Sed ſe contrario leta omnia ⁊ om-
nia magnis ſucceſſibus plena: obſecran
tibus deū ſummū: pro imperij eius ſta-
tu religionis huiuſce⁊ cultoribus. Nec
quiſq₃ principū niſi Nero ſolus ⁊ domi
tianus: nequā hominum ſuggeſtionib⁹
aduerſati ſunt dogmati noſtro. Ex quo
ruꝫ tp̄e accidit nos falſis calumnijs in-
famari. Sed illoꝝ errorē qui ex ignorā-
tia venerat ſemēdauerūt patres tui qui
frequentib⁹ poſt modū decretis: aiad-
uerterūt ī eos q̄ auderēt moleſtie aliq̄d
hmōi cultoribus irrogare. In quibus
auus tuus Adrianus ⁊ ad alios quidē
multos iudices: precipue tñ ad funda-
nium p̱conſulē aſie: pro hoc litteras de-
dit. Pater vero tu⁹ tecū pariter roma-
ni regni apicē regens omnib⁹ quidem
generaliter ciuitatibus: maxime tñ ad
lariſſeos: ⁊ ad Theſſalonicenſes. et ad
Athenienſes: pro his mittit edicta. Te
vero multo magis eandē credimus ſer
uare ſniam: immo ⁊ multo clementius
cōfidimus prouiſurum: tanq₃ qui vere
phie ⁊ pure religionis amator exiſtas.
Hec ⁊ multa alia notabiliter ab eo ſcri-
pta in libello de quo memorauim⁹ in-
ſeruntur.

C ¶ In his autem que de explana-
tione ſcripturarū ſcribit: quaſi in perfe-
ctione enumerat: que ſint volumina ve-
teris teſtamenti que in canone debeant

obſcuari. Quam partem ſcripture: vi-
dere his neceſſariū puto. Melito One-
ſimo fratri ſalutē. Quoniā quidē frequē
ter me rogaſti ꝑ ſtudio qđ habes erga
verbū dei vt excerpā tibi teſtimonia ex
lege et prophetis de ſaluatore ⁊ de fide
noſtra: ſimulq̃ȝ indicere: qui ſit ordo vel
numerus veteris teſtamēti voluminū.
Poſtulata libenter expleui: ſciēs qđ ſit
in te diſcendi ſtudiū vel quāta fidei de-
uotio, ⁊ eterne vite deſiderio nihil ꝑpo
nis. Scias ergo ꝑuiſſe me vſq̃ȝ ad oriē-
tis locum: vbi predicationis noſtre ce-
pit exordium: ⁊ vbi geſta ſunt illa oīa q̄
leguntur ſcripta: ibiq̃ȝ diligenter de om
nibus exploraſſe: que eſſent veteris te-
ſtamēti volumina. Ibi igitur que cū om
ni inueſtigatiōe cōperi hec ſunt. Moyſi
libri quinq̃ȝ. Geneſis. Exodſus. Nume-
rus. Leuiticus. Deuteronomiū. Tum
deinde ieſus naue. Judicſum. Rut. Re-
gnorum libri quattuor. Paralippome-
non libri .ij. Pſalmi Dauid. Salomonis
ꝓuerbia, ſapientia. Eccleſiaſtes, Canti-
ca canticoꝝ. Job. Prophete aūt Eſaias
Hieremias. Duodecim prophetarum
liber vnus. Daniel ⁊ Ezechiel. Eſdras:
Ex his ergo ⁊ eglogas tibi .i. excerpta te
ſtimonia i ſex libris digeſta trāſmiſi. de
melitſonis monimentis iſta cōperim⁹.

¶ Capitulum .xxv. de appollinare ⁊
eius ſcriptis.

APpolinaris
vero cuȝ multa: a multis
habeantur ad nos tamen
iſta ſunt que venerunt.
Apologetic⁹ liber ad pre
dictuȝ imperatorē ſcript⁹. Et aduerſuȝ
paganos libri quinq̃ȝ. De veritate libri
duo. Et quos poſtmodū edidit aduer-
ſum Catafrigas. Montanum ſcilicet ⁊
pſeudo ꝓphetas eius: q̄ tūc primū de-
uiādi a recto itinere exordiū ſumpſerāt.

¶ Capitu .xxvj. de muſano ⁊ hereſi
encratitarum ⁊ ſeuerianorum.

SEdet muſani
cuius in ꝑcedentib⁹ fecim⁹
mētionē: fertur libell⁹ mul
ta elegāta ſcript⁹ ad quoſ
dam fratres qui declinauerant ad here
ſim que dr̄ Encratitaꝝ tunc nuper exor
tam. Cuius auctorem extitiſſe, tacianū
ſermo aſſerit: illo ipſo de quo in ſuperio
rib⁹ memorauimus beato Juſtino teſti-
monium dante: cuius eum ⁊ diſcipuluȝ
ferunt. De quo tn̄ hyreneus in primo li
bro cōtra hereſes hoc refert.

A ¶ Saturnino inquit et martione
deſcenderūt, ij qui vocantur Encratite:
nuptias refutātes: que a deo antiq̄tus
inſtitute ſunt ⁊ ſubtiliter accuſantes il-
lum qui ab initio maſculū ⁊ feminā ad
reſtitutioneȝ humani generis fecit. Sȝ
⁊ ab animalib⁹ abſtinendū predicāt: in-
grati exiſtentes deo qui hec humanis
vſis procreauit.

B ¶ Contradicunt etiā primi hoīs
ſaluti. Et hoc nunc inuentum eſt ab eis
quibus Tatianus quideȝ autor extitit:
⁊ huiuſcemodi blaſphemias itroduxit
qui fuit quidē auditor iuſtini: ſȝ donec
cum ipſo fuit: nihil tale ſe ſentire prodi
dit. Poſtea vero q̄ȝ ille martyr effectus
eſt: abſcidit ſe ab eccleſijs: doctoris arro
gantia tumidus: ⁊ elatione nimia infla-
tus: tanq̄ȝ qui ſe ceteris duceret melio
rem proprium malleng q̄ȝ a veteribus
traditum, docēdi inſtituere ſtiluȝ: ſecula
quedā inuiſibilia ſm̄ Ualētini fabulas
introducens. Nuptias aūt ⁊ fornicatio
nē corruptionēq̃ȝ: pari iudicās lege: ſimi
lia Martioni Saturninoq̃ȝ confirmans.
De ſalute vero adā indubiū deducēda
nouis queſtionibus cōmētat. Et paulo
poſt idē Hyrene⁹ addit etiā hec. Non
multo aūt inquit poſt. Seuer⁹ quidam
ſupradicte hereſi robur adiungēs fomē
ta maxima ei⁹ ſectatoribus ꝑſtitit: vn̄ ⁊
magis Seueriani appellati ſunt. q̄ vtū
tur quidē lege ⁊ ꝓphetis ⁊ euangelijs:
ſed ꝓpria quadā interpretatiōe ſcriptu
raꝝ ſenſum ꝑuertunt. Obtrectant autē
paulo apl'o: ⁊ refutant ei⁹ epiſtolas. Sȝ
neq̃ȝ act⁹ apl'oꝝ ſuſcipiūt. Uerūtn̄ prior
eoꝝ auctor Tatian⁹ collationē quādā
faciens euāgelioꝝ: neſcio quō cōpoſuit
euāgeliū vnū ex quattuor: q' dyateſſerō
noīauit: qđ etiam nūc hr̄ a multis. Dici
tur aūt ⁊ nōnulla ex ſermonib⁹ apl̄i per
mutaſſe: tanq̄ȝ q̄ emēdare velit ordineȝ

cõpoſitionẽq; verboꝝ. Reliquit aũt hic ipſe infinitũ libroꝝ numerũ. Sz ille quẽ aduerſum gẽtes ſcripſit liber ex oĩbus ſcriptis eius p̃cipuus ⁊ valde vtilis:cõprobatur. Sed de his ſatis dictum.

¶ Capitulum. xxviij. de bardeſane et de eius ſcriptis.

PEr idẽ tẽpus innumeris hereſibus vbiq; pullulantib⁹ ⁊ p̃cipue apud meſopotamiã: Bardeſanes quidã vir diſertiſſimus in Siroꝛuz lingua ⁊ vehemens dyalecticus aduerſuz Martionem alioſq; nonnullos dyalogos ſcribit:quos ꝓpria lingua cõpoſitos edidit. Sed ⁊ plura alia ei⁹ extãt volumina q̃ diſcipuli eius in grecũ vertere ſermonem. Erat [illegible] nãq; ita potens in verbo ⁊ doctrina:⁊ in diſputationib⁹ validus vt plurimos ⁊ nobiles viros habuerit ſectatoꝛes. Eſt ⁊ ei⁹ ad antoninũ de Fato potentiſſimus dyalogus. Sed ⁊ alia multa ſcripſit q̃ ſatis vtilia ⁊ perneceſſaria: perſecutionũ que nũc erant tpibus extitere. Ferũt aũt hunc ipſum fuiſſe pꝛimo de valẽtini ſcola. Sed cum magiſtrũ notaſſet erroꝛes ⁊ ineptas ei⁹ fabulas arguiſſet viſus eſt ſibi ad melio rem ⁊ rectam fidẽ ſniam cõuertiſſe. Nec tñ ex integro veterũ erroꝛũ ſoꝛdes maculãq; depoſuit. Eiſdẽ ħo tpib⁹ etiã romane eccleſie Soter ep̃s viuendi finez fecit.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit liber quintus.

OBitur ſoteri ep̃o octo annis in vrbe Roma ſacerdotio miniſtrato:duodecimus ab ap̃lis ſucceſſit eleuteri⁹:ſeptimo decimo anno imperij Antonini veri. Quo in tpe per multas romane oꝛbis ꝓuincias ex acclamatiõe ⁊ ſeditione vulgi:ꝑſecutiões aduerſum noſtros diriſſime ↄcitate ſũt:ita vt multa milia martyꝛũ ꝑ loca ſingula fierent. Qḋ cõijcere ex ijs facile poſſum⁹:que ad rerũ geſtarũ memoꝛiã ↄſeruandã: litteris mãdata reperim⁹. Et q̄uis de hoc plenioꝛ nobis narratio quã de ſingulorũ martyrijs ꝓſecuti ſumus ſuis titulis videatur expoſita:q̃ inſtructionez pariter doctrine ⁊ ſcientie neceſſariã nõ minimã continet tñ que etiã pꝛeſenti operi cõpetere duximus pauca inſerem⁹ e multis. Alij nãq; ſcriptoꝛes hyſtoꝛiarũ referãt bella trophea victoꝛias magiſtratuũ ducũq; foꝛtia geſta cõcelebꝛent: moꝛteſq; ciuiũ aut hoſtiũ narrẽt patriã cõiuges liberos:diuerſiſq; cũcta cedibus confuſa deſcribãt. Noſter hic ſermo qz narrationẽ ↄtinet de ijs q̃ ad deũ ꝑtinet reb⁹ abſurdum nõ erit ſi bella deſcribat que caro ꝓ aĩe ſalute perpeſſa eſt:⁊ pugnas quas aĩa vt celeſtẽ patriã recuperaret excepit:ſi certamina ei⁹ referat q̃ ꝓ fide veritatis exegit in quib⁹ nõ aduerſum moꝛtales milites:ſed aduerſuz ſp̃uales demones dimicauit non pꝛo liberis carnis:ſed pꝛo ſp̃us libertate. Si inq̄ monimẽtis lr̃arũ mandem⁹ pꝛelia que nõ ꝓ terrarũ ſpacijs:nec pꝛouinciarũ poſſeſſionib⁹:ſed pꝛo celoꝝ regno et paradiſi hereditate peracta ſũt: Nõ regi moꝛtali imperiũ queſitura:ſed ab immoꝛtali rege oĩm deo:triumphoꝛũ gloꝛiam perceptura.

¶ Cap. j. de perſecutione in xp̃ianos ſub antonino vero apud lugdunum ⁊ viẽnam. A

GAlliarũ nobiliſſime vrbes Lugdunẽſiuz ciuitas habet ⁊ viennẽſiuz. Quas p̃cipiti lapſu pꝛeterfluit rodanus:nobiliſſimus fluuioꝝ. In his q̃ ⁊ quãta erga dei martyꝛes geſta ſint ſupꝛa memoꝛatis antonini veri tpibus:deſcripta ꝑ oꝛdinẽ ab eis ad eccleſias Aſie ⁊ frigie fideli relatiõe trãſmiſſa ſunt. De qb⁹ vt fides certioꝛ habeat ipſa ſcriptoꝝ exempla ſubijciaz. Serui xp̄i habitãtes apud viẽnã ⁊ lugdunum gallie vrbes fratrib⁹ oĩb⁹ q̄ ꝑ aſiã ⁊ frigiã eãdẽ quaz nos redẽptionis chꝛiſti fidẽ ⁊ ſpeciẽ gerunt:pax vobis ⁊ gratia ⁊ gloꝛia a deo patre ⁊ xp̄o ieſu dño no-

ſtro. Et cũ nõnulla velut in prefatione
proſecuti viderentur: poſt aliquãta ita
rerum geſtarũ ordiunt̃ initium. Tribu=
lationis ꝗiunt noſtre magnitudinem: et
gentilium furorem quẽ ſanctis martyri
bus intenderũt: ſicut eſt enumerare: ne
preſentes quidẽ ipſi ſufficimus: nedum
ſcriptura cõprehẽdere. Omnib⁹ etenim
virib⁹ cõgreſſus eſt inimicus tanq̃ iaz
placerbitatẽ perſecutionis aduẽtus ſui
oſtẽtaret inita: ꝛ p hoc inſtrueret ꝛ infor
maret miniſtros ſuos: aduerſus ſeruos
dei omne miniſteriũ ſceleris ꝛ crudelita
tis explere: ita vt primo domorum no=
bis prohiberet̃ habitatio. Tum deinde
vſus balnearũ. Poſt etiã ꝓceſſus ad pu
blicũ. Ad vltimũ ne oĩno in quolibet lo
co domi foriſq̃ publico priuatoq̃ vide=
remur. Sed aderat dei gratia: que fra=
giliores quoſq̃ noſtroꝝ de manib⁹ eo=
rũ eripiebat. Procedebãt aũt in mediũ
viri ſtabiliores colũnis: qui poſſent per
patiẽtiã ſuã nõ ſolũ ferre imper⁹ quos
excogitabat inimicus: ſed ꝛ vltro expe=
tere: ꝛ ſponte ſe oĩbus vel opprobrioꝝ
vel tormentoꝝ cruciatib⁹ obiectare: Et
laſſeſcentibus iam pene tortorib⁹ ipſi ſet
adhuc parũ putare: ꝓ eo ꝙ morã ſibi
hanc eſſe quodã mõ ad xp̃m feſtinanti=
bus crederent. Rebus fere ipſis ꝛ patiẽ
tie virtute clamantes: q: non ſunt cõdi=
gne paſſiões huius tp̃is ad futurã glo=
riã que reuelabit̃ in nobis. Ferebãt er=
go fortiter acclamationes aduerſum ſe
ꝛ ꝓbra atq̃ iniurias ppli ꝛ cõtumelias
eorũ laudes ſuas ducebant. Sed ꝛ ver=
berari ſe ab eis ac lapidarĩ: ꝛ cõcludi pa
tienter accipiebãt: equanimiter ſuſcipiẽ
tes quicq̃d illud furentis vulgi excogi
taſſet inſania. Deniq̃ quodã tp̃e aſtãte
tribuno ꝛ prioribus ciuitatis pro ſolis
acclamatiõibus populi: correpti ꝛ incar
cerez truſi ſunt fratres vſq̃ ad p̃ntiam
preſidis, cuiꝰ aduẽtui offeruntur. In
quos ille tanta crudelitate vſus eſt: vt
ſeuitie eius ſpecies ſingulas nemo poſ
ſit exponere.

B ℭ Uectius igitur pagathus vn⁹
ex fratribus qui et in deum perfectam
caritatem et in hoĩes integram cuſtodi
ret: cuius vita cum eſſet adoleſcens ita
erat examinata omnibus et probata: vt
etiam grauiſſimis ſenibus preferretur.
Incedebat enim in omnibus mandatis
et iuſtificationibus domini ſine quere=
la. Ad obſequia quoq̃ ſeruorum dei
promptiſſimus erat. Is cum zelo diui=
no et feruore ſpiritus plenus tam crude
lia ſeruis dei ſupplicia videret inferri:
et contra ius faſq̃ tot penas humanis
viſceribus excogitari: indignitatem rei
vltra non ferens poſcit ſe audiri pro ci=
uibus optimis quib⁹ nihil impietatis
commiſſum probari poterat locuturũ.
Erat enim ꝛ nobiliſſimus inter ſuos et
eruditiſſimus. Uerum cum defenſionẽ
eius non reciperet obſtinatio iudicis:
inquirit tantum ab eo ſi eſſet ꝛ ipſe chri
ſtianus. Atq̃ chriſtianum ſe eſſe clariſ=
ſima et libera voce teſtatus eſt tanq̃
aduocatus inquit chriſtianorum: ꝛ ipſe
vinctoruz numero ſocietur. Sed in hoc
illi quidem quid dicerent ignorabant.
Ille vero habens in ſe aduocatum pro
nobis ieſum: hoc nomine meruit hono=
rari: ſancti preſbyteri zacharie: q erga
ſanctos plenitudinem caritatis oſten=
derat ſecutus exemplum. Qui et ipſe
dum fratribus adeſt: et defenſionem
libertatis que in noſtra religione con=
ſiſtit exequitur: dominicum ſecutus exẽ
plum animam ſuam pro ouibus ſuis
poſuit et pro amicis. Et ideo cum hoc
pariter velut diſcipuli fideles chriſti in
regno venturo ſequentur agnum quo=
cunq̃ vadit. His igitur optimis et fi=
deliſſimis ducibus vſus omnis reliquus
ſanctorum chorus prompti et alacres
alas ſuas pro fidei libertate ponebant.

C ℭ Aliqui autem impares et in=
firmiores inuenti: et ad illate perſecu=
tionis euehendum põdus inualidi: de=
cem ferme numero lapſu ſuo luctum no
bis et ingentem triſtitiam reliquerunt:
et multos animos quos priorum fides
accenderat infregerũt. Unde et omnes
valde perterriti ſumus: nõ propter tor=
menta que crudelius videbantur infer
ri: ſed pro exitu ꝯfeſſiõis incerto qz mul
to nos grauius lapſus noſtrorum q̃ ea
que inferebantur tormenta cruciabant.
Comprehendebantur tamen quotidie

quos dignos dominus iudicabat in la
pſoꝝ numeꝝ ſubꝛogari ita vt ex vtraqꝫ
eccleſia omnes qui ſtudioſi et magni vi
debantur: ⁊ quoꝝ laboꝛe ⁊ induſtria re-
gebātur eccleſie vniuerſi pariter tene-
rentur. Accidit autem etiam ſeruos
cōpḣēdi quoꝛumdam ex noſtris pa-
ganoꝝ: quoniam quidē publice iuſſum
fuerat requiri omnes et teneri. Quiqꝫ
demonis inſtinctu, cū toꝛmenta ptime-
ſcerent que inferri ſanctis videbāt: mo
nentibus ſe in hoc ipſuȝ militibus qui
bus ita fuerat preceptum ꝯmenti ſunt
aduerſum nos: velut thieſteas cenas ⁊
inceſta edippia perpetrantes: et alia q̄
nec ploqui aut cogitare nobis fas eſt ⁊
qualia nec credere quidem poſſum⁹
aliquando apud homines geſta. Que
cum de nobis diffamata fuiſſent in vul
gus: hoꝛroꝛi maximo ⁊ execrationi apđ
omnes homines eſſe cepimus: etiam
apud eos qui prius aliquid moderatio
nis erga nos ſeruandum eſſe cenſebāt.
Et omnes ſimul fremere aduerſuȝ chri
ſtianos atqꝫ inſanabili odio furere ce-
perunt. Tunc vidimus compleri illud
quod a domino dictū eſt: quia veniet tē
pus in quo omnis qui occiderit vos pu
tet ſe obſequium offerre deo.

D ¶ Poſt hoc iam ſupꝛa omne narra
tionis genus eſt ſupplicioꝝ ⁊ cruciatuȝ
modus qui ſanctis martyribus infere-
batur perurgente ſathana: quo ſcȝ etiā
illoꝛum confeſſione tale aliquid elicere
tur: a nobis eſſe commiſſum in quo om
nes pari atqꝫ eodem furoꝛe perſiſtebāt
vulgus iudex: officium milites purgen
tes p̄cipue ſanctum nomine: quendam
diaconum viānenſem: ⁊ maturum neo-
fitum quidem: ſed in fide ⁊ patientia ro
buſtiſſimum. Sed ⁊ attalum pergame
num ciuem qui columna et firmamen-
tū eccleſie noſtre in omnibus fuit ⁊ blā
dinam feminam: per quaȝ xp̄s oſtendit
qꝛ ea q̄ apud homines deſpecta ſunt: et
ꝯtēptu habent, i magna glīa apud deū
ducunt; ⁊ qꝛ charitas ei⁹: q̄ fragilia ſunt
p naturaȝ p grām facit eſſe firmiſſima.
Cū em̄ omnes nos de ea trepidarem⁹
ſed ⁊ ipſa ei⁹ carnalis domina: que erat
ex numero martyꝛum vereretur ne foꝛ-
te blandina cederet in toꝛmentis ⁊ pro
debilitate coꝛpis vix ad prime confeſſio
nis toꝛmenta ſufficeret: tanta tolleran
tie virtute firmata eſt vt reſoluerentur
prius ⁊ conſiderent carnificum manus
qui ſibi p contentioſa iudicis animoſi-
tate inuiceȝ ſuccedebāt. Deniqꝫ a pma
luce vſqꝫ ad veſperam toꝛmenta ſeing
innouantes ad vltimum victos ſe con-
fitentur ſtupentes quomodo in ea ſpūs
permaneret cuȝ nihil ſani ex coꝛpoꝛe p
ſupplicia reſediſſet. Sed illa vere bea-
ta (vt poſt moduȝ nobis ipſa diſſeruit)
quotiens vocem confeſſionis emiſit et
xp̄iana ſum pꝛoclamauit: totiens noue
vires coꝛpi reddebant ⁊ tanq̄ ablutis
p confeſſionem doloꝛib⁹ inſtaurabatur
recentioꝛ ad agones. Eoqꝫ quo magis
intellexerat q vox pia ſenſum doloꝛis
extigueret: ſepi⁹ ⁊ alacrius xp̄iana ſum
⁊ nihil apđ nos mali gerit pclamabat.

E ¶ Dyaconus quoqꝫ ſanctus nomi-
ne etiaȝ ip̄e ſupꝛa q̄ dici poteſt ⁊ ſupꝛa
quam humanam fas erat ferre naturā
acrius inſiſtentibus miniſtris demonū
quo aliq̄d ab eo elicere poſſent confeſ-
ſionis illicite noua penarum genera p-
tulit. Et que longe ſubſtantiam huma
ne ꝯditionis excederent. At ille vir deo
plenus intantum crudelitates eoꝛum
riſit. et ferinam in queſtione ſeuitiam,
vt nūq̄ dignus ſit vel quis eſſet genere
vnde domo vel patria vł nomen ſaltim
ſuum eis fateri. Sȝ de his ſingulis in-
terrogatus nihil aliud in olbus toꝛmē
tis, niſi xp̄ianū ſe eſſe reſpōdit. Hoc mi
chi nomen: hoc gen⁹ ⁊ patria eſt. Aliud
inquit omnino nihil ſum q̄ xp̄ianū. Un
de ⁊ incredibilis eos agitabat inſania
q tantis penarū gn̄ibus ꝯſumptis ex-
toꝛquere ei nec pfeſſionem quidem p-
prij vocabuli potuiſſent. Ad vltimū can
dētes laminas eris ⁊ ferri erga ingui-
nis loca: ⁊ delicatioꝛa q̄qꝫ membꝛoꝝ in
ſtauratis ignib⁹ adhibent. ex quo car-
nes q̄dē ei⁹ aduſte igni defluebāt. Ipſe
vero permanebat immobilis inconcuſ
ſus intrepidus celeſtibus eterniſqꝫ fon
tib⁹ q̄ pcedunt de vētre ieſu humanas
in ſe tēperās flammas. Uerūtn̄ mēbꝛis
olbus martyꝛ erat ⁊ toto coꝛpe vnū vul

quo horrebat. Perit in eo hūane forme
agnitio. ⁊ nō ſolū quis eſſet. ſed ⁊ quid
eēt tormētoꝝ crudelitas ne agnoſci poſ
ſet abſtulerat. xp̄s tm̄ in eo ſolus ꝑ mar
tyrij gl'iam recognoſcebatur. qui per
ei⁹ patiētiā deſtruebat aduerſarias po
teſtates ⁊ ſuos milites ꝑ tollerantie ro
borat exēplum oñdens omnibus quia
nihil terribile eſt vbi diligit pater nil
dolous eſt vbi fides chriſti eſt. Sed ar
tifices ſcelerum nequaꝗ̄ martyrij eru
buere virtutez. Poſt paucos etem̄ dies
conſiderantes ꝙ ſi tumentibus adhuc
vulneribus que indignarentur etiam
ad moliſſimum manus tactum tormen
ta rurſuz inferrent: ⁊ denuo membra iā
putrefacta vexarent, Unum de duobus
fore aut in ſua eū impietatis iura ceſſu
rū, aut ſi in tormētis aīam poſuiſſet ter
rorē crudelitatis ꝯmetū ceteris intētā
dū. Sz hoc lōge ꝯ ꝗ̄ impij cogitauere
ceſſit. Nā q̄ vix credi ab infidelibus po
teſt reſtitutū eſt in primā ſpeciē corp⁹
per ſecūda tormēta. Et officia mēbroꝝ
q̄ abſtulerat pma crudelitas: ſcd̄a repa
rauit ita vt iterata ſupplicia nō ei iā pe
nā cōtulerint ſed medelaz. ¶ Sed ⁊ blā
dina quā pauloante memorauimus: ſi
mili exemplo ad ſupplicia ſecūda reuo
cat. Que cū ſemiuiua pene ⁊ in mortis
quodā ꝯfinio poſita iteratis fuiſſet pul
ſata cruciatibus velut e ſomno quodā
ſubito euigilās in memoriā future bea
titudinis venit ⁊ voce conſtanti tanꝗ̄
de excelſo edito ꝯcionaret ad populum.
Multū inq̄t erratis o viri ꝙ putatis in
fantium viſceribus veſci eos qui ne mu
torum quidem animalium carnib⁹ vtū
tur. Et ſic in cōfeſſione perdurans iteꝝ
numero martyꝝ ſociata retruditur.

¶ Cap. ij. de eodem.

SEd poſtea
ꝗ̄ ꝑ beatorū martyruz
patiētiā tyrannica eua
nuere ſupplicia alijs
rurſus diabol⁹ machi
nis oppugnare parat
famulos dei quo ſcz afflictione carcerꝭ
⁊ penali ſqualore ꝯſumpti ac ſeptimo vt
dicūt puncto in neruo pedes ꝯ ꝗ̄ credi
fas eſt diſtēti in intimo tenebraꝝ loco
ꝑ oīa penaꝝ gn̄a q̄ furētiū ſeuitia exco
gitare poterat deperirent. Quā pluri
mi ꝗ hoc genere in ergaſtulis ꝯſumun
tur dn̄o ſuſcipiente eoꝝ huiuſcemodi
exitū qb⁹ nec ibi defuit diuine maieſta
tis auxiliū. Aliquāti etem̄ ex his qui ſe
uiſſima tormēta ꝑtulerant nec humane
aliquid medele ꝑmiſſi ſunt cōſequi mi
rū in modum virtute dn̄i conualeſcere
⁊ ſubitā mentis alacritatē ac deſpera
tū corpis robur recuꝑare ceperunt ita
vt cohortatione ſua ceteros ad patien
tiam confirmarent q̄ impatientes erāt
penaruz. Illi aūt magis qui nuper fue
rant correpti ⁊ quoꝝ corpora nodū tor
menta ſolidauerant illi deniꝗ̄ erant q̄
pedoris horror ⁊ concluſionis tenebris
necabant. ¶ Uerū beati ſotini lugdunē
ſis epiſcopi glorioſam martyrij confeſ
ſionem fas non eſt ſilentio pterire. Qui
cū nonagerio maior eſſet etate ⁊ corpo
re vt pote ill⁹ cui inualidus cetera pe
ne iaz mortuus. ſolo martyrij amore vi
uebat. Ducit antē ad tribunalia immo
potius defert ſenior langore reſolutus
Cuius adhuc ſolum aīa ſeruabatur vt
chriſtus ꝑ eā magnificentius in fragili
corꝑe triumpharet. Statuitur interea
ſenior pro tribunalib⁹ impie plebis vn
diꝗ̄ clamor attollitur hunc ipm eſſe in
ſonant xp̄ianum. Tū vero a pſide inter
rogat⁹ quis nā eſſet xp̄ianoꝝ deus. Re
ſpondit. Si dign⁹ fueris ſcies. Hinc eo
cunctos velut rabies immenſi cuiuſ
dam furoris inuaſit ita vt qui ppe aſta
bant pugnis alij calcibus ſubigerēt ſe
nē nec etati nec grauitati aliquid reue
rentie deferentes. Illi autem qui lōgi⁹
erant quicquid furentibus teli veniſſet
in man⁹ emin⁹ iaciebāt ita vt vnuſqſꝗ̄
ſummi ſibi eſſe delicti duceret ſi aliq̄d
in ſenē ſceleris nō intuliſſet. In hoc em̄
vindicandos deos ſuos eſſe credebāt.
Quē cū ſeminecē piecisſent in carcerē
incōtaminatū paulopoſt ſpiritum red
didit. ¶ Per idē tp̄s immēſa quedā dei
diſpenſatio ꝓcurat ⁊ mia ex inſperato
chriſti domini arte conquiritur quod
nunꝗ̄ fere prius aꝑ perſecutoribus ge
ſtum meminimus. Omnes enim hi qui

pꝛimo compꝛehenſi negauerant fidem.
coꝛrepti traduntur in carcerem. Et quo
infelicibus ne ſolamen quidez penalis
pꝛeſtaretur exitij nō quaſi chꝛiſtiani iā
ſed tanꝗ̄ homicide ꝛ inceſti detineban
tur habentes miſeri duplicem penam.
Quoniā quidem ceteroꝛum ſupplicia
mitigabat ſpes ꝛ coꝛona martyꝛij. Chꝛi
ſtiꝗ̄ charitas ꝛ ſancti ſpiritus gratia re
leuabat afflictos. Iſtos autez ipſis pe
nalib⁹ cathenis ꝛ pondere carceris gra
uius ꝯſcia cruciabat ita vt vultu ipō et
aſpectu diſcernerent a ceteris: ꝙ illi ꝓdu
cebantur de ſupplicijs leti. Et diuinuz
quid neſcio in ipſis vultibus pꝛeferen-
tes vincula ſua monilia ꝑcioſa duce-
bant per ſqualoꝛem carceris chꝛiſti bo
nus odoꝛ effecti ita vt viderētur ſibi nō
in ergaſtulo ſed in miro odoꝛe thece cō
cluſi. At illi alij triſtes demerſis ipſis
quoꝗ̄ conſpectibus hoꝛridi ꝛ omni tur
pitudis defoꝛmitate tedioꝛes: ſꝫ ꝛ ipſis
gētilibus in multo oppꝛobꝛio expoſiti
erāt tanꝗ̄ degeneres ꝛ ignaui qui fidē
perdiderint et crimen inuenerint. Et q̇
chꝛiſtianoꝝ quidem nomine caruerint
homicidaruz tñ penas non effugerint.
Que cum ita geri viderent ceteri incre
dibilr coꝛoboꝛati ſunt ita vt cōpꝛehenſi
abſꝗ̄ animi mutatione cōſtanter nihil
aliud ꝗ̄ xp̄ianos ſe eſſe faterentur.
C ¶ Et cum quedā his locis fuiſſent
longius ꝓſecuti poſt aliquanta iterum
hec ſubiugunt. Poſt hec iam per diuer
ſas ſpecies martyꝛij eoꝝ velut coꝛonā
quandam varijs floꝛibus compoſitam
dominus xp̄s inferens offerebat patri
vt ab eo velut victoꝛes magni agonis
remunerationem eternoꝝ ſumerent p̄-
miorum. Nam maturus ꝛ ſanct⁹ ꝛ blādi-
na ꝛ attalus munerum dieb⁹ innume-
ris milibus gentium diuerſarum ſpe
ctaculuz congregatis ſtatuuntur in me
dio arene. Et rurſuz maturus cum ſan
cto tanꝗ̄ nihil pꝛius geſtum fuiſſet ad
oia toꝛmentoꝝ ꝛ verberū genera reno
uantur certātibus omnimodis aduer-
ſarijs quatenus eoꝝ patientiā frange-
rent ꝛ ab ipſo vt ita dicam vertice coꝛo
nas eoꝝ diriperent inſanis populi vo
cib⁹ inſtigati. Sed illis eo magis ani-
mos roboꝛabat ſpes vicine iā gloꝛie ꝗ̄
ſibi iam iamꝗ̄ manu contingere ꝛ con-
trectare dexteris videbantur. Cumꝗ̄ ꝛ
ſuppliciorum genera ꝛ ſpectaculoꝝ iā
pene tempus fuiſſet abſumptum: nec
moueri vllatenus a ſententia valuiſ-
ſent cum etiaz ſelle ferre ſuperpoſiti cō
ſumptaz verberibus carnem ignis ſub
ter miniſtratus exureret. Ad vltimum
infatigabiles martyꝛum ſpiritus ferre ſelle
ceſis ceruicibus effugarunt. Blandina
vo religata ad ſtipitem atꝗ̄ in crucis mo-
dū diſtenta beſtijs pabulum pꝛeparat.
Que tamen in ligno pendens vultu in-
territo ꝛ ſatis leto oꝛationem fundebat
ad dominum: qua ꝛ ſibi conſtantiam ꝛ et
ceteris agonis ſui conſoꝛtibus ꝑſeuerā
tiam pꝛecaretur. Et facile vota ſpera-
bat implenda que ꝓprijs iuuabat exē-
plis. Simul ꝛ illos edocēs ꝙ paſſionum
xp̄i conſoꝛtibus certuz ſit etiā glꝛie eius
donanda eſſe conſoꝛtia. Sed cuz nulla
ex beſtijs coꝛpus ei⁹ auderet cōtingere
depoſita de ligno rurſuz reuocat ad car
cerez alijs adhuc agonibus pꝛeparan-
da vt per multas victoꝛias caput qui
dem toꝛtuoſi ſerpentis attereret: fratꝝ
vero animos ad tollerantiā cōciperet:
ꝑ hoc ꝙ ipſam in paruo ꝛ fragili coꝛpe
tot certaminib⁹ ꝑmaneret inuicta: ꝛ ꝑ
ſingulos agones diſcederet coꝛonata.

¶ Cap. iij. de eodem.

A Ttal⁹ quoꝗ̄
populi vocibus poſtulat.
Erat enim valde nobilis.
Et quod cunctis nobilius
eſt vir optime conſcientie: et fide chꝛiſti
per omnia exercita ſemper martyꝛ. Cū
ꝗ̄ circuminatus fuiſſet in amphitrea-
trum titulo ſe pꝛecedente in quo ſcriptuz
erat Attalus chꝛiſtianus Fremere in
eum vulgi inſanientis furoꝛ vehemen
tius cepit. Sed cum pꝛeſidi indicatum
fuiſſet eſſe eum romane ciuitatis viruz
iubet eum cum ceteris in carcerem re-
cipi. ſimulꝫ ad ceſarem refert eiuſꝗ̄ ſen
tentiā quid de eo iuberet expectat. Uerꝫ in
ter moras poſiti in carcere non infru-
ctuoſum ſibi tp̄s trāſire patiunt ſed vi-
goꝛe animi ꝛ alacritate fidei ſue eos q̄

infirmiores videbant̄ alabant. Et ipſi
nondū martyres cohortationib⁹ ſuis
martyres plurimos faciebāt. Ex q̄ ma
gnū gaudiū matri naſcebat̄ eccl̄ie: videnti
ti ſuos filios q̄ pene iā decidiſſe in mor
tem videbantur: per hos reparari ad
vitam ⁊ monitis eorum multis qui iaꝫ
negando velut a[illegible]ſum quoddā effe
cti fuerant quaſi iterum parturieban=
tur: ⁊ xp̄s in eis iteꝝ formabatur. Doce
bantur enim ab his: quia deus nō vult
mortem peccatoris: ſed vt cōuertatur ⁊
viuat. Igitur cum a ceſare reſcriptum
fuiſſet vt perſiſtentes quidem puniren
tur negātes autē dimitterētur. die quo
dam celeberrimo in quo ex omnibus ꝓ
uincijs coeuntes nundinas apud nos
agere ſolent in ipſo frequentiſſimo con
uentu tribunal aſcēdēs ꝑparari ſibi in
dex chriſtianos ⁊ introduci ad ſuppli=
ciorum pompam prebendam cunctis q̄
aderant iubet. Rurſum itaq̄ cruces rur
ſum pene rurſum tormēta reparentur.
Et ſi qui forte ciues romani reperti ſūt
hos plecti capite decernit. Ceteros ve
ro beſtijs tradi. Ingens tamen ab om=
nib⁹ gloria [illegible] xp̄o conferebatur pro his
qui ante negauerant ⁊ dimitti neq̄ ne=
gantes potuerant. Nunc vero cum ne=
gantibus venia preſtaretur in confeſſio
ne ꝑſiſterent ⁊ de ꝑditionis grege reuo
cati in numero martyruꝫ iungerentur.
B ¶ Igitur cū erga ſupradictos que=
ſtio haberetur Alexander quidam ge=
nere frix: medicus diſciplina vir religio
ſus ⁊ prudens ⁊ vite ac morum ꝓbita=
te cunctis carus acceptuſq̄ amore dei
ꝯcitatus cū aſſiſteret tribunali nutibus
hortabatur ad ꝯfeſſionem: eos in quos
queſtio agebatur ita vt oībus qui aſta=
bant palam fieret quid animus gereret
Cūq̄ id populi notauiſſent indignātes
maxime ꝓ his qui quod prius negaue
rant rediuiui nunc confeſſione reuoca=
bant conclamauerunt aduerſum alexā
drū: hec ipſo inſtigante committi. Qui
iuſſus a ꝑſide in mediū ſtatui ⁊ q̄s eēt
interrogatus xp̄ianū ſe eſſe libera ꝓfeſ
ſione teſtatur. Quē cōtinuo ꝑparandū
beſtijs condemnauit. Et poſtea die ſi=
mul cum Attalo ꝓducitur. Quem con
tra preceptum ceſaris gratificari popu
lus volens etiam ipſum tradi iuſſit. Sꝫ
cum ferarum nulla ſanctorum corpora
contigiſſet: omnibus eos verberum ce=
terarumq̄ penarum ſupplicijs crucia=
tos ad vltimum in conſpectu populi in
medio arene iugulari iubet. Beato Ale
xandro in omnibus quas perpeſſus eſt
penis ne vnum quidem penitus profe
rente ſermonem: ſed ab initio vſq̄ ad fi
nem infra ſemetipſum ſemper cum deo
loquente: ⁊ in laudibus eius ac precib⁹
permanente. Attalus vero cum prunis
ſubter ſubiectis, in ſella ferrea torretur
cumq̄ nidor aduſte carnis ad nares: ⁊
ora, inſpectantis populi perferretur vo
ce magna exclamabat ad plebem. Ec=
ce hoc eſt homines comedere quod fa=
citis vos. Quid a nobis velut occultuꝫ
inquiritis facinus: quod vos aperta lu
ce cōmittis. Nos em̄ neq̄ comedimus
homines neq̄ aliud quid mali agim⁹.
Et cū interrogaretur qd̄ nomen habet
deus. reſpondit. Qui plures, nomini=
bus diſcernuntur. Qui vnus eſt non in
diget nomine.
¶ Poſt hos nouiſſimo iam nundinarū
die Blandina rurſus inducitur cum pō
tico annorum .xvj. fere puero. Quiq̄
et in priorum cruciatibus iuſſi fuerant
ſemꝑ aſtare quo magis ceterorum vi=
dentes ſupplicia terrerent̄. Statuūtur
ergo in mediuꝫ: iubentur iurare ꝑ deos
Illi vero contrario nullos eſſe aiebāt
iſtos per quos iurare cogerētur. Cūq̄
alijs q̄ pluribꝰ v̄bis exprobrarent gen
tium deos: inſanire magis in eos cepit
populi multitudo neq̄ teneram pue=
ri etatem neq̄ ſexum femine miſeran=
tes: ſed per omnia tormentorum gene
ra quaſi quodam eos circulo peragen=
tes nihil deeſſe penis patiebātur quas
crudelitas inueniſſet. Tunc ponticus
maximum patientie robur materna co
hortatione ſuſcipiens et perſeuerans
in confeſſione fidei impollutum ſpiritū
reddidit. Beata vero blandina vltima
omnium velut omnium nobilis mater
ꝑmiſſos martyrij ad coronaꝫ filios inſe
qui iā ſecura feſtinat exultās ⁊ ouās ve
lut ad thalamum ſponſi inuitata et ad

nuptiale conuiuium. Ex quo fiebat vt
in verberibus tripudiaret ⁊ craticulis
exuſta gauderet actaꝫ hilaris videret̃
⁊ leta tanq̄ ſi inter dapes regias accu
baret. Poſt hec ad beſtias traditur: ſꝫ
ab his intacta ꝓdurat. Inde etiā aliud
excogitatur crudelitatis genus. vt reti
conſtricta obijceretur tauro ferociter in
ſtigato. A quo cū fuiſſet innumeris icti
bus laceſſita ⁊ toto arene ambitu iacta
ta nihil penitus leditur: ſed ꝑmanet le
to vt ſemper vultu mente ꝯſtāti ■ ipā
⁊ animi preſumptione cum xp̄o iaꝫ col
loquens. Ad vltimū iugulari gladio iu
betur. Stupētibus ipſis etiam impijs
⁊ dicētibus ꝙ nunq̄ fuerit femina que
tanta ac talia ferre potuerit.

C ¶ Sed nec ſic q̇dem ſatietateꝫ ali-
quam capere crudelitas quiuit. Anti-
qui etenim ſerpentis virulentia concita-
ti feri ac barbari mores māſueſcere ne
ſciebant. Ex ipſa quippe ſanctoruꝫ pa-
tientia ſeuior ſeiſ contentionis rabies
accendebatur. Et velut pudore quodā
fatigabat̃ ꝙ maior ineſſet cruciatis q̄
cruciatibus virtus. Et ex hoc ad neſan
da odia iudex ſimul inſtigabatur ⁊ po-
pulus. vt ſcriptura compleretur q̄ dicit
iniquus adhuc inique agat ⁊ iniuſt⁹ ad
huc faciat iniuſta. Igitur inaudito ſe-
uitie gñe eoꝝ qui necabant̃ in carcere
corpora canibus iubebātur exponi: ad
hibita ſimul cuſtodia die noctuq̄ ne q̇
collectas reliquias humanitatis intu
tu traderet ſepulture. Sꝫ ſi quid forte
vel beſtijs vel igni reliquum ex corpo-
ribus martyrum fuerat: ipſa cum trun
cis ſuis capita punitoꝝ inſepulta ꝑ cu
ſtodiam militum ſeruabantur. Et q̄re
bat̃ ſi q̄d vltra poſſet humana crudeli-
tas etiam in eos qui iam vite hui⁹ lu-
men exceſſerant. Exultabant tñ gentes
magnificantes ſimulachra ſua quoruꝫ
virtute datam in illos vindictam dice
bant. Si qui vero inter ipōs paulo mi
tior vel humanior videbatur, vbi nunc
eſt aiebat deus eoꝝ. Et quid eis ꝓfuit
iſta religio: pro qua etiam animas po-
ſuerunt. Igitur apud illos erat variuꝫ
illud inſultationis genus. Apud nos
vero ingens luctus habebatur ꝑcipue

ꝙ non poſſemus corpora humi trade
re. Quippe quibus nec noctis tempore
aliqua ad hoc oportunitas ꝑbebatur.
Neq̄ſ muneribus ſuadere cuſtodes ne
q̄ precibus aut vllo alio genere copia
erat: ita attente ⁊ ſollicite curabant ne
daretur extremis oſſibus ſepultura.
Poſt aliquot autem dies cum nullā ſe
peliendi gratiam preſtitiſſent. incenſa
oſſa martyrum et in fauillam redacta
cum reliquo terre puluere in rodanum
fluuium diſperſere: ne vſq̄ eorū reliq̄e
reſiderent. Quaſi vero hoc agētes deū
vincerent: ⁊ ſicut dicebant ſpeꝫ eis per
hec reſurrectionis adimerent. Speran
tes enī aiebant de ſepulchris quādoq̄
ſe eſſe reſurrecturos. idcirco noua ne-
ſcio qua perſuadente ſibi ſuperſtitione
leti ſe tormentis mortibuſq̄ ſubyciunt.
Nunc videamus ſi reſurgent: et ſi pōt
eis adeſſe deus eorum ⁊ eripere eos de
manibus nr̄is. Hec ſunt que illis tēpo-
ribus geſta ex epiſtola fratrum lugdu-
nenſium declarantur. Ex quibus quid
etiam per ceteras prouincias geri po-
tuerit coniectura capiendum eſt.

D ¶ Referuntur adhuc in ipſa ep̄la
■ quedam etiam de humilitate ⁊ mā
ſuetudine beatorum martyrum que di
gnum puto ad hec ſuis ſermonibus ſi-
cut cetera ſociari. Qui q̄ aiunt ad imi-
tationem xp̄i q̇ cum in forma dei eſſet
non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe eq̄-
lem deo. in tanta gloria poſiti vt ſemel
et iterum ac frequentius martyres fa-
cti poſt beſtias poſt ignes ⁊ lanias ne
q̄ ſeipſi martyres dicebant neq̄ alijs
ita ſe appellantibus indulgebant. Sed
ſi forte aliquis noſtrum vel in epiſtola
vel in ſermone eos martyres nominaſ
ſet: increpabāt acri⁹ dicētes ꝙ hec ap-
pellatio ſoli xp̄o debet̃: q̇ ſol⁹ veritatis
fidelis eſt martyr: ⁊ q̇ primogenit⁹ eſt
ex mortuis: et auctor vite eterne. Uel
certe illis ſolis aptum hoc eſſe vocabu
lum: q̇ poſt bonam ꝯfeſſionem diſcede-
re de hac vita ⁊ pergere meruerunt ad
deum. Nos aūt aiebant humiles ⁊ ege
ni optam⁹ vt ipā ſalti in nobis cōfeſſio
tuta permaneat. In quo etiam ceteros
fratres cum lachrymis obſecrabant vt

pro eis dominum precarentur. quo pſe
cte confeſſionis ſignaculum martyrium
mererenẗ accipere. Et tanta in eis hu-
militas erat: vt cum rebus ipſis eſſēt
martyres nominis tamen iactantiam
fugerent. Apud gentiles vero cum om
ni fiducia conſiſtebant: nobilitatem aie
per contemptum iniurie ⁊ ſuppliciorū
patientiam demonſtrantes. Erant ergo
inter fratres humiles, inter perſecuto-
res elati: ſuis mites aduerſarijs terri-
biles: Chriſto ſubiecti, diabolo erecti.
Humiliabant ſe ſub potentiſſima manu
dei: per quam nunc ſublimius exaltati
ſunt. Placabant oēs, accuſabant nemi-
nem, ſoluebant cunctos: ligabant nullū.
Orabant etiam pro perſecutoribꝰ ſuis:
vtentes ſermone ſancti Stephani pri-
mi martyris: ⁊ dicētis. Dñe ne ſtatuas
illis hoc peccatum. Aduerſum quos eo
vehemētiora diabolus prelia concita-
bat: quo per nimiam charitatem quam
habebant in xp̄o ieſu: etiā eos qui lapſi
fuerāt, et quos iam ſe immanis illa be
ſtia abſorbuiſſe crediderat rurſum vi-
uos de internis eius viſceribus educe
bāt: et velut matres erga puulos ſuos
ita erga eos totis profuſis miſeratio-
num viſceribus inherebant: oīpotenti
deo effundentes pro ipſis fontes ac flu
mina lachrymarum. Uitam petebant
eis ā deo: tribuebatur eis. Nec ſibi gra
tum iter ducebant eundi ad dñm veſte-
tam putabant martyrij forte, coronā: ſi
partem membrorum ſuoꝝ de eccl'ijs ra
ptam, velut ſponſalia quedam detenta
ri a diabolo permiſiſſent. Super oīa
aūt pacem ⁊ ipſi diligebant. ⁊ nobis ſer
uare mādabant. Nec aliam ſibi niſi ꝑ
pacem viam ad martyriū conſtruebāt.
cauentes ne vllam poſt ſe diſſenſionem
fratribus: ne eccleſie matri meſticiā de
relinquerent: ſed pacem ſemꝑ habēdā
pacem fratribus cuſtodiendam: ⁊ cha-
ritatem precipue tenendam que ē vni-
tatis ⁊ concordie vinculum commone-
bant. Hec non inutiliter vt opinor a no
bis ad edificationem legentium memo
rie tradita ſunt: que ex tātorū virorum
auctoritate deſcēdūt: ꝓpter eos q̄ tumi
di et inflati aduerſum fr̄es ferunt. Et ſi
qui forte titubauerit miſ̄ationū xp̄i vi-
ſcera ab eis putant penitus excludēda.

¶ Refertur adhuc in eadē ſcriptu-
ra ⁊ alia narratio: quā cognitionis cau
ſa hic inſerere dignum putaui. Alchi-
biades quidā erat in numero eorum q̄
ꝓ xp̄o vincti tenebanẗ. Hic vitam ſatis
arduam, ⁊ auſteram gerebat: nihil cibi
volens accipere: ſed tantum ſale ⁊ pane
cum aqua vtebatur. Cumq; huic vite ri
gorem vellet etiam in carcere poſitus
obtinere. Attalo poſt primā ꝯfeſſionem
ſuam quā in amphiteatro confeſſus eſt
reuelaẗ: q2 non recte faceret Alchibia-
des, creaturis dei ⁊ ipſe non vti et alijs
formā ſcandali derelinquere. Quibꝰ co-
gnitis Alchibiades cepit oīa cū grāꝝ
actione ꝑcipere. Q2 que illi reuelabat
ſpūs vt doceret, ⁊ huic vt ſequereẗ idem
ſpūs perſuadebat. Sz de his finis ſit.
Igitur mōtanus ⁊ Alchibiades ⁊ theo
dotus in Frigie partibꝰ tūc primū apđ
q̄plurimos in ꝓphetaꝝ opinionem ve
nerunt. Et q2 per illud adhuc tempus
multe etiā alie virtutes ⁊ grē in diuer-
ſis eccl'ijs per donum ſctiſpūs miniſtra
bātur: facile accōmodata eſt fides etiā
his potuiſſe ꝓphetie grām dari. Cūq;
plurima inter fratres diſſentio fuiſſet
exorta. Rurſum eccl'ie galliaꝝ iudicium
ſuum ⁊ ſniam de his q̄z cum oi reueren
tia: ⁊ recte fidei expoſitione decernunt:
epiſtolas martyꝝ: q̄ apud eos conſum
mati fuerunt ꝓferentes quas illi in vin
culis poſiti ꝑ aſiam et frigiam fratribꝰ
ꝯſiſtentibus ſcripſerant ⁊ eleutherio vr
bis rome epiſcopo: de pace eum eccl'ie
ꝯmonentes. Quiq; ēt hyreneū tunc ad
huc eccl'ie lugdunenſis pſbyteꝝ ſupra-
dicto vrbis rome ep̄o eleutherio com-
mendabant teſtimonium vite eius ꝑhi
bentes ſicut ipſorum etiam voces que
infra ſcribuntur oſtendunt.

¶ Capi. iiij. martyres hyreneum Eleu
therium commendant.

V Alere te ideo
iterum ⁊ ſemꝑ optamꝰ pr̄
eleutheri rogauimꝰ fr̄em ⁊
ſocium noſtrum hyreneum
hec tibi ſcripta deferre. Quem depreca

mur vt habeas cōmendatum. Emula-
tor nanqꝫ est testamenti xp̄i. Scim⁹ enī
q̄ ſolus officij gradus, non facit aliquē
iuſtum: quo tamen iſte recte vtitur in p̄ſ
byterio. ſed plus eū. ex vite merito cō
mēdamus. Enumerāt etiam poſt hec
diuerſorum martyrum glorias. quanti
ferro ceſi: quanti beſtijs: quāti ignibus
quanti etiam ſqualore carceris aſſum-
pti ſunt. Que ſi quis velt plenius noſce
re: ipſas ex integro requirat epiſtolas.

¶ Capitulum quintum q̄ gentiliū ex-
ercitum ſiti periclitantem milites chri
ſtiani pluuia a domino precibus impe
trata ſaluant.

IGitur antōi
ni temporibus quibus
hec geſta referuntur.
Marcum aurelium fra-
trem eius ceſarem bella
inferentem germanis ac ſarmatis tra-
dunt hyſtorie cum ſiti eius periclitarent
exercitus eſtuantem ⁊ querentem quid
facto opus eſſet reperiſſe in legione q̄ſ
dam milites chriſtianos. Quib⁹ vt no-
ſtris moribus eſt flexis genibus depre-
cantibus exaudiſſe deuz deprecatiōes
eorum. ⁊ ſubito contra omnium ſpē lar
giſſimis hymbribus profuſis exercitus
quidem periclitantis pro quo orauε-
rant chriſtiani ſitim ſedatam hoſtes ve
ro qui iam exicialiter imminebant ful-
minibus crebris: ⁊ celit⁹ prolapſis igni
bus effugatos. Quod factum refertur
quidem: ⁊ ab hyſtoricis gentilium. Sꝫ
quia noſtrorum orationibus impetra-
tum ſit non refertur quippe apō quos
etiam cetera miracula que a noſtris ge
ſta ſunt non habent fidem. Noſtrorum
vero et tertullianus hoc memorat: et
apud grecos appollinaris. Qui etiam
ipſam legionez pro inſignis facti mira
culo mutato noīe vocitatā dicit ab im-
peratore. Fulmineam. Tertulianus ve
ro marci imperatoris epiſtolaſ etiā nūc
haberi dicit quibus de his apertius in
dicat. Sed nos iam ex hoc ad hyſtorie
ordinem redeamus.

¶ Igitur photino nonageſimo vite ſue
anno cuꝫ ceteris gallie martyribus cō-
ſummato. Hyrene⁹ Lugdunēſis eccl̄e
ſuſcepit ſacerdotiū. Quē hyrenicū poly
carpi auditorem fuiſſe in pueritia ꝯpe-
rimus. Hic in tertio aduerſum hereſes
libro Eleutherij epi tpib⁹ (q̄ tpa nūc ha
bemus in manibus) ſcribere ſe opus il-
lud indicat his verbis.

¶ Cp̄ꝫ. vj. de ſucceſſiōe ep̄oꝝ romanoꝝ.

FUndata igit
et edificata eccl̄ia bti apl̄i
liſno officiū ep̄atus iniun
xunt. Cuius Lini paulus
in epiſtola ad Timotheum meminit.
Huic ſuccedit Anaclet⁹. Poſt ꝗ tertio
loco ep̄atum ſuſcepit Clemēs. Hic aūt
cum btis apl̄is fuit. et cum ipſis vitam
ſemper exegit: atqꝫ ab ipſis inſtitutus:
recentē gerebat traditionis eorum me
moriam: ⁊ predicationis eorum formā
ſemper habebat in oculis. Sub hoc er
gō Clemente, ſeditio non modica exor-
ta eſt apud corinthum inter fratres: ita
vt ex perſona romane eccl̄ie, ſcriberet
ipſe clemens ad corinthios epiſtolā ne
ceſſariam: q̄ eos reuocaret in pacem: et
fidem eorum q̄ concuſſa fuerat renoua-
ret: exprimens in ea apl̄oꝝ traditionez
quā nup ab eis ipſe ſuſceperat. Et poſt
aliquanta iteꝝ dicit. Huic aūt clemēti
ſucceſſit euariſtus. Et euariſto Alexan
der. Et poſt hunc ſextus ab apl̄is ordi-
natur ſixt⁹. Poſt quem Thelephorus qui ⁊
illuſtre martyriū duxit. Poſt hunc hygi
nus. Deinde pi⁹. Poſt quē anicet⁹. Huic
ſucceſſit ſother. qui nunc duodecimo lo
co ab apl̄is ep̄atus obtinet ſortē ⁊ eaſ-
dem q̄s apoſtoli tradiderūt p̄dicatiōes
diuiſe fidei integras illibataſqꝫ cuſtodit.

¶ Capitulum. vij. q̄ illis temporibus p̄
chriſtianos miracula fiant.

HEc hyrene-
us in ſupradictis libris
ꝯplexus eſt. Sed et i ſe-
cūdo nihilominus eiuſ-
dem operis libro dicēs
etiam ſuis tpibus reliquias quaſdam
diuine virtutis in eccleſijs inueniri hoc
modo ſcribit. Abeſt aūt longe ab eis vt
mortuum ſuſcitent ſicut dn̄s ſuſcitauit

et apoſtoli ꝑ orōnes. Sed ⁊ fratres fre
quenter fecerunt hoc in plurimis eccle
ſijs. Ita vt omni ſimul eccl'ia congrega
ta ieiunijſq; oratiōibus multis ad deū
ꝓfuſis conuerteret̄ ſpūs mortui ⁊ red-
deretur homo viuus per orōnes ſctōꝝ.
Et iteꝝ dicit poſt aliquanta ꝙ ſi dn̄m ꝑ
fantaſiam dicent feciſſe hec: ad prophe
tas veniamus: q̄ hec ab eo gerenda eſſe
ꝑdixerant: ⁊ q̄ confirmarūt hūc eſſe filiū
dei. Propter qd̄ ⁊ diſcipuli ſui in ipſius
nōie: ⁊ ab ipſo accipientes grām, faciūt
hec: ad ſubueniendum ſaluti hoīm ꝓut
vnuſquiſq; meruerit. Alij nanq; demo-
nes fugant: ⁊ ita eos qui incurſati ſunt
purgant: vt interdum ipſi illi qui cura-
ti ſunt: credentes in eccl'ia permaneant.
Alij aūt preſcientiam accipiunt futuro
rum ⁊ viſiones ꝓpheticas vident. Alij
infirmos manu ſuppoſita reſtituunt ſa
nitati. Sꝫ ⁊ mortui ab his aliquotiens
ſuſcitati ſunt: ⁊ ꝑmanſerunt nobiſcuꝫ ꝑ
annos multos. Et quid plura: nō eſt nu
merus ſingularꝫ virtutuꝫ q̄ per vniuer
ſum mūduꝫ in eccl'ijs dei geruntur per
gratiam ⁊ nomen Ieſu xp̄i ſub pōtio py
lato crucifixi. Que tn̄ quotidie fiunt nō
ob aliquā nūdinationē neq; ob pecunie
queſtū. ſed ſicut gratis grā accipitur a
deo: ita gratis eadē miniſtratur. Et ite
rum alio in loco ideꝫ hyꝛeneus ita ſcri-
bit. Sicut (inquit) audiuim⁹ multos ex
fratribus in eccl'a grām habentes pro
phetarum ⁊ oibus linguis loquentes ꝑ
ſancti ſpiritus donum. Qui et miſteria
et ſecreta dei in manifeſtū cum expedit
proferunt. Hec aūt inſeruimus vt oſtē-
deremus diuerſas ſanctiſpūs gratias:
vſq; ad illa adhuc tēpora apō dignos
quoſq; in eccleſijs perduraſſe. quoniaꝫ
quideꝫ in initijs polliciti ſum⁹ hoc nos
in tempore probaturos.

¶ Cap. viij. aliq̄ de q̄buſdaꝫ no. teſta. li
briſ ⁊ de trāſlatiōe. lxx. ex hyꝛenei ſnīa. A

Ed et de or-
dine canonis diuinaruꝫ
ſcripturarum quid etiaꝫ
ſupradictus vir hyꝛene⁹
ſentiat ipſius nichilomi
nus ſermonibus proferamus. Primo
inquit de ſanctis euangelijs videam⁹.
Mattheus quideꝫ hebreis propria eo
rum lingua conſcriptum edidit euange
lium cum Paulus ⁊ petrus in vrbe ro-
ma euangelizarēt: atq; eccleſie inibi fū-
damenta ſolidarent. Poſt quorum exi-
tum Marcus diſcipul⁹ et interpres pe
tri euangelium quod ille predicauerat
digeſſit in libro. Poſt hec Iohannes di
ſcipulus domini qui et ſupra pect⁹ ei⁹
recubuit: edidit euangelium apō ephe
ſum vrbem aſie poſitus. Hec in tertio
ſupradicti operis libro. In quinto vero
de reuelatione iohannis ſcribens: et de
numero nominis antichriſti: hec refert.
Cum igitur hec ita ſe habeāt et in om-
nibus rectis ⁊ antiquis exemplaribus
iſte numerus inueniatur. ſed ⁊ illi hec
eadem conteſtētur qui iohannem vide
runt in corpore poſitum: ⁊ verbum dn̄i
ꝑdicantem: quia numerus beſtie ſcd̄m
grecorum computum ⁊ litteras que in
eadem ꝯſcribūtur. Et paulo poſt iteruꝫ
ſubiungit hec. Nos ergo periculum in
currere nolumus de antichriſti nomie
confidentius aliquid ꝓnunciantes. Si
enim oporteret hec euidenter ⁊ palam
in hoc iam tempore predicari vtiq; ⁊ ꝑ
illuꝫ qui apocalipſim ſcripſit: nomē ei⁹
euidenter fuiſſet expreſſum: quia nec il
la reuelatio ante multum temporis fa
cta eſt: ſed pene iam noſtra etate prope
finem Domitiani Ceſaris. Hec nobis
etiam de apocalipſi vir ſupra memora
tus expoſuit. Meminit autem prīe epi-
ſtole Iohannis: ⁊ prime petri: plurima
q; ex ipſis ſumit exempla. Necnon ⁊ li-
bellum qui dicitur paſtoris amplectit̄
dicens. Bn̄ ergo refert ſcriptura que di
cit primo oim credendum eſt: quia vn⁹
eſt deus qui omnia creauit atq; cōpo-
ſuit. Utitur autem ⁊ teſtimonijs de ſa-
pientia ſalomonis. Sed et apoſtolici
cuiuſdam viri cuius nomen reticuit: ſer
monum quaſi memoriter meminit. Iu
ſtini quoq; martyris: et ignatij memo-
riaꝫ facit: ⁊ ea que ſcripſerunt producit
in medium: ⁊ promittit ſe quoq; aduer-
ſum ſcripta Martionis reſponſurum.
B ¶ Sꝫ ⁊ de ſeptuaginta interpretib⁹
diuinarum ſcripturarum audi quibus

referat ꝟbis. De⁹ inq̄t hō fact⁹ ē:ꝛ ipſe dominus ſaluabit nos:qui dedit ſignū illud quod de virgine ſcriptum eſt. Et non ſicut quidam dicūt eoꝝ qui modo auſi ſunt aliter interp̄tari ſcripturas et aiūt. Ecce iuuencula in vētre accipiet ꝛ pariet filium. Sicut interpretatus eſt theodotion epheſius:et aquila ponticus:ambo iudei proſeliti. Quos ſecuti ſunt Ebionite:qui dicūt xp̄m de ioſeph natum. Et pauca iteruȝ infra ſubiūgit. Prius enim inquit ꝙ̄ romanoꝝ inualeſceret principatus:cuȝ adhuc macedones aſiam poſſiderēt. Ptolomeus lagi filius volēs bibliothecce ſue quā apud Alexandriam ex omniū veteꝝ grecoꝝ voluminibus conſtruebat:maiorē gloriam querere:petijt etiam ab hieroſolymis vt hebreas eorum ſcripturas in grecā linguam interpretatas acciperet. At illi(ſubiecti quippe erāt macedonibus)electos ꝛ in ſcripturis ſanctis eruditiſſimos atq̄ȝ in vtraq̄ȝ lingua pitiſſimos viros ſeptuaginta p̄ſbyteros:miſerunt ad ptolomeum. In quos tamen dei voluntas et conſilium gerebatur. Tum ille ſingulorum volens accipere documenta ꝛ verens ne forte per interpretationē occultarent inſertam diuinis voluminibus veritatem: ſingulos a ſe inuicem ſeparat:ꝛ eadem ſeorſum poſitos interp̄tari iubet cūq̄ȝ ordinē interp̄tandi in ſingulis quibuſq̄ȝ voluminib⁹ obſeruari. Quoſq̄ȝ rurſum ſe corā in vnū oēs reuocari:ꝛ cōferre adinuicē q̄ ſinguli interp̄tati ſunt facit. Et tunc de⁹ vere glorificat:ꝛ ſcriptura ſancta ꝙ vere diuina eſſet agnoſcit. Omnes em̄ eadem eiſdem ꝟbis:eiſdēq̄ȝ nominib⁹ ac ſententijs ſcripſerant ab initio vſq̄ȝ ad finem:ita vt ꝛ ipſi qui aderant gentiles agnoſcerent quia dei nutu ſcripture tūc interp̄tate ſunt. Et nihil mirum ſi diuina ꝓuidentia hoc ita fieri procurauit:cuȝ in ea captiuitate que populo acciderat ſub Nabuchodonoſor rege corruptis ſcripturis cum poſt.lxx.annos iudei ad patriā ſuam redirēt temporibus Artaxerſis Perſarū regis:inſpirauerit de⁹ heſdraȝ ſacerdotē ex tribu leui:vt omnia priorū prophetarum volumina ac verba repararet:ac reſtitueret populo legem que per moyſen fuerat data. Hec hyreneus.

Cap.ix.de pantheno philoſopho viro ꝛ eruditiſſimo ꝛ chriſtianiſſimo.

IBitur decem et nouē annis Antoninus cū in imperio ꝑduraſſet:poſt exceſſum ſui p̄ncipatū Cōmodo dereliquit. Huius p̄mo imperij anno Julianus apud Alexandriam ſacerdotium accipit. Agripino ex actis duodecim annis in epiſcopatu defuncto. Cum per idem tempus ſcole eccleſiaſtice ꝛ doctoris officio preceſſet vir in omni eruditione nobiliſſimus panthenus. Ex quo apud eos conſuetudo antiquitus tradita:vſq̄ȝ in hodiernum permanet:diuinaruȝ ſcripturarū doctores et ~~mihi~~ ſcole eccleſiaſtice haberi viros dūtaxat in ſcientia ꝛ eruditione ꝓbatiſſimos. Huius ergo officij velut auctor quidam:ꝛ dux vir de quo ſupra diximus:ſatis illuſtris habebat. Quippe qui etiā in philoſophis prius qui Stoici appellantur:nobiliter claruiſſet. Cuius tantum ſtudij erga verbum dei ꝛ tantum amoris fuiſſe traditur:vt etiam ad predicandum chriſti euangeliū omnibus gentibus que in orientis vltimis ſeceſſibus recondunt fidei ꝛ deuotionis calore profectus ſit:ꝛ vſq̄ȝ ad indiam citeriorem:verbum dei predicando peruenerit. Erant enim adhuc in illis temporibus ꝛ euangeliſte nōnulli qui ad imitationem ſanctoꝝ apoſtolorū in diuerſis orbis partibus oberrantes per gratiam dei et animi ſui virtutem:verbuȝ dei ꝛ fidem chriſti ignorantib⁹ quibuſq̄ȝ gētibus inferebant. In quibus precipuus et illuſtris panthenus habebatur. Quem ferunt cum ad indos perueniſſet. reperiſſe ꝙ Bartholomeus apoſtolus apud eos fidei ſemina prima cōdiderit et Mathei euangeliū Hebreis ſcriptuȝ litteris dereliquerit,quod per idem tempus ſupradictus Pathenus inibi repertuȝ detulerit. Sed ꝛ in multis preterea alijs doctrine eccleſiaſtice ſtudijs:apud alexandriam claram ſatis et

tis ⁊ nobilem vitam: optimo ⁊ admira
bili fine concluſit. Tam viua voce diſci
pulos inſtruens quam ⁊ librorum mo-
nimentis etiam poſt ſe theſauros ſcien
tie derelinquens.

¶ Cap. x. de clemente alexandrino.

Illis diuinarũ

eruditionũ ſcholiſq; maxime ef
floruit apud Alexandriã Clemẽs: eo-
dẽ vocabulo quo ⁊ in vrbe roma: aplo-
rũ ⁊ ſucceſſor ⁊ diſcipulus vocitat᷒. De
niq; hic ipſe clemẽs in ſeptimo diſpoſi
tionũ libro: Pantheni tanq̃ magiſtri ⁊
p̃ceptoris ſui: mentionẽ facit. Sed et in
primo libro ſtromatum: hunc eundẽ de
ſignat in eo loco vbi enumerat: q̃ plu-
res aplice p̃dicationis repererit viros
hec dicẽs. Mihi quidem commentarij
huic operis non ad oſtentationẽ ſcribũ
tur: ſed ad ꝯmemorationẽ ſenecte: ⁊ ad
obliuionis remedium. Quo ſcilz in his
ſit mihi adumbratio quedã rerum ma
gnificarum diuinorũq; verborũ: que au
dire merui a viris ſanctis ⁊ btis. Quo
rũ ab alio apud achaiam: ab alio apud
Syriam: ab alio vero in oriente: ⁊ maxi
me apud Paleſtinaꝫ inſtitutus ſum ex
hebreorum origine veniente. Ad vlti-
mum autẽ ⁊ in egypto magiſterio vſus
ſum ſuiri virtutis ⁊ ſcientie merito: om
nibus preferendi. Poſt quẽ velut the-
ſauro in abſconditis reperto: aliud que
rere vltra ceſſaui. Et illi quidẽ diuine
doctrine veritatẽ: mihi (que ſibi ab ipis
ſtatim p̃miſſis auctoribus: Petro: et Ja-
cobo: ac Johanne. ⁊ Paulo ſanctis apo
ſtolis tradita fuerant) tanq̃ patres fi-
lio cõmendarunt. Sed pauci patribus
ſimiles filij. Tamẽ deo fauente: per ip-
ſos in nobis apoſtolici germinis plan-
tata ſunt ſemina.

¶ Capitulũ. xj. de epis hieroſolymorum.

Eridem tem

pus eccleſie hieroſolymo-
rũ narciſſus perat. Qui fa-
me ſue merito: noſtris adhuc
temporibus celebratur: quintamdeci-
mam poſt eos qui ex circunciſione fue-
rant ſucceſſionẽ: vſq; ad tempora adria
ne obſidionis adducẽs. Primũ namq;
inibi ex gentibus Epm fuiſſe indicaui-
mus Marcum Poſt quem Caſſianũ: in
de Puulium. Poſt hũc Maximum ⁊ ſic
Julianum. Poſt quem cayum: ⁊ iterũ
alium iulianũ. Capitonem quoq; ⁊ Va
lentem. Inde dolitianum. Poſt quẽ tri
ceſimum ab apoſtolis Narciſſum.

¶ Capitulũ. xij. de quodam rodone ⁊ marcionis hereſi.

Eruz ea tem

peſtate Rodo q̃dã ex Aſie
prouincia oriũdus: vt ipẽ
ſcribit in vrbe roma erudi
tus: refert a Tatiano (cuius in ſuperio
ribus inter ceteros ſcriptores memini
mus) libros q̃ꝑplurimos et maxime cõ
tra martionis hereſim ſcriptos. Quaꝫ
aſſerit idem Tatianus in diuerſas ſciſ
ſam eſſe ſententias. Sed ⁊ qui: et quaꝫ
ob cauſam ex eadẽ hereſi ſciſſi ſint: ipẽ
per hec ỽba deſignat. Propterea, inq̃t
etiam inter ſemetipſos diſcordãt quia
id affirmare cupiũt: qđ nõ poteſt ſtare.
Ex eorum namq; grege eſt appelles. q̃
abſtinẽtie ⁊ ſenectutis p̃rogatiua vſus
vnum quidẽ oim eſſe fatetur initium.
Prophetas tamẽ ꝯtrario ſpiritu aſſerit
inſpiratos: ſequẽs perſuaſionẽ ỽginis
cuiuſdam acte ſpiritu demonis nomi-
ne philomene. Alij autẽ ſicut ipſe nau-
ta martiõ: duo principia introducunt.
Ex quibus eſt ⁊ ponticus et baſilicus.
Qui ⁊ ipſi ſecuti ſunt quidem ponticũ
lupum. Sed non inuenientes exituꝫ re
rum ſicut nec ille quidẽ: ad ea que pu-
tarunt eſſe faciliora cõuerſi ſunt ⁊ duo
principia introduxerũt: abſq; vllis hoc
probationibus ꝯfirmantes. Alij quoq;
ex eiſdem rurſus in deterius deuoluti
ſunt non ſoluꝫ duo ſed tria principia ⁊
tres naturas confirmantes. Quorum
princeps ⁊ auctor eſt ſinerus: ſicut ipſi
defenſores dogmatis huius dicũt. Sꝫ
⁊ ipſe deſcribit q̃ congreſſus ſit cũ ap-
pelle: ita referens. Nam ⁊ ſenex appel
les habuit nobiſcũ ſermonem: ⁊ multa
male docere ꝯuictus eſt. Unde ⁊ aſſere
bat nõ oportere omnino fidei diſcuti ra
tionẽ: ſed vnum quemq; debere in eo

qđ credidit permanere. Salutē namqȝ
ijs eſſe qui in crucifixū ſperant: tantū
vt in bonis operibus inueniantur. Ma
nifeſte tamen decernebat de deo ſicut
prediximus vnum eſſe principium vt
et nos dicimus. Et inde exponens ei⁹
omnem ſententiā introducit etiaȝ ipſe
ſuum ſenſum. Dicebā autem inquit ad
eum. Unde tamen oſtendimus vnius
principij rationem aut quomodo hoc
aſſerat ediſſere. Tum ille ꝓphetie qui
dē aiebat ſemetipſas coarguūt: qꝛ nihil
omnino contineāt veritatis: ex eo qđ in-
ter ſe inuicē diſcordēt: ⁊ vtiqȝ falſe ſunt
q̄ ſibimetipſis aduerſant. Quō autē ſit
vnū pncipiū: ſe quidē ſcire denegabat.
Ita tm̄ ſibi videri. Cūqȝ adiuraret a me
vt qđ verum eſt diceret ſacramēto con
firmauit ſe neſcire quomō vnus ſit vni
genitus deus: ſed tantūmodo credere.
Tum ego deriſum plane cū ⁊ notatuȝ
habui: qui ſe doctorē ꝓfiteret eoꝝ que
ignorare fateretur. In eodē quoqȝ ope
re refert Caliſtion quidā in vrbe roma
diſcipulus extitiſſe Tatiani: q̄ ſcripſit,
compoſitū eſſe a Tatiano ꝓpoſitionū
vel queſtionū librū: in quo oīa que ob-
ſcura ſunt ⁊ difficilia in ſcripturis diui
nis abſoluat. Sed idē Rodo in cōmēta
rijs ſuis ꝓpoſitiones ei⁹ ꝓlaturū ſe: et
confutaturū ꝓmittit. Eſt autē eiuſdē et
in exameron commentarius: in quo re-
fert q̄ appelles q̄pluriīa aduerſum
legē moyſi conſcripſerit impia: ⁊ aduer
ſum totam legē blaſphemas protule-
rit voces: coarguēs vt ſibi videtur ⁊ de
ſtruens ea que ſcripta ſunt.

¶ Cap. xiiij. de montano heretico.

HEc ⁊ multa alia ex ſu
pradictis ſcriptoris cōperi
mus libris. Cum tm̄ hoſtis
humani gn̄is ad ſalutē ho
minū debellandā: nihil vſqȝ ocij gerit:
ſȝ diuerſas: ⁊ varias hereſes ꝑ ſingula
queqȝ ſuſcitat loca. In quibus maximū
ſui gn̄is ſerpētē apud Aſiā Frigiāqȝ ꝓ
ducit montanū: q̄ ſe paraclitū noiaret.
Et cū eo mulieres priſcā ⁊ maximillā:
quas prophetiſſas velut ex ipſius fa-
ctas inſpiratione iactabat.

¶ Cap. xiiij. de florino ⁊ blaſto ⁊ ſciſma
te ab eis rome facto.

SEd in vrbe
Roma Florinus quidā
gradu preſbyterij de ec
cleſia collapſus: vna cū
Blaſto ſocio ⁊ criminis
et furoris: plurimos de
eccl'ia in ſuū baratruȝ deducebāt: noua
aduerſum v̓itatē figmēta machinātes.
Sȝ aduerſum hereſim catafrigaꝝ ſcu-
tū validiſſimū ꝓtulit appollinaris hie
rapolites: de q̄ ſupra memorauim⁹: alij
qȝ q̄plurimi ad id locoruȝ eruditiſſimi
viri: aduerſuȝ eos ꝓ v̓itatis defenſione
certarūt. Qui ēt nobis ad hyſtorie tex-
tū monimēta validiſſima reliq̄rūt. In-
terim vt dixim⁹. Apolinaris ſcribēs ad
uerſus hāc hereſim: ⁊ deſignās in p̄fa-
tione q̄ ꝑ eccl'ias gallatie vicinarūqȝ ꝓ
uinciaꝝ digrediēs: ⁊ plurimos ab eis ir
retitos vidēs: multos q̄dē ⁊ corā diſpu
tādo correxit: rogat⁹ tm̄ a frib⁹ etiā hec
ad ipſos ſcripta trāſmiſerit. In q̄b⁹ poſt
aliquāta cū auctorē huius hereſis deſi
gnaſſet ꝓ grediens etiam hec addidit.

¶ Cap. xv. de mōtano heretico ⁊ duab⁹
mulierculis ſecū pariter inſanientib⁹.

ORigo inquit
hui⁹ hereſis que aduerſuȝ
eccleſiā nuper exorta eſt: in
de deſcēdit. Uicus quidam
eſſe dicit apud Meſſiam frigie ciuitatē
q̄ appellat ardabau. In quo aiūt mon-
tanū quendā noie qui nuꝑ ad fideȝ xp̄i
venerat ſub graue aſie procōſule cupi-
ditate nimia ꝑmatus accēſuȝ: ꝯrijs ſpi
ritib⁹ in ſemetipſo locū dediſſe: ac repē
te in quodā exceſſu mētis effectū: ⁊ ve-
lut ſpiritu actū ꝓloqui cepiſſe noua q̄-
dā ⁊ diuerſa ab ijs q̄ ex ſucceſſione ma-
ioꝝ eccl'ie tradita fuerāt: velut ꝓpheta
li ſpecie ꝓferētē. Que cū ita viderēt fie
ri hi q̄ ꝑ idē tp̄s aderāt auditores: alij
eū velut demone repletū: ⁊ erratico ꝑ-
flatū ſpū: ad decipiēdos pp̄los iudicā-
tes obiurgabāt: ⁊ ꝓloqui omnino ꝓhi
bebāt memores dominici p̄cepti ⁊ com
minationis eius: qua iubet obſeruari a

falſis ꝓphetis. Alij aũt velut ſctõ ſpũ repletũ: ⁊ prophetica gratia donatum putabãt. Et immemores dñi ꝑcepti: er ratico ⁊ ſeductorio ſpũi eatenus indulgebãt: vt etiam prouocare eũ ad dicenda aliqua ꝓlectarent. Et hoc fiebat arte diabolica: qua indiſciplinatis perditio parabat. A quib⁹ montanus cuꝫ ſupra ꝙ dignũ eſt in veneratiõe haberet: intãtũ temeritatis ꝓgreſſus eſt: vt etiã duas quaſdã mulieres inſano ſpũ quo ipſe replebatur participes ſibi faceret ⁊ ad inſaniendũ ſecuꝫ pariter edoceret: quo facili⁹ vtero ſexus in errorẽ ꝑ vtrũ ꝙ caperet. Hi etiã beatificare eos qui ſibi familiarius adherebãt: ⁊ ꝓmiſſionũ magnitudine tumidos reddere. Interduꝫ etiã obiurgare quoſdã vt ne in omnibus adulatores deprehẽderetur. Tamẽ ꝑpauci erãt ex Frigibus q̃ eorũ deciperent inſania. Quibus ⁊ pſuadebat in vniuerſam eccl'iam que ꝑ orbem terre eſt blaſphemare: ⁊ nõ ſolũ nihil ei deferre reuerẽtie ſed ne limen quidem eius incedere. Frequẽter tñ aduẽtantibus ex aſia fratribus: veſaniẽt ꝯ fidem xpi bacchãtes: cõfutati vt heretici corrupti eꝗ vita ⁊ ritus ab eccleſie conuẽtu ⁊ ſocietate depulſi ſunt. Hec in ꝑmo libro ſcribens ⁊ per oẽ operis ſui corpus fraudes hereſis in ſingulis q̃buſꝗ conuincens. In ſecũdo quoꝗ volumine de eiſdẽ etiã hoc ſcribit. Quale ẽ aũt inq̃t qḋ ⁊ ꝓphetarũ ꝑcuſſores nos vocãt: ꝓ eo qḋ inſanas eoꝝ non ſuſcepim⁹ fantaſias. Dicunt eñ hos eſſe quos ꝓmiſerit dñs ad ppl'm ſuũ ſe eſſe miſſuꝝ ꝓphetas. Reſpõdeãt ergo nobis ſi a deo miſſi ſunt prophete mõtanus ⁊ mulieres ei⁹ quis eoꝝ a iudeis pſecutionem paſſus eſt: aut quis a b iniquis occiſus eſt: vel quis eoꝝ pro nomine dñi tẽtus eſt: Et ante reges ⁊ preſides ſtetit. Aut q̃s in ſinagogis iudeoꝝ flagellat⁹ eſt: Uel quis lapidatus eſt: Quinimo ⁊ cõtrario traditur: ꝙ finẽ vite exẽplo iude traditoris acceperint. Dicunt eñ ipſo demone quo inſpirabant id agente: diuerſis q̃ꝫ tpibus vitam laqueo finiſſe. Illũ vero admirabilẽ veluti prophetie ipſorum primogenitũ theodotum nomine: tradunt quodã tpe viſum ſibi eſſe velut in celo aſſumi: ⁊ crediidiſſe ſeꝗ ſpũi erroris: quo euectuꝫ in excelſum ⁊ inde deductum ad terram finẽ vite exitu peſſimo terminaſſe. Sꝫ hec ipſi de montano vel theodoto ac mulieribus ita geſtum negant. Tamen a plurimis affirmatur. Qḋ eñ inter negantes ⁊ confirmãtes: nos rei fidẽ relinquimus in medio. Item poſt aliquanta ſubiũgit etiã hec. Sed ⁊ ſancti epi probatiſſimi viri qui per idẽ tempus fuerũt zoticus de cumana: ⁊ iulianus ꝺ apamia: aggreſſi cohibere ſpiritũ qui loquebatur in maximilla iuſſerũt themiſonem obturare os eius: ⁊ excludere vocem falſis erratici ſpiritus. Quod ⁊ ita factum eſt. Et iteruꝫ coarguens falſam fuiſſe Maximille prophetiaꝫ que bella ꝙ plurima imminere ꝑdixerat: his vtitur verbis. Et quomodo nõ eius mendacium euidenter arguitur. Tredecim namꝗ iaꝫ exacti ſunt anni vſꝗ ad preſentẽ diem: ex quo mortua eſt iſta mulier: et nuſꝙ prorſus vel priuatim vel publice bellũ aliquod exortum eſt. Sed et chriſtianis per dei miſericordiam pax iugis ⁊ firma perdurat. Sed et in tertio libro de ijs qui ſe iactabant ꝙ multi martyres ex eorum hereſi extitiſſent: hoc dicit: cuꝫ inquit in omnibus que ſupra diximus conuicti nihil reſpõdere potuerint: ad martyres confugiunt: dicentes ſe multos habere martyres: ⁊ hoc eſſe iudicium: quod verus ſit apud ipſos propheticus ſpiritus. Quid ergo: Quia multi et alij heretici plurimos martyres habent ideo acquieſendum eſt eis: ꝙ etiam veritas apud ipſos ſit: Nam primi qui dicuntur martioniſte habent plurimos martyres. Sed que eſſe poterit apud eos martyrij veritas vbi chriſti veritas non eſt: Et poſt aliquanta iterum ſubiungit. Deniꝗ ait, Sãcti martyres qui pro vera fide martyrium ducunt: cum de eccleſia procedentes ad paſſionem ducuntur: ſi qui forte inuenti fuerint cum eis de hereſi frigum ſecernũt ab eis ⁊ reſpuunt eorum ſocietatem nec vllo genere cuꝫ iam martyrij palmam teneant ſpiritui

montani ⁊ maximille acquieſcēdum pu
tant. Sicut ⁊ noſtris tꝑibus apud apa=
miani(que eſt ſupra meandrum poſita)
geſtum ſcimus a Cayo ⁊ alexandro qui
de eumenia martyres extiterunt.

¶ Capitulū.xvj.de melciade ⁊ eius
ſcriptis.

IN eodē au
tē ope meminit Mel
ciadis ſcriptoris: tāꝫ
qui ⁊ ipſe librū aduer
ſum hereſim ſupradi
ctaꝫ cōſcripſerit. De=
niqꝫ ⁊ inſerit ex ei⁹ di
ctis ſuo opi hec v̄ba. Neqꝫ em̄ credēdū
eſt(inquit)in exceſſu mētis.i.per amen=
tiam prophetari: qđ eſt proprie pſeudo
prophetarum. vbi enim quis amēs ef=
ficitur iuſti rectiqꝫ eſſe nō poteſt tenax.
qui ſine dubio initiū ſumūt ex imperi=
tia: ad finē, vero deuoluunt᷑ amentie ſi=
cut ſupra diximus. Hoc aūt modo neqꝫ
in veteri teſtamēto quēqꝫ neqꝫ in nouo
per dei ſpm̄ extitiſſe prophetaꝫ poterūt
demonſtrare. quia neqꝫ agabus neqꝫ iu
das neqꝫ ſilas neqꝫ quatuor filie philip
pi neqꝫ amnia q̄ in philadelphie eccl'ia
prophetauit neqꝫ quadratus neqꝫ ali⁹
quiſquā ex numero ipſoꝝ hoc modo di=
gnoſcit᷑ prophetaſſe. ⁊ poſt pauca iterū
ſubiungit ⁊ dicit. Si enim poſt quadra
tū ⁊ ammiā philadelphinā vt aiunt mu
lieres iſte montani ſucceſſerunt in pro=
pheticā gratiam: ⁊ ſicut confirmabant
vniuerſe eccleſie date ſunt ad prophe=
tandum vſqꝫ ad aduentum dn̄i decipi=
tur eoꝝ confirmatio. Quartumdecimū
etenim iam pene habet annum ex quo
defuncta eſt maximilla. Hec ex ſupradi
cti viri commētarijs. Ipſe vero de quo
indicat melciades etiā alia nobis ꝓprij
operis non contēnenda monimenta de=
reliquit. ſcripſit nāqꝫ ⁊ aduerſus gentes
librum ⁊ aduerſus iudeos aliū: ⁊ ad
principes romani regni apologeticum
pro fide noſtra ſcripſit ⁊ aduerſum cata
fricas hereticos.

¶ Capitulum.xvij. Apollonius mō=
tani hereſi declarat eāqꝫ ⁊ eius pro=
phetiſſas fortiter impugnat.

SEd et apollo
nius quidā eccleſiaſtic⁹ ni
hilominus ſcriptor bellum
aduerſum eos edidit i quo
ſatis vigilāter ꝓphetias ipſorū falſas
eſſe conuincit. ⁊ ſingula in eis v̄ba coar
guit. ſimul ⁊ vitaꝫ moreſqꝫ eoꝝ q̄ aucto
res hereſeos extiterūt exponit per hec
verba. Sed videam⁹(inquit) q̄s eſt hic
nouus magiſter: ⁊ primū nobis doctri=
nā eius ſm̄ domini ſniam actus ipſius
⁊ opera cōmendent. Hic eſt qui docuit
nuptias ſolui ⁊ qui ieiunioꝝ leges pri=
mus impoſuit. Qui pepuzam ⁊ thimiū
oppida frige hieruſalē nominauit. atqꝫ
in hec omnes cōgregādo diſcernit. Qui
exactores pecunie ſtatuit. Qui ſub no=
mine oblationum munera artificioſius
accipit. Qui ſalaria preſtat p̄dicantib⁹
verbū ſuū vt per hoc iuitati enixius do
ctrine ei⁹ operā prebeāt. Hec de mōta=
no. De mulieribus v̄o ei⁹ poſt aliquā=
ta ita ſcribit. Oſtēdemus aūt p̄mo oēs
has ꝓphetiſſas ex quo ſpū replete ſunt
viros ſuos reliquiſſe. Quomō ergo mē
tiuntur priſcam virginē fuiſſe! Et poſt
aliquāta iterum dicit. Non tibi videtur
qđ ois ſcriptura ꝓhibet ꝓphetam mu=
nera accipe vl' pecunias. Si ergo videā
ꝓphetam accepiſſe aurū ⁊ argentū ⁊ ve
ſtes precioſas quō eam prophetā putē.
Et iterū poſt aliquāta ſubiungit dicēs.
Sed ⁊ themiſſus q̄ apud eos noīe tātū
confeſſionis inflatus eſt: vere aūt ꝯfeſ=
ſionis fructibus caret: qm̄ quidē p mul=
tā pecuniā vicula depoſuit quē oporte=
bat vtiqꝫ humiliter ſe agere hic arrogā
tia elatus aplīce ſibi aliq̄d auctoritatis
aſſumēs epiſtolā ad oēs eccleſias ſcri=
bit. In qua docere conat᷑ eos q̄ multo re
ctius q̄ ipſe credebāt. Et cohortat᷑ oēs
ad nouas v̄boꝝ adinuētiones accōmo=
dare aurem ſuam. Blaſphemat autem
dn̄m ⁊ apoſtolos eius ⁊ ſanctam eccle=
ſiam. Sed ⁊ de alijs quibuſdaꝫ q̄ apud
eos vt martyres honorant᷑ ita ſcribit.
Verū ne in pluribus immoremur: dici
te nobis de alexandro qui ſemetipſum
martyrem dicit quē ⁺cōtinuā habet hec +
prophetiſſa: quē adorat vt deum, mini=

+ forte legēdū ē, comitem

mebic ꝑ latrocinijs alijſqꝫ nefarijs acti
bus reus extitit? Non nos dicimus: ſed
acta hec publica ꝯtinēt. Quis ergo co=
rū cui donat pctā? Prophetiſſa ignoſcit
martyri latrocinia: an martyr ignoſcit
prophete rapacitatis ⁊ auaritie crimi=
na? Cum em̄ dñs dixerit nolite habere
aurum neqꝫ pecuniam neqꝫ duas tuni=
cas iſti in omnibus ꝯ̃ria gerunt acqui=
rentes ⁊ cōgregantes ea que dñs etiaꝫ
habētes iuſſit abicere. Probamus nāqꝫ
eos q̄ apud ipſos vel prophete vel mar
tyres nominātur nō ſolū a diuitibus ſꝫ
etiā pauperib⁹ pupillis ac viduis pecu
nias cōgregare. Aut ſi habēt cōfidētiā
aſſint ⁊ pro his habeant nobiſcū diſce=
ptationē: vt ſi cōuicti fuerint vel de ce=
tero deſinant talibus ſe implicare con=
mertijs. Opꝫ em̄ ex fructib⁹ vel agnoſci
vel etiā probari ꝓphetā. Sicut ⁊ dñs di
cit qꝛ arbor ex fructibus cognoſcitur et
propheta verus ꝓbatur ex fructibus.
B ❧ Ut autē de alexandro certius
cognoſcatur ſciendū eſt quia iudicatus
eſt apud emiliū frōtinū ꝓcōſulē epheſi=
non ꝓpter nomē xp̄i ſed ꝓpter quedam
latrocinia. Nam a xp̄i noīe iam apoſta=
ta extiterat. Sed poſt hec vt fideles q̄=
dam fratres qui per illud tp̄s apud iu=
dicem aliquid poterant ꝓ ipſo interce=
derent: ſimulauit ſe propter nomen do=
mini laborare ⁊ ꝑ hoc dimittitur. Nec
tamen in eccleſia patrie ſue recept⁹ eſt
vbi latro eſſe ab oībus noſcebatur. Qḋ
ſi qui forte minus his que dicim⁹ accō
modandā exiſtimat fidē: in archiuis pu
blicis apud Epheſum geſta ſeruantur.
Que tñ ibi ſeruari hi optimi ꝓphete q̇
ei famulant̄ ignorāt. Qui vtiqꝫ cū i his
conuincitur ſine dubio ⁊ prophetarum
ignorātia cū ipſo pariter redarguitur.
Hec ⁊ multa alia i eo ſimilia poſſumus
edocere. Aut ſi cōfidunt: in cōmunus ve
niāt excipiāt intētiones noſtras ⁊ exuāt
ſe ab his ſi putāt ſe eoꝝ poſſe effugere
conſcientiā. Itē poſt pauca de ipſis ꝓ=
phetis iſta ſubiungit. Quod ſi negāt ſe
prophete ipſoruꝫ munera accepiſſe ſta=
tuant hoc vt ſi cōuicti fuerint prophe=
tas ſe eſſe vltra nō ſimulent et nulle de=
feram probamenta. Uerūtamen neceſ=
ſarium puto etiā reliquos horū ꝓphe=
tarū fructus ꝓbari. Dicite mihi o vos
prophetiſſe vultus ꝓphetantis cando
ribus ⁊ ruborib⁹ aliqñ fucat̄? ꝓphetiſſa
ſtibijs tingitur? prophetiſſa ornamētis
vtitur ⁊ ornatibus delectatur? Deinde
propheta ad tabulā ⁊ ad teſſeras ludit?
Propheta pecuniā ſuaꝫ ad vſuras dat?
Dicāt ſi licet hec facere ꝓphetis. Ego
aūt vniuerſa hec eis ꝓbabo. Hec ⁊ mul
ta alia idē apolloni⁹ ad cōfutādos eos
ſatis ꝓbabiliter ⁊ cōſtanter intexuit de=
ſignās ēt hoc ꝙ quadrageſim⁹ iſte quo
hoc ſcribebat ageret̄ annus ex quo mō=
tanus falſe huius vaticinationis initiū
dederat. Refert etiā de quodā zotico ꝙ
apud pepuzā cū ꝓphetare ſe maximil=
la ſimularet repēte ingreſſus cepit im=
perare ſpiritui q̄ in ipſa loquebat̄ ita vt
eū penitus cohiberet. Sed obſtiterunt
hi qui eis adulabant̄. Meminit autē ⁊
tharſee cuiuſdā martyris q̇ quaſi ex tra
ditione priorum ſe accepiſſe aſſeruerit
ſaluatorē p̄cepiſſe ap̄lis ſuis vti ne ante
duodecimū annū ab hieroſolymis di=
ſcederēt. Refert preterea ⁊ apud ephe=
ſum mortuos a iohāne ſuſcitatos ⁊ alia
ꝯplurima. Ex quibus omnib⁹ vehemē
ter ſupradicta hereſis confutatur. hec
apollonius.

❧ Capitulū. xviij. aliqua que de he=
reſi montani ſcripſit ſerapion.

Erapiō autē qui poſt maximū epiſcop⁹
apud antiochiā fuit in epi
ſtola ſua quā ad caricuꝫ et
ponticuꝫ ſcribit de hac ipſa hereſi poſt
aliquāta hoc dicit. vt aūt etiā hec ſciatꝭ
ꝙ iſta q̄ nunc noua ꝓphetia vel potius
execratio noua proceſſit ab oī fraterni=
tate q̄ in vniuerſum mūdū eſt reſpuit̄ et
refutat̄ tranſmiſi vobis claudij apolli=
naris ierapolitani Aſie ꝓuincie epi lit=
teras quibus de his plenius inſtruami
ni. In hac aūt ipa ſerapionis ep̄la ſub=
ſcriptiones etiā quorūdā epoꝝ ⁊ mar=
tyrum cōtinent̄. Ex quib⁹ vnus hoc mō
ſcripſit. Aurelius Cyrin⁹ martyr opto
vos bene valere. Alius quoqꝫ hoc mō
Aurelius publi⁹ iulius a debeltho colo

nis tratie eṗs. Uiuit deus in celis quia
beatus ſophas q̇ eſt in anchialo voluit
demonē priſcille eijcere ſed adulatores
eius non permiſerunt. Sʒ ⁊ multoꝝ ſi-
mul epōꝝ eadē declarantium ſubſcri-
ptiones ſupradictis litteris inherebāt.
Uerum de his ſatis dictum.

¶ Cap̄. xix. de quibuſdā libellis hy-
renei ⁊ quomodo mores ⁊ actus po
licarpi explicat.

TEr idem tem
pus in vrbe roma diuerſis
nihilominus nouitatib⁹ ꝑ
nōnullos regula traditiōis
eccleſiaſtice vexabat. Pro quib⁹ hyre-
neus ad diuerſos ſcripta prorogauit.
Extat igitur vnus ei⁹ libellus q̇ ſuper-
ſcribit ad blaſtum de ſciſmate. alius ad
florinum de monarchia ⁊ q̄ nō ſit deus
maloꝝ creator. Hoc eī̄ ſupradict⁹ vir
videatur aſſerere. Qui tn̄ poſtea in erro
rem deuolutus eſt Ualētini. Scribit au
tem idē hyreneus ⁊ de ogloade librum
in quo ſignificat cōſecutū ſe eſſe quoſdā
ex ſucceſſoribus apl̄oꝝ cuius libelli ſub
ſcriptionem ſatis eleganter affixaʒ his
inſerere dignū duxi. Adiuro te inq̄t qui
trāſcripſeris librū hunc per dn̄m noſtrū
ieſum xp̄m ⁊ aduentū ei⁹ in gloria cum
veniet iudicare viuos ⁊ mortuos vt cō-
feras hec que ſcribis ⁊ emēdes diligen-
ter ad exēplaria de quibus tranſcripſe-
ris ad fidē: ⁊ vt ſacramētū adiuratiōis
huius ſilr trāſcribas ⁊ inſeras his que
tranſcripſiſti. Hec aūt vtiliter ab illo di
cta inſerere operi noſtro neceſſariū cre-
didi quo per hec diligēs efficiatur oīs
q̇ hec vel legere vel deſcribere dignum
duxerit: ſciēs exemplum diligētie a ſctis
viris ⁊ illuſtrib⁹ traditū. Uerū in his q̄
ad florinū ſcripſiſſe hyreneū ſupradixi-
mus facit policarpi mentionē. Cū quo
ſe etiā conuerſatū eſſe deſignat per hec
ṽba. Hec inquit dogmata florine q̄ aſſe
ris cōfidenter dico q̄ non ſunt ſane ſen-
tentie, hec dogmata nō ſunt ↄſona eccle
ſiaſtice fidei, hec dogmata ne illi quidē
qui de eccleſia pulſi ſunt heretici potue
runt aliq̄n cōmentari, hec dogmata im-
pietatem docent, Hec dogmata ſancti
preſbyteri q̄ ante nos fuerunt nunq̄ ꝓ-
tulere illi q̇ ⁊ apl̄os viderūt q̄s ⁊ tu no-
ſti. Uidi eī̄ te dū adhuc puer eſſem in
aſia apud policarpū tunc quidē preclā-
ra agentē dū adhuc eſſes intra palatiū
⁊ ſtudētē placere policarpo. Multo eī̄
magis mihi illi⁹ tp̄is rerū geſtarū inhe
ret memoria q̄ pſentis. Q̄ hec q̄ a pue-
ro diſcimus cū aīa coaleſcunt ⁊ adherēt
ei. Unde etiā locū ipſum tibi poſſum di
cere in quo ſedens diſputabat beat⁹ po
licarpus ⁊ inceſſum illius ⁊ vultū ac to-
tius vite moduʒ ⁊ ipſius quoq̄ corpus
habitū. Sed ⁊ diſputationes quas ha-
bebat ad ppl̄m ⁊ cōuerſationē q̄ fuerat
ei cū iohanne q̄uo narrare ſolitus erat
vel ceteroꝝ q̇ ip̄m dn̄m viderant ⁊ q̄uo
recordabat oīa aqrecēſcebat verba que
dicta a dn̄o ab illis audierat ⁊ de ṽtuti-
bus eius ac doctrina. Et tn̄ omnia hec
cum ſcripturis conſona ꝓferebat. Que
tunc ego pro mīa dei quā mihi do-
nare dignatus eſt attētius ⁊ ſtudioſius
audiens deſcribebam non in chartis: ſʒ
in corde meo: queq̄ per gratiā dei fideli
ter cuſtodio ⁊ mecū ipſe ſine intermiſſio
ne quodāmodo rumino. Deū ergo te-
ſtor ⁊ in ↄſpectu ipſius tibi affirmo: q̄ ſi
q̄d tale audiſſet beat⁹ ⁊ apl̄icus vir po-
licarp⁹ exclamaſſet ſtatim ⁊ aures ſuas
obturaſſet ac ſicut moris erat ei dixiſſet
Deus bone in que me tēpora reſeruaſti
vt hec audiā. Nonne etiā ip̄m cōtinuo
locū fugiſſet in quo ſedens vel ſtās hu-
iuſcemodi ṽba audiſſet. Sed ex epiſto-
lis ei⁹ quas ſcripſit vel ad vicinas eccle
ſias vel ad aliquos ex fratribus cōmo-
nens ⁊ cōfirmans eos ⁊ cohortās ad fi-
dem poteſt ſnia ei⁹ euidenter agnoſci.
Hec hyreneus.

¶ Cap̄. xx. de appolonio martyre.

VErum ea tem
peſtate Commodo romani
regni apicē gubernāte pax
eccleſijs per omnē terrā ꝓ-
pagabat: ⁊ ſermo dn̄i ex omni gn̄e hoim
ad agnitionē ⁊ pietatē dei ſummi aīas
cōgregabat. Denique ⁊ in vrbe roma mul
tos ex illis illuſtribus ⁊ ꝑdiuitib⁹ viris
cū liberis ⁊ cōiugib⁹ ac ꝓpinquis atq̄

omni pariter familia ſociauit ad fidem. Sed hoc nō equis oculis ille antiquus humane ſalutꝫ hoſtis aſpexit. Cōtinuo deniqꝫ aggredit̃ varijs noſtros machinis ĩpugnare. Prio in vrbe roma apolloniū quēdā virū in fide noſtra ⁊ in oībus philoſophie eruditionibus illuſtrē ad iudicium pertrahit accuſatore ei ſuſcitato quodā infeliciſſimo ⁊ deſpate ſalutis hoīe. Quiqꝫ qm̃ lex q̄ oblatos puniri iuſſerat xp̄ianos in delatorē prius ſi aduertendū cenſebat a perhennio iudice vt eius crura cōminuerent̃ ſniam primus excepit. Tū deinde exorat̃ beatus apollonius martyr vti defenſionē pro fide ſua quā audiēte ſenatu atqꝫ omni populo luculēter ⁊ ſplendide habuerat ederet ſcriptā. Et poſt hec ſcd̄m ſenatus conſultū capite plexus eſt. Ita nāqꝫ a prioribus lex iniquiſſime promulgata cenſebat.

¶ Cap. xxi. qui ſub ꝯmodo inſignes epiſcopi clarebant.

Agitur ſub eiuſdē cōmodi pricipatu Eleutherio in vrbe Roma tredecim ānis ſacerdotio fūcto Victor ſuccedit. Sed ⁊ Iuliano apud Alexandriā poſt decem annos defunctos demetri⁹ ſubſtituit̃. Apud antiochiā qꝫ octauus ab apl̃is ep̄s ꝯſtituit̃ Serapion: de quo in ſuperioribus memorauim⁹. Tūc apud ceſareā Paleſtine theophilus ⁊ Marciſus in Ieroſolymis eccl̃ias ꝓcurabant apud corinthū vero bacil⁹ ⁊ apud epheſum policrates nobiles in ep̄is habebātur. Sed ⁊ multi in alijs locis referūtur peridē tp̄s egregij ſacerdotes. Nos tm̄ eoꝝ facim⁹ mētionē quoꝝ fidē ⁊ ſciētiā ex ꝓprij operis inditijs poſſum⁹ habere compertam.

¶ Cap. xxij. de queſtiōe ſuper obſeruatione diei paſche.

Quibus ea tēpeſtate eccleſijs ꝑſidētibus in ꝓuincijs Aſie queſtio nō minima exorit̃ velut ex antiqua coꝝ obſeruatiōe deſcendēs ꝙ quartadecima luna putarēt omni gēti paſca obſeruādū. Qn̄ ſcꝫ iudeis agnus ꝑcipit̃ immolari velut neceſſario cōfirmantes quocūqꝫ die ſeptimane q̄rtadecima luna veniſſet ſolui debere ieiuniū cū talis cōſuetudo ĩ nullis ꝓrſus alijs vnq̄ obſeruata fuiſſet eccl̃ijs. Ob quā cām̄ ꝯuēt̃ epoꝝ ⁊ cōcilia ꝑ ſingulas quaſqꝫ ꝓuincias ꝯuocant̃ ꝓrogatiſqꝫ ad ſe inuicē ep̃lis de ſingulis q̇buſqꝫ locis vnum oēs eccleſiaſticū dogma ꝯfirmant ne liceat aliqn̄ niſi in die dn̄ica ĩ qua dn̄s reſurrexit a mortuis dn̄icum paſche celebrare miſteriū ⁊ in hac ſola ſoluendū eē paſchale ieiuniū. Extat deniqꝫ vſqꝫ ĩ hodiernū ꝯcilij apud Ceſareā Paleſtine habiti decretū in quo ꝑmius eſt Thophil⁹ ipſi⁹ ceſaree ep̄s ⁊ Marciſus hieroſolymoꝝ ſacerdos hr̄ ⁊ ĩ vrbis Rome ꝯcilio ſit̃e aliud decretū cui ꝑfuiſſe Victor ep̄s indicat̃. Et ponti prouincie palmas galloꝝ quoqꝫ ſacerdotalis cōuentus extat hyreneū preſulē ſcribēs. Aſchaie vero Bachiluꝫ corinthiorū eccleſie ep̄m: qui omnes diuerſis locis ꝯ vnā eādēqꝫ iudicij ſui ſniam protulere.

¶ Capitulum. xxiij. de eodem.

Sed epiſcopi regionis aſiane ſeruandam magis a veteribus ſibi traditā cōſuetudinē cōfirmabant.

A ¶ In q̇b⁹ policrates q̇ ĩ eis ꝑmatū agere videbat̃ ad victorē ep̄ꝫ Romane eccl̃ie ſcribēs morē traditiōis antiq̄ ad ſe vſqꝫ delatū ꝑ hec v̄ba deſignat. Nos ergo inq̇t ĩtemeratū paſche colim⁹ diē neqꝫ addētes neqꝫ auferentes aliq̇d. Et em̄ magna q̄dā lumiaria apud aſiā dormierūt ſūmi ⁊ electi viri q̇s dn̄s ſuſcitabit ĩ aduētu ſuo cū veniet de celis ĩ gl̃ia ⁊ req̇ret oēs ſctōs ſuos. In q̇b⁹ eſt philipp⁹ euāgeliſta q̇ dormiuit apd̄ hyerapolim. ſꝫ ⁊ due filie ei⁹ q̄ v̄gines ſenuerūt. Et alia ei⁹ filia ſpūſctō repleta q̄ apud epheſuꝫ dormiuit. Necnō ⁊ ioānes q̇ ſupra pect⁹ dn̄i recubuit q̇ fuit ſūm⁹ ſacerdos ⁊ pōtificale petallū geſſit martyr ⁊ doctor eccl̃ie. q̇ ⁊ ip̄e apd̄ Epheſum dormiuit Policarp⁹. qꝫ apud ſmyrnā ⁊ ep̄s et martyr. Sil̃r ⁊ traſeas ep̄s apud eu=

meniam ſed apud ſmyrnã martyrio cõ
ſummatus. Quid autem dicam etiam
ſagareni nihilominus ſacerdotẽ, ⁊ mar
tyrem: qui apud laoditiam quieſcit in
pace. Sed ⁊ Papirium et Macharium
Et melitonem ꝓpter regnũ dei ⁊ eunu
chũ ⁊ ſpiritusancto repletũ qui iacet in
ciuitate Sardenſiũ: expectans aduen=
tũ de celis dñi vt reſurgat a mortuis.
Iſti ergo omnes diem paſche in quarta
decima die menſis obſeruauerũt ſecun
dum euangelium nihil omnino extrin=
ſecus agentes: ſed ⁊ fidei regulam per
omnia cõſeruãtes. Sed ⁊ ego omnium
veſtrum minim⁹ policrates ſm traditio
nem patrũ meoꝝ obſeruo eorum dũta
xat quos ⁊ ab initio ſecutus ſum. Se=
ptẽ namq₃ ex parentibus meis ꝑ ordi=
nẽ fuerunt epiſcopi ego octauus. Qui
oẽs ita obſeruauerũt hũc diẽ. vt ꝯueni
ret cũ illo quo fermentum iudeorum po
pulus aufert. Unde fratres cariſſimi ſe
xaginta q̃nq₃ annos etatẽ gerẽs in no=
mine domini multoꝝ quoq₃ orbis ter=
re epõrum noticiã pleniſſime habens ⁊
ſanctis ſcripturis intendẽs: non ꝑtur=
babor ex his que ad terrorẽ ꝓferunt q₃
⁊ maiores mei dixerunt obtemperare
oportet deo magis q̃ hoibus. Et poſt
pauca de his qui ſecum aderant epiſco
pis ita ſubiungit. Poteram autem etiã
ꝑſentium epiſcoporum facere mentio=
nem quos ipſi petiſtis vt euocarem ſi=
cut ⁊ feci. Quorum nomina ſi ſcribã ni=
mia multitudo eſt. Qui oẽs ſciẽtes ꝑui
tatem meã cõſenſu ſuo que ſcribimus
ꝯfirmant. certi q̧ nõ inaniter canos ſu
limus: ſed in diſciplina Chriſti ſemper
conuerſati ſumus. Sed adhuc Uictor
romane eccleſie epiſcopus pertinacius
agens paſſim toti⁹ aſie ac vicinaꝝ pro
uinciarum eccleſias a communionis ſo
cietate abſcindere nititur tãq₃ in here=
ſim declinãtes ⁊ lr̃as mittit q̇bus oẽs
ſimul abſq₃ diſcretione ab eccleſiaſtico
federe ſegregaret. Sed hoc nõ oibus
placebat epiſcopis quin potius ⁊ ecõtra
rio ſcribẽtes ei iubebant vt magis q̃ pa
cis ſunt ꝯ geret: ⁊ ꝯcordie atq₃ vnanimi
tati ſtuderet. Deniq₃ ẽt extãt ipoꝝ litte
re q̇bus aſperi⁹ obiurgãt victorẽ velut
inutilr eccl̃ie ꝯmodis ꝯſulẽtẽ. Nã ⁊ hy
rene⁹ cũ ceteris quib⁹ preerat galliarũ
epĩs ſcribẽs confirmat quidem vt in dñi
ca die reſurrectionis dñi miſteriũ cele=
bret. Uictorẽ tamẽ arguit q̧ nõ recte fe
cerit abſcindere a corꝑe vnitatis tot et
tantas eccleſias dei que morem antiq̃=
tus ſibi traditum cuſtodirent.

B ¶ Sed ⁊ de multis alijs cõmonet ꝑ
hec verba. Non ſolũ inquit de die pa=
ſche agitur cõtrouerſia ſed ⁊ de ipſa ſpe
cie ieiuniorum. Quidam enim putant
vna tm̃ die obſuari debere ieiuniũ alij
duabus alij vero plurib⁹. Nõ nulli etiã
quadraginta ita vt horas diurnas no=
cturnaſq₃ computantes diem ſtatuant.
Que varietas obſeruãtie non nunc pri
mum neq₃ noſtris temporibus cepit ſed
multo ante nos ex illis, vt opinor q̇ nõ
ſimpliciter quod ab initio traditum eſt
tenentes in alium morem vel ꝑ negli=
gentiam vel ꝑ impericiam poſtmodum
decidere. Et tamen nihilomin⁹ oẽs iſti
etiã cũ in obſeruantiã variarent inter ſe
metipſos et nobiſcum pacifici fuerunt
ſemper ⁊ ſunt nec diſſonantia ieiunij fi=
dei conſonantiam rupit. Poſt hec inſe=
rit etiã hyſtoriã quandam que pro ſui
oportunitate nec a nobis dꝫ omitti. De
niq₃ ait. Et illi omnes ante ſoteram ꝑſ=
byteri qui eccleſie tu cui nunc prees ſa=
cerdotium tenuerunt (Anicetum dico ⁊
pium iginumq₃ ⁊ thelephorũ ⁊ ſixtum)
Neq₃ ipſi ita tenuerunt neq₃ hi q̇ cũ ip
ſis erãt. Et tñ cũ ipſi ita nõ obſeruarent
pacem ſemꝑ habuerunt cum illis eccle
ſijs que hunc obſeruantie morem tene
bant. Cum vtiq₃ ⁊ ipſis contrarium vi=
deretur q̧ non etiam ceteri ſimiliter ob
ſeruauerant. nunq̃ tamẽ ob hoc repul=
ſi ſunt aliqui ab eccleſie ſocietate aut ve
nientes ab illis ꝑtibus nõ ſunt ſuſcepti.
Inimo poti⁹ ⁊ omnes ꝑſbyteri qui fue=
runt ante te oibus ſemꝑ q̇ non ita obſer
uabant ꝑſbyteris eccl̃iarum eucariſtiã
ſolẽniter tranſmittebãt. Btũs autẽ Po
licarpus cũ ad vrbẽ Romã veniſſet ſub
aniceto cumq₃ de alijs nõnullis paꝝ q̇d
habuiſſent inter ſe ſtatim tamẽ coiſſent
in pacẽ de hac q̃ſtione ita egerunt vt nõ
vnuſquiſq₃ ſententiam ſuam obſtinata

contentione defenderet. Neq; eni; aut
anicetus Policarpo ſuadere poterat vt
non obſeruaret ea q̄ nouerat iohanne;
diſcipulum dominiꝰ vel ceteros apoſto-
los cū quibus ſemꝑ fuerat obſeruaſſe.
Neq; rurſum policarpꝰ anicetū ꝑſuaſit
ea deſerere q̄ ille dicebat a ſe maiorum
more ſeruari. Cūq; hec ita inter ſe ha-
buiſſent cōmunicarunt ſibi inuicē ita vt
cederet anicetꝰ policarpo etiā ſacerdo-
tali miniſterio (honoris dūtaxat cōtem
platione) perfungi. Et ita ab inuicē ple
na fide pace, integra ꝛ firma charitate
diſcedūt. vt oēs eccleſie ſiue q̄ ita de pa
ſcha ſiue que non ita obſeruarent inter
ſe, tamen concordiā cuſtodirēt. Hec hy-
reneus agens nominis ſui opus pace;
ve; de eccleſijs concilians ſcribit. Et nō
ſolum victori. ſed ꝛ diuerſis eccleſiaru;
doctoribus ſimiliter per epiſtolas aſſe
rit ꝙ nulla pro hac queſtiōe in eccleſijs
dei diſſenſio debeat oboriri.

Cap̄. xxiiij. de eodem.

Apud paleſti-
nā quoq; conuenientes in
vnu; ſacerdotes dei Nar
ciſſꝰ hieroſolymoꝝ ꝛ theo
philus de quibus iā ſupradiximus. ſed
ꝛ cū ipſis caſſiꝰ tyriꝰ ꝛ clarus de ptolo-
maide ꝛ ceteri permulti pariter congre
gati, cu; de hac queſtione agerent quid
etia; apud ipſos apoſtolica traditio cō
tineret circa finem decreti quod in cōci
lio eorum ſtatutum eſt. Hoc modo indi
cant. Epiſtole aiunt noſtre exemplaria
ꝑ omnes eccleſias tranſmittant vti ne
rei efficiamur animarum que diuer-
ſis erroribus immergunt. Deſignamꝰ
igitur vobis: q2 ꝛ apud alexandriam ea
dem qua apud nos die paſche ſolenni-
tas gerit. q2 ꝛ ipſoꝝ nobis littere defe-
runt ꝛ ipſi noſtra ſcripta ſuſcipiunt. vt
pariter ꝛ conſonanter die; feſtū celebre
mus. Hactenus de ſupradicta queſtio
ne ex his que in veterum ſcriptis habe
ri reperimus.

Cap̄. xxv. de nonnullis alijs hyrenei
libellis.

Extat autem ad-
huc hyrenei ꝑter eos quos ſupra enu
merauimus libellos ēt aliud volumen
egregium aduerſum gētes qd̄ de diſci-
plia attitulauit ad marcianū quēdā ſcri
bēs. S; ꝛ dialogi de diuerſis i qbꝰ teſti
monia d̄ ep̄la ad hebreos ponit plurima ꝛ
de ſapia q̄ dr̄ ſalomonis. Hec ſunt q̄ ad
noſtram noticiam etia; de hyrenei opu
ſculis peruenerint.

Cap̄. xxvj. commodo qui ſtatim
imperatores ſucceſſerunt.

Commodus
aūt tredecim annis impe-
rio gubernato ꝑtinaci poſt
ſe regnū reliqt. Quo ſex ſo
lis mēſibus retento idē pertinax diem
obijt ꝛ ſeuerus poſt hunc ſuſcepit princi
patū. Cuiꝰ tēꝑibus plurimi eccl̄iaſtici
viri nobiles ꝛ ſtilo illuſtres extiterūt ſi
cut ex eoꝝ monimentis agnoſcimus.

Cap̄. xxvij. de hereſi artemonis.

Ex quibꝰ eſt he
raclitus qui in apoſtolū cō-
mentatus eſt.
A Et maximinus q̇ de
famoſiſſima olim hereticoꝝ diſſeruit q̄-
ſtiōe qua ſemꝑ inquirit vnde ſint mala
vel vnde malicia: ꝛ ꝙ materia fctā ſit ꝛ
nō infecta. Sed ꝛ candidus qui exame
ron: id eſt de principio geneſis ſcripſit
Appiꝰ quoq; de hiſdē ſimiliter ꝯmenta
tur. Sextus etia; qui de reſurrectione
diſſeruit ꝛ de ceteris nōnullis. Arabia-
nus quoq; ꝛ alij innumeri quos lōgum
eſt vel enumerare vel etiā ꝓ aliquo il-
luſtri vnū quēq; dictorū ſuoru; indicio
deſignare. Plurimi tamē ipoꝝ eroꝝ tās
temporibus ſuis hereticorū perfidias
cōfutantes fidem rectam ꝛ apoſtolica;
monimentis ſuorum voluminum man
dauere. vt artemonis illius hereſeos
auctoris quā poſtmodū paulus ſamo-
tenus noſtris iam pene temporibus in
ſtaurare conatꝰ eſt: de qua dignu; eſt q̄
vel qualis ſit hyſtoria comprehēdere.
B Hec hereſis purum hoiem id eſt
abſq; deo fuiſſe ſaluatorē ꝯfirmat. Idq;
antiquitꝰ ab ipſis etiā ap̄lis traditum
eſſe mentit: Aduerſū quos vnus ex his

quos ſupra memorauim⁹ eccleſiaſtic⁹ ſcriptor:ita reſpōdit. Aiunt inquit aliq̄ ipos etiā ap̄los ita vel ſuſcepiſſe:vel ceteris tradidiſſe ſicut nūc ipi aſſerūt. Et hāc veritatē p̄dicationis eſſe ſeruatam vſqꝫ ad victoris tēpora. Et quō ſucceſſores eorū ſcribētes aduerſuꝫ gētiles vel aduerſum hereticos:id eſt iuſtinus ⁊ melciades ⁊ tatianus ⁊ clemēs ⁊ alij ꝗplurimi d̄ deitate xp̄i apertiſſime diſſerūt. hyrenei vero ⁊ melitonis cetero rūqꝫ qui p idem tp̄s fuerunt volumina quis ignorat. Quibus ⁊ dn̄m hoiem ſimul p̄dicāt xp̄m. Sed ⁊ pſalmi vel cantica q̄ a fratribus fidelib⁹ ex initio ſcripta ſunt verbū dei eē xp̄m ⁊ deum tota hymnoꝝ ſuoꝝ laude concelebrāt. Quō ergo tot ſeculis fidē p̄dicatā nūc iſti aſſerunt ꝙ a victoris tēporibus exordiū ſumpſerit. Quō aūt victori calūniaꝫ faciunt q̄ ſcient victorē theodotum contrarium:qui princeps ⁊ pater extiterat impietatis ipoꝝ:de communione eccleſie repuliſſe:qui prim⁹ rome auſus eſt dicere purū hoiem fuiſſe xp̄m. Si eñi victor dicūt ita credebat quō eijciebat de eccleſia theodotum blaſphemie iſtius inuentorem. Sed de Victore hec cōmemoraſſe ſufficiat. Cui decē annis ep̄atu functo zepherinus ſacerdotij ſucceſſor extitit,nono principat⁹ ſeueri anno de quo Zepherino eadeꝫ ſcriptura qua in ſuperioribus vſi ſumus talia q̄dam refert.

¶ Cap.xxviij. De natali primum xp̄iane fidei nobili ꝯfeſſore deinde heretico demū ab angelis duriter caſtigato pulchra hyſtoria.

Biſt cōmonebo vos fratres de his q̄ geſta ſunt apud nos q̄ ſi forte in ſodomis accidiſſent etiā illos emēdare ⁊ corrigere potuiſſent. Cōfeſſor erat q̄dā apd̄ nos Natalis noie nr̄a adhuc ꝯfeſſus memoria h̄ decept⁹ aliqn̄ ab aſclepiodoto quoq̄ ⁊ theodoto collectarijs(q̄ ambo diſcipli erāt theodoti coriarij illius q̄ primus p hac ſtulta aſſertiōe ab eccl'ie ſocietate depulſus eſt Victore tūc vrbis rome ep̄o) acquieuit vt accepto ab eis ſalario ep̄s illius hereſis noiaret certa pactiōe id eſt centū q̄nquaginta denarijs mēſtrue p̄ſtationis. Quiqꝫ natalis cū ſe in hoc decept⁹ locaſſet frequenter ammonebat in ſomnijs a dn̄o.q2 miſericors de⁹ ⁊ dn̄s nr̄ ih̄s xp̄s nolebat martyrē ſuū q̄ ſibi in multꝫ paſſionib⁹ extiterat de eccl'ia p̄dere. Sꝫ,cū negligēti⁹ ſuſciperet viſiones p̄mat⁹ amore ⁊ turpis lucri deuict⁹ illecebra ad vltimū a ſctis angelis p totā noctē v̄berat⁹ ⁊ penis grauib⁹ excruciat⁹ mane cōſurgēs cilicio ſe induit ⁊ cinere ſe conſpergit ac multis lachrymis errorē ſuū deflēs añ pedes ſe zepherini ep̄i p̄ſternit ⁊ veſtigijs oim nō tm̄modo clericoꝝ:ſed etiaꝫ laicoꝝ multa cū lamētatiōe p̄uolutus in lachrymas ⁊ miſerationes oēm p̄uocauit eccl'iam vt indulgentiā ſibi a xp̄o ꝯtinuis ⁊ iugibus p ipſo precib⁹ implorarent:oſtēdens ſimul in cōſpectu domini liuores corpis ⁊ cicatrices quas p̄ nōis ipſius ꝯfeſſione ſuſceperat. Et vix aliqn̄ in communionem eccleſiaſtici corporis reuocatus eſt.

B ¶ Sed ⁊ poſt aliquāta idē ſcriptor adiungit hec ēt. Scripturas aūt diuinas abſqꝫ vlla timoris dei reuerētia corruperūt. Antiq̄ v̄o fidei regulā ꝯterue ⁊ impie reſpuūt ignorātes xp̄m. Quem idcirco nō inuenerūt q2 nō recte q̄ſierūt ⁊ intantuꝫ ſtulticie impietatiſqꝫ ꝓlapſi ſunt vt ſi quis eis ſermoneꝫ de ſcripturis propoſuerit illi econtrario proponant vtrū h̄ ſermo de quo agitur cōiunctū aut ſeparatū genus ſyllogiſmi faciat ⁊ derelinq̄ntes ſctās dei ſcripturas geometriā tractāt tāqꝫ q̄ vere de terra ſint de terra loquūt. Et iō eū q̄ de ſurſū eſt ⁊ de celis venit ignorāt. Deniqꝫ euclides apd̄ eos vel maxie in geometrie diſciplinis viget. Sed et ariſtoteles et theofraſtus ab his ammiratione habētur. Galien⁹ v̄o a nōnullis eoꝝ adorat etiā. Quoꝝ artib⁹ ⁊ doctrinis hereſeos ſue ipietatē nitūt aſſerere ⁊ deceptiōib⁹ hoiꝫ ignorātiū deū ſimplicitatē diuinarū ſcp̄turaꝝ ſinceritatē fidei ſubruūt. ſꝫ h̄ faciūt q2 nec vicini effecti ſūt dei. Propterea ⁊ diuinas ſcp̄turas abſqꝫ vllo timore ꝯtēnerāt:⁊ corrūpētes eas emēda

re ſe dicût. Uerû nequi me putent falſa
aduerſum eos ꝓferre palã eſt oibus no
ſcere: ſi qs vult exẽplaria eoꝝ accipere
ꝛ cû alijs nihilominꝰ coꝝ exẽplaribus cõ
ferre inueniet etiã inter ſe ipſa multum
diſſonare: quia vnuſquiſqꝫ vt ſibi vide-
tur emendat. Deniqꝫ aſclepiodoti non
conueniût omnino cû theodotis. Tum
deinde etiam diſcipulis ipſoꝝ ſi q̇ forte
tranſcripſerunt qđ eis viſum eſt vel ad
dere licuit vel auferre ꝛ oibus preferunt
habere ſe emendata magis autem inq̇
nata exemplaria. Rurſum hermofili ex
emplaria non conſonant cum appollo
nidis. Sed ne ipſa quidẽ ſibiipſis con-
cordãt ſi priora cû poſterioribus confe
ras. Semp enim emendant: quibꝰ ſem
per diſplicet quod emendant: ꝛ noua q̃
qꝫ perquirunt cû eis, que in vſu ſunt vi
debuntur aduerſa. Quid aût temerita
tis habeat iſtud admiſſum neqꝫ ipſos
arbitror ignorare. Aut enim nõ credût
diuino ſpû ſcripturas eſſe cõſcriptas et
ſunt infideles aut ſemetipſos arbitran
tur ſapiẽtiores eſſe ſpûſancto. Et quid
aliud indicat per hoc niſi ꝙ a demone
aguntur. Neqꝫ eñi negare poſſunt fa-
ctû ſuum quando quidem etiam ma-
nus eorum in ipſis exemplaribꝰ teneã
tur ꝛ nouerint ipſi ꝙ a magiſtris ſuis ꝛ
doctoribꝰ ſcꝑturaꝝ ſm iſtud corrupte-
le genꝰ ẽt explanatiõis ſuſceperint itel-
lectû. Quidã aût ex ipſis corrûpere iaꝫ
ſcripturas dignati ſunt: ſed penitꝰ ab-
negare legem ſcꝫ ꝛ ꝓphetas: ꝛ obtentu
impie huiꝰ aſſertionis in vltimû perdi
tionis gurgitẽ deuoluti ſunt. De q̇bus
hec ſufficiant hyſtorijs eſſe mandata.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipit liber ſextus.

¶ Cap. primum. de martyrio leoni-
dis patris origenis deqꝫ ipſo orige
ne ꝛ eius preclaris geſtis.

A T cû ſeuerus
quoqꝫ pſecutiones agitaret
eccleſijs, preclara militibꝰ
xp̄i pro pietate certamina
martyrij gerebantur precipue tamen
apud alexandriaꝫ: quo ex omni egypto
ac Thebaide: velut in quoddam ſtadiuꝫ
pietatis athlete deducebantur.

A ¶ Qui ꝑ ſuppliciorꝫ mortiſqꝫ patiẽ
tia: conſequebant a deo immortalitatis
coronas. In quibꝰ ꝛ leonides origenis
pater ꝓ martyrio xp̄i capite plexus, te-
nẽ adhuc etatis ſupradictum puerû de
reliquit. Quiqꝫ qualibus annis ex eo
erga diuine legis ſtudia viguerit, non
erit importunû paucis exponere. Preci
pue qꝛ ꝛ apud q̃plurimos opinio de eo
celeberrima puulgata eſt. Et ſi quidem
velit qs oẽm vitã viri huius litteraruꝫ
tradere monimẽtis: certuꝫ eſt qꝛ tanta
ſunt de eo ac talia: que propriũ de eo
ꝛ opꝰ req̇rãt ꝛ ociû. Nos tñ in p̄nti quã
ta poſſumus breuitate inſeremus huic
opi etiã que ad ip̄m ſpectant pauca de
multis. Que vel ipſiꝰ ep̄lis ad nos vſqꝫ
ſeruatis: vel ex alioꝝ hiſtorijs indicata
cognouimus. Cuiꝰ geſta ſi res pateret
etiam ex ipſis cunabulis digna mihi vi
dentur poſteritatis memoria.

¶ Decimum namqꝫ imperij agebat ſe
uerus annum. Alexandrie vero per idẽ
tp̄s oiqꝫ egypto p̄ſidebat letus: epiſco-
patum in ea poſt iulianum demetrius
ſuſceperat. Cum ſupra modum accen-
ſo perſecutionis incendio: ꝛ multis ea
tempeſtate martyrio coronatis: in tan-
tum ardorem capeſcendi martyrij pue
rulus, tunc adhuc origenes exarſerat:
vt ſponte ſe periculis ingereret: ꝛ alijs
in certamine poſitis precepsin medios
rueret: ita vt inſectari ipſam mortẽ ꝛ ra
pere velle videret. Quã ꝛ adipiſci omni
modis potuiſſet: niſi quod diſpenſatio
ne domini ad vtilitatem multorum pu
tatur pro totiꝰ eccleſie edificatione ſer
uatus, per ſolicitudinem matris q̃ glo-
rioſe mortis eius deſideria impediuit.
Que cum primo maternis obſecratio-
nibus ſupplicaret vt ſibi conſuleret vt
parceret matri: ꝛ ille ex his precibus in
flammatior ad amorem martyrij redde
retur: maxime ex eo ꝙ patrẽ iã teneri co
gnouiſſet i vinculis. ꝛ ipſe ꝓpere ſociꝰ ef
fici vinculoꝝ eiꝰ ac martyrij feſtiaret arte
q̇dã m̄rni affectꝰ ihibet. Et ci cû matura
re euvellet ꝛ añ lucanû, prûpe ad agonû
certamina p̄ſenſiſſet: noctu cubiculû filij
dormiẽtiſ igreſſa: oia eiꝰ indumẽta q̇bꝰ

procedi ad publicū poterat furata ſub
traxerit: vt ꝑ hec domi reſidere neceſſi=
tate cogeret. Ille maternis impeditus
dolis cū nihil aliud agere poſſet nec tñ
mens quieſcere pateret: audet aliquid
ſup etatē. Epl'az ſcribit ad prēm ſe qdē
maternis artibꝰ detineri: ſed illuz tene
re debere qḋ cepit. Et addit etiaz hec.
Uide pr̄ ne propter nos aliud aliqd ve
lis. Hec ſunt prima puerilia Origenis
rudimenta. Hic ludus eiꝰ īfantie: hec a
tenero religionis ⁊ pietatis inditia. Tā
lis in eo erga deum coaluit affectus.
B ¶ Hinc iaz lectiōi ſe cepit diuinoꝝ
voluminū mācipare: ⁊ in eruditionibus
fidei diuine ſemetipm̄ haud ſegniter ex
ercere. Qm̄qdem iaz ⁊ a parēte in his
imbui cepat: q̇ ei ſenſim inter ſeculares
libros qbus in prīa etate erudiebatur;
ēt nr̄aꝝ ſcripturaꝝ nōnulla interī legē
da ſubijciebat. Tū deinde paulatim ēt
pferre hec ſcholaribꝰ ſtudijs ꝯmonebat.
Iam inde etiā lectiones exigere ꝑ dies
ſingulos ⁊ memorie cōmendare: puerū
non inuituz imo potiꝰ erga hec diſcēda
promptiorē cogebat. Quippe q̇ legens
hec: non ſolo ſimplici intellectu videret
eſſe cōtētus: ſed negotia prī deſcriptu=
re ſenſibꝰ ac q̄ſtionibus cōmoueret. In
quirens ab eo quid ſibi videret: q̄ per
ſpm̄ ſanctum ſcriptura dr̄ inſpirata: vel
quid diuini ꝯſilij tegat ſimplicitas iſta
verborum. At ille ſimulabat quidez in
crepare ſe eū ⁊ vetare vltra etatem ali
quid q̄rere. Apud ſemetipm̄ tamen in=
credibiliter exultabat: omipotenti deo
gratias referens: qui ei talis ſobolis eſ
ſe donauerit patrem. Deniqꝫ frequēter
dr̄ dormienti pueros religioſus: ⁊ ſolli=
citus ſuꝑueniens pater: operimentum
pectoris detraxiſſe: et velut dei ſpiritu
intus incluſo: pectus eius tanq̄ tēpluz
quoddā veneratꝰ: ⁊ demulcens oſculis
abſceſſiſſe: beatum ſemetipm̄ adeo eſſe
ctum ꝓ tante ꝓlis felicitate gratulatꝰ.
Hec ⁊ multa his ſimilia in puerilitate
origenis extitiſſe memorantur. Ut ve=
ro pater eius martyrio conſummatꝰ ē:
puer ipſe cū mr̄e vidua: et ſex alijs puu
lis frībus ſeptimūdecimū agēs etatis
annum in ſumma facultatum penuria
derelictus eſt. Qm̄quidem cenſus pa=
ternus qui vel maximus fuerat fiſco ꝑ
ꝓſcriptionem ſociatus eſt. Nec tamen
ei defuit omnipotentis dei prouidētia.
Ob inſigne nanqꝫ vel litterarum vel re
ligionis ſtudium a quadā nobili ⁊ locu
pletiſſima femina ꝑfamiliariter foueri
cepit. Que tamen Paulum quēdam an
tiochie ortum: antique hereſeos famo
ſiſſimū ſectatorem adoptiuum domui
ſue illo in tempore habebat. In q̄ ado=
leſcentulus Origenes cum neceſſitatez
haberet apud predictā feminā vita de=
gere: documentum iam inde a puero fi
deliſſime ⁊ catholice ſue mentis oſten=
dit. Nam cum ad ſupradictum virū ve
lut ad magiſtrum et ſummi nois docto
rez ꝑ dies ſingulos immēſe multitudies
conuenirēt nō ſolum hereticoꝝ veruz ⁊
ex nr̄is multoꝝ pro eo q̄ eruditionis ei
ſumma ab oībus crederet: nullo tamē
pacto vel pro honoris gratia: vel etiaz
ꝓ neceſſitate cōiunctionis flecti potuit
origenes: vt cum eo ſaltim in oratione
conſiſteret. Ita ei a prima etate eccleſia
ſtice regule obſeruantia: honorabilis
fuit: ⁊ hereticoruz ſocietas execrabilis.
Sicut ipſe in quodam loco operis ſui
ait: quia hereticoꝝ execranda doctrina
eſt: nec tamen deerat ei erga cōmunes
litteras ſtudium: in q̄bus pater eū eru=
diendum tradiderat: ſed exercitabatur
et in his multo attentius: etiaz poſt cō
ſummationem prīs. In arte nāqꝫ gram
matica ita fuerat inſtructus: vt ⁊ ad do
cēdum plene ſufficeret: et ex hoc ei quæ
ad neceſſitatem tranſigende domus vi
debantur neceſſaria pararentur.

¶ Capitulum. ij. adhuc de origene. A.

VErum cū pre
eſſet auditorijs ⁊ grāmati=
cam doceret ſicut ipſe i qui
buſdaz ſcriptis ſuis refert
⁊ cū eccl'ie apd̄ Alexādriā magiſterij de
eſſet officiū: cūqꝫ oēs deturbati ꝑſecuto
rum minis ⁊ ferocitatibꝰ aufugiſſēt ali
quāti gentilium cōueniebant ad origē=
nez: tūc adhuc grāmaticā docētem: au=
dire ab eo verbū de nr̄a fide ac religiōe
cupientes. Quos ille non ſoluz ad fidē

de perfidia conuertebat. verum etiam
perfecte vite inſtitutionibus infoꝛma-
bat. Quoꝛum pꝛimus extitit Plutar-
chus qui per ipſum conuerſus ad fidē
noſtram non ſolum perfecte vite inſti-
tuta ſeruauit. verūetiam, q̄ eſt ſumma
beatitudinis: martyꝛij conſecut⁹ eſt pal
mam. Secūdus cum hoc fuit eraclas ⁊
natura plutarchi frater ⁊ meritis. Qui
cum ab eo nō ſolum in fide noſtra atq̃
ſcientia: ſed et vite puriozis inſtitutiōi-
bus ad perfectum fuiſſet inſtruct⁹, Ale
xandrine eccl'ie pꝛeeſſet poſt demeritū
ſubꝛogatus eſt. Sz ea tempeſtate qua
aquila Alexandrine atq̃ egypto pꝛeſi-
dente perſecutionū rabies increſcebat
octauumdecimū Oꝛigenes agebat eta
tis annū: quo in tempoꝛe perfamoſiſſi-
mi apud oēs vel incredulos vel infide
les domi foꝛiſq̃ nomen eius effectū eſt.
Pꝛecipue per id ꝙ ſanctos oēs in ꝯfeſ-
ſionis vinculis poſitos non ſolum ſer-
mone et cohoꝛtatione perfecte ⁊ ſpūa-
lis doctrine ad martyꝛium roboꝛabat,
verum etiam multos ſuis officijs ac mi
niſterijs e vinculoꝛū penis: ⁊ ſqualoꝛe
carceris ſubleuabat. Sepe deniq̃ etiā
ante tribunalia iudicum: ⁊ in ipſis eoꝛū
cruciatibus aderat aduerſū ꝓphanas
interrogationes iudicū: affectu eis ac
mēte cōpatiens vultuq̃ ⁊ nutib⁹ ſi dici
poteſt velut firmioꝛes eis rñſiōes ſubij
cere geſtiēs. Sed ⁊ cū ſniam ſuſcepiſſēt
eadem fiducia vtebat̄: oibus ſe ꝑiculis
inferens: nec trepidans ꝑſecutoꝛib⁹ in-
tuentibus: extremis q̄z oculis marty-
res ſalutare: ita vt nōnunq̄ pꝛo his et
impetus in eū gentiliū fieret. Sed diui
na dextera cū admiratione oim ꝓfect⁹
euadebat. Uerum nec enumerari facile
nec referri pōt quotiens ⁊ q̄ crebꝛo imo
ꝑ ſingulos pene dies: de quātis cum et
qualibus periculis: dum erga pꝛedica-
tionem verbi dei impiger ⁊ pꝛompt⁹ ē
eadem illa diuina dexterā conſeruauit:
quotiens in inſidijs poſitos q̄ eum clā
interimerēt effugit. Et intm̄ aduerſū ſe
dū in op⁹ dei pꝛōpt⁹ eſt infideliū conci-
tauit inſaniam: vt turme militū diſpo
ſite domū in qua commanere videbat̄
obſederit: nec tm̄ eum capere aut tenere
potuerint: diuina pꝛotectiōe ſeruatum.
Tanta rabies contra eum mētes hoim
iceſſerat: ꝓ hoc ſolo ꝙ plurimos ꝑ eum
videbant ad fidem nrām ab increduli-
tate conuerti, Et intm̄ quotidie aduer-
ſus eum ꝑſecutio cumulabatur: vt tota
vꝛbs maxima alexandria eū tegere nō
poſſet: ſed de domo ad domū tranſiret:
et tm̄ vndiq̃ fugaretur: cum viderent ꝑ
loca ſingula multitudines plurimas ꝑ
eum ad fidē dei ſociari. Obtinebat aūt
hoc q2 non ſolum in verbo erat ei perfe
cta doctrina: verū etiam in ope conſum
mate diſcipline ꝓbebat exempla. Et di
cebatur ſicut aiunt de eo: q2 hic eſt qui
quale hz verbum talem habet vitam ⁊
qualē hz vitam tale habet verbū. Qm̄
que docet agit: ⁊ que agit hec docet. B.
¶ Manifeſte aūt et euidenter aderat ⁊
diuina gratia: per quā innumeros ad
imitationem ſui in fidem dei pꝛouoca-
bat. Unde et videns demetrius eps̄ ꝙ
ad ipm̄ pꝛecipue doctrine gratia ⁊ p̄di-
cationis verbi dei: multitudines pluri
me conuolarent: ⁊ calezizandi ei id eſt catechiz
docendi magiſterium in eccl'ia tribuit.
Quod pꝛimus poſt apoſtolos apō ale-
xandriam panthenus. Secundus ꝑ oꝛ-
dinem Clemens. Tertius amminiſtra
uit Oꝛigenes ipſius diſcipulus clemē-
tis qui clemens in opere Stromateo
vbi etiā tempoꝛa quibus libꝛos deſcri
bebat: ꝓhemijs deſignauit: ad finē im-
perij ꝯmodi pertendit. Unde certū eſt
ꝙ ſeueri tꝑa hec ipſa que nunc habem⁹
in manibus continebat. Qua tempeſta
te etiam iudas quidam alius ſcriptoꝛ
de ſeptimanis que in Daniele referun
tur diſſeruit. Qui et ipſe decimum Se-
ueri imperatoꝛis annum regni cōme-
moꝛat. Js etiam diuulgatā antichꝛiſti
iam p̄ſentiam iāq̃ exiſtimās imminere
ex perſecutionum nimietate: multoꝛū
et noſtris fidelium aīos perturbauit.
Igitur oꝛigenes iniuncto ſibi a deme-
trio epiſcopo magiſterij officio: grāma
ticam ſcholam negligere cepit: magis
ſe verbo dei conferens. Utitur ſane etiā
conſilio non puerili. Bibliothecā gen
tilium libꝛoꝛum tradidit cuidam fideli
amico pactus cum eo quatuoꝛ ſibi obo

los ex eius pꝛecio per dies ſingulos in ferri:quo ſcilicet ne grauis eſſet cuiq̃ i ſuſtentanda victus neceſſitate:nec congregatam pecuniam domi reſeruare videretur.Igitur in talib⁹ inſtitutis:plurimum tempoꝛis exigens,vita:moꝛib⁹: exercitijs per oia xpianus philoſoph⁹ habebatur.Cum ⁊ pꝛo iuuenilibus cupiditatibus repꝛimendis:⁊ pꝛo ſapientie pꝛofectibus capeſcēdis die noctuq̃ artioꝛibus ſe abſtinentie conſtringeret frenis:⁊ indeſinenter diuinoꝝ libꝛoꝛu3 meditationibus inhereret.In abſtinētia plurima:in ieiunijs indeſinentibus: in vigilijs pene iugibus:ita vt ſi quando parum aliquid ſomni neceſſitas naturalis exigeret:hanc ille non ſupꝛa ſtatu3 quo oīno nullo vtebatur:ſed ſupꝛa nudi ſoli dependeret ſuperficiē.Ad oia vero pꝛecepta euāgelica ⁊ voces ſaluatoꝛis ſummo amoꝛe ⁊ ſtudio:implēdas eſſe cenſebat: quibus pꝛecipitur duas tunicas non habendum: neq̃ calciamētis vtendum:neq̃ de craſtino cogitandum.Que ille ⁊ ſingula ſumma cum diligentia in fide contendebat explere.

Et ſupꝛa vires atq̃ etatē ſuā ſcdm apli monita in frigoꝛe ⁊ nuditate agones patientie deſudabat.Ita cunctis auditoribus ſuis renūciandi oibus que poſſidebant:⁊ btē paupertatis pꝛebebat exempla.Erat igitur p hec carus oibus ⁊ acceptus.In hoc vno nonnullos offendens:ꝙ cupientes de facultatibus pꝛopꝛijs aliquid ſibi ſaltim victus gr̃a miniſtrare:pꝛo diſtricta continentie diſciplina refutabat. Cum vtiq̃ pꝛo laboꝛe quo in verbo dei deſudabat non ſolum duplici ħm apoſtolum ſed et multiplici honoꝛe dign⁹ ab oibus duceretur. S3 ille honoꝛem ſibi ſūmu3 in continentia deputabat.Deniq̃ ⁊ per multos ānos traditur abſq̃ omni calciamēto nudis inceſſiſſe veſtigijs. Uini quoq̃ vſum ceteroꝛumq̃ ſimilium:niſi ea ſola que vite neceſſitas depoſcebat: nullu3 penit⁹ habuit:vſq̃ q̃ incōmodo ſtomachi imo ia3 pene pꝛiculo cogeretur. Talib⁹ igitur vite atq̃ inſtituti ſui exemplis infoꝛmās eos q̃s a gētili vita ⁊ ſtulta philoſophia ad verā xpi philoſophiam ſapientiāq̃ conuerterat: non ſolum in intimis ale archanis fidem habere docuit per hoc ꝙ geri ab eo videbant q̃ docebantur:verumetiā ad martyriū eos amoꝛē: per ea q̃bus q̃tidiano roboꝛabātur exercitio pꝛouocabat. Ex quibus et multi comp̄henſi in perſecutione palmam martyrij conſecuti ſunt.

¶ Capl'm.iij.ꝙ e ſchola oꝛigenis multi martyres pꝛodierunt.

Ex his pꝛimus erat Plutarchus de quo ſuperius memoꝛauimus. Quem cum vidiſſet populus ad moꝛtem duci: et aſſiſtere ei oꝛiginem: qui hoꝛtatu ſuo ad magnanimitate3 aīos eius erigeret velut moꝛtis eius auctoꝛem diſcerpere cum pene ⁊ interficere vulgus irruerat niſi ex tunc ope diuine pꝛouidentie e furētium manibus fuiſſet erept⁹.Poſt plutarchi martyrium ſecūdus ex oꝛigenis diſcipulis martyr efficitur Seren⁹. Tertius ex eius nichilominus auditoꝛibus Eraclides martyrio coꝛonatur.Quartus heros neofitus. Nam ſuperioꝛ ſeren⁹ adhuc cathecumin⁹ conſummatus eſt. Quintus eiuſdē ſcole martyr efficitur ali⁹ noīe Serenus.Qui poſt mlta ſupplicia pꝛo xpo etiam capite plex⁹ traditur.

¶ Capitulum.iiij.de poſtamiana martyre oꝛigenis diſcipula.

Sed et mulieres pl'ime.In q̃b⁹ erat q̃dā catecumina de q̃ ip̄e i q̃da3 loco ait: ꝙ ignis baptiſma ꝯſecuta ſit.Sed ⁊ potamiana famoſiſſima feminaꝝ ⁊ martyꝝ:⁊ ip̄e ei⁹ carnifex Baſilides.Etenī in nr̃a3 vſq̃ memoꝛiā ab incolis loci,pennis virtutū potamiane fama celebratur:ꝙ immēſos ⁊ innumeros agones pꝛimo pꝛo virginitate ⁊ pudicitia deſudauerit.Deīde ēt pꝛo martyrio exq̄ſita atq̃ inaudita toꝛmēta ptulerit. Atq̃ ad vltimū vna cū venerabili mr̄e marcella:ignis ſupplicijs ꝯſummata ſit. Tradunt igitur aq̄lā:hoc enī erat tyrāni ei iudicis nomē:poſt ea q̃ crudelib⁹ cā ſupplicijs lacerauit:ad vltimū ob inui-

tiam ꝛ nobilitatẽ ei⁹ ꝛ caſtitatis ↄmina
tum eſſe potamiane: ꝙ eam vel crudeliſ
ſimis gladiatoꝛib⁹ vel ipudiciſſimis le
nonib⁹ traderet. At illã cũ ab ea q̇d mal
let vel q̇d eligere ꝗreret̃ ꝑtuliſſe aduer
ſum tyrannũ vocẽ liberam: q̇ ob ſupſti-
tionẽ romani ritus ſacrilega videretur.
Et ideo ſine moꝛa in eã illatã eſſe ſnĩaʒ.
Cũq̨ baſilides vn⁹ ex ijs q̇bus implere
ſpiculatoꝛis offĩm mos eſt ſuſceptã eaʒ
deduceret ad ſupplicium: ac multitudo
impudicoꝝ pariter ꝛ impioꝝ potamiã
neq̨ꝫbis ꝛ iniurijs conaret̃ illudere. Ba
ſilides abigere impudẽtius irruentes
ac deturbare cepit: humanitatis ꝛ miſe
rationis obtentu. At illa religioſũ viri
votum erga ſe et ꝓpoſitũ humanitatis
amplexa: cert⁹ eſto (inq̇t) ꝙ cũ abiero ad
dñm meũ: ſine moꝛa boni huius tibi re
munerationem parabo. Poſt hec auteʒ
verba ↄſtãter ſuſcepit ſtatuta ſupplicia
picis calide paulatĩ per art⁹ ac mẽbꝛa
diffuſe. Et hoc mõ btã virgo e terris mi
grauit ad celũ. Nõ multis aũt poſt die
bus, Baſilides cuʒ inter collegas ſuos
ob cauſam q̄ndaʒ iuramentũ poſceret̃
ait ſibi non licere oĩno iurare ꝑ eo ꝙ eſ
ſet xp̄ianus, Et hoc publice fatebat̃. Jo
co eſtimat⁹ eſt pꝛio dicere. Tum deĩde
cum ↄſtanti⁹ affirmaret ꝑtrahit̃ ad tri-
bunal. Ubi cũ ꝑſeueraſſet in ↄfeſſiõe vi
culis tradit̃. Tũ ꝟo viſitantib⁹ eũ nr̃is:
et cauſam ſubite ac laudabilis hui⁹ ꝑ-
mutationis inq̇rentibus dixiſſe tradit̃
ꝙ potamiana poſt dieʒ tertiũ martyrij
ſui noctu aſſiſtẽs coꝛonã capiti ſuo ipo
ſuerit: dicẽs depcatã ſe pꝛo ipſo dñm ꝛ
impetraſſe. vt ꝑni ꝙ ſcriptũ eſt qꝛ q̇ reci
pit martyrẽ mercedẽ martyris ↄſequet̃.
Quib⁹ auditis ↄfeſtim fratres ſignũ ei
dñicum tradunt: et die poſtera ob dñi
martyriũ: capite punit̃. Sed ꝛ alijs plu
ribus ꝑ illõ tp̄s apd̕ Alexandriã cõdiſci
pulis ſuis cũ q̇b⁹ verbo dei in oꝛigenis
ſchola operã dederat potamiana ſimi-
le munus tradit̃ pꝛeſtitiſſe aſſiſtẽs eis
per viſum et coꝛonas martyrij impe-
tratas a domino deferens: ſed de his
iſta ſufficiant.

¶ Capitulum quintum ꝙ oꝛigenes ſe
caſtrauit.

Igitur per idẽtem
pus cum docendi officio apud Alexan-
driam preeſſet Oꝛigenes: geſtuʒ q̇d ab
eo traditur: qđ iuuenis foꝛtaſſe ꝛ minus
perfecti ſenſus videatur: ſed perfecte fi
dei ac nimie caſtitatis indicium conti-
nens. Jllud namq̨ quod ſcriptuʒ eſt in
euãgelio: quia ſunt eunuchi q̇ ſe ipſos
caſtrauerunt pꝛopter regnum dei etiaʒ
ſecundum hyſtoꝛiam implenduʒ credi
dit: non ſolum caſtitatis obtentu: verũ
quoniam perſecutionis tempoꝛe taʒ in
publico: q̄ʒ in occulto ac ſecreto: ꝛ taʒ vi
ris q̄ʒ feminis verbum domini pꝛedica
bat: videlicet quo omnem occaſionem
turpis maledicti gratia infidelibus vi-
deretur excludere: dominicam voceʒ re
atq̨ opere in ſemetipſo aggreſſum eſt
implere. Cumq̨ id pꝛo eo ne ab homib⁹
laudem quereret. ſed a deo mercedem
ſperaret in occulto eſſe voluiſſet: tamẽ
latere non potuit: ſed rei geſte inditiuʒ
ad Demetrium epiſcopum peruenit,
Jſq̨ ingenti pꝛimo ſtupoꝛe ammiratus
eſt audacis animi virtutem. Tum dein
de collaudans fidei eius magnitudinẽ
vel caloꝛem: ꝛ tam grande in opere dei
pꝛopoſitum, Nunc maxime ait cepto
operi doctrine ꝛ pꝛedicationis inſiſte:
quando aduerſarijs nulla obſtrectandi
ſuſpitio derelicta eſt. Sed tunc quideʒ
talis erat demetrij ſententia: cum ni-
chil animos inceſſerat quod recti iudi-
cij regulam in partem alteram declina
ret. Poſtea vero cum vidiſſet adoleſcẽ-
tis famam ſatis fieri claram: et magno
cum omni foꝛiſq̨ pꝛeconio extolli hu-
mane infirmitatis aliquid paſſus: op⁹
quod ipſe pꝛius cum ingenti ammira-
tione laudauerat infamare poſtmodũ
cepit. Nam cum apud paleſtinam pꝛe-
cipui et eminentes inter epiſcopos viri
ideſt hieroſolymoꝛũ alexander ꝛ theo-
tiſtus ceſaree videntes diuinũ op⁹ ei⁹ i
ꝟbo dei oꝛdinaſſent eũ pbr̄ʒ ac ſummo
eũ ſacerdotio iam ſiãq̨ dignum pꝛoba
rent: idq̨ digniſſime factũ ab omnibus
laudaretur: ꝛ ne ſic quidem dignus ho
noꝛ ſapientie eius ac virtutibus in eũ
collatus diceretur vehementiſſime mo

mordit hic ſermo demetriū. Et nō inue
niens in euꝫ cauſam alterius criminis
hoc quod aliqñ puer adhuc ille egerat
⁊ eps iam iſte laudauerat poſtmodum
criminis loco ꝓtulit etiam in illos cul-
pam qui eum ordinauerāt conatus in-
flectere. Sed hec poſtmodū geſta ſūt.
Tūc porro origenes apud alexandriā
doctor eccleſie valde clar⁹ habebatur
omnibus quos fama eius ad audiēdū
eum cōuenire ꝓuocabat verbū dei pre
dicans ſicut apl's dicit oportune ino-
portune per diem per noctem publice
⁊ priuatim velut abſciſſis omnibus im
pedimentis liber ꝓſus ⁊ cū omni fidu
cia rem gerebat. Cū vero decem ⁊ octo
annis Seuer⁹ tenuiſſet imperiū: Anto
ninus ei filius ſuccedit quo in tempore
tanq̄ plurimi erant q̄ in cōfeſſionibus
gloriam queſierant, dei tamē prouidē-
tia fuerant reſeruati.

¶Cap. vj. de narciſſo viro ſancto hie-
roſolymorum epiſcopō.

In quibus alexā der d̄ quo paulo ante memoraui
mus cōfeſſiōis titulo ſatis clarus hieroſolymorū eccle
ſie ſubrogatur eps cum ſupeſſet adhuc
narciſſus qui pri⁹ in ibi funct⁹ eſt pōti-
ficatus officio. Uerum q̄m narciſſi me-
moriā ſermo ꝓgrediens attulit ꝯgruū
mihi videtur aliquid de eius geſtis in
ſignibus memorare: de quo ab incolis
quidem loci perplurima memorie tra-
duntur. Nos ꝟo vnū opus eius memo
rabimus ex quo ceteris q̄ de eo narran
tur merito fides poſſit adhiberi. Acci-
dit aliqñ in die ſolēni vigiliarū paſche
oleū deeſſe luminaribus. Cūq̄ id p mi
niſtros inotuiſſet meror plebi maxim⁹
fuit. Sed narciſſus fide fidēs miniſtris
imperat haurire aquam ſibiq̄ deferri.
Cūq̄ ptuliſſent orauit ⁊ bn̄dixit aquaꝫ
⁊ infundi luminaribus precepit. Tūc
repente miro ⁊ ſeculis ſeculis inaudi
to genere virtutis natura aque in olei
pinguedinē verſa ſplendorē luminum
etiam ſolito reddidit clariorem Ad fi-
dem autē rei a plurimis religioſorū fra
trū ex eodem oleo qd̄ verſum de aqua
fuerat reſeruatū eſt: ita vt ad nōs vſq̄
miraculi hui⁹ indiciuꝫ peruenire. Et in
hoc q̄dē fidei ei⁹ ad meritū habebāt exē
plū. Animi ꝟo ꝟtus quāta in eo fuerit
alio nihilomin⁹ vno de eius geſtis ope
declarabit. Ille nāq̄ cū inter cetera vir
tutū ſuarū bona eēt valde ꝯſtāt animi
⁊ iuſti rectiq̄ indeclinabilr tenax q̄daꝫ
homūculi nequā male ſibi ꝯſcij metuē
tes ne criminū ſuorū ſi arguerēt nō poſ
ſent effugere vīdictā ꝑueniūt factiōib⁹
⁊ circūuenire parāt eū cui⁹ iudiciū vere
banī. Cōcinnāt igit̄ aduerſuꝫ eū in fa-
me ſatis ⁊ notiū crimē ꝯueniūt audito
res teſtes ex ſemetipīs ꝓducūt q̄ ſub ſa
cramēto iuramēti q̄ obiciebantur ꝯfir-
marent. Quorū vn⁹ teſtis ita vt nō ignē
ꝯſumeret vere ſe ſcire teſtabat̄. Alius
ita ne regio morbo corrumperet̄. terti⁹
ita ne luminib⁹ orbaret̄. Et q̄uis ne iu
ramētis quidē iſtis quiſq̄ fideliū ⁊ deū
timētiū crederet eo q vita narciſſi ⁊ in-
ſtitutio ac pudicitia ab olb⁹ nōſceret̄ ipe
tñ eorū q̄ mota ſunt indignitatē: ac mo-
leſtiā nō ferēs ſimul ⁊ ſecretā ac philo-
ſophicam vitā ſemp habere deſiderās
ſubter fugit ecc̄le multitudinē ⁊ in de-
ſertis locis atq̄ agellis ſecretiorib⁹ de
liteſcit annis q̄plurimis. At nō ille ma
gn⁹ diuine ꝓuidētie ocul⁹ q̄ſcit in lon
gū ſed in impios vltionē p ea ipſa q̄ ſi-
bi in piurijs ſtatuerāt maledicta molit̄.
Prim⁹ nāq̄ ille teſtis parua ignis ſcin
tilla noctis tēpore domo ſua ſuccenſa
cū omni genere omniūq̄ familia flam
mis vltricibus cōflagrauit. Alius repē
te ab imis pedibus vſq̄ ad ſummū ca-
pitis ꝟticem morbo regio quo fuerat
imprecatus repletur atq̄ ꝯſumit̄. Ter
tius autē priorum exitum videns ⁊ ocu
lum diuinū nō ſe latuiſſe ꝑſpiciēs pro-
rumpit in medium et audientibus cun
ctis ſera penitentia vniuerſum conci-
nati ſceleris ordinem pandit. Tantis
autem lachrymis immanis commiſſi
facinus defiet et in tantum die noctuq̄
perdurat inflexibus vſq̄quo lumini-
bus orbaretur. Hij igitur figmenti hu-
iuſcemodi penas dederunt.

¶Cap. vij. de nonnullis epiſcopis
hieroſolymorum.

Narciſſus

Narciſſus vero cum ita deſertum petiſſet ac locis ſemet ſecretiorib⁹ abdidiſſet vt vbiꝗ̃nam degeret nullus agnoſceret: neceſſarium viſum eſt epiſcopis: vt aliuȝ pro ipſo ordinarent cui nomen erat Diuo. Cuiqȝ cum paruo tempore prefuiſſet eccleſie ſuccedit germanius. Et germanio in gordius. cum ecce ſubito velut rediuiuus celoqȝ redditus ex improuiſo apparuit narciſſus. Et rurſum a fratribus ad preſidēdum rogatur eccleſie. Multo enim vehementius erga eum amor omniū fuerat incitatus vel pro eo q̄d criminoſis innocens ceſſit: vel ꝙ ſecretam et philoſophicam vitam dilexit ⁊ ꝙ in eo cōpleuit dominus dicens mihi vindictaȝ ⁊ ego retribuam dicit dominus.

¶ Capitulum. viij. de alexādro qui narciſſo hieroſolymorū epō adhuc viuēti mira dei vocatiōe ſubrogat.

Verū cū ipſe iam ſenio feſſus pontificatus miniſterio ſufficere nō poſſet. Alexandrū de quo ſuperius memorauimus qui iam eſſet epiſcopus alteri⁹ loci diuina diſpenſatio in adiutorium narciſſi ſenis euidentiſſimis reuelationibus euocauit. Is namqȝ alexander ex gente capadocum vbi erat preclare vrbis epiſcopus, hieroſolymam adorādi: ⁊ ſanctorum locorum vidēdi gratia properauerat. Quē loci incole mentes eoꝝ inſtigante deo cū omni amore ⁊ officioſitate ſuſcipiūt ac charitatis: ⁊ dilectiōis nexibus vinctum domum redire non ſinunt. Oſtendebatur enim euidenter a domino nō ſolū ipſi beato viro narciſſo ſed ⁊ aliis plurimis per reuelationes in plebe vt ipſum in loco ſancto epiſcopuȝ detinerent. Preterea quod ſupra cetera omnia magis terrificum fuit eo die quo ingreſſurus vrbem alexander nunciatus eſt ⁊ multitudo fratrum plurima extra portas in occurſuȝ eius egreſſa eſt: vox celitus manifeſtiſſime oibus audientibus facta eſt dicens. Suſcipite epiſcopū qui vobis a deo deſtinat⁹ eſt. Cūqȝ ex his omnibus euidenter apud eos fuiſſet dei diſpenſatio declarata epiſcopi vrbium vicinarum compertis omnibus quibus de eo res geri dei iudicio docebatur reſidere inibi euȝ neceſſario compulerunt. Ipſe ergo alexander in epiſtolis ſuis ad antionoitas ſcriptis que vſqȝ ad preſens ſeruanť apud nos meminit narciſſi tanꝗ̃ ſocij et conſortis in epiſcopatu his ipis verbis de eo ſcribēs. Salutat vos narciſſus qui ante me epiſcopatum huius eccleſie regere cepit quiqȝ mecum poſitus orationibus veſtris centum iam et. xvj. annos vite ſue gerit. Qui et ipſe vos mecum pariter deprecatur eſſe concordes. De his quidem talia.

B ¶ Apud antiochiam vero defuncto ſerapione epiſcopo. Aſclepiades loci illius ſuſcepit ſedem. Qui ⁊ ipſe vn⁹ ex preclaro confeſſorum numero fuit. Meminit etiaȝ huius ordinationis ſupradictus alexander antiochenis ſcribens hoc modo Alexander ſeruus et vinct⁹ ieſu chriſti beate eccleſie que eſt apud antiochiam in domino ſalutem. Reuelauit dominus vincula mea ⁊ carceris huius mei dilatauit anguſtias ꝙ comperi ſancte eccleſie veſtre aſclepiadem virum digniſſimum ſacerdotium ſuſcepiſſe. Hanc autem epiſtolam indicat ſe per clementem antiochene eccleſie preſbyterum tranſmiſiſſe, ſcribēs in fine epiſtole hoc modo. Hec aūt uobis dn̄i fratres tranſmiſi per clementē beatum p̄ſbyterum virū in omnibus virtutibus etiaȝ probatiſſimū. Quem noſtis vos ⁊ eo amplius cognoſcetis. Cuius preſentia apud nos per dei prouidentiam procurata et confirmauit et auxit eccleſiam domini.

¶ Capitulum. ix. de ſerapione ⁊ eius ſcriptis.

Fertur ſerapionis epiſcopi eruditi viri puto q̄dem etiaȝ alia opuſcula apō alios haberi. Ad nos autem illa tantummodo venerunt

que ad Domnum quendam ſcribit qui in tempore perſecutionis a fide chriſti recedens ad ſuperſtitionem iudaicam declinauit: et ea que ad pontium et ad caricium eccleſiaſticos viros ſcribit Et alie nichilominus eius ſunt ad alios epiſtole. Sed et ille liber venit ad nos quem ſcribit de euangelio Petri vbi arguit quedaʒ falſa in eo ꝯſcripta emendare cupiens fratres qui erant apud Roſſum qui per occaſionem ſcripture ipſiꝰ in hereſim declinabant. Dignum tamē videtur michi pauca quedam de eius libello inſerere ex quibus innoteſcat q̄ fuerit eius de ipſa ſcriptura ſententia. Scribit ergo in quodam loco ita. Nos enim fratres ⁊ petrum: et alios apoſtolos recipimus ſicut chriſtum. Que aūt ſub eoruʒ nomine falſo ab alijs conſcripta ſunt velut gnari eorum ſenſus ac ſententie declinamus: ſcientes q̄ talia nobis non ſunt tradita. Ego enim cum eſſem apud vos putabā omnes recte fidei eſſe inter vos et non decurſo libello qui mihi offerebat̄ in quo nomine petri cōſcriptum euangelium ferebatur: dixi Si hoc eſt ſolum quid inter eos ſimultatem videt̄ inferre legatur codex. Nunc autem cōperto q̄ hi qui codiceʒ illuʒ legi debere aſſerūt ꝓſpectu cuiuſdam occulte hereſeos hoc fieri popoſcerunt ſicut mihi dictū eſt feſtiabo iteruʒ venire ad vos. Nos enim nouimꝰ fratres cuius hereſeos fuerit martianus qui etiā ſibi ipſi cōtrarius erit non intelligens que loqueretur que etiam vos diſcetis ex his que ſcripta ſunt vobis: inueſtigata p nos ab illis qui hoc ipſum euangeliuʒ ſecundum illius traditionem didicerant et ſucceſſores extiterunt ſententie eiꝰ Quos nos locetas vocamus: quia in hac ipſa doctrina illorum ſunt quāplurimi ſenſus et ab ipſis mutati. Nam certum eſt q̄ plurima ſecundum recti rationem ſentiūt de ſaluatore. Alia vero aliter q̄ ſubiecimus. hec ſerapion ſcribit.

¶ Capitulum. x. de quodam clemente et ſcriptis eius.

CLementis vero libri hebentur plurimi apud nos tamē hi ſunt qui inueniri potuerūt Stromatuʒ libri octo quos hoc mō ꝑtitulauit. A ¶ Titi flaui clementis de vera phīloſophia cōmentarij ſcientie ſtromata. Stromatum autem nos poſſumus intelligere tanq̄ opus varie contextum. Sunt ⁊ alij eiuſdem ypotipoſeon libri viij. quos nos poſſumꝰ informationuʒ vel diſpoſitionum nominare. In quibꝰ nominatim pantheni meminit tanq̄ ꝓprij magiſtri et expoſitiōes ipſius plurimas ſcribit et traditiones eius operi ſuo inſerit. Eſt etiam liber eius ad gentiles exhortatorius. Et aliꝰ liber q̄ dicitur Pedagogus. Et alius qui ſupſcribitur quis eſt qui poſſit ſaluus fieri diues. Eſt ⁊ alius libellus de paſcha ⁊ de diſputatione: de ieiunio et de obtrectatione. Et aliꝰ exhortatorius ad patientiam. Et alius ad neofitos. Sed ⁊ ille q̄ ſupſcribit̄ Canō eccleſiaſticus. Itē aliꝰ de his qui iudaicum ſenſum in ſcripturis ſequūt̄ quē ad alexandrū ſupradictum epiſcopum ſcribit. In ſtromatibꝰ autem non ſolum ea que ex diuinis ſcripturis ſumpſerat: ſternit ſed et ea que apud grecos auctores habentur. Utile namq̄ ei viſum eſt in illo opere comparere: ac conferre ſibi inuicem dogmata vel ea que diuinitus ſancita ſunt: vel q̄ ad ſapientiam grecorum inuenta: vel etiam que ceteris barbaris viſa ſunt. Arguit etiem hereticoruʒ errores. Hyſtoriam quoq̄ inibi plurimam texit: et ex omnibus materiam nobis eruditionis perfecte compoſuit. Unde merito libros ſuos ſtromateos appellauit: id eſt laciniosa quadam: ⁊ varia diuerſitate contextos. Utitur ſane exēplis etiaʒ ex his libris qui a nonnullis minime recipiendi videntur: id eſt ex ſapientia que dicitur Salomonis: ⁊ ex Sapiētia Syrac qui appellatur eccleſiaſticus apud latinos. Sed ⁊ de barnabe ⁊ clementis epiſtola ponit exempla. Utitur etiā de epiſtola iude. Meminit preterea ⁊ ſcriptorum antiquorum, Tatiani cuiuſdā ⁊ caſſiani velut qui chronica ſcripſerint Philonis quoq̄ ⁊ Ariſtoboli ⁊ Joſephi ac Demetrij ⁊ Eupolemi iudeorū ſcri

ptorum. Conferens etiā antiquiſſimis grecorum moyſaicum & iudeorum genus antiquius eſſe comprobat. Multa q₃ alia inſtrumēta optimarum inſtitutionum illo opere cōtexuit. Et inter cetera hoc in primo libello indicat q ipſe non longe poſt apoſtolos fuerit. Promittitq₃ commentarios ſe in geneſim ſcripturum. In libello autē quem ſcribit de paſcha confitetur extorqueri ſibi a fratribus vt ea que a preſbyteris id eſt a ſucceſſoribus apoſtolorum voce ſibi ſola tradita ſunt deſcriberet in libris ac poſteris traderet. Meminit ibi melitonis & hyrenei. ceterorumq₃ quorum etiam quaſdam narrationes inſeruit. In libris vero ypothipoſeon: id eſt informationum: vt breuiter dicam vniuerſam pariter ſcripturam diuinam compendioſis diſcretionibus explanauit. In quibus ne ea quidem que apochrypha a quibuſdam habentur preterijt. Ut eſt petri reuelatio.

D De epiſtola vero ad hebreos ita differit q manifeſte pauli ſit apoſtoli: ſcripta ſit autem hebreo ſermone qtā ꝙ hebreis a luca [ill]o qui erat pauli diſcipulus interpretata in grecum. Uñ & ſtilus ei⁹ magis ſimilis videtur libello illi quem lucas de apoſtolorum actibus ſcripſit. q autem ſuperſcriptionem ſolitam inibi non habet: id eſt paulus apl's hoc eſſe rationis oſtendit q preiudicatum hebreis erat de pauli nomine ne eius dicta ſuſciperēt. Et idcirco prudēter declinaſſe ne ſtatim in principio pauli nomine inſpecto lectio ei⁹ repudiaret. Poſt pauca vero addit etiā hec. Et ſicut inquit beatus preſbyter dicebat quia dñs chriſtus apoſtolus omnipotētis dicit miſſus ad hebreos. Pro humilitate ergo paulus qui ad gentes fuerat deſtinat⁹ non ſcripſit ſemetipſm hebreorum apoſtolum vel propter honorem domini qui ſe miſſum dixerat ad oues iſrael vel quia gētium videbatur apoſtolus. Exponit preterea idem Clemēs in ipſis libellis de ordine euangeliorum traditionē ſibi a ſenioribus pſbyteris traditam & dicit priora eſſe poſita illa euangelia que de generationibus continēt: id eſt mathei & luce. Cauſam vero fuiſſe euangelij ſcd̄m marcum huiuſmodi. Cu₃ petrus rome publice predicaſſet verbum dei & in ſpiritu expoſuiſſet euangelium auditores rogaſſe marcum qui olim iam ſectator ipſi⁹ fuiſſet cōſcribere ea que ſciebat ab apoſtolo predicata. Cumq₃ id factum petrus poſtmodum cognouiſſet licet fieri ipſe non iuſſerit tamē factum non phibuerit. Johannem vero poſtmodum dicit cum vidiſſet q ea magis que ſecū dum carnem ſunt in euangelijs haberentur deprecatū a diſcipulis ſcripſiſſe etiam q̄ ad ſpiritum ptinent. Unde & repletus ſpiritu euangelium ſpirituale conſcripſerit. Hec clemens.

C Alexander vero de quo ſuperi⁹ memorauimus Clemētis ſimul & Pantheni ad origenem ſcribēs meminit velut qui ſibi etiam in corpore nō fuerint. Scribit aūt hoc modo. Hoc enim & voluntas dei fuit ſicut ipſe noſti vt amicitie q̄ mihi a patribus fuerunt inuiolate durarēt immo vero & ardētius ac robuſtius augerent. Patres aūt nouim⁹ brōs illos qui nos preceſſerūt ad quos paulopoſt nos etiam abibimus. Panthenum dico dominum meum vere beatum & ſanctum dominum meum clemētem: qui me in multis inſtruxerunt. S₃ & ſi qui alij tales ſunt per quos etia₃ te cognoui virum per cuncta egregium & dominum mihi & fratrem. hec quidē ita ſe habent. Adamantius antē (erat enim & hoc nomen origeni) cum per illud tēpus zepherinus Romane eccleſie pſideret romam venit. ſicut ipſe in quodam loco ſcripſit dicens: voti ſibi fuiſſe vt antiquiſſima₃ romanorum videret eccleſiam. Ubi non multo tempore peracto ad iniunctum docendi officium Alexandriā redire feſtinat Ibiq₃ cum omni ſollicitudine & ſtudio religioſo ſuſceptum opus explebat. Demetrio tunc epiſcopo non ſolum cohortāte ſe & conſouente veru₃ etiam preferēte quatenus fratribus diuine eruditionis non deeſſet inſtructio.

Cap. xj. de heracla ab origine pcepto re ſuo in ptē ſollicitudinis aſſumpto.

Interea cū
videret Origenes ſe
nō ſufficere ad omnia
ideſt vel iſt ꝓfundio=
ribus ⁊ diuinioribus
pertractādis vl' i ſctē
ſcripture explanatio
nibus diſſerēdis vel etiā in eoꝝ q̄ quo=
tidie fidei addebantur inſtructionibus
vel inſtitutionibꝰ adimplēdis. Ex qui=
bus oībus ne reſpirare quidem ei vniꝰ
ſaltim hore liberū tp̄s dabatur duʒ ſem
per ex alijs in alia vocaretur ita vt p̄ma
luce vſqȝ ad profundā veſperam nunq̄
ceſſaret auditorium ſuuʒ alijs vero non
recedentibus, Duʒ verbi dei dulcedine
colligati ſunt, vtilius eſſe ratꝰ eſt ſegre=
gare incipientiū turbas. Et vni ex diſci
pulis ſuis plene iaʒ et optime inſtructo
viro atqȝ in omnibꝰ virtutibus ſibi pro
bato, Heracle tradere: participēqȝ eum
officij ſui ac laboris aſſumere. Erat eīn
in ſermone diſertiſſimus ⁊ in omnibus
philoſophicis eruditionibus apprime
inſtitutus. Huic ergo tradendi prima
elementa inſipientibus delegat officiū.
Sibi vero perfectorum inſtructiones
reſeruat.

¶ Cap̄. xij. q̄ origenes hebraicā lin
guā didicit ac ſex editiones ſacri ca=
nonis vno in codice diſtinxit.

Inter cetera
quoqȝ eruditionū ſuaruʒ
ſtudia ne illud quidem
omiſit origenes perſcru=
tari ⁊ addiſcere etiam he
bree lingue virtutem: vt agnoſceret vel
ea que a iudeis hebraicis litteris legū=
tur qualia ſit: vel ceterorum interpretū
qui preter. lxx. interpretati fuerant quā
ta eſſet editionum diuerſitas: ita vt pre
ter iſtas q̄ in vſu ſunt aquile vel ſimachi
vel theodotionis inueniret etiaʒ alias
in abſcōditis ac ſecretis latentes. In q̄=
bus nec noīa quidē interpretuʒ reperit
ſcripta. Hoc autem ſolū dicit de eis q̄ð
aliam quēdā in actiaco littore apud ni=
copoli aliam in hierico: atqȝ in alijs al's
reperit locis. Vn̄ et illos famoſiſſimos
codices primus ipſe cōpoſuit. In qui
bus per ſingulas colomellas e regione
ſeparatim opus interp̄tis vniuſcuiuſqȝ
deſcripſit: ita vt prima oīa ipſa hebrea
verba hebraicis literis poneret. Secū=
do i loco per ordinē grecis lr̄is e regiōe
hebrea verba deſcriberet. Tertiā aqui=
le editionem ſubiungeret Quartam ſi=
machi. Quintam. lxx. interpretum que
noſtra eſt. Sextā theodotionis colloca=
ret. Et propter huiuſcemodi cōpoſitio=
nem exemplaria ipſa nominauit hexa=
pla: ideſt ſex ſimplici ordine ſcripta. In
pſalterio autem ⁊ alijs nonnullis inter=
ſerit aliqua etiaʒ de ceteris iſtis editio
nibus quas q̄m ſine nomine auctorum
ceperat. vi. ⁊. vij. editionē nominauit.

¶ Capitulum xiij. De ſymacho ſa=
cri canonis interprete qui et hereti=
cus fuit.

Scienduʒ ta=
men eſt q̄ ex ipſis inter=
pretibus ſymachus ebio
neus fuerit que eſt here=
ſis aſſerēs xp̄ʒ de ioſeph
⁊ maria natum hominem purū fuiſſe et
legem ritu iudaico eſſe ſeruandā ſicut ⁊
iam ſuperiꝰ memorauimus. Sed ⁊ cō=
mentarios quoſdam ſymachus ipſe cō
ſcripſit in quibus conatur de euāgelio
ſcðm mattheum auctoritatem ſue here
ſeos cōfirmare. Hec ipſe origenes cum
interpretatione ipſius ſymachi ſcribit
ſe apud iulianum quendam reperiſſe
qui ſe diceret hos libros ab ipſo ſyma=
cho ſuſcepiſſe.

¶ Capitulum. xiiij. de ſumma orige
nis eruditione ingenio ⁊ fama etiaʒ
apud exteros. A

Ambroſium
broſius quidaʒ vir ge
nere ⁊ litterꝫ ſatis cla=
rus cū valentini dog=
matis ſectator exiſte=
ret ſm̄ veritatem ca=
tholice fidei ab orige
ne conuictus ⁊ tanq̄ veri luminis ſplen
dore radiatus relictis errorum tenebris
ad eccleſie ſe catholice lucem ſplendo=

rēq; cōuertit. Sed ⁊ alij plures eruditi viri ⁊ ſcia litterar ad modū nobiles cū de origene glorioſiſſima ꝑ omnē locum celebraret opinio certatim confluebant ad eū vel ob certamina cōmouenda vel quibus rectior inerat mētis ſnia ad audiendā tenēdāq; veritatē. Innumeri ēt ab hereticis venientes cōuicti ꝑ eū ⁊ penitētes ab errore ceſſabant phorum q̄z opinatiſſimi quiq; ⁊ qui in ſummo noīe habebant tam in noſtris eum ꝙ in ſuis magiſtrū incōparabilē fatebātur. Erat nāq; ei mos iſte vt ſi quos noſtror adoleſcentulor ingenioſos videret ⁊ lectioni ſatis deditos: traderet eis ēt ea quibus phi velut primis elemētis dicētes imbuere ſolēt. Jdeſt vel geometrie partes vel arithmetice diſcipline ⁊ ſi q̄ alia ad inſtructionē ꝑtinent diſputandi. Si q̄n igit neceſſitas popoſciſſet vt aliqua de libris philoſophicis explanaret etiā ab ipſis eruditiſſimis in illa diſciplina viris cum tanta admiratione audiebat vt ſummus apud illos ⁊ quaſi vnus ex veteribus ⁊ p̄mis illis auctorib⁹ philoſophus haberet. Multos ēt idiotas ⁊ imperitos ad dicendum cohortabat dicens nō parū ad intelligentiā ſcripturar emolumēti eis cōferri ſi aut in liberalibus lr̄is aut etiā philoſophicis exercerētur. Dicebat enī hanc noſtram verā eſſe phiam cuius partes illa grecorū q̄ vera non eſt phia ꝓceſſiſſet. Nō ergo aiebat idcirco debere partes ſuas omittere veritatē q2 eas ſibi ꝑueniens falſitas vendicaſſet. Deniq; exiſtunt teſtes ſtudiorū eius plurimi etiam apud phos quorū nōnulli libros ſuos ad ipm ſcribebāt. Alij autem iudicio ei⁹ cōprobandos deferebant.

B ¶ Deniq; etiam ille qui apud ſiciliam aduerſum nos libros ꝯſcripſit porphirius quibus diuina volumina criminat cum ad explanatores eorum veniſſet nec inueniret aliquid in commentarijs origenis cui culpam poſſet aſcribere ad cōuitia ⁊ maledicta ſe vertit ⁊ maculas ei infigit omni apud nos laude digniſſimas: in quibuſdam quidem vera dicendo in quibuſdam aūt more ſuo falſa fingendo: ⁊ nunc quidem eum tanꝙ phm miratur nunc vero tanꝙ xp̄ianū notat. Audi deniq; quibus ꝯ verbis ꝓſequitur. Adherent (inquit de xp̄ianis loquēs) ineptys iudaicar ſcripturar. In quib⁹ cū abſolutio vel explanatio nulla ſunt ad quaſdā ſe narratiōes incōgruas incōuenienteſq; cōuertūt que nō tā explanationi ſit his que obſcura ſunt ꝙ laudem plauſumq; differentibus conferant. Nam ea q̄ moyſes agreſti ⁊ ſimplici ſermone cōſcripſit diuinit⁹ ſancita ⁊ figuris atq; enigmatibus obtecta confirmant atq; ingentibus repleta miſterijs inflati mente ac tumidi obturbato in ſemetipſis rationis humane iudicio ſacramenta putant: in quibus imperit⁹ ⁊ agreſtis ſcriptor explicare ſe non valet. Et poſt aliquāta iterū dicit. Huius aūt abſurde expoſitiōis initium ꝓceſſit a viro quē etiam adhuc ego cum eſſem valde paruulus vidi arcē totius eruditionis tenentem ſicut etiam ex his que poſteritatis memorie tradidit voluminibus cōprobatur. Origenes hic eſt cuius ingens gloria inter eorū magiſtros habet. Hic nāq; auditor ammonij fuit q̄ ſummā iter philoſophos ꝓdeceſſores noſtros tenuit. Sed origenes quātum quidem ad eruditionē pertinet litterarum totum pene in ſemetipſum tranſfudit magiſtrum. Quantum vero ad vite recte lineam ⁊ ſanum propoſitum ſpectat: doctori contrarium iter abijt. ammonius quippe cum chriſtianus fuiſſet a paruulo et chriſtianis parentibus genitus poſtꝙ ad etatē ſapiendi ventum eſt ⁊ philoſophie ianuam contingit cōtinuo ad legitimum vite ſe contulit curſum. Origenes econtrario cum eſſet paganus ⁊ gentilibus ideſt grecorum ſtudijs eruditus ad ritum religionis barbarum declinauit. Quo ſe cōferens: omne ꝓclarū illud ingeniū philoſophicis litteris expolitum vitiauit atq; corrupit: dum vitam quidem tanꝙ xp̄ianus et impius egit. Doctrine vero ⁊ eruditionis grecorum prefulgidū lumen ineptis ⁊ fabuloſis narratiōibus occupauit. Aſſecut⁹ quippe fuerat omnia platonis ſecreta inſtitutus fuerat in libris numenij ⁊ chronij ⁊ apollofanis ac lon-

gini. Sed ⁊ moderati atqꝫ nichomachi.
In pithagoricis vero ſummorum viro-
rum non eum latuere commentarij. At-
tigit etiam ceromonijs. Stoyci et cornu
ti volumina. Ex quibus omnibus que-
cunqꝫ ſecreta et myſtica apud grecos ha
bentur aſſumens ritui barbaro ⁊ ſuper-
ſtitionibus iudaicis coaptauit: ac phi-
loſophorum gloriam ad dogmata exter
na: ⁊ peregrina conuertit.

¶ Hec porphirius in tertio libro aduer
ſus xp̄ianos ſcribit. in vno vera in alte-
ro falſa commemorans. Nam de ſtudij
et ingenij potentia ſupradicti viri haud
procul quam ſe habet veritas retulit.
Quod vero de ſuperſtitione gentili ad
chriſtianorum cultum commemorat eū
eſſe tranſlatum et ammonium a chriſtia
nis ad errores paganorū dilapſum, ma
nifeſtiſſime ſefellit. Origeni quippe fi-
des ⁊ diſciplina chriſti ab auis atqꝫ at-
tauis ſeruabatur. Nam de patre mar-
tyre paulo ante retulimus. Ammonius ve
ro fidem chriſti qđ etiā inter philoſophi-
ca ſtudia integram illibatāqꝫ ſeruaue-
rit quo ad vſqꝫ vltimum vite ſpiritum
exalaret teſtes ſunt libri eius qui etiam
nunc habentur luculentiſſime de noſtra
religione conſcripti. Et precipue volu-
mē illud quod de moyſi atqꝫ ieſu conſo-
nantia ſcripſit. Sed et multa alia eius
preclara opuſcula que ab ſtudioſis qui
buſqꝫ permagnifica habentur. Hec au-
tem diximus etiam inimicorum teſti-
monijs probare cupientes quā mira et
apud ip̄os habita ſit origenis eruditio
vel doctrina. Ipſe vero de ſe reſpōdēs
quibuſdam qui ei pro huiuſcemodi ſtu-
dijs obtrectabant ita ſcribit. Cum vero
ad verbi dei me ſtudia conuertiſſem et
fama de nobis celebrior haberetur atqꝫ
ob id non philoſophorum vel ad percun-
tandum vel ad obſiſtendum adire nos
et congredi conuenirent hereticorum
quoqꝫ ꝙplurimi ad impugnādos nos
excitarentur. viſum mihi eſt vel ph̄orū
vel hereticorum dogmata diligentius
perſcrutari ne ad conuincendos eos ſi
ignorarē ſque apud ipſos ſunt impara-
tior inuenirer. Hoc autem facimus exē-
plum ſequentes prioris noſtri apoſto-
lici viri pantheni: qui in grecorum ſtu-
dijs ⁊ philoſophie eruditionibus quam
maxime effloruit. Sed et heracle q̄ nūc
apud alexandriam cathedram preſby-
terij adornat quem ego apud magi-
ſtrum philoſophorum reperi, illis ſtu-
dijs aliquotiam annis operam dan-
tem priuſꝙ ego omnino vel inciperem.
Intantum autem nihil ex hoc ſupradi-
cto viro obtrectationis exortum eſt: vt
etiam communem habitum quē prius
geſſerat deponens philoſophica aſſu-
meret indumenta: quibus vſqꝫ ad pre-
ſens vti non deſiſtit. libros quoqꝫ phi-
loſophorum legere ⁊ in his exerceri pro
viribus nunꝙ ceſſat. Hec ipſe ꝓ ſe que-
rulis quibuſdam reſpondens ſcribit.

C ¶ Per idem vero tempus cū apđ
alexandriam in verbi dei ſtudijs exerce
retur adeſt vir quidam militaris epiſto
las ei ⁊ demetrio epiſcopo: ſed et pre-
fecto tunc egypti a duce arabie defe-
rens cum omni velocitate ⁊ inſtātia ori
genem illo vſqꝫ orātes emitti: vt ſibi de
fide chriſti quā per eum clariſſime pre-
dicari frequens nunciabat fama diſſere
ret. A quibus exoratus abijt edocuit cre-
diderunt redijt. Poſt aliquantum ve-
ro tempus apud alexandriam bello ci-
uili exorto alius alio ipſe ad paleſtine
partes receſſit et apud ceſaream mora-
batur. Ubi et diſputandi in eccleſia atqꝫ
interpretandi ſcripturas diuinas ei ab
epiſcopis iniūgebatur officium. Et qui-
dem necdum preſbyterij ſibi ordinatio
ne collata ſicut relatum inuenimus in
epiſtola Alexandri reſcribentis deme-
trio poſt multū tempus hec ipſa culpā-
ti. Scribit autem hoc modo. Quod au-
tem addidiſti in litteris tuis: qr nunꝙ
auditum nec aliquando factū ſit vt pre-
ſentibus epiſcopis laici diſputēt neſcio
quā ob cām tam apertum mendacium
aſſerere volueris cum conſuetudo hec
ſit vt ſicubi inueniantur qui poſſint etiā
+ fratres inſtruere in eccleſia ⁊ concolari
populū ad tractandū ſemper a ſanctis
ep̄is inuitentur. Sicut euelpius a fra-
tre noſtro Neone apud larādos: ⁊ pau
linus a celſo apud yconium. et apud
Sinnadan Theodotus ab actico. Non

+ cohortari

autem dubiuz eſt quod ⁊ alij plurimi in alijs locis ſi qui ſunt qui poſſint opus dei in verbo ⁊ doctrina cōpetēter explere ad hoc ipſum a ſanctis ep̄is inuitentur. Sed hec poſtmodū geſta ſunt. Tūc vero rurſuz demetrius litteras miſit ad eum per electos viros diaconos eccleſie. Alexandriam redire et conſuet[illegible]o operi inſiſtere omni cum affectione depoſcens.

Cap. xv. de epiſcopis qui tempore origenis clarebant.

Florebant autem per idem tempus plurimi diſertiſſimi in eccleſijs viri. Quorū epiſtolas quas ad ſe inuicem dabant reperimus in hieroſolymorum bibliotheca ad nos vſq ſeruatas quam conſtruxerat vir eruditiſſimus de quo ſuperius memorauim⁹ alexander loci ipſius epiſcopus. Unde et nos (vt fateamur quod verum eſt) totius huius operis noſtri ⁊ hyſtorie conſcribende materiam ſumpſimus. Erat ergo inter ceteros et berillus ſcriptorū precipuus: qui et ipſe diuerſa opuſcula dereliquit: epiſcopus hic fuit apud boſtram arabie vrbem maximam. Erat nihilominus et hypolitus qui et ipſe aliquanta ſcripta dereliquit epiſcop⁹. Uenit ad nos etiam gaij cuiuſdam diſertiſſimi viri diſputatio aduerſum proculū Catafrigam habita in vrbe Roma preſente epiſcopo zepherino. Qui cum argueret catafrigā quod nouas ſibi quaſdam ſcripturas preſumeret ipſe inter cetera pauli apoſtoli tredecim epiſtolas aſſerit: eam que ad hebreos ſcripta eſt non commemorans. Que etiaz nunc apud latinos putatur non eſſe apoſtoli pauli. Uerum anthonino ſeptem annis et ſex menſibus imperio conſummato macrinus ſuccedit. Qui cum poſt annū fuiſſet defunctus alius anthoninus regni romani ſuſcepit principatum. Cui⁹ primo imperij anno epiſcop⁹ vrbis Rome zepherinus diem obijt. xviij. annis ſacerdotali functus officio poſt hūc caliſtus ſacerdotiuz ſuſcepit. Quo quinq annis adminiſtrato poſt ſuum finem ſedem reliquit vrbano. Poſt anthoninuz vero romanū imperiū quod ipſe quattuor ſolis annis tenuerat Alexander ſuſcepit. Tunc etiam aſclepiade apud antiochiam defuncto Philetus in epiſcopatum ſuccedit. Alexādri vero imperatoris mater Mammea nomine de Raris religioſa femina cū de origene fama magnifica vbiq et celebris haberetur. Ita vt ne principum quidem lateret aures cōperta opiniōe viri ſummo niſu geſtire cepit quatenus ſibi eius preſentia fieret. vt in litteris in ſermone in fide et prudentia omniq doctrina qua cunctis in admiratione eſſe cernebat per ſemet ipſam ſumeret documenta. Igitur antiochiam vbi per idez tempus degebat miſſis militaribus viris cum omni honore et ſupplicatiōe ad ſe tanq vere diuini verbi interpretem famulumq dei orat venire. Quod cum veniſſet et quantum oportebat operis expleſſet ac temporis, omnib⁹ rite peractis que ad verbum dei et gloriam domini ſpectant ſtabileſq ac firmos in fide quos inſtruxerat derelinquēs preſentia q fama lōge clarior factus ad ꝓprias ſcolas Alexādriam redijt.

Capitulum. xvj. De hypoliti ſcriptis ac miro origenis ingenio.

In illis diebus ypolitus de quo pauloante memorauimus iter cetera ſcripta ſua libellū de paſcha ſcriptum edidit. In quo cū deſcriptionem quandā tēporū faceret de. xvj. annorum circulo: q in paſche rōne obſeruari ſolet: neſcio quā ſupputationē ſecutus vniuerſa tp̄a intra p̄mū alexādri imperatoris annū cōcludit. Sz ⁊ alij libelli ei⁹ peruenerūt ad nos. i. in Examerō: ⁊ les q poſt examerō ſcripta ſunt. Et contra martionē. Et in cātica cāticorum. Et i ptē quādā Ezechielis prophete. Et contra oēs hereſes. Sz ⁊ alia apud alios opuſcula eius inueniri certū eſt. Ex illo tp̄e etiā origenes conſcribēdi ꝯmētarios in ſcripturas ſanctas initiū ſumit: cōpellē

te ſe ambroſio ⁊ multa vi precum obſe
cratioſnūq; cogēte quiq; ambroſius tan
tū ſtudij adhibuit: vt oīa que in hoc opꝰ
eſſent neceſſaria: affatim atq; affluēter
ꝓberet. Notarios ſeptē adhibuit: q̄ ei ĩ
ceſſabilr aſtarēt: qq; ſibi inuicē illo pene
indeſinenter dictāte ſuccederēt. Scri
ptores quoq; alios tātos. Sȝ ⁊ puellas
apprime eruditas in ſcribēdo totidē nu
mero in hoc ipȝ vacare fecit. Oībus q̄ȝ
extrīſecꝰ neceſſarijs abūdātiſſime mini
ſtratis q̄tidianū de illo opꝰ ꝟbi dei vio
lētꝰ ⁊ religioſꝰ ꝯpulſor exigebat. Sȝ ⁊ ipſe
ex ſe ingēs ſtudiū in eruditiōe ꝟbi dei
adhibebat. vnde maxime dignus vide
bat cui iſtud impenderetur officium et
cui quicq̄d archanū ⁊ abſconditū in ſa-
cris litteris tectū eſt panderetur.

¶ Cap̄. xvij. ꝙ origenes pbr̄ factus
eſt: ⁊ de libris ve. ⁊ no. teſta. ſm̄ ſen-
tentiam eius. A.

Interea vrbanus

epiſcopus in vrbe roma. viij. annis am
miniſtrato ſacerdotio pōtiano ſedē reli
q̇t. Poſt philetū aūt apud anthiochiā
zebennus eccleſiā ſuſcepit. Quo in tpe
origenes rogatus eſt ab eccleſijs q̄ ſunt
apd̄ anthiochiā vt illo vſq; ꝓ ꝯuincen-
dis hereticis q̇ inibi liberiꝰ ꝯualuerāt
ꝑueniret. Quo cū ꝑgeret ⁊ iter neceſſa
rio ageret ꝑ Paleſtinā pbr̄ apud Ceſa
reā ab illiꝰ ꝓuincie epiſcopis ordinat̄.
Pro hoc aūt q̄ aduerſum eū inhūanus
liuor accenderit: ⁊ rurſum ꝓ defenſione
eius q̄ geſſerint ij qui eccleſijs preſide
bāt quātaq; alia ꝓ eo ꝙ in p̄dicatione
verbi dei ſatis clare efflorueerat mota
ſint ꝓpriam quidē ſingula queq; hyſto
riam requirunt. Tñ ⁊ nos in ſcd̄o libro
tres apologias. ex ꝑte quadā ꝯſtrixim9
vñ facilius agnoſcere pōt q̇ ſcire deſide
rat. Interea iugi ⁊ cōtinuato labore in
explanatiōe diuinoꝝ voluminū ꝯſiſte-
bat: ſiue alexandrie ſiue apud ceſaream
poſitꝰ: ſicut ex ipſis eiꝰ ꝯmētarijs idica
tur. Exponēs ſane primū pſalmū. Deſi
gnat etiā ipſe qui ſit canon veteris te-
ſtamēti hoc mō ſcribens. Non eſt igno
randum inquit viginti duos libros eſſe
in canone veteris teſtamenti ſicut he-
brei tradunt: ſm̄ numeꝝ ſcȝ elementoꝝ
q̄ apud ipſos habent. Et paulopoſt ad
dit. Hij ſunt aūt viginti duo libri: Gene
ſis Exodus. Leuiticus. Numerꝰ. Deu
teronomiū Jeſu naue. iudicū. Regnoꝝ
primus ⁊ ſcd̄s vnus liber eſt apd̄ illos:
quē nomināt Samuel. Itē tertius ⁊ q̄r
tus vnꝰ eſt apd̄ ipſos quē appellāt re-
gnū Dauid. Et paralippomenon pmꝰ
⁊ ſecundus in vno hñtur. quem dicunt
ſermones dieꝝ. Heſdras primus ⁊ ſcd̄s
in vno eſt. Itē liber pſalmoꝝ ſalomōis
ꝓuerbia: ⁊ aliꝰ eccleſiaſtes. Et tertius
eiuſdē cantica canticorum. Sed ⁊ duo-
decim ꝓphetarū liber vnꝰ eſt Eſayas
propheta. Heremias. Ezechiel. daniel.
iob Heſter. in his concludunt canonē
voluminum diuinorum Machabeoꝝ
ꝟo libros extrinſecus habent.

B ¶ De noui aūt teſti canone in p̄mo
libro ꝯmentarioꝝ euāgelij ſm̄ mathei
hoc mō ſcribit. Ex traditione inquit di
dici de q̄ttuor euangelijs. quia hec ſola
abſq; vlla contradictione ſuſcipi debent
in omnibꝰ q̄ ſub celo ſunt eccleſijs dei.
Ita etenim tradiderūt patres: quia pri
mo oīȝ ſcriptū ſit euangeliū a mattheo
qui aliquando fuerat publicanus he-
braicis litteris: ⁊ traditū ijs qui ex cir
cunciſione crediderant. ſcd̄m ꝟo ſcriptū
eſſe a marco iuxta ea que ſibi tradide-
rat Petrus. De quo ⁊ in epiſtola ſua cō
memorat dicēs. ſalutat vos filius meꝰ
marcus. Tertium eſſe ſm̄ lucam quod
paulus apoſtolus collaudat tanq̄ ijs
q̇ ex gentibꝰ crediderāt ſcriptū. Super
omnia ꝟo eſſe euāgeliū Johannis. De
apoſtolicis q̄q; litteris ita dicit. Is ꝟo
qui idoneus factus. eſt miniſter noui te
ſtamenti non littera ſed ſpiritu Paulū
dico: qui repleuit euangelium ab hieru
ſalē ĩ circuitu vſq; ad illiricū: nec ad oēs
eccl̄ias quas docuerat ſcripſit: ſȝ quat-
tuordecim ſolas epiſtolas ⁊ in ipſis plu
res breuiſſimas ſcripſit. Quāuis ⁊ non
nulli de ea q̄ ad hebreos ſcripta eſt du-
bitauerint pro eo ꝙ non videatur in ea
ſeruari eius illa ſententia quam de ſe
ipſe ꝓnunciat dicēs: ſe imperitū eſſe ſer
mone. Sed ego dico ſicut mihi a maio
ribus traditum eſt: quia manifeſtiſſime

pauli eſt ꝛ ſemꝑ omnes antiqui maio=
res nr̄i ita eã vt pauli epl'az ſuſceperũt
Si ꝟo requiras a me ꝑ quẽ ſit ei⁹ ẜmo
ɔpoſit⁹:ꝓ certo quidẽ deus videt. Opi
nio tñ q̄ ad nos vſqꝫ ꝑuenit hmõi eſt. A
q̄buſdã dicebat̃:ꝙ clemẽs apl'oꝝ̃ diſci
pulus ⁊ ep̄s vrbis rome greco eã ſermo
ne non tamen ſenſibus expoliuerit. Alij
vero ꝙ lucas qui euãgelium ſcripſit ꝛ
actus apoſtoloꝝ. Petrus ꝟo ſup quẽ
xp̄i fũdat̃ eccl'ia:duas tm̃mõ epl'as ſcri
pſit. E quibus a nõnullis ꝛ de ſcd̄a du=
bitat̃. Johãnes quoqꝫ qui ſupra pectus
dn̄i recubuit: poſt euangeliũ ſcribit et
apocalipſim in qua tñ reticere iuſſus ē
quid vij tonitruoꝝ locute ſunt voces.
Scripſit aũt ꝛ tres epiſtolas :in q̄bus
due ꝑbreues. De quibus ꝛ apud quoſ
dã dubia ſnĩa eſt. De his quidez talia.

❡ Cap̄. xviij. de Eracla ꝛ nonnullis
alijs ep̄is qui ſummo origenis amo
re tenebant.

Interea deci=
mus erat annus ſupradi=
cti principis Romanoꝝ:in
quo origenes ꝛ alexandria
ꝓfugus ceſareã venerat. Eracle vni ex
diſcipulis ꝓbatiſſimo de quo ſupi⁹ di=
xit. Catheceſeos auditoriũ dereliquẽs
Non multo aũt poſt:ꝛ Demetrius epi
ſcopus defunctus eſt quadraginta tri=
bus annis epiſcopatu illius eccl'ie mini
ſtrato. Cui ſuccedit ſupradict⁹ Eraclas
Per idẽ temp⁹ erat in ep̄is magnificus
Firmilianus Capadocuz gentis vrbis
Ceſaree. Hic tm̄ venerationis erga ori
genẽ ſciẽtie ꝛ doctrine gr̄a habebat:vt
indeſinẽter eũ ɔſtringeret ſecũ morari.
Sꝫ ꝛ ip̄e derelicta eccl'ia adip̄ꝫ ꝓpera=
bat ꝛ vtebat̃ religioſa q̄dã viciſſitudine
dũ ipſe mõ ad ſtructionẽ ſue eccl'ie illo
euocaret mõ ipſe ſui ꝓfect⁹ gr̄a ad ip̄m
pergeret ꝛ doceri ei diebus ac noctib⁹
accideret. Sꝫ ꝛ alexander quẽ hieroſo=
lymoꝝ eccleſie ꝑeſſe ſupra docuimus ꝛ
Theotiſtus q̄ apud Ceſaream guber=
nabat eccl'iam:oẽs ꝑ eneuite ſue tp̄s ad
audiẽdum euz mãcipabãt:atqꝫ ipſi ſoli
in diuinis ſcp̄turis ꝛ eccl'iaſtica doctri
na ſummã magiſterij concedebant.

❡ Capi. xix. de maximino imperatore ꝛ
eius in chriſtianos ꝑſecutione.

Lexãdro ve=
ro imꝑatore poſt. xiij. an=
nos ꝑncipatus ſui defun
cto maximin⁹ ceſar ſucce=
dit. Qui dũ odio fert̃ aduerſum deceſſo
ris ſui alexandri domũ ꝑſecutiões ɔmo
uit eccleſijs ita tñ vt eos tm̃mõ q̄ popu
lis ꝑerãt ꝛ doctrie punire iuberet:velut
q̄ cãm ceteris huiuſcemodi ꝑſuaſiõis ꝑ
berent. Tunc Origenes librũ de marty
rio ad Ambroſiũ ſcribit. Qui cũ ad plu
rimos ɔueniſſet:tanq̄ neruis q̄buſdaz
validiſſimis ſtabiliti ſp̄õte ſe ad confeſ
ſionem xp̄i nois offerebãt. Ex quo ꝛ ma
ximin⁹ nũerus extitit ɔfeſſoꝝ tribus an
nis a maximiano ꝑſecutiõe ɔmota in q̄
bus finẽ ꝛ ꝑſecutionis fecit ꝛ vite. Poſt
quẽ gordian⁹ iperiũ ſuſcepit. Pontiano
ꝟo ſex ãnis epiſcopatu vrbis Rome fũ
cto ſuccedit Antherus. Qui cum men=
ſem vnũ non amplius miniſtraſſet. Fa
biano ſacerdotium dereliquit.

❡ Capi. xx. de mirabili aſſumptione
fabiani ad epiſcopatum.

Radũt aũt fa
bianuz Anthero defuncto
cum de agro reuerteretur
vna cuz amicis ſuis ꝛ vni=
uerſus eccl'ie ppl's ꝓ ep̄o deligendo in
vnũ coiſſet atqꝫ ali⁹ de alio vt fieri ſolet
in talibus conclamaret:nec tamẽ vulgi
ſnĩa certi aliq̄d obtineret:aſtitiſſe ẽt ip̄ꝫ
inter ceteros ſcire cupientẽ q̄ rei exitus
foret. Et ſubito ꝑ dei ꝓuidentiã colũbã
celit⁹ lapſam figurã ferentẽ illius que
in ſancti ſp̄ũs imagine ſuper ieſum de
ſcẽderat apud iordanẽ ſup caput aſtitiſ
ſe Fabiani. Ad quod ſpectaculum ora
cunctorum oculoſqꝫ cõuerſos. ꝛ omnes
velut vno ſpiritu commotos hunc eſſe
epiſcopatu dignum per dei iudiciuz de
creuiſſe:eumqꝫ continuo cathedre im=
poſitũ ꝛ legitimo ſacerdotio confirma=
tum. Qđ alij ſup hui⁹ alij ſup zepheri=
ni nole geſtũ tradũt. Tunc ẽt apud an=
thiochiã ep̄o zebẽno defuncto babilas
eccleſie ſuſcepit principatum.

¶ Capitulum.xxi.de nonnullis ori
genis diſcipulis.

APud alexā-
driā ꝟo cū eraclas deme
trio ſucceſſiſſet:auditoriū
Cathecefeos qđ ab Ori
gene ſuſceptū tenuerat:
Dyoniſio tradidit:eo ꝙ ⁊ ipſe vnus ex
diſciplis eſſet origenis. Ipſe autē cum
apud Ceſareā moraret innumeri ad eū
non ſolum regiōis ipſius viri ſed ex ꝓ-
uincijs procul poſitis cōcurrebāt ⁊ de-
relicta patria ac parētibꝰ ſeqbant cum
viam dei docētē. In quibus fuit ⁊ vir fa
moſiſſimus theodorꝰ:ipſe ꝗ nō lōge a
nrā mēoria nobiliſſimꝰ in epis apud pō
tū gregorius nominat:fide ⁊ ꝟtutibus
atqꝫ ſcientia ꝑ oīa aplicꝰ. Sꝫ ⁊ eiꝰ fra-
ter antenodorus:quos origenes adole
ſcentulos de auditorio rethoris retra-
ctos ſtudia communiū litterarū in diui
nā ſuaſit philoſophiam ꝯmutare. Qui
qꝫ apud eū ꝑ quinquēnij tp̄s verbo dei
operā dātes:in tantū ꝓfectū diuine eru
ditiōis atqꝫ ſcie ꝑuenerūt:tmqꝫ vite me
rito ⁊ morū cultu enituerūt:vt ab ipſis
ſcholꝭ eiꝰ imatura adhuc etate ad epatꝰ
pōti ꝓuicieq ſacerdotiū vterqꝫ raperet.

¶ Cap.xxij.de affricano opuſculis
eiꝰ ſimul ⁊ ſcriptis origenis.

PEr idē tēpus
erat etiā affricanus vir in-
ter ſcriptores eccleſiaſticos
nobilis huius epla fert ad
origenē ſcripta:obijciētis ei ⁊ ꝓponen-
tis:ꝙ hyſtoria ſuſanne q̄ in daniele eſt:
ficta videat:⁊ aliena a ſcp̄tura ꝓpheti-
ca. Cui origenes magnificentiſſime re-
ſcribēs aſſerit nequaqꝫ iudeoꝝ ꝯmētis
et fraudibꝰ auſcultādū. Sꝫ hoc ſolū ꝓ
ꝟo hn̄dū in ſcp̄turis diuinis:qđ .lxx.in-
terp̄tes trāſtuliſſent qm̄ id eſſet ſolū qđ
auctoritate aplica cōfirmatū ſit. Uene-
rūt ad nos etiā alia ſupradicti ſcp̄toris
africani opuſcula:⁊ marie chronica val
de diligēter ſtudioſeqꝫ ꝯpoſita. In qbꝰ
ꝯmemorat ſe alexandriā ꝓperare. He-
racle opinione celeberrima prouocatū:
quē ⁊ in diuinis ⁊ i philophicis ſtudijs at
qꝫ oī grecoꝝ doctrina īſtructiſſimū fa-
ma loqret. Quēqꝫ inibi epatꝰ offm̄ ſuſce
piſſe ſupius memorauimꝰ. Idē qꝫ Af-
ricanꝰ ſcribit ad ariſtidē quēdā de ea q̄
videt euāgelioꝝ diſſonātia:⁊ curꝰ mat-
thei ⁊ luce in gn̄atione xp̄i ferat diuer-
ſa ꝯſcriptio. Ubi oñdit euidentiſſimam
vtriuſqꝫ ꝯſonantiā ſicut iam in primo li
bro huius opis edocuimꝰ. Per idē tp̄s
origenes trigita ꝯmētarioꝝ libris in ꝑ-
tē quādā Eſaye ꝓphete editis in Eze-
chielē.xxv. Athenas ꝓficiſcēs cōſum-
mare ſe mēorat. Ubi ⁊ quinqꝫ libros ꝑ-
mos in cātica cāticoꝝ ſcribit. Alios aūt
qnqꝫ regreſſꝰ ad ceſareā ꝯſummauit. Sꝫ
nūc nō opꝰ ē opuſcula eiꝰ enūerare:q̄ po
ne inūerabilia ſunt cū id i eo ope feceri-
mus:vbi bti pāphili vitā deſcripſimꝰ:
referētes quāta ab eo antiquoꝝ ſcripto
rū volumia ⁊ p̄cipue Origenis biblio-
theca ceſarienſi quā ipſe p̄cipue ⁊ nobili
ſtudio ꝯpoſuit ꝯſecrata ſunt. Si qs ergo
go noſſe vult:quāta origenis volumina
in manus noſtras venerint inde ſumat
indiculū. Nunc aūt ad hyſtorie nobis
ordinem ꝓperandum eſt.

¶ Cap.xxiij.de berillo heretico quē
ad viā veritatis redire ꝑſuaſit ori-
genes.

BErillus de quo pau
loāte mēorauimꝰ Boſtre
ne vrbis Arabie epiſcopꝰ
eccliaſticā docēdi regulaꝫ
violare conatꝰ peregrina quedā ⁊ alie
na a veritate docere cepit:aſſerens dn̄m et
ſaluatorē nr̄m:neqꝫ extitiſſe ante carnis
natiuitatē:neqꝫ ꝓpriā deitatis hr̄e ſub
ſiſtētiā:ſed hoc ſolū:ꝙ paterna deitas
in eo habitaret. Pro quo qꝫ plurimi epi
ꝯgregati diſceptatiōes cū eo nō mini-
mas habuere. Sꝫ inter ceteros origenes
magnope exortatꝰ eſt venire in cōflictū
viri. Iſqꝫ primo ſenſim cū eo diſputās:
q̄ ſentiret diligētius ꝑſcrutat. Quo cō-
perto cōtinuo qui abſurdi ineſſet huiuſ
cemodi ſenſibꝰ:⁊ qđ impietatꝭ talia aſſe
rentē conſequeret oñdens, Abijcere ac
reſpuere male conceptū ſuaſit errorē:⁊
redire ad fidē verā ſanāqꝫ doctrinā. Qđ
qꝫ pene in cauſis talibꝰ inauditū eſt:ita

errorē q̄ ab eccl̄ia depulit: vt ⁊ emēdaret
nō pderet erroris auctorē. Deniq̄ fert̄
etiā nūc deſcripta ipſa diſputatio orige
nis ⁊ berilli: q̄ p ſemetipſaʒ p̄clari opis
ei⁹ inditio eſt. Sʒ ⁊ multa alia ei⁹ ⁊ ſili'a
ad nos geſta dictaq̄ ſatʒ clara ⁊ magni
fica puenerūt: q̄ nos vel l'ris ipſius vel
maior̄ relatiōe ɔpta nunc interi p hy=
ſtorie breuitate p̄terim⁹. Que tn̄ agno=
ſci pn̄t ex ea q̄ ſcripta eſt a ſctō pāphilo
martyre apologia p ipo vna mecū: quā
ob cohibēdos q̄rulos inuicē nos iuuā=
tes cōi ſtudio ac labore ɔſcripſimus.

¶ Cap. xxiiij. de philippo imperatore et
ei⁹ mira humilitate ⁊ obedientia.

ET gordian⁹
cū p ſeptē ānos romanū gu
bernaſſet īperiū philippus
vna cū philippo filio ſucce
dit. De hoc traditū nobis eſt q̄ xp̄ian⁹
fuerit: ⁊ in die paſce. i. in ipſis vigilijs
cū intereſſe voluiſſet ⁊ cōicare miniſte=
rijs: ab ep̄o loci nō pri⁹ eſſe pmiſſus: niſi
ɔfiteret̄ pctā ſua ⁊ intra penitētes ſta=
ret. Nec vllo mō copiā ſibi miſterioruʒ
futurā: niſi pri⁹ p pniam culpas que de
eo ferebant plurime diluiſſet. Fert̄ igi
tur libēter eū q̄d a ſacerdote impatum
fuerat ſuſcepiſſe diuinū ſibi ineſſe me=
tum ⁊ fidē religionis pleniſſimam reb⁹
atq̄ operibus comprobans.

¶ Cap. xxv. de origenis opuſculis: q̄ nō
niſi i magna ſenectute trāſcribi pmiſit.

NAi⁹ tertio im
perij anno: eraclas apd̄ ale
xandriā ſexto āno ep̄at⁹ ſui
diē obijt. locūq̄ ſacerdotij
Dionyſius ſuſcepit. Quo tp̄e ſexageſi=
mū agēs etatis annū: poſteaq̄ ⁊ vſu et
periculis ⁊ laboribus: plurimū fiducie
in v̄bo dei accepat: pmiſiſſe fert̄ ea q̄ ex
tp̄e in eccleſijs diſſerebat a notarijs ex=
cipi: nec ante vſq̄ dediſſe hanc copiaʒ:
niſi cū id ſibi et vite grauitas: et etatis
maturitas: ⁊ multe expiētie ɔceſſit au=
ctoritas. Tūc aduerſum quēdā celſum
epicurū philoſophuʒ qui ɔ nos libros
ɔſcripſerat. viij. voluminib⁹ rn̄dit. Tūc
⁊ in euangeliū ſm̄ mattheū libros. xxv.

ɔmētarior̄ edidit. Et in duodecim pro
phetas q̄plurima ɔmētat⁹ eſt. Ex q̄b⁹
ad nos vſq̄ ad. xx. tantū. ⁊. v. volumina
puenerūt. Sunt ei⁹ ⁊ ad impatorē phi
lippū ep̄le: ⁊ ad vxorē ei⁹ ſeuerā: abſq̄
vllo adulationis fuco ſcripte. Scribit ⁊
ad fabianū vrbis rome ep̄ʒ: et ad alios
q̄plurimos eccl̄iar̄ p̄ncipes de catho
lica fide ſua. De quo euidētius in ſexto
apologie nr̄e p ipſo volumine cōprehē
dimus. Sūt alie ei⁹ ep̄le ad diuerſos
ſcripte: quarū nos interim cētuʒ nume
ro inuenire potuimus atq̄ in libros
digeſtas memorie tradere.

¶ Cap. xxvi. q̄ origenes aliquos here
ticantes ſua diſputatione ad rectam fi
dem reuocauit.

EA tēpeſtate i
Arabie partib⁹ extiterūt q̄
dā aſſertores dogmatū p=
uerſor̄: dicētes aias hoim̄
p mortē cū corpib⁹ interire
piter ⁊ corrūpi. Rurſum in tp̄e reſurre=
ctiōis denuo ſuſcitari cum corporibus.
Ad quē morbū ab eccl̄ia depellendū: cū
ingēs ep̄or̄ cōcliū cōueniſſet, iterū ori
genes rogat̄ ab oibusītereſſe: ⁊ facere
ſermonem. Cūq̄ coram oim ſacerdotū
concilio diſputaret: tam magnifica fuit
ei⁹ oratio: vt oēs eos quos noui dogma
tis error inuoluerat ad fidem rectam ⁊
ſenſum catholicum reuocaret.

¶ Cap. xxvij. q̄ origenes hereſi helche
ſaitarū vt primum cepit oriri reſtrinxit.

EXtitit etiā alia hereſis p il
lud tp̄s q̄ dr̄ helche
ſaitar̄. Quā ille ſtatī vt viſa eſt appuiſſe
reſtrixit. Facit āt ei⁹ mētionē: cū d̄ octo
geſimo tercio pſalmo i eccl̄ia diſputaret
hoc mō dicēs. Venit q̄dā in his dieb⁹: q̄
ſibi magnū aliq̄d ⁊ ſupra ceteros ſapere
videretur: aſſerere volēs q̄dā īpia ⁊ ab
ſurda defendēs hereſim quādā Elche
ſaitar̄ q̄ nup exorta eſt: ⁊ tn̄ q̄ ſint q̄ ipa
hereſis aſſerat īdicabo vob: ne cui forte
vr̄m ſubripiat ignaro. Iſti ergo q̄dā de
ſcripturis ſctīs refutāt. Et rurſuʒ vtūt̄
teſtimonijs de nouo ⁊ veteri teſtō q̄b⁹
volūt. Aplʒ tn̄ paulū ex īteḡro reſpuūt
⁊ aſſerūt q̄ in ɔſecutiōib⁹ ſi q̄s negauerit

nihil criminis habeat: ꝓ eo ꝙ is q̄ fix⁹ eſt in corde ſuo, et ſi ore negauerit ꝓ neceſſitate: corde tñ in fide pmanet. Hec aſſerunt: ⁊ librū quendā circūferūt: quē dicunt de celo lapſum. Cui⁹ verba ſi q̄s audierit: remiſſionē accipiat pctōꝝ aliam preter illam quam xp̄s dedit.

¶ Capl'z. xviij. De exordio pſecutionis Decij imperatoris ſub quo indicibilia tormēta ꝓ xp̄i fide origenes pertulit.

Interea philippo ſeptem annis pricipatu adminiſtrato: deci⁹ ſuccedit. Qui ꝙ infeſtus eſſet philippo pſecutionem eccl'ie ſuſcitat. In q̄ fabian⁹ in vrbe roma martyrio coronat⁹ ſedē ſui epatus cornelio dereliquit. In hieroſolymis vo alexāder eps rurſum ꝓ confeſſione xp̄i iudici ſiſtit̄ et vinculis carceris traditur: q̄ꝗ cū longeue etatis venerāda canicie pfulgeret: poſteaꝗ freq̄nter paſſionib⁹ ſuis: ⁊ cruciatibus glificauerat dn̄z: dū de vinculis ad tribunal ⁊ a tribunalib⁹ reuocat̄ ad vincula inter ipſa viciſſiz ſibi ſuccedentia tormēta defecit. Huic in ſacerdotio marabbātes ſuccedit. Apō antiochiā vero: ſimilās p oīa babilas alexādro poſt ꝯfeſſionē glioſe vite finē ſortit̄ in vinculis. Poſt quem fabianus epatus officium ſuſcepit: ſed in hac pſecutione quāta aduerſum origenē geſta ſint: q̄buſꝗ ꝯtra eum peſſim⁹ demō artibus cum vniuerſo exercitu ſuo ⁊ quāta cōtentione pugnarit. vtꝗ ſup oēs ceteros q̄ per illud tp̄s ꝓ xp̄i noīe tenebant̄ nouas cruces noua penaꝝ gn̄a ac ſcl'is oībus inaudita tormēta ptulerit: vtꝗ ꝓ eo ꝙ in doctrina fidei ⁊ veritatis opi natiſſim⁹ habebatur oīa aduerſus euz demonici furoris arma commota ſint ⁊ ignib⁹ intentatis, ita caute mille mortibus vexat⁹ ſit: nec tñ vna ei quā optabat accideret, q̄ꝗ exitus euz ſuſceperit pſecutore ſummo ſtudio id gerente: vt nec interit⁹ pſtaretur nec pena ceſſaret ⁊ q̄les poſtmodū de his ipis ep'las ſcripſerit q̄oi miſeratōe ⁊ lachrymis plena, ex ipſis manifeſtius q̄ ſcripta ſunt integram qui agnoſcere cupit horum noticiam ſumet.

¶ Capitulum. xix. de dionyſio alexādrino et q̄ liberum inſectantibus ſe reſpōderit verbum.

Dioniſi⁹ vero alexandrinus eps ꝑ illud tp̄s ſicut ex ipſius ep'is veriſſime ꝯperimus in multꝫ ſepe ꝯfeſſionibus ſatis clarus efficit̄: et ꝓ paſſionū tormētoꝝꝗ diuerſitate magnific⁹. Deniꝗ refert̄ inſectantibus ſe q̄buſdam reſpōdiſſe. Qui inſectādo laboratis, Caput meū pro q̄ magnopere fatigatis auulſum ceruicibus ſumite ⁊ donum magnum ad tyrannū referte.

¶ Capl'm. xx. de nimia feritate qua ſub decio in noſtros ſeuituꝫ eſt: ac ſtrenuis xp̄ianorum agonibus. A.

Sed et idē ipſe ad fabianum antiochenuꝫ epm ſcribens de his qui ſub decio apud alexandriā agones martyrij deſudauerant hoc mō refert. Nō ex precepto inq̄t imperatoris apud nos pſecutio ſumpſit exordiū: ſed anno integro pncipalia puenit edicta miſter demonuꝫ qui dicebat̄ in ciuitate nr̄a diuinus ſupſtitioſum ꝯtra nos exagitans vulgus: a q̄ multitudo ſuccenſa nihil aliud q̄ꝫ pioꝝ ſanguinem ſitiebant. Primo ergo religioſum quendaꝫ ſenem metranum noīe corripientes iubent impia verba proferre. Quod ille cum facere recuſaret omne corp⁹ eius mēbratim fuſtibus colliſerunt. Vultūꝗ et oculos acutis calamis terebrātes extra vrbē eum cruciatibus eiecerunt. Ibiꝗ q̄d in eo ſupererat ſp̄us lapidib⁹ expulerunt. Poſt hec mulierem quādā nobilem corintham noīe ad ydola pducentes adorare cogebant. Recuſantem immo poti⁹ execrātē vincula pedib⁹ innectentes ⁊ ꝑ plateas toti⁹ ciuitatꝫ trahentes fedo horrēdoꝗ ſupplicij gn̄e diſcerpūt. Dehinc oēs ſimul irruerunt ꝑ domos ſeruoꝝ dei diripientes ⁊ euertētes atꝗ hoſtili crudelitate cuncta fedātes: ita vt pcioſiorib⁹ quibuſꝗ direptꝫ ſi qua illic viliora reperant in vnū ꝯgregata igni in plateis cremarent. Nr̄i tñ direptionē hāc bonoꝝ ſuoꝝ ſicut aplūs de illis dixit antiquis cū gaudio ſuſce-

perunt.Sʒ et admirandā virginē lōge
ue etatis appolloniā noie cum corripu
iſſent dentes ei primo oms effoderunt:
ꝯgeſtis deinde lignis extruxerūt rogū
comminantes viuā ſe eam incenſuros
niſi cum ipſis pariter impia verba pro
ferret.At illa vt rogū vidit accēſū pau
lulum q̇d in ſemetipſa molit.Repente
vero ſe e manibus erupit impioꝝ atq̧ i
ignem q̄ reʒ minabant ſpōte ꝓſiluit ita
vt ꝑterrerent ēt ipi crudelitatis aucto
res ꝙ promptior inuēta eſt ad mortē fe-
mina q̄ ꝯſecutor ad penā.ſerapionē q̇ʒ
domui ſue reptum crudeliſſimis affice
re ſupplicijs ita vt oēs ei iūcturas mē-
brorum prius ſoluentes de ſuperiori-
bus eum precipitarent.

B Nullū nris iter erat ꝑ vicū nulli⁹
platee tranſit⁹ induigebatur.Neq̧ die
neq̧ nocte ꝓcedendi vſq̧ libera erat fa
cultas.Ut eni q̇s nroꝝ apparuiſſet in
publico ſtati clamor vulgi ⁊ ſeditio na-
ſcebat:vt vel pedibus traheret:qui vi-
ſus eſſet vel igni ſuccenderet.Ueꝝ cuʒ
hec mala ꝑ dies ſingulos augerent:ſu-
bito inter ipſos ꝑſecutores rabies q̄dā
belli ciuilis exarſit.Et dū inter ſeditiōi
bus prelijſq̧ decretā interi nobis pau-
lulū licuit reſpirare.Sed nō in lōgū ve
nia fuit.Cōtinuo nāq̧ crudeliſſima pri
cipſū mittūtur edicta.Quib⁹ tāta aduer
ſum nos ferebat immanitas:vt ſcdm q
predictum eſt a dño ſi fieri poſſet ſcāda
lizarentur etiam electi.Ex quo perter-
ritis pene oībus quidam ex ipſis nobi-
libus ſtatim ſe ſponte impijs actib⁹ in-
geſſerunt.Alij cōuenti immō nonnulli
a domeſticis ꝓditi ad ſacrificia execrā-
da ⁊ ad immūdas hoſtias properabāt.
Alīq ex his pallentes ⁊ tremētes vt ma
gis imolari ipi quā imolare ydolis vi-
derent.Ita vt ēt ab inſpectāti vulgo ri-
derētur:eo q̄ ⁊ ad moriēdū ⁊ ad ſacrificā
dum iuxta meticuloſi videbant.Alij ſa
ne tā impudēter ad aras ꝓſiliebāt:vt ⁊
affirmare niterent ſe nūq̄ xpianos fuiſ
ſe.Hi ſūt de q̇bus ꝑdixerat dñs.Q̄m
pecunias habētes difficile ſaluabūtur.
Ceteri vero aut iſtos ſeq̄bant in ꝑceps
aūt certe ꝟtebāt in fugā.Ex q̇b⁹ nōnul-
li ꝯprehēſi ⁊ i carcerē miſſi:alij ad ꝑnā
ſtatim iudicis faciem negauerunt fidē.
Aliquanti paululum ſupplicijs tollera
tis ad vltimum deciderunt.

C Hi vero q̇ bti effecti ſūt tanq̄ co
lumne fortiſſime dñi ipſius ſpū cōfirma
ti ꝓ fidei ſue merito virtute a dño ꝑce-
pta admiranda deo ⁊ angelis martyrij
ſui ſpectacula ꝑbuerunt.Quorū prim⁹
venerabilis iulianus podagra ꝯtract⁹
ita vt neq̧ incedere:neq̧ ſtare poſſet cū
his q̇ eum in ſellula portabant offertur.
Quoꝝ vn⁹ q̇deʒ ſtatim negauit.Alius
vo noīe Eunus cū Juliano ſene in dñi
nri ieſu xpi ꝯfeſſione ꝑdurat.Quiq̧ iu-
bētur camelis impoſiti per oēm circun
duci ciuitateʒ:⁊ flagris hic inde verbe-
rantibus pplo ſpectante laniari vſq̧ q̇
finem vite in ipſis verberib⁹ ponerent.
Sed vir q̇dam militaris cum aſſiſteret
et quoſdam volentes etiam mortuis il
ludere cadauerib⁹ ꝓhiberet clamor re
pente aduerſum eum toti⁹ vulgi extol-
litur.Offertur iudici fortiſſimus miles
iam dñi et nuſq̄ ſe inferior fact⁹ in ꝯfeſ
ſione ꝑſiſtēs capite ꝓ pietate damnat.
Alius q̇dam vir nois ſui machari⁹ gen
te Libicus cuʒ multis verbis a iudice
ad negandum ſuaderetur:et eo maiore
ꝯſtantia fidem ſuā profiteret:viuus ad
vltimuʒ iubetur exuri.Epymachus q̇ʒ
atq̧ alexander cum multo tpe:⁊ in vicu
lis ⁊ in cruciatibus carceris torti etiaʒ
frequenter ⁊ diuerſis ſupplicijs confe-
cti ꝑduraſſent i fide ignibus ad poſtre-
mum ꝯſumi iubentur.Sed et mulieres
cum ipſis quatuor in quib⁹ Ammona-
ria ſecta virgo aduerſum quaʒ ſumma
contentione iudice perſiſtente ⁊ immē-
ſis eam atq̧ exquiſitis cruciatib⁹ affli-
gente eo maxime ꝙ eius ſniam vincere
cupiebat:q̄ laudabili voce decreuerat
nichil ſe prorſus eorum que ſibi contra
fas imperabant acturam ſtatuti ſui te-
nax ad vltimum capite punitur.Scōa
vero fuit virgo mercuria nomine.An⁹
venerabilis ⁊ fecundiſſima in filijs:ſʒ
quos non ꝑtulit xpo dionyſia ⁊ alia am
monaria.Que dum nimia vtuntur con
ſtantia apud iudiceʒ et ille vinci erube
ſceret a feminis inauditis tormentorū
generib⁹ tolleratis finem oim ferro co-

dente ſuſcipiunt. Heron q̃z ⁊ arſinus et
yſidorus egypti cum puerulo annorū
xv. Dioſcoro iudici offeruntur. Et p̄lo
olim puerulū Dioſcoꝝ tanq̃ p etate fa
cilem flecti aſ verbis poſt etiā verberi
bus agit. Quez cum in nullo ſibi cedere
videret ferocius eum cruciare ɔtendit.
Tunc deinde ceteros varijs tormētis
dilaniatos cum pari mō ɔſtantia fidei
videret armatos tradi ignibus iubet.
Dioſcoꝝ vero pueꝝ ꝙ ſibi ɔſtanter ⁊ ſa
pienter in oībus rñdiſſet admirat⁹ diſ-
ferri p̄cepit ſperās eum p etate pleni
tudinem geſtuꝝ. qđ nou tā tyranni mi-
ſeratione quā dñi ꝓuidentia ita geſtuz
eſt. Nunc em̄ nobiſcū eſt dioſcor⁹ adeo
nobis ɔceſſus ad ɔſolationē ⁊ firmamē
tum ppl'i ſui. Hemeſius q̃z etiam ipſe
Egyptius p̄imo p calūniam quaſi la-
tro delatus eſt. Qui crimīe abluto poſt
hoc ꝙ xp̄ianus eſſet defertur. In hoc ve
ro nulla a iudice moderatio reſeruatur.
Sed geminatis ſupplicijs excruciatuz
cum latronibus iuſſit incēdi. Ignorās
ꝙ crudelitate ſua optie martyrij ſalua
toris ſimilitudinez detulit: qui p ſalute
humani gn̄is vna cum latronibus ꝑtu
lit crucem. Turma aūt q̄dam in vnū cō
uenerat militum: inter q̄s amon: ⁊ zeno
et ptolomeus: ⁊ ingenius ⁊ grandeuus
theophilus. Qui tribunalibus aſtātes
cum q̄dam xp̄ianus a iudice torqueret:
etiā pene ad negādum declinaret dicꝰ
p̄bent intra ſemetipſos ⁊ vultu ocl'is
ac nutibus velut erigere cōbant illuz q
in ſupplicijs poſitus trepidabat iterdū
etiā manus p̄otendere ac totius reli-
q̄ corpis motib⁹ ⁊ habitu diuerſe icliati
tanq̃ ſubleuare lapſantes aīos geſtie-
bant. Cōuerſi vero ad eos oēs ⁊ q̄d de
ſemetipſis ꝓfiterent ex corꝰ motibus
agneſcētes prius pene q̃ in eos vulg⁹
clamorib⁹ inſiliret ipſi in mediū ꝓrum
punt ac ſeſe xp̄ianos eſſe teſtātur. Tūc
vero uerſa vice ex eoꝝ cōfidētia ꝑſecuto
ribus terror: nr̄is cōſtantia aīs accreſcit
dū hi q̄ p tormēta vinci ꝑutabant ſpōte
cruciatib⁹ offert ⁊ ab his qđ illi p terro
ribus interebāt velut p quadam ſpēm
voluptatis expetit deo triūphāte ꝑſan
ctos ſuos. Sed nec Scyrionis op⁹ me-
morabile fas eſt ſilentio p̄terire. Is
namq̃ cū rē cuiuſdā potentis ſub mer
cede ꝓcuraret iubetur ab eo ydolis im
molare. Recuſans cogebatur iniurijs.
Perſiſtens rurſuz blanditijs mulcebat.
Cum vero vtrūq̃ contenneret p̄acu-
ta ſude validiſſima tranſuerberatus p
media viſcera neci traditur. Qui vero
memorem quante multitudines in deſ
tis ⁊ in montibus oberrantes fame ſiti
frigore: langore latronibus beſtijſq̃ cō
ſumpte ſunt. Qui oēs iuitati electos
dei ꝓphetas gl'ia martyrij coronati ſūt.
Deniq̃ ⁊ venerandus ſenex Ceremon
ep̄s hic erat vrbis Egypti quī dr̄ Nylo
polis cū ad arabicuz montem vna cum
grandeua coniuge diſceſſiſſet nulli vl-
tra apparuit. Et cum ad perquirenduz
eum plurimi fratrū frequentiſſime p̄o
ceſſiſſent perſcrutatis oībus locis neq̃
ipſos vltra quiſq̃ nec corpora eoꝝ po-
tuit inuenire. Hec aūt non fruſtra ɔme-
moraui frater chariſſime ſed vt ſcias q̃
ta apud nos a ſanctis martyribus ad
dei gloriam geſta ſint.

¶ Capitulum. xxxi. de lapſis poſt penī
tentiam recipiendis.

Et poſt pauca
addit etiaz hec dicens. Iſti
igitur diuini martyres quī
cum xp̄o in celeſtibus ſedēt
⁊ regni eius participes ſunt atq̃ iudi-
cij: qui cum ipſo de lapſis fratribus iu-
dicant: iſti inq̃ ipſi ſuſceperunt lapſos
et penitentiam conuerſionēq̃ eoꝝ non
reſpuerunt ſcientes ꝙ deus noſter cui⁹
ipſi erant martyres: non vult oīno mor
tem morientis ſed ɔuerſionem ei⁹ ⁊ pe-
nitentiaz querit. Si ergo iſti receperūt
q̄ſdam et in eccl'ia ſtatuerunt in oratiōe
quoq̃ eis ⁊ in cibo cōmunicauerunt q̄d
nos vultis facere fratres? Quid nobis
agenduz putatis? Nonne ſequi nos eo
rum ſententias ⁊ iudicium cōuenit atq̃
erga eos quos illi miſerati ſunt nō exi-
ſtere crudeles ⁊ truces? Non puto expe
diat nobis ſententias eorum in irrituz
reuocare miſerationes infringere bn̄ſa
cta turbare ⁊ recte religioſeq̃ inſtituta
violare.

¶ Capitul. xxxij. de nouato heretico et
hereſi ſua ⁊ conditioneq́ ipſius.

Hec dioniſius de

lapſis faciens ſmonem. Quo tpe noua
tus romane eccleſie preſbiter elatione
quadam tumidus ſpem penit⁹ eis ſalu
tis adimebat etiaȝ ſi digne penituiſſēt.
Ex q̇ ⁊ princeps hereſeos extitit noua-
tianorum. Qui ab eccl'ia ſeparati ſuper
bo noīe ſemetipſos catharos ideſt mū
dos appellarunt. Ob quā rem ꝯſiliū ſa
cerdotale celeberrimuȝ in vrbe Roma
ꝯgregatum eſt. Ep̄orum q̇dem ſexagin
ta numero. Preſbiteroꝝ q̄ȝ totidem cū
dyaconis plurimis. Preterea etiam ꝑ
ſingulas quaſq̧ ꝓuincias de hac re ma
gna deliberatiōe habita decretis ſigni
ficatur quid facto opus eſſet. Statuit
ergo Nouatum quidem cum his q̇ euȝ
mentis elatione tumidum ſequerētur:
quiq̧ ad inhumanā iſtaȝ et nihil frater
ne charitatis ſeruantem ſententiam de
clinarent alienos eſſe ab eccl'ia. Eos ve
ro qui lapſi in certamine fuerant frater
na miſeratione curandos: ⁊ fomētis pe
nitentie medicandos. Scribit de hac re
⁊ Cornelius vrbis rome ep̄s ad eccl'iaȝ
Antiocenam indicans Fabiano eius
ep̄o quid ſtatuerit in vrbe Roma conſi
lium congregatum quid etiam Italis:
Affris: ceteriſq̧ occidentalibus viſum
ſit. Cyprianus vero de his librum ma-
gnificentiſſime ſcriptum edidit in q̇ et
lapſos ad penitentiam cohortandos: ⁊
contradicentes alienos eſſe ab chriſti
viſceribus ſtatuit. Extat autem et alia
epiſtola cornelij ad fabianuȝ antiochie
epiſcopuȝ ſcripta edocens ſingula q̄q̧
de nouato quis qualiſq̧ fuerit vel vita
vel moribus: et quo modo ab eccleſia
chriſti declinauerit. In qua refert quod
ex ep̄atus cupiditate quā intra ſe laten
ter gerebat in hec omnia mala decide-
rit. Ex eo autem maxime elatus ſit qđ
quoſdam de confeſſoribus viros opti-
mos inter ipā initia ſibi ſocios aſſūpſe
rit. In quibus fuit maximus quidā pbr̄
romane eccl'ie ⁊ vrban⁹ q̇ ſcđo ꝯfeſſores
extiterāt. Sed ⁊ ſidoni⁹ et celerin⁹ qui
valde clari in ꝯfeſſoribus habebantur:
eo q̄ oia tormentorum gn̄a ſupauerāt.
Sed iſti (inquit) cū diligentius ꝓſpexiſ-
ſent agere eum cuncta fraudib⁹ ⁊ dolis
mendacijs atq̧ periurijs: ⁊ q̄ bonitatē
ad hoc ſolum ſimularet vt deciperet
ignorantes relicto eo vel potius execra
to ad eccleſiam cum magna ſatiſfactio
ne reuerterūt: et preſentibus epiſcopis
ac preſbyteris: ſed ⁊ laicis viris primo
quidem errorem ſuum tum deinde ⁊ il
lius fraudes ac fallacias confitent̄. Ad
dit preterea etiam hec epiſtola: q̄ cum
ſemper fratribus iurare ſolitus ſit epi
ſcopatum ſe omnino non cupere, ſubi-
to ⁊ ex improuiſo, velut nouuȝ plaſma
epiſcopus apparuit. Scilicet qui diſci-
plinam et inſtituta eccleſiaſtica vindi-
cabat epiſcopatum quem non adeo ac
ceperat preſumebat. Tribus nanq̧ epi
ſcopis ſimpliciſſimis hominib⁹ et om-
niuȝ ignaris de romata italie parte ad
hibitis immo potius ſubtili ab eo circū
uentiōe deceptis imaginariam magis
q̧ legitimam ab eis extorquet manus
impoſitionem. Ex quibus tamen vnus
continuo ad eccleſiam redit confeſſus
pctm̄ ſuū ⁊ in ꝯmunionē laicaȝ pplo ēt
ꝓ hoc interueniēte ſuſcept⁹ eſt. In locū
vero reliquoꝝ duoꝝ q̇ nouato man⁹ im
poſuerunt ordinati ſunt alij ep̄i ⁊ miſſi.
Is ergo q̇ euangeliū vēdicabat neſcie-
bat in eccleſia catholica vnum ep̄m eſſe
debere vbi videbat eſſe ꝓſbyteros. xlvj.
diaconos. vij. Subdiaconos. vij. acoli-
tos. xlij. Exorciſtas et lectores cum hy- [hoſtiarijs]
ſtoriarys. lij. Uiduas cuȝ indulgentib⁹
mille quingentas: quos oēs deus alit
in eccl'ia ſua. Addit autem etiaȝ hoc q̄
idem ipſe nouatus in iuuētute ſpū im-
mundo vexatus ſit. Et cum tempus ali
quātuȝ ꝯſumpſiſſet apđ exorciſtas egri
tudinem incurrerit grauē ita vt deſpe-
raret. Et q̄ iacēs in lecto ꝑ neceſſitate
perfuſus ſit nec reliq̄ in eo q̄ baptiſmū
ſubſequi ſolent ſolemniter adimpleta
ſint: nec ſignaculo criſmatis cōſumma-
tus ſit. Unde nec ſpiritum ſanctum vn-
q̧ potuerit promereri. Deniq̧ inquit
cum priuata quadam gratia diligeret
ab epiſcopo: ⁊ vellet eum ordinare preſ
byterum clerus vero oīs et quamplu-

rimi ex laicis ꝓhiberēt dicentes nō li-
cere clericū fieri eū q̄ in neceſſitate poſi
tus in lecto grām ꝯſecutus ſit eꝑm ab
oībus ſpecialē gratiā popoſciſſe vt ſibi
de hoc vno iſto ꝯcederet. Scribit etiā
de ipſo ꝙ ꝑſecutionis tempore cum in
cellula quādā lateret ⁊ a diaconis vt
moris eſt ſubuenire in exitu catecumi-
nis rogaret: timēs ꝓcedere denegauit
ſe eſſe preſbyterū. Et ꝙ ſacramenta di-
uidens populis accipiētiū manus te
neret. nec prius ꝑmitteret ſumere ꝙ̄ ſi
bi ꝑ ea q̄ vnꝰ q̄ſq; tenebat in manibꝰ iu
raret ꝙ nūq̄ ſe relicto ad cornelium re
mearet. Hec ⁊ multa alia huiuſmodi
Cornelius de vita moribus ac propha
nis eius actibus ſcribit.

¶ Cap. xxxiij. de ſerapione aliquādo a fide lapſo digna memorie hyſtoria.

DIonyſius ve
ro de hac reſcribendo ſu
pradictū Fabianū itexit
etiā quandā hyſtoriā di
gnā memoria dicēs Se-
rapionē quēdā fuiſſe apud alexādriā
vnū ex his q̄ lapſi ſunt eūdēq; ſepe de-
precatū vt ſuſciperet nec tn̄ impetraſſe
Oppreſſum deinde hūc eſſe egritudine
ita vt triduo iam ſine voce prorſus iace
ret. Paululū ꝟo quarta die reſpirantē
vocaſſe ad ſe filiū ſuū ⁊ dixiſſe. Quouſ
q; me detinetis. Queſo vos cito aliqs
preſbyterum roget vt poſſim aliqn̄ di-
mitti. Et cum hoc dixiſſet rurſum ſine
voce permanſit. Abijt curſu puer ad pſ
byterū noctis tempore: infirmabatur
pſbyter. venire non potuit. Tamen qr
ꝓceptū fuerat a me vt lapſis ī exitu ne
mo reconciliationis ſolatia denegaret
⁊ maxime his quos prius id rogaſſe cō
ſtaret parum euchariſtie puero dedit
qui ad ſe venerat. Quod infuſum iuſſit
ſeni preberi. Regrediēte adhuc puero
anteq̄ ingrederet domum rurſus Se-
rapion reſpiciens rediſti inquit fili. Et
licet preſbyter venire non potuit. tu tn̄
imple quod tibi preceptū eſt vt poſſim
diſcedere. Cumq; eſſet completa ſolēni
tas velut cathenis qbuſdā vinculiſq;
diruptis: letiorē iam ſpm̄ reddidit. Ex
quo inqt ꝯſtat certiſſime huiꝰ boni au-
xilio nullum debere fraudari. Scribit
etiā ipſi nouato dionyſiꝰ epiſtolā cuiꝰ
exēplum inſerere his dignū putaui.

¶ Capi. xxxiiij. Dionyſij alexādrini ad nouatū perbreuis ⁊ magnifica epl'a ſimul ⁊ de ceteris eiꝰ ſcriptis.

DIonyſius no-
uato
fratri ſalutē. Si inuitus
vt ais in hoc veniſti oſtē
des ī eo ſi deſinas volēs
Oportuerat q̄dē etiā pa
ti oīa ne ſcinderet eccl'ia dei. Et erat
non inferior gloria ſuſtinere martyriū
ꝓ eo ne ſcindat eccl'ia q̄ eſt illa ne ydo
lis immolet. Immo ſc̄m meā ſniam ma
ius hoc puto eſſe martyriū. Ibi namq;
vnuſq̄ſq; ꝓ ſua tantū aīa. In hoc vero
ꝓ omni eccl'ia martyriū ſuſtinet. Sed
nūc ſiue tu ſuadere ſiue etiā cogere po
tes fratres redire ad concordiā maius
tibi erit emendationis meritum q̄ fue
rat culpa ꝯmiſſi. Qr illud iā non impu
tabitur hoc etiam laudi dignū duce-
tur. Si vero illi incredulitate ꝑmanſe-
rint ſaluās ſalua animā tuā. Uale: pa
cem deſiderās quā tibi imprecor. Hec
eadem etiā nouatiano ſcripſit. dedit ſ̄ēt
ad egyptios epiſtolam de lapſorum pe
nitentia: in qua ⁊ regulas eis ſtatuit pe
nitendi. Sed ⁊ multa alia probatiſſima
feruntur ſcripta dionyſij. Scribit de pe
nitētia ⁊ cohortatoriū libellū de marty
rio ad originē. Ad laodicēſes ⁊ armen-
tos de penitētia ad corneliū quoq; vr
bis Rome epiſcopum plurima ſcribit.
In quibus etiā hoc indicat inuitatum
ſe a multis epīs: id eſt ab heleno tarſo
cilicie ⁊ firmiliano capadocie. ⁊ theoti-
ſto paleſtine vt ad ſynodū antiochiam
pergat ꝙ ibi nouati dogmata q̄dā aſſe
rere conarent. Et addit ꝙ ⁊ fabiano an
tiocheno epiſcopo defuncto demetria
nus in epiſcopatu ſucceſſerit. Sz ⁊ de
hieroſolymoꝝ ep̄o his verbis ſcribit.
Admirabilis autem vir inquit alexan
der in carcere poſitus beato fine preceſ
ſit ad dn̄m. Eſt et alia ipſius dionyſij
epiſtola ad romanos ſcripta de mini-
ſterijs. Et alia itē ad ipſos de pace ⁊ de
penitētia

pula. Et ad quoſdā cōfeſſores q̄ adhuc in vrbe Roma nouatū ſeq̄bant. Et rurſum ad eoſdē poſtea q̄ȝ ad eccłiaȝ ꝯuerſi ſunt duas epiſtolas ſcribit. Sed ⁊ ad multos alios varia ac diuerſa ſcribens ſtudioſis q̄buſq; iſtructionū ⁊ doctrine copioſiſſimam materiam dereliquit.

Explicit liber ſextus.

Incipit liber ſeptimus.

Cap. j. de morte decij ⁊ origenis deq; initio perſecutionis galli.

SEptimū nobis eccłiaſtice hyſtorie librū ſcriptoꝝ ſuoꝝ cudat elogijs nobiliſſimꝰ patrum ⁊ clarꝰ in epłis dionyſiꝰ. Qui poſtea q̄ȝ decius nō totis duobꝰ annis pncipatu romani apicis miniſtrato cū filijs pariter interēptus eſt ⁊ gallus ſuſcepit imperiū. (Quo tpe etiam origenes ſeptuageſimo etatis anno ad integrum expleto defunctus eſt.) Scribens hermammoni cuidaȝ de gallo hec refert. At ne gallus iquit malū decij aut videre potuit aut cauere: ſed in eūdē lapidē offenſionis impegit. Cuius regnū cū floreret initio ⁊ cūcta ei ex ſentētia cederēt. ſanctos viros qui pro pace regni eius deo ſummo ſupplicabant perſecutꝰ eſt: cum quibus ⁊ proſperitatem ſuam pariter effugauit ⁊ pacem.

Capitu. ij. de cipriano qui cenſuit hereticos rebaptizandos.

IN vrbe vero roma cornelio epatu gerente et apud cartaginē cypriano: ambobꝰ fide ⁊ ỽtute et pietate p̄ſtantibꝰ q̄ſtio exorta eſt in affrice magis partibus ſi oporteret hereticos rebaptizari. Cūq; id a cypriano et ceteris pene omnibus per affricaȝ ſacerdotibꝰ oporteret fieri decreuerit. Corneliꝰ ⁊ ceteri oēs p italiam ſacerdotes hmōi decretū manēte ſacerdotali concordia refutarūt ſtatuētes antiquitus a patribus ſup hoc traditam regulā debere ſeruari. Que continebat poſt abiectionē praui ⁊ confeſſionem recti dogmatis ſola eos manꝰ impoſitione purgandos.

Cap. iij. de ꝯcordia eccleſiarum orientis ſuper reiteratione baptiſmi.

SEd poſt cornelij conſummationeȝ qui tribus circiter annis ſacerdotio functus eſt: epatus ſedem luciꝰ ſuſcepit. Cui octo ſolis mēſibus ſacerdotio amminiſtrato ſtephanus ſuccedit. Quiq; ſimileȝ cornelio de non rebaptizando ſnīam tulit. Ad quē dionyſius multa et ſepe ſcripta dirigit de multis eccleſiaſticis diſſerēs cauſis. In quibus inter cetera etiam hoc indicat q̄ omnes eccleſie abiecta nouatiꝰ p̄ſumptione pacem inter ſeinuicem ſeruēt. Scribit ergo de hoc his ỽbis. Scito autem frater oēs eccleſias in oriēte que prius cōturbabātur nunc rediſſe in concordiam et omnes ſimul vnanimiter coherere: gaudētes ⁊ exultantes de pace que vltra ſpeȝ eccleſie reddita eſt. Id eſt demetrianuȝ apud antiochiam: ⁊ theotiſtum apud ceſaream, mazabanē in hieroſolymis dormiente in pace alexandro, maximum apud tyrum, heliodorum apud laoditiam, helenum in tarſo, firmilianuȝ in capadocia. Uerum ne ſermo epiſtole longior fieret nobiliū tantūmodo vrbiuȝ tibi epiſcopos indicaui: vt etiam ceteros cuȝ ipſis pariter vnum ſentire non dubites per vniuerſam ſyriam vel arabiam. Sed et hi quibus nunc ſcripſiſtis meſopotamie epi idem ſapiunt. Ponti quoq; et bithinie omnes pariter vnanimes et concordes ⁊ multa ſibi inuicem charitate connexi glorificant dominum noſtruȝ. Hec dionyſius ſcribit.

Cap. iiij. que ſixto ſcripſerit dionyſiꝰ ſuper baptiſmate.

STephano vero duobꝰ annis impleto ſacerdotio Rome ſixtus ſuccedit. Ad quē ſcribit nihilominus dionyſiꝰ de baptiſmate cōmemorans q̄ ſtephanꝰ q̄dē deceſſor ſuus ſcribēs ad firmilianū ⁊ helenū ceteroſq;

ꝟlaꝝ partiū ep̄os ſtatuerit nec cōicādū
eſſe his q̄ rebaptizāt:ſʒ debere ꝯſidera
ri magnitudineʒ rei:q꞉ nō queꝯ̄cūqꜫ: ſed
pmagni ꝛ nobiles in ep̄is viri ſint q̄bꝰ
hoc viſum ſit. Dicit etiā ꝙ ſup hoc ſcri
pſerit plenius ad dionyſiū ac filonienē
pſbyteros vrbis rome. Indicauit autē
pariter etiaʒ de ſabellijhereſi q̄ tēꝑibus
ipſius exorta ſit ſcribens hec.

¶ Cap̄. v. de hereſi ſabellij.

QUid autē di-
cā de ea doctrina q̄ apud
ptolomaidā pētapoleos
ciuitatē nuꝑ exorta ē ple
na blaſphemijs i dn̄m pa
trē ꝛ i dn̄m nr̄m ieſum xp̄m negās vere
eē eū filiū p̄ris:nec p̄mogenitū oīs crea
ture Silr̄ ꝛ ſctiſpūs auferēs itellectū.
Pro q̄bꝰ cū vtreqꜫ ꝑtes ad me veniſſent
ꝛ p̄n̄tibꝰ fratribꝰ q̄ ꝯmota fuerāt diſcuſ
ſiſſent etiā lr̄is ꝓut deus dedit ꝑuitati
mee ꝓſecutꝰ ſum ꝛ ſcripſi ſingula q̄qꜫ di
ligēter exponēs q̄ꝝ tibi exēplaria trāſ-
miſi. Sʒ ꝛ i tertio libro d̄ baptiſmo quē
ſcribit ad philonienē p̄ſbyterum vrbis
rome etiam hec commemorat.

¶ Cap̄. vj. de viſione q̄ dionyſio appa-
ruit ſuꝑ lectiōe librorum hereticorū.

EGo inquit tra
ctatꝰ hereticoꝝ lego ꝛ traditio
nes eoꝝ ꝑſcrutor ēt ſi videar ad horaʒ
ꝟbis eoꝝ pollui. Sʒ multū mihi ꝯfert
hoc ip̄m ꝙ ex ip̄oꝝ verbis arguere eos
poſſuʒ. Deniqꜫ cū aliq̄s ex frībꝰ cū p̄ſby
teris ꝓhiberet me ne heretica lectione
tāqꜫ ſceni alicuiꝰ fetoreq̄ pollueret viſio
mihi q̄dā a deo oñdiť q̄ me ꝯfirmaret:
ꝛ ſmo ad me factꝰ eſt hec mihi euidenť
ꝓloquēs:lege oīa q̄cūqꜫ i manꝰ tuas ve
nerint q꞉ ꝓbare ſingula q̄qꜫ ꝛ diſcerne-
re potes:q̄ñ q̄dē ꝛ ex initio hec tibi fuit cā
credēdi ā plexꝰ ſum viſionē q꞉ ꝛ ap̄lice
ſnīe ꝯcordabat dicēti oīa legite q̄ bona
ſunt tenete. In ip̄o q̄ʒ libello cōmemo-
rat:nō tūc primū in affrica de hereticis
rebaptizandis ab ep̄is decretū eſſe:ſed
antea iā in nōnullis eccleſijs ꝛ concilijs
ep̄orum velut in iconio:atqꜫ alijs locis
de hoc fuiſſe tractatum.

¶ Cap̄. vij. adhuc de nouati impietate.

SCribit adhuc et
in q̄rto de baptiſmate lib. ad dio
nyſiū vrbis rome p̄b̄rm plurima de no
uati ip̄ietate ꝯmemorās. In quinto ꝟo
lib. ad ſixtū vrbis rome ep̄m ſcribēs ad
uerſū ſupradictā hereſiʒ q̄dā diſſerēs ēt
tale aliq̄d accidiſſe ꝯmemorat hiſ ꝟbis
Uere aūt fr̄ ꝯſiliū peto ꝛ req̄ro ſnīaʒ q̄d
tibi videať i ea cā q̄ in eccl'ia nr̄a exorta
eſt vereor em̄ ne forte fallar in aliquo.

¶ Cap̄. viij. baptiſma nō eē iterādū oñ
diť ꝑ hyſtoriā memoratu digniſſimā.

ERat apud nos
frater q̄dā fidelis antiq̄ꝰ añ etiā q̄ꝫ
ego ep̄s ordinarer imo ꝛ añqꜫ deceſſor
meꝰ eraclas q̄ cū intereſſet his q̄ bapti
ʒabanť ꝛ audiret:vel q̄d interrogēť vel
q̄d reſpōdeāt. Flēs acceſſit ad me:ꝛ ꝓ-
cidēs ad pedes meos cōfiteri cepit ba-
ptiſma ab hereticis aliter ſe ſuſcepiſſe.
Qd̄ tm̄ ſcd̄m ea que nūc videret a nobis
miſtrari nec baptiſma duceret eo ꝙ eſ-
ſet repleta blaſphemijs oīs illa ꝯfeſſio.
Similiť ꝛ hoc addebat ſe intm̄ ꝓ hoc
errore ſtimulari vt ne oculos q̄dem ad
deum auderet erigere. Propter qd̄ exo
rabat mūdari ſe ꝛ purificari eccleſiaſti-
co baptiſmate vt ꝛ gr̄aʒ cōſequi poſſet
ſpūſſcti. Qd̄ ego facere auſus nō fui:ſʒ
dixi poſſe ei ſufficere tā multi tp̄is cō
munionē quam in eccleſia cōſecutꝰ eſt
per hoc ꝙ a nobis euchariſtie ſuſcipiens
donum reſponderet tamen:ex quo et ꝑ
ſingula potuiſſet ipſa ſacramentoꝝ vir
tute purgari. Cohortabar igitur cū de
bere cōfidere fidei ſue ꝛ conſcientie iaʒ
purgate et ante omnia ꝙ tandiu in ſa-
cramētis nobis iam particeps fuerit.
Sʒ ille neqꜫ a luctu ceſſat ꝛ lachrymis:
neqꜫ vltra ad menſam dominicam au-
det accedere:ita vt vix a nobis cohorta
tus et compulſus orationi audeat in-
tereſſe. Hec ꝛ multa alia de huiuſcemo
di q̄ſtionibus per diuerſos libros ſuos
dionyſius ſcribit.

¶ Cap̄. ix. de valeriano q̄ primū cū eēt
humaniſſimus poſtea p̄ceptore depra
uatus xp̄ianos dure perſequitur.

Allus vero nō integris duobꝰ annis imperio detēto rebus humanis exēptus eſt. Poſt quē valerianꝰ cū filio balieſo ſuſcepit pncipatū. De q̄ dionyſius ſcribens iterū ad hermammonē hoc mō refert. Sed ⁊ Johanni ſitr reuelatū eſt vt diceret. Et datuȝ eſt inquit ei os loquens magna ⁊ blaſphemias. Et data eſt ei poteſtas p mēſes.xl.⁊ duos. Utraq̄ aūt complētur in Ualeriano. Uere eniȝ mirandū eſt qūo ſupꝛa ceteros q̄ ante ſe fuerūt hic ⁊ humanus ⁊ benignꝰ extitit erga famulos dei. Ita vt in initijs multo etiā illis benignioꝛ videretur q̄ noīe ſaltim xp̄iani dicebanť. Intantum venerabať ſeruos dñi:⁊ omnis eiꝰ domus erat eccł̄ia dei. Depꝛauatꝰ eſt aūt ⁊ a veritate deiectꝰ per quendā doctoꝛē peſſimū magiſtrū ⁊ pꝛincipem egyptioꝝ magoꝛum.vt iuſtos ⁊ ſanctos viros pſequi ⁊ interimi iuberet.tanq̄ q̄ aduerſarent magicis artibus q̄bus ſe ipſe ſubdiderat. Erāt em̄ reuera ⁊ ſunt etiā nunc qui poſſint ꝟtute meritoꝝ ſuoꝝ reſtinguere fallacias demonum. Nā ille vt impuros ritus ⁊ execranda miſteria ac ſacra inceſta conficeret pueros impubes iugulari iubebat ⁊ oꝛbari liberis patres atq̄ intenerís viſceribus humanas rimari p piaculum;fibras ⁊ voceȝ illic querebat vbi fugauerat vitam. Sed ⁊ multa alia huiuſcemodi de valeriani piaculis memorans addit etiā hoc qđ ipſe a barbaris captꝰ ⁊ luminibꝰ oꝛbatꝰ filios ſceleris ⁊ ipuritatis ſue reliq̄rit ſucceſſores

¶ Capi.x. q̄ta dionyſius ſub valeriano perpeſſus ſit.

Pſe vero dionyſius q̄ta in eiꝰ pſecutione ptulerit ⁊ q̄bꝰ affectꝰ ſit cruciatibus ꝓpter nomen dei ſcribēs ad quēdā germanuȝ ep̄m q̄ q̄ſi obtrectatoꝛ eius eſſe videbať refert vbi ⁊ acta ꝯfeſſiōis ſue iſeruit apđ emilianū p̄ſidē geſta. In q̄bꝰ cū dionyſius vnū ſolū dñȝ q̄ celū feciſſet ⁊ terrā diceret adoꝛādū ceteros aūt neq̄ eſſe deos neq̄ adoꝛari debere:in caſtrū qđdā deſerti q̄ cefro appellať i exiliū trudiť ob hoc p̄cipue electū q̄ loci incole gētiles erāt ydoloꝝ ſupſtitionibꝰ ſatis deditı. Quiq̄ exulē dionyſiū p̄mo hoſtili aīo ⁊ ſatis aduerſa mēte ſuſcipiūt. Poſt vero cū paulatim p dñi grām ꝟbū dei his ſeminare cepiſſet.ps maxia trucis ⁊ barbari ppł̄i relictis ydolis ꝯuerſa eſt ad dñm verū xp̄oq̄ ſubiecta. Quo cōpto rurſus eū ad aliū locū vicinū q̄dē alexādrie ſed incolis deſertū ac pene habitatoꝛibꝰ vacuū trāſtulerūt. Sȝ ⁊ ibi cū p vrbis vicinitate noſtroꝝ ppł̄i eū freq̄ntarēt:⁊ tāq̄ odoꝛe paſtoꝛ recepto grex letioꝛ ⁊ ꝯſtātioꝛ agonibus redderet: rurſum miſſis cū cēturiōe militaribꝰ viris ip̄ȝ dionyſiū ⁊ cū eo gaiū ⁊ petrū cathenis ꝯſtrictos ⁊ diuerſis cruciatibus afflictos in deſertū q̄ddā libie ptraxerť. Ibiq̄ eos i loco ſq̄uallidiſſimo ⁊ oī vſu humanitatis carēte a paretonio triuȝ dieꝝ itinere in deſertū ꝓtēto nexos vinculis reliq̄rūt. Hec i diuerſis ſuis ep̄lis ſupꝛadictꝰ vir ſcripta dereliq̄t. In q̄bꝰ memoꝛat etiā maximū p̄ſbyterū ⁊ dioſcoꝝ. Demetriūq̄ ⁊ luciū necnō ⁊ fauſtinum atq̄ aq̄lā ſatis claros ⁊ inſignes titulo ꝯfeſſionis effectos. Sȝ ⁊ ex dyaconibus quoſdā in inſula poſt penas confeſſionis eſſe defunctos. Supꝑfuiſſe ꝟo ex his fauſtū ⁊ euſebiū;Quibꝰ etiā refert m̄ fiducie ⁊ magnanimitatis p dei grāȝ datū:vt cū ad eos q̄ i carcere tenebanť frēs:nemo ꝓrſus hūanitatis ⁊ miſterij cā pmitteret accedere:iſti tn̄ inde ſineter ⁊ reuiſerēt ⁊ neceſſaria miniſtrarēt. Et cū ꝑ dies ſingulos p̄ſidis furoꝛ creſceret:iugulādos alios:alios ſupplicijs ⁊ diuerſis cruciatuū gn̄ibꝰ affligendos ſqualoꝛe carceris ⁊ catenarū pōderibꝰ enecandos:⁊ ſup oīa p̄cipiendo:ne q̄s ad eos ꝓrſus accederet:vt ex iedia quaſi aliđ toꝛmētı genꝰ adhiberet. Cōceſſit tn̄ deus ſupꝛadictis diaconibus grām ꝯfeſſoꝛibꝰ ſuis ꝓuidēs vt inuitis oībus iſtis tamē nō negaret ingreſſus. Sciendum tn̄ eſt q̄ hic euſebius quem dyaconū ſupꝛadiximꝰ poſtmodum ep̄s apud laodıtiam Syrie oꝛdinatus eſt. Maximus vero quē p̄ſbyterū memoꝛaui

mus ipſi dyoniſio apud Alexandriã ſuc- ceſſit in epiſcopatu. Fauſtus aũt qui cũ ipſis tunc cõfeſſor enituit vſq ad pſecu tionẽ q̃ noſtris tpib⁹ facta eſt: grãdeu⁹ et plenus dier perdurans perfecto mar tyrio obtrũcatione capitis cõſummat⁹ eſt. Hec a dionyſio certiſſima fide me- morantur.

¶ Cap. xj. de perſecutiõe valeriani apud ceſaream paleſtine.

Ibitur in vale riani perſecutiõibus apud ceſareã paleſtine multa a diuerſis martyria ↄſummata ſunt. In quibus tres q̃dã admirandi adoleſcentes: quor vnus priſcus: alius malcus: terti⁹ alexãder vocabatur. Cũ in ſuburbano agello ſupradicte vrbis habitarẽt: diuino fidei calore ſuccẽſi, ce perunt ſemetipſos ſegnitie atq ignauie incuſare: q cum celeſtes in vrbe martyrij pponerentur corone: ipſi nõ deſide- rarẽt: nõ raperent. cũq dñs et ſaluator re gnum celorũ violẽter diripi debere te- ſtatus ſit: ipſi inglorios: et deſides ani- mos humi gererent. His igitur ſemet- ipſos alloquijs incitãtes vrbẽ petunt: et adorto iudice truculento: cur tm in ſan- guinem pior deſeuiret incuſant. Ille continuo nobiles animos iuuenũ quaſi dignis remunerat affatib⁹, deuorãdi in- quit beſtijs ſubigant: quibus nõ placet pior ſanguinẽ fundi. Sed et mulier. que- dam ſupradictorum iuuenum ſecuta fer tur audacie et magnanimitatis exemplũ ſimilemq ſortitur exitum pene. Quam tamen de Marcionis ſcola fuiſſe loque bantur.

¶ Capitulum. xij. de eodem.

Arinũ quoq virũ militarẽ: hieroſolymo rũ cinẽ honore et diuitijs cla rũ cũ ſupradicta vrbe inter collegas ſuos per ordinẽ gradus ſui ho nor quidã contingeret militaris. vt fie- ri ſolet ĩſequẽtẽ collegã ſuũ ſubit inuidia et exclamat. Nõ poſſe marinũ adipiſci ſuperiorẽ gradũ: q cẽt xpian⁹. Interro gat a iudice marin⁹: ſi ita res ſe haberet Ita ille eſſe: et vere ſe eſſe xpianũ clariſſi ma voce teſtat. Tres ei deliberãdi ho- re decernunt a iudice: vt eligat vtrũ ve lit imolare dijs et imperatori: an xpianus interiret. cũq a tribunalib⁹ fuiſſet egreſ ſus: Theotignus eps loci apprehenſa manu eius: pducit eũ ad ecclĩam. Ibiq multis verbis in fide cõfirmans ad vlti mũ in interiora pducit altaris: gladiũq ſuũ quo precinctus erat oſtendẽs ei. Et rurſum offerens euãgeliũ q̃d e duobus mallet interrogat. Marinus vero pro- ptiſſima fide cũ manũ ad euãgeliũ tetẽ- diſſet: obtine inq̃t theotign⁹ qd̃ elegiſti o fili: et contẽnẽs preſentẽ vitã eternam ſperato. Cõfidens perge: et ſuſcipe coro- nã quã tibi dñs pparauit. Regreſſus ↄti nuo ad tribunal euocat per pconẽ. Ade rat eĩ tps ſtatutũ. Ille h̃o nec moras patitur: nec expectat interrogantẽ: ſed cõtinuo ſibi et deliberatũ aſſerit: et ex pri- nis legib⁹ ↄfirmatũ: q deo obtẽperare oporteat magis q̃ hoib⁹. Quẽ iudex illi co capite puniendum p tali reſponſione pronunciat.

¶ Cap. xiij. De aſturio eiuſq clariſſi mis geſtis.

Ed inter eos cunctis clarior: et meritis fi- dei ſupra ceteros inſignis: memorat aſtiri⁹ vir roma- ne vrbis ſenator patrici⁹ nobilitate: fa- cultatib⁹ ppinquitatũ ẽt regia et oi bo- norũ fama ſatis clarus. Qui cũ ſupradi cti martyris extremis intereſſet exequijs et capite ceſum cadauer: ſubiectis hume ris ſuis et ſubſtracta veſte q̃ iduebat ex- cipet: honorẽ quem martyri detulit cõti- nuo ipſe martyr aſſequit. Sed et multis alijs cũ pclarũ geſtis in fide xpi enituiſ ſe tradiderũt nobis hi q̃ eũ in corpe ad- huc poſitũ viderũt: in quib⁹ etiã tale ali quid p eũ geſtũ memorabant. Apud ce- ſareã philippi: q̃ nũc paneadã phenices vocãt aiunt ſub adrie montis q̃ appella tur Pauius ex quo fluuij Iordanis pri- ma fluenta proſiliunt morẽ fuiſſe genti lis erroris certa ac ſolẽni die imolari vi ctimã. Que victima arte quadã demo- nis ſubito nuſq cõparebat. Et erat hoc

famoſiſſimi miraculi genꝰ quo perſua-
deri aſtantibus videret in celū hoſtiā in
uiſibilr eſſe ſublatā. Accidit igit dū hec
gererent adeſſe Aſtiriū. Qui cū videret
oēs miraculi huiꝰ ſtupore ꝯſtringi, hu-
manos miſeratus errores cū gemitu et
ſuſpirio oculos ad celū pariter tendit. ⁊
palmas: xp̄m qui eſt ſup oia deꝰ tota fi-
de ꝓfuſis lachrymis inuocat: vt preſti-
gia fallacis demonis arguat: miſeriſqꝫ
mortalibꝰ erroris huius ſoluat archa-
nū. Hec illo cū fletibꝰ ſupplicāte ſubito
victima q̄ inuiſibiliter credebat̄ aſſum-
pta: ſuperferri aquis vr̄: ⁊ in cōſpectibꝰ
oīm redditur: nec vltra in illis locis er-
ror hmōi potuit reperiri: ita vniꝰ xp̄ia-
ni prece: tantorum deceptionum machi
na cum auctoribus ſuis demonibꝰ diſ-
ſoluta eſt.

¶ Cap. xiiij. de emorroiſſa a xp̄o cu-
rata memoranda hyſtoria.

VErū q: vrbis
huius fecimus mentionez
iuſtum videt̄ cōmemorare
etiā illud in ea qđ hyſtoria
dignū duximus mulierē quā ſanguinis
ꝓfluuio laborātē a ſaluatore curatam
euāgelia tradiderūt huius vrbis ciuez
conſtat fuiſſe: domuſqꝫ eius in ea etiam
nunc oſtenditur. Pro foribus ꝟo domꝰ
ipſius baſis quedaz in loco editiore col
locata mōſtratur in qua mulieris ipſiꝰ
velut genibus prouolute palmaſqꝫ ſup
pliciter tēdentis: imago ere vr̄ expreſſa.
Aſtat vero alia ere nihilominꝰ fuſa ſta-
tua, habitu viri ſtola compta circūdati
et dexteram mulieri porrigentis. Huiꝰ
ad pedē ſtatue e baſi herba quedā noua
ſpecie naſcitur. Que cum exorta fuerit
excreſcere vſqꝫ ad ſtolle illius erei indu
menti fimbriam ſolet: quam cum ſum
mo vertice creſcens herba contigerit:
vires inde ad depellendos omnes mor
bos languoreſqꝫ conq̇rit ita vt quecūqꝫ
fuerit illa īfirmitas corporis, hauſtu exi
guo madefacti ſalutaris graminis de-
pellatur. Nihil omnino virium gerens
ſi antecꝫ erec fimbrie ſummitatem cre-
ſcendo contigerit decerpatur. Id. in
Hanc ſtatuam ad ſimilitudinez hyſto.
vultus Jeſu formatam trade- triper.
bant. Que permanſit ad noſtra lib. vj.
vſqꝫ tēpora: ſicut ipſi oculis no- c. xlj.
ſtris inſpeximus. Et nihil mirū
ſi ij qui ex gentibus crediderant
ꝓ beneficijs que a ſaluatore fue
rant conſecuti: huiuſmodi velut
munus videbantur offerre: cum
videamus etiam nunc ⁊ apoſto
lorum Petri et Pauli: et ipſius
ſaluatoris imagines deſignari
tabuliſqꝫ depingi. Sed ⁊ anti-
quas ipſorū imagines a quibuſ
dam conſeruatas nos vidimus.
¶ Quod mihi videtur ex genti-
li conſuetudine indifferēter ob-
ſeruatum: quod ita ſoleant ho-
norare quos honore dignos du
xerint. Inſignia enim veterum
reſeruari ad poſterorum memo
riam: illorum honoris: horū ve-
ro amoris indicium eſt.

¶ Capitulū decimūquintū
De cathedra ſancti Jacobi.

JEnicꝫ ⁊ ia
cobi cathedra q̄ pri-
mus iter epiſcopos
ab ipſo ſaluatore: et
ab apoſtolis in hieroſolymis eſt
electus quemqꝫ fratrem chriſti
volumina diuina deſignāt vſqꝫ
in hodiernum inibi cōſeruatur:
atqꝫ in ea ꝓſedēt omnes: qui vſqꝫ
ad preſens tempus ſedis illius
ſacerdotium ſortiuntur. Serua-
tur ergo cum ingenti ſtudio ve-
luti a maioribus tradita memo
ria ſanctitatis. Et cum venera
tione magna habetur. vel vetu
ſtatis: vel primi ſacerdotij ſancti
ficationis obtētu. Sz de his iſta
ſufficiant.

¶ Capitulum decimumſex
tum. quod pacem Galienus
reddit eccleſijs.

Galienus vero Ualeriani filius poſteaq̄ rerũ ſummã ſolus obtinuit lenius ac moderati⁹ erga noſtros agere inſtituit. Datiſq; decretis inhiberi ſupplicia: perſecutioneſq; ceſſare: ⁊ quo quiſq; putat more exorare q̄ diuinũ eſt ſinit.

¶Cap. xvij. de quarundã eccleſiarũ per idem tempus epis.

Per idẽ tẽpus cũ romano adhuc ſacerdotio ſixt⁹ preeſſet ⁊ apud antiochiam Demetrianus: firmilianuſq; adhuc ceſaree cappadotie ſupeſſet, ponti eccleſias gregori⁹ q̄ pri⁹ theodorus dictus eſt ex origenis diſcipulis: cum fratre anthenodoro ſuſcepit gubernandas. Apud ceſaream vero paleſtine poſt theotiſtum dõnus epiſcopatum ſortitus: ⁊ breui defunctus theoteno iam noſtre memorie viro ſedẽ tradidit. Qui et ipſe origenis auditor fuiſſe dicebatur. Jn hieroſolymis vero poſt mazabbanẽ: ſacerdotiũ ſuſcepit hymeneus. Et hi oẽs in pace eccleſias gubernabant.

¶Cap. xviij. de alexandria ciuitate que ſeditione gentis ſue vaſtata eſt et deleta.

Sed apud alexandriam etiam ſi nulla extrinſecus mali cauſa ſit eo ipſo quod gen⁹ hominum ferox ſeditioſum: et ſemper inquietũ eſt: ciuiles inter ſe motus ⁊ bella non virtutis merito neq; ob defenſionem ſed ob necem atq; interitũ ciuiũ cõmouebant. De quibus dioniſi⁹ in epiſtolis ſuis cõmemorans refert ita a proprijs ciuibus eſſe vaſtatam deletãq; vrbem: vt illa que cõſtipatione populorum vix ſoleret digredientibus incedendi ſpacium dare: nunc eo vſq; peruenerit: vt conſpicere in plateis hominem valde rarum ſit: madere omnes ciuium ſanguine vias: cadaueribus obtegi: ⁊ ne ad ſepeliendum quidem ſufficere qui ſuperſunt. Unde et poſt belli rabiem: ferriq; vaſtationem: corrupti aeris et fetore cadauerum peſtilentia increuerit: ita vt ſi quis fer[illegible]ro ſuper fuerat idem morbus aſſumeret.

¶Capitulum. xix. de eiuſdem ciuitatis vaſtatiõe ⁊ ſuis [illegible] cauſis dionyſij teſtimonio.

Scripſit autẽ de his idem dionyſius in epiſtola paſchali: que ſolenniter per annos ſingulos legi ſolet his verbis. Alijs fortaſſis hominibus non videatur tempus hoc tempus eſſe ſolennitatis. quoniãquidem luctus vbiq; et acerba lamentatio in plateis cuncta circũſtrepit gemitus vero ineſt ⁊ mugitus in domibus propter multitudinem morientiũ. Sicut [illegible] de primogenitis quondam egiptiorum refertur: ita etiam nũc ingens vbiq; clamor attollitur. Non enim eſt domus ſicut ſcriptum eſt, in qua non ſit mortuus. primo nãq; ipſi manibus ſuis partem maximam ⁊ meliorem populi ceciderũt perſequendo ſanctos. Partẽ alteram bella inteſtina rapuerũt. Partem vo que ſuperfuerat peſtilens nũc egritudo conſumit. Sed nos nec in perſecutionibus cũ iugularemur: a feſtiuitate ceſſauim⁹: nec vnq̄ nobis põt ſolẽnitas impediri: quibus precipit in tribulatiõe gaudere. Ois igit nobis locus quicũq; a tyrannis eligebat ad penã ſiue ager ille ſeu deſertũ fuit: ſiue inſule ſiue carcer, ſolẽnitatẽ nobis impedire nõ potuit. Letiſſimã vero ſuper oẽs habuere ſolẽnitatem beati martyres: q̄ cum ſanctis angelis in celo paſcha curarũt. Poſt hec perſecutores noſtri in ſemetipſos manus ac tela verterunt. Sz nec ſic quidẽ noſtrorũ feſta turbata ſunt. Inſecutus eſt hic peſtilens morbus et plaga terribilis: ſed illis multo terribi-

lior ⁊ grauior: quos nec ſpes erigit futurorū. Nobis vero hec omnia exercitia quedam virtutis et fidei probamenta ducunt. Quāuis enī denſior ſeuiorꝗ paganos magis ꝙ̄ noſtros morbus inuaſerit: tn̄ ne a noſtris quidem penitus abſceſſum eſt. Et poſt pauca addit dicens. Multi nāꝗ ex fratribꝰ noſtris ꝑ nimia caritate dū abſꝗ vlla cunctatiōe infirmos viſitare non deſinunt. ⁊ non ſolum viſitare: ſed et miniſtrare: et exhibere officia que dn̄s precipit: repente morbi contagione: cū illis pariter quibus miniſtrare voluerant interibant. Affectu enim quodam dilectionis attracti: ⁊ velut participare dolores cum dolentibꝰ cupiētes alienas in ſe mortes haud ſegniter transferebant: effectiꝗ ſunt eorum vt dicit apoſtoli ſermo: pipiſſima. Deniꝗ plurimi noſtrorum precipui et electi viri ſtter quos preſbyteri nonnulli et dyaconi: multiꝗ alij de plebe ꝯſtantiſſima ⁊ ardentiſſima fide tanꝗ ſi martyrij tp̄s iſtaret miſerādo ifirmos: ſemetipos huiuſcemodi mortibꝰ inſerebāt: miſericordie ex hoc martyrium capere preſumentes. Et dum curādis egris: defunctis exportandis humandiſꝗ corporibuſꝗ operam dabant: inſequebātur pene eos: ꝗs ſuis humeris ad ſepulchra deuexerunt. Pagani vero contrario ſuos continuo vt egrotare ceperant deſerebant: parentes caros liberos: vxorem coniunx: filijꝗ nihilominꝰ parentes ſtatim vt tremere membra vidiſſent: ⁊ morbo ora pallere: domo propulſos: in plateas ſemiſſes eijciebant: ibiꝗ inſepulta eorum cadauera relinquentes: vim morbi quā per hec ſe effugere opinabātur dupliciter incurrebant. dū ⁊ peſtilētie rabiē etiam fetor inſepultorū cadauerum iungeretur.

¶ Capitulum. xx. De galieni imperio.

REfert idē dionyſius de galieni temporibus: quod eo regnante eccleſie dei in pace durarunt et qd̄ medijs eius tribus, Marcianus velut nubes quedā tenebroſa et tetra ſubito regni eiꝰ obſcurauerit lucē. Quo rurſum ad vicē eſtiue nubis abolito: galienus nouū vt ipſe ait ex veteri vniuerſo mundo lumē effulſit. Simul enim atrocē tyrannū ⁊ regno deturbauit ⁊ vita. deſignat aūt etiam tp̄s ꝙ nono anno imperij galieni hec ſcriberet. Extant et alia ꝗꝫ plurima neceſſaria ſatis ⁊ admiranda dioniſij opuſcula que vtilitatis plurimū legentibus conferāt: inter que ſcripſit etiam de repromiſſionibus futuris exigente cauſa huiuſmodi.

¶ Cap. xxi. de nepote egyptio ep̄o circa promiſſiones futuras errantes.

EPiſcopꝰ quidam erat in partibꝰ egypti, Nepos noīe hic iudaico intellectu de futuris repromiſſionibꝰ ſentiebat eaſꝗ corporaliter exhibēdas docebat. Et mille ānis i delitijs corporalibus in hac terra ſctōs regnaturos eſſe cū xp̄o. huiuſꝗ ſui dogmatis probamenta: ſumptis ex reuelatione iohannis teſtimonijs conabatur aſſerere. De quibus etiam libellos edidit: interpretationes huiuſmodi continētes. Igit̄ dionyſius de repromiſſionibus ſcribēs adhuc nepotē ſtilū ſue intētiōis obuertit: ⁊ in ꝑmo ſtatim libro ſuā ſniaꝫ que ei de diuinis repromiſſionibꝰ videbat̄ exponit. In ſcd̄o vero volumine de reuelatione iohānis diſſerens facit mentionē Nepotis verbis. Et cōmētarios inquit quoſdā ꝓferunt nepotis quibꝰ īnituntur plurimū: ⁊ per quos putant ineffabili quodā ſacro oſtendi qualiter regnū xp̄i futurū ſit ſuper terram. Sed in alijs quidē multis etiā ego amplector ⁊ diligo nepotē vl̄ ꝓ fide ſua: vel ꝓ eruditione ⁊ ſtudio ſcripturarū: ⁊ ꝑcipue ꝓ exercitio pſallēdi: qm̄ quidē plurimi fratrū libenter pro hoc eiꝰ elegere cōſortia. Eſt ergo etiā mihi erga eū multa reuerentia: ⁊ inde magis: qꝛ iam ꝑceſſit ad dn̄m. Sed reuera plus oībꝰ ⁊ amāda ⁊ preferenda eſt veritas: laudare oportet et abſꝗ inuidia amplecti ſi quid recte dictum eſt. Diſcuti vero et diſcerni ſi quid minus ſane ſcriptum eſt. Et

ſi quidē ꝑſens eſſet is de quo ſermo eſt
ſufficeret ſolo ſermone diſcutere q̄ mi=
nus recte dicta videbant̃: dū interroga
tione precedente reſponſio ſubſequēs
in concordiam quod contrariū ⁊ diſcre
pans videbatur, adduceret. Ubi vero ſcri
pta edita ſunt: ⁊ vt videbatur; quibuſdā,
ſatis ſuaſoria: ⁊ vbi doctores ꝓcedunt
qui legem: ⁊ ꝓphetas pro nihilo ducāt
euangelia nō ſequantur apoſtoloꝝ ſcri
pta deſpiciant, Hos autē ſolos libros
atq; iſtā doctrinā velut magnū aliqd
et occultum myſteriū venerent̃ ac ſim=
plices quoq; fratrum noſtrorū doceāt
nihil excelſum nihil magnificum ſentire
de aduētu ⁊ ꝑſentia dei ⁊ ſaluatoris no
ſtri ieſu chriſti neq;. de reſurrectionis
gloria ⁊ noſtre congregationis in idip=
ſum ac ſimilitudinis repromiſſe ſed ꝑ=
ua quedā ⁊ ſemꝑ mortalia ⁊ nō alia q̄
ſunt ea que nunc videmus ſperari ſua
dēt in regno dei. Neceſſarium videt̃ ad
hec oīa reſpondere fratri noſtro nepoti.
Et poſt aliquanta rurſum ſubiūgitur
hoc. Et em̄ cū in arſenoite eſſemus vbi
multo iam tempore voluebatur iſta do
ctrina ita vt ſciſmata; inter fratres ⁊ di
ſcordie fierent conuocaui preſbyteros ⁊
doctores q̇ erant in eccleſijs ⁊ publice
cepi habere tractatū. Simul ⁊ cohorta
tus ſum fratres vt ſi q̇d eos moueret
obijcerent nihil verentes. Tū mihi illi
vt ſcutū validiſſimū ⁊ murū inexpugna
bilem codicem ne potis obijciunt. Su=
ſcepi, patienter. ⁊ tribus continuis die
bus reſidens a prima luce vſq; ad ve=
ſperam cum ipſis ſingula eius ſcripta
cepi diſcutere ⁊ vnūquodq; quid in ſe
abſurdi haberet oſtendere. Et vere ſa=
tis admiratus ſum patientiam ⁊ cōſtā
tiam atq; intelligentiam fratrum quia
conſequenter ⁊ per ordinem de ſingulis
queſtionibus proponebant, validiſſime
his que a nobis reſpondebantur occur
rentes. Poſt hec cum quid eſſet in vero
patuiſſet accommodabant nihilomin9
abſq; contentione conſenſum iudican=
tes hoc ꝙ non continuo. cui ſemel aliud
viſum fuerit omni id ſtudio ſiue contē
tione ſeruandū eſt ſed eſſe rectius tūc
mutare ſententiam cum eam melior et
rectior ſuperauerit. Patefactis ⁊ enim
codicibus ſuis deo audiebant verbū cu
ius probatio non ex humana perſuaſio
ne neq; ex eloquentie fuco ſed ex diui=
narum ſcripturarum aſſertione venie=
bat. Et ita euidens fuit aſſertionis no=
ſtre probatio: vt his qui inter eos maxi
mus doctor ⁊ vite meritꝫ preſtātior ha=
bebatur, Coracion nomine ſurgens in
medio cunctis audientibus, proclama=
ret ⁊ proteſtaretur neminem debere vl
tra eius doctrine facere mentionē. Suf
ficere ꝙ erratum eſt, de cetero non ſolū
nihil horum tenendum vel ſequendum
ſed ne concedendum quidem de tali=
bus. Siquidem tam euidens ⁊ manife
ſta contra hec de ſcripturis diuinis pa
tuiſſet aſſertio. Omnes vero reliqui fra
tres gaudio ⁊ letitia repleti corda, pro
emendatione ſui inexplebiles domino
gratias referebant.

¶ Capitulum. xxiij. apocalipſim q̇s
ſcripſerit a pleriſq; dubitatū eſt. A

Poſt aliquāta ve
roveniēs ad
apocalipſiꝫ Joannis
hec de ea ſcribit. Nō
nulli ex ꝑdeceſſorib9
noſtris penitus libel
lum hunc refutandū
a canone ſcriptura=
rum atq; abijciendum putarunt ſingu=
la queq; eius capitula arguentes. Et
dixerunt pretitulationem libri non eſſe
veram ſed aliene ſcripture Joannis ta
men nomen impoſitum. Unde neq; Jo
hannis hunc eſſe librum nec reuelatio
nem videri poſſe: que craſſo quodaꝫ ve
lamine ignorantie contegat̃. Addide=
runt etiam hec ꝙ nihil dignum in ea
grauitate apoſtolica cenſeatur ſed nec
alicuius quidem eccleſiaſticorum ſal=
tem virorum ſcripturam eſſe dixerunt.
Sed cherintiꝫ quendaꝫ auctorem che
rinthiane hereſeos volentem dogma=
tis ſui fideꝫ apoſtolici nominis opinio
ne firmare libellos a ſe conſcriptos Jo=
hannis ꝑtuliſſe. Deniq; inquiunt che=
rinthi dogmata hec continent in terris

futurum eſſe regnum xpi. Et qm̄ ipſe carnis ꝛ libidinis amiciſſimus dicebat̄ ea in repromiſſionibus futuri regni ſanctis prebenda cenſebat que ſui animi libido dictabat: vētris ꝛ voluptatis opera menſe ꝛ ciborum ſacietatem ꝛ abundantiam poculorum nuptias: et cetera que horum conſequentiam ſeruant. Et reparari rurſum ſperat feſtiuitates et ſacrificia iudaica victimaſq̧ legales. Ego vero quantū ad meam ſententiā ptinet ſpernere aut abijcere ſcripturaꝫ libri huius nullatenus audeo maxime cuꝫ multi ex fratribus ita mecū ſentiāt ſed hec magis deo iudicē ꝙ excedant atq̧ emineāt que in eo ſcripta ſunt hūana auditionis modum et ſit in eo arcanus quidam et reconditus atq̧ admirādus omnibus ſenſus. Quē ꝛ ego amminoꝛ ac veneroꝛ: etiam ſi non intelligo. Et ita ſentio ꝙ diuina aliqua ſacramenta ſermonibus contegantur hūanis nō tam iudicio meo diſcernens ꝙ̄ fide credens. Et ideo non reprobo que non intelligo: ſed tantomagis admiroꝛ quāto minus aſſequoꝛ: poſt hec vero totius libelli differens corpus et ſingula queq̧ diſcutiens atq̧ euidēter oſtendens nullo modo fieri poſſe vt ſecundum literā dignus in eo intellectus appeat. Addit etiam hec dicens. Conſummata igitur omni pꝛophetia beatos dicit pꝛopheta eos qui hec cuſtodiunt. Sed ꝛ ſemetipſum beatuꝫ dixit. Ait enim beatus qui ſeruat verbum pꝛophetie huius libri. Et ego iohānes qui video ꝛ audio hec. Uocari ergo eum iohannem et eſſe hāc ſcripturaꝫ iohannis non nego. Sancti namq̧ alicuius eſt et ſine vlla dubitatione per dei ſpiritum ſcripta etiam ſi non ſit ille apoſtolus filius zebedei iohannes frater iacobi cuius euāgelium ſecundum iohannem ſcriptum eſt ꝛ epiſtola catholica. Utitur dionyſius plurima aſſertione diuinitus quidem inſpiratam reuelationem non eſſe dubitandum et Johannis eſſe. Non tamen ſibi liquido videri ꝙ illius ſit iohannis qui euangelium ſcripſit quia ille nuſq̧ nominis ſui fecerit mentionē ac ſeſe ſignauerit nominatim. Hic autem qui apocalipſim ſcripſit tertio mentionē ferme nominis ſui facit. Sed ꝛ ex ipſo ſcripture ſtilo diſcretioneꝫ faciens dicit potuiſſe fieri in illis tempoꝛibus fuiſſe ꝛ aliuꝫ aliquem Johannem vnum ex ſanctis cui hec reuelauit deus.

A ¶Multa vero ꝛ alia inſtructiōis eccleſiaſtice monimēta nobis in libris di geſta beatus Dionyſius dereliq̇t. Quorum lectio magnopere ab ſtudioſis q̇buſq̧ expetenda ſit Sed iam ad hyſtorie oꝛdinem reuertamur Sixto romane eccleſie per annos.xi.ſacerdotio procuratoꝛ ſuccedit dionyſius ꝛ Demetriano apud anthiochiam defuncto Paulus de Samoſate ſacerdotium ſuſcepit Qui paulus abiecta ſatis ꝛ indigna de chꝛiſto ſentiens traditionem doctrine eccleſiaſtice coꝛrumpebat dicens eum communis nature hominem tm̄ fuiſſe.

¶Capitulum.xxiij. de concilio epiſcopoꝝ apud anthiochiam aduerſus paulum Samoſatenum.

Uncdionyſius de alexandria rogatus venire ad concilium ꝛ ſenectutis impedimento ꝛ incommoditate coꝛpoꝛis inhibetur. Per epiſtolam tamen pꝛeſentem ſe reddidit et quid fidei ac venerationis erga chꝛiſtum teneret expoſuit. Ceteri vero eccleſiarum paſtores diuerſis e locis ꝛ vrbibus velut aduerſum latronem quendam chꝛiſti gregibus inſidiantem conueniunt Antiochiam. Jn quibus inſignes ꝛ ceteris p̄cellentes erant, Firmilianus a ceſarea cappadocie, Gregoꝛiꝰ ꝛ Antonodoꝛus fratres pꝛouīcie ſacerdotes: Helenus Sardēſis eccleſie epiſcopus: ꝛ Nicomas ab iconio. Et hieroſolymoꝝ p̄cipuꝰ ſacerdos hymeneꝰ ꝛ vicine huic vrbi ceſaree teotignus, Sed ꝛ maximꝰ Boſtrenſis ep̄s dignus eoꝝum conſoꝛtio coherebat. Multi vero ꝛ alij quos longū eſt enumerare per ſingulos Sed et pꝛeſbyteri ꝙ̄ plurimi ꝛ diaconi ad ſupꝛadictam vrbem cauſa compeſcendi immodelendi noui huius dogmatis cōuenerunt. Hi ergo omnes ſepiꝰ in vnū

coeuntes paulumqꝫ Samoſatenū ſtatuētes in medio atqꝫ eius hereſim quā ille nunc occultare nunc etiam diſſimulare conabatur frequenti tractatu ⁊ aſſiduis diſputationibus denudantes arguere blaſphemie ⁊ publicare nitebantur. Nec tamen vno id aut ſecundo tm̄ conſilio ad finem perducere potuerunt Sed et conuentum ſepe eſt ⁊ abſqꝫ opere precio diſceſſum.

Capitulum. xxiiij. de quodaꝫ gregorio viro ſancto et eius mirabilibus geſtis.

VErū quoniam beati gregorij hyſtorie textus attulit mentionem digniſſimū puto tanti viri geſta que ſub orientali ⁊ ſeptētrionis axe cunctoꝛuꝫ ſermone celebrantur omiſſa neſcio quo caſu huic narrationi ad memoriam poſteritatis inſerere. Stagnū quoddam erat in ponti regionibus ſitū piſcibus copioſum ex quoꝛum captura prediuites redditus dominis preſtabātur. Iſta poſſeſſio duobus fratribus ſorte hereditatis obuenerat. Sed pecunie cupiditas que pene omniuꝫ coꝛda moꝛtalium ſuperat etiam fraternā neceſſitudinem violauit ⁊ cōueniebatur a fratribus tempoꝛe captionis non tam ad capiendos piſces: ꝗ̄ ad homines decipiendos: cedes ac bella mouebātur humanus ſanguis ꝓ piſcibus fundebat. Sed dei ꝓuidentia affuit aliquādo auxilium aduentuſqꝫ Gregoꝛij. Videt ꝓelia ⁊ moꝛtes viroꝝ furēteſqꝫ germanos ꝗd cauſe exiſteret ꝓ qua in exitium ſui ſuorumqꝫ fratres accenderentur inquirit, nullam niſi capture piſcium comperit. Tum ille cum pꝛo honoꝛe aduentus ſui vtreqꝫ partes paulułum ſiluiſſent nolite inquit o filioli rationabiles animas pꝛo mutis animantibus violare, fraternam pacem queſtus cupiditate diſſoluere, dei leges ⁊ nature pariter iura temerare ⁊ vna mecum ad oram ſtagni exitialis accedite. Ego iam vos per virtutem domini omni certamine cruente contentionis abſoluam. Et cū hec dixiſſet in conſpectu omnium virgam quam tenebat in manu ad primas littoꝛis vndas defigit. Et ipſe poſitis genibus palmas tendit ad celū atqꝫ his vbis excelſo ſupplicat deo. Tu deus patrū noſtroꝝ qui cum tibi pꝛimus hō Adam peccaſſet ⁊ mandatū tuū preteriſſet penā culpe illius moderatus ad terram maledictionis ſniam detoꝛſiſti dicēs maledicta terra in operibus tuis ⁊ nunc ergo miſeratus hoꝛū iuuenū fraternū ſanguinem qui periclitantur precipue vt maledicte ſint aque iſte in operibus iſtoꝛum pꝛo quibus furoꝛe ſuccenſi fraterne pietatis obliti ſunt ita vt nunquam in hoc loco vel piſcis appareat vel aqua reſideat. Sed ſit campus aratri patiens ac frugum ferax: et cuſtos inęternuꝫ fraterne concoꝛdie perſeueret. Simul vt ille oꝛandi finem fecit ſtatim ſe vnda ſubducens ꝗ curſu velocioꝛe fugiens a conſpectu ſuperno iuſſa diſcedere abyſſis ſuis reddit ⁊ arantem campū germanis iam cōcoꝛdibus dereliquit. Sed ⁊ in hodiernum fruguꝫ ferax eſſe dicitur ſolum qđ ante fuerat nauium ferax. Memoratur etiaꝫ aliud illuſtrius ab eo ⁊ diuinitus geſtum. In quodam loco ruris anguſti: cum res popoſceret eccleſiam conſtrui rupes quedam vicini montis ex parte oꝛientis obiecta: ex alia vero preterfluens fluuius ſpaciū quantum eccleſie ſufficeret denegabat. Et cum alius omnino non eſſet locus omneſqꝫ meſticiaꝫ agerēt ꝙ ſolū ad ꝯſtruēdaꝫ eccleſiam nō haberent: ille fide plenus pernoctaſſe in oꝛatione dicit ⁊ dominum Ieſum ꝓmiſſionis ſue admonuiſſe fideliter qua dixit ſi habueritis fidē ſicut granū ſinapis dicetis monti huic tolle te ⁊ mitte te in mare ⁊ fiet vobis. Cunqꝫ hec fide plena ac deuotiōe depoſceret ad lucē coeuntibus populis inuenta eſt rupis impoꝛtuna receſſiſſe tātum quantū ſpacij ad condendam querebatur eccleſia.

TRadunt eiꝰ et
alia ꝗ̄plurima. Sed
ne in logū videamur
trahere ſermonē īter
miſſis ceteris vnū ad
huc ḋ eiꝰ geſtꝫ adiciā.
Iſter eiꝰ fuiſſe quon
dā ꝑ alpes ḋꝛ hyemis tēpoꝛe. Et cū ꝑue
niſſet ad ſummū alpium iugū niuibus
repleta erāt oīa nullum vſqꝫ diuerſoꝛiū.
Fanum ibi tantum apollinis erat. Cui
ſuccedens tranſacta nocte diſceſſit Sa
cerdos vero erat quidam Fani eius
cui conſulere ſimulachꝛum Apollinis
mos erat ⁊ reddere reſponſa poſcētibꝰ
ex quo ei etiam alimonie queſtus eſſe
videbatur. Igitur poſt digreſſum Gre-
goꝛij offerre cōſulta ⁊ reſponſa poſcere
ſacerdos acceſſit ex moꝛe, nihil inde re-
ſponſum veniebat. Repetit victimas, ſi
lentium permanet. Iterū atqꝫ iterum
litatur, ſurdis ingerit fabulam. Cumqꝫ
ſtupoꝛe noui ſilentij eſtuaret ſacerdos
noctu ei aſſiſtens demoniū dicit in ſom
nis. Quid me illic inuocas quo iam ve-
nire non poſſum. Percontanti cauſaꝫ
aduentu ſe Gregoꝛij dicebat expulſum
Quid nunc remedij daretur cum ꝑqui-
reret ait. Nō aliter ſibi licere ingredi lo
cum niſi Gregoꝛius permiſiſſet. Quibꝰ
auditis: ſacerdos occupat viam: multa
apud ſemetipſum voluens atqꝫ animo
recurſante pertractās peruenit ad Gre
goꝛium adoꝛtuſqꝫ eum rem pandit ex
oꝛdine, humanitatis ſue atqꝫ hoſpitali
tatis admonet, querelam depulſi numi
nis pꝛomit, adeptam facultatē ſui que-
ſtus deploꝛat, ac reddi ſibi oīa in pꝛiſti-
num ſtatum depoſcit. At ille nihil mo-
ratus ſcribit epiſtolā in hec verba. Gre
goꝛius apollini. Permitto tibi redire
ad locum tuum ⁊ agere que conſueuiſti.
Hanc epiſtolam ſacerdos accipit ⁊ ad
fanum defert. Poſitaqꝫ ea iuxta ſimu-
lachꝛum affuit demon ⁊ dedit reſpon-
ſa poſcenti. Tum ille in ſemetipſum cō
uerſus ait. Si gregoꝛius iuſſit ⁊ deus
iſte diſceſſit nec potuit redire niſi iuſſꝰ ⁊
rurſus iubente gregoꝛio reſtitutus eſt
quomodo nō multo melioꝛ iſto grego-
rius cuius hic obtemperat iuſſis. Claſ
ſis igitur iaꝫ nuis fani deſcendit ad gre
goꝛium epiſtolam ſecum quam acce-
perat referens omnemqꝫ apud eum rei
geſte oꝛdinem pandens. Simulqꝫ ſe ad
pedes eius pꝛoſternens rogat vt illi ſe
deo offerat cuius virtute dijs gentium
gregoꝛius imperabat. Cumqꝫ enixius
⁊ pertinacius inſiſteret cathecuminus
ab eo factus eſt. Et cū ſe vite caſtiſſime
et abſtinentiſſime derelictis omnibus
non ſolum erroꝛibus demonum ſed et
ſeculi actibus mancipaſſet: etiam ba-
ptiſma conſecutus eſt. Et intantum vi
te merito ac fidei virtute pꝛofecit, vt ip
ſe beato gregoꝛio in epiſcopatu ſucceſ
ſoꝛ extiterit. Sed in ingenij ſui nobis
in paruo maxima monimenta dereli-
quit. In eccleſiaſtem namqꝫ metafra-
ſim idem gregoꝛius magnificentiſſime
ſcripſit Et catholice fidei expoſitioneꝫ
bꝛeuiter editam dereliquit: quam pꝛo
edificatione eccleſiarum ſociare his cō
modum duxi. Gregoꝛij martyꝛis et epi
ſcopi neoceſarie fides Unus deus pa-
ter verbi viuentis ſapientie ſubſiſten-
tis: et virtutis ſue et figure. perfectus
Perfecti genitoꝛ, pater filij vnigeniti.
Unus deus ſolus ex ſolo deo: figura et
ymago deitatis. verbum perpetrans
ſapientia comprehendens omnia ⁊ vir
tus qua tota creatura fieri potuit. Filiꝰ
verꝰ veri et inuiſibilis ex inuiſibili ⁊ in-
coꝛruptibilis ex icoꝛruptibili et inimoꝛ
talis ex immoꝛtali ⁊ ſempiternꝰ ex ſem
piterno. Unus ſpiritusſanctus ex deo
ſubſtantiam habens: et qui per filium
apparuit ymago filij perfecti. Perfe-
cta viuentium cauſa: ſanctitas ſancti
ficationis pꝛeſtatrix. Per quem deus
ſuper omnia et in omnibus cognoſci-
tur ⁊ filius per omnes. Trinitas perfe
cta maieſtate et ſempiternitate et re-
gno minime diuiditur neqꝫ abaliena-
tur neqꝫ factum quid aut ſeruiens in tri
nitate neqꝫ ſuperinductum tanqꝫ ante
hac quidem non ſubſiſtens poſtea ve-
ro ſuperingreſſum. Neqꝫ itaqꝫ defuit
vnqꝫ filius patri neqꝫ filio ſpiritusſan-
ctꝰ. ſꝫ incōuertibilis ⁊ imutabilis eadē
trinitas ſꝑ. Sed de gregoꝛio ſatꝫ dctū

eſt nunc ad hyſtoriam redeamus.

¶ Cap̄.xxv. de paulo ſamoſateno here
tico eius intollerabili ſuperbia eius ex
communicatione ab epiſcopatu depoſi
tione et electione.

Interea dyoniſius

apud alexandriā quieuit in pace duo-
decimo anno imperij galieni decē et ſe
ptem annis functus ſacerdotio. Suc-
cedit vero ei maximꝰ. Igitur Galienus
cum ꝑ annos .xv. Romanū gubernaſſet
imperiū. Claudio regni ſucceſſore defū
ctus eſt. Qui duobus ſolis annis in im
perio tranſactis, aureliano rerū apicez
dereliquit. Huius tp̄ibus vltimuz apō
antiochiā ep̄orum conciliū congregat̄.
In quo Paulus arguitur manifeſteq̄
conuincitur hereticus: ⁊ damnatur ab
omnibus que ſub celo ſunt eccleſijs xp̄i
inſiſtente plurimū ⁊ diſceptationibꝰ va
lidiſſimis perurgēte Alchione preſby-
tero antiochene eccleſie viro fideliſſi-
mo ⁊ omnibꝰ virtutibus adornato: cui
accedebat etiam hoc ꝙ erat diſertiſſi-
mus et potens in verbo atq̄ in omī eru
ditione perfectus. Deniq̄ oratoriaz in
eadem ipſa vrbe docuerat. Huic igi-
tur ab omni epiſcoporum concilio per
mittitur diſputatio cum paulo excipiē
tibꝰ notarijs que ita magnifice ab eo ⁊
accurate habita eſt: vt ſcripta ederētur
et nunc quoq̄ in ammiratione ſit om-
nibus. Solus etem̄ potuit diſſimulan-
tem ⁊ occultantem ſe paulum confeſſio
nibus proprijs publicare. Quibus ita
geſtis communi conſilio vniuerſi pari-
ter ſacerdotes ſcribunt epiſtolam ad ꝑ
ſonam dioniſij epiſcopi vrbis Rome et
maximi alexandrie epiſcopi que ꝑ om-
nes mitteretur eccleſias per quam cū-
ctis ⁊ ſuam diligentiam comprobarent
et pauli hereſim confutatam eſſe atq̄
deiectam in vniuerſorum noticiam per
uulgarēt. Simul etiam que cum eo que
ſtiones habite ſint indicant. Sed ⁊ vitā
ipſius intemperatam pariter moreſq̄
deſcribunt. Ex quibus pauca aliqua in
ſerere huic operi noſtro dignum iudi-
cauimꝰ. Dyoniſio ⁊ maximo: ⁊ omnibꝰ
qui per vniuerſum orbem ſunt ſacerdo
tibus et coepiſcopis cum vna preſbyte
ris ⁊ dyaconibus atq̄ omni eccleſie ca
tholice que ſub celo eſt Helenus: et Hy-
meneus. Theophilus theotignus ma
ximus, proculus nicomas helianꝰ pau-
lus bolaſus protegenes lerax euticius
theodorus malcion lucius preſbyteri:
⁊ ceteri omnes qui nobiſcum congrega
ti ſunt ex vicinis vrbibus: et gentibus
epiſcopi et preſbyteri ⁊ diaconi dilectiſ
ſimis fratribus in domino ſalutem. Et
poſt pauca addiderunt mittentes hāc
epiſtolam. Deprecamur omnes vt ſi q̄
forte tali doctrina infecti ſunt curātur
a vobis ſicut et beate memorie vir dio-
nyſius Alexandrinus ⁊ firmilianus ex
Capodocia iaz prius ſcripſerant ad an
tiochie plebem dedignantes imnio po
tius declinantes ad perſonam ipſiꝰ ſcri
bere qui erat auctor erroris. Ipſe autē
beate memorie firmilianus cuz adhuc
ſupereſſet Secūdo affuit ⁊ preſens euz
arguit ac notauit: ſicut omnes nouimꝰ
et teſtamur qui ſimul cum illo venera-
mus. Sed repromittente eo corrigere
errorem credidit, ſperans poſſe fieri vt
abſq̄ religionis noſtre opprobrio ⁊ diſ
ſenſionum nota res veniret in melius.
Et ideo diſſimulauerat cum tamē pau
lus dolo differret: ⁊ hominem quidem
falleret, deum autem negaret, ac fidem
in qua renatus fuerat violaret. Deniq̄
et nūc beatus firmilianus veniebat an
tiochiam: ⁊ cū tarſum vſq̄ perueniſſet ⁊
nos omnes antiochie poſiti aduentuz
illius operiremur: nunciatus eſt nobis
exceſſiſſe de mundo.

B ¶ Poſt aliquanta vero deſcribētes
eiꝰ vitaz moreſq̄ adijciunt ēt hec. Po-
ſtea vero ꝙ a doctrīe regula ac aliena
ſe dogmata ⁊ adulterina conuertit: non
opus eſt enumerare actꝰ eius priores:
quomodo cum prius egēs fuerit: ⁊ pau
perrimus: neq̄ ex parentum ſucceſſiōe
neq̄ vllam queſtus occaſionem habue
rit honeſtaz nunc ad ſummas diuitias
peruenerit: non aliunde niſi ex ſacrile-
gijs. Et ex his que per fraudē diripuit
concutiens fratres vendens patrocinia
et fidem negociorum ſuſceptorum neq̄

accepta mercede cuſtodiens.exiſtimãs
ſecundum quod ſcriptum eſt queſtum
eſſe pietatem. Superbiam vero eius
quis ferre poſſet.cum ſe magis ducena
rium quam epiſcopũ videri vellet. Nã
et incedens per plateam tali quadam
ambitione vtebatur:publice epiſtolas
relegens atq; in auditu omnium ⁊ ocu
lis dictans aſſiſtentibus ſibi in platea
notariis. Directio quoq; pretereuntium
et conſtipatio inſequentium quamplu
rima querebatur:ita vt omnes qui vi=
debant horreſcerent ⁊ deteſtarent per
illius arrogantiam religionem diuinã.
Hec in publico. Intra eccleſiam vero
tribunal ſibi multo altius ꝙ fuerat ex
trui:⁊ thronum in excelſioribus colloca
ri iubet. Secretarium quoq; ſterni ⁊ pa
rari ſicut iudicibus ſeculi ſolet. Verbũ
vero faciens ad plebem iactare ſupra
modum dexteram ac palmam femori
illidere:pede quoq; ſubſaltare ac ferire
ſcabellum cum ſonitu. Ab auditoribus
vero non fauorem neq; plauſum ſpera
re ſolum:ſed theatrali more oraria mo
ueri ſibi expetebat:⁊ voces tanꝙ de ca
ueis dari. Hec non ſolum a viris. Sed
etiam a mulieribus indecenter expete
bantur. Si quis vero auditorum hone
ſtius et verecundius agens a clamore
nimio temperaſſet:velut iniuriã faciẽs
patiebatur iniuriam. Sed et antiquis
et defunctis iam tractatoribus inſulta
bat:⁊ illis derogans ſuas laudes inve
recunde impudenterq; iactabat: recto
rem ſe magis ꝙ eccleſie doctorem lau=
dari cupiebat. Pſalmos vero qui in do
minũ noſtrum ieſum chriſtũ dicebãn=
tur ceſſare fecit:velut Neotericos ⁊ nu
per inuentos. In ſemetipſum vero cõ=
poſitos diebus paſche in medio eccle=
ſie canere mulieres maxime quas ipſe
prius ad canendum pro more inſtitue=
rat faciebat. Ita vt horreſceret ſi quis
audiret. Nam cũ ipſe filium dei nega=
ret deſcendiſſe de celo. Sed a maria ce
piſſe ⁊ initiũ habuiſſe de terra pſalmi
qui in ipſum dicebantur: ⁊ quibꝰ in po
pulo laudabatur angelũ eum dicebãt
deſcendiſſe de celis. Et hec ipſe aſſiſtẽs
⁊ audiens non ſolum dici non prohibe-
bat:ſed elato ſupercilio delectabat au=
dire. De mulieribus vero que cum ipſo
ſimul manebant quas ſyneiſactas an=
thiocheni appellant quid opus eſt dici?
Ex quarum ſocietate ⁊ conturbernio vt
ſibi nulla queſtio moueretur etiam pſ=
byteris ⁊ dyaconis ſuis bina dũtaxat
qui ei morem gerebant habitandi mu=
lieres ſecum ſimilem licentiam dedit.
Sed ⁊ congregandi diuitias tribuit fa
cultatem.quo ipſi in ſimilibus obnoxii
magiſtro nequaꝙ crimen impingerẽt.
Nos autem idcirco hec ſcribimus fra=
tres chariſſimi: quia nouimus ꝙ ſacro
ſanctũ debeat eſſe epiſcopale ſacerdo
tium quod et clero ⁊ plebi eſſe debeat
exemplo. Neq; enim ignoramus quoſ=
dam dum incautius ſibi ad cohabitan
dum iungunt mulierculas cecidiſſe.
Quod etiam ſi non fiat certe in ſuſpitio
nem venire de talibus ſacerdoti gra=
uiſſimum eſt. Quomodo autem vetare
poterit eos qui infirmiores ſunt a mu=
lierum conſorcio: quibus ex his que ge
rit auctoritatem prebet. Tantus vero
ac tam immitis ſuis fuit in potentatu⁊
ita ſpecie quadam tyrannidis clarꝰ eſt.
vt ne arguendum quidem quiſquã vel
accuſandum auderet accedere. Sed et
que diximus condemnari poſſent etiã
in eo qui fidem catholicam ſeruat:⁊ in
eccleſiaſtica dogmatis veritate perdu=
rat. Hic vero qui abiurato fidei miſte=
rio ad pollutiſſimam ſe arcem ⁊ hereſiũ
contulit (neceſſarium enim fuit etiam
partem erroris ipſius deſignari) quo=
modo habendus vel quomodo execrã=
dus eſt!

C ¶ Et poſt multa in fine epiſtole ad=
dunt etiam hec. Igitur neceſſarium vi=
ſum eſt hunc reſiſtentem deo: neq; ac=
quieſcentem vere fidei abiicere abiura
ri. Alium vero pro ipſo eccleſie catholi
ce conſtitui epiſcopum per dei gratiã
prouiſum filium beate memorie deme
triani:qui huic ipſi eccleſie inculpabili
ter prefuit. Domnum nomine virũ om
nibus bonis ornatum. Indicauimꝰ au=
tem vobis de eo vt ſciatis ad ipſũ vos
ſcribere debere:⁊ ab ipſo communionis
ſcriptam ſuſcipere. Hic autem qui indi

gn⁹ habit⁹ eſt eſſe i eccl'ia catholica: anathema ſcribatur: et illi⁹ hereſeos ſectatores excommunicentur. Domno igitur in epiſcopatum ſubrogato. Paulus a ſacerdotio abſciſus et communione cum de domo eccleſie nollet exire interpellat⁹ imperator aurelian⁹ religioſe ſatis de hoc ſancteqꝫ decernit his precipiēs eccleſie domum tradi quib⁹ italie ſacerdotes et romanus epiſcopus ſcriberent. Et iteruꝫ predictus paulus ad cetera mala etiaꝫ hoc decoris acquiſiuit: vt manu publica de eccleſia pelleretur. Et tunc quideꝫ talis erga nos exiſtebat aurelianus. Proceſſu vero temporis immutare propoſiti ſui bonum cepit ⁊ malis cōſilijs deprauatus perſecutionem erga dei eccleſias meditari eo vſqꝫ vt dicatur ꝙ dictatꝫ iam litteris ⁊ ſcriptis cuꝫ ſuper eſſet ſola ſubſcriptio diuina dextera interueniens ſubſcriptionem nefande dextere deturbauerit: morte etenim ſubita condemnatur: qui de piorum morte cenſebat: vt oſtenderet deus quia non cum voluerit tyrann⁹ cruciamur: ſed cum probauerit ipſe corripimur. Igitur ſex annis aurelianus cum gubernaſſꝫ principatum. Probus poſt hūc ſuſcepit. Cui tantundem temporis expleſſet imperium. Charus vna cum filijs carino et numeriano ſuccedit. A quibus tribus annis nec pleni⁹ Romano regno adminiſtrato. Diocletianus ſuſcepit principatum. Ils vero maximas in noſtros perſecutiones et eccleſiarū ſubuerſiones molitus eſt.

Huic quaſi ſitem habet in hyſtoria trip. libro. vij. c. xxxvj. & in fine.

¶ Capm. xxvj. de mane a quo manicheorum hereſis oritur.

Sed paulo anteqꝫ hic imperiuꝫ ſumeret in vrbe Roma defuncto dionyſio: poſt nouem annos ſacerdotij felix ſuſcepit ſedem. ¶ Quo tempore manes quidam ſecundum nomen ſuuꝫ inſaniēs ⁊ inſtinctu demonis agitatus inuiſam et execrabilem omnibus hereſiꝫ docet. Hic autem manes gente perſes vita ⁊ moribus barbarus fuit: taꝫ acer ingenio vt inſanire vel demone adimpleri videretur. Denīqꝫ vt rei exit⁹ docet christi ſe nunc gerere formam conabatur oſtendere nunc ipſum ſe eſſe paraclytum predicabat elatus inſania ad ſimilitudinem chriſti duodecim diſcipulos eligens ad predicandum mittebat dogmata ſtulta ⁊ impia a diuerſis hereticis qui iam prius extincti fuerāt mutuata diſſeminans et noſtro orbi Perſica venena propinans. Ex hoc ergo Manicheorum hereſis vſqꝫ in hodiernum diffunditur: eo tempore exorta quo Felix in vrbe roma eccleſie preerat. Qui per quinqꝫ annos adminiſtrato ſacerdotio euticiano ſedem reliquit. His decem menſibus ſolis tranſactis gaio epiſcopatuꝫ tradidit. Qui noſtris iam temporibus quindecim annis ſacerdotio perfunctus Marcellinum ſucceſſorem reliquit. Quem iam perſecutionis tempus inuenit.

¶ Capitulum vigeſimumſeptimum. de anatholeo viro eruditiſſimo eiuſqꝫ ſubtili induſtria qua Alexandriam ciuitatem fame pariter abſoluit et bello: et quid ipſe de paſcha ſenſerit.

EA tempeſtate apō anthiochiam ſacerdotiuꝫ poſt denuꝫ ſuſceperat Timeus. Poſt timeū vero Cirillus. Cirillo auteꝫ ſucceſſit Dorotheus: qui ad noſtram: vſqꝫ memoriam perdurauerit: vir eruditiſſimus et in ſcripturis diuinis ſatis intentus: quippe multa diligētia: etiam hebream linguā didicerat. Greca autem eruditione liberali a puero fuerat inſtitutus. Is cum

thus a natiuitate fuit. Ex quo etiã im-
perator in admiratione euz numerat:
et honorem ei contulerat purpure pre
poſituram. Huius etiam nos cum in
eccleſia ſcripturas exponeret: audito-
res in pueritia fuimus. Poſt hunc autẽ
tyrannus apud antiochiam ſacerdotiũ
ſuſcepit. Sub quo eccleſiarum perſecu
tio increuit apud Laoditium poſt So
cratem. Euſebius: Alexandrinus gene
re epiſcopus fuit. Qui in cauſa Pauli
Samoſateni ad partes ſyrie cum veniſ
ſet qđ eſſet in ſcripturis diuinis erudi-
tus a fratribus ſtudioſis velut theſau-
rus quidam repertus: vltra nuſq̃ abi-
re pmiſſus eſt: ſicut Dionyſi⁹ in epiſto-
lis ſuis ſcribit. Huic quoq̃ anatholius
ſucceſſor: vt aiunt bonus boni extitit.
Qui et ipſe genere Alexandrinus erat
eruditione vero liberalium litterarum
⁊ philoſophicis a puero apprime eru
ditus. Ita vt apud Alexandriam dia-
lecticam docere ab omnibus eruditis
viris ⁊ philoſophicis cogeretur. Hunc
etiam belli tempore quod inter ciues
exortum eſt apud Alexandriam ſerunt
multa bona ciuibus in conſilijs proui-
ſionibus preſtitiſſe. Ex quibus vnum
tantum modo factum breuitatis cauſa
memorabo. Frumentum aiunt cum de
eſſet obſeſſis: et fames grauius q̃ ho-
ſtis vrgeret: tertia pars cum due ſe in-
uicem impugnarent erat populi ſepa
rata: que quaſi fidem romanis ſerua-
bat. In qua parte tunc etiam ſupradi-
ctus Anatholius erat abſq̃ impugna-
tione. Hic ad magiſtrum milicie refert,
eumq̃ de famis neceſſitate que obſeſ-
ſis acciderat edocet ⁊ impetratam gra
tiam ciuibus defert: eamq̃ hoc modo
diſtribuit. Primum quidez vtraſq̃ par
tes inter ſe diſſidentes alloquitur: ac
romanis redire in gratiam ſuadet.
Sed cum reluctantes videret: hoc ſal-
tem inquit credo vos libenter accipere
vt omnem noſtrorum manum imbellẽ
qui belli quidem nobis nequaq̃: ſibi
tamen neceſſario particeps eſt: exire
portas ſinatis. Conſilium ab vtraq̃
parte gratanter acceptum eſt. Decer-
nunt imbellem manum egredi caſtris
debere. Data occaſione omnes pene
quos media conſumebat pariter cum
imbellibus erumpunt. Precipue no-
ſtris quibus bellum gerere contra pro-
poſituz erat. quos omnes Anatholius
ſuſcipiens parentis ſimul ac medici fo
uebat affectu: et ita multitudini per ci-
bum ſalutem propere contulit. Reli-
quis vero qui pauci remanſerant for-
midinem belli et deſiderium pacis in-
cuſſit: ita miſericordi prudentiq̃ conſi-
lio vrbem maximam fame pariter ab-
ſoluit et bello.
B ¶ Hunc ergo ſecundum de Ale-
xandria: de munere Laodicenorum ci-
uitas accepit epiſcopum: poſt tranſ-
actum quod ſupra memorauimus bel-
lum. Multa quoq̃ opuſcula ſupradicti
anatholij magnifice compoſita ad nos
vſq̃ venerunt.
¶ Ex quibus mihi dignum videtur de
paſcha quid ſenſerit: ipſius verbis pro
ferre. Eſt ergo inquit in primo anno ini
tium primi menſis quod eſt decim[illegible] ⁊
octo annorum circuli principium. Se-
cundum egyptios quidem menſis Fa
menoth viceſima ſexta die ſecundum
Macedones diſtri menſis viceſima ſe-
cunda: ſecundum vero Romanos vnde
cimo kalendas aprilis in qua die inue
nitur ſol non ſolum conſcendiſſe primã
partem. verumetiam quartam iam in
ea die habere: id eſt in prima ex duode
cim partibus. Hec autez particula pri
mã ex duodeciz vernale eſt equinoctiũ.
Et ipſa eſt initium menſium: ⁊ caput
circuli: ⁊ abſolutio curſus ſtellaruz que
planete id eſt vage dicuntur: ac finis
duodecime particule et totius circuli
terminus. Et ideo non parum de[illegible]liu-
quere: dicimus eos qui ante initium
hoc noui anni: paſcha putant eſſe cele-
brandum. Sed nec a nobis primus ex-
ordium ſumit hec ratio. Antiquis iu-
deis fuiſſe comprobata demonſtratur
et ante aduentum chriſti obſeruata ſi-
cut euidenter edocet Philo. et Ioſe-
phus. ¶ Sed et horum antiquiores
Agathobolus ⁊ ab eo eruditus Ariſto
bol⁹ ex Paneada: qui vnus ex illis. ſe
ptuageſimus ſeniorib⁹ fuit: q̃ miſſi fue-

rant a pontificibus ad ptolomeum re=
gem hebꝛeoꝛum libꝛos interpꝛetari in
grecum ſermonem:Qui ⁊ multa ex tra
ditionibus moyſi:ꝓponenti regi peſſic=
tantiqꝫ reſponderant. Ipſi ergo cum
queſtiones exoꝛdiri exponerēt dixerūt
paſcha non pꝛius eſſe immolandum ꝙ̄
equinoctium vernale tranſiret Ariſto=
bolus vero etiam hec addit:in die pa=
ſche non ſolum obſeruandū eſſe:vt ſol
e quinoctium vernale tranſcendat:ve=
rum ⁊ luna.Cum eniʒ duo ſint equino
ctia inquit veris et autunni equis ſpa=
cijs direpta et quartadecima die men
ſis pꝛimi fit ſtatuta ſolēnitas poſt ve=
ſperam quando luna ſoli oppoſita e re
gione depꝛehenditur ſicut etiam ocu=
lis pꝛobari licet.Inuenitur vtiqꝫ verna
lis equinocij partem ſol obtinens:luna
vero econtrario autūnalis.Legi ⁊ i eo
rum libꝛis alia multa de his validiſſi=
mis aſſertionibus expoſita:que euidē=
ter oſtendant paſche ſolēnitateʒ omni
genere poſt equinoctium celebꝛandaʒ.
Multa ⁊ alia pꝛeterea non ſolum reli=
gioſis viris:ſed et philoſophis ammi=
randa ſcripta anatholius dereliquit:ꝗ
bus ſalutaris eius eruditio ſcire volen
tibus innoteſcat.Huic pꝛimus theote=
gnus ſacerdotium Ceſaree tenens in
epiſcopatum manus impoſuit et vi=
uens ipſe ſibi eum ſucceſſoꝛem ſue ca=
thedre ſtatuit.Unde et aliquanto tem
poꝛe pariter cum ipſo Theotegno ce=
ſarienſi eccleſie pꝛefuit.

¶Capitulum.xxviij.de nobilibus
in eccleſia viris quoꝛum aliquanti
vſqꝫ ad ſcriptoꝛis memoꝛiam per=
durarunt.

SEd cuʒ ad
uerſum paulum Sa
moſatenum Anthio
chiam conueniretur
ad concilium:pꝛeter=
gredientem anatho
lium defuncto euſe=
bio Laodicenſis eccleſia vi ſibi vindi=
cauit epiſcopum.Poſt quem vltimus
vſqꝫ ad perſecutionis tēpus apud laoʒ
diciam Stephanus eccleſiaʒ guberna
uit.Et ipſe eruditiōe et eloquētia pꝛio
ribus non inferioꝛ:ſed fidei virtute:lon
ge diſſimilis:ſicut perſecutionis ignis
pꝛobauit.Nihil eniʒ philoſophie in ne
ceſſitate tentationis oſtendit:ſed non
continuo in illius infirmitate:dei pau=
pertas oſtenditur.Poſt huius namqꝫ
caſum ꝓuidit deꝰ eccleſie illi epm̄ theo
dotum nomine.virum non ſolum ver=
bis:ſed rebus ⁊ virtutibus oꝛnatū.Hic
arte quidem medicus fuit:ſed ad ani=
marum a domino tranſlatus eſt medi
cinam.Uere incomparabilis qui ſuper
omnes pene homines:fide miſericoꝛ=
dia ſtudio vigilantia atqꝫ omnibꝰ opti
mis inſtitutionibꝰ claruit:in ſcripturis
quoqꝫ diuinis laboꝛem quamplurimū
geſſit. Interea apud ceſaream Paleſti
ne Theotigno cū epiſcopatū ſolertiſſi
me pegiſſet Agapius ſuccedit.Qui et
ipſe multo laboꝛe multaqꝫ diligētia in
gubernatione ppl̄i adhibita et p̄cipue
erga indigentes paterna pꝛouidentia
ferebatur.A quo ⁊ vir per omnia pꝛu=
dentiſſimus vita eruditione moꝛibus
adoꝛnatus Pamphilus eccleſie ipſius
pꝛeſbyter ſubꝛogatur.Sed iſte pāphi
lus quis ve ſit et quantus ⁊ vnde oꝛiū
dus qm̄ nō erat dignum bꝛeuiter tranſ
currere:omnē eius vitam inſtitutionē
qꝫ a puero:⁊ quanta in ꝑſecutionibus ꝑ
diuerſas confeſſiones pertulerit:quoſ
qꝫ agones deſudauerit:⁊ qualiter ſup
omnia coꝛonā martyrij adeptus ſit:ꝓ=
pꝛio id opuſculo cōpꝛehendimus. De
hoc ergo ꝙ̄ mirabilis fuerit:illa lectio
doceat.Sed et alios quam plurimos
per illud tempus admirabiles:in p̄ſby
teris viros noſtri iam memoꝛia tenet
Ut apud alexādriam Hieriū Meletiū
vero apud Pontuʒ:qui ep̄s poſtmodū
factus eſt.Sed hiericus quidem acer
ingenio in diuinis ſcripturis nobiliter
eruditus:vita puriſſimꝰ:atqꝫ ad xp̄ia=
nam philoſophiaʒ nudus.Et penitus
expeditus doctoꝛ eccleſie incompara=
bilis priuatim ⁊ publice mirabiliter di
ſputans.Meletus vero tante fuit ſua=
uitatis in moꝛibus ⁊ tante dulcedinis:

vt Mel

vt Mel [redacted] a ſodalibus vocaretur.
In omni eruditione perfectus in Re-
thoricis talis erat:vt alijs ſtudijs nun
ꝙ̄ vacaſſe putaretur in cūctis vero phi
loſophie generibus:que in quinqꝫ di-
uidunt diſciplinas:ita erat per ſingu-
las conſummatus vt cum in vnaquaqꝫ
quis experiri voluiſſet:in hac eum ſo
la a puero habuiſſe.exercitium iudica-
ret. Cūqꝫ eſſet eruditionum prerogati
ua magnificus:virtus tamen animi et
vite ſinceritas longe in eo magnificen
tior habebatur. Quem nobis perſecu-
tionis tempore:in fuga ꝓpoſituꝫ apud
paleſtinā:diligentius ⁊ plenus agno-
ſcere licuit. Igitꝰ Hieroſolymis poſt hy
meneuꝫ de quo pauloante memorauimꝰ
zapdas ſacerdotiū ſuſcepit Quod par
uo tēpore amminiſtratū hermoni poſt
ſe tradidit. Hic vſqꝫ ad noſtri temporis
perſecutionem:apl̄icā inibi quaꝫ ſuſce
perat cathedrā conſeruauit apud ale-
xandriam vero maximo qui ſucceſſerat
Dionyſio:cum decem et octo annis ſa-
cerdotiuꝫ tranſegiſſet Theonas ſucce
dit cuius tempore Achillas eiuſdeꝫ ec
cleſie presbyter:eccleſiaſtice ſchole ma
giſterium tenuit erudi tione fide cōuer
ſatione ⁊ moribus inſignis. Theonas
vero cum decem et nouem annis ſacer
dotiuꝫ inculpabiliter miniſtraſſet:ſedē
tradidit Petro viro inter ꝑcipuos egre
gio Hic duodecim annos in epiſcopa-
tu illius vrbis exegit. Quorum tres an
te perſecutionem reliquos vero nouē:
diuerſis in tentationum generibus du
xit. Cūqꝫ ſemper in omni agone perſe-
cutionum poſitus:artioribꝰ ſe vinculis
continentie diſtringeret:⁊ ad vtilitateꝫ
atqꝫ inſtructionem eccleſie in verbo dei
nobiliter inſiſteret:ſatiſqꝫ vigilanter er
ga omnem ſacerdotij curaꝫ diebus ſu-
daret ac noctibus:nono perſecutionis
anno epiſcopatus vero ſui duodecimo
martyrij coronam capitis obtruncatio
ne promeruit. Huiuſqꝫ ſucceſſiones
epiſcoporum geſtaqꝫ diuerſa a domini
et ſaluatoris noſtri natiuitate vſqꝫ ad
tempus perſecutionis in qua eccleſie
quoqꝫ deſtructe ſunt:hyſtorie manda-
uimus. De reliquo vero agones mar-
tyrum quos ipſi per noſmetipſos vidi
mus deſcribentes:poſteris ad memo-
riam relinquamus.

Explicit liber ſeptimus.

Incipit liber octauus.

Apoſtolo-
rū ſucceſſionibꝰ intra
vij. libros a nobis cō
cluſis in hoc octauo
volumine dignū cre-
didi etiā ea ꝙ̄ noſtris
tꝑibꝰ geſta ſūt poſte
riorū memorie derelinquere:⁊ hinc iaꝫ
nobis ſermo ſumat exordium.

Cap. j. ꝙ iuſto dei iudicio dira ī xp̄ia
nos ꝑſecutio ſub diocletiano orta eſt.

Et enim ante
noſtri tꝑis ꝑſecutionem quꝫ
mirabilr̄ ꝙ̄qꝫ magnifice ꝑ
vniuerſum mūdum ſermo
xp̄i ⁊ pietatis doctrina ꝓ-
fecerit:⁊ inquantum ſublimitatis aſcē-
derit:enarrare vires noſtras ſuperat.
Naſci tamen et ex hoc poſſibile eſt ꝙ
aliquanti ex principibus romanis:⁊ fa
cultatem reddēdi ꝓuincias:iuriſqꝫ di-
cendi noſtris prebebāt. Et coniugibus
ac miniſtrꝫ atqꝫ vniuerſe domui ſue nō
ſolū credere in dominū nr̄ꝫ ieſum chri
ſtū:verum ⁊ cum omni fiducia ac liber-
tate in fide agere ſinebāt:ita vt illos ſi
bi fideles ac familiares ducerent de q̄
bus certi erant ꝙ ꝓ fide xp̄i nihil perfi
dum ſaperēt. Sicut fuit opinatiſſimꝰ il
le dorotheus in cubiculo regū:qui pro
pter fidem domini fideliſſimus in om-
nibus habebatur. Unde ⁊ cunctis ꝑfer
ri ⁊ honore meruit:⁊ amore. Cuꝫ quo ⁊
Gorgonius ceteriqꝫ cum ipſis in dn̄o fi
deles:vel qui intra palatiū in ſummis
honoribꝰ erāt vel qui ad ꝓuincias gu
bernandas preferri ceteris fidei contē
platione merebantur. Jam vero multi
tudines coeuntium intra eccleſias po-
pulorū:⁊ precipue in diebꝰ feſtis innu-
merabiles cateruas ꝑ loca ſingula con
fluentes:quis digne poterit explicare:

cum ne ipſa quidē antiqua receptacula
ſufficerēt:ſꝫ quotidie orationū domus
dilatarent̄:ita vt amplitudo earum cō
cludere inſtar vrbium videret̄. Sic per
tempus plurimum eccleſiarum ſtatus
incrementis ꝓſperioribus augebat̄:et
gloria earum terris excedens ⁊ cuncta
ſupeminens feſtinare videbat̄ ad celū.
Nulla eñ occurrebat inuidia:nullus
liuor neq̄ſſimi demonis obuiabat:quo
niamquidē celeſtis dextere fulciebat̄
auxilio ppl's etiā tū bñ de deo ꝓpetatꝫ
cultu ⁊ iuſticie obſuatione ꝓmeritis.

B ¶ Verū vbi ex multa libertate mul
taqꝫ indulgētia viciati ſunt mores ⁊ di
ſciplina corrupta eſt:duꝫ alter alteri in
uidemus:⁊ alter alteri derogamus:dū
qꝫ nos inuicem mordemus ⁊ incuſam⁹
⁊ aduerſum noſmetipſos inteſtina pre
lia commouemus:dū verborūꝫ iaculis
proximorum corda terebramus: dum
ꝑnceps cū ꝑncipibus populi cū ppl'is:
ſeditiones certamina cōcitamus:dū ſi=
mulatio in vultu dolus ī corde fallacia
profert̄ in verbis:⁊ maloꝝ per ſingla cu
mulus intumeſcit:diuina prouidentia
iacturam diſcipline populo ſuo illataꝫ
ex plurima pace ⁊ nimia ſui lenitate ꝑ=
ſpiciens:aggreditur ꝑmo ſenſim refre
nare lapſantes:⁊ integro adhuc eccle=
ſie ſtatu congregationibuſqꝫ manenti=
bus indulget interim eos qui erant in
militia tantū gētilium perſecutiōe pul
ſari. Sed cum nullus ex hoc clementie
eius intellect⁹ populus redderet̄:quin
potius velut ignorātes deum:abſqꝫ di
uina prouidentia res agi ducerent:⁊ ꝑ
hoc eo magis ꝑſiſterent in malis ſuis
atqꝫ ipſi q̄ duces populi videbantur et
principes:diuini mandati immemores
effecti:aduerſum ſeinuicē cōtentionib⁹
zelo:liuore:ſupbia:inimicitijs atqꝫ odijſ
inflammarentur:ita vt tyrannidem po
tiuſqꝫ ſacerdotium tenere ſe crederent
xp̄iane humilitatis ⁊ ſinceritatis obli=
ti:ſacra miſteria prophanis mentibus
celebrārent. Tunc demum ſm̄ vocem
hieremie prophete obſcurauit dñs in
ira filie ſyon:⁊ deiecit de celo gloriā iſrl'
(nec rememoratus eſt ſcabellū pedum
ſuoꝝ in die ire ſue) Et ſicut iterū dicit:
Submerſit dñs oēꝫ decorē iſrael:⁊ oēs
macerias eius deſtruxit. Et rurſum ſi=
cut dicit in pſalmis. Deſtruxit teſtamē=
tū ſerui ſui:polluit ī terra ſanctificatio
nē ei⁹ ꝑ eccl'iaꝝ ſcꝫ ſubuerſionē. Et de=
ſtruxit oēs macerias eius:poſuit munī
tiones ei⁹ timorē: diripuerūt populuꝫ
eius oēs q̄ tranſierunt ꝑ viam. pro qui
bus cunctis opprobriū facti ſumus vi=
cinis noſtris. Exaltauit [illegible] dexteram
inimicoꝝ noſtroꝝ ⁊ auertit adiutoriū
gladij ſui ⁊ non adiuuit nos in bello:ſꝫ
⁊ deſtruxit eū ab emūdatione:⁊ thronū
ei⁹ eliſit in terra. Paucos fecit dies no
ſtros:⁊ ſuper ola effudit ſuꝑ nos ↄfuſio
nē. Sūma namqꝫ malorūꝫ nobis affuit
oīm:tunc cuꝫ domus orationis ⁊ eccl'ie
dei viui ad ſolum deducte ſunt atqꝫ ab
ipſis ſubuerſe ſunt fundamētis. Diui=
ne ꝟo ſcripture in medio plateaꝝ igni
cremate ſunt. Pro nephas:ipſi hec no=
ſtris vidim⁹ oculis. Sacerdotes dñi ⁊
paſtores eccl'iarū publice denudatos:
inuerecūde:⁊ īhoneſte huc atqꝫ illuc ab
impijs trahi:ita vt cōpleret̄ ille ſmo
ꝓpheticus q̄ ait. Effuſa eſt ↄtumelia ſu
per ꝑncipes ⁊ ſeduxit eos in inuio ⁊ nō
in via. Sed nō eſt noſtrum deſcribere:
quāta in ſacerdotes dei iniuriaꝝ gene=
ra collata ſunt. Sicut ne illud quidē no
ſtrū duxim⁹ exponere ſingulatim quan
ta prius inter noſtros rabies diſſentio
nis exarſerit. Hoc ſolū hyſtorie tradere
licuit qꝫ iuſto dei iudicio ex neceſſaria
correptione:diuinā ſenſimus manum.
Neqꝫ eñ refert in mediū ꝓferre:ꝗ qui
bus vel turbo perſecutionis inuect⁹ eſt
vel quos q̄ſtoſqꝫ infidelitatis procella
ſubmerſerit. Sed illa ſola ↄmemorabo
q̄ vel nos ipſos dicētes:vel alios edifi
cent audiētes. Propter qd̄ hic iaꝫ diui
nos agones beatiſſimoꝝ martyrū bre=
uiter in q̄tum poſſum⁹ explicabimus.

¶ Capit. ij. de diriſſimis diocletiani in rem chriſtianam edictis.

NOnus decimus age
bat̄ ann⁹ im=
perij Diocletiani: menſis
martius ⁊ dies ſolēnis pa=
ſche iminebat:cū edicta ꝑn
cipis ꝑ oēm terrā ꝓponebant̄:vt cūctē

q̄ vſq̄ ſunt eccl'ie ad ſolū vſqꝫ deſtrue-
rent. Scripture ſacre igni exurerent. Si
q̄s inter nr̄os alicuius honoris p̄roga-
tiua muniret ſublata hac maneret in-
famis. Si q̄s ſeruoꝝ ꝑmanſiſſet xp̄ia-
nus libertatem cōſequi nō poſſet. Hec
omnia his que primo aduerſuȝ nos la
ta ſunt continebantur edictis.

Capitulum. iij. de perſecutione dio-
cletiani in generali.

NOn multo poſt vero
t'pis addunt̄ ⁊ alia iubetur
vt oēs qui ꝑ loca ſingula
eccleſijs p̄ſunt primo q̄dē
conijciant̄ in vincula. tuȝ deinde oībus
ſupplicijs ſimulachris imolare cogant̄
Hinc ꝟo ingēs ſpectaculuȝ ſacerdotes
dei effecti ſunt huic mūdo ⁊ angelis et
hoīb⁹ cū ꝑſecutoꝝ crudelitate ad ſup-
plicia raperēt: ⁊ agones mirādos oīb⁹
deſudaret. Illos aūt q̄ ⁊ multo plures
fuerūt q̄s metus opp̄ilit ⁊ an̄ ꝯgreſſio-
nē ſolus terror ꝯcluſit p̄terire meli⁹ puto.
Ceteri ꝟo quoꝝ mēs p̄rōptior ⁊ fides
validior fuit tormēta patiebāt: flagris
alij diſcerpebantur: alij vngulis fodie-
bant̄: alij ignitis laminis vrebant̄. Ex q̄
bus nōnulli q̄dē fatigāti cedebant: alij
vſqꝫ ad finē patientiā ꝯſeruabāt. Ex ip
ſis aūt ꝑſecutorib⁹ q̄dā tāꝫ miſeratio
ne vſi adhibebant nonnullos noſtroꝝ
ad inceſta ſacrificaſſent conclamabant
cū nō ſacrificaſſent. De alijs vero cū ne
appropriaſſent q̄dē idignis hoſtijs ac-
clamabāt ipi ꝙ iam imolaſſent ⁊ abſce
debāt in eo tantū culpabiles ꝙ crimē ſi
bi obiectū cū ſilētio paterent̄. Alij ſemi
uiui ſublati tanꝫ mortui ꝓijciebātur.
Alij pedib⁹ tracti inter eos q̄ ſacrificaſ
ſent deputabant̄. Alij ſane clamabant
ingenti voce: ⁊ teſtabant̄ ſe non ſacrifi-
caſſe: ſed eſſe xp̄ianos tali ſe gaudētes
ꝯfeſſione decorari. Nōnulli etiā maio-
re fiducia neqꝫ imolaſſe ſe neqꝫ vnꝫ im
molaturos eſſe teſtabant̄. Quib⁹ tn̄ ab
aſſiſtētib⁹ militib⁹ ora ꝯtinuo atqꝫ ocu
li ꝯtundebant̄ vt tacerēt violēterqꝫ ex-
pellebant̄ tanꝫ acq̄euiſſent. Tm̄ erat
impijs ſtudijs vt ꝓpoſitū ſuū viderent̄
impleſſe. Sed nō aduerſuȝ btōs marty-
res impune hoc facere licebat quorum
patientie ⁊ magnanimitatis virtutē q̄
uis nullus digne ꝓferat ſermo tamen
pro mediocritate virium noſtrarū que
poſſumus enarrabimus.

Cap. iiij. de eodem.

IGitur p̄rio oīm
qm̄ ſicut diximus ignis hui⁹ ex-
ordiū inter ſolos militares parua ſcin
tilla ꝯflauerat cū delegerent ſi q̄ eſſent
inter milites xp̄iani: vt aut imolandū ſi
bi ſcirēt aut militiā pariter vitāqꝫ ponē
dā plurimi ex ipis militiam ꝓ fide xp̄i
pauci etiā alas poſuere. Cum ꝟo inde
flāma ſumēs initiū tota per populos ⁊
ſacerdotes exaggreſſet incēdia poſſibi
le nō eſt numero cōprehēdi quanti quo
tidie pene per ſingulas quaſqꝫ vrbes ⁊
ꝓuincias martyres efficiebantur.

Cap. v. de ꝑſecutiōe diocletiani apd̄
nicomediā ⁊ nobili vnius xp̄iani facto.

ET enim apud ni
comediā vir q̄dā de nobilibus honore
⁊ dignitate ſeculi illuſtriſſimus ſimul
vt vidit aduerſum cultores dei in foro
crudelia edicta pendere calore fidei ni
mio ignitus publice pp̄lo inſpectante
iniecta manu librū iniq̄ legis detrahit
ac minutatiȝ diſcerpit. Auguſto i eadē
vrbe ſimul cū ceſare ꝯſtituto. Ad q̄s cū
relatū eſſet religioſi ⁊ illuſtris viri factū
ꝯtinuo oī in eū crudelitatis gn̄e deſeuiē
tes ne in hoc q̄dē ſolū efficere querunt
vt eum meſtum aliq̄s videret in penis
ſed leto atqꝫ hylari vultu cū iam viſce-
ra in ſupplicijs defeciſſent ſpūs tn̄ leta
batur in vultu ex quo tortores ſui gra-
uius cruciabant̄ q̄ oīa ſuppliciorum ge
nera conſumebant in eum quē ne triſtē
quidē ex his reddere poterant.

Cap. vj. de petri dorothei: ⁊ gorgonij
martyrijs ⁊ agonibus.

POſt hunc ad
vnū ex dorothei ſodalibus
q̄ i cubiculo regis erāt q̄p-
ſp i affectu habiti fuerāt li
beroꝝ intētionis transfert inſania.

Ceterū cū de immēſis ſupra me-

morati martyris ſupplicijs liberiꝰ cauſa
retur educi ipſe iubetur in mediū atqꝫ
immolare cōpellit abnuens imperatur
appendi ꝛ flagris toto corpe laniari: vi-
delicet: vt doloris neceſſitate faceret qđ
ꝑcrbat inuitꝰ. At ille cū maneret imobi
lis viſceribus iā pene nudatis iubetur
aceto ꝛ ſale pfundi. Cūqꝫ etiā hoc tormē
ti genus cōſtāter ac fortiter tolleraſſet
craticula prunis ſubſtracta ꝑponi iube-
tur in medio ibiqꝫ qđ reliquū fuerat in
verberibꝰ aſſumpti corpis ſupponi ꝛ nō
ad ſubitū ſed ſenſim paulatimqꝫ ſuccen
di quo ſcꝫ pena ꝓtelaret in longū. Cūqꝫ
miniſtri ſcelerꝫ in hūc modū corpus mō
inde v̄ſantes ꝑ mēbra ſingula penas in
ciperēt ꝛ ſupplicia renouarēt ſperātes
ſe ab eo elicere poſſe cōſenſum ille firmꝰ
in fide ꝛ ouās in ſpe cōſumptis iā ꝛ igni
reſolutis carnibꝰ ſuis vltimū ſpm̄ in fi-
de letus exalſat. Tali petrꝰ (hoc em̄ ei
nomē eſt) martyrio decoratus vere pe-
tri extitit ꝛ fidei heres ꝛ nois. ¶ Huius
inſtitutor in diſciplina ꝛ magiſter in of-
ficijs q̄ intra palatiū exhibebanꝫ doro-
theus erat cubiculi regis prepoſitꝰ ha-
bens ſecū officio fide ꝛ magnanimitate
patrē gorgoniū. Quorꝫ inſtitutionibus
optimis oēs pene cubiculi miniſtri in
fide dei vigilāter ꝛ libere perſiſtebant.
Dorotheus igit ꝛ gorgonius cū petrū
tā crudelibꝰ viderent atqꝫ īmanibꝰ ſup
plicijs cruciari conſtanter et libere cur
(aiunt) Imꝑator punis in petro mentis
ſniam q̄ in nobis oibus viget? Ut qđ in
illo crimē ducit qđ a nobis oibus cōfite
tur? Hec nobis fides hic cultus ꝛ vnani
mis eadēqꝫ ſnia. Quos ille cū in medio
nihilominꝰ venire iuſſiſſet ſitibus pene
vt priores ſupplicijs affectos ad vltimū
laqueo appēſos necari iuſſit. Tūc ꝛ an-
thimus ipſius vrbis eps i dñi noſtri ie-
ſu xp̄i cōfeſſione pdurās martyrij gliaꝫ
capitis ol truncatiōe ſuſcepit. Hunc aūt
tanqꝫ vere bonū paſtorem viā martyrij
preeuntē vniuerſa pene gregis ſui mul
titudo ꝓſequitur. Accidit nāqꝫ apud ni
comediā i ipſis diebꝰ partē aliquā pala
tij incendio cōflagrari. Hoc iperator a
nris factū falſa ſuſpitione ꝑſumpſit. Ex
quo mox ineſtimabili furore ſuccenſus
iubet oēs nr̄os aceruatī collectos alios
quidē gladio obtrūcari alios ignibꝰ cō
flagrari. Sꝫ in illis per diuinā gratiam
maior fidgignis ardebat. Deniqꝫ cū aſſi
ſtentes miniſtri interrogarēt ſingulos ſi
qui forte ſacrificaturi vellent dimitti tā
viri qꝫ mulieres ne interrogari quidē ſe
patiebanꝫ: ſꝫ vltro vel flāmis irruere:
vel cedentibꝰ gladijs certatim obiecta-
re ceruices. Cūqꝫ iā illis ipſis ſpectato-
ribꝰ nimietas crudelitatis horreſceret
miniſtri ſcelerū partē ppli nauiculis in-
iectā in mediū pelagi abducūt. Ibiqꝫ in
ſnia fidei perſiſtentes ꝑcipitāt in ꝓfun-
duꝫ. ¶ In tm̄ vero apud eos rabies cru
delitatis exarſit: vt regios pueros mar
tyres effectos cū ſcōm humanitatis or-
dinē fuiſſent ſepulture mandati effode-
rent denuo ꝛ corpa eorꝫ ꝓicerent in ma
re. Hoc dicētes: ne forte dij efficiāt xp̄ia
norꝫ. Et illi q̄ deos adorare nolūt ſuos
noſtros incipiāt adorare. Putant enim
qꝫ diuinus apud nos honor martyribꝰ
deferatur.

¶ Cap. vij. de pſecutione diocletiani
apud meleten ſyriā ꝛ tyrum.

CUm hec apd
Nicomediaꝫ gererent vbi
cruentus ꝛ ferox autor ipe
crudelitatis piorum carni
bus inhiabat haud ſegnius eſſet apud
Meleten prouinciam,
A Syriāqꝫ pēs eccliarū principes
carceribꝰ retrudi ꝛ i vincula cōuinci edi-
ctis pncipalibꝰ vrgebanꝫ. Simulqꝫ cuꝫ
his ex plebe viri ac mulieres nobileſqꝫ
ꝛ ignobiles rapiebāt ꝛ fiebat vbiqꝫ ſpe-
ctaculū miſerabile ac fedū. Subito nāqꝫ
inueniebāt in vrbe ſilentiū in carceri-
bus cōſtipatio in vrbe ꝑ plateas hō nul
lus in carceribꝰ vacuus locꝰ nullus: vt
nō tā rei ad ergaſtulū duci qꝫ ciuitas to
ta migraſſe videret ad carcerē. Catene
q̄ homicidis adulteris venenarijs ꝛ ſe-
pulchrorꝫ violatoribꝰ fuerāt fabricate
nūc eporum ꝛ pſbyterorꝫ dyaconorūqꝫ
atqꝫ olm religioſorꝫ hoim colla cōſtrin-
gunt ita vt criminoſis nec vincula ſup-
eſſent nec locꝰ ergaſtuli reſideret. Uerū
cū perueniſſet ad principē eſtuare carce

res: ꝑ innocentium penas locū deeſſe criminoſis: noua rurſum decreta mittū tur: vt ex his q̄ cōcluſi erāt ſi quis imolare vellet qlibet abſcederet. Qui vero abnueret diuerſis penarū generib⁹ interiret. Tū iā quāte ꝑ ſingulas ꝓuincias multitudines martyrū ⁊ ꝑcipue in affricea mauritanie thebaid[e] quoq; atq; egypti regionib⁹ extiterint numero cōprehendere quis valeat!

B ¶ Sed illoꝝ ne q̄dē quoꝝ agonē apud paleſtinā vel Tyrū (que eſt vrbs maxima fenicis) preſentes inſpeximus: digniū eſt memorare ſufficimus. Tāta etenim ab eis ꝟtute perſeuerātie aduerſum illata ſupplicia ꝓ pietate certū eſt: vt niſi q̄s prius dño: ⁊ ſaluatori noſtro credat diceti q2 ecce ego vobiſcum ſum oībus diebus vſq; ad cōſummationem ſeculi: ⁊ eius ꝟtutē martyrib⁹ ſciat eſſe preſentē, rebus geſtis deroget fidē. At nos vt dixi nō audita: ſed oculis noſtris inſpecta narramus. Exquirebanť diuerſa tormētorū genera ſibi inuicem ſuccedentia. Flagris primo per oē corp⁹ dei martyres carpebantur. Poſt hec trahebanť ad beſtias. Adhibebantur leones vrſi pardi atq; omne feraꝝ gen⁹, Apri quoq; ſed ⁊ tauri. Quib⁹ ferro ⁊ igni feras addebať. Preparabāť hec oīa aduerſum cultoreſ dei ⁊ oīa cōtra eos hominū beſtiarūq; elementorū crudelitas armabať. Ad hec dei cultores denudati ſtatuunť in medio arene loco. Additur adhuc arte intra caueas beſtijs furor. Et ita ſeuiores ſemetipſis effecte ꝓruūt clauſtris. Replent ſubito ſtadiū circundant eccleſiā martyrū in medio ſitam. Circūeunt ſepi⁹ ⁊ obluſtrāt ⁊ diuine virtutis adeſſe eis cuſtodiā ſentiētes ꝓcul ab eoꝝ corporibus abſcedunt. S3 ilico furor qui reprimebatur in beluis trāſit in hoies. Nemo preſentē dei virtutē nemo diuinū pijs adeſſe ſentit auxilium. Sed mittunť quib⁹ hoc artis eſt inſtigare beſtias aduerſum eos, diuina dextera deffendebat. Uerū ille vt oſtenderet oīb⁹ nō feritatē deeſſe beſtijs: ſed diuinā dei cultoribus adeſſe cuſtodiā illos ipſos qui ad inſtigandū mittunť incredibili velocitate diſcerpunt. Et cū iam nullus ex huiuſmodi artificib⁹ auderet accedere iubenť ipſi ſancti martyres cō motis manibus et velut prouocātibus incitare aduerſū ſe beſtias. Sed ne ſic quidē pati aliquid poterant. Uerum et ſi forte aliqua fuiſſet ex beluis cōcitata cū veniſſet ad proximū protinus in ſemetipſam conuerſam repedabat. Tunc vero ſtupor ingens et pauor oēs qui in ſpectaculis conſidebāt inuaſerat videntes homines nudos in quibus plurimi prime adhuc etatis in medio tot ac tantarum poſitos ferarum intrepidos omnes ⁊ ipauidos extēſis ad celū palmis ⁊ oculis ac mente totos cum deo non ſolum nihil curare terrena verum nec carnem quidē ſuā magni pendere et ipſis iudicibus pauore trementibus reos leto ⁊ hylari vultu in medio perſiſtere beſtiarū. S3 o dure et impie mortaliū mētes. Beſtiarū feritas dei virtute māſuefcit: humana vero rabies nec ferarū mitteſcit exēplis. Sed tentatur adhuc ab omnib⁹ deus. Iubentur alij vere criminoſi beſtijs ſubigi qui tū ilico vt apparuerunt: alius a leone alius pardo abſumptus alius exeſus: aut a tauro in aera diſperſus eſt. Et ita intra momentū tēporis pereūt. Sed nec ſiquidē incitate beſtie cultoribus dei aliq̄d moleſtie generabāt diuino ſpiritu eos velut murꝫ validiſſimis ambiente. Uerus nāq; ille eſt qui dixerat vbi fuerit ex vobis duo vel tres cōgregati in noīe meo ibi ero in medio eorum. Cū igiť nec ſic quidē aliquid egiſſet humana ſeuitia iubētur mutari fere ⁊ ablatis prioribus aliē rurſum dimitti. Que cū ⁊ ipſe ſimiliter vt priores nihil triſte dei cultorib⁹ intuliſſent amotis etiā his ſeuiores feris martyrib⁹ homines mittūt q̄ ſoli poſſent immanitate beluas crudelitate feras atrocitate beſtias ſuparc. Gladijs igiť peragunt q̄ꝺ beſtijs nequiuerūt. Et vt in oīb⁹ ſe oſtēderēt beluis eſſe neqiores ꝓhibebāt ēt cadauera mādari terre ſꝫ iubebāt flucti bus dari. Hec apꝺ tyrū venerādi martyres q̄ ad illā vrbē de egypti partib⁹ venerāt mirifica certamina deſudarunt.

¶ Cap. viij. de eadem perſecutione apud egyptum.

IN ſua vero prouincia apđ egyptum inniumerabiles alij
nõ inferiori gloria tã viri ꝙ feminẽ ſꝫ ⁊ pueri ⁊ ſenes
ꝑ fide dñi nri ieſu xpi pñſen
tem vitã paruipẽdẽtes future gl'ie bea
titudinẽ queſiuere. Quidã ex ipſis ver=
bera poſt vngulas poſt flagella alioſqꝫ
diuerſi generis horribiles cruciat⁹ flã=
mis traditi ſunt. Alij in mare ꝑcipitati.
Nonnulli etiã capite ceſi. ita vt ſponte
ceruices ſuas ſecuribus darent. Nõnul
li inedia cõſumpti. Alij patibulis affixi.
In quib⁹ qdã more ꝑuerſo capite deor=
ſuꝫ preſſo pedib⁹ in ſublimib⁹ ſublatis.

¶ Cap. ix. de incredibili perſecutiõe apud thebaidam et pulchra fortiqꝫ xpianorum confeſſione.

APud thebaidã vero oẽm narrationẽ ſu
perat agitata crudelitas ꝑ
vngulis teſtas ficuliũ vaſ=
culoꝝ adhibebãt tortores qb⁹ omne cor
pus eo vſqꝫ lacerabãt donec totam car
nis eraderẽt cutẽ. Mulieres qꝫ nudas
(ita vt ne pudẽda quidẽ cõtegerent) ar=
te quadã cõpoſitis machinis vno pede
in excelſuꝫ ſuſpẽſas ⁊ capite in terrã de=
merſas indigniſſimo ſpectaculo expoſi
tas pẽdere ꝑ diẽ cõtinuo ſinebãt. Alias
ſicubi vicine ſibi due arbores inuenie=
bant vi quadã ab vtraqꝫ inflexis cõtra
ſe inuiceꝫ ramis eiſqꝫ ſingulis ſingulos
pedes martyrꝫ obligãtes ſubito ramos
quos vi inflexerãt relaxabãt. Qui cũ ad
ſitũ ſuũ naturali ipetu referent diſcer=
ptis diſſecatiſqꝫ viſceribus auulſa ſecũ
mẽbra rapiebãt. Et hoc nõ paucis aliq=
bus aut quotidie qñ minuũ decẽ iterdũ
⁊ centũ in vna die viri vel mulieres ſed
⁊ paruuli ſupradictis penaꝝ generibus
trucidabant. Uerũ ⁊ nos ipſi ꝑ ideꝫ tpš
cũ in egypti partib⁹ iter agerem⁹ ocu=
lis nřis inſpexim⁹ vt ſedẽti ꝑ tribunali
bus ſeuiſſimo preſidi offerebant innu=
meri fideliũ populi. Quos ille ſingulos
ꝑ ordinẽ cõfeſſos ſe xpianos capite ple=
cti iubebat. Cũqꝫ ij certatim ſe ⁊ ſponte
gladio ſubijcerent cõfeſſione ꝑmiſſa ille
inhumanus ⁊ crudus nec multitudinis
cõtemplatiõe nec virtutis eoꝝ magna=
nimitate ꝑmot⁹ duci nihilomin⁹ oẽs ⁊
cedi capite iubet. Egrediunt cuncti pa=
riter ad ꝯtiguũ menib⁹ campũ nõ carni
ficũ nexib⁹ tracti ſꝫ fidei vinculis colli=
gati. Nemo defuit cũ nemo ſeruaretur
ſponte oẽs imo ⁊ alter alterũ preuenie=
tes ceruices cedentibus obiectabant.
Defecerũt carnificũ manus ⁊ ſucceden=
tes ſibi iuicẽ fatigati ſunt. Hebetata eſt
acies gladij. Uidebã feſſos reſidere car
nifices vires reſumere aios repare mu
tare gladios. Diẽ quoqꝫ ipſum nõ ſuffi=
cere ad penã. Null⁹ tñ ex oibus nec par
uulus quidẽ infans deterreri potuit a
morte. Sed hoc ſoluꝫ ſinguli pauefce=
bant ne forte dum properaꝫ ſol vergens
claudere diẽ ſeparatus a cõſortio marty
rum remanerẽt. Sic cõfidẽtia fidei con=
ſtanter ⁊ fortiter cũ leticia ⁊ exultatiõe
mortẽ preſentẽ velut eterne vite princi
pia rapiebant. Deniqꝫ cũ priores quiqꝫ
iugularent reliqui nõ deſidie aut torpo
ri animos indulgebãt ſed pſallentes: et
hymnos deo canentes locum quiſqꝫ ſui
martyrij expectabat. vt hec agẽtes etiã
extremos ſpũs i dei laudib⁹ exhalarẽt.

¶ Cap. x. de filea martyre eruditiõe ⁊ ſcriptꝫ ei⁹ ſimul ⁊ de filorini romanorum ducis paſſione.

UEre mirabi
lis ⁊ omni veneratiõe dign⁹
grex ille beatoꝝ: turma vi=
roꝝ fortium: corona ſplẽdo
ris gloria xpi.

A ¶ Hãc ſane coronã precioſior om
ni oium lapis ⁊ gemma nobilior Fileas
adornabat. Hãc turmaꝫ preibat doctor
illuſtrior. Hũc gregẽ paſtor nobilior de
corabat. Huius filee martyris paſſionẽ
apud gregoriũ hyſtorijs egregie ꝯſcri=
ptã recognoui atqꝫ mirabiliter eũ apud
impios de diuina religiõe nimiũ diſpu
taſſe vt ⁊ neceꝫ Socratis phi quã apud
athenas pro veritate tulerit in teſtimo=
niũ illis ꝓtuliſſet. Fileas huic nomẽ eſt
qui erat epš vrbis ipſius q appellat thi
mnis. Hic nobilitatẽ ꝑmi generis ſecũ
dum animi virtutẽ de celeſtibus trahe=

bat. De terrenis vero quãtũ ad ſeculuz
pertinet, primis in romana republica
fuerat honorib⁹ functus. Eruditiõe q̃z
liberaliũ litterarum ⁊ oibus q̃ ad animi
ꝟtutẽ ꝑtinẽt exercitijs apprime erudit⁹
nouiſſimã hãc que prior eſt oim ſm dñi
phiam ita ſuſcepit vt oẽs q̃ preceſſerant
anteiret. Cumq; plurimos ꝓpinquos ⁊
cõſanguineos nobiles viros in eadẽ vr-
be haberet, frequẽter ad p̃ſidẽ ducebat,
Eiuſq; monitis acq̀eſcere, tot ⁊ tãtis ꝓ-
pinquis exorantibus reſpectuz habere
vxoris ⁊ cõtemplationẽ ſuadebat ſuſci-
pere liberoꝝ, neq; cepta preſumptione
ꝑſiſtere. Ille velut ſi ſaxo imobili vnda
allideret garriẽtium dicta reſpuere ani
mũ ad celũ tendere deũ in oculis habe-
re parẽtes ⁊ ꝓpinquos ſctõs martyres
⁊ aplos ducere. Aderat tunc quidaz vir
agẽs turmaz militũ romanoꝝ filorom⁹
noie. Qui cũ videret filcã lachrymis ꝓ-
pinquoꝝ circũdatũ ⁊ p̃ſidis caliditate
fatigari: nec tñ flecti: aut infringi vllate
nus poſſe exclamat. Quid inaniter ⁊ ſu-
perfluo cõſtãtiã viri temptatis? q̃d eũ q̃
fidez deo ſeruat infidelẽ vultis efficere?
Quid eñi cogitis negare deuz vt hoib⁹
acquieſcat? Non videtis ꝙ aures eius
veſtra ꝟba nõ audiũt ꝙ oculi eius vr̃as
lachrymas non vident quõ poteſt ter-
renis lachrymis flecti cuius oculi cele-
ſtẽ gloriã ꝯtuent? Poſt hec dicta cũctoꝝ
ra in filoromũ ꝯuerſa vnã eadẽq; cũ cũ
filea ſubire ſniam poſcunt: quib⁹ libẽter
annuẽs iudex vtrũq; plecti capite iubet.
B ¶ Uerũ q̃m filee fecim⁹ mẽtionez
ingenij atq; eruditionis ei⁹ ſtudiũ p̃di
ximus nõ videt abſurdũ ſi aliqua ex
opuſculis eius in quib⁹ de martyrum
paſſionib⁹ memorat hyſtorie huic q̃ ad
eam vez ꝑtinent inſeram⁹. Scribẽs igit
ad thimnitas idem fileas poſt aliquãta
hec refert. Horꝝ vero nobis bonoꝝ exẽ-
pla p̃buerũt beati martyres q̃ vna no-
biſcũ in agonib⁹ perdurãtes ſcõm ꝙ ex
diuinis ſcripturis fuerant inſtituti ocu-
li mentis ſue in deo habentes defixum
mortẽ pro pietate abſq; trepidatiõe ca-
piebãt. Indeſinenter etenĩ cõſiderabãt
dñm nr̃m ieſum xp̃m ꝓpter nos hoiem
factũ hoc nos docuiſſe vt vſq; ad mortẽ
obluctemur aduerſum pctm̃. Siquidez
ipſe nõ rapinas arbitrat⁹ ſit eſſe ſe equa
lẽ deo: ſz ſemetipſum exinaniuit formã
ſerui accipiẽs ⁊ habitu repertus: vt hõ:
humiliauit ſemetipm̃ vſq; ad mortem:
mortẽ aũt crucis. Cui⁹ exẽplum ſecuti
beati martyres oẽs cruciat⁹ ⁊ penas ſu
ſceperũt: ne fidei ſue conſciẽtiã macula-
rẽt: q̃m quidem perfecta in eis charitas
foras eijciebat timorẽ. Quorũ ſi velim
nunc tollerantie enumerare virtutes et
exponere robur conſtantie: nec mihi co-
pia tanta ſermonis eſt nec puto alijs ni
ſi his ſolis qui oculis ſuis intuebãtur q̃
geſta ſunt videri credibilia. Erant eniz
expoſiti oibus volentibus pro libidine
inferre ſupplicia: ⁊ ſi quod aliquis per
ocium excogitãs nouũ genus ſupplicij
detuliſſet licebat inferre. Uerberabant
ergo alij fuſtib⁹ alij ꝟgis flagris q̃z alij.
nõnulli loris diſtricti vel funib⁹ appẽſi.
Et erat ſtudiũ ꝑ ſingulos pene nouũ ge
nus inuenire ſupplicij. Poſt tergum alij
vinctis manibus appendebant: ⁊ Tro-
cleis diſtenti membratim diuellebant.
Jam vero vngulis exarari vetus ⁊ leue
ducebat. Qd̃ et ſi forte genus ſupplicij
cuiq; fuiſſet adhibitũ nõ vt latronib⁹ ⁊
homicidis ſolet tm̃ latera fodiebãtur,
ſed ⁊ venter ⁊ femora ac tibie et vſq; ad
vngues vngula perueniebat: ſed ne fa-
cies quidẽ ac vult⁹ ⁊ frons a tormentis
remanebat immunis. Addebatur et hoc
ſuper oia: vt poſtea q̃ꝫ fuiſſent humana
corpora abſq; omni humanitate lania-
ta expoſita in publico ⁊ nudata nõ ſoluz
veſte ſz etiã cute. crudele cũctis preter-
euntibus ſpectaculũ fierent: quoſdã co-
lũnis diſtrictos ⁊ poſt tergum diſtortis
brachijs vinctos relinquebant. Jam ve
ro ij qui ante preſidem ſuſpendeban-
tur non id ſolum temporis quo ab eo
vel diſcutiebantur vel cruciabantur.
ſed totum pene diem cum alij act⁹ age-
rentur in eculeis exigebant ſi forte ali-
qui ex his iugis pene continuatione a
propoſiti firmitate deciderent. Tanta
vero in his crudelitas erat et in tan-
tum ab eis omnis penitus humanita-
tis ſenſus aufugerat. vt poſtea quã om
ne corpus vel tormentis vel verberi-

bus fuiſſet aſſumptū trahi nudum pe=
dibus rurſum iuberet ad carcerē ȝ atq̄
ibi neruo pedibus concluſis recentib⁹
adhuc terga vulnerib⁹ reijcerent i ſolū
teſtaꝝ fragmētī ſubter ſtratū. Interea
quā plurimi vſq̄ ad mortem cōſtanter
ꝛ fortiter ꝑdurantes inuentoribus ſce
lerū inaniter intentate crudelitatis pu
dorē non minimū conferebant. Alij ṽo
recepta corporis ſanitate ad reparan=
dos denuo agones diſpēſatores pena=
rū ſponte ꝓuocabant. Quos illi erube
ſcentes rurſum ad tormēta reuocare ip
ſa eoꝝ audacia perterriti capite eos ce
di iubebant. Iſti ſunt veri in deo philo
ſophi beati martyris filee voces: quas
in vinculis poſitus ꝛ in carcerem retru
ſus commiſſe ſibi eccleſie ſcribebat qui
bus vna ſecū ſocios eos martyrum ꝛ cō
ſortes faceret celeſtiū coronarum.

Cap. xi. de perſecutione in xp̄ianos
ſtupenda apud phrigiam.

Iam vero illd
quod apud frigiam geſtuȝ
eſt q̄s audeat p̄terire: in q̄
ꝛ omnia humanitatis ꝛ ꝓ=
pria romāi regni iura violata ſunt vbi
vrbē quādā xp̄ianoꝝ ciuiū in qua cum
ꝛ populus oīs ꝛ honorati viri ꝛ curator
ac magiſtrat⁹ xp̄ianos ſe eſſe: nec acq̄e=
ſcere ad ſacrificandū faterent: circūda=
ri militibus iubent cūctoſq̄ ſimulq̄ cū
mulieribus viros cū puulis ſenes cum
cunctis ciuitatē: iniecto igni cōcrema=
ri ita vt null⁹ penitus ex illa vrbe etiā
cuȝ optio volentibus daret abſcederet.
Et hoc in ciues perpetratum eſt: qd' in
hoſtes egiſſe notā crudelitatis habuiſ
ſet. Uerū beati huius numeroſiq̄ mar
tyrij pariter ab vniuerſa vrbe ſuſcepti
auctor ꝛ dux erat vir pietate ꝛ religione
atq̄ oī benignitate clar⁹ adoctus no=
mine patria ꝛ genere italus honorib⁹
palatij ꝑ gradus ſingulos vſq̄ ad offi=
ciorum magiſteriuȝ perfunctus ratio=
nes quoq̄ ꝑ illud tp̄s ſummarum par=
tiū amminiſtrans qui in ſupradicta vr=
be degebat. Cuius in confeſſione xp̄i cō
ſtantiā oīs populus ſecut⁹ boni ducis
exemplo ſummaꝝ vere ꝑtiū ꝑ martyriū
conſecutus eſt palmā. Sed vn̄ ſufficim⁹
ꝓpria vnuſcuiuſq̄ martyris ꝑ ſingulos
enumerare ſupplicia: Quiſenī poſſit vl
illa repetere q̄b⁹ apud arabiā ſancti mar
tyres ſecurib⁹ ceſi ſunt: aut q̄uo q̄s repe
tat q̄ in capadocia geſta ſunt vbi cru
ra frāgi dei cultoꝝ iubebant. Quis
meſopotamie referat cruciat⁹: vbi xp̄ia
nos ſui tergoris more ſingulis manib⁹
pedibuſq̄ ſuſpenſos amariſſimo fumo
ſubter ingeſto indignis cruciatib⁹ ene
cabāt. Alios ṽo lento igni ꝓpe adhibi
to tormētis lōgioribus abſumebant.

Cap. xij. de perſecutione diocletiani
apud alexandriā ꝛ nimia quattuor chri
ſtianorum virginum pudicitia.

Illa autē q̄uo
replicē q̄ apud alexandriā
geſta etiam veterum poe=
taꝝ fabulas vincūt vbi ob
trūcatis aurib⁹ atq̄ inhoneſto vulne=
re naribus manū quoq̄ ceterorūq̄ mē=
broꝝ ſummitatibus amputatis truncū
ſinebant abire deriſum. Apud anthio=
chiā ṽo q̄uo recordabor craticulas pri
mis impoſitas quib⁹ chriſtiani ſuppo=
ſiti torrebantur. Sed inter hec nobiliū
duorum iuuenum factū memorabile ſi
lere equum nō puto. Qui cū cōprehenſi
ſimulachris immolare cogerent aiūt:
Ducite nos ad aras. Et cū fuiſſent ad
ducti manus ſuas ardenti igni ſuppo=
nentes ſi ſubtraxerimus inquiunt ſacri
ficaſſe nos credite: ꝛ q̄duſq̄ caro om=
nis in ignē deflueret immobilr' ꝑdura=
rūt. Alij cū ad ſacrificādū quererentur
ſacrilegā pollutionem vitātes vitā p̄ci
pitio finierūt minore q̄dē tolerātie fidu
tia: ſȝ ꝯſeruāde fidei maiore cautela.

B In q̄bus admirabilis q̄dam ꝛ vene
randa femina pulchritudine pariter ꝛ
pudicitia formoſa genere nobilis ꝛ co=
pioſa facultatibus. Cui erant due filie
virgines honeſte ſatis ꝛ materne pudi
citie regulā nutrite ſpecie ſimul ꝛ mori
bus emula ſibi ꝓbitate certātes. Quas
religioſa mater ſecundum p̄ceptum di
uinū in timore dn̄i educauerat. Sȝ pro
his q̄ ſupra diximus vel nature vl' inſti

tutionum bonis prauorum hominum
multa erga virgines earũqꝫ matrẽ con
tentio exagitabaẽ ⁊ ſummo ſtudio ſum
maqꝫ vi perquirebanẽ. Cumqꝫ declinan
di turbinis gratia ſui abſentiã ꝓcuraſ
ſent agitur omni intentione vt earum
p̄ſentia fieret. Miſſi in hoc ip̄z milites
repertas eas venire Antiochiã cogũt.
Sed cuz perurgentib⁹ militib⁹ vehicu
lo impoſite iter agerẽt: talibus religio
ſa ⁊ pudica mater ad filias vtitur v̄bis.
Scitis dulciſſime mihi filie quomodo
vos ĩ diſciplina dei adulaueriz ſcitis ꝙ
paruulis deus vobis pater deus nutri
tor: de⁹ inſtitutor extiterit. Et ꝙ pudici
tie ⁊ caſtitatis bonũ ita mecũ pariter di
lexiſtis vt ne ocul⁹ quidẽ veſter vnq̄ꝫ ſi-
cut vobis ꝯſcia ſũz laſciuiore fuerit ma
culat⁹ aſpectu. Quid igiẽ nũc agim⁹ vi
detis ꝙ iſta oĩs vis aut a deo nos ſtu-
det aut a pudicitia ſeparare. Proſtituẽ
tur ergo publicis lupanaribus mem-
bra que aer pene ipſe publicus habuit
incognita. Ne queſo filie quia nec tam
parua nobis in deo fides eſt vt mortez
pertimeſcamus: nec tam deſpecta pu-
dicitia vt viuere etiã cũ turpitudine cu
piam⁹. Qui poti⁹ ſi placet qð ĩ domib⁹
tenetis etiã in hoc ſequimini matris ex
emplũ. Preueniam⁹ impuras carnificũ
manus et impudicorum precipiamus
incurſus, mundumqꝫ hunc qui nos ad
impuram et impudicam compellit ac
pertrahit vitam pura et pudica morte
damnemus. Cumqꝫ talibus exortatio
nib⁹ filias ad ſimile ꝓpoſitum videret
accẽſas: ad fluuium quẽdam in itinere
poſitum venerũt. Ubi cũ ſe humane ne
ceſſitatꝫ cã deſcẽdiſſe ſimulaſſent ⁊ pau
lulũ cuſtodes cogẽte naturali r̄uerẽtia
receſſiſſent. adductis diligẽti⁹ hincide
veſtib⁹ minacis ſe fluuij rapidis imerſ
ſuẽtꝫ. ſꝫ ⁊ alie due v̄gines ꝑ oĩa iſignes
ſorores gñe nobiles vita mirabiles p̄ꝛe
adhuc etatis ſpecie pulchre ſatis ſꝫ aĩa
pulchriores ornate morib⁹ magꝫ q̄ꝫ mo
nilib⁹ ſtudijs app̄me ꝓbabiles nõ ferẽ
tes violari publicis edictis a legib⁹ ca
ſtitatẽ marinis ſe fluctibus demerſere.

¶ Cap̄. xiij. de inhumana diocletiani ꝑ
ſecutione apud pontum.

HEc apud antiochiam. In regionib⁹ v̄o
ponti crudeliora gerebanẽ
harundines acute quibuſ
dam ſubunguibus digitorũ infigeban
tur. Alij plumbũ igni liquefactuz ⁊ dor
ſo diffuſum vſqꝫ ad loca pudenda: qui-
bus naturalis egeſtio ꝓcurari ſolet in
fundebaẽ. Feminis quoqꝫ eris canden
tis fuſtes abſqꝫ vllo humanitatis miſe
rationi[illegible]ſqꝫ reſpectu ingerebanẽ ꝑ pu
denda viſcerum ⁊ naturaliũ ſecreta mẽ
brorum. Sed quid faciam ꝙ appella-
tiones ꝓ̄pe mihi in admiſſis facinorib⁹
deſunt: ⁊ geſtoꝝ ſcelerũ nec vocabula
q̄bus enumerari q̄ant inueniri poſſunt.
Suſtinebant tamen omnia fortiſſimi ⁊
pijſſimi martyres cum optimi ⁊ p̄clari
iudices in eo ſolo ſapiẽtiã ſuã oib⁹ fu-
turã in ammiratione cenſerent ſi aliqð
noue crudelitatis ſuppliciũ nouiqꝫ ge-
neris inueniſſent. Sed cũ aliqñ iã non
ratiõe aut humanitate crudelitatis ta
men nimietate ſaciati reſpicere ad ĩma
nitatẽ ſceleris ſui cepiſſent deſolatas vr
bes ciuib⁹ ⁊ optimis: rura nudata culto
ribus orbatos filijs patres ⁊ parentes
liberis ad clementiaz ſe humanitatẽqꝫ
conuertunt edictumqꝫ principale pro-
ponunt qm̄ fas non eſſet tot ciues in q̄
bus fidei ſue eſſet obſtinata perſuaſio
morti tradere, placere ꝺ reliquo: vt hoc
genus hominũ nequaq̄ꝫ quidem ſubi-
ret interitum. Omnes tamẽ qui hanc
ſpẽm confeſſionis tenerent dextris ocu
lis ferro effoſſis eiſdẽqꝫ cautere aduſtꝫ
ſiniſtro etiaz poplite nihilominus cau
tere debilitato ꝑ ſingulas quaſqꝫ ꝓuin
cias in eis ferriqꝫ metalla vel opus vel
pene gr̄a deportandos. Hec fuit clemẽ
tia principalis qua optimis ciuibus cõ
ſultum eſt. Sed illi quidẽ ſuis vt vide-
batur vel morib⁹ vel vitijs agebant in
ſtis v̄o ⁊ ſanctis viris corone v̄tutis ⁊
patientie parabanẽ domino ⁊ ſaluato-
re noſtro ꝑ hec vel explorante fidem
credentium ſibi vel merita remuneran
te. Sed ſicut oẽs ꝑ ſingl'os enumerare
non ſolũ difficile. ſed ⁊ impoſſibile eſt q̄
tunc in paſſionib⁹ carnis ſue deo gl'iaz

dederũt ita omnes penitus obmittere ⁊ ne paucoꝝ q̇dē noiatim facere mētionē ſatis vr̄ ingratũ. Paucos ẜ memorabimꝰ ⁊ maxime eccleſiaꝝ pn̄cipes per loca ſua ſingulos martyꝝ gloria coronatos.

¶ Capitulum .xiiij. mencſenᵗ multi inſignes ep̄i q̇ in diuerſis ꝑtibus nobiliſſima ꝓ chriſto pertulerunt martyria.

PRimꝰ nobis i i memorijs pioꝝ fulgēs in regno xp̄i martyꝝ ſcribatur antimꝰ nicomedie ep̄s capite ceſus. Poſt hũc vita ⁊ ſtudijs ſp martyr lucianus pbr̄ antiochenus: ſed tũc apud nicomediam xp̄i regnũ ꝟbis geſtiſq̨ p̄dicans apud tyrum vero nobiliſſimus in martyribus ⁊ a prima etate in xp̄i inſtitutionibus enutritus Tyrannio eiuſdē vrbis ep̄s zenobius a ſidonia pbr̄: ⁊ Siluanus Emeſſenoꝝ eccleſie ep̄s q̇ in ſua ciuitate beſtiaꝝ morſibus aſſumptus martyrũ ſociatus eſt choris. In paleſtina ꝟo primus Siluanus ep̄s apud Gazam cum pleriſq̨ clericoꝝ in metallo aũt Famenſi quadraginta ſimul capite ceſi. Peleus ꝟo ⁊ Nilus ep̄i cum plurimis clericis igni conſumpti. In eorum numero habebatur etiā Ceſarieñſis eccleſie flos nobiliſſimꝰ ⁊ fructus doni celeſtis pamphilus. Apō alexandriam vero ꝑ omnem egyptum vel thebaidam: primus velut lucifer q̇dam inter aſtra ꝯſurgens, Petrus eiuſdem vrbis ep̄s doctrina moribus ⁊ vita precipuus: ⁊ cũ eo pbr̄ fauſtus ⁊ dius ⁊ ammonius nec merito nec inſtitutionibꝰ nec martyrio diſpares. Fileas q̇z eſychius: ⁊ Pachomius ⁊ theodorꝰ ep̄i in vrbibus egypti: ceteriq̨ cũ ipſis innumerabiles nobiliſſima ꝑtulerunt martyria. Quoꝝ ꝑ ſingula agones deſcribere ne nos opus noſtrũ iuſto lōgius dilatemus: ſuis ciuibꝰ q̇ ad dicēdũ ꝓbe pollent, ⁊ preſentes tũc aderāt derelinquo.

¶ Capitulum .xv. q̄ diocletianus cum collega ſuo depoſita ſponte regni purpura priuatus ⁊ plebeius viuit.

INterea perturbari ſtatũ nr̄m ⁊ crudeli vbiq̨ animaduerſione vaſtari eternũ ꝑuigileq̨ illum nō latuit oculũ. Et qm̄ dn̄s q̇dē tradiderat familiā ſuā caſtigari paucis cruēti ꝟo immanitatis miſtri deſeuierũt i multis. Adeſt cōtinuo vltrix dei dextera: et illos qui prio dũ pacē ſeruarēt eccl̄ie cũ oi ꝓſperitate imperiũ gubernauerant: in tātā rerũ ꝑmutationē deducit: vt auguſtus ipe id in vanitatis atq̨ amētie ꝑueniret: quo depoſitis cũ collega pariter auguſto regni inſignibꝰ: ꝑuati ⁊ plebeij poſt imperiũ viuerent. Ille ꝟo q ei ſcōs in honore poſtmodũ etiā in ꝑnis ſucceſſor fuit. qui ⁊ inſentor ac ſignifer noſtre ꝑſecutiōis extiterat: tā multis variiſq̨ morbis ⁊ corꝑis tabe atq̨ inſania mētis afficeretur vt poſt lōgos atq̨ inextricabiles lāguores: ſcelerũ ſuoꝝ furijs agitatꝰ ſpōte vitā nefariā ꝑderet.

¶ Capitulũ .xvj. de ſanctis conſtantini initijs maximiani a filio pulſi fuga: ⁊ de maxēcij tyranni impuriſſimis: ⁊ execrādiſſimis moribus.

SEd hec poſtmodũ. Tũc ꝟo i occidētuis partibus: q̄ maximianus (qui ⁊ herculius) depoſuerat: Cōſtātiꝰ regebat imperiũ. In duas nāq̨ ꝓcuratōes Romanũ regnũ fuerat diuiſuz. ſz is mlᵗa clemētia erga hoies erga deũ ꝟo religione maxima vtebaᵗ. Neq̨ ꝟo ex ꝯſortij rabie regnũ ſuũ piorũ ſanguie maculauerat: neq̨ orōnũ domos ⁊ ꝯuenticula nr̄oꝝ imitatꝰ Maximiani veſaniā hoſtili vaſtatiōe deſtruxerat. Qnin potiꝰ cultores dei veneratiōi habuitᵗ ⁊ honori. Uñ ⁊ merito religioſus pr̄: religioſiorē filiũ Cōſtātinuz regni bñ ꝑti reliqͭ heredē. At ꝟo ꝯſtantinꝰ poſt cōſtātiũ ſtati vt romani regni apicē ex paterna hr̄ditate ſuſcepit: mira quadā dei gratia ciuibus carus: exercitui acceptꝰ viris fortibꝰ imitādꝰ: facinoroſis ꝟo ⁊ ignauis terribilis fuit. In obſeruātia quoq̨ religiōis lōge etiā prēz vincere ſtuduit. Sz ⁊ Licinius cōi olim ſnia accitus in imperiũ: auguſtꝰ ꝓnunciatur. Que res Maximinũ vehemēter offenderatq̨ is tunc adhuc ſolũmō ce-

tur in orientis partib⁹ habebat. Nec id vltra ferens vi raptū, ſibimet auguſti nomē aſſumit. Maximian⁹ vo (qui ꝛ herculius quē pauloante collegā fuiſſe Dyocleciani ꝛ cū eo imperij iſignia depoſuiſſe memorauim⁹) cū a filio Maxētio in vrbe roma tyrānidē tenēte: fuiſſet expulſus: ad ɔſtantinū tanꝗ̄ ad generū miſerationis cauſa ɔfugiens: ꝛ inſidias ipſi a quo religioſe ſuſcept⁹ fuerat molitur. In quib⁹ turpiter dep̄hēſus turpi⁹ periit: ita vt poſt interitū ſtatue eius atq̄ imagines auferrent: ꝛ in edibus publicis vocabula ei⁹ nois mutarent.

¶ Huius igit filius maxentius q̄ in vrbe roma tyrannidē ceperat p̄rio velut imitāde erga ſe plebis grā fidei noſtre veneratorē ſe eſſe ſimulabat. Et ob hoc ꝑſecutiōes rep̄mi oēſq̄ iniurias a xp̄ianis arceri iubet. Sed nihil in religionis actib⁹ ſuis nihil in vita vel moribus qd xp̄ianis p̄mium videret oſtēdit. In tāta etenī flagitiorū ꝛ ſcelerum fece in tanto ſpurcitatis ceno verſabat: vt nihil prorſus facinorum poſſimorū ab ei⁹ non dicā vita ſed vnius ſaltē diei actibus eſſet alienum. Deniq̄ ſenatorum ꝛ maxime nobilium matronas publice abſtrahi: atq̄ ad ſuam libidinem deduci impabat. Et poſt ɔtaminationē viris ſuis reddi iubebat: nō tā expleta adulterij libidine q̄ mutata. Tantus vo met⁹ p̄ſes plebēq̄ oppſſerat: vt ne hoc q̄s quidē q̄ metuerent palā oſtēdere auderēt: ſed ferebāt inſuetā ſeruitutē gemētes: ꝛ aliqd pro libertate cogitare metu inhibebant: cū ille nō iā ira: ſꝫ libidine cedis agitaret. Deniq̄ quadā die ſp̄erat militib⁹ ſuis exire p plateas totius vrbis: ꝛ oēſq̄ occurriſſent cuiuſcūq̄ etatis ꝛ cuiuſlibet ſexus gladijs cederent. Innumereq̄ multitudines populi rōmani nō hoſtiū ſꝫ ciuiū telis deiecte ſunt. Sēatores vo ꝛ ij marie q̄ vel honorib⁹ vel opib⁹ clariores in curia videbant: ɔfictis criminibus tanꝗ̄ rei puniti p̄ſcriptiq̄ ſunt. Addit vo etiā hoc faſtigiū ſcelerib⁹ ſuis. Artis magice induſtriā ſummis ſtudijs excolit: atq̄ miſteria explēda perquirebant mulieres nobiles grauide: ꝛ adhibite funeſtis artis medic ſcindebant rapiebant ꝛ puuli infantes eorūq̄ extra viſcerib⁹ reuulſa ꝑſcrutabant. Iugulabant ꝛ leōes ꝛ nefandis q̄buſdā ɔmētis ac p̄cantationib⁹: demoniaca arte ɔpoſitis bella p hec dicebant arceri: ꝛ credebat ius faſq̄ regni p nefas poſſe ſeruari. His vo malis oibus ēt illud addit q̄ oēs qui p ceteras vrbes vel agros fuerant tyrānica crudelitate ɔterriti: dū nihil ſibi ad vitā tutū putāt ꝛ relictis agris p loca abdita latebras eunt: omni ſtudio arādi ſcrēdiq̄ ceſſante: tāta fames vrbē atq̄ oēs loca iuaſerat vt nihil reliq̄ ad vite ſubſidium fieret.

Cap. xvij. de perſecutione Maximini cuius etiā ſcleratiſſimi mores referuntur.

In orientis vero atq̄ egypti ptibus Maximin⁹ ſibi p oia crudelitate ꝛ veſania tyrannidē gerebat: ita vt alter alterū vt pote in tyrānide ſoci⁹ etiā in ſcelerib⁹ videret imitari: ꝛ neſcires cui potiſſimū dare flagitiorū palmam deberes. Eo ſane maximinus p̄ter ſociū ſceleris videbatur: q̄ etiam publicos honores ꝛ maximos magiſtris magorum ꝛ malarū artiū doctorib⁹ decernebat. Simulacrorū quoq̄ cultui ſatis ſuꝑſtitioſe deditus erat ita vt ne ad puuꝫ quidē motū: ſine augurijs ꝛ diuinationibus ꝛ ſymbolis acquieſceret. Vñ vehementior aduerſum nos ꝛ grauior p̄ioribus perſecutor fuit. Vetera qꝫ delubra ꝛ olim etiam a ſtudioſis cultorib⁹ derelicta renouari oia iubet: ſacerdoteſq̄ his ꝛ pontifices p ſinglas p̄uincias nobiles quoſq̄ ꝛ alijs iam honorib⁹ functos: miniſtris militarib⁹ ꝛ ſalarijs additis decernit. Nec mirum quin ꝛ manifeſtos maleficos vel rectores p̄uinciarū vel duces militum p̄moueret: ſꝫ ad hoc huiuſcemodi vanitatis miniſteriū quāplurime copie auri argentiq̄ ɔrebant. Ex quo accidit: vt oēs vbiq̄ p̄uincie diuerſis modis ꝛ occaſionib⁹ nudarent: cōgregando cenſus tributa multiplicando locupletiores quoq̄ exq̄ſitis

aut etiam confictis iniurijs condennā-
do. Alios vero etiam p̱ſcribendo: oīs
pariter bonis paternis auitiſq̱ fami-
lijs euoluebat. Unde ⁊ montes auri: vt
ita dixerim congregatos: familiaribus
ſuis ac ſatellitibus largiebatur. In con
uiuijs vero tam profuſus erat tanꝗ̃ te
mulentus: vt inſanus ⁊ mente capt⁹ viꝫ
furore putaretur: ⁊ ea ebrius fieri iube
ret: que die poſtera ſe iuſſiſſe neſciret.
Delitijs luxu atq̱ omni diſſolutionum
gñe fluitans turpiſſima ſuis militibus
prebebat exempla. Deniq̱ quicquid la
ſciue quicquid petulanter: ꝗcquid luxu
rioſe geſtum a rectoribus vel militum
prouinciarum fuiſſet: multum cedebat
ob imperatoris exēplum. Cui inter ce-
tera etiā hoc ſingulare ſtudium erat ne
vllam non dico vrbeꝫ: ſed vel breue opi
dum abſq̱ adulterio nobilium matro-
narum que per loca fuiſſent reperte: vel
corruptione virginum preteriret.
B ¶ Talis hic tantuſq̱ vir: qui pudi-
citie honeſtatis: iuſticie ac totius equi-
tatis hoſtis publicus erat quid ni etiā
xp̄ianorum hoſtis ⁊ p̱ſecutor exiſteret.
Aduerſum xp̄ianos tantum crudelita-
tis exercuit: vt preceſſores ſuos vincere
feſtinaret in ſcelere. Igneas laminas.
truces beſtias: maris profundum ob-
truncationes membrorum: effoſſiones
oculoruꝫ: ⁊ ſingulis membris ſpecialia
inferre ſupplicia geſtiebat. Cum tamē
magis illi conſtantes et fortes inueniā
tur tollerando ꝗ̃ iſte ingenioſus ⁊ calli
dus in exquirendo. Uincebātur eteni
ſepius non ſolum a viris: ſed etiam a fe
minis q̄ verbo dei ⁊ fidei calore ſuccēſe
vt femine ꝗdem ꝯprehendebant: ſed vt
viri fortes in certamie coronabāt: mor-
tem quippe prōpti⁹ ſubire. imo ꝟo ⁊ vl
tro expetere ꝗ̃ corporis maculā recipe
malebāt. Ueꝝ cū duab⁹ ꝗuiſſimis dñis
libidine ⁊ crudelitate p̄ceps ageret fuit
apd̄ alexādriā Dorothea ꝗdā ſatis no
bili orta familia: ingētib⁹ diuitijs ⁊ p-
piquis nobilib⁹ pollēs. Sꝫ in ea igenij
atq̱ induſtrie bonū: certaꝝq̱ honeſtaꝝ
artiū ſtudia magis ꝗ̃ hec vigebāt. For
me ꝟo ⁊ decoris glīa tāta ei fuit vt miꝝ
ac ſpeciale in ea dei figmētuꝫ crederet.
Sed illa q̄ religione aī: ⁊ honeſtate vite
pulchrior: ꝗ̃ vultu corpis eſſe ſtuderet
equiſſimo mentis iudicio qđ pulchruꝫ
et decoꝝ inter hoīes videbat: id poti⁹
deo ꝯſecrare ꝗ̃ vſui humano ſtatuit in
dulgere: ⁊ virgo deo ſacrata p̱ſiſtere.
At ille q̄ diuina atq̱ hūana: libidine ſil
⁊ crudelitate fedaret: cognitio ſoli⁹ for-
me nō etiā ingenij ac p̱poſiti bono: ad
temerandam virginē: ac pollueđaꝫ ei⁹
caſtitatem aīm intendit. Cōperto vero
qđ xp̄iana eſſet: q̄ ſcđm ſua edicta pene
magis quam libidini ſubijcienda vide
retur: in ambiguo poſitus eſtuare cepit
et in quam ſe partē verteret ignorare.
Sed vbi dubios aīos libido que ei lat⁹
dñabatur obtinuit expectantē virginē
p̱ martyrio ad ſupplicium rapi, per oc-
cultos nuncios de ſtupro interpellauit
illaq̱ nefas ſibi eſſe rñdit, tēplū corpis
ſui qđ ſemel deo ꝯſecrauerat: idolorum
cultu aut libidinis cōtagione polluere:
p̱inde ſe ꝗdem ad mortē paratam eſſe.
A crudeli vero tyranno nō detere blan
dum aliꝗd aut molle p̱ferri nec eſſe di-
gnum reſolui erga ſe truces aīos: quos
ꝗtidie vndatim xp̄ianoꝝ p̱fuſus cruor
duraret. Adꝗ rñſa: cū ille libidine accen
ſus acri⁹ incaleſceret: ⁊ niſi verbis acꝗe
uiſſet: vi agere decerneret: oībus virgo
pudiciſſima facultatib⁹ ſuis domoq̱ et
familia derelicta: noctu clā cū paucis fi
diſſimis famulis: ⁊ cū amiciſſima ſibi co
mite caſtitate diſcedit: atq̱ illuſuꝫ tyrā
num vanū amētēq̱ dereliqt. Sꝫ ⁊ alias
plīmas nobiles mulieres ſil ac ꝟgines
exēplo illi⁹ adort⁹: ſꝫ exēplo nichilomi-
nus illi⁹ paratiores ad mortē ꝗ̃ ad tur
pitutem libidinis nactus, crudelibus ſup
plicijs affici iubet. Que mlto prōpti⁹ ⁊
leti⁹ ꝗ̃ ceteri oēs mortē ſubibant: eo ꝙ
duplices ſibi coronas a dño p̄parādas
non ſolum p̱ pietate: verū etiā p̱ caſti-
tate credebāt. Sed in his relationibus
poſit⁹ ſilere equū non puto: etiam nobi
liſſime femie in vrbe roma mirabile fa
ctum Sophronie. Cuius vir p̄fectus
vrbis rome: ſub maxentio tyranno age
bat. Quicum de ſupradicte femine pul
chritudie cognouiſſet: ⁊ vt ei mos erat
miſſis ſtupri miſtris deduci ad ſe femi-

nam iuberet: illa rem ad maritū detuliſ. Qui cum cōperuiſſet: multa ſecū voluens ad vltimū altius ingemiſcens, Et quid inquit faciemus quibus aut hec tolleranda ſunt aut anima ponēda? Tū illa vt maritum vidit metu mortis perterritum prodidiſſe pudicitiam ſuam paululum ait ijs q̄ miſſi fuerant expectate donec compoſita vt decet ⁊ adornata procedam. De hinc ingreſſa cubiculum cum prius defixis genib⁹ oraſſȝ tanq̄ȝ pudicitiam ſuam deo immolatura: pectus ac viſcera correpto mucrōe tranſuerberat. Extremos huiuſmodi nuncios ad tyrannum ꝑ aſſiſtentes famulas mittens: tales ait magis placeant xp̄iane femine tyranno. Hoc modo in oriente ſimul atq̄ȝ occidēte: velut vno demonis ſpiritu armati ⁊ paribus eiſdem vicijs accenſi deſeruiebant tyrāni: cum tamen per hec xp̄ianorum virtus animi et conſtantia fidei: probatior et magnificentior redderetur.

¶ Capm̄. xxviij. de vltione diuina, maximiȝ eiuſq̄ȝ in medicos crudelitate atq̄ȝ eiuſdem ad xp̄ianos indulgentia.

SEd cuȝ per decē continuos āños ſeuientis ꝑtib⁹ ſuis etiā Maximini principis erga xp̄ianos fuiſſet graſſata crudelitas et innumera hoim milia deum verꝝ colentium neci dediſſet: cumq̄ȝ vires crudelitatis ac libidinis ſue indeſinenter ſuggeret temulētia: ⁊ neq̄ȝ ꝯſilium neq̄ȝ ſatietas finē vllū aut modū imponeret: adeſt cultorib⁹ ſuis diuina ꝓuidētia. Et q̄s ꝑ ignē ꝓbauerat: eduxit rurſ⁹ ad refrigeriū: ipȝ nāq̄ȝ auctorē ſceleris: vltio diuina corripit. Et ille q̄ letis ac ſaginatiſ carnib⁹ incedebat ſupb⁹: inflatis ſubito viſcerib⁹ ſoporatiſq̄ȝ diſtēdit̄. In ꝓfundiorib⁹ de hinc pectoris ꝑtib⁹ obortuȝ vulnus totos intrinſec⁹ viſcerꝝ receſſuſ tabo ſerpente depaſcit̄. Poſt ēt fiſtulis q̄buſdā in ſupficie puerulētis meatib⁹ adaptis de iteriorib⁹ putrefacit vulneris venis ebulire vndati cepit innūera vermium multitudo. Fetor ꝟo tā itollerabilis erat vt null⁹ oīno ne medicorꝝ q̄deȝ ꝓpi⁹ poſſet accedere q̄ carnes ſatiſ late et in oī luxuria nutrite grauiorē ex corruptione nidoreȝ putredinis exalſabant. Deniq̄ȝ pleroſq̄ȝ medicorꝝ q̄ nec morbo aliq̄d mederi: nec vim fetoris tollerare poſſent interfici iubet. In q̄bus cū q̄dā iugulādus potiuſq̄ȝ medicatur⁹ aſſiſteret: inſpirat⁹ a deo: cur inq̄t imperator erras: ⁊ q̄d deus infert ab hoib⁹ putas poſſe reuocari. Nec human⁹ ē iſte morbus: nec a medicis curat̄. Sȝ recordare quātas in ſeruos dei egeris: quāq̄ȝ i religionē diuinā impi⁹ ⁊ ꝓfan⁹ extiteris: et intelliges vn̄ tibi ſint poſcēda remedia. Nā et ego q̄deȝ mori cū ceteris potero tu tn̄ a medicis nō curaberis. Tūc primū ſe Maximinus hoiem eſſe intellexit: et ſcelerꝝ ſuorꝝ immanitateȝ recordatus: p̄rio oim erraſſe ſe ⁊ impie egiſſe profitet̄: ⁊ velut ſatiſfacere incipit deo. tū deinde cōuocatis ijs q̄ in officio publico ſibi parebant: legem ſcribi ⁊ cōfeſtim emitti iubet: Qua non ſolū a xp̄ianis deſiſtat perſecutio: et arceatur oīs iniuria. verꝝ ⁊ reedificari eorꝝ ꝑmitterētur eccleſie vt ſolitis cultibus ⁊ obſecrationibus vacantes: etiam ꝓ ipſi⁹ ſalute excelſo ſupplicēt deo. Quibus dicto citius ꝓcuratis continuo ꝑ ſingulas q̄ſq̄ȝ vrbes edicta mittunt̄: continentia hūc modum. Imꝑator Ceſar. Galerius: maximin⁹. Inuict⁹ auguſt⁹ pontifex maximus. Germanic⁹ egyptiac⁹. Thebaic⁹ Sarmatic⁹ q̄nquies. Perſicus: bis Carpicus. Sexies armenic⁹ medorꝝ ⁊ adiabenorꝝ victor: tribunitie poteſtatiſ vicieſ imperator: decēnouies cōſul: octies pr̄ pr̄ie ꝓcōſul. Et imꝑator ceſar. Flauiuſ Ualerius ꝯſtantin⁹ Pius Felix inuict⁹ Auguſtus pontifex maximus: tribūitie poteſtatis imperator: q̄nquies ꝯſul pr̄ patrie: ꝓconſul. Inter cetera que ꝓ vtilitate rei publice diſponimus: nos quidem primo volueramus ſcd̄m antiquas leges et publicā Romane obſeruantie diſciplinā cuncta moderari: iter q̄ etiam hoc addere vt xp̄iani qui paternam religionē reliq̄rant ad eaȝ rurſum reuerterent̄. Uerū q̄m iudicio quodam al ſui tanta eos obſtinatio rei hui⁹ ha-

buit vt nullomō redire vellent ad rituꝫ religionis antique:q̄ a moꝛibus fuerat inſtituta:ſed eo magis ꝑ volūtate ſua vnuſq̄ſq; legem ſibiipſi ꝯſtituit:et in locis diuerſis plebs diuerſa ꝯcurrit. Cumq; ꝑ his a nobis ꝓpoſituꝫ fuiſſꝫ edictū vt ad p̄rias leges redirent et antiq̄tus cōſtitutas:plurimi eoꝝ ꝑiculis ſe potius ſubiicere:morteſq; inumerabiles tollerare: q̄ꝫ obedire p̄ceptis taliū malueꝛūt. Et q̄m multos adhuc in eodem aī iudicio durare ꝓuidimꝰ: ita vt nec diis celeſtibus honoꝛē debitū redderēt:nec ſue religioni ſatiſfacere viderent̄:reſpicientes ad ſolitam māſuetudinē clemētie nr̄e:qua ꝯſueuimꝰ oībus hoīb9 dare veniam libenter ēt erga hos indulgētiam nr̄am credidimꝰ poꝛrigendam:vt rurſum ſint xp̄iani:⁊ conuēticula in q̄bꝰ oꝛare ꝯſueuerunt extruant et reedificēt ita t̄n vt nihil contra diſciplinā publicā gerant. Aliis vero ep̄lis iudicibus indicauimus: q̄d eos opoꝛteat obſeruare: Vñ ꝯceſſa hac nr̄a indulgentia exoꝛare debēt deū ſuum ꝑ ſalute nr̄a:⁊ ꝓ rei publice ſtatu. vt oimō incolumi degēte republica ēt ipſi ſecuri agere in ꝓpriis laribus poſſint. Hec de latino in grecū verſa nos rurſum trāſtulimꝰ in latinū. Sꝫ poſt hec q̄d cōſequutū ſit videamꝰ.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Incipit liber Nonus.

¶ Capm. j. de executione indulgentie quam fecit maximinus in xp̄ianos.

Huiuſce modi edictꝭ im ꝑialibꝰ per oēꝫ locum aſie, ꝓ̄ōtiq; ꝓpoſitis velut extinguētibꝰ tenebꝛis ſubito lumē effulſit. Sꝫ maximinꝰ q̄ in oꝛientis partibus ceſaris tyꝛannidem potiuſq̄ꝫ locū tenebat:tanq̄ꝫ crudelitatis ſue materiam ſibi ſubtrahi nō ferens:cuꝫ ei diſpliceret edictum: nec t̄n auderet obſiſtere:ꝓponi publice legem: ⁊ oībus in noticiam venire non patitur:verbo t̄n iudicibus p̄cipit indutias chꝛiſtianis interim dare. Sed Sabinus qui per illud tempus pꝛefecture culmē regebat: oīm pꝛouinciarum iudicibꝰ ſcribens: ⁊ pꝛelatam imperatoꝛis inferens legem manifeſtum efficit cunctis:id q̄ꝺ Maximinus obſcurare tentauerat. Iudices vero per ſingulas ciuitates edicta mittentes legemq; p̄ferentes relaxari cunctos qui tenebantur in carcere: quiq; ī metallis aut quibuſlibet vinculis ſeruabantur oēs abſcedere liberos iubent. Quibus ita geſtis velut poſt nimiā tēpeſtatem ſi ſolis ſplendoꝛ celo redditꝰ fuiſſet ac terris:duces ppl̄i noſtri ꝑ ſingulas quaſq; vrbes frequentare conuētus:eccleſias inſtaurare:conſilia agere ſacerdotia repare: ſingulas quaſq; eccleſias ſi cui q̄d deeſſe videbat̄ inſtruere. q̄ cum ita gererentur ſtupoꝛ ingens habebat infideles gentiliū: de tanta tāq; ſubita conuerſione reꝝ:ita vt admiratione ip̄a fateri cogerentur magnū ⁊ ſolum veꝝ deum eſſe queꝫ xp̄iani colūt Noſtroꝛum vero ſi q̄ in agonibus fideliter ⁊ viriliter ꝑdurauerāt: cum omni fiducia ⁊ leticia agebant. Si q̄ vero languidius ⁊ ignauius egerant:cuꝫ omni humilitate ⁊ ſupplicatione medicinaꝫ poſcere ab iis qui īcolumes perſiſterāt properabant. et ꝑ eos repꝛopiciari ſibi oipotentem deum ſupplicabant. Iā vero illi qui de metallis fuerant relaxati. venientes per vrbes ſingulas magnanimi ſublimeſq; incedebant:⁊ ineffabilem leticiam atq; exultationem dei eccleſiis exhibebant:toto itinere per plateas q̄ꝫ ciuitatum ⁊ vicos cum pſalmis ⁊ hymnis digredientes ita vt ſtuperēt: et magnificarent deum ii qui eos paulo ante vinctos ⁊ cathenatos trahi ī metalla viderant! letos ꝓ̄o nūc atq; exultantes cernebant ad ꝓpꝛia remeare. Ex quo etiam ipſi qui pꝛius infeſti nobis videbant̄ ⁊ arduo ſi nunc, ſubite cōuerſionis miraculo congratulabāt̄ nobis ⁊ communem ſibi ducebant leticiā noſtram. Verum cuꝫ hec ita in agris ac vicis ⁊ vrbibus agerentur:⁊ pꝛo reddita ſibi pace chꝛiſtianoꝛum populi modeſta exultatione gauderent totiꝰ boni inimicꝰ tyꝛānꝰ ferre nō potuit, q̄n iſita ſibi neq̄tie rabie gaudia iſta ſubꝛueret.

¶ Capm. ij. inſtaurat maximinus per-

ſecutionem chꝛiſtianos quam edictis
publicis ceſſare iuſſerat.

ETenim maxi-
minus quem oꝛientis at-
qꝫ egypti partium tyranni
dem tenere ſupꝛadiximus
ſex non amplius menſes paſſus eſt no-
ſtros in pace perſiſtere. Et pꝛotin⁹ q̇c-
quid ad obturbãdam eam nanſciſci po
tuit molitur. Igitur pꝛimo pꝛohibere
noſtros per occaſiones quaſdam tem-
ptat ne ad cimiteria conuenirent. Tuz
deinde nequiſſimos quoſdã antiochie
vꝛbis viros inſtigat legationem mitte
re aduerſum nos depoſcentes ne ĩ pꝛo
pꝛia patria degere liceat xp̄ianis. Cui⁹
legationis initium fecit per Theothe-
nium quendam curatoꝛem antiochie vꝛ
bis praui ingenij hoĩem peſſimiqꝫ ꝓpo
ſiti. Sed ⁊ alios per ſingulas ciuitates
ſimiliter teterrimos ciues ad ſimile fa
cinus impellit: ⁊ ex oĩbus pꝛouincijs hu
iuſcemodi legationem dirigi componit
multaqꝫ alia aduerſum nos ſpeciali q̇-
dam odio ⁊ obſtinata confeſſione machi-
natur donec oĩmodo mala que iã quie
uerant renouaret. Mala mẽs maluſqꝫ
animus velut ſitim quãdam famẽqꝫ ſe
pati putabat niſi laniari carnes ciuiuz
ſanguinemqꝫ eoꝛum pꝛofundi videret.

¶ Capitulum. iij. de miro apud antiochiaz
ſimulachꝛo ex quo aduerſum chꝛiſtia-
nos confinguntur mendacia.

Interea reperiſſe
e occaſionez maximinus ratus eſt ex
o ꝙ apud antiochiã ſimulachꝛũ q̇dã
Iouis amabilis nuper conſecratũ arti
bus quibuſdam magicis ⁊ impuris cõ
ſecrationib⁹ ita ꝯpoſitũ eſt vt falleret
oculos intuentiũ et poꝛtenta q̄dã oſtẽ-
tare videret̃ ac reſpõſa ꝓferre. Idqꝫ oĩ
bus et ipis impatoꝛib⁹ pꝛo certo cõfir-
mat̃ qđ poſtea ꝙ̃ ab vniuerſis creditũ
eſt aſſeuerat̃ itẽ de⁹ ille dediſſe rñſa ne
xp̄iani in vꝛbib⁹ habitarẽt. Neqꝫ ĩ vici-
nis vꝛbi locis ſꝫ quãto fieri põt longi⁹
migarent̃. Quib⁹ cognitis oĩs q̇ vbiqꝫ
erãt ſub tyrãni regno p vꝛbes ac ꝓuin-
cias ſingulas ſciẽtes gratũ hoc eẽ apđ

eum ſimilem de xp̄ianis ſniam ferunt.
Et miſſis ad euz legatis eadem ab im-
peratoꝛe impetrant que vt peterent ab
ipſo fuerant inuitati.

¶ Capitulum. iiij. de eiuſdem maximĩ
ni in chꝛiſtianos perſecutione.

IAm vero rurſus aduer-
ſum nos perſecutionis ra-
bies inſtaurat. Et maximi
nus interi ſumma inſtãtia
per vꝛbes ſingulas ⁊ pꝛouincias ſacer-
dotes ſimulachꝛoꝛum: ac pontifices ſta
tuit multiſqꝫ eos honoꝛibus ac muneri
bus afficit: ⁊ omnia pꝛoꝛſus diligenter
agit: quatenus cunctos beneficijs ſuis
pꝛeueniat: vt per hec pꝛõptioꝛes eos ef
ficeret in odiũ et necẽ xp̄ianoꝝ. Idqꝫ eo
magis obtinebat q̇ gratioꝛẽ ſibi duce-
ret eũ quẽ erga nr̄os ſeuioꝛem nequio-
remqꝫ ſenſiſſet.

¶ Cap̄. v. blaſphemias in xp̄m ꝯfictas
per omnes regni ſui pꝛouincias mittit
maximin⁹ eaſqꝫ pueris doceri pꝛecipit.

Et quãuis ei agere cuncta
ex ſnĩa liceret q̇p
pe q̇ iam ſibi etiã auguſti cõceſſaz pꝛe-
ſumpſerat dignitatem videri tñ vult ꝙ
aliquib⁹ iuſtis hec rationib⁹ agat. Cõ-
finguntur acta quedam velut apud pyꝛ
latum de ſaluatoꝛe noſtro habita ĩ qui
bus aduerſum xp̄m oĩs blaſphemia cõ
ſcribit̃. Que acta p oẽs regni ſui pꝛoui-
cias ꝓlato edicto mitti pꝛecipit: ⁊ p vꝛ-
bes ſingulas p vicos per agros etiam
ꝓponi. Pꝛeceptoꝛibus q̇z pueroꝝ tradi
iubet vti ꝓ his q̄ ad meditandũ vel edi
ſcendum dictare ſolent hec tradãt pue
ris memoꝛie cõmendanda. Cuz vero hec
ita p oẽm locũ diligenti neq̇tia gereret̃
dux damaſci cognita impatoꝛꝫ ſui erga
xp̄ianos libidine ⁊ placere ei in talibus
ſtudẽs ĩdigniſſimas q̄ſdã mulierculas
de triuio ꝯq̇ſitas ſiſti ſibi facit ⁊ agitari
in his plurimã q̄ſtionẽ p quã cogeret eas
actꝫ ꝯfiteri fuiſſe ſe q̇dã xp̄ianas ⁊ ſcire
ꝙ int̃ ipa miſteria eoꝝ ſpurca q̄dã ⁊ ipu
ra ꝯmitteret̃ aliaqꝫ hmõi flagitia q̄ nec
audire q̇dẽ bon⁹ q̇ſqꝫ pateret̃. mulierclas
actꝫ ꝓſeq̇ facit eaqꝫ ꝯſcripta ad ipatoꝛẽ
refert. at ille ꝓpõi ea nichilomin⁹ pſſgu

las q̃ſq; vrbes ac ꝓuincias iubet. Quis
dux ille nõ lõgum tali fraude gauiſus
ſit, Breui nãq; quadã inſania deſpera-
tionis ſucceñſus in exitium vite ſue ꝓ-
prias ſibi intulit manus.

Cap. vj. de eiuſdẽ maximini in xp̃ia-
nos inſtaurata perſecutione atq; per
Lucianũ presbyterũ de chriſtiana fide
pulchre reddita rõne. A

Moſtrorũ ve-
ro rurſum fuga rurſum
ꝑſecutio ⁊ ſupplicia re-
nouari. Judices ꝓuicia
rũ tãq; gratũ aliq̇d ex h
imꝑatori exhibẽtes ĩ nr̃os atroci⁹ deſe
uire. Igit̃ apd̃ Tyrũ fenicis vrbẽ tres q̇
dẽ iuuenes correpti cũ ſe xp̃ianos eẽ cõ
fiterent̃ beſtijs ſubigunt̃. Cũ qb⁹ ⁊ Sil
uanus ep̃s. xl. annis funct⁹ ſacerdotio
vir mãſuetudie ai ⁊ ip̃a iã ſenectute ve
nerabil̃. Per idẽ tp̃s et petr⁹ de q̃ ſupra
mẽorauim⁹ alexãdrine vrbis ep̃s ꝑ oĩa
inſignis ⁊ oĩb⁹ ꝟtutib⁹ adornat⁹. In ſcri
pturis ꝟbo diuinis ⁊ ĩ ꝟbo dei prioꝝ nul
lis inferior. prudẽtia q̃z ſingularis ⁊ in
oĩb⁹ ꝑfect⁹ vere ⁊ ſacerdos ⁊ hoſtia dei
ſubito rapit̃: ⁊ tãq; ex maximini p̄cepto
capite obtruncat̃. Cum quo ſimul ⁊ alij
plures ex egypto ep̃i trucidantur.

B Lucian⁹ q̃z vir morib⁹ ⁊ ↄtinẽ
tia eruditiõe p̄cipuus Antiochenus p̄ſ
byter cũ ad tribunal iudicis fuiſſet ad-
duct⁹ cur inq̇t ad eũ p̄ſes vir rõnabilis
⁊ prudẽs ſeq̄ris ſectã cuius reddere nõ
poteris rõnem. Aut ſi eſt aliqua audia
mus. Tũ ille data ſibi facultate dicẽdi
huiuſcemodi rõnẽ de fide nr̃a habuiſſe
dr. In occulto non eſt q̓ nos xp̃iani quẽ
colimus vn⁹ deus eſt ꝑ xp̃m nobis an-
nũciat⁹ ⁊ ꝑ ſpm̃ ſctm̃ nr̃is cordib⁹ inſpi
ratus nõ eñ ſicut vos putatis humane
alicui⁹ ꝑſuaſionis errore cõſtringimur
nec indiſcuſſa vt alij parẽtũ traditione
decipimur. Auctor nobis de deo deus
eſt. Neq; eñ poſſet ſublimis illa maie
ſtas ſenſib⁹ hũane mẽtis illabi niſi vel
ſpũs ſui ꝟtute d̃lata ꝟbi ac ſapiẽtie ſue
interp̄tatiõib⁹ indicata. Fateor errauĩ-
mus etiã nos aliq̃n ⁊ ſimulachra q̃ ipſi
finxim⁹ deos celi ac terre putabamus.

auctores. Sz arguebat eos fragil̃ ſub-
ſtãtie ſue a nobis p̄ſtita ↄſecratio. In q̇
bus tm̃ venerationis inerat q̃tũ decoris
man⁹ ↄtuliſſet artificũ. Verũ oĩpotẽs il
le de⁹ quẽ nõ nr̃is manib⁹ fictũ ſz cui⁹
nos decebat eẽ figmẽtũ errores miſera
tus hũanos ſapiẽtiã ſuã miſit ĩ hũc mũ
dũ carne veſtitã q̃ nos doceret deũ q̇ ce
lũ feciſſet ⁊ terrã nõ in manu factis ſed
in eternis atq; inuiſibilib⁹ req̇rendũ. Vi
te etiã nobis legis ac diſcipline p̄cepta
ↄſtituit ſeruare parcimoniã paupꝑtate
gaudere mãſuetudinem colere ſtudere
paci puritatẽ cordis ãplecti patiẽtiaz
cuſtodire. Sz ⁊ oĩa hec q̄ nũc aduerſus
nos geritis vẽtura nobis eſſe predixit.
Educẽdos nos ad reges ⁊ añ tribunalia
iudicũ ↄſtituẽdos ac velut victimas iu
gulãdos. Inde eſt deniq; q̓ ⁊ ip̃e q̇ erat
imortalis vt pote ꝟbuz ac ſapiẽtia dei
morti ſe p̄buit q̇ nobis in corꝑe poſitus
patiẽtie p̄beret exẽplũ. Sz nec nos ſua
morte decepit q̇ poſt diẽ tertiã reſurre
xit. Nõ vt iſta q̃ nũc falſo ↄſcribunt̃ ↄti-
nẽt acta pilati ſed innocẽs imaculat⁹ ⁊
purus ad hoc ſolũ mortẽ ſuſcepit: vt eã
vinceret reſurgẽdo. Que aũt dico non
ſunt in obſcuro geſta loco nec teſtibus
indigent. Pars pene mũdi iam maior
huic ꝟitati aſtipulat̃ vrbes integre: aut
ſi ĩ his aliq̇d ſuſpectũ vr̃ ↄteſtat̃ de his
ẽt agreſtis man⁹ ignara figmẽti. Si mi
nus adhuc credit̃ adhibebo vobis ẽt
loci ipſi⁹ ĩ q̃ res geſta ẽ teſtimoniũ. A-
ſtipl̃at̃ his ip̃e ĩ hieroſolymis loc⁹ ⁊ gol
gothana rupes ſub patibuli onere di-
rupta. Antrũ q̃z illd̃ qd̃ auulſis inferni
ianuis corp⁹ denuo reddidit aĩatũ q̇ pu
ri⁹ inde ferret̃ ad celũ. Aut ſi adhuc vo
bis min⁹ digna vident̃ hec q̄ ĩ terris ſub
ſtãtiã geſt̃ accipite ẽt a celo aſtipulato
rẽ fidelẽ ſolẽ vobꝭ ip̃z hoꝝ ꝓduco teſtẽ.
Qui cũ hec fieri ꝑ impios videret ĩ terris,
lumẽ ſuũ meridie abſcõdit in celo. Req̇
rite in ãnalib⁹ vr̃is inuenietis tꝑib⁹ pi-
lati, Xp̃o patiẽte fugato ſole iterruptũ
tenebris diẽ. Qd̃ ſi terre ſi celo ſi ſangui
nĩ eoꝝ a qb⁹ ꝟitatẽ ꝑ tormẽta ꝑq̄ritis
fidẽ nõ accõmodatis q̃uo meis ꝟbis al
legatõibuſq; credetꝭ? Et cũ pene iã his
verbis auditorib⁹ ſuadere cepiſſet ar-
ripi iubet̃

npi iubetur i carcerẽ ibiqꝫ quaſi abſqꝫ tumultu populi necari.

¶ Capitulũ. vij. maximus leges cõtra xp̃ianos latas ereis tabulis incidit et blaſphemias in xp̃m totas dies decantari iubet.

SEdet per alia nihilominus loca tanta in breui crudeliſſim⁹ tyrãnus aduerſuz nos excitauit vt longe ſe uiorã ꝑoribus ⁊ duriora patrarẽt. Qñ eñ aduerſum nos legatiões ꝓuinciaꝝ vel vrbi qñ tot ⁊ tãta imperialia edicta venerãt: ita vt etiã ereis tabulis incidi leges q̃ aduerſum nos date fuerãt iuberẽtur. Qñ pueris ſcholaris meditatio de pylato ⁊ Jeſu haberi cõtumelie nr̃e gratia iuſſa eſt ⁊ ꝯuitijs referta: ac blaſphemijs ꝑ totũ diẽ decãtari. In his ꝓo legibus quas aduerſum nos ere incisas ſingulis quibuſqꝫ ciuitatibus ꝓpoſuerat velut ineternũ manſuras iactanter ſatis ⁊ ſupbe deſcripſerat ꝙ ex quo xp̃iani ſedibus ſuis vrbibuſqꝫ pelluntr ⁊ aeris eſſet leta tẽperies et terre fecunditas abundãtior ⁊ ſegetũ copia vberior: ⁊ ideo ſatis recte ꝯſuli ad deorũ imortaliũ gratiã q̇bus nulle ita acceptabiles victime litarent q̃ꝫ vt inuiſuz his hoim genus ex oibus locis in q̇b⁹ maieſtas corũ colit pelleret. Addit q̇ꝫ etiã illud: vt qm̃ tam piã tanqꝫ religioſam pactionẽ hãc ab imperatore popoſciſſent quidq̇d illud eſt: q̃uis difficile videat: qḋ ſuis cõmodis eſtimẽt profuturũ pro hac gratia nihil ſit qḋ ipetrare non poſſent. Tantũ vt hoc diligẽti⁹ obſeruent ne xp̃ianis qualitercunqꝫ vrbium concedatur ingreſſus.

¶ Cap. viij. de vltiõe digna de infideles ꝑ ꝯfictis aduerſum xp̃ianos mẽdacijs deqꝫ ſumma xp̃ianoꝝ in paganos ⁊ ꝑſecutores ſuos cõmiſeratione.

ET quidẽ q̃ntuz in hoibus fuit ſatis in anguſtum res noſtre opeſqꝫ coartate ſunt vt ſcd̃m illud qḋ ſcriptũ eſt in his ſcandalizari poſſent etiam electi.

A ¶ Sed poſtq̃ nihil reliqui apḋ hoies reb⁹ nr̃is ſupeſſe viſum eſt, oipotẽtis dei ꝓuidẽtia imbecilles hoiz mẽtes piclitari ip̃a deſperatione nõ patit. Cõtinuo nãqꝫ nec mora dũ adhuc ꝑ aliquas longius poſitas ciuitates impie mitterent edicta arrogãtiã tyrãnice vocis refrenãs qua letas ſegetes pro chriſtianoruz fuga ⁊ vberes frugib⁹ deſcripſerat cãpos, imbres reſtringit in nubibus ⁊ effectas arida ſterilitate ſegetes derelinquit. Areſcit etiã herba cãpoꝝ. Et nõ ſolũ hoib⁹ fructũ, verũ etiã pecudib⁹ pabulũ negat. Fameſqꝫ terra ⁊ obſcena vbiqꝫ graſſat. Aeris quoqꝫ temperies quã ſuis impijs actibus deſcripſerat famulari in tantã corruptionẽ verſa eſt vt hũana corpora vlceribus peſtinis q̃ ignis ſacer appellant necnon et his q̇ dicunt carbũculi replerent ita vt ⁊ ora hoim atqꝫ oculos occuparet: vt ſi q̇ forte ex his effugiſſet morte luminib⁹ orbaret. Sꝫ ⁊ alijs nihilominꝰ peſtilẽtibus morbis viroꝝ ⁊ mulieꝝ imẽſe multitudines et ꝑcipue infantũ aceruatim cadebãt. Addit illud etiã his malis ꝙ armenioꝝ gẽs olim ⁊ vtiliſſima et amiciſſima pp̃lo romano dũ abieo xp̃iane religionis ritũ cui deuotiſſime vniuerſa dedita eſt i ydoloꝝ cultũ mutare cogeret: ⁊ demones venerari ꝓ deo, inimici ꝓ amicis ⁊ ꝓ ſocijs aduerſarij effecti manu ſe aduerſum nefaria eius edicta defenſare parãt ac ſpõte bellũ inferũt. Que ſimul oĩa coaceruata ſtulte ob eo penas arrogãtie depoſcebãt ꝓ eo qḋ ꝑ fugã ꝑſecutionẽ xp̃ianoꝝ pacẽ ſibi ⁊ rerũ oim copias atqꝫ ip̃i⁹ etiã aeris tẽperiẽ deſeruire iactauerat. Igit cũ ip̃e et exercit⁹ bello Armenico vehemẽter et acriter vrgeret, pp̃los ꝑ vrbes ⁊ vicos q̇b⁹ diuina atqꝫ humana ꝓſpere cũcta ceſſura legũ ſuaꝝ auctoritate ꝓmiſerat fames dira abſqꝫ vlla miſeratiõe vaſtabat. In vrbib⁹ ꝓo tãte ꝑ dies ſingulos multitudies cadebãt: vt nec loca ad ſepulturas inuenirẽt. In agris vel vicis plurime dom⁹ penit⁹ vacue remãſere. Qḋ ⁊ ſi aliq̇ imminẽtẽ vidẽtes ſtragẽ filios ſuos ad vrbẽ venũdaturi adduxerãt dũ emptor morat aut retractat etiã ip̃e moritur⁹ accedere cũ liberis ſuis q̇ꝫ ex ꝑcio alẽdos ſe ſperauerãt interibãt.

Aliquiꝺo dū radices herbaꝝ ſectabantur carūq̄ ſuccis aīam ſuſtētare. tēptabant purgēte inedia incaute letali aliquo hauſtu corrūpebant. Mulieres q̄z matres familias: et honeſto loco nate vi famis cogente pudoris oblite ad publicū ſtipis petēde gratia deſcēdebant Et q̄s verecūdia aſpicere in faciē hoim non ſinebat expetere aliqd cibi vel etiā de manu rapere fames cogebat. Quāplurimi ꝺo ita exhauſti incedebāt: vt ſimulachra magis carne carentia q̄ homines putarent, colore tetro luminib⁹ in ꝓfundū demerſis huc atq̄ illuc corpore nutabundi ⁊ iaꝫ iāq̄ lapſuri ingrediebant nec voce iam ſtipem: ſꝫ vltimū trahendo ſpm̄ depoſcentes ita vt nonnunq̄ ſi ſuffragmētū panis aliqs quo frui non liceret aſpiceret dū manuꝫ conat extendere nec deſideriū vires corporis ꝯſequunt in medio conat⁹ inualidi ictu fruſtrāte ꝯciderent. Qḋ ſi qs forte locupletiū miſeratione ꝑmotus ipartiri aliqd cibi indigentib⁹ voluiſſet conſtrictus ⁊ ꝓuocatus multitudine coruꝫ in qbus nemo erat q̄ repellēdus videretur deſerebat inceptū nec miſericordie propoſitū p viꝫ coꝝ quos inedia impudētes effecerat valebat explere. Interea per plateas oēs ⁊ angiportus erant oīa repleta cadaueribus mortuoꝝ nec erat omnino q̄ ſepeliret dum ⁊ ipi qui adhuc ſupeſſe videbant morbo inualidi eſſent ⁊ quaſi ꝯtinuo morituri ex quo fiebat ſpectaculum miſerabile ita vt q̄ plurimi a canibus deuorarent. Igitur due peſtes validiſſime fames ⁊ lues diuidebant ſibi pplꝫ. Et pauperiores q̄ſq̄ quib⁹ quotidianus victus ope manuū querebat velut vicinos ſibi et ꝓximos populabatur inedia. Illos ꝺo qui locupletes ⁊ referti opibus videbant lues ſibi velut proprios defendebat ita vt videres numeroſe familie domum intra breue tp̄s ex vno in alteruꝫ contagione currente extinctis oībus vacuā derelinqui. Sic diſcretis q̄dem caſtris fames lueſq̄ ſeductio mortis exitu bellātes vrbes agroſq̄ vaſtabāt. Hec extitit legū Maximini ⁊ elationis atq̄ arrogantie eius ⁊ iudicij de xp̄ianis habiti remuneratio. Nec illius in deū pietas ⁊ religio m⁹ vt aſſerebat celit⁹ tradite maieſtas.

A ¶ Uerū vt ſuperi⁹ diximus cū et inhumata mortuoꝝ cadauera quos fames ꝯſumpſerat in plateis iacerēt ⁊ q̄s lues vſq̄ ad vnum interemerat nihilominus inſepulti in domib⁹ manerēt q̄ ꝺo ſupereſſe videbant vrgerent inedia clamare oēs ⁊ ſponte xp̄ianoꝝ pietatē miamq̄ ipcari quoſq̄ paulo āte extorres patria ⁊ domo egerāt nūc ſuppliciter exorare vt more ſibi ſolito viuentibus alimonie auxilium deferant mortuis inſepultis ſepulture iuſta ꝯſoluāt. Apud ipſos tātūmodo miſeratiōes valere: apud ipos ſolos que humanitatis ſunt pietatiſq̄ ſeruari. Nec tam veram religionē tā ſcām [illegible]q̄ in oibus perfectā vllā eſſe q̄ vniuerſis hoibus ꝯſulere tāq̄ ꝓpinquis ⁊ ꝓximis ſuadeat: nec eſſe aliū vllū pter xp̄ianoꝝ dn̄m cōfitebātur. Tum ꝺo noſtroꝝ populi quibus reuera per dei grām qḋ maxime omnib⁹ mirabile fuit neq̄ fames i aliquo neq̄ lues fuerat dn̄ata in nullo ꝓrſus iniurie memores: more ſibi ſolito ⁊ ad miaꝫ etiam inimicorum ꝑceptis dn̄icis inſtituti ꝯferre certatim vnuſq̄ſq̄ ꝓut poterat cibos ⁊ ſuſtētare ac reficere pereuntes. Et non ſolum cibos cū eis: ſed ⁊ affectum participare ex quo indigentib⁹ etiam parua ſufficere videbantur que cum magna pietatis affectione prebebantur. Illos quoq̄ qui morbi cōtagione laborabāt ad quos nullus gentiliuꝫ nec ꝓpinquorum quidem introibat ſedula ⁊ frequenti viſitatione curare: nec pati omnino aliquid per contagiuꝫ qppe quos diuina gratia circūdaret: cadaueribus quoq̄ mortuorum ſepulturam deferre ⁊ que ſunt nature iuſta cōplere. Ita breui igreſſu ſolo chriſtianorum per vrbes ⁊ vicos malorum facies imminuta rebus ipſis atq̄ opibus veram eſſe ⁊ piam religionem chriſtianorum in cordibus hominuꝫ ſcripſit multo tenacius q̄ tabulis ereis eam falſaꝫ eſſe tyrannus inciderat. Igitur cū hec a noſtris ita gererentur ⁊ per geſtoruꝫ bonitatem tacita quadam predicatione dei noſtri veritas noſceretur ita vt

completum videretur illud qđ
ſcriptum eſt in exodo: quia egy
ptijs erāt tenebre palpabiles ⁊
craſſe filijs aūt iſrael erat lux in
oib⁹ habitationib⁹ ſuis. Pergit
nihilominus dñs de⁹ nr̄ magni
ficari in ſanctis ſuis. ⁊ cepte vir
tutis opus pſperioribus ſucceſ
ſibus ppagare: atq₃ iterū nobis
in obſcuro poſitis ſplēdorē ſue
lucis accēdere. Etem ſcđʒ pphe
ticū dictum cibauit nos pane la
chrymaruʒ ⁊ potū dedit lachry
mas ſed in menſura. Hec eſt er-
go correptionis emēdationiſq₃
menſura: vt nō in ppetuū indi-
gnetur neq₃ in eternū iraſcat no
bis ſʒ repropicietur ſeruis ſuis
ſperantibus in ſe.

¶ Cap̄. ix. de conſtantini aduer
ſus maxentiū victoria in virtu-
te crucis ſibi p ſoporē apparētis
habita deq₃ maximini turpi fu
ga ac ſuorū ſtrage atq₃ eius ad
deū derelictis ydolis ɔuerſiōe. A

Teniʒ cū religioſiſſimus im-
perator conſtantin⁹
ɔſtantij equi mode
ratiſſimi et egregij pncipis fili⁹
aduerſ⁹ maxētiū vrbis rome ty
Idē in hyſto. tripti. ta li. j. capitulo. iiij. D.
rānū bellū pararet atq₃ exerci-
tū duceret erat q̇dē iam xpiane
religiōis fautor veriq₃ dei vene
rator nōdū tñ vt eſt ſolēne nr̄is
initiare ſignū dñice paſſiōis ac-
ceperat. Cū igit̄ anxi⁹ et multa
ſecū de imminētis belli neceſſi-
tate peruoluēs iter ageret atq₃
ad celū ſepi⁹ oculos leuaret ⁊ in
de ſibi diuinū p̄caret̄ auxiliū. vi
det p ſoporē ad oriētis partē in
celo ſignū crucis: igneo fulgore
rutilare. cūq₃ tanto viſu fuiſſet
exterrit⁹ ac nouo pturbaret̄ aſpe
ctu: aſtare ſibi videt angelos di
cētes ɔſtātine qđ eſt in
hoc vince. Tūc vo letus reddi-
tus ⁊ de victoria iā ſecur⁹ ſignū
crucis qđ in celo viderat in ſua
frōte deſignat. Et ita celit⁹ inui
tat⁹ ad fidē nō mihi vr̄ illo infe Idē in hyſto.
rior cui ſilr̄ de celo dictū eſt ſau tripti-
le ſaule q[illegible] pſeq̄ris ego ſum ieſ⁹ ta lib.
nazaren⁹ itū qr hō nō adhuc pſe j. cap.
quēs ſʒ iā ɔṽs inuitat̄. Ex hic ſi
gnū qđ in celo ſibi fuerat demō
ſtratū i militaria vexilla trāſfor
mat: ac labarū quē dicūt i ſpeciē
crucis dñice exaptat. Et ita ar-
mis vexilliſq₃ regiōis inſtruct⁹
aduerſus impiorū arma pficit.
Sʒ ⁊ i dextera ſua manu nihilo
min⁹ ſignū crucis ex auro fabre
factuʒ habuiſſe perhibetur.

¶ Uerū nō puto abſre videri ſi
paululū excedētes etiā q̇d ppo
ſiti religioſus dux in hoc bello
geſſerit proferamus.

B ¶ Igit̄ vbi diuine vtutis au
xilio certus de victoria effectus
eſt alio nihilomin⁹ eſtu religio
ſi pncipis animus fluctuabat qꝛ
ſcʒ imperator roman⁹ et pater
patrie nominatus ⁊ qui omnes
ſi fieri poſſet qui ante ſe princi-
patū geſſerāt pietate ⁊ religiōe
cuperet ſuperare nō ſolū patrie
ſʒ ipi vbi rome q̄ romani impe-
rij caput eſt bellū cogeret infer
re. nec ſine oppugnatiōe patrie
quā tyrann⁹ obſederat reddere
poterat patrie libertatē. Ange-
bat̄ hic anim⁹: ⁊ die noctuq₃ deū
cui ſe iā familiareʒ ſenſerat p̄ca
bat̄: ne dexteraʒ ſuaʒ quā ſigno
muniuerat ſalutari cruore ro-
mani ſāguinis macularet. Hoc
ei die noctuq₃ poſcenti preſti-
tit diuina prouidentia. Et cum
iam non procul a ponte Mil-
uio caſtra poſuiſſet ecce ſubito
velut vi diuina correptus Ma-
xentius agitur in occurſum. Et
proruens vrbis rome portis ſe
qui ſe reliquum exercitum iu-
bet. prior q₃ ipſe obuius precur
rit armatus. Iuſſerat autem na
uibus ad diſcipulam compoſi-
tis fluuiū ſterni ⁊ ſuppoſitis pō
tib⁹ exequari. vt ergo ipe eques

ꝛ precurſoꝛ oblitus operis ſui cū
paucis aggreſſus eſt pontē ſub=
ſedere naues: ꝛ in profundū di=
uerſus totiꝰ belli futuras cedes
vniꝰ nefandi capitis ſui dirimit
interitu: atqꝫ impollutā religio=
ſi principis dexterā a ciuili cruo
Idem re ſeruauit. Tum vero nihil mi=
i hyſto nus in hoc ꝙ̄ i Moyſeo atqꝫ he=
ria tri= breoꝝ populo geſtū videres vt
ptita. digne et ſuper his dici deberet
lib. i. c. Currus pharaonis ꝛ ꝟtutez eiꝰ
v. in fi. proiecit in mare. Electos aſcen=
ſores ternos ſtratores demerſit
in rubrū mare. Ponthū adope=
ruit eos. Ita nāqꝫ maxentiꝰ atqꝫ
ꝗ̇ qui cum ipſo erāt armati ſatel
lites demerſi ſunt in profunduz
pontibuſqꝫ his deuolutꝰ eſt ꝗs
ad religioſi principis aptauerat
exitiū. Sed ꝛ illud ſuper eo ꝯpe
tenter diceret̄. Lacum aperuit ꝛ
effodit eū ꝛ incidit in foueā quā
operatꝰ eſt. Conuertet̄ doloꝛ eiꝰ
in caput eiꝰ et in verticem eius
iniquitas eius deſcēdet. Hec im
pijs cōpetenter aptant̄. Conſtā=
tino vero tāꝙ̄ famulo dei digne
illa iungent̄ que moyſes poſt vi
ctoriā ꝓſtratis cecinit inimicis.
Cantemus dn̄o glorioſe em̄ ho=
norificatus eſt equū ꝛ aſcenſorē
proiecit in mare. Adiutoꝛ ꝛ ꝓte=
ctoꝛ meus eſt et factus eſt mihi
in ſalutē. Quis ſilis tibi in dijs
deus quis ſimilis tibi glorioſus
in ſanctis mirabilis in claritate
faciēs prodigia. Hec etiā ſi non
verbis rebus tn̄ geſtiſqꝫ conſtā=
tinus ipſi a quo victoriam me=
ruerat excelſo cōcinēs deo vrbē
romā triumphaturus ingredit̄:
Tum vero leti omnes cum con=
iugibus ac liberis. Senatus po
puluſqꝫ romanus ingenti peſte
liberati ꝛ iugo tyrannice imma=
nitatis exempti conſtantinū ve=
lut auctorem ac reſtitutorem li=
bertatis excipiūt. Ille tn̄ nec ad
laudes acclamantis ppl'i nec in
plauſum tāte vrbis ac talis ani
mos relaxabat. Neqꝫ ſue ꝟtuti rem ge=
ſtā: ſed diuino muneri deputabat. Sta=
tim deniqꝫ vbi imagines ſibi ob honoꝛē
triumphāti ſenatus erexit vexillū dn̄ice
crucis i dextera ſua iubet depingi ꝛ ſub=
ter aſcribi: qꝛ in hoc ſigno ſingulari ſi=
gno qđ vere eſt virtutis inſigne vrbem
Romā ſenatūqꝫ ꝛ ppl'm Romanū iugo
tyrannice dn̄ationis ereptuz priſtine li
bertati nobilitatiqꝫ reſtitui.
C ¶ Per idem tp̄s conſpirante etiaz
tum ſecum Licinio nondum enim in id
veſanie inciderat quo poſtmodum dila
pſus eſt. Sciētes ꝛ profitentes auctoꝛē
ſibi bonoꝝ omnium deuz vna eademqꝫ
ſententia legē ſtatuunt in qua deū chri=
ſtianorum pleniſſimus laudibus proſe=
quuntur: ꝛ ipſum ſibi auctorē totiꝰ ꝟtu
tis atqꝫ operis profitentur ipſumqꝫ de
tyrāno preſtitiſſe victoriam. Et ideo ab
vniuerſis huic venerationē cultūqꝫ de=
ferendū. Hanc legem etiā ad Maximi=
nū qui tunc orientis partibꝰ dn̄abatur
amicitiaſqꝫ eorū expetere videbat̄ emit
tunt. At ille ingentibus imperatoꝝ re=
bus geſtis perterritus: tāetſi que ſcribe
bant̄ cōtraria ſibi ꝛ aliena mētis ſue ꝓ=
poſito viderentur tn̄ qm̄ reſiſtere nō au
debat: ꝛ rurſuz aliene auctoritati cedēs
inuitus videri in hoc veniſſe erubeſce=
bat metu ſimul ac pudore vſus miſerri
mis conſiliarijs ſtatuit velut ex ſuo ar=
bitrio atqꝫ auctoritate legē pro xp̄ianis
ſilis ſententie prouulgare. In qua aſſe
ueraret maioribꝰ quidē ſuis prioribus
auguſtis viſum fuiſſe xp̄ianorum gentē
tanꝙ̄ deoꝝ cultui aduerſam penitꝰ eſſe
delendā. Se quoqꝫ aliquādiu ratum ſi=
mili debere vti ſnia. Sed qm̄ eo magis
gens iſta propagetur ꝛ creſcat quo ma=
xime putat̄ inhiberi velle ſe potius vt ſi
quidē blādis quis ad deoꝝ cultū pſua=
ſionibus acqeſcat recipiatur. Nullſus
vero cogatur inuitus: ſed habeat in ar=
bitrio ſuo quo qſqꝫ velit ritu colere deū
neqꝫ pro hoc cōmotionē vllā vel pertur
bationē prouincialibus inferendā. Hec
maximinus ad Sabinū prefectū ſcribit
cum tn̄ oēs ſcirent eum non ita animo
gerere: ſz ſimulata hac humanitate de=
cernere. Deniqꝫ noſtrorum nullus au=

debat vel conſilia agere vel in publico
quicq̄ qđ ad religionem pertinet com-
mouere: idcſt vel eccleſias reparare vel
ſi quid hmōi vſus noſter poſcebat exple
re qđ fieri lex ad eum ab imperatoꝛibus
miſſa cenſebat. Sed ille impius ⁊ mēte
ferox hoc ſolū ꝙ meſtus extoꝛquebatur
indulſerat: nec in aliquo mutauit affe-
ctum donec digna in euꝫ verbera vltio
diuina pꝛoferret. Et enim cū contra me
ritum ⁊ pꝛocacitatem mētis ſue vel no-
men auguſti vel imperiū pꝛeſumpſiſſet
vir in quo nihil pꝛudentie nihil ſobꝛie-
tatis aut moderationis inerat arrogan
tia tumidus ⁊ ſuperbia inflatus extolli
⁊ erigi etiam aduerſum regni ſocios ce-
pit. In quibus regalis inſtitutio moꝛuꝫ
pꝛobitate ⁊ ſobꝛietatis ac religiōis gra
tia refulgebat. Audet igitur pꝛimo ſe in
ter eos honoꝛe conſtituere pꝛioꝛē: ac nō
multo poſt rupto federe bellū Licinio
conatur inferre: ⁊ bꝛeui oīa perturbans
modo vrbes quatere modo exercitū fa-
tigare. Ad vltimum fretus demonibus
⁊ numine deoꝝ ſuoꝛum cū immenſa mi-
litum multitudine pꝛocedit ad bellū. ſꝫ
victoꝛia illum qui deo atq̄ hominibus
inuiſus erat refugiens ad partē alterā
trāſit. Et cū ferro cecidiſſet ei⁹ exercit⁹
pauci qui ſuperfuerant videntes eū mi
litum copijs ⁊ diuino fauoꝛe nudatum
manum foꝛtioꝛibus tradunt. At ille ſi-
mul vt ſe a dijs ſuis deceptum ⁊ ab ho-
minibus deſertum videt: detractis im-
perij inſignibus que nec decenter vnq̄
geſſerat turbis ſe calū fugitantium per
miſcens turpiter atq̄ infeliciter bello
exemptus ꝑ agros ac vicos latitās tan
dē ad ea loca q̄ hoſtib⁹ carere videbant
euaſit nauis ſuis perſuaſionibus illud
multo verius eſſe perſentiens qđ diui-
na ſcriptura pꝛonunciauerat dicēs. Nō
fit ſalus rex per multitudinem virtutis
ſue: nec gigas ſalu⁹ erit in multitudine
foꝛtitudinis ſue. Fallax equus ad ſalutē
in habundantiam autem virtutis ſue
nō erit ſaluus. Ecce oculi domini ſuper
timentes eum ſperantes ſuper miſeri-
coꝛdia eius vt liberet a moꝛte animas
eoꝛum.

D ¶ Igit cuꝫ oī dedecoꝛe atq̄ igno
minia tyrannus, Poſtea quā regreſſus
eſt ad ꝓpꝛia. Pꝛimo tāquā furoꝛe quon
dam ſe digno accenſus plurimos ſacer
dotes deoꝛuꝫ ſuoꝝ ⁊ diuinos quos an-
tea mirabatur: ⁊ quoꝝ reſponſis confi-
dens bella c[illegible]ōmouerat vt deceptoꝛes
fallaceſq̄ ⁊ qui ſalutē ſuā regnūq̄ ꝑdi-
diſſent interfici iubet. Poſt hec gloꝛiam
laudēq̄ deo xpianoꝝ refert: ⁊ ſera peni-
tentia cōuerſionem in ipſa vite ſue dā-
natione meditatus cū grauiſſimā moꝛ-
tē moꝛbis erga ſemetipſum certātib⁹ du
ceret legē ꝓ libertate ac ſecuritate xpia
noꝝ ſcribit: cui⁹ exemplū infra ſcriptuꝫ
eſt. Imperatoꝛ ceſar galerius maximi-
nus germanicus ſarmaticus pius felix
inuictus auguſtus. Indeſinenter curaꝫ
ꝓuincialiū noſtroꝝ gerentes ⁊ vtilitati
bus eoꝛum vel cōmodis cōſulētes q̄ ad
cōe ⁊ publicum bonum ſpectant queqꝫ
animis cunctoꝛuꝫ chara ⁊ iocunda ſunt
nunq̄ deſinimus pꝛouidere. Unde co-
gnitum eſſe omnibus nō dubito mani-
feſteqꝫ compactū: ex fomite quo iuſſum
fuerat a diuis pꝛincipibus diocletiano
⁊ maximiano parentibus noſtris inhi-
beri cōuentus chꝛiſtianoꝝ plurimas di
reptiones ⁊ pꝛedas ab officialibus fa-
ctas idqꝫ per dies ſingulos in detrimē
tum noſtroꝛum pꝛouincialiuꝫ pꝛofeciſſe
(quoꝛum nos curam pꝛecipuam habe-
re geſſim⁹) ita vt bonis ſuis pene ac pa̅tri-
monijs euoluerent. Super hac re anno
pꝛeterito legem dedim⁹ vt ſi quis vel-
let genti huic vel religioni adherere a
nullo pꝛoꝛſus voluntas ei⁹ ac pꝛopoſiti
libertas impediret: ſed ſatiſfaceret ani
mis ſuis atqꝫ haberet licentiā abſqꝫ vl-
lo metu vel ſuſpitione agere qđ liberet.
Uerum ne nunc quidem latere nos po-
tuit quod quidam ex iudicibus tēpta-
uerint permouere rurſum pꝛouinciales
noſtros: ⁊ velut ex nr̄a eos auctoꝛitate
turbare quo ſcilicet pigrioꝛes erga reli
gionem quam diligunt redderent. Igi
tur vt in poſteruꝫ omnis metus vel am
biguitas auferatur huius edicti noſtri
lege ſancimus vt cunctis innoteſcat li-
cere his qui xpianam ſectā religionēq̄
venerantur hac noſtre indulgentie lar-
gitate vt vnuſquiſq̄ quēadmoduꝫ vult

⁊ prout animo libet religioni huic ſolē-nitatiq́ deſeruiat. Sed ⁊ orationum domos. i. dñica ſua vt inſtaurent ꝑ volũtate permittim⁹. Sane quo in oibus cumulatior habeat hoc noſtra largitio ēt illud ac lege ſancimus vt ſi que domus agri vel quelibet predia ex xp̄ianoꝝ bonis ante hac parētum noſtroꝝ preceptſ ad fiſci ius fuerant ſociata ſi qua etiam ibi ab aliquo cōpetita ſunt vel ſi qua diſtracta aut dono in aliquē collata. Hec omnia in antiquũ ius xp̄ianoꝝ ꝑcipim⁹ reuocari dominiſq́ ꝓprys vniuerſa reſtitui vt ⁊ in hoc oēs pietatis noſtre beneficiuȝ capiāt. Talib⁹ maximinus nũc demum vtit legibus q̄ ante annũ nō integrũ ereis aduerſum nos tabulis tāq̄ ineternũ permanſuris ſanxerat penas. In quib⁹ nos velut impios vrbibus et agris exules ac totius pene terre profugos effici iuſſerat. Uerum ne nũc quidē erat ei⁹ integra et ex corde cõuerſio. Sȝ velut precium quoddā huiuſcemodi leges offerebat deo. Et qm̄ deoꝝ ſuorum ſpes eũ prius in bello deceperat ꝑ hec tanq̄ mutatis patrociniys bellum temptabat adoriri. Ignorans vaniſſimus: q̄ ab hoibus neq̄: ad prauũ inceptũ neq̄ officiys neq̄ premiys pōt redimi de⁹.

¶ Cap. x. quō maximinus in grauiſſimũ morbũ incidit ⁊ xp̄ianoꝝ perſecutores deſtruunt̄ quapropter xp̄iani in pace inceperunt viuere.

Abitur cuȝ omnib⁹ copiys inſtruxiſſet exercitũ bellũq́ parauiſſet iniuſtum: dolorib⁹ internorum viſceꝝ correptus vehemēter exagitari cepit: ita vt ne ſtratis quidem recubare poſſet.

A ¶ Sed exiliēs e cubili ſuo ſepe pronus eliderer̄ in terrā. Tũ deinde homo edax: ⁊ q̄ vino ſemꝑ repleret̄ nũc ne ſummis quidē labris deguſtandũ reciperet cibũ aut odore tenus vinũ ſumeret. Ita carnib⁹ inedia ⁊ ariditate ꝯſumptis: hoc ſolũ ꝑfecit infelix: q̄ in vltimis vite poſitus iuſtā eſſe vindictā dei: ⁊ ſcelerũ ſe penas merentē ꝓfitet̄ expendere. Ad vltimũ tñ morbo pri⁹ luminib⁹ amiſſis: tũc magis quid aduerſum xp̄m īpietatſ admiſerit vidēs viuendi finē fecit. Sȝ defuncto eo q̄ erga xp̄ianos nunc inaudita crudelitate nũc ſimulata venia agebat aperta indulgētia: legitimoꝝ principũ: ⁊ abſq́ vlla iam ſuſpicōe: eccleſiarũ ſtatus multo etiā clarior q̄ prius fuerat reparari cepit. Uerbũ vero dei ⁊ doctrina xp̄i lōge glorioſius ⁊ liberius propagabat̄. Tũ vero inimicis fidei penitudo vltima atrocitatis ⁊ crudelitatis ſue fiebat: ita vt puderet eos aſpect⁹ ipſe publice: nec eleuare oculos in hoim faciez auderent. Etenim cum primũ ipſe Maximinus impialibus edictis tyrānus ⁊ impius ⁊ deo atq́ hoibus inuiſus fuiſſet ꝓnunciatus: tabuleq́ eius picte vel imagines erec alie deici ac ꝑcipitari iuberent̄ alie vero atris fucate coloribus oblitterari: tanta ſubito rerũ facta conuerſio eſt: vt eius q̄ dudũ aduerſus xp̄ianos de pene eternitate cenſebat: nũc ēt nomē aut repelleret̄ de memoria hoim aut cum opprobrio ac dedecore ſeruaret̄. Judices quoq́ eius quos in tyrānicis dñationib⁹ miniſtros ſceleꝝ habuerat legitimi principes velut impietatis ⁊ crudelitatis ſatis ei⁹ ſatellites interfici iuberēt. In quibus maximius flagitiorũ ei⁹ ſignifer ꝑeuſedi⁹ fuit qui ſecũdo ab eo ⁊ tertio cōſul prouect⁹ eſt: ac ꝑfecture tenuit culmen. Sed ⁊ quintianus ſiīliter primis apud eũ honoribus functus q̄ in egypti partib⁹ aduerſus xp̄ianoꝝ ſanguinē inaudita ſeuitia ⁊ crudelitate graſſatus eſt. Sȝ ⁊ aly plurimi per quos maximini impietas fomēta ꝯcepe rat. In qb⁹ ⁊ theotegnus vltorē tandeȝ ꝓphanoꝝ actuũ eſſe cōperit deũ. q̄ cōſecrati apud Anthiochiā ſimulachri grā: etiā ꝓſidalib⁹ a Maximino faſcib⁹ fuerat honorat⁹. Sed cũ licini⁹ veniſſet anthiochiā et magice artis ſtudioſos ad penā iuſſiſſet inquiri: ſacerdotes illi atq́ aruſpices nouelli ſimulachri: horuȝ vel ſocys vel etiā magiſtri deprehēduntur. Cũq́ ab his inquireretur quo pacto vel reſponſa redderet ſimulachrum: vel prodigia quedam facere videret̄: diſſimulare primo: poſtea tñ artius interrogati: totius ludi ꝯpoſitā ⁊ cōpaginatā machi

nam pandunt: ꝛ arte Theotegni faten=
tur cuncta fucata Igitur pͥmo omnium
ipſum tante deceptionis auctoꝛē Theo
tegnon tum deinde ceteros magice ar=
tis miniſtros: q̄s ille ſacerdotes nouel=
li demonis atqꝫ arupiſces collocarat: di
gnis excruciatos ſupplicijs occidi iu=
bet. Quibꝰ adduntur etiā filij Maximi
ni: quos ille iam imperij ſocios aſſump=
ſerat. Sed ꝛ propinquos eius qui ſe ob
huiuſcemodi neceſſitudinem moleſtiſſi
mos erga ciues ꝛ prouinciales exhibue
rant: paribus ſupplicijs afficit: ſtulti et
vecoꝛdes: qui non audierūt cōmonitio=
nem diuinarum litterarum dicentem No
lite confidere in pꝛincipibus: neqꝫ in fi=
lijs hoīm quibus nō eſt ſalus. Exiet ſpi
ritus eius ꝛ reuertet̄ in terrā ſuam: in il
la die peribunt omnes cogitationes eo
rum. Nos autē quibus ſpes ꝛ ſalus in
omnipotente deo conſiſtit et in rege, om
nium xp̄o ſaluatoꝛe ac redemptoꝛe ani=
marū noſtrarum: ꝛ coꝛreptionem liben=
ter ab ipſo ſuſcipimus ꝛ pacem veniāqꝫ
ab ipſo ſimiliter expectamus.

B ¶ Igit̄ poſteaq̄ꝫ repente deo atqꝫ
hominibus inuiſum ſcd̄m ꝙ ſupꝛa expo
ſuimus: interijt impioꝛum hominū ge=
nus: ita vt merito in his cōpletum vide
retur: quod pꝛedixerat ſpiritusſanctus.
Uidi impium ſuperexaltatum et eleua=
tum: ſicut cedros libani: ꝛ tranſiui: ꝛ ecce
non erat et queſiui locum eius et non
inueni. Omni nube deterſa letus iam
dies ꝛ ſolito clarioꝛ illuxerat terris atqꝫ
eccleſijs chꝛiſti ſplendoꝛ ſui ſolis effulſe
rat: nec vſqꝫ qui hoc aliter reſpiceret li=
uidus ſupererat oculus. Sed cūcti moꝛ
tales tyrannice que preterierat crudeli
tatis hoꝛroꝛe: etiam ſi nondū fide votis
tn̄ que noſtra ſunt amplectētes: vniuer=
ſi pariter deū verum pijs eſſe auxilio fa
tebantur firmāqꝫ eſſe ſpē in chꝛiſto ſpe
rantium ꝯpꝛobabāt. Ex quo aderat cū=
ctis velut diuino munere infuſa leticia
maxime videntibus ea loca que paulo
ante impijs tyrannoꝛum machinis fue=
rant deſtructa: rediuiua conſtructione
clarioꝛa ꝛ excelſioꝛa ꝯſurgere templaqꝫ
excelſa ꝑ humilibus conuenticulis ele=
uari. Iuuabat enim chꝛiſtianoꝛum pꝛin

cipum fauoꝛ: ꝛ legiſlatione religioſa ala
cres noſtros animos eo amplius ani=
mabat: dum et ad perſonam epiſcopoꝝ
frequentius ſcriberent: et honoꝛem ſa=
cerdotibus cū ſumma veneratione de=
ferrent: ſed et impendioꝛum ſumptus be
nignius largirētur. Interea feſtiuitates
a noſtris frequentiſſime gerebantur cū
omni letitia et exultatione per vrbes et
loca ſingula eccleſiarum dedicationibꝰ
celebratis. Congregabant̄ in vnū ſacer
dotes: nec pigebat ēt longe poſitos cō=
uenire: q2 nullū longū videbat̄ ſpatiū
charitati. Concurrebāt etiā ppl̄i ad po
pulos: et tanq̄ꝫ vere membꝛa vnius coꝛ
poris chꝛiſti: iungi ſibi inuicē ſociariqꝫ
gaudebant vt, videretur in eis comple=
ri figura illa pꝛophetica que cum ſacra=
mento quodam pꝛedicata eſt dicens.
Quia congregabatur os ad os: et iun=
ctura ad iuncturam. Quibus etiam vnꝰ
ſpiritus ineſſe omnibus infuſus mem=
bꝛis: vna anima merito dicitur. q2 ꝛ vna
omnibus fides: ꝛ vnus ab omnibus co=
litur deus: atqꝫ ex vno oꝛe hymnos om=
nes concinunt deo. Iam vero ingens
in ſacerdotijs ꝛ miniſterijs atqꝫ in oībꝰ
que ad religionis obſeruantiam ptinēt
gratia refulgebat: aſtabant hic pſallen=
tium choꝛi: iuuenes ꝛ virgines ſenes cū
iunioꝛibus laudabant nomen domini.
Hic miniſteria oꝛdinatis ac diſpoſitis
vicibus agebantur. Pontificum quoqꝫ
ſacerdotū conſeſſus ipſa canitie venera
bilis eminus pꝛefulgebat. Iam vero ſi
quis per gratiam dei inſpiratꝰ ſermonē
pꝛoferret ad ppl̄m cū omni ſilentio oꝛa
cunctoꝝ in eū: oculiqꝫ conuerſi tanq̄ꝫ ce
litus ſibi per eū denunciari aliq̄d expe=
ctabant. Tanta auditoꝛum reuerentia
tantus oꝛdo in ſacerdotibus ſeruabat̄.
Inde alius atqꝫ alius: ꝛ nō ſolū duo vel
tres ſicut apoſtolus dixit ceteris exa=
minantibus loquebantur: ſed ꝛ quātiſ=
cunqꝫ dabatur ſermo in apertione oris
ſui: vt magis conſtaret in eis illud quod
moyſes dixerat. Quis dabit omnem ec=
cleſiam dei pꝛophetare. Nuſq̄ꝫ enim li=
uoꝛ aderat: nullum pulſabat inuidia dei
dona dei populis miniſtrabantur vnuſ
quiſqꝫ ſecundum quod ſcriptum eſt ad

edificationem eccleſie abundare quere
bat et omnia hec in charitate gerebã-
tur ita vt ſe honore inuicem ꝑuenirẽt
⁊ alter alterum ſeſe diceret meliorem.
Nam ſimpliciores quiqꝫ ammirabañ-
tur ⁊ ſuſcipiebant eos qui per ſapiẽtiã
verbi populos inſtruebant. Sapientes
vero et eruditi viri preferebant eos q̇-
bus pura vita ac ſincera ſimplicitas: of
ferendi deo hoſtias maiorem fiduciam
dabat eiſqꝫ immolandi ſacrificij per-
mittebatur officium quos familiarior
vite ſimplicitas in cordis puritate ſer-
uabat. Sic ſummo ſtudio perquirebat
alter in altero quod preferret.

C ¶ Igitur cum tali ſimplicitate eccle
ſiarum gloria apud deum hominesqꝫ ꝑ
ficeret: ⁊ imago quedam celeſtium ha-
beretur in terris: ſuper omnia quoqꝫ re
ligioſus princeps Cõſtãtinus exulta-
ret in talibus: ac per dies ſingulos fide
⁊ religione creſcens inexplebili gaudio
de eccłiarum ꝓfectibus repleretur. Sa-
cerdotibus etiam dei nõ credebat ſuf-
ficere ſi ſe equalem preberet: niſi eos a
longe p̄ferret: ⁊ ad imaginem quandã
veneraretur diuine preſentie. Cumqꝫ
pro his omnibus non iam vt impera-
tor ſed vt pater coleretur a cunctis: nõ
tulit infelix inuidia vel noſtrorum pacẽ
letis ſucceſſibus creſcere. vel illius er-
ga nos ſtudia inquaſſata durare. Et enĩ
Licinius qui primo quaſi ꝓbitate mo-
rum et vite integritate ac merito virtu
tum: non ſolum ab eo in ſocietatem re-
gni fuerat aſcitus verum ⁊ propinqui-
tatem ex coniunctione ſuſceptus (ſoro-
rem namqꝫ Conſtantini in matrimoniũ
acceperat) videns imperatorem non tã
vi ⁊ metu: quam amore ⁊ religione om-
nibus imperare: atqꝫ in ſumma venera
tiõe cũctis eſſe mortalibus: ⁊ precipue
chriſtianis humano vitio pulſatus: im
mo inhumane inuidie clade percuſſus
occultis inſidijs primo decipere egre-
gium principem parat idqꝫ ꝙ maxime
per familiares ac miniſtros molitur.
Sed ille nihil quidem de eius dolis et
fraudibus ſuſpicatur: tamen quia tot9
erat confidens in deo: ad omnia ſe illo
ſigno quod ei celitus monſtratum fue
rat muniebat: nec vllis per hoc inſidijs
fieri obnoxius poterat. Uerum Licini9
vbi neqꝫ beneficiorũ memoria: neqꝫ affi
nitatis gratia reprimere immanitatem
concepti ſceleris poterat neqꝫ tamen ei
per occultas machinas inſidie procede
bant: ratus ꝙ imperator chriſtianorũ
precibus iuuaretur: ⁊ ideo tutus rema
neret: ſtulta iracundia permotus, Im-
peratori quidem apertum bellum indi-
cit: regniqꝫ fidem ſocietatemqꝫ contami
nat. Noſtros vero priuatos ſpeciali odio
ꝑſequi parat: hec in querela deuocãsqꝫ
non ita ꝓ ſe ſicut ꝓ Conſtantino xp̄ia-
ni in ſolennibus ⁊ ex p̄cepto ſibi tradi-
tis orationibus excubarent. Uerſa igit
vice: is qui pauloante acerrime in eos
vindicauerat: q̇ tyrannorum tp̄e aduerſũ
xp̄ianos aliquid crudele moliti ſũt: nũc in
noſtros tela contorquet ⁊ tyrãnidis ſue
p̄ma ſacrilegia noſtrorum cruore delibat
Primo namqꝫ omnium de palatio ſuo
ſi quis chriſtianus eſſet exire iubet: tũ
de deo in militia. Poſt hec ꝓfecit peſtiſ
⁊ tyrãnicis edictis ſtatuit, omnes qui ſe
xp̄ianos ꝓfiterent in carcerẽ trudi. Sta
tim tñ inuenit aliq̇d in q̇ priores crude
litate ſuperet. Addit edicto vt ne quis
alicui miſſo in carcere cibũ vel potũ de
ferat dicens: iniquũ eſſe miam fieri atqꝫ
humanitatẽ p̄beri ijs quos ipſe ſuis legi
bus ꝯdẽnaſſet. Et ita multitudines in
carcerem retruſe inedia necabant. Sed
ꝑ hoc putabat adhuc occultiorem eſſe
tyrannidem ſuã. Uerum creſcente ani-
mi ſeuitia: etiam hoc parũ videtur cõti
nuo in epiſcopos ceteroſqꝫ ſacerdotes
dei rabiem crudelitatis extendit. Et p̄
mo omnium nobiliores quoſqꝫ ⁊ quos fa-
ma clarior extulerat vel ſapientie ⁊ do-
ctrine opinio cõmẽdauerat: callida ar-
te circonuenit: ⁊ eos aut iniuriarum reos
fieri aut cuiuſlibet alterius ficti crimi-
nis precipiens. nullaqꝫ negocij inquiſi-
tione habita puniri hoc ſolo quo defe-
rebantur iubebat: Jam vero poſt hec:
inaudito omnibus ſeculis credulitatiſ
modo omnes qui contaminatis ſacrifi
cijs acquieſcere noluiſſent: non tortori-
bus vt predeceſſores ſui tyranni faciebãt
neqꝫ cruciatibus ac ſupplicijs tradi iu-

bebat:ſed lanionibus dari:vt eos porcorum more ſuſpenſos deſpicatoſq̃ et codicib⁹ ſuppoſitos ꝑ fruſta cederent: ⁊ in partes diuiſos:in mare ad pabulū piſciū proijcerent. Eccleſiaſq̃ quoq̃ quas ſuis iam temporibus cōmunibus edictis extrui fecerat rurſuȝ ipſe ſubuerte re:⁊ ꝑ oīa ſatꝫ agere quatin⁹ cūctos qui añ ſe fuerāt tyrānos crudelitate ſuparet. Preterea ⁊ leges ſi q̄ apꝺ romanos bñ ⁊ honeſte a maiorib⁹ late fuerant in barbarorum ritum conuertere auaritie quoq̃ inſatiabiliter ſtudere cenſus innouare ⁊ agros cultoribus vacuos tributis replere. Preterea ſi quos iniquis factionibus circumuentos in exilium miſiſſet horuȝ vxores legitimis mr̄imonijs auulſas:ſeruis ſuis ac ſatellitibus iūgere. Ipſe vero etiaȝ cōtra etatis ſue vires adulterijs ⁊ corruptione virginū delectari. Uerum vbi huiuſcemodi armis ⁊ virtutibus inſtructus tyrannidē ferocius cepit agitare. Conſtantin⁹ aūt qui erat veris virtutibus adornatus ⁊ perfecta in deum pietate munitus: tot tantiſq̃ flagicijs ire obuiam parat nec difficultas aliq̃a victorie fuit: vbi et cauſa iuſtior et fides purior:et virtus eminentior habebatur. Deiectoq̃ licinio:atq̃ omni memoria tyrannice dn̄ationis ablata ſoliditateȝ romani regni cum filijs ſolus obtinuit. Tuȝ vero ſtatus quidem reipublice equabili moderatione:⁊ cenſura digniſſima Romani nominis habebatur. In nationib⁹ barbaris met⁹ ingēs. In ꝓuincialib⁹ vero metu deuotio animi maior erat. Quieta omnia et tranquilla ab hoſtibus bellisq̃ ciuilibus:leti ſecuriq̃ȝ cūcti mortales pacē agitabāt. Eccleſiaꝝ vero gloris incredibile mēorat eſt:quāto religioſi impatoris ſtudio adoleuerit:quātaq̃ ei⁹ cura etiā erga ſumptū indulgētiū fuerit. Ardēs nāq̃ i fide dei anim⁹ ⁊ benignū ingeniū atq̃ȝ clemēs:bonis opibus paſcebat. Intantū vero p̄n̄iuȝ reꝝ bonitas ⁊ trāquillitas obtinebat vt obliuionē p̄teritoꝝ pareret malorum. Editis nāq̃ȝ freq̄ntibus per oēm locuȝ ꝓpoſitis:nō ſolū tyrannicas aduerſum chriſtianos deptiſerat leges:iuſq̃ȝ ciuile reddiderat. verū ⁊ priuilegia plurima eccleſiaſtica ac ſummos honores ſacerdotib⁹ detulit. Ita deo atq̃ȝ hoībus carus ſummā Romani regni:cum religione puratum etiam virtute animi ac moderatione ſupra omnes qui p̄us fuerant procurabat.

¶ Euſebij Ceſarienſis hyſtorie eccleſiaſtice explicit liber nonus.

Hucuſq̃ȝ nobis Euſebius rerum in eccl'ia geſtaꝝ memoriaȝ tradidit. Cetera vero q̄ vſq̃ȝ ad p̄ſens tp̄s ꝑ ordinē ſubſecuta ſunt:q̄ vel in maiorū litteris reperimus:vel nr̄a memoria attigit,patris religioſi p̄ceptis,⁊ in hoc parentes q̄ȝ poterimus breuiter addem⁹ Hec etiaȝ decimo libro eccleſiaſtice hyſtorie continentur.

¶ Incipit liber.x.

¶ Cap.j. de cōuocatione concilij niceni ꝓpter hereſim arrij heretici.

Cum apꝺ alexandriā poſt achillam q̄ petro martyrij ſucceſſerat:Alexāder ſacerdotiuȝ ſuſcepiſſet:q̃ pax noſtris ⁊ quies a ꝑſecutionib⁹ erat atq̃ȝ eccl'ia rū gl'ia ꝯfeſſorū meritis gaudebat proſperitas reꝝ noſtraꝝ domeſtica ꝯtētione turbat. Etenī pbr̄ quidā apud Alexandriā arrius noīe: vir ſpecie ⁊ forma magis q̄ȝ virtute religioſus ⁊ glorie laudiſq̃ ⁊ nouitatis improbe cupidus praua quedā de fide xp̄i ꝓferre ⁊ q̄ antea in queſtionē nūq̄ȝ venerāt cepit abſcindere ac ſeparare ab illa eterna ⁊ ineffabili dei patris ſubſtantia vel natura filium conabatur. Que res plurimos in eccleſia conturbabat. Sed cum alexander ep̄s natura lenis:⁊ q̄etus aſſiduis commonitionibus Arrium cuperet a prauo incepto et aſſertionibus impijs reuocare:nec tamen res ex ſententia ꝓcederet:q̃ pleroſq̃ȝ iam contagio peſtiſere aſſertionis infecerat non ſolū apꝺ alexandriam:verum ⁊ per alias vrbes prouinciaſq̃ȝ diſperſa:pernitioſum ſe

re credens ſi diſſimularet alijs plurimus cõſacerdotibꝰ ſuis, rẽ iudicat. Queſtio latius innoteſcit: ſermo vſqꝫ ad aures religioſi principis: quippe q̃ in omni ſtudio⁊ diligentia curaret que noſtra ſunt peruenit. Tunc ille ex ſnia ſacerdotũ apud vrbem Niceeni epiſcopale conſiliũ cõgregat ibiqꝫ Arriũ trecẽtis ⁊. xviij. epiſcopis reſidentibꝰ adeſſe iubet: ac de eius ꝓpoſitionibus ⁊ queſtionibus iudicari.

¶ Cap. ij. quõ cõſtãtinꝰ in ꝯcilio illo noluit iudicare de querelis q̃ inter epiſcopos verſabant̃.

SEd ĩ eo concilio ammirabile factũ principis nõ puto reticẽdũ. Et enĩ cũ ex oĩbus pene locis epĩ ꝯueniſſent ⁊ vt fieri ſolet diuerſis ex cauſis inter ſe iurgia quedã detuliſſent interpellabat̃ frequẽter a ſingulis offerebant̃ libelli culpe ꝓferebantur: ⁊ magis ad hoc q̃ꝫ ad id pro quo ventum fuerat animos dabãt. At ille videns ꝙ ꝑ hmõi iurgia cauſa ſummi negocij fruſtraretur diẽ certam ſtatuit que vnuſquiqꝫ epõꝝ ſi quid q̃rimonie habere videretur deferret. Et cum reſediſſet: ſuſcepit a ſingulis libellos. Quos ſimul oẽs in ſinu ſuo ꝯtinẽs: nec in eis q̃d ꝯtineret aperiens ait ad epõs.

Idẽ in hy. tri p. li. ij. ca. ij. ⁊ xj. b. ſ. ſacerdotibꝰ xij. q. i. futurã

Deꝰ vos ꝯſtituit ſacerdotes: et poteſtatẽ vobis dedit de nobis q̃ꝫ iudicãdi ⁊ iõ nos a vobis recte iudicamur. Uos ãt nõ poteſtis ab hoĩbꝰ iudicari ꝓpter q̃d dei ſoliꝰ iter vos expectate iudiciũ ⁊ vr̃a iurgia q̃cuqꝫ ſunt ad illud diuinũ reſeruent̃ examen. Uos etenĩ nobis a deo dati eſtis dij ⁊ conueniens non eſt vt homo iudicet deos ſed ille ſolꝰ de quo ſcriptum eſt. Deus ſtetit in ſynagoga deorum in medio autem deos diſcernit. Et ideo his omiſſis illa que ad fidem dei ꝑtinent abſqꝫ vlla animoꝝ cõtentione diſtinguite. Cuꝫ hoc dixiſſet: omnes ſimul querimoniaꝝ libellos iuſſit exuri: ne innoteſceret vlli hominũ ſimulatio ſacerdotũ. Uerũ cũ ꝑ dies multos in epõꝝ conſilio fidei queſtio verteret̃: ⁊ nõnulli diuerſa ſentirent ac vehementer ceptis arrij fauerent cõplures tñ erant q̃ impiũ arrij execrarẽtur inceptuꝫ. Cũqꝫ in eodẽ cõcilio eſſet ꝯfeſſorũ magnus numerꝰ ſacerdotũ: oẽs arrij nouitatibꝰ aduerſabant̃. Fauebãt ꝟo ei viri ĩ q̃nibꝰ callidi ⁊ ob id ſimplicitati fidei aduerſi.

¶ Cap. iij. ꝙ a ſimplici ſacerdote dialecticus in verbo dei ſuꝑatur ⁊ xp̃ianus efficit̃.

QUãtã vero ꝟtutẽ habeat ſimplicitas fidei etiam ex ijs q̃ inibi geſta referunt̃ agnoſcimꝰ. Et enĩ cũ ꝓ ſtudio religioſi imꝑatoris ex oĩ terra ſacerdotes dei coiſſẽt opinione commoti philoſophi quoqꝫ ⁊ dialectici valde nobiles ⁊ opinatiſſimi cõuenerunt. In quibꝰ quidẽ inſignis in arte dialectica per dies ſingulos conflictũ ſummi certaminis cuꝫ epiſcopis noſtris viris ad eque in dialectica nõ improbabiliter eruditis mouebat et fiebat ingens ſpectaculũ

Idẽ in hyſtoria tripti tã lib. ij. ca. iij.

Conuenꝰibus ad audiendum doctis et litteratis viris: nec tamen vllo genere philoſophus concludi aliquo quam poterat, aut conſtringi. Tanta etenim dicendi arte obiectis queſtionibus occurrebat vt vbi maxime putaret̃ aſtrictus velut anguis lubricus laberetur. Sed vt oſtẽderet deus ꝙ non in ſermone regnũ dei: ſed in ꝟtute ꝯſiſtit: q̃dã ex cõfeſſoribus ſimpliciſſime nature vir. ⁊ nihil aliud ſciens niſi

chriſtum ieſum ⁊ hunc crucifixum inter
ceteros auditores epiſcopus aderat.
Qui cū vidiſſet philoſophum inſultan
tē noſtris et callida ſe diſputationis ar
te iactantem poſcit ab omnibus locum
velle ſe paucis cū philoſopho ſermoci
nari. Cum vero noſtri qui ſimplicitatē
viri ⁊ imperitiem in ſermone duntaxat
noſſent pauere ⁊ velut pudorē quendā
pati: ne forte apud callidos homines ri
ſui efficeretur ſancta ſimplicitas. Per-
ſtitit tamē ſenior ⁊ hoc mouit ſermōis
exordiū. In nomine inquit ieſu xp̄i phi
loſophe audi que vera ſunt. Deus vn⁹
eſt qui celum fecit ⁊ terram. Quiq; ho-
mini quē de terre limo formauerat ſpi
ritum dedit vniuerſa que videntur ⁊ q̄
non videntur virtute verbi ſui creauit
⁊ ſpiritus ſui ſanctificatione firmauit.
Hoc verbum ac ſapientia quem nos fi
lium dicimus humanos miſeratus er-
rores ex virgine naſcit: ⁊ ꝑ paſſionem
mortis a perpetua nos morte liberauit
ac reſurrectione ſua eternam nobis cō-
tulit vitam. Quē ⁊ expectamus iudicē
oim̄ q̄ gerim⁹ eſſe venturꝫ. Credis hoc
ita eſſe philoſophe: at ille velut ſi nūq̄
vllū ſermonē contradicendi didiciſſet
ita obſtupefactus virtute dictorꝫ mu-
tus ad oia hoc ſolum potuit responde-
re: ita ſibi videri. Nec aliud verum eſſe
q̄ quod dixerat. Tum ſenior. Si hoc in
quit ita eſſe credidiſti: ſurge et ſeque-
re me: ac dominicum et huius fidei ſi-
gnaculum ſuſcipe. Et philoſophus cō-
uerſus ad diſcipulos ſuos vel ad eos
q̄ audiēdi gratia conuenerant: audite in
quit o eruditi viri donec verbis mecū
geſta res eſt verba verbis oppoſui. Et
que dicebantur dicendi arte ſubuerti.
Ubi vero ꝓ verbis vẜt⁹ ꝓceſſit ex ore di
centis non potuerūt reſiſtere verba vir
tuti: nec homo aduerſari potuit. Et iō
ſi quis veſtrum potuit in his que di-
cta ſunt ſentire que ſenſi credat chriſto
et ſequatur hunc ſenē in quo locutus
eſt deus. Ita philoſophus chriſtianus
effectus tandē ſe gratulatus eſt victū.

¶ Capitulum. iiij. de paſuntio
confeſſore eiuſq; miraculis.

FUit pre-
terea in illo conci-
lio ⁊ paſontius ho
mo dei epiſcopus
ex his ꝑti partibus: confeſſor ex
illis quos Maximinus dextris
oculis effoſſis ⁊ ſiniſtro pollice
ſucciſo ꝑ metalla damnauerat
Sed in hoc tanta virtutum ine
rat gratia vt ſigna per eum nō
minus q̄ dudū per apoſtolos
fierent. Nam ⁊ demones tantū
verbo fugabat ⁊ egros ſola ora
tione curabat. Sed ⁊ cecis viſū
dicitur reddidiſſe. Et paraliti-
cos ad ſtabilitatem corporis re
uocaſſe. Quē Conſtantinus in
tanta veneratione ⁊ affectu ha
buit vt ſe pius eum intra pala-
tium euocatum complecteret:
et illum oculū qui in confeſſio
ne fidei fuerat euulſus audio-
ribus oſculis demulceret.

de paſuntio etiā .i. li. x. c. i. A in hyſto. tri. li. i. c. x. & et li. ij. c. ij. B

¶ Capitulum. v. de ſpiridione
epiſcopo ⁊ eius mirabilibus homou-
ſionq; additione in ſymbolo.

EX eo-
rum numero
⁊ ſi quid ad-
huc eminēti⁹
fuiſſe dicitur
etiam Spiri
dion Cipus
epiſcopus vir vnus ex ordine ꝓ
phetarum quantum etiam nos
eorum qui eum viderant narra
tione comperimus. Hic paſtor
ouium etiam in epiſcopatu po
ſitus permanſit. Quadā ꝟo no
cte cum ad caulas fures veniſ-
ſent: ⁊ man⁹ improbas quo ad i
tum educendis ouibus facerēt
extendiſſent inuiſibilibus qui-
buſdam vinculis reſtricti vſq; ad
lucem velut traditi tortoribus
permanſerunt. Cum vero o-
ues ducturus ad paſcua ma-
tutinus ſe ageret ſenior videt
iuuenes abſq; humanis vincu-

de hoſpiridione etiā in hyſto. tri. lib. i. ca. x. tere ꝑ totaꝫ.

lis caulis pendere diſtrictos.

A ¶Cunqꝫ cauſam noxe comperiſſet: abſoluit ſermone quos meritis vinxerat. Et ne eis inanis nocturna cederet occupatio tollite (inquit) o iuuenes vnū vobis arietem ne ſine cauſa veniſſe videamini: quem melius prece ꝙ furto q̄ſiſſe conuenerat. Tradunt de hoc etiaꝫ illud factum mirabile. Filiam habuit ꝟgenem noie que ei bene cum bene miniſtraſſet virgo defuncta eſt. Poſt eius obitum venit quidam dicens ſe ei q̄ddam depoſitum cōmendaſſe. Rē geſtaꝫ ignorauerat pater. Perquiſitum in tota domo nuſq̄ꝫ qd̄ poſcebatur inuentū eſt. Perſiſtebat ille qui commendauerat ꝛ fletu ac lachrymis perurgebat. Uite quoqꝫ ſue illaturum ſe eſſe exitiū niſi commēdata reciperet teſtabatur. Permotus lachrimis eius ſenex ad ſepulchrum filie properat atqꝫ eam ex nomine clamitat. Tum illa de ſepulchro q̄d vis ait pater. Cōmendatum illius inq̄t vbi poſuiſti. At illa locum deſignans illic ait inuenies defoſſuꝫ. Regreſſus ad domum rem ſicut filia de ſepulchro reſponderat repertam tradidit repoſcēti. Sed et multa alia eius feruntur geſta mirabilia que etiam nunc ore omnium celebrantur.

B ¶Tales igitur in illis adhuc tēporibus permulti viri in eccleſijs domini refulgebant ex quibus plurimi in illo concilio fuerunt. Sed ꝛ Athanaſi⁹ eodem tēpore alexandri dyaconus alexandrini epiſcopi aderat conſilijs ſenē quam plurimis iuuans. Interea ꝑ dies ſingulos agitabatur conuentus: nec facile aut temere de re tanta ſtatuere audebant. Euocabatur frequenter Arri⁹ in concilium ꝛ aſſiduo tractu aſſertiones eius diſcutiebātur. Et quid aduerſum hoc teneri deberet: aut ſtatui ſumma cum liberatione querebatur. Uerū poſt diutinum multumqꝫ tractatū placet omnibus ac velut vno cunctorū ore et corde decernitur homouſiō ſcribi deberet. id eſt eiuſdem cum patre ſubſtātie filium confiteri: idqꝫ firmiſſima oim ſententia pronunciatur. Decē et ſepteꝫ ſ ſoli tunc fuiſſe dicuntur quibus arrij fides magis placeret extrinſecus creatum dei filium ex nullis ſubſtantibus ꝛ non ex ipſa patris deitate progenitum confirmantes. Defertur ad cōſtantinū ſacerdotalis concilij ſententia. Ille tāq̄ꝫ a deo prolatam veneratur. Cui ſi q̄ temptaſſet obniti velut contra diuina ſtatuta venientem in exilium ſe proteſtatur acturum. Sex igitur ſoli cuꝫ Arrio ſe patiuntur expelli reliqui vero vndecim ſ concilio inter ſe habito acquieſcunt ad ſubſcribendum manu ſola non mente. Cuius ſimulationis auctor precipue extitit, Nicomedie epiſcop⁹, Euſebius. Interim quomodo alijs ꝟitate alijs ſimulatione (ſicut poſt exitus docuit) ſubſcribentibus ꝛ de ſingulis quibuſqꝫ eccleſiaſticis obſeruationib⁹ certa ſtatuta fingentibus concilium direptum eſt. Exemplum autē expoſitiōis fidei eoꝝ qui ꝯuenerat īfra ſcriptū eſt.

¶Exemplum fidei Nicene.

¶Capm̄. vj. de expoſitione fidei in cōcilio niceno facta ꝛ eiuſdeꝫ ꝯcilij actis.

CRedimus in vnum deum patrem omnipotentem omnium viſibilium et inuiſibilium factorē.

A ¶Et in vnum dominum noſtruꝫ Jeſum chriſtum filium dei: de patre natum vnigenitum. Hoc eſt de ſubſtātia patris. Deum ex deo. lumen ex lumine Deum verum ex deo vero. Natuꝫ non factuꝫ. Homouſiō pr̄i: hoc eſt eiuſdem cum patre ſubſtantie. Per quem oīa facta ſunt que in celo et que in terris. Qui propter nos et propter noſtraꝫ ſalutem deſcendit: et incarnatus eſt homo factus paſſus eſt: et reſurrexit tertia die ꝛ aſcendit in celos. Inde venturus eſt iudicare viuos et mortuos. Et in ſpiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt: erat aliquando quando non erat: et anteqꝫ naſceretur non erat: et quia ex nullis extentibus factus eſt: aut ex alia ſubſtantia dicunt eſſe aut conuertibilem vel mutabilē filium dei: anathematizat catholica ꝛ apoſtolica eccleſia.

Acta niceni ꝯcilij.

C.i. Statuūt preterea obſeruandum eſſe in eccleſijs ne quis ex his qui ſemetipſos per impatientiam libidinis exciderunt: veniret ad clerum.

B C.ij. Et ne quis nuper aſſumpt⁹ ex vita vel conuerſatione gentili accepto baptiſmo anteꝙ cautius examinetur clericus fiat.

C.iij. Et ne quis epiſcoporum ceterorūq clericorum cum extraneis mulieribus habitet preter cum matre vel ſorore. vel thia. vel ſi que ſunt huiuſmodi neceſſitudinum perſone.

C.iiij. Et vt epiſcopus ſi fieri poteſt a totius prouincie epiſcopis ordinetur Si hoc difficile eſt certe non minus ꝙ a tribus: ita tamen vt Metropolitani epiſcopi maxime vel preſentia vel auctoritas habeatur. Abſq quo ordinationem irritam eſſe voluerunt.

C.v. Et ne quem ſi alius epiſcop⁹ de eccleſia expulerit ſiue clericum ſiue laicum ſuſcipiat ali⁹. Sane ne hoc aut iracundia aliqua aut contētione (vt fieri ſolet) iniuſte factum remedium non haberet: decernūt per ſingulos annos in ſingulis vrbibus atq prouincijs ſecundo ab omnibus epiſcopis ꝓuincialibus concilia agi debere: ⁊ de huiuſmodi negocijs iudicari: vt ſi forte ab vno inique aliquid geſtuꝫ eſt a ceteris emēdetur. Si recte vt ab oībus confirmet.

C.vj. Et vt apud Alexandriā vel in vrbe roma vetuſta ꝯſuetudo ſeruet. vt vel ille egypti vel hic ſuburbicarum eccleſiarum ſollicitudinem gerat.

C.vij. Et vt ſi forte in ordinādo epō duo vel tres pro aliqua contentiōe diſſentiāt reliquoꝝ auctoritas ⁊ precipue metropolitani cū ceteris firmior habeat.

C.viij. Et vt epiſcopo Hieroſolymorum antiquitus tradita honoris ꝓrogatiua ſuet. manēte nihilominus: et Metropolitani ipi⁹ ꝓuincie dignitate.

C.ix. Et vt catharos (q̇ apđ nos nouatiāi ſunt) ſi forte penitētes ad eccliā ꝯuertant cōfeſſos eccliaſtica dogmata clericos in ordine qdem ſuo ſuſcipi debere: ſed ordinatione data. Sane ſi epūs ipſorum veniat ad epm nrm debere eū in preſbyterorum loco ſedere. Epi vero nomen manere apud illum ſolum qui catholicam ſemꝑ tenuit fidem: niſi ſua voluntate ipſe eum tali nomine honorare voluerit vel ſi placuerit: vt q̄rat ei epi locū vacantē hoc in ipſi⁹ poteſtate.

C.x. Et ne i vna ciuitate duo ſint epi.

C.xi. Et ſi qui forte indiſcrete ad ſacerdotium prouecti poſt moduꝫ vel ipi aliquid de ſe criminoſum confeſſi ſunt: vel ab alijs reuicti vt abijciātur. Sed ⁊ ſi quis ex his qui lapſi ſunt: ⁊ per ignorantiam forte ordinati: recogniti fuerunt vt abijciantur.

C.xij. Et ſi qui abſq tormentis in ꝑſecutiōibus lapſi ſunt: ⁊ ex corde agunt penitentiam: quinq annos intra catecuminos faciant: ⁊ duobus annis poſt hoc fidelibus tantum in oratione iungantur: ⁊ ita poſtmodū ſuſcipiant. Qui vero propter confeſſionē militem abiecerant: ⁊ rurſum hanc ambierunt: hos tredecim annis pniam gerere: ⁊ poſt ea ſuſcipi ſi tm̄ ex corde pniaꝫ gerant. Eſſe tm̄ et in poteſtate epi moderandi facultatem ſi eorum fructuoſam ⁊ attentaꝫ penitentiam viderit.

C.xiij. De his vero qui vita excedūt penitentibus decernunt vacuum nullū debere dimitti. Si qui ſane accepta cōmunione ſuperuixerit debere ſeu tēpora ſtatuta complere: vel certe prout moderatio epiſcopi voluerit.

C.xiiij. Et ne diaconi preſbyteris ꝑferantur ne ve ſedeant in conceſſu preſbyterorum: aut illis preſentib⁹ euchariſtiam diuidāt. ſed illis agētibus ſolū miniſtrent. Si vero pbr̄ nullus ſit in preſenti tūc demum etiam iuſſis licere diuidere aliter vero agētes abici iubēt.

C.xv. De catecuminis q̇ ꝓlapſi ſunt ſtatuere trib⁹ ānis eos a catecumloꝝ orōne ſeparatos poſt ea recipi debere.

C.xvj. Et ne de ciuitate inferiori ad maiorem eccleſiam tranſire quis ābiat ſiue epiſcopus ſiue etiam alius cleric⁹. Et ne quis clericus qui derelicta eccleſia ſua nulla exiſtente cauſa probabili vagatur et oberrat per alias eccleſias

ſuſcipiatur in communione.

¶.xvij. Et vt nemo eum qui ad aliū pertinet ſuſcipiens in ſua eccleſia ordinet clericū abſq; conſenſu illius ad quē pertinet.

¶xviij. Et ne quis clericus aut vſuras accipiat aut frumenti vel vini ampliationem quod ſolet in nouo datum vel ſextuplum vel etiam duplū recipi quod ſi faciat tanq̄ turpis lucri reum abijciendum.

¶.xix. Et vt paulianiſte qui ſunt Fortuniani rebaptizentur.

¶.xx. Sed ⁊ dyaconiſſe quoniā quidem man⁹ impoſitionem non accipiūt etiam ipſas inter laycos eſſe debere.

Igitur cum de his prout diuinarum legum ratio popoſcerat decreuiſſent: ſed et de obſeruatione paſche antiquū canonem per quem nulla de reliquo varietas oriretur eccleſijs tradidiſſent oībus rite diſpoſitis eccleſiarum pax: et fides in orientis occidentis partibus: vna atq; eadem ſeruabatur.

¶Capitulum ſeptimum. de profectione helene in hieruſalem et viuifice crucis ligni atq; tituli inuentione.

PEridem tempus. Helena conſtantini mater femina incomparabili fide: ⁊ religione animi ac magnificentia ſingulari cuius vere Conſtantinus cum eſſet fili⁹: ⁊ crederetur: diuinis admonita viſionibus Hieroſolymā petit, atq; ibi locum in quo ſacro ſanctū corpus chriſti patibulo affixum pependerat ab icolis perquirit. Qui idcirco ad inueniendum difficilis erat q̄ ab antiquis perſecutoribus ſimulachrū in eo veneris fuerat defixum vt ſi quis chriſtianorum in loco chriſtum adorare voluiſſet venerē videretur adorare. Et ob hoc infrequens ⁊ pene obliuioni datus fuerat locus. Sed cum vt ſupra dixim⁹ religioſa femina pperaſſet ad locū celeſti ſibi indicio deſignatum cuncta ex eo prophana et polluta deturbans in altum purgatis ruderibus tres confuſo ordine reperitae cruces.

¶Sed obturbabat reperti muneris leticiam vniuſcuiuſq; cru-
cis indiſcreta proprietas. Aderat quidem ⁊ titulus ille q̄ gre- Idē in
cis et latinis atq; hebraicis lit- hyſto.
teris a Pylato fuerat cōſcript⁹ tripti-
Sed nec ipſe ſatis euidenter do ta lib.
minici prodebat ſigna patibuli. ij. cap.
Hic iam humane ambiguitatis xviij.
incertum diuinū flagitat teſti- E. F.
monium. Accidit in eadem vrbe primariam quandam loci illi⁹ feminam iam graui egritudine confectam femineecem iacere. Macharius per idem tempus eccleſie illius epiſcopus erat. Is vbi cunctantem reginam atq; omnes pariter qui aderāt videt afferte huc inquit totas que reperte ſunt cruces: ⁊ que ſit que portauerit dominum nūc nobis aperiet deus. Et ingreſſus cum regina pariter ⁊ pplis ad eā q̄ decūbebat defixis genibus huiuſcemodi ad deū p̄cem pfudit.

¶Cap. viij. de miraculo hieroſolymis facto q̄ crux dn̄i ab alijs crucibus fuit euidēter diſtincta.

TU domīe qui per vnigenitū filium tuum ſalutē generi humano p̄ paſſionem crucis cōferre dignatus es: ⁊ nunc in nouiſſimis tēporibus aſpiraſti in corde ancille tue perquirere lignum beatū in quo ſalus noſtra pepēdit oſtēde euidenter ex his tribus que crux fuerit ad dominicam gl'iā vel que extiterint ad ſeruile ſupplicium vt hec mulier que ſemiuiua decumbit ſtatim vt eam lignum ſalutare cōtigerit: a mor-
tis ianuis reuocetur ad vitam. Idē in
¶Et cum hoc dixiſſet adhibuit hyſto.
primo vnā ex tribus et nihil p- tripti-
fecit. Adhibuit ſecundam nec ſic ta libr.
quidem aliquid actū eſt. Ut ve ij. cap.
ro admouit tertiam repente ap xviij.
tis oculis mulier conſurrexit. F.

Et ſtabilitate virium recepta alacrior multo ꝙ dum ſana fuerat tota domo diſcurrere ⁊ magnificare domini potentiam cepit. Sic euidenti indicio regina voti compos effecta templū mirificum in eo loco in quo crucē repererat regia ambitione conſtruxit. Clauos quibus corpus dominicuȝ fuerat affixum portat ad filium. Ex quibus ille frenos compoſuit quibus vteret̄ ad bellum. Et ex alijs galeam nichilominus belli vſibus aptam fertur armaſſe. Ligni vero ipſius ſalutaris partem detulit filio: partem vero thecis argentheis conditam dereliquit: in loco que etiam nunc ad memoriam ſollicita veneratiōe ſeruatur. Reliquit etiam hoc indiciū religioſi animi regina venerabilis. Uirgines quas ibi reperit deo ſacratas inuitaſſe ad prandium: ⁊ tanta eas deuotione curaſſe dicitur vt indignum crederet, ſi famulorum vteretur officijs. Sed ipſa manibus ſuis famule habitu ſuccincta cibuȝ apponeret poculum porrigeret aquam manibus infunderet. Et regina orbis ac mater imperij famularum chriſti ſe famulaȝ deputaret. Hec quidem hieroſolymis geſta.

Idem tangit in hyſtoria tripertita. lib. ij. cap. xviij. G.

¶ Capl'm. ix. quomodo conſtātinus omnes gentes barbaras vincebat obtuitu religionis.

Interea cōſtātinus pietate fret⁹ Sarmatas gothos aliaſꝫ barbaras nationes: niſi que vel amicitijs vł deditiōe ſui pacē preuenerant i ſolo proprio armis edomuit. Et quāto magis ſe religioſius deo ſubiecerat tanto amplius ei de⁹ vniuerſa ſubdebat. Ad āthoniū qȝ primū heremi habitatorē velut ad vnū ex prophetis lr̄as ſupplicit̄er miſit vt pro ſe ac liberis ſuis dño ſupplicaret. Ita nō ſolum meritis ſuis ac religiōe matris: ſed ⁊ intercesſione ſanctorum commendabilem ſe deo fieri geſtiebat. Sane qm̄ tanti viri anthonij fecimus mentionē de virtutibus eius atꝫ inſtitutis ⁊ ſobrietate mentis vt in ſolitudine vitam degens vſus ſoluȝ modo conſortio fuerit beſtiarum: et de demonibus crebros agens triumphos placuerit deo ſupra cunctos mortales: et que inſtitutionis ſue preclara vſꝫ in hodiernum monachis exempla reliquerit volentem me aliqua exponere, ille libell⁹ excluſit q̇ ab Athanaſio ſcriptus etiā latino ſermone editus eſt. Propter qd' nos (omiſſis his q̄ ab alijs iaȝ dicta ſunt) ea memorabimus que ꝙuis geſtoruȝ contineat fidē, ab his tamē qui longe poſiti ſunt obſcurior fama ſubtraxit.

De antonio i hyſto. tripti ta. li. j. ca. xi. d. e. f.

¶ Capl'm x. de captiuitate frumentij ⁊ edeſij: et de conuerſione Indſorum per eos facta.

Tnea diuiſione orbis terre q̄ ad predicandū verbuȝ dei ſorte per apoſtolos celebrata eſt cū alie: alijs prouincie obuenīſſent Thome parthia et mattheo ethiopia: et eꝫ adherēs citerior idia bartholomeo dr̄ ſorte decreta. Inter ꝙ pthiāꝗ media: ſȝ lōgo itrior tractu idia vlterior iacet mlt'; varijſꝗ liguis ⁊ gētib⁹ hitata. quā velut lōge remotā: null⁹ aplice pdicationis vomer ipreſſerat. Que cū tpibus cōſtātini tali qdā ex cā ſemīa fidei pria ſuſcepit. Metrodo⁹ qdē phus iſpiciēdor locorum ⁊ orbiſ pſcrutādi grā vlteriorē dr̄ idiā penetraſſe. cui⁹ exēplo inuitat⁹ ēt meropi⁹ qdā tyrius phs ſimili ex cauſa adire Indiaȝ voluit habēs ſecum duos pueru-

los quos liberalib⁹ lr̃is vtpote propin
quos inſtituebat. Quoꝝ vnus q̄ erat iu
nior Ediſius alter frumenti⁹ vocabat.
Igit peruiſis ⁊ in noticiā captis his q̄=
bus animus paſcebat cū phus redire
cepiſſet, aque vel ceteroꝝ neceſſarioꝛuꝫ
cauſa ad portū quendā nauis qua ve=
hebat applicuit. Mos ōis eſt inibi barba
roꝝ: vt ſi qn̄ fedus ſibi cum Romanis
turbatū vicine nūciauerint gentes oēs
q̄ apud eos ex romanis inuenti fuerint
iugulẽt. Inuadit nauis phi: cūcti cū
ipō pariter perimunt. Pueruli reperti
ſub arbore meditãtes: ⁊ lectiones ſuas
parantes barbaroꝝ miſeratione ſerua
ti ducunt ad regem. Horū ille alterū id
eſt Ediſium ſibi pincernā fecit; frumē
tio vo quem quaſi perſpicacem dep̄hē
derat ⁊ prudētem, rōnes ſuas ſcriniaq
commiſit. Ex quo et in honore magno
apud regē habiti ſunt ⁊ in amore. Atve
ro moriens rex vxorem cū paruo filio re
gni reliquit heredē. Adoleſcentib⁹ aūt
quid vellent agendi dedit liberā facul=
tatem. Quos tñ regina ſuppliciter exo
rat tanq̄ q̄ nihil haberet in toto regno
fidelius vt ſecū vſquequo adoleſceret
filius regēdi regni ſollicitudinē parti=
rent. Et p̄cipue frumentium cuius pru
dentia admoderandū ſufficeret regnū.
Nam alius fidem purā ⁊ ſobriam men
tem ſimplr̄ exhibebat. Idq dū agerēt
⁊ regni gubernacula, Frumenti⁹ habe
ret in manibus: deo mentē eius ⁊ aīos
inſtigante requirere ſoliciti⁹ cepit, ſi q̄
inter negociatores romanos chriſtiani
eſſent ⁊ ipſis poteſtatem maximā dare
ac monere vt conuenticula p loca ſingu=
la facerent ad q̄ Romano ritu oratiōis
cauſa ꝯfluerent. Sed ⁊ ipſe multo ma=
gis eadē facere: ⁊ ita ceteros cohortari
fauore ⁊ beneficijs inuitare: preſtare q̄c
q̄d oportunū fuiſſet, loca edificijs alia=
q neceſſaria prebere: ⁊ omni modo ge=
ſtire: vt chriſtianoꝝ inibi ſemen exurge
ret. Sed cum adoleuiſſet regina puer:
cui p̄curationem regni ipſi⁹ gerebant
expletis oībus ⁊ ex fide traditis multū
licet detinentibus ⁊ rogantibus vt ma
nerent regina vel filio, ad orbem tñ no
ſtrum denuo reuertuntur. Et ediſio ſe
ſtinante Tyrum parētes ꝓpinquoſq
reuiſere, Frumētius alexandriam per
git dicens equū nō eſſe, opus occultā
re dñicum. Igitur rem oēs: vt geſta eſt
exponit. Epiſcopum admonet vt pui=
deat virum aliquem dignū quem con=
gregatis iam plurimis chriſtianis ⁊ ec
cleſijs ꝯſtructis in barbarico ſolo epi=
ſcopum mittat. Tum vo athanaſi⁹ (nā
his nuper ſacerdotium ſuſceperat) at=
tentius ⁊ propenſius frumētij dicta ge
ſtaq conſiderãs in conſilio ſacerdotuꝫ
ait. Et quē aliū inueniemus virum ta=
lem in quo ſit ſpūs dei in ipō ſicut in te
qui hoc ita poſſit iplere? Et tradito ei
ſacerdotio redire eum cum domini gra
tia vnde venerat iubet. Cuiq cum epi
ſcopus perrexiſſet ad Indiam, tanta ei
data eſſe adeo virtutum gratia dicitur,
vt ſigna per eum apoſtolica fierent ⁊ in=
finitus numerus barbaroꝝ conuertere
tur ad fidem. Ex quo in Indie partib⁹
⁊ populi chriſtianoꝝ ⁊ eccl̄ie facte ſunt
⁊ ſacerdotium cepit. Que nos ita geſta
non opinione vulgi ſed ipō Ediſio tyri
preſbytero poſtmodum facto, qui fru=
menti comes prius fuerat referente co
gnouimus.

¶ Capitulū. xj. De cōuerſiōe hiberoꝝ
per captiuam mulierem facta.

PEr idē tē=
pus etiam hiberorū
gens que ſub axe pō
tico iacet verbi dei ſe
dera ⁊ fidez futuri ſu
ſcepit regni. Sed hu
ius tāti boni preſti=
tit cauſam mulier q̄dā captiua: q̄ apud
eos reperta cū fidelem ſatis ⁊ ſobriam
ac pudicam duceret vitam totiſq die=
bus ac noctib⁹ obſecratiōes deo puigi
les exhiberet in admiratione eſſe ipſa
rei nouitas barbaris cepit. Et q̄d hoc
ſibi velit curioſius ꝗrebāt. Illa vt
res erat ſimpliciter xpm ſe deū hoc ri=
tu colere fatebatur. Nihil ex hoc am=
plius barbari preter nouitatē nominis
mirabantur. Uerum vt fieri ſolet ipſa
perſeuerantia curioſitatem quandam
mulierculis inferebat: ſi quid emolu=
menti

menti ex tanta deuotione caperet. Mo-
ris apud eos eſſe dicit vt paruulus ſi
egrotet circunferat a matre per ſingu-
las domos quo ſcilicet ſi qui experti al-
quid remediū nouerint conſerant labo-
ranti. Cūqꝫ mulier quedā paruulū ſuū
per omnes circuntuliſſet ex more nec
aliquid remediū cunctas domos luſtrā
do cepiſſet venit etiam ad captiuā: vt ſi
quid ſciret oſtēderet. Illa ſe human' q-
dem remediū nihil ſcire teſtat: deum tñ
ſuum xpm quem colebat dare ei depe-
ratam ab hominibus ſalutē poſſe con-
firmat. Cūqꝫ cilicio ſuo ſuperpoſuiſſet
paruulum atqꝫ ipſa deſuper orationē
fudiſſet ad dominum, ſanum matri red
dit infantem. Sermo defertur ad plu-
res: factiqꝫ fama magnificivſqꝫ ad aures
regine perlabitur.

¶ Que dolore quodam grauiſſimo cor
poris afflicta: in deſperatiōe maxima
erat. Rogat ad ſe captiuā deduci. Illa
ire abnuit ne preſumeret amplius ali-
quid ꝙ ſexus ſineret videretur.

¶ Ipſa ſe regina deferri ad captue cel
lulā iubet. Quam ſimiliter ſup cilitiū
ſuū poſitā inuocato xpi noīe cōtinuo
poſt pcem, ſanā ⁊ alacrem fecit exurge-
re: xpmqꝫ eſſe deum dei ſummi filium
qui ſalutem hanc contulerit docet: eūqꝫ
quē ſibi auctorē ſue ſciret eſſe incolumi
tatis: ⁊ vite commonet inuocandū. Ipz
namqꝫ eſſe: qui ⁊ regibus regna diſtri-
buat ⁊ mortalibꝰ vitam. At illa cum le
ticia domū regreſſa marito percūctāti
cauſam tā ſubite ſanitatis aperuit: qꝫ
cum p ſalute coniugis letꝰ mulieri mu
nera deferri iuberet: illa horū inquit o
rex nihil captiua dignat. Aurum deſpi
cit argentū reſpuit ieiunio quaſi cibo
paſcitur: hoc ſolum ei muneris dabi-
mus ſi eum qui me illa inuocāte ſana-
uit, Chriſtum deuz colamꝰ. Ad hec tūc
rex ſegnior fuit ⁊ interim diſtulit ſepiꝰ
licet ab vxore commonitus. donec acci
dit quadā die venante eo in ſiluis cuz
comitibꝰ ſuis obſcurari denſiſſimis te-
nebris diem ⁊ per tetre noctis horrorē
luce ſubducta iter greſſibus denegari.
Alius alio diuerſi ex comitibus ober-
rant ipſe ſolus denſiſſima obſcuritate cir
cundatus quid ageret quo ſe verteret
neſciebat: cum repente anxios; ſalutis
deſperatione animos cogitatio talis aſ
cēdit. Si vere deus eſt chriſtus ille quē
vxori ſue captiua predixerat nunc ſe de
his tenebris liberet vt ipſum ex hoc
omiſſis omnibus coleret. Ilico vt hoc
nondū verbo ſed ſola mente deuouerat
reddita mūdo dies regē ad vrbē pducit
incolumem. Quiqꝫ regine rē protinꝰ vt
geſta eſt pandit: euocari iam iamqꝫ ca-
ptiuā ⁊ colēdi ritum vt ſibi tradat ex-
poſcit: nec ſe vltra alium deū ꝙ chriſtū
veneraturum eſſe confirmat. Adeſt ca-
ptiua edocet dominum chriſtū: ſuppli-
candi ritum venerandiqꝫ modū inquā
tum de his aperire femine fas erat pā
dit. Fabricari tamen eccleſiam monet
formamqꝫ deſcribit. Igitur rex totius
gentis populo conuocato rez ab initio
que erga ſe ac reginam geſta fuerāt ex-
ponit: fidemqꝫ edocet: ⁊ nōdū initiatus
in ſacris fit ſue gentis apoſtolus. Cre-
dunt viri per regez femine per reginā.
Cunctiſqꝫ idem volentibus eccleſia ex-
truitur inſtanter: ⁊ eleuato iam pernici
ter murorum ambitu tps erat quo co-
lumne collocari deberent. Cūqꝫ erecta
prima ⁊ ſecūda ventū fuiſſet ad tertiaz
conſumptis oībus machinis ⁊ boum
hominūqꝫ viribus cū media iaz in obli
quū fuiſſet erecta: ⁊ pars reliqua nullis
machinis erigeret repetitis ſcdo ⁊ ter
tio ac ſepiꝰ viribꝰ ne loco qdē moueri
attritis oībus potuit. Admiratio erat
totius ppli regis animoſitas hebeſce-
bat: qd fieri deberet oēs ſimul latebat.
Sed cū interuētu noctis oēs abſceſſiſ-
ſent cunctiqꝫ mortales ex ipa opera ceſ
ſarent: captiua ſola in oratione perno-
ctans: māſit intrinſecus. Cū ecce matu
tinus ⁊ anxius cuz ſuis oībus ingredit
rex: videt columnam quam tot machi-
ne ⁊ tot populi mouere non quiuerant
erectam ⁊ ſuper baſim ſuam librate ſu-
ſpenſam nec tamen ſuperpoſitam ſed
quantū vnius pedis ſpacio in aere pē
dentem. Tum vero omnes populi con
tuentes ⁊ magnificantes deum veram
eſſe regis fidem ⁊ captiue religionem:
preſentis miraculi teſtimonia perhibe

bant. Et ecce mirantibus adhuc ⁊ ſtupẽtibus cunctis: in oculis eorum ſenſim ſuper baſim ſuam nullo contingẽte colũnſa depoſita ſumma cum libratione conſedit. Poſt hec reliquus numerus columnaruꝫ tanta facilitate ſuſpenſus eſt vt omnes que ſuperfuerant ipſa die locarentur. Poſtea vero ꝙ eccleſia magnifice conſtructa eſt: ⁊ populi fidei maiore ardore ſitiebant: captiue monitis ad imperatorem Conſtantinuꝫ totius gentis legatio mittitur. Regis geſta exponitur ſacerdotes mittere exoratur: qui ceptum erga ſe dei munus implerent. Quibus ille cum omni gaudio et honore transmiſſis multo amplius ex hoc letatus eſt: ꝙ ſi incognitas Romano imperio gentes et regna ignota iunxiſſet. Hec nobis ita geſta fideliſſimus vir Bacurius gentis ipſius rex: ⁊ apud nos domeſticorum comes cui ſumma erat cura et religionis et veritatis, expoſuit, cum nobiſcum Paleſtini tunc limitis dux in hieroſolymis ſatis vnanimiter degeret. Sꝫ ad ceptum redeamus.

¶ Capitulum. xij. de Conſtantia ſorore Cõſtantini ⁊ presbytero per eam fratri ſuo commendato: qui poſt mortem Conſtantini conſtãtio inſinuauit vt arrium reuocaret.

POſtea ꝙ religioſi principis mater Helena ſummis Romani regni honoribꝰ affecta ex hac luce deceſſit Conſtãtia tunc Licinij derelicta fratris auguſti ſolatijs vtebatur. Huic accidit presbyterum quẽdam venire in noticiam latenter partibus Arrij fauentẽ. Sꝫ is primo nihil oĩno de his apud ſorore pncipis aꝑire. Ubi vero multa familiaritas copiam tribuit: paulatim ſermonem cepit aſpergere inuidiam dicens Arrio generatam: ⁊ pro ſimultatibus priuatis epiſcopum ſuuꝫ rem contentioſe exagitauiſſe: emulationis ſtimulo confixum ꝙ Arrius apud plebem ſatis carus haberetur. Hec atqꝫ huiuſmodi alia frequentius ſuggerens animos conſtantie ſuos efficit. Que cum diem obitura viſitaretur a fratre atqꝫ ab eo blande religioſeqꝫ cõpellaretur extremam dicitur ab eo gratiam popoſciſſe: vt presbyterum in familiaritate reciperet: et que ſibi ab eo pro ſpe ⁊ ſalute ſuggererentur audiret. Se quidem iam ex luce diſcedentem nihil curare: pro fratris vero ſtatu eſſe ſolicitam ne forte pro innocentium penis regni ſui pateretur excidium. ¶ Quibꝰ ille monitis a ſorore ſuſceptis: et fidelẽ proſe germane ſollicitudinem credẽs accommodauit aurem presbytero: ⁊ interim accerſiri de exilio Arrium iubet: vt quemadmodum de fide ſentiret exponeret. Tũ ille fidem conſcripſit: que non quidem ſenſum noſtruꝫ: tamen verba noſtra continere profeſſionemqꝫ videretur. Miratus quidem eſt Imperator et putauit vnam eandemqꝫ in ipſius et concilij dudum geſti expoſitione ſententiam contineri. Tamen in nullo relaxat animi vigorem: ſꝫ rurſus eũ ad concilij remittit examen. Quoniam quideꝫ ad dedicationẽ hieroſolimorũ ex om̃ orbe coire ſacerdotes inuitabãtur. hec ad eos de nomine eius ſcribẽs vt ſi expoſitioneꝫ fidei eius probarent et eum vel per inuidiam: vt aſſerebat tunc circumuentũ dinoſcerent: vel nunc ab errore correptum clementi erga ipſum iudicio vterentur: quando quideꝫ tanta fuerit concilij moderatio vt non in perſonaꝫ eius ſed in dogmatũ prauitatem fuerit lata ſententia: ſi tamen et epiſcopi eius alexandri accommodaretur aſſenſus. Sꝫ et, ab ijs quidẽ qui primo ceptis eius fauentes cum ſimulatione ſubſcripſerant: facile receptus eſt cum vero alexandriam perrexiſſet ibi omne eius fruſtratur inceptum. Quoniamquidem dolis apud ignorantes locus eſt, ſcientibus vero dolum intendere non aliud eſt ꝙ riſum mouere. Interea dum hec apud alexandriam fruſtra agitantur: venerabilis Auguſtus conſtantinus in ſuburbana villa Nicomedie: triceſimo et primo imperij ſui anno diẽ functus eſt: liberis de ſucceſſione Romani orbis teſtamento heredibus ſcriptis. Quo in tempore (quo-

niam quidem conſtantinus cui orientis regnum decreuerat p̄ſens nō erat) dicitur ſecreto acerſiens preſbyteruȝ quem a ſorore commendatum ſupradiximus:et ex inde familiariter habitum tradidiſſe ei teſtamentū quod ſcripſerat:et obteſtat⁹ ſub ſacramento ne vlli niſi conſtantio cuȝ veniſſet in manus traderet cui etiam quod eunuchi qui erant in palatio fauebant:arte inditio de imperatorio morte ſuppreſſo vſqȝ ad conſtantij preſentiam:multis noua temptantibus oppreſſis: reſtituta integraqȝ manſere. Cumvero Conſtantius affuiſſet:depoſitū preſbyter reſtituit. Cuius beneficij gratia imperator regni cupid⁹: ita et deuinctus eſt:vt qui imperare cunctis ambierit:ab illo ſibi imperari equanimiter pateretur. Ex quo deuincto ſibi imperatore cepit d̄ arrij reſtitutione ſuggerere ⁊ nolentes acquieſcere ſacerdotes vti cogeret perſuadere.

Idē in hyſto. triper. li. viij. cap. j. ⁊ cap. v.

Capitum.xiij.quomodo euſebius propter conſtantij familiaritatem nitebatur reuocare irritum geſta cōcilij:⁊ cogere alexandrum alexandrie epiſcopuȝ vt arrium ſuſciperet.

A tēpeſtate apud alexādriā alexander: in hieroſolymis maximus confeſſor:apud Cōſtātinopolim eque alexander vt ex athanaſij ſcriptis comperimus ſacerdotio fungebantur. Sed euſebius qui apud Nicomediā erat de cui⁹ ſimulatione in ſubſcribēdo ſupradiximus: amplā occaſionem temporis nactus ⁊ principi per preſbyterum familiaris effectus reuoluere omnia atqȝ in irritum reuocare concilij geſta molitur. Arrium nequaqȝ apud alexandriam commorantem venire facit:⁊ imperialibus edictis concilium denuo conſtātinopoli conuocari:quo conuenere illi maxime qui arrium atqȝ Euſebiuȝ ſectabantur: quiqȝ ſepe cum alexandro cōgreſſi vt arriuȝ ſuſciperet:nec tamen aliquid proficiētes ne ab iniurijs quidem eius temperabant. Ad vltimum certam ei diem ſtatuētes denunciant:vt aut ipſe arrium ſuſciperet:aut ſi reniſtere tur:& eccleſia pulſo ⁊ exiliū truſo:ab alio eum ſuſcipiēdum ſciret. Tum ille nocte que ad conſtitutam intererat diem:ſub altari iacens atqȝ in oratione ⁊ in lachrymis totam peruigilē ducens:eccleſie cauſaȝ dn̄o cōmendabat. Cūqȝ lux exorta fuiſſet:nec tamen ab oratione alexāder ceſſaret, Euſebius cum ſuis omnibus velut heretici belli ſignifer domum arrij matutinus aſcēdit:eumqȝ propere ſequi ad eccleſiam iubet:proteſtatus qꝫ alexāder niſi preſens acquieſceret:expulſus cederet loco.

Idē in hyſto. tripti. lib. iij. ca. x.

Capitulum xiiij.de probroſo interitu arrij cum ad eccleſiam profferetur:, vt ab alexandro epiſcopo renuente quidem reciperetur.

Erit omnium ſumma expectatio:quo vel alexandri perſeuerantia vel Euſebij arrijqȝ inſtātia declinaret. Cumqȝ cunctorum animi eſſent vt in tali re ſolet expectatiōe ſuſpenſi:arrius ad eccleſiam pergens epiſcoporū ⁊ populoꝝ frequētia cōſtipat⁹:humane neceſſitatȝ cā ad publicū locū decli

Idem in hyſto. tripti. li. iij. c. x.

nat vbi cū ſederet: inteſtina eius
atq; oīa viſcera in ſeceſſus cuni=
culū defluxere: ac tali in loco di=
gnā mortē blaſphemie et fetide
mētis exoluit. Quod poſteaq; in
eccleſia nūciatū eſt. Euſebio at=
q; ijs qui vna ſecum ſanctum et
innocentez virum Alexandrum
de arrio recipiendo fatigabant:
ſuperati pudore ⁊ adoperti cōfu
ſione diſcedunt. Tunc cōpletus
ſermo ad gloriā dn̄i quez in ora=
tiōe ſua alexander ad dn̄m ꝓcla
mauerat dicens. Judica dn̄e in=
ter me ⁊ Euſebij minas atq; ar=
rij vim. Sed ij ad preſens quidē
paululū pudoris habuere. cōue=
nientes vero inter ſe heretici ve
riti ne forte ſi ſicut res geſta eſt
integre ad imperatorem cōſtātinū
perueniſſet nō ſolū a ꝑfidia eoꝝ
in qua ſ callide irretitus teneba
tur abſcederet verū ⁊ i auctores
deceptionis ſue ſeuerius aliq̄d ⁊
regia auctoritate decerneret, cō=
ponunt per eunuchos quos in
perfidia deceptos tenebant vti
de arrij morte imperator q̄ fieri
poſſet cōpoſite ⁊ cōiter noſceret:
ne aliquid qđ dei vindictā indi=
care videret audiret. Quib⁹ ita
geſtis cauſā fidei vt ceperāt pro
ſequuntur.

¶ Cap. xv. quomodo athana
ſius alexandro defuncto effe
ctus eſt eṗs alexādrie. ⁊ eiuſ
dem bonis principijs.

Bitur apud alexan=
driam defun
cto Alexādro
Athanaſi⁹ ſu
ſceperat ſedē.
Qđ vero eſſet
idem vir acris ingenij ⁊ in eccle
ſiaſticis negocijs apprime vigi=
lans: ſatis iam tunc hereticis in
notuerat cū ad concilium Nice=
num cū epiſcopo ſuo ſene Alexā
dro venerat. Cuius ſuggeſtioni
bus hereticorum doli ac fallacie
vigilanter detegebantur. Sta=
tim ergo vt eum eṗm factum co
gnouerāt id quod res indicabat
ſua negocia per illius ſollicitu=
dinez facile proceſſura; omnib⁹
modis querere aduerſus eū ma
chinas deceptionum parabant.
Uerum nō mihi abſq; ordine vi=
detur: pauca de huius viri origi
ne ſupra repetere: ⁊ cuius a pue
ro inſtitutionis fuerit: ſicuti ab
ijs qui cū ipſo vitā duxerant ac=
cepimus memorare. Tp̄e quo
apud alexandriam Petri marty
ris diem Alexander epiſcopus
agebat cū poſt expleta ſolennia
conuēturos ad cōuiuiū ſuū cle=
ricos expectaret in loco mari vi
cino videt eminus puerorum ſu
per oia maris ludū, imitantium
(vt fieri ſolet) eṗm: atq; ea q̄ in ec
cleſijs geri mos eſt. Sed cuz in=
tenti⁹ diutino pueros inſpecta=
ret. videt ab hiſ geri quedā etiā
ſecretiora ⁊ miſtica: perturbat⁹
ilico vocari ad ſe clericos iubet:
atq; eis quid eminus ipſe vide=
ret oſtendit. Tunc abire eos et
comprehenſos ad ſe perducere
omnes pueros imperat. Cumq;
adeſſent: quis eis ludus ⁊ quid
egiſſent vel quō percōtatur. Illi
vt talis habet etas pauidi nega
re primo deinde rem geſtā p or=
dinem pandunt. Et baptizatos
a ſe eſſe quoſdam catecuminos
confitentur: per athanaſium qui
ludi illius puerilis eṗus fuerat
ſimulatus. Cum ille diligenter
inquirēs ab ijs qui baptizati di
cebantur: quid interrogati fue=
rint: quid ve reſponderint: ſimul
⁊ ab eo qui interrogauerat. Ubi
videt ſecundū religionis noſtre
ritum cuncta conſtare collocut⁹
cum concilio clericorum ſtatuiſ=
ſe traditur: illis quibus integris
interrogationibus et reſpōſioni
bus aq̄ quaſ fuerat ifuſa iterari
baptiſma non debere: ſed adim=

ſ.q.ſ.c. ſpūſſā ctus.

Eccl.

pleri ea q̄ a ſacerdotibus mos eſt. Athanaſium vero atqȝ eos quos ludus ille vel presbyteros habere viſus fuerat vel miniſtros ꝯuocatis parentibus ſub dei obteſtatione tradit eccleſie ſue nutriendos. Paruo autem tempore exacto cum a notario integre ⁊ grammatice ſufficiēter athanaſius fuiſſet inſtructus: continuo tanq̄ fidele domini commendatuȝ a parentibus reſtituitur ſacerdoti: ac velut Samuel quidam in templo domini nutritur. ⁊ ab eo pergente ad patres in ſenectute bona: ad portanduȝ poſt ſe Ephod ſacerdotale deligitur. Sed huius tanti in eccleſia pro fidei itegritate agones fuerunt: vt etiam de hoc videatur dictum eſſe illud quod ſcriptū eſt. Ego enim oſtendam ei quanta oporteat euȝ pati pro nomine meo. In huius etenim perſecutiōes vniuerſus ꝯiurauit orbis. Et commoti ſunt principes terre: gentes ⁊ regna: exercitus coierunt aduerſus eum. Ille autē diuinum illud conſeruabat eloquium dicens. Si conſiſtant aduerſum me caſtra non timebit cor meū: ſi exurgat in me preliuȝ: in hoc ego ſperabo. Uerum quoniaȝ tanta ac talia ei⁹ geſta ſunt: vt magnitudo quidem reruȝ nihil me preterire patiatur: multitudo vero geſtorum q̄ plurima cogat omitte re: incerto eſtuat animus: dum delibera re non valet quid teneat quid omittat. Et ideo pauca nos que ad rē pertinent memorabimus. Reliqua eius fama narrabit. Sine dubio minora vero nunciatura: nam nihil quod addere poſſit inueniet.

¶ Capitulum. xvj. de morte conſtantini fratris conſtantij et de ipſius cōſtantij errore: ⁊ de concilio hereticorum contra Athanaſium congregato iuſſu conſtantij.

Bitur vbi cōſtantius orientis ſolus obtinuit regnum. Conſtantino fratre non longe ab aquilea apud alſam fluuiū a militib⁹ interfecto: cōſtās vtriuſqȝ germanus: occidentem ſatis induſtrie gubernabat. nam conſtantius natura ⁊ animo regio: dum primis illis regni ſui fautoribus ſatis indulget: per eunuchos arte in perfidiam decipitur a peruerſis ſacerdotibus ⁊ intēto ſatis ſtudio: prauis eorum contentionib⁹ obſecundat. Sed illi verentes ne forte adeundi regis copia quandoqȝ fieret athanaſio: et per eum de veritate fidei quaȝ peruertebant ſecundum ſcripturas edoceretur: omnimodis inſimulare eū apō principem: ⁊ velut omnium ſcelerum ac flagitiorum aggrediunt̄ exponere vſqȝ quo humani corporis brachium loculo delatum Imperatori oſtendunt. Quod ab Athanaſio exciſum magice artis gratia: de arſenij cuiuſdam corpore confirmabant. Sed ⁊ alia quamplurima criminoſa ſimul et flagitioſa componunt. quib⁹ ex cauſis iperator iubet cōuocato cōcilio Athanaſium condemnari. Idqȝ apud tyrum miſſo e latere ſuo vno ex comitibus: Annitēte quoqȝ Archelao tūc comite orientis: nec non et eo qui fenicem prouinciam gubernabat congregari iubet. Eo deducitur Athanaſius: loculus cum humano brachio circumfertur: inuidie horror: non ſolum religioſas ſed et viles animas peruadit.

¶ Capitulum. xvij. quomodo paſnucius noluit permittere vt maximus hieroſolymorum epiſcopus cum illis hereticis ſederet propter dolos ⁊ cautellas qui cōtra arrium adducebātur et ibidem detectus eſt dolus de brachio exciſo arſenij.

Ic arſeni⁹ cuius brachium dicebatur exciſum: lector aliquando Athanaſij fuerat: et ob culpā correptionem verit⁹ frequentie ſeſe ſubtraxerat. Cuius latebras oportunas ſibi ad huiuſcemodi cōmentū flagitioſi hoīes ratꝭ: initio compoſiti criminis occultatum eum apud quendam quem fidiſſimum ſceleribus ſuis crediderant retinebant. Peruenit tamen ad hunc illate-

bris poſitum quid ſuo noīe cri=
minis intentaretur athanaſio.
Et ſiue eum ipſa humanitatis
contemplatio ſiue diuina perti
lit prouidentia: clam pernoctis
ſilentium euadens clauſtris ena
uigauit tyrum. Et pridie ꝙ cau
ſe dicende adeſſet vltimus dies:
athanaſio ſeſe arſenius obtulit
vtqꝫ ſe rerum geſtarū ſeries ha
beret edocuit. Ille domi eſſe ho=
minem nec innoteſcere cuiqꝫ de
eius preſentia iubet. Interea cō
ſilium cogitur: in quo aliquanti
concinate calūnie conſcij: oēs pe
ne iſenſo animo aduerſus atha
naſiuz preiudicatoqꝫ conueniūt.
De hoc Per idez tempus Paſnutius cō
paſnu. feſſor de quo ſupra memoraui=
habes. mus aderat Athanaſij innocen
s.e.li. tie conſcius. Is cum vidiſſet ma
ca. iiij. ximum hieroſolymorum epiſco
pum qui vna ſecuz effoſſo oculo
ꝛ poplite ſucciſo confeſſor extite
rat verum ꝑ nimia ſimplicitate
nihil de ſacerdotum ſcelere ſu=
ſpicantem cōſediſſe cum ceteris
quos factionis macula ſociaue=
rat medium conſeſſum adire nō
veritus: te inquit o maxime cum
quo mihi vnum atqꝫ idem con
feſſiōis inſigne eſt: cū quo mihi
pariter mortale lumen effoſſum
clarioꝛē diuini luminis ꝯciliauit
aſpectū. Te inqꝫ nō patiar ſede=
re in cōcilio malignantium: ꝛ cū
iniqua gerentibus introire. In=
iectaqꝫ manu eleuans eū de me=
dio eorū ac de ſingulis inſtruēs:
perpetua de hinc athanaſio cō=
munione ſociauit. Sed interim
cauſa dicitur. Prima introduci=
tur accuſatio mulieris cuiuſdaz
que ſe diceret aliquando hoſpi=
tio athanaſium recepiſſe: ꝛ ab eo
noctu nihil ſuſpicantem vim cor
ruptionis eſſe perpeſſam intro=
duci ad hoc iubetur athanaſi⁹.
Ingreditur cuz Timotheo preſ
bytero ſuo cūqꝫ monet: vt poſtea
ꝙ mulier dicēdi finē feciſſet: ſe ta
cente ipe ad ea ꝙ dixerat rñderet. Cūqꝫ
mulier ea ꝙ docta fuerat, peroraſſet.
Timotheus conuerſus ad eam. Uere
inquit mulier ego māſi apud te aliquā
do: aut vim tibi vt aſſeris feci? Tunc il=
la vt mulierum ſcelatium procacitas ha
bet obiurgans Timotheum: tu te in=
quit mihi vim feciſti: tu in illo loco com
maculaſti caſtitatem meam. Simul et
conuerſa ad iudices obteſtari fidez dei
cepit vera ſe dicere. Tunc omnes ridi=
culoſus pudor habere cepit: ꝙ tam fa=
cile tacēte eo: factio compoſiti criminis
patuiſſet. Nec tamen permiſſi ſunt iudi
ces habere de muliere queſtionem vn=
de hec vel per quos aut quomodo fuiſ=
ſet aptata calumnia quoniam iudican=
di libertas penes accuſatores erat.
B ¶Hinc tranſitur ad aliud crimen
Profertur facinus ſeculis inauditum.
Ecce inquiunt vbi nemo poſſit verborū
preſtigijs decipere oculis res agitur.
Uerbis ceſſantibus brachiū hoc te aiūt
athanaſij accuſat exciſum. Hec eſt arſe=
nij dextera quam tu quomodo vel ad
quos vſus exciderís indicato. Tum il=
le. Quis enim (inquit) veſtrum arſeniuz
nouerit: vt hanc ipſius dexteram eſſe co
gnoſcatis? Exſurrexerūt aliquanti qui
ſe dicerēt optime ſcire arſenium. In qui
bus nonnulli erant abſqꝫ conſcientia fa
ctionis. Orat de hinc a iudicibus atha=
naſius: vt hominem ſuum quem nego=
ciū depoſceret iubeant introduci. Cūqꝫ
introductus eſſet arſenius eleuato eius
vultu athanaſius conſilio: et iudicibus
ait. Hic eſt arſenius et alleuans eius ni
hilominus dexteram: hec eſt inquit etiā
dextera eius hec eſt et ſiniſtra. Hec au=
tem quam iſti offerunt manus vnde ſit
vos requirite. Tunc velut nox quedam
et tenebre accuſatoribus oculis infuſe
quid agerent: quo ſe verterent neſcie=
bant. Ipſum etenim arſenium teſtes ꝙ
paulo ante ſcire ſe dixerant: confirma=
bant. Uerum quia non iudicandi ſed op
primendi hominis cauſa concilium ge=
rebatur fragor omnium repente attolli
tur magum eſſe athanaſium: et decipe=
re intuentiū oculos acclamāt, ne debere
vllo mō vltra talē hoiez viuere. Factoqꝫ

impetu ſuis cū decerpere manibus parāt. Sed archelaus qui cum ceteris ex precepto imperatoris concilio preſidebat: ereptum eum de diſerpentium manibus per occultos exitus eduxit ac fuge qua ſolum poſſet ſalutem monuit commēdare. Cōcilium tamen rurſum cōueniēs tanq̄ ſi nihil omnino deprehenſum fuiſſet vt confeſſum de intētatis criminibꝰ athanaſiuz cōdemnat. Et geſta in hunc modum ficta per orbem terre mittentes ad ſceleris ſui conſenſuz imperatore cogēte ceteros epiſcopos pepulerunt.

❡ Capitulū decimūoctauū de fuga ⁊ latebris athanaſij qui ſex annis latuit in lacu ciſterne.

Hinc iā toto orbe profugus agitur athanaſiꝰ nec vllus ei tutꝰ ad latendum ſuperat locꝰ. Tribuni ꝑpoſiti comites exercitus quoq̄ ad inueſtigandū euz mouētur: edictis imperialibꝰ. Premia delatoribus proponuntur ſi quis viuū maxime ſin minus caput certe Athanaſij detuliſſet. Ita totis regni viribus fruſtra aduerſus euz cui deus aderat certabatur. Interea ſex continuis annis ita latuiſſe fertur in lacu ciſterne non habentis aquam vt ſolem nunq̄ viderit ſed cum per ancillam que ſola conſcia dominorum officijs qui ei latebras prebuerant videbatur indicatus fuiſſet, tanq̄ dei ſpiritu ammonitus ipſa nocte, qua ad eum comprehendendum cū iudicibus veniebatur poſt annos ſex migrauit ad aliū locum. Ita illi qui venerant fruſtratis, dominis quoq̄ in fugaz verſis, de ancilla: vt falſa indice penas ſumunt.

Idem in hyſto. tripti. lib. v. c. iij. in fi.

❡ Capitulum .xix. Quomodo conſtans pro athanaſio qui ad eum fugerat conſtātio ſcripſerit eumq̄ eccleſie reddi iuſſit a qua ſtatim ipſe athanaſius fugatur. conſtantius autem poſtea venit ad partes occidētales voluitq̄ cogere epiſcopos conſentire hereſi arrij.

Verum ne graues alicui latebre ſue fierēt ⁊ occaſio calumnie innocentibus quereretur nihil ſibi vltra iam tutum in Conſtantij regno preſumens ad Conſtā tis partes profugus ꝯcedit. A quo ſatis honorifice religioſeq̄ ſuſceptus eſt quiq̄ cauſa eius quā fama compererat diligētius cognita ſcribit ad fratrem pro certo ſe comperiſſe quod ſacerdos dei ſummi Athanaſius iniuſte fugas ⁊ exilia pateretur. A ❡ Hūc itaq̄ recte faceret ſi abſq̄ vlla moleſtia loco ſuo reſtitueret ſi id nollet cure ſibi futurū vt ipſe id adimpleret regni eiꝰ intima penetrās ⁊ penas digniſſimas de auctoribꝰ ſceleris ſumēs. Quibꝰ ſcriptis ꝑterritꝰ Cōſtātius q̄ poſſe facere que minitabat cōſcius erat fratrem, ſimulata benignitate vltro venire ad ſe Athanaſium iubet ⁊ leui increpatiōe perſtrictū ad eccleſiam ſuam permittit ire ſecurum. Admonitus tñ Imperator ab impijs cōſiliarijs nō eſt (inq̄t) magnuz Athanaſij q̄ epi poſcunt de te: vt vnam ex multis q̄ ſunt apud alexandriā eccleſijs cōcedas populis eorū q̄ tibi cōicare nolūt. Tūc ille deo

Idē in hyſto. tri. li. ij. cap. xxx.

ſibi ſuggerēte paratū in tpe cōſiliū reperit. Et quid eſt inquit Imperator: qđ poſcenti tibi liceat denegari q̄ ptātem habes oim iubēdi: Sed vnū eſt qđ oro vt meā quoq; petitiunculā libēter admittas: Cūq; ſe ola q̄ vol let ꝗuis eſſent difficilia pmitteret pſtaturū ſi hoc vnū cederet libens Athanaſius: Hoc eſt inquit qđ rogo vt q̄ met hic (naz apud Anthiochiā res agebat) ſunt noſtri populi qui iſtis communicare nolunt vnam eis teneri ↄcedas eccłiaȝ. Equiſſimū ſibi videri ⁊ valde pſtandū let⁹ ſpopondit Imperator. Sed cū rem detuliſſet ad eos quorum conſilijs vtebatur neq; ibi ſe vel le accipere eccleſiaȝ neq; hic dare rñdent: quia plus ſibi ſinguli quiq; ꝙ abſentib⁹ ↄſulebāt. Ita impator admiratus ei⁹ prudētiam pperare ocius ad ſuſcipiēdam ſuam eccłiam iubet.

Hec tāgun tur in hyſto. tri. li. ij. cap. xxx. vij. ſe quēti ⁊. li. v. ca. xv.

B. ¶ Sȝ cum magnētij ſcelere Impator Cōſtās regno ſit ⁊ vita fuiſſet exēptus rurſum in Athanaſiū veteres illi incētores puncipis odia reſuſcitare ceperūt. Fugatoq; de eccłia in locū ei⁹ Georgiū quēdā pfidie ⁊ imanitatȝ ſue ſociū mittūt. Nā pri⁹ quendā Gregoriū miſerāt. Rurſum fuga rurſum latebre ⁊ edicta aduerſum Athanaſiū principis per omnem locum ponuntur pmia ⁊ honores delatorib⁹ pollicentia. Ipſe quoq; cum ob vindictam necis fraterne regnū q; recuperandū ad occidētis ptes veniſſet ⁊ extincto tyrāno regni ſolus arce potiretur fatigare occidētales epiſcopos ⁊ p deceptionem ad cōſenſum ariane hereſeos cogere aggreditur Athanaſij prius condemnatione pmiſſa ⁊ velut obicis validiſſimi obiectione ſublata.

¶ Cap. xx. de concilio apud mediolanū habito ⁊ exilijs euſebij ⁊ multoꝝ aliorum.

OB hoc apđ mediolanū epoꝝ concilium conuocatur plures decepti. Dyonyſius ꝟo: Euſebius: Paulinus: Rodanius: ⁊ lucifer dolū eſſe in negocio pclamantes aſſerenteſq; ſcriptio in athaſiū non aliam ob cauſam q; deſtruende fidei moliretur, in exilium truſi ſunt. His etiam Hylarius iungitur ceteris vel ignorantibus: vel nō credentibus fraudem. Idē in hyſto. tri. li. v. cap. xv. B ſcriptio

¶ Cap. xxi. de concilio arimenſi in q̄ ſacerdotes occidētales ab orientalibus decepti fuer: ⁊ ab latiōe homouſion a ſimbolo.

SEd tali cōſilio geſtum fuiſſe negocium rei exitus docuit: illis nanq; de medio ſublatis continuo Sinodus apud Ariminū congregat. Ibi ſecundum ea que orietales apud Seleutiam ↄpoſuerāt callidi homines ⁊ verſuti ſimplices ⁊ imperitos occidentaliū ſacerdotes facile circumueniūt hoc modo proponendo eis: quē magis colere: ⁊ adorare vellēt, Homouſion an xp̄m illiſq; virtuteȝ verbi quid homouſion ſignificaret ignorantibus: velut in faſtidiū quoddam ⁊ execrationeȝ ſermo deductus eſt, chriſtū ſe credere non homouſion confirmātibus. Sic multoꝝ preter paucos (qui ſcientes prolapſi ſunt) animi decepti contra ea que patres apud Niceam conſcripſerāt veniētes homouſiō q̄ſi ignotū ⁊ a ſcripturis alienū ſermonē auferri de fidei expoſitiōe decernūt. Cōionemq; ſuā hereticoꝝ ſocietate ↄmaculāt. Exīcepeſta-

Hoc tāgit in hy. tri. li. v. cap. xvi. c.

re facies eccleſie feda et admodum turpis erat. Non enim ſicut prius ab externis ſed a proprijs vaſtabat. Fugabat alius: alius fugabat. Et vterqꝫ de eccleſia erat Aranus quam nec imolatio: nec libamina, Preuaricatio tamen et lapſus erat a ruina multorum. Similis pena ſed impar victoria. Similiter cruciabantur ſed non similiter gloriabant quia dolebat eccleſia etiam illius caſum qui impellebat ad lapſum.

¶ Capitulum. xxij. de exilio liberij vrbis rome epiſcopi.

OBiit Liberius qui poſt Iulium marci (quem ſilueſter precesſerat) ſucceſſorem in vrbe roma per idem tempus ſacerdotio fungebatur in exilium truditur. Inqꝫ eius locum Felix diaconus ſuus ab hereticis ſubrogatur. Et non tam ſecte diuerſitate quam communionis et ordinationis conuenientia maculatur.

¶ Capitulum. xxiij. quomodo hieroſolymorum et alexandrie epiſcopi ſe habeant in miniſtrando.

HIeroſolimis vero cyrillus poſt maximinum ſacerdotio confuſa iam ordinatione ſuſcepto aliquando in fide ſepius in communione variabat apud Alexandriam vero Georgius ſatis procaciter vi raptum epiſcopatum gerebat ita vt magis ſibi iuriſdicendi creditos faſces quam ſacerdotium miniſtrandum religioſis officijs eſtimaret.

¶ Cap xxiiij de meletio qui ab hereticis epiſcopus antiochie ordinatur et ab eis poſtea in exilium truditur.

APud antiochiam ſane diuerſis temporibus multa quemadmodum confuſe geſta ſunt. Nam defuncto Eudoxio cum multi diuerſarum vrbium epiſcopi ad illam ſedem ſumma ambitione niterentur ad vltimum Meletium de ſebaſtia Armenie ciuitate contra decreta concilij illuc transferunt. Qui tamen ab ipſis rurſum in exilium truditur ꝙ contra opinionem ipſorum non Arrij ſed noſtram fidem cepit in eccleſia predicare. Quem magna plebs eccleſia depulſum ſecuta ab hereticorum ſocietate diuellitur.

¶ Capitu. xxv. de ſciſmate arrianorum quod in partes diuiſum eſt et quidam eorum eunomiani. alij macedoniani: alij vero arriani dicebantur.

INterea vt aliquando etiam in ſemetipſam prediues malicia deſeuiret ſacerdotes et populi qui Arrio duce primitus fuerant ab eccleſia diuulſi in tres denuo ſectas parteſqꝫ ſinduntur. Nam illi quos paulo ſuperius diximus: non acquieſcentes Euſebij ceterorumqꝫ ſimulationibus cum Arrio exilium pertuliſſe poſt modum nec ipſi Arrio regreſſo de exilio communicare voluerunt eo ꝙ ſimulata confeſſione communicaſſent his qui de ipſa ſubſtantia dei patris filium confiterentur quia ipſi ea q̄ prius docuerat Arrius ex nullis extantibus creatum et factum non natum filium ſatis libera ſeu potius impudenti blaſphemia confirmabant. Quod etiam poſt illorum obitum Aetius quidam poſt actum validius et latius aſſerebat Eunomius vir corpore et animo leproſus et interius exteriuſqꝫ morbo regio corruptus tamen arte dialectica prepotens plurima contra fidem noſtram ſcripſit et diſputandi leges ſectatoribus ſuis dedit. A quo etiam nunc Eunomiana hereſis appellatur. Alius quoqꝫ Macedonius nomine quem noſtris expulſis inimio potius necatis apud conſtantinopolim ſtatuerunt epiſcopum: quia ſimilem patri filium fatebatur licet ſpiritum ſanctum eque vt illi blaſphemaret tamen ab illis expellitur quia ſimilia vt de patre etiam de filio predicaret. Neqꝫ vero noſtris coniungitur a quibus de ſpiritu ſancto diuerſa ſentiret. Ita peſtifera illa beſtia qua per arrium primum quaſi de infernis extulerat caput ſubito triformis apparuit. Per Eunomianos qui dicunt per omnia diſſimilem filium patri quia nul-

lo genere poſſit eſſe ſimilis factura ſa
ctori. Per arrianos q̄ dicunt ſimilem q̄
dem poſſe dici filium patri: ſed largita
te gratie nō proprietate nature in quā-
tum ſcilicet poteſt creatori creatura cō
ferri ꝑ Macedonia. qui dicūt ſimilem
quidē filiū ꝑ oīa patri ſanctū vero ſpm̄
cū patre ⁊ filio nihil habere commune.
Hec quidē inter illos ita geſta ſunt. Sꝫ
ſicut de talibus ſcriptū eſt diſciſſi ſunt ⁊
non ſunt compuncti. Plurimi ſane corū
q̄ videbanť attentiorē vitā gerere ⁊ mo
naſteria permulta apud Conſtantino
polim vicinaſq̄ ꝓuincias ⁊ epī nobiles
macedonij magis errorē ſecuti ſunt.

¶ Cap. xxvj. De morte cōſtantij ⁊ or-
tu iuliani.

Sed cōſtātius
imperator dum Julianū quē
ceſarem apud Gallias re-
liquerat dignationem ſibi
auguſti ſponte ꝯſumenti armis ire ob-
uiam parat. xxiiij. poſt occaſum patris
imperij ſui anno in oppido Cilicie Mo-
poſcrenis die functus eſt.

¶ Cap. xxvij. De epiſcopis iuſſu iu-
liani ab exilio reuocatis ⁊ de ordina
tione paulini epī in anthiochia.

Poſtq̄ iulianus
preſumptū prius deinde vt legitimū ſo
lus, obtinet principatū. Is primo velut
arguens ꝑperā geſta Conſtantij epos
iubet de exilijs relaxari. Poſt aduerſum
noſtros tota nocendi arte cōſurgit. In-
terim qui ſuperfuerant epī de exilijs re
laxanť. Nam liberius vrbis Rome eps
Cōſtātio viuēte regreſſus eſt. Sed hoc
vtrū acqeuerit volūtati ſue ad ſubſcri
bēdū an ad ppli Romani gratiā a quo
ꝓficiſcens fuerat exoratus indulſerit ꝓ
certo ꝯpertū nō habeo. Lucifer aūt cū
exorareť ab euſebio (q2 vterq̄ in parti-
bus vicinis egypto fuerat relegatus)
vt ad videndū Athanaſium alexandriā
pergerent communiq̄ tractatu cū his
qui ſuperfuerant ſacerdotibus de ſtatu
eccleſie decernerent ꝑſentiā ſui abne
gans legatum ꝓ ſe diaconū ſuū mittit
atq̄ ipſe intenſo animo Antiochiam
pergit ibiq̄ deſſidentibus adhuc ꝑtib⁹
ſed in vnum tamen reuocari poſſe ſpe-
rantibus ſi ibi talis eligeretur eps er-
ga quē ꝑ vna plebs ſed vtraq̄ gaude
ret. Prepoperus catholicū quidē: ⁊ ſan
ctū virū ac ꝑ oīa dignū ſacerdotio pau
linū epm̄ collocauit. Sed tamē in quē
acquieſcere plebs vtraq̄ non poſſet.

¶ Cap. xxviij. De concilio apud ale
xandriam ſanctorū epiſcoporum an
de cetero hi ordinandi eſſent epiſco
pi q̄ fuerant maculati ꝯtagione cō-
munionis hereticę vel non.

Ergit iterea
Euſebius alexandriam ibi
q̄ confeſſorū conſilio cōgre
gato pauci numero: ſed fi-
de integri et meritis multi quo pacto
poſt hereticorū ꝓcellas ⁊ perfidie turbi
nes tranquillitas reuocareť eccleſie om
ni cura ⁊ liberatione diſcutiunt. Alijs
videbatur fidei calore feruentib⁹ nullū
debere vltra in ſacerdotium recipi q̄ ſe
vtcunq̄ heretice cōmunionis cōtagio-
ne maculaſſet. Sed qui imitantes apo-
ſtolū querebant non qđ ſibi vtile eſſet:
ſed qđ pluribus expediret: vel qui imi-
tarenť chriſtum qui cū eſſet omnium vi
ta ꝓ ſalute cunctorū humilians ſe de-
ſcendit in mortem: quo ſcꝫ inueniretur ⁊
in mortuis vita dicebāt melius eſſe hu
miliari paululum ꝓpter deiectos ⁊ in-
clinari ꝓpter eliſos: vt eos rurſus eri-
gerent nec ſibimet ſolis puritatis meri
to celorum regna defenderent: ſed eſſe
glorioſi⁹ ſi cū pluribus illuc mererenť
intrare. Et idō rectū ſibi videri vt tantū
perfidie auctoribus amputatis reliqs
ſacerdotibus daretur optio ſi forte ve-
lint abiurato errore perfidie ad fidem
patrū ſtatutaq̄ cōuerti: nec negare adi
tum redeuntibus quin poti⁹ de eorū cō
uerſione gaudere: q2 ⁊ ille euangelicus
iunior filius paterne depopulator ſub-
ſtātie in ſemetipm̄ reuerſus nō ſolū ſu
ſcipi meruit: ſed ⁊ dignus paternis cō-
plexibus deputať et annulum fidei re-
cipit ⁊ ſtola circūdatur: ꝑ quā q̄d aliud
q̄ ſacerdotij declarantur inſignia. Nec
ꝓbabilis extitit apud patrē ſenior fili⁹

ꝙ inuidit recepto nec tantuʒ meriti ha
buit nō delinquendo quãtum noſtꝫ cō
traxit non indulgendo germano.

¶ Cap.xxix.quomodo in illo conci-
lio ſanctorum epõrum tractata fuit
materia de ſpiritu ſancto de differē
tia inter ſubſtãtiam ⁊ ſubſiſtentiam
⁊,de natura a chriſto aſſumpta.

Uʒ igitur hu
iuſcemodi ſn̄ias ex euange
lica auctoritate ꝓlatas or
do ille ſacerdotalis et apo
ſtolicus approbaſſet ex concilij decre-
to. Aſterio ceteriſqꝫ qui cum ipſo erant
orientis iniungitur ꝓcuratio, occiden-
tis vero Euſebio decernitꝰ. Additur ſane
in illo conſilij decreto: etiam de ſpiritu
ſancto plenior diſputatio: vt eiuſdē ſub
ſtantie ac deitatis cuius pater ⁊ filius
etiã ſpiritus ſanctus crederetur: nec quic-
quã prorſus in trinitate aut creatum aut
inferius poſterius ve diceretur. Sed et
de differentia ſubſtantiarum ⁊ ſubſiſtē
tiarum ſermo eis ꝑ ſcripturaʒ motꝰ eſt.
Quod greci   vocant.
Quidam etenim dicebant ſubſtantiam
⁊ ſubſiſtentiam vnuʒ videri. Et qꝛ tres
ſubſtãtias nō dicimꝰ in deo: nec ▪ tres
ſubſiſtētias dicere debemus. Alij vero
quibus longe aliud ſubſtantia quã ſubſi
ſtentia ſignificare videbatur: dicebant
quia ſubſtantia ipſa rei alicuius natu-
ram rationemqꝫ qua conſtat deſignet.
Subſiſtentia autem vniuſcuiuſqꝫ per-
ſone hoc ipſum quod extat et ſubſiſtit
oſtendat. Ideoqꝫ propter Sabellij he-
reſim tres eſſe ſubſiſtentias confiten-
das quod quaſi tres ſubſiſtentes per-
ſonas ſignificare videretur: ne ſuſpitio
nem daremus tanquã illius fidei ſecta-
tores qui trinitatem in nominibus tã-
tum ⁊ non in rebus ac ſubſiſtentijs con
fitetur. Sed ⁊ de incarnatione domini
comprehenſum eſt: quia corpus quod
ſuſceperat dominꝰ neqꝫ ſine ſenſu neqꝫ
ſine anima ſuſcepiſſet. Quibus omni-
bus caute moderateqꝫ cõpoſitis vnuſ-
quiſqꝫ itinere ſuo cum pace perrexit.

¶ Capitulū.xxx.de ſciſmate luciferia
norum ac Euſebio et hylario q̄ omnes
eccleſias occidentales ad rectã
fideʒ reuocabant.

Ed euſe
bius cuʒ rediſſet
anthiochiã ⁊ inue
niſſet ibi a lucife-
ro contra pollici
tationē ordinatū epiſcopuʒ pu
dore ſimul ⁊ indignatione cōpul
ſus abſceſſit neutre parti ꝯmu-
nionē ſuã relaxans: qꝛ digrediēs
inde ꝓmiſerat ſe acturū in cōci-
lio vt ▪ius eis ordinaretur eps a
quo pars neutra deſciſceret. Il-
le nãqꝫ populus q̄ meleciū du-
dū de eccl'ia pulſum quaſi ꝓ fi-
de recta fuerat ſecutus nō ſe iū-
xerat ad priores catholicos: id eſt
qui cum euſtachio epo fuerant
et quibus etiã paulinꝰ erat ſed
ſuū pncipatū ſuūqꝫ conuenticu-
lū tenuit. Hos ergo cum in vnū
reuocare voluiſſet euſebius: nec
tamē ꝑuentus a lucifero potuiſ
ſet abſceſſit. Tūc regreſſus me-
letius de exilio qꝛ cū eo numero
ſior populus erat eccl'iaʒ tenuit
⁊ ex eo iam ꝓpriã ſynodū cuʒ ce
teris orientalibus epiſ habuit:
nec tamē Athanaſio iunctus eſt.
Interim Lucifer iniuriã dolēs
ꝙ epm a ſe ordinatum apud an
thiochiã nō recepiſſet euſebius
nec ipſe recipere cogitat alexan
drini decreta cōcilij: ſed ꝯſtrīgen
batur legati ſui vinculo qui in
concilio ipſius auctoritate ſub-
ſcripſerat. Abijcere namqꝫ eum
non poterat qꝛ auctoritatem eiꝰ
tenebat. Si vero recepiſſet om-
ne ſuum fruſtrandum videbat
inceptum. Diu ergo de hoc mul
tūqꝫ deliberãs cū ex vtraqꝫ par
te ꝯcluderet̄ eligit vt legato ſuo
recepto erga ceteros ſn̄iam diſ-
pare ſed ſibi placitã cuſtodiret.
Ita regreſſus ad ſardiē ꝑtes ſi-
ue quia cito morte ꝑuentus tp̄s
ſn̄ie mutande non habuit (Et-
enī temere cepta corrigi ſpatio

Idē in hyſto. tri. lib. vi. ca. xxiij.

ſolent) ſiue hoc animo immobi
liter ſederat parum firmaueri.
Ex ipſo interim lucifer ianorū
ſciſma quod licet per paucos ad
huc voluitur ſumpſit exordium.
Euſebius vero circuiens orien
tem atq̃ Italiam medici pari=
ter ꝛ ſacerdotis fungebatur offi
cio. Singulas quaſq̃ eccleſias
abiurata infidelitate ad ſanita=
tem recte fidei reuocabat. Ma=
xime q̄ hylarium quez dudum
cum ceteris epis in exilium tru
ſum eſſe memorauimus regreſ
ſum iam ꝛ in italia poſitum hec
eadem erga inſtaurandas eccle
ſias fidemq̃ patrum reparan=
dam reperit molientem.

¶ Capm. xxxj. de natura ꝛ mori
bus beati hylarij paríterq̃ ei⁹
ſcriptis: quibus hereticorū ver
ſutias refellit.

Iſiq̃ð hy=
lari⁹ vir natura le=
nis ꝛ placidus ſil'q̃
eruditus ꝛ ad pſua
dendum cōmodiſſimus rem di
ligentius ꝛ aptius procurabat.
Qui etiam libros de fide nobili
ter ſcriptos edidit quibus ꝛ he
reticorum verſutias: ꝛ noſtrorū
deceptiões ꝛ male credulā ſim=
plicitatem ita diligentius expo
ſuit: vt ꝛ p̄ntes ꝛ lōge poſitos q̄
bus ipſe p̄ ſe diſſerere viua voce
nō poterat pfectiſſima īſtructio
ne corrigeret. Ita iſti duo viri ve
lut magnifica q̄dā mūdi lumia,
hillirícū italiā galliaſq̃ ſuo ſple
dore radiarūt vt oēs etiā de ab
ſcōditis angulis ꝛ abſtruſis he
reticorum tenebre fugarentur.

¶ Cp̄z. xxxij. quō Julian⁹ icepit
callide multum xp̄ianos pſeq̄.

Ista ēt in q̄ſt. Sed iu lian⁹ poſtq̃ ad
tripti. orientē pſas bel=
li. vj. c. lo pulſatur⁹ aduenit: et publica
j. ꝛ. xxx quā pri⁹ occultauerat erga ido
vij. lorū cultū ferri cepit iſania calli=
dior ceteris pſecutor nō vi neq̃ tor
mentis ſz p̄mijs honorib⁹ blādi
tijs pſuaſionibus maiorē pene
ppl'i ptē q̃ ſi atrociter pulſaſſz
eliſit. Studia auctorū gētilium
xp̄ianos adire phibens ludos
lrarū illis ſolis q̄ deos deaſq̃ ve
nerant̃ patere decernit. Militie
cingulū nō dari niſi imolātibus
iubet. Procurationē puinciarū
iuriſq̃ dicendi xp̄ianis ſtatuit
nō debere cōmitti: vt pote q̄b⁹
ēt lex ppria gladio vti vetuiſſet
ꝛ pficiebat q̄tidie i huiuſcemodi
legib⁹ exq̄rendis: q̄b⁹ ſi q̄d ver=
ſutuz vel callidum tm̄ q̃ð minus
videretur crudele decerneret.

¶ Cap̄. xxxiij. quō incepit iulia=
nus pſequi athanaſium moni=
tione quorundam aruſpicum.

Ed nō erga atha
naſiū ficte phie te=
nere imaginē potu
it. Etenī cū velut te
tri ſerpentes de cauernis terre
ebulliētes ad eū pceſſiſſent ma=
gorū phorū aruſpicū augurūq̃
man⁹ pphana oēs pariter alle
gant nihil ſuis actib⁹ ſucceſſurū
niſi pri⁹ athanaſiū velut horuz
oīm obſtaculum ſuſtuliſſet.

¶ Cap̄. xxxiiij. de fuga athana=
ſij ab alexādria p nilū, ꝛ de re=
ditu ei⁹ ad alexādriā in q̄ latita
uit vſq̃quo pſecutio ceſſaret.

Iterum mittit̃ exerci
tus iterū du Idē in hyſto.
ces iterū oppugnat̃ eccl'ia. Cūq̃ ria trip
cū meſti ac flentes ppl'i circun= pert. c.
darent: pphetico apō eos vſus xxvj.
ſermōe p̄hibet. Nolite inq̄t o fi=
lij cōturbari: q2 nubecula eſt ꝛ ci
to ptranſit. Cūq̃ diſceſſiſſet ꝛ na
ui p Nilū fluuiū iter ageret co
mes q̄ ad hoc ipz miſſus fuerat
cognito ei⁹ itinere inſtāter euz
inſeq̄ cepit. Et cū forte applicuiſ
ſet athanaſij nauicula ad q̄ndā
locū ɔperit a p̄tercūtib⁹ poſt ter
gū eſſe pſecutorē ſuū ꝛ iā iāq̃ ni
ſi pſpiceret iminere. Conterriti

oẽs qui ſiſt aderãt ſocij heremũ
ſuadebant ad fuge pſidiũ petẽ-
dam. Tuz ille nolite inqt o filij
deterreri eam⁹ magis in occur-
ſum ꝑſecutori nr̃o vt ſciat qꝛ lon
ge maior eſt q̇ nos defendit ꝗ̃ q̇
pſeq̇tur:et ꝯuerſa nauicula iter
agere obuius ei q̇ ſe inſectabat̃
aggreſſus ẽ ille q̇ nullo gñe ſu-
ſpicari poſſet in occurſũ ſibi ve-
nire quẽ q̄reret tanꝗ̃ ꝑtereũtes
aliq̃s interrogari iubet vbi au-
diſſent eſſe athanaſiũ cũq3 rñdiſ
ſent ſe vidiſſe eũ non lõge eũtez
tota celeritate ptrãſiẽs ꝓperat
inuanũ feſtinãs cape quẽ ante
oculos poſitũ videre nõ potuit.
Ille vero dei ꝟtute monit⁹ ale-
xandriam redit:ibiq3 tuto late
bꝛas vſquequo perſecutio ceſſa
re exigit.

¶ Cap.xxxv.qũo iulian⁹ ꝑcepit
xp̃ianis auferre ſepulchꝛũ babi
le martyꝛis exñs in ſuburbano
anthiochie ⁊ qũo galileos ideſt
xp̃ianos incepit affligere.

Idẽ in hyſto. tripti. lib. vj. c.xxxj.

Edit et aliud iulian⁹ vecoꝛdie ſue ac le-
uitatis iudiciũ. nã
cũ dafnis in ſubur
bano antiochie iux
ta fontẽ caſtaliũ litaret apollini
et nulla ex his q̇ querebat rñſa
ſuſciperet cauſaſq3 ſilentij ꝑcon
taretur a ſacerdotibus demõis
aiunt.Babyle martyꝛis ſepul-
chꝛum ꝓpe aſſiſtere:⁊ ideo rñſa
non reddi. Tũc ille galileos ve
nire.Hoc eñ noĩe nr̃os appella
re ſolitus erat:et auferre ſepul-
chꝛum martyꝛis iubet. Igitur
eccl̃ia vniuerſa ꝯueniens mr̃es
et viri iuuenes virgineſq3 imen
ſa exultatiõe ſuccincti trahebãt
lõgo agmĩe arcã martyꝛ ꝯ pſallẽ
tes ſũmis clamoꝛib⁹ ⁊ cũ exulta
tiõe dicẽtes. Cõfundãt oẽs qui
adoꝛãt ſculptilia ⁊ q̇ ꝯfidũt in ſi
mulachꝛis ſuis.Hec in auribus
ꝓphani ṗncipis ꝑ ſex milia paſ
ſuũ tanta exultatione pſallebat
oĩs eccl̃ia vt celũ clamoꝛib⁹ re-
ſultaret.Uñ ⁊ ille in tãtã iracun
die rabiez deduct⁹ eſt:vt altera
die ꝯpꝛehẽdi xp̃ianos paſſim et
trudi iuberet in carcerem ac pe
nis ⁊ cruciatibus affligi.

¶ Cap.xxxvj.De mirabili ꝯſtã
tia Theodoꝛi ꝯfeſſoꝛis i toꝛmẽ-
tis et moꝛte dubia ipſius Julia
ni in bello perſico.

Uod ſaluſtius prefect⁹ eius non ꝓbans li- Idem tangit in hyſ. trip.li. xxxj.
cet eſſet gẽtilis:tñ
iuſſus exſeq̇tur:et
appꝛ̄henſuz q̄ndã adoleſcentez q̇
prim⁹ occurrit,Theodoꝛũ noĩe
a pꝛima luce vſq3 ad horã vnde
cimã tanta crudelitate ⁊ tot mu
tatis carnificibus toꝛſit vt nulla
etas ſiſe factũ meminerit.Cum
tñ ille in eculeo ſublimis ⁊ hinc
inde laterib⁹ inſtante toꝛtoꝛe:ni
hil aliud fecerit niſi vultu ſecu-
ro et leto pſalmũ quẽ pꝛidie oĩs
eccl̃ia cecinerat iterare.Cũq3 ſe
oĩ expenſa crudelitate ſaluſtius
nihil egiſſe perſpiceret recepto
in carcere iuuene abiſſe fert ad
impatoꝛẽ:⁊ q̇d egerit nunciaſſe
ac monuiſſe ne tale aliq̇d tẽptare
vellet de cetero.Alioq̇n ⁊ illi glo-
riam ⁊ ſibi ignominiaz q̄reret.
Hũc theodoꝛũ ipſi nos poſtmo
duz apȯ anthiochiã vidim⁹ ⁊ cũ
req̇reremus ab eo ſi ſenſuz dolo
ris habuiſſet ex integro dicebat
doloꝛes ſe q̇dem paruz ſenſiſſe:
aſtitiſſe aũt q̄ndã iuuenez q̇ ſub
denti ſibi linteo candidiſſimo ⁊
ſudoꝛes extergeret ⁊ aquã frigi
dam frequẽter infunderet:⁊ ita
ſe eſſe delectatuz:vt tũc meſtioꝛ
fact⁹ ſit:qñ deponi de eculeo iuſ
ſus eſt. Cõminat⁹ igit̃ impatoꝛ
poſt victoꝛiã perſicã melius ſe
xp̃ianos debellatuꝝ ꝓfect⁹ q̇dẽ
eſt:ſed null⁹ redit⁹. Ibi nãq3 (in
certum a ſuis an ab hoſtib⁹)cõ-
foſſus poſt annum ⁊ octo men-

ſes p̄ſumpti auguſtalis im-
perij finem fecit.

¶ Capm̄.xxxvij. de coadunatione iudeorum: q̄ a Juliano decepti tēplū ad ſacrificādū in hieroſolymis reedificare voluerūt.

Eoꝝ q̄ i hyſt. tripti. q̄ poſtremū capl'is tāgit' i hyſto. tripti. li.vj.c. xliiij.

Tanta vero ei' ad decipiendū ſubtilitas et calliditas fuit vt etiam infelices iudeos varijs ſpeciebus illectos: vt ipſe agitabatur illuderet. Quos primo oīm ꝯuocatos ad ſe interrogat: cur nō ſacrificarent cū eis lex ſua de ſacrificijs imperaret. At illi occaſionē ſe inueniſſe tpis rati: nō poſſum' inquit niſi in ſolo hieroſolymorum tēplo. Ita nanq̄ p̄cipit lex. Et accepta ab eo reparandi tēpli licētia in tm̄ inſolētie peruenerūt. vt aliq̄s eis ꝓphetaꝝ redditus videret. Igit ex oib' locis atq̄ ꝓuincijs ꝯuenere iudei: locū tēpli olim igne cōſumpti aggredi cepere: comite ꝓperādi opis ab imperatore ꝯceſſo: ſumptu publico ꝛ priuato res oī inſtātia gerebat. Interea inſultare nr̄is ꝛ velut reparatis ſibi regni tpibus cōminari acri' ac ſeuitiā oſtētare pᷣſus i magno timore ꝛ ſupbia agere. Cyrill' poſt maximū cōfeſſorē hieroſolymis habebat ep̄s. Aptis igit fundamētis: calces cemētaq̄ adhibita nichil omino deerat q̄n die poſtera veteribus deturbatis: noua iacerent fundamēta: cū tn̄ ep̄s diligenti ꝯſideratione habita vel ex ijs q̄ in danielis ꝓphetia de tpib' legerat: vel qḋ in euāgelijs dn̄s p̄dixerat p̄ſiſteret nullo gn̄e fieri poſſe vt ibi a iudeis lapis ſuper lapidē ꝓponeretur. res erat in expectatione.

¶ Cap.xxxviij. d̄ mirabili motu t̄re i hieroſolymis q̄ fūdamētoꝝ ſaxa lōge iactauit porticū q̄z iudeorum ſolo coequauit: et multos iudeos oppreſſit.

Et ecce nocte q̄ ad icipiēdū op' iā ſola reſtabat: fremot' igēs oborit' nō ſolū fūdamētoꝝ ſaxa lōge lateq̄ iactāt verū ēt toti' pene loci edificia ꝯplanāt. Portic' q̄z publice in q̄bus iudeoꝝ multitudo q̄ operi videbat iniſtere ꝯmanebat ad ſolū deducte: oēs iudeos q̄ repti ſunt opp̄ſſere. Luce vero orta cū ſe mala crederēt effugiſſe ad requirēdos qui oppreſſi fuerāt reliqua multitudo concurrit.

¶ Cap.xxxix. d̄ igne diuinit' accenſo ſignis ꝛ virtutibus terrificis q̄bus iudei ab illicitis inceptis diſturbāt' ꝛ ad deū ꝯuertūt

Aedes erat quedam in inferiorib' tēpli demerſa: hn̄s aditū inter duas porticus q̄ fuerāt ꝯplanate in q̄ ferramenta aliaq̄ opi neceſſaria ſeruabātur: e qua ſubito globus q̄dā ignis emicuit. ꝛ p mediū platee p̄currēs aduſtis ꝛ exterminatis q̄ aderāt iudeis: vltra citraq̄ ferebat. Hoc iterū ſepiuſq̄ ꝛ freq̄ntiſſime p totā illā diem repetēs ptinacis ppli temeritatē flāmis vltricibus cohercebat. Cū interim pauore ingēti ꝛ trepidatiōe oēs q̄ aderāt deterriti: ſolū verū deū xp̄m ꝯfiteri cogebāt inuiti. Et ne hec fieri caſu crederētur: i ſeq̄nti nocte i veſtimētis oīū ſignaculū crucis ita euidēs appuit: vt ēt q̄ delere ꝓ ſui ifidelitate voluiſſet: nullo gn̄e valeret abolere. Sic deterriti iudei atq̄ gētiles locū ſilr̄ ꝛ iāiter cepta relinq̄re. ¶ Explicit lib.x. ¶ Incī.li.xj.

¶ Ca.j. d̄ ortu rligioſo ac morte iouiniāi ꝛ victoria q̄ erga barbaros habuit q̄uo pacē dedit xp̄ianis ꝛ athāaſiū ab exilio reuocauit

Hoꝝ mēīnit hy.tri. li.vij. cap.j.

Poſt Juliani necē tandē ciuile nobis Iouiniani reparat imperiū. Is nāq̄ ſub vno eodēq̄ tpe Im

perato: et ꝯfeſſorꝛ male illati extitit de pulſor eſſrouis. Nam cum in ꝓcinctu eſſet exercitus ꝛ vrgeret barbarus: ductoreſq̨ nr̄i de imis rebus conſiliuꝫ trahētes iouiniano calculum darent: cunq̨ apphēnſus ad ſuſcipienda imperij trāheretur inſignia: ad exercitū iuliani ſacrilegijs ꝓphanatum dr̄ proclamaſſe. Nō ſe poſſe imperare eis qꝛ eſſet xp̄ianus. Tum oēs paſri eadēq̨ voce mdiſſe ꝓhibētꝛ nos xp̄iani ſum⁹: nec pri⁹ q̄ hanc vocē audiret: acq̄ſcere ad imperiuꝫ voluiſſe. Deniq̨ ſtatim affuit diuina clemētia ꝯtraq̨ oēm ſpem cū clauſi vndiq̨ hoſtibus tenerētur nec euadendi facultas vlla ſuppeteret: ſubito emiſſos a barbaris oratores adeſſe vident: pacemq̨ depoſcere. Exercitui q̄ꝫ iedia cōſumptiſo cibos ceteraq̨ neceſſaria in mercimonijs polliceri: oiq̨ humanitate nr̄oꝝ temeritatē emēdare. Sed vbi i xx. et. ix. annis pace ꝯpoſita ad romanū regreſſus eſt ſolum clarior q̨ lux nr̄o ſe orbi ex oriētis partib⁹ oborta diffudit. Rēpublicaꝫ q̄ſi poſt nimias ꝓcellas oī moderatiōe ꝯgredit̄ reparare. Eccl'iaꝝ ꝓo curā non in ſcōis habere: nec tam incaute: vt conſtantius egerat: ſed lapſu predeceſſoris ammonitus, honorificis et officioſiſſimis litteris Athanaſium requirit: ꝛ ab ipſo formā fidei ꝛ eccl'iaꝝ diſponendaꝝ ſuſcipit modum. Sꝫ hec taꝫ pia ꝛ tam leta ꝑncipia mors immatura corrupit. Poſt nouē etiā menſes ortus ſui apud ciliciam diem obijt.

❡ Capm̄. ij. de ortu valentiniani ꝛ valētis qui valens fauit hereticis ꝛ chriſtianos perſecutus eſt.

Poſthunc valentinian⁹ imperiuꝫ ſuſcepit: q̄ pro fide nr̄a a iuliāo de militia fuerat expulſ⁹. Sed ꝯpleuit in illo dn̄s qđ ꝓmiſit: plus etiam q̄uā centupla in p̄nti ſeculo reſtituēs ei. Nā quia militiā ꝓ xp̄o reliq̄rat recepit imperiū. Is in ꝯſorciū regni aſſumpſit frēm valentē: et ſibi q̄deꝫ occiduas partes delegit illi aūt orientales reliquit. Sed valens fauendo hereticis abijt in viā pr̄m ſuorum. Nā et epiſcopos egit in exilium: et preſbyteros: ac dyaconos: ꝛ monachos tatiano alexandrie preſidente: vſq̨ ad tormenta deduxit: ꝛ ignibus tradidit. Multaq̨ nephanda ꝛ crudelia in eccl'ia dei molitus eſt. Sed hec oīa poſt athanaſij obitū. Nā illo ſuperſtite velut diuina quadam virtute ꝓhibitus: cuꝫ debacharetur in ceteros: in illum nihil auſus eſt triſte committere.

❡ Capitulum. iiij. de morte glorioſa athanaſij ꝛ ꝑſecutionibus lucij heretici.

Igitur ca tēpeſtate cuꝫ quadrageſimo et ſexto anno ſacerdotij ſui athanaſius poſt multos agones: multaſq̨ patientie coronas quieuiſſet in pace: ſciſcitatus de ſucceſſore petrum tribulationū ſuaruꝫ participemꝛ ſocium delegit. Sed lucius arriane partis epiſcopus: continuo tanq̄ ad ouem aduolat lupus. Et petrus quidem nauem protinus cōſcendens ad vrbem romaꝫ ꝓfugit. Lucius
vero tanq̄ materia ſibi crudeli- His ēt
tatis ablata: ſeuior erga cete- in hyſ.
ros efficiebatur. Et ita ibat in trip. l.
ſanguinem: vt nec ſpeciem qui- vij. cp̄.
dem aliquam religionis ſerua- xxxix. ꝛ
re videretur. Cuius primo in- in. fin.
greſſu tāta ꝛ tā turpia in virgi- xxxvij.
nes ꝛ continentes eccleſie geſta xxxviij
ſunt: que nec in perſecutiōibus gentilium memorantur. Inde poſt fugas ciuium ꝛ exilia: poſt cedes ꝛ tormenta flammaſq̨ q̄bus innumeros confecerat: ad monaſteria furoris ſui arma cōuertit. Vaſtat heremum. bella quieſcentibus indicit. Tria milia ſimul aut eo amplius viros: per totam heremum ſecreta et ſolitaria habitatione diſperſos oppugnare ꝑiter aggredit̄. Mit

tit armatam equitum ac peditum manum.tribunos pꝛepoſitos et bellorum duces:tanqȝ aduerſum barbaros pugnaturus elegit Qui cum veniſſent:nouam belli ſpeciem vident:hoſtes ſuos gladijs obiectare ceruices:⁊ nihil aliud dicere niſi,amice ad quid veniſti?

¶ Capitulum quartum.de virtutibus et mirabilibus macharij qui in inſulam vna cum alijs Anthonij diſcipulis relegatur in qua mirabilia fecit.

PEr idem tempus patres monachorum vite ⁊ antiquitatis merito Machari⁹ ⁊ iſodorus aliuſqȝ Macharius:atqȝ eraclides et pambus anthonij diſcipuli per egyptum et maxime in nitrie deſerti partibus habebantur.Uiri qui conſortium vite et actuum non cum ceteris mortalibus:ſȝ cum ſupernis angelis habere credebātur.Que pꝛeſens vidi loquor: ⁊ eorum geſta refero:quorum in paſſionibus ſocius eſſe promerui.Hij ducebant exercitum domini:nō mortalibus telis ſed fide religionis armatū,exercitum moriendo vincentem:⁊ qui ſanguinis ſui profuſione victor chꝛiſtum ſequeretur ad celum. Quiqȝ dum in tabernaculis poſiti ⁊ orantes expectarent interfectores ſuos:delatus eſt ad eos homo olim membꝛis oībus ⁊ p̄cipue pedibus aridus.Sed cū ab eis in noīe dn̄i oleo fuiſſet punctus:ſtatim ꝯfirmate ſunt plāte eius.Et dicentibus eis in noīe ieſu xp̄i quē lutius pſequitur ſurge ⁊ ſta in pedibus tuis ⁊ redi in domū tuā:cōtinuo exurgēs ⁊ exiliēs bn̄dicebat deum oſtēdēs quia vere erat in eis deus.Añ aliquantulū ꝓo temporis cec⁹ quidam rogabat adduci ſe ad cellulam Macharij q̄ erat in deſerto itinere trium dierum. Quo poſtea q̄ȝ cecus multo ductantiū labore peruenit Macharium non reperit domi.Contriſtatus valde nullaten⁹ mitigare meſticiam poterat ſanitatis ſolatijs carens.Tū ꝓo feruore fidei cōualeſcens:depꝛecor:inquit ad eos q̄ ſe duxerāt:applicate me ad illā partē parietis vbi cubare ſenior ſolet.Et cū fuiſſet admotus parū luti aridi vnde paries oblitus videbať aſſumens palme ſue ſuꝑ poſuit.Rogat etiam vt aquā de puteo ex q̄ bibere ſolebat hauriret. Quo humore ſoluēs glebulā eodēqȝ luto oculos ſuos ſupungens:⁊ lauās de aqua q̄ hauſta fuerat repēte recepit viſū:ita vt nullo indigēs adminiculo rediret ad ſua.Sed ne ſcd̄m lepꝛoſos illos ageret q̄s a ſe curatos in euāgelijs ingratos dn̄s notat:cum oī domo ſua regreſſus ⁊ deo grās referēs:rem vt geſta fuerat indicauit. Idē ipe machari⁹ Leene ſpelūcā habuit cellule ſue vicinā ⁊ quadā die catulos ſuos cecos ad eum bellua pꝛoducit:atqȝ ante pedes eius poſuit.At ille cū intellexiſſet ꝑ cecitate catulorū beſtiam ſupplicare:rogauit dominum vt eis redderet viſum. Quo recepto matrem ſeqūētes redeunt ad ſpeluncam:et paulo poſt ipſa cum catulis ſuis regrediens:pelles ouium lanatas plurimas velut munus pꝛo ſuſcepta gratia ad ſenem defert morſu oris euectas ⁊ ante fores eius eis depoſitis abſcedit.

B ¶ Uerum ſi ſingulorum mirabilium geſta proſequi velim⁹ excludimur a pꝛepoſita bꝛeuitate maxime cum hec narrationē pꝛopꝛij operis habere mereantur.Sed in his omnibus Luci⁹ non erubuit:nec aliquid reuerētie virtutum mirabilibus detulit.Quinimmo iubet patres ipſos ablatos a grege ſuo:immo clam raptos.in inſulam quandam egypti paludium deportari: in qua compererat neminem pꝛorſus eſſe xp̄ianū quo ꝑ hoc vel abſqȝ ſolatijs vel abſqȝ conſuetis actibus viuerent ſenes. Igitur cum duobus ſolis pediſſequis noctu ad inſulam deducuntur.In qua erat tēplū quoddam ſumma veneratione a loci incolis

Vī ēt in hyſtri.li. vij.ca xxxix.

incolis obſeruatu3. Cũq₃ nauicula ſe
num oram ſoli illius contigiſſet: ecce ſu
bito ſacerdotis tẽpli illius virgo filia
correpta ſpiritu cum ingenti vociſera-
tione ⁊ clamoribus vſq₃ ad celum datis
per medios agi populos cepit. Et cre-
bros ducens rotatus ſtridens huc atq₃
illuc rapida ora vibrare. Cunq₃ ad ſpe
ctaculum tam ingẽtis monſtri maxime
cum eſſet ſacerdotis filia qui in honore
precipuo apud illos erat: populi cõue-
niſſent: per auras eam raptam ſequen-
tes: perueniunt vſq₃ ad nauiculam ſe-
num. Ibi vero proiecta eorum pedib⁹
⁊ proſtrata clamare cepit. Quid veniſti
huc ſerui dei ſummi antiquis nos ⁊ ve
ternoſis euoluere domicilijs? In hoc
loco depulſi vndiq₃ latebamus. Quo-
modo vos nequaq₃ latere potuimus?
Cedimus antiquis ſedibus: populos
veſtros terraſq₃ recipite. Cum hoc di-
ceret increpatus ab eis erroris ſpirit⁹
effugatur. Et puella ſana vna cum pa
rentibus ſuis iacebat ad pedes noſtri
temporis apoſtolorum. Qui talibus exor
cijs predicantes ei fide3 domini noſtri
ieſu xp̄i: in tantam conuerſionem repen
te eos perduxerunt: vt ſtatim manibus
ſuis antiquiſſimum templum ⁊ in ſum
ma veneratione habitu3 deſtruerent ⁊
eccleſiam confeſtim edificarẽt. Nec ad
deliberandum ſpacio temporis egue-
runt: quibus fidem rerum fecerant non
verba: ſed virtus. Sed hoc cum fuiſſet
Alexandrie nunciatum: veritus Luci⁹
ne forte etiam ſuorum in eũ odia iuſta
conſurgerent: q̄ aperte iam bellum non
hoibus ſed deo indiceret: occulte eos
reuocari ⁊ in heremũ remitti iubet. Dũ
hec in egypto geruntur, ne in alijs q̄dem
locis perſecutionis flamma ceſſabat.

¶ Cap. v. de perſecutiõe apud ediſſam meſopotamie ciuitatẽ ad quam xp̄iani p̄cipites currebant. Inter quos mulier q̄dã cũ puero veloci curſu pperabat.

Ediſſa namq₃
meſopotamie vrbs fideliũ
pplorum eſt Thome apl̄i re
liquijs decorata. Ubi cum
imperator pplos vidiſſet eccleſijs eie-
ctos in campo habere cõuenti-
culũ: tanta dr iracũdia accenſus
vt p̄fectũ ſuum pugno pcuteret
cum nõ fuiſſent inde quoq₃ ſicut
iuſſerat deturbati. At ille q̄ lz eẽt Idẽ in
paganus: ⁊ iniurijs ab impera- hyſto.
tore fuiſſet affect⁹. tñ conſidera- triptita.
tiõe humanitatis altera die ad ta. lib.
vaſtandũ ppl'3 pceſſurus: facit vij. ca.
hoc ipm ciuibus p occulta indi xxxij.
cia clareſcere. quo ſc3 cauere ſe
poſſent: ne inuenirent in loco. ma
ne pceſſurus terrorẽ ſolito ma-
iorẽ p officiũ mouet: agitq₃ oĩa
quoq₃ minimi vel ſi fieri poſſet
nulli periclitarent. Uidet tamẽ
frequentiorem ſolito ppl'm ten
dere ad locũ, currere pcipites: ⁊
feſtinare tanq₃ vererent ne quis
deeſſet ad mortẽ. Interea videt
quandã mulierculã ita feſtina3
⁊ properã domo ſua prorumpe
re ſ vt nec claudere hoſtium nec
operiri vt mulierũ habitũ decet
diligẽtius potuiſſet: infante3 q̄3
paruulu3 ſecũ trahentẽ: curſuq₃
rapido irrupto etiã officij ag-
mine feſtinantẽ. Tũ ille vltra nõ
ferẽs: apprehendite inquit mu
lierẽ: ⁊ huc deducite. Cũq₃ fuiſ-
ſet adducta quo inquit infelix
mulier pperas tam feſtina? Ad
campũ ait quo catholicorum po-
pulus conuenit. Et nõ inq̄t au-
diſti q: p̄fectus illuc pgit vt oẽs
interficiat q̄s inuenerit? Audiui
inquit. Et iõ feſtino vt ibi inue
niar: Et quo inq̄t paruulũ iſtu3
trahis? Ut et ipſe ait martyriu3
ↄſequi mereat. Que cũ audiſſet
vir moderatiſſimus redire offi-
ciũ ⁊ ↄuerti vehiculum ad pala
tium iubet. Et ingreſſus ait Im
peratori: ſubire mortẽ ſi iubeas
paratus ſum: opus vero qđ pre
cipis implere nõ poſſum. Cũq₃
edocuiſſet cuncta de muliere, re-
preſſit imperatoris inſaniam.

¶ Cap. vi. de moyſe quodã quẽ regina ſarracenorũ popoſcit fieri ep̄m alexãdrie qui vehemen-

ter et palam lucium ꝓpter ſuas perſe=
cutiones increpauit.

PEr idem tē pus ec
cl'ia ve
lut pſecutionis igne conflāte
purioꝛ auri metallo refulgebat. Non
enim in verbis vniuſcuiuſq; fides: ſed
in exilijs et carceribus pꝛobabatur: qꝛ
non honoꝛi erat catholicum eſſe ſed pe
ne pꝛecipue apud Alexandriaʒ Ubi ne
ſepeliendis quidem coꝛpoꝛibus moꝛ=
tuoꝛum libera facultas fidelibus erat.
Que dum lutius omni arrogantia et
ſeuitia gereret: Mauuia Sarracenoꝛū
gentis regina: vehementi bello Pale=
ſtini et arabici limitis oppida atq; vꝛ=
bes quatere: vicinaſq; ſimul vaſtare ꝓ
uincias cepit. Cumq; frequētibus bel=
lis romanum attriuiſſet exercitum: et
plurimis peremptis reliquos vertiſſet
in fugam: oꝛata pacez non aliter ſe am
plexuraʒ pꝛomittit: niſi moyſes quidā
nomine monachus genti ſue oꝛdinaret
epiſcopus. Qui in heremo partib⁹ ſuis
pꝛopinqua vitam ſolitariā ducens me
ritis et virtutibus ac ſignis que facie=
bat deus per illum: magnifice innotue
rat. Petitio eius pꝛincipi indicata Ro
mano: ſine vlla dilatiōe iubetur imple
ri a ducibus noſtris qui ibi infeliciter
repugnauerant: captus Moyſes ad ſa
cerdotium ſuſcipiēdum Alexandriam
ex moꝛe deducitur. Adeſt Luti⁹ cui oꝛ=
dinādi deferebatur officiuʒ. Quo viſo
Moyſes pꝛeſentibus ducibus qui per
urgebant ⁊ populis ait. Ego quidem
me non eſſe dignum tanto ſacerdotio
iudico. Uerūtamē ſi aliqua in me licet
indigno diuina diſpenſatio putatur ex
plenda: deum noſtrum celi ac terre do
minum teſtoꝛ ꝙ Lutius ſanctoꝛum ſan
guine pollutas ⁊ cruētas ſuper me nō
initiet manus. Cumq; Lutius taʒ gra
ui nota iniuſtū ſe videret in oculis plu
rimoꝛum. Quare inquit o Moyſes taʒ
facile condemnas eum cui⁹ fidem igno
ras. Aut ſi tibi aliquis de me aliter in=
dicauit audi fidem meā ⁊ tibi ipſi ma=
giſq; alijs crede. Tum ille. Deſine in=
quit o Luci doloſis tuis me quoq; ima
ginibus aggredi. Bene mihi nota eſt
fides tua: quā pteſtantur ſerui
dei per metalla dānati. Epi in
exiliū truſi pſbyteri dyaconi ex
tra xpiani nois habitacula rele
gati. Beſtijs alij: alij etiam igni
bus traditi. Nunqd pōt verioꝛ
eſſe fides q̄ aurib⁹ capitur q̄ꝫ q̄
oculis ꝑuidetur. Apud me cer=
tum eſt ꝙ qui chꝛiſto recte cre=
dunt iſta non faciūt. Et ita ma=
ioꝛe dedecoꝛe defoꝛmatus (qm̄
perurgebat neceſſitas reipubli
ce conſulēdi) compulſus acquie
ſcere: vt ab epiſcopis quos in exi
lium truſerat ſacerdotiū ſume=
ret. Quo ſuſcepto: ⁊ gentis fero
ciſſime pacem tenuit ⁊ fidei ca=
tholice cuſtodiuit intemerata
conſoꝛtia.

❡ Cap̄. vij. De didymo q̄ q̄uis
luminibus oꝛbat⁹ eſſet in oī tm̄
ſcientia non paruʒ pꝛofecit quē
cōſolatus eſt anthonius ſuper
oculoꝛum amiſſione.

VErum cū
apud alexādriā po
pulos ⁊ vꝛbem: ne
buloſi ductoꝛis te=
tra perfidie caligo ſuffunderet,
velut lampadam quadam diui
na luce fulgentem Didymum
dn̄s accendit. De cui⁹ vita atq;
inſtitutis qm̄ ad eccleſie gloriā
dei munere ꝯceſſus credit, licet
in tranſcurſu neceſſario tm̄ ꝯme
moꝛanda nobis pauca vident.
His namq; in parua etate: cū ēt
adhuc pꝛima litterarū ignoꝛa=
ret elementa luminib⁹ oꝛbatus
maioꝛe deſiderio ſciētie veri lu=
minis inflammat nec deſpera= De. di
tionē cupita adipiſcendi paſſus dimo
eſt: cū audiſſet in euangelio ſcri etiam
ptū qd apud hoīes impoſſibile habēs
eſt poſſibile apd deū. Hac igit apud
oīa pollicitatione ꝯfiſus indeſi= hyſto.
nenter dominū pꝛecabat nō vt tripti.
oculoꝛū carnaliū viſum ſed vt il li. viij.
luminationeʒ coꝛdis acciperet. ca. viij
Miſcebat tm̄ pꝛecib⁹ ſtudia ac la

bores ⁊ luges cõtinuataſq; vigilias:nõ
ad legendũ ſed ad audiendum adhibe
bat vt quod alijs viſus hoc illi; confer=
ret auditus. Cum vero poſt lucubratio
nis laborem ſomn⁹ vt fieri ſolet legẽti=
bus aduenisſet. Dydimus ſilentiũ illõ
non ad quietem velociuz datum ducẽs
tanq̃ mundum animal ruminans cibũ
quem ceperat ex integro reuocabat:et
ea quã dudum percurrẽtibus alijs ex
librorũ lectione cognouerat memoria
⁊ animo retexebat:vt nõ tam audiſſe q̃
lecta fuerant q̃ deſcripſiſſe ea mentis
ſue paginis videret. Ita breui deo do=
cente in tantã diuinarum humanarũq;
rerum eruditionem ac ſcientiã venit:vt
ſcole eccleſiaſtice doctor exiſteret Atha
naſio epiſcopo: ceteriſq; ſapientibus
in eccleſia dei viris ad modum proba=
tus. Sed et in ceteris ſiue dyaletice:
ſeu Geometrie Aſtronomie quoq;:vel
Ariſmetice diſciplinis:ita eſſet parat⁹:
vt nullus vnq̃ philoſophorum aliqua
ex his artibus ꝓponens obtinere eum
vel concludere quiuerit. Sed ſtatim vt
reſponſiones eius acciperet magiſtruz
eum etiã illius de qua propoſuiſſet cre
deret diſcipline. huius aliquanti dicta
vel communiter diſputata: vel propo=
nentibus reſponſa adhibitis notarijs
deſcripſere:que etiam nunc in magna
ammiratione habentur. Nos tamen q̃
⁊ viue vocis ei⁹ ex parte aliqua ſumus
auditores et ea que a nonnullis dicen=
te eo deſcripta ſunt legimus, longe ma
iorem gratiam et diuinum neſcio quid
ac ſupra humanam vocem ſonans in il
lis magis ſermonibus qui de ore ipſius
proferebantur agnouimus. Hunc etiã
beatus Anthonius cum fidei athana=
ſij teſtimonium daturus aduerſum ar=
rianos de Thebaide alexandriam de=
ſcendiſſet magnificis cõſolatus eſt ver=
bis. Nihil te inquit offendat. o Didime
q̃ carnalibus oculis videris orbatus.
Deſunt tibi illi oculi quos mures ⁊ mu
ſce et lacerte habent. Sed letare quia
habes oculos quos angeli habent ⁊ q̃=
bus de⁹ videtur:per quos tibi magnũ
ſcientie lumen accenditur.

Capitulum. viij. quãti ex diſcipu
lis antonij etiã tunc in heremo habi
tantibus virtutes ⁊ ſigna fecerunt.

FLorebat igi=
tur egyptus ea tempeſta=
te non ſolũ eruditis in chri
ſtiana philoſophia viris ve
rum etiam his qui per vaſtã heremum
commanentes ſigna ⁊ prodigia apoſto
lica ſimplicitate vite ⁊ cordis ſincerita=
te faciebant. Ex quibus interim quos
ipſi vidimus ⁊ quorum benedici mani
bus meruimus hi ſunt. Macharius de
ſuperiori heremo aliuſq; Machari⁹ de
inferiori Hyſidorus in ſcitis Pambus
in cellulis. Moyſes:⁊ Beniamin in ni=
tria Sybriõ:⁊ Helyas:⁊ paulus in ape
tellio ⁊ ali⁹ paulus in Focis. Pemẽ ⁊ Jo
ſeph in piſpiri q̃ appellat̃ mons Anto=
nij. Sz ⁊ alios q̃plures hmõi viros in
egypti partibus habitare fidei cõperi=
mus auditu:vt vere compleret̃ apoſto
li dictũ q: vbi abundauit peccatũ ſup=
abũdauit ⁊ gratia. Habuit aũt per idez
tempus etiã Meſopotamia viros nobi
les eiſdem ſtudijs pollentes. Quorũ
aliquãtos ipſi nos per nos apud Ediſ
ſam ⁊ in Carrarũ partibus vidim⁹ plu=
res autem auditione didicimus.

Capitulum. ix. de inicijs gregorij na
zanzeni ⁊ ſancti baſilij capadocie epiſco
pi qui per diuerſas mũdi partes diſcur
rentes verbis et predicatione deſides
ſuccendebant.

SEd neutra ha=
rum
infecundior Cappadocia
fuit:imo aliq̃d leti⁹ grego
riũ cũ baſilio germinauit.
Tulit igitur ⁊ ipſa multoꝝ ſanctorũ ſe
getem ſatis letã produxit copioſaz pio
rum vineã. Oliuarũ quoq; domini ger
minauit nouellã Sed iſti precipue ve=
lut duo filij pinguedinis aſſiſtẽtes dex
tera leuaq; cãdelabro inſtar duorũ celi
luminariũ refulgebant. Unde dignum
puto de his pauca ſupra repetere. Am
bo nobiles ãbo athenis eruditi:ambo
college:ambo de auditorio digreſſi ad
ꝓfitendaz rethoricã rogabãtur. Quod
opus magnifice quidez implebat baſi=

llius gregorius ꝓo magnificentius cō-
tēnebat quiꝙ cū ſe totū dei ſeruitio mā
cipaſſet:tm̄ de college amore ꝑſumpſit
vt ſedentem Baſiliuꝫ de decoris cathe
dra deponeret ac ſecū ad monaſterium
manu iniecta perduceret. Ibiꝙ per an
nos vt aiunt tredecim omnibus greco
rū ſecularium libris remotis ſolis diui
ne ſcripture voluminibus operam da-
bant earumꝙ intelligentiam nō ex ꝓ-
pria preſumptione ſed ex maioruꝫ ſcri
ptis et auctoritate ſequebātur quos et
ipſos ex apoſtolica ſucceſſione intelli-
gendi regulaꝫ ſuſcepiſſe cōſtabat. Quo
rum precipue in prophetas commen-
tarios diſcutiētes:theſauros ſapientie
reconditos ī vaſis fictilibꝰ requirebāt.
Uerū cū iam ipſi ſuficiēter inſtructi di
uina diſpenſatiōe ad imbuēdos pplʼos
vocarent: ⁊ alius alio itinere ad idē tm̄
opus vterꝙ traheret, Baſilius Ponti
vrbes:et rura circūiens deſides gentis
illius animos et parū de ſpe futura ſol
licitos ſtimulare ꝟbis ⁊ ꝑdicatione ſuc
cēdere callūꝙ ab his lōge negligentie
cepit abolere ſubegitꝙ abiectꝫ manuū
rerū ⁊ ſeculariū curis ſuimet noticiam
recipere in vnū coire monaſteria con-
ſtruere pſalmis ⁊ hymnis: ⁊ orationibꝰ
vacare docuit pauperum curaꝫ gerere
eiſꝙ habitacula honeſta et quecunꝙ
ad victum neceſſaria ſunt prebere. Uir
gines inſtituere pudicam caſtamꝙ vi
tam oībus pene deſiderabilē facere ita
breui permutata eſt totiꝰ prouincie fa
cies vt ī arido et ſqualēte cāpo videret
seges fecunda et leta vinea ſurrexiſſe.
Gregorius vero bonū ſemē nō patieba
tur:aut ſuper ſpinas iacere:aut inter ſa
xa diſpergere:ſed bonā terrā cordis ſui
iugi cultu ⁊ exercitijs indeſinēntibꝰ ex-
colebat. Et multo ampliꝰ hic in ſemet-
ipſo ꝙ̄ ille in ceteris ꝓficiebat. Suſci-
pere ille q̄ renūciātes ſeculo deferebāt
ad pedes ſuos ⁊ diuidere vt q̄ſꝙ eguiſ
ſet curam gerebat. Iſte nihil habēdi ⁊
oīa poſſidēdi cōtentus ſcro erga ſolas
ſapiētie diuitias auarus ⁊ multum cu-
pidus inherebat. Ille coire plures in
vnum et ſui inuicem in neceſſarijs ha-
bere ſollicitudinē docebat hic ſui exem
plo q erat abſolutus ⁊ liber cū-
ctis ſermone apoſtolico predi-
cabat:ego aūt volo vos ſine ſo-
licitudine eſſe. Dn̄s in proximo
eſt:nihil ſolliciti ſitis: ſed tanꝙ̄
ſerui xp̄i hoc ſolū eſtote ſollici-
ti qn̄ redeat dn̄s ꝺ nuptijs. Ille
delinquentibus miſericorditer
ꝯdolere ⁊ a delicto reuocare hic
per diuini eloquij gratiā delin-
quendi incitamenta preuenire:
nec ſinere labi eum qui difficul-
ter erigeretur eliſus. Ille ī fide
purus hic in predicatiōe libe-
rior. Ille deo humilis hic etiaꝫ
hominibꝰ erat. Ille arrogātes
contemptu hic rōne vincebat.
Sic in vtroꝙ diuina gratia vnū
opus perfectionis explebat.
B ¶Igitur nō poſt Baſiliꝰ
ceſaree capadotie ep̄s cū a Ua
lente in exiliū pro fide cogeret:
exhibitus eſt ad tribunal ꝑfe
cti terroribuſꝙ (vt illi moris eſt
poteſtati) ⁊ minis maximis agi
cepit:vt niſi preceptis ꝑncipis
obediret interitū ſibi iam iāꝙ
ſperaret impendi. Tū ille intre
pidus ⁊ abſꝙ vlla animi pertur
batiōe hoc ſibi minātī prefecto
rn̄diſſe fertur atꝙ vtinā aliquid
mihi eſſe digni muneris qꝺ offe
ram huic q̄ maturius Baſiliuꝫ
de nodo follis huiꝰ abſolueret.
Cumꝙ daret ei nox q̄ erat me-
dia ad ſpatiū deliberādi rn̄diſ-
ſe denuo perhibetur. Ego cra-
ſtino ipſe ero q̄ nunc tu te vtinā
nō mutares. Et illa quidem no
cte vxor imperatoris velut tor-
toribus tradita cruciatur. Filiꝰ
vero qui erat eis vnicus extin-
ctus paterne impietatis creditur
exſoluiſſe ſupplicia. Ita ante lu
cem miſſi ſunt:q rogarent Baſi
liū vt precibus ſuis intercede-
ret ꝓ eis ne etiā ipſi ⁊ quidem Idem
multo iuſtius ſīliter interirent. hyſto.
Sic accidit vt cū oēs catholicos trip.li.
expulerit Ualēs, Baſilius vſꝙ vij.ca.
ad vite exitū itemerato cōlonis xxxvi.

ſacramēto in eccleſia pduraret. Gregorius vero apud Mazanzō opidū in locum patris ep̄s ſubrogat⁹ hereticoꝝ turbinē fideliter tulit. Reddita ño pace ꝯſtātinopolin ad eccleſiā docēdā venire exoratus nō abnuit. Ubi breui tēpore tantum ad emendandum populum vetuſtis hereticorum infectum venenis profecit vt tunc primū chriſtiani ſibi fieri viderent̄ ⁊ nouellā lucem veritatis aſpicere cum religionis doctor multa quidem verbis plura tn̄ doceret exēplis nec videret ab eo diſcipuli aliqd imperari q̄ nō prius ipſe feciſſet. Sz vbi glīā ſubſecuta inuidia eſt obniti q̄dem ⁊ ꝯſcriptionib⁹ min⁹ ſanis vti cepere vt ipſo ad propria remeante ali⁹ ordinaret ep̄s. Quod ille ſuſurrari tantum ⁊ ſub dente ſentiens ruminari ipſe profert q̄ dicere ei nullus audebat. Abſit inquit: vt mei cauſa aliqua ſimultas in dei ſacerdotibus oriatur. Si ꝓpter me eſt iſta tempeſtas tollite me ⁊ mittite in mare ⁊ deſinet a vobis quaſſatio. Tunc regreſſus in eccleſia ſua quod ſuperfluit vite tempus exegit. Et qm̄ feſſa iam etate ⁊ corpore inualidus erat ſucceſſorē ſibi ipſe delegit quo eccleſiā gubernāte debilitatis ⁊ ſenectutꝭ ocio frueretur. Extant quoqꝫ vtriuſqꝫ ingenij monimenta magnifica tractatuum quos ex tempore in eccleſijs declamabant. Ex quibus nos denas ferme ſingulorum oratiunculas tranſfudimus in latinū: baſilij p̄terea inſtituta monachorum optantes (ſi potuerimus ⁊ dei fauor adiuuerit) eorū plura transferre. Fuerunt preterea fratres duo Baſilio gregorio⁊ Petrus quoꝝ alter in verbo ita doctrine alter in operib⁹ fidei fratrē exequabat vt vterqꝫ vel gregoriū redderet. Extant etiam ipſius Gregorij iunioris aliqua opuſcula luculenta. Sed de his ſatis dictum. In occiduis vero partibus Ualentinianus fide religiōis illeſus vetere Romani imperij cenſura rem publicam gubernat.

¶ Capitulum. x. quomodo damaſus ſacerdotium in vrbe roma ſuſcepit quod vrſinus egre ferens ſtatim ſeditio magna oritur.

Damaſus poſt liberiū per ſucceſſionem ſacerdotium in vrbe Roma ſuſceperat. Quē prelatum ſibi non ferens Urſinus quidā eiuſdem diaconus in tantum furoris erupit vt perſuaſo quodam ſatis imperito ⁊ agreſti ep̄o collecta turbulētoꝝ ſeditioſorum manu i baſilꝭ que ſauiniana appellatur ep̄m ſe fieri extorqueret legibus ⁊ ordine ⁊ traditiōe peruerſis. Quo ex facto tāta ſeditio imo vero tanta bella orta ſunt alterutrum defendentibus populis vt replerent̄ humano ſanguine orationum loca. Que res factione Maximini prefecti ſeui hominis ad inuidiam boni ⁊ innocētis verſa eſt ſacerdotis: ita vt cauſa clericorum vſqꝫ ad tormēta duceret̄. Sed aſſertor innocentie deus affuit ⁊ in caput eorum qui intenderāt dolū pena conuerſa eſt.

¶ Capitulum. xi. Ambroſi⁹ ep̄s mediolani effectus eſt propter vtraſqꝫ populi partes ſibi inuicem cōtēdētes.

Interea defuncto apud mediolanum Auxentio hereticoꝝ ep̄o vtriuſqꝫ partis populi diuerſis ſtudijs ferebātur diſſentio grauis et periculoſa ſeditio vbi prope maturū parabat exitum: ſi pars vtraqꝫ cum diuerſum vellet nequaqꝫ ꝓpoſuerat obtineret ambroſius tūc ꝯſulares eiuſdē puincie faces gerebat. His cum perniciē ciuitatis videret immēdere ꝓ loco atqꝫ officio ſuo ꝯfeſtim eccleſiam ſeditionem ppl̄i mitigaturus ingreditur. Cūqꝫ inibi multa ſecundum leges et publicam diſciplinam pro quiete et tranquillitate peroraſſet:

Iſta habēt ⁊ lati⁹ i hyſt. trip. li. vij. ca. viij.

pugnantis inter ſe ⁊ diſſidentis
populi ſubito clamoꝛ ⁊ vox vna
conſurgit ambꝛoſium epm̄ po=
ſtulantes:baptizari hunc pꝛoti
nus clamabāt. Erat eniꝫ cathe
cuminus ⁊ ſibi epm̄ dari:nec ali
ter vnū populū foꝛe atq̄ʒ vnā fi=
deʒ ni ambꝛoſius ſibi dareť ſa
cerdos. Obluctāte illo ⁊ pluri=
mū reſiſtēte ad imperatoꝛem re
latū populi deſideriū omni ma
turitate iubetur īpleri. Dei eni
ait eſſe q̄ diſcoꝛdantē populi fi=
dem et animos diſſidētes con=
uerſio ſubita in vnū conſenſum
atq̄ʒ in vnam ſniam reuocarit.
Moxq̄ʒ dei gratiā cōſecutus et
initiatus ſacris ⁊ ſacerdos effe
ctus eſt.

¶ Cap. xij. De valentiniani
moꝛte apud illiricum.

Idē in
hyſto.
tripti.
ca. xj. i
pꝛinci.

INterea
cum ad bellū ſar
maticū valenti=
nianus de gallie
partibus veniſ=
ſet Illiricū ibi vix dū cepto bel=
lo egritudine ſubita oppreſſus
diem obijt relictis heredib⁹ in
imperio filijs gratiano auguſto
valētinianoq̄ʒ admodū ꝑuulo ⁊
nondū regis inſignib⁹ initiato.
Quē tn̄ neceſſitas eoꝛū q̄ tanq̄ʒ
vacuū imperij locū conabanť in
uadere cōpulit etiā abſente fra
tre purpura indui: ꝓbo tūc pꝛe=
fecto fideliter regnū gerente.

¶ Cap. xiij. de gothoꝛū per tra=
cias irruptione et valētis nece
deq̄ʒ bonis initijs gratiani.

PEr idē tem=
pus in oꝛiētis regno gothoꝛum
gēs ſedib⁹ ſuis pulſa per oēs ſe
tracias infudit: armiſq̄ʒ vꝛbes
⁊ agros vaſtare feraliter cepit.
de his
in hy=
ſto. tri.
li. viij.
Tūc vero valētis bella q̄ eccleſijs
inferebat in hoſtē cepta cōuer=
ti, ſeraq̄ʒ ꝑnia epos ⁊ p̄ſbyteros
relaxari exilijs, ac de metallis re
ſolui monachos iubet: ipſe tn̄ ab
hoſtib⁹ circūuētus in p̄dio quo
ex bello trepid⁹ cōfugerat īpie=
tatis ſue penas igni exuſtus de
dit annis in īperio cū fratre pꝛi=
mo ⁊ poſt cū fratris filijs quat=
tuoꝛdecim pariter exactis. Que
pugna initiū mali romano im=
perio tunc ⁊ deinceps fuit. Igi=
tur gratianus cū fratre admo=
dum paruulo poſt patrui neceꝫ
oꝛiētis quoq̄ʒ ſuſcepit imperiū.
His pietate ⁊ religione oēs pe=
ne qui ante fuerāt p̄ncipes ſupe
rabat. Vſu armoꝝ ſtrenuus ve
lox coꝛpe ⁊ ingenio bon⁹ erat: ſꝫ
iuuenili exultatiōe plus fere le=
tus q̄ʒ ſufficiebat ⁊ plus verecū
dus q̄ʒ rei publice interat.

¶ Cap. xiiij. quō imperatoꝛ gra
tian⁹ theodoſium imperij ꝑtici
pem fecit ⁊ poſt multa foꝛtiter
geſta maximi tyꝛanni inſidijs
ſuccubuit.

VBiq̄ʒ vidēs
vtilē virum annis maturū in tā
tis regni curis voluit hr̄e parti
cipē ⁊ q̄ꝛ vt ſermo diuinus mo=
net meli⁹ duo q̄ʒ vn⁹ cōſoꝛtē aſſi
ſcit theodoſiū. eiq̄ʒ oꝛiētis ꝓ cu
ratiōe ꝑmiſſa partes ſibi ac fra
tri occiduas reſeruauit. Veruꝫ
his poſtq̄ʒ mlta religioſe ac foꝛ
titer geſſit a maximo tyꝛanno
apud britāneas exoꝛto per an=
dragatiū ducē Lugduni ſuoꝛū
magis ꝓditione q̄ʒ vi hoſtium
peremptus eſt.
Idē in
hyſto.
trip. li.
ix. cap.
xxj.

¶ Cap. xv. de valentiniano pue
ro ac matre eius iuſtina q̄ eccle=
ſias ꝑturbare conabať cui reſi
ſtebat ſctūs Ambꝛo.

ET valēti=
nian⁹ i italia degēs
fratris nece atq̄ʒ ho
ſtis metu ꝑterritus
ſimulatiōe oblatā pacē a maxi=
mo ſimulās ipſe q̄ꝫ libēter am=
plectiť. Cū interim iuſtina mater
hoꝛū
memi
nit hy
ſto. tri.
li. ix. c.
xx. C.

eiuſdē arriane hereſeos alūna impietatis ſue vena que viuēte viro ſuppreſſerat filio facile decepto fidēter aperuit. Igitur apud mediolanū poſita ꝯturbare eccl̄iarū ſtatū cōminari ſacerdotib⁹ depulſiōis exilia niſi ari minēſis cōciliꝫ decreta quib⁹ fide ꝑatrū temerata fuerat reuocarēt. Quo bello eccleſie muruꝫ ⁊ turrē validiſſimā pulſabat ambroſiuꝫ. Cūq̄ minis terroribus atq̄ oī oppugnatiōis gn̄e fatigās primū ſibi aditū debellāde rimabat eccleſie. Sꝫ q̄uis illa Iezabel ſpū pugnaret armata reſiſtebat tn̄ ambroſi⁹ helye ꝟtute replet⁹ ⁊ gratia. Ipſa aūt in eccl̄ijs garrire: ſtrepere alare ⁊ inflāmare ad diſcordiā ppl̄os ſꝫ q̄ min⁹ res ex ſnīa cederet iniuriā putare ⁊ pro hoc apud filiū cōqueri. Unde adoleſcētul⁹ ꝓ cōtumelie iudīa quā falſo cōflauerat mr̄ acceſus armatoruꝫ globū ad eccleſiā mittit ꝯſtringi ianuas oppugnare ſctā ſacerdotē ꝓtrahi atq̄ in exiliū agi ꝓtinus iubet. Sꝫ tanta fuit ꝑſeuerātia fideliuꝫ populoꝝ vt alas priuſq̄ amittere q̄ ep̄m mallēt.

¶ Cap.xvj. de ꝯſtātia beniuoli q̄ renuit adimplere iceptū regine ac defenſione beati ambroſij aduerſus iuſtinam reginā.

Idē in hyſto. trip.li. ix.c.xx.

INterim diſtanda aduerſum fidē patrū imperialia decreta mādant beniuolo tunc memorie ſcrinijs p̄ſidēti. Sꝫ ille cui ab incunabulis ſacra fides: et venerabilis fuit abnegat ſe ipſa poſſe ꝟba ꝓferre ⁊ contra deū loq̄. Cū vero ne inceptū regine fruſtrari videretur celſior ei honor ꝓmittit ſi impleret iniūcta ille q̄ nobilior in fide eſſe q̄ in honorib⁹ cuperet: q̄d mihi ait ꝓ ipietatis mercede altiorē ꝓmittitis graduꝫ? Hūc ipſū quē habeo tollite: tantum mihi conſcientia fidei duret illeſa; Hoc dicens ante pedes p̄cipientium cingulū iecit. Ambroſius ꝟo aduerſum regine furorē non ſe manu defendebat aut telo: ſed ieiunijs cōtinuiſq̄ vigilijs ſub altari potius ꝑ obſecratiōes defenſorem ſibi atq̄ eccleſie deum parabat. Cumq̄ hoc in longuꝫ diuerſis machinis ⁊ oppugnationibus nequā iuſtina moliret. Marimus qui ſe ex vere tyrāni infamia legitimuꝫ principē geſtiret oſtēdere, datis lr̄is impiū ꝓteſtat inceptū, fidē dei ipugnari: ⁊ ſtatuta catholice eccl̄ie ſubrui: iter hec appropinquare italiā cepit. Quo iuſtina cōpto hoſte ſimul atq̄ ipietatis ꝯſcia perurgēte in fugā verſa cū filio: exilia q̄ dei ſacerdotibus parabat p̄ima ſortitur.

¶ Cap.xvij. q̄uo theodoſius ꝯſultus eſt necē gratiani et valentinianū ad regnū ⁊ fidem reſtituit.

ASfuit tamen theodoſius ꝓpter regni fidē bonitatiſq̄ ac beneficio rū gratiani memor: vindictā totis viribus oriētis iſurgēs ſult⁹ eſt ſanguinē iuſtuꝫ. Ualētinianoq̄ ipia inter hec matre defuncta fidē catholicā quā ipſa violauerat ⁊ regnū tyrannide depulſa reſtituit. Atq̄ ipſe poſteaq̄ romā illuſtri triūpho inuectus eſt ad ꝑ̄tria rurſum regna remeauit.

¶ Cap.xviij. de theodoſij ꝯmiſſo apud theſſalonicēſes ob necē vni⁹ militis et ei⁹ pnīa atq̄ pulchra lege ab eo ſācita.

PEr idez tempus ſubrectiōe quadā demonis turpis macula religioſo p̄ncipi iniecta eſt. Etenī cū apud theſſalonicā ſeditiōe exorta q̄dā ex militarib⁹ viris impetu fuiſſēt populi furētis extinct⁹ repētini nūcij atrocitate ſuccēſus ad ludos circēſes inuitari populū eiq̄ ex improuiſo circūfundi milites atq̄ trūcare paſſim q̄ſq̄ occurriſſet gladio iubet ⁊ vindictam dari nō crimini ſed furori. Ob hoc cū a ſacerdotib⁹ italie argueret agnouit delictū culpāq̄ cū lachrymis ꝓfeſſus publicā

m iiij

pnlam in ꝯſpectu toti' eccl'ie exe git. Et in hoc ſibi tp̄s aſcriptuz abſq3 regali faſtigio patiēter i plevit. Quib' oib' illud q̄3 mirabilir adiecit legē ſanxit in poſtep̄ vt ſnie principum ſup aiad uerſionē ꝓlate in diē triceſimuz ab executoribus differēt. Quo loc' nie: vel ſi res retuliſſet pnie nō periret.

Iſta pl'chre ⁊ diffuſe tangunt, i hyſto. tri. lib. ix. cap. xxx. p totuz.

¶ Cap. xix. quō diuia ꝓuidētia ſpāle mun' theodoſio ꝯtulit ꝓpter reſtitutionē eccl'iaꝝ p ip̄m in oriente catholicis factam.

[E]Gitur ad orientē regreſſus eſt ibiq3 vt ab exordio principat' ſui ſumma cura ſummoq3 ſtudio pulſis hereticis eccl'ias catholicis de eccl'iaꝝ reſtitutione cōſuleret: q̄ fides recta abſq3 p̄dicatiōis ipedimento ꝓficeret. Cōem ſe p̄bere erga ſacerdotes dei. fide religiōe ⁊ munificētia cūctis regnū animū exhibere: Acceſſu facilis ⁊ abſq3 iperiali faſtu ad colloq̄ū ſe hūilib' p̄bere hortatu ei' ⁊ largitiōib' eccl'ie pluribus in locis ornate ſat3 magnificeq3 ꝯſtructe p̄ſtare multa poſcentib'. S3 fre quētius vltro offerre. ad oloꝝ cultus q̄ ꝯſtantini inſtitutiōe ⁊ deinceps negligi ⁊ deſtrui cept' fuerat eodē imperāte collapſus ē. Pro quibus int'm deo char' fuit vt ſpāle ei mun' ꝯtulerit diuia ꝓuidentia. Et em̄ in Thebaide ptibus monachū quēdā iohannē noīe ſpū ꝓphetico repleuit. Cui' monitis atq3 r̄nſis pacem retinere an bellum gerere eſſet melius ſciſcitabatur.

¶ Cap. xx. de apolinare epiſcopo eiuſq3 hereſi q̄ in concilio rome congregato per damaſum papam condemnatur.

[I]Nterea apd laudiciā ſyrie an̄ idē tp̄s apolinaris ep̄s vir ſane in cunctis inſtruct'. Sed dū ꝯtentiōis vitio nimi' agit ⁊ aduerſum oē q̄d quiſq3 dixerat ire obuius delectatur iactatiōe ingenij male fortis hereſim ex ꝯtentiōe generauit: aſſerens ſolū corpus non etiā aiam a dn̄o in diſpenſatiōe ſuſceptū. In quo cū euidētibus euāgelij ſ teſtimonijs vrgeret q̄ b' ip̄e dn̄s n̄r ſaluator hr̄e ſe aiaz ꝓfitet ⁊ ponere eā qn̄ vult ⁊ iterum aſſumere eā quāq3 turbatam ⁊ triſtē dicit eſſe vſq3 ad mortem. Uertit ſe poſt: ⁊ ne ex toto vinci videret ait eū habuiſſe q̄dem aiam: ſed nō ex ea pte qua rōnabilis eſt: ſed ex ea ſolū qua viuificat corp'. Ad ſupplementū ꝟo rationabilis ptis ip̄m verbum dei fuiſſe perhibebat. Que aſſertio primo i vrbe roma a damaſo ⁊ petro alexandrino ep̄o concilio congregato tali ſnia depulſa eſt vt decernerēt ſi quis filium dei (qui ſicut vere deus ita vere homo fuit) vel humanitatis aliquid vel deitatis min' diceret habuiſſe alienus ab eccl'ia iudicaret. Que ſentētia ⁊ apud alexandriam confirmata eſt et apud conſtantinopolum decreto concilij. ex illo apoliariſte ab eccleſia declinantes et epiſcopos ſibi ſue partis ⁊ dogmata ꝓpria eccleſiaſq3 defendunt.

Idē in appolinar. hyſto. tri. li. vi. ca. xxx. vij. B.

¶ Cap. xxi. de epoꝝ ſucceſſionibus p diuerſas orientis partes.

[I]Giti i vrbe roma poſt Damaſum Siric' eccl'ie ſuſcepit ſacerdotiū. apd alexādriā ꝟo defuncto petro. Thimothe': ⁊ poſt hūc Theophil'. In hieroſolymis aūt poſt cyrillū iohannes apoſtolicas regat ſedes apud anthiochiā ꝟo defuncto Meletio ſubſtituit Flauian'. S3 q2 Paulin' adhuc ſup erat q̄ in catholicoꝝ ſemp ſocietate ꝑmanſerat mlta ibi iurgia

⁊ multe ↄtrouerſie ſepe cõmote nec tamẽ ſumma,venientibus alijs ⁊ alijs ob nitẽtib⁹ ipſiſqȝ in hoc elemẽtis terre mariſqȝ fatigatis potuit aliqñ pacis vll⁹ obtineri modus cuȝ vtiqȝ fidei iã nulla videret̃ ſubeſſe diſcordia. Hoc idẽ apd̃ Tyrũ fuit. Ubi cũ Diodorus vnus ſane ex antiqs catholicis vir ⁊ tẽptationũ documẽtis ꝓbatus cũ Athanaſij teſtimonio a ↄfeſſoribus eſſet eps̃ factus moleſtia ei⁹ cõtempta aliuſ a Valentij partib⁹ ordinat̃. Sed ⁊ in multis alijs vrbib⁹ oriẽtis hmõi ↄfuſiões cõtentio genuit ſacerdotũ. Apud cõſtantinopolim vero Nectareus ex pretore vrbano catheceuminus ⁊ nuper baptiſma conſecutus ſacerdotiũ ſuſcepit.

¶ Cap. xxij. De ſeditione paganoꝝ cõtra xp̃ianos apud alexandriã ꝓpter vetuſtã baſilicã quã epiſcopus ab imperatore impetrauit.

Interea apd̃ alexandriã noui motus ⁊ ↄ̃ tẽporum fideȝ aduerſus eccl̃ias ↄcitant̃: ex occaſione hmõi oborti. Baſilica qdã publici operis vetuſta ⁊ admodum neglecta fuit. Quã ↄſtãtius imperator donaſſe epis perfidiã ſuaȝ predicãtib⁹ ferebat̃. Que longa incuria nihil validũ preter parietes habebat. Uiſum eſt epõ q̃ p ideȝ tẽpus gubernabat eccleſiã hanc ab imperatore depoſcere: vt creſcentib⁹ fideliũ populis orationũ quoqȝ creſceret domus. Quãqȝ cum acceptã vellet excollere reperta in loco ſunt antra quedam latentia: ⁊ terre defoſſa: latrocinijs ⁊ ſceleris magis q̃ cerimonijs apta. Igitur gentiles qui detegi criminũ ſuoꝝ latebras ⁊ flagitiorũ cauernas viderẽt nõ ferentes opta tot ſeculis mala: ⁊ tenebris obtecta reſerari: velut draconũ calice potato iſanire oẽs ac palã furere ceperũt. Nec vocib⁹ iam ⁊ ſeditionib⁹ vt ſolebãt ſed manu ferroqȝ decertare nituntur. Crebros ↄflictu agere in plateis: belloqȝ aperto vterqȝ populus inter ſe coire. At noſtri numero ⁊ potẽtia multo plures ſed modeſtia religionis minus ferocesa erãt. Et quo frequenter noſtrorum plurimis vulneratis aliquãtis etiã interfectis ad templum quaſi ad arcem quandã refugiebãt. Quo nonnulloſqȝ ex chriſtianis captos ſecũ adducẽtes: acceſis aris immolare cogebãt. Renitẽtes nouis ⁊ exquiſitis ſupplicijs excruciatos necabãt. Alios patibulis affigẽtes alios ↄfractis crurib⁹ in ſpeluncas ꝑcipitãtes: quas ob ſacrificioꝝ ſanguineȝ ceteraſqȝ impuritates delubri recipiendas vetuſtas curioſa cõſtruxerat. Uerum hec p ſingulos dies: primo cuȝ metu: deinde cũ fiducia ⁊ deſperatione gerere: atqȝ intra templũ clauſi: raptu ⁊ preda viuere. Ad poſtremuȝ graſſantes in ſanguinem ciuiũ ducem ſceleris ⁊ audatie ſue deligũt Olimpũ quendã nomine ⁊ habitu ſolo philoſophũ quo anteſignano arcẽ deffenderant ⁊ tyrannidem tenuerant. At ij qbus romanoꝝ leguȝ cuſtodia: iuriſqȝ dicẽdi cura permiſſa eſt cognitis q̃ geſta fuerant: turbati atqȝ pterriti ad tẽplũ ↄuolant: cauſas audacie pcontant̃: ⁊ quid ſibi vellet ille concurſus in quo cũ tãto ſcelere ante aras ſanguis ciuiũ funderetur inquirunt. Sed illi obfirmato aditu cõfuſis ⁊ diſſonis vocibus: rõnem facti nullaȝ ſed clamorem reddebant. Miſſis tamẽ ad eos nuncijs, de romani ĩperij ꝑtãte de vindicta legum: ⁊ de his q̃ talia ſolerent ſubſequi commonebãt. Cunqȝ loci munitio nihil aduerſum veſana molientes agi niſi vi maiore ſineret, res geſtas ad Imperatorem ferunt. Ille q̃ ingenita mentis clementia errantes mallet emendare q̃ pdere: reſcribit illoruȝ quidẽ vindictam quos ante aras ſanguis fuſus martyres fecit non eſſe poſcendam: in quibus dolorẽ interitus ſuperauerit gloria meritoꝝ. De cetero vero maloruȝ cauſam radiceſqȝ diſcordie que ꝑ ſimulachroꝝ defenſione veniebant penitus debere ſuccidi. Quib⁹ exterminatis etiã belloꝝ cauſa pariter cõquieſceret. Cunqȝ hec ſcripta veniſſent ⁊ velut poſt indutias parui temporis ad audiendum vterqȝ populus conueniſſet ad templum: ſtatim vt prima epiſtole pagina reſerata eſt in cuius exordio vana gentilium ſuperſtitio culpabatur: clamor a noſtris immẽſus attol

litur ſtupor & pauor gentilium populos inuadit Latebras vnuſquiſq; querere: Anguſtos fugę aditus rimari aut noſtris ſe latenter immergere: vt ab omnibus qui aderant noſceretur, dei pñtia populo ſuo audaciã tribuente: furorez demonis qui in illis prius debachat⁹ fuerat effugatum.

¶ Cap. xxiij. de cõſtructione templi Serapis & eius ſubuerſione & vnde habuit ortum illa ſuperſtitio.

Serapis apud Alexandriã templuz auditum quidẽ omnibus puto pleriſq; vero etiam notum. Locus eſt non natura ſed manu & conſtructione per centum aut eo amplius gradus in ſublime ſuſpenſus: quadratis & ingentibus ſpacijs omni ex parte diſtentus. Cuncta vero quo ad ſummũ pauimentorum euadatur opere fornicео conſtructa. Que immiſſis deſuper luminaribus et occultis aditibus inuicem in ſemet, diſtinctis vſum diuerſis miniſterijs et clandeſtinis officijs exhibebant. Jam vero in ſuperioribus: extrema totius ambitus ſpacia occupant exedre et paſtoforia: domuſq; in excelſum porrecte in quibus vel editui: vel ij quos appellabant id eſt qui ſe caſtificant commanere ſoliti erant. Porticus quoq; poſt hec omnem ambitum quadratis ordinib⁹ diſtincte intrinſecus circuibant in medio toti⁹ ſpacij edes erat; precioſis edita columnis: et marmoris ſaxo extrinſecus ample magnificeq; conſtructa. Jn hac ſimulachrum ſerapis ita erat vaſtum: vt dextera vnum parietem alterum Leua perſtringeret. Quod monſtrum ex omnibus generibus metallorum lignorumq; compoſitum ferebatur. Interiores delubri parietes Laminis primo aureis veſtiti. Super has argenteis ad poſtremum ereis habebantur que munimẽto precioſioribus metallis forent. Erat etiã quedã ad ſtuporem admirationemq; videntiũ: dolis et arte cõpoſita feneſtra perexigua ab ortu ſolis ita aptata vt die qua inſtitutum fuerat: ſimulachrũ ſolis ad ſerapẽ ſalutandũ introferri: diligẽter templi foribus obſeratis ingrediente ſimulachro radius ſolis per eandem feneſtram rect⁹ os & labra ſerapis illuſtraret: ita vt inſpectante populo: oſculo ſalutat⁹ Serapis videretur a ſole. Erat & aliud fraudis genus hmõi. Natura lapis magnes hui⁹ virtutis eſſe perhibetur: vt ad ſe rapiat: et attrahat ferrum. Signuz ſolis ad hoc ipſum ex ferro ſubtiliſſimo manu artificis fuerat fabricatuz: vt lapis (cuius naturam ferrum ad te trahere diximus) deſup in laquearibus fixus: cũ temperate ſub ipſo ad librã fuiſſet poſituz ſimulachrũ: vi naturali ad ſe raperet ferruz: aſſurrexiſſe paululum ſimulachrum et in aere pẽdere videretur. Et ne hoc lapſu propero proderet: miniſtri falſatie: ſurrexit (aiebant) ſol: vt vale dicens Serapi, diſcedat ad propria. Sed & multa alia decipiẽdi cauſa a veteribus in loco fuerant conſtructa que nunc longum eſt enumerare p ſingula. Verũ (vt dicere ceperamus) reſcripto recitato: parati q̃dẽ noſtro populi ad ſubuertendũ erroris auctorẽ. perſuaſio tamen quedam ab ipſis gentilibus fuerat diſperſa: q; ſi hũana man⁹ ſimulachrum illud contigiſſet terra dehiſcens ilico ſolueretur in chaos: celumq; repẽte pceps. Que res paululũ ſtuporem quẽdam populis dabat. Cum ecce vnus ex militibus fide quam armis magis munitus: correptaz bipennẽ inſurgẽs omni niſu maxille veteratoris illidit. Clamor attollitur vtrorumq; populorũ: neq; tamen aut celũ ruit aut terra deſcendit. Jnde iterũ atq; iterum repetens putris ligni fumoſum genium cedit. Quodq; deiectum igni adhibito tam fa

hui⁹ ſimilia chri. euertio.

Tãgit in hy. tri. lib. ix. cap. xxvij. & princi.

cile ꝙ lignum aridū conflagrauit. Poſt hec reuulſum ceruicibus ⁊ depreſſum modo trahitur caput. Tum pedes aliaꝗ membra ceſa ſecuribus ⁊ rapta funibus diſtrahuntur: ac per ſingula loca membratim in conſpectu cultricis Alexandrie: ſenex veternoſus exuritur. Ad vltimū truncus qui ſuperfuerat in amphiteatro cōcrematur. Uaneꝗ ſuperſtitiones ⁊ erroris antiqui ac ſerapis hic finis fuit. De cuius origine diuerſa fertur opinio paganorum. Alij iouem putāt cuius capiti modius ſuperpoſitus vel quia cum menſura modoꝗ cuncta indicet moderari: vel vitam mortalib⁹ frugum largitate preberi. Alij virtutē Nili fluminis: cuius egyptus opibus ⁊ fecūditate paſcatur. Quidam in honorem noſtri ioſeph formatum perhibent ſimulachrum ob dimenſionem frumenti qua famis tēpore ſubuenit egyptijs. Alij repertum in hyſtorijs grecorum veteribus ferunt apim quendā patrē familias: ſeu regem in egypto mēphis poſitum cum famis tempore frumenta apud alexandriam defeciſſent. ex ꝓprio affatim ciuibus alimenta prebuiſſe. Quo defuncto in honorē eius inſtituerunt apud memphis templū in quo bos quaſi inditium optimi agricole nutritur: habēs quedam colorꝯ inſignia qui ex nomīe eius apis appelletur. Soron vero id eſt ſepulchrum in quo corpus eius inerat: alexandriam deduxerunt: ⁊ ſoron apis primo: ex compoſitione Sorapin. Poſt vero per corruptionē Serapin nominatum. Quid verum ſit aut nihil omnino de his deus viderit. Sed ad inceptum redeamus.

¶ Cap. xxiiij. de fraudibus paganorū ꝗ̄ in illo tēplo deleſte ſunt quapropter ꝗ̄ plurimi vere religionis cultum amplexi ſunt.

Poſt hec capite ipſo ydolatrie deiecto: ſtudijs vigilantiſſimi ſacerdotis: quecunꝗ fuerant ꝑ totam alexandriam portenta potiuſꝗ ſimulachra pari exitu ⁊ ſimili dedecore publicantur. Horret animus dicere ꝗ̄ miſeris mortalibus laquei a demonibus ꝑparati ſunt. Que funera: que ſcelera in illis que dicebantur abdita tegebantur. Quot ibi infantum capita deſecta in auratis labris inuenta ſunt: quot miſerorum cruciabiles mortes depicte. Que cum proderentur in lucem ac ſub auras prolata ferrentur: licet cōfuſione ipſa gentiles et pudore diffugerent tñ ſi quis adeſſe potuit mirabatur tot ſeculis ſe illis tam nefarijs ⁊ tā pudendis fraudibus irretitum. Unde et plurimi ex his condemnato errore ⁊ ſcelere deprehenſo: fidem chriſti et cultum vere religionis amplexi ſunt. Nā vt omittam cetera flagitia: que in alijs locis vi necatis paruulis: deſpicatiſꝗ ob fibrarum inſpectionem virginibus gerebātur vnum ſolum modo quod in templo ſaturni geri ad omnium venit cōſcientiam memorabo. Ex quo etiam cetera que omiſimus perpendant.

¶ Capitulum. xxv. Quomodo detecta eſt fraus cuiuſdam ſacerdotis ſaturni qui tyrannus dicebatur qui arte callida adulterium in templo cum mulieribus Alexandrie committebat.

Sacerdos erat apud eos ſaturni Tyrannus nomine. Hic quaſi ex reſponſo numinis, adorantib⁹ in templo nobilib⁹ quibuſꝗ ⁊ primarijs viris quorum ſibi matrone ad libidinem placuiſſent, dicebat: Saturnum precepiſſe: vt vxor ſua pernoctaret in tēplo. Tuꝫ is qui audierat: gaudēs ꝙ vxor ſua dignatione numinis vocaretur, exornatā compti⁹ inſuper ⁊ donarijs onuſtā ne vacua ſcꝫ repudiaret cōiugē mittebat ad tēplū. In cōſpectu oīꝫ cōcluſa intrinſec⁹ matrona tyrānus ianuis clauſis ⁊ tradit clauib⁹ diſcedebat. Deide facto ſilētio: ꝑ occultos ⁊ ſubterraneos aditus intra ipſum Saturni ſimulachrum patulis irrepebat cauer-

nis. Erat aūt ſimulachrum illud a ter=
go exeſuz: et parieti diligenter annexū:
ardentibuſq; intra edem luminibus in
tente ſupplicantiq; mulieri vocez ſubi=
to per ſimulachrum eris concaui ꝑfere
bat: ita vt pauore et gaudio infelix mulier
trepidaret: qd dignam ſe tanti numi=
nis putaret alloquio. Poſtea ꝙ vero ſq̄
libitum fuerat vel ad conſternationem
maiorem: vel ad libidinis incitamentū
diſſeruiſſet numē impurum, arte quadā
lineolis obductis repente lumina exti=
guebantur vniuerſa. Tum deſcendens
obſtupefacte et conſternate muliercule
adulterij fucum profanis cōmentatiōi=
bus interebat. Hec cū per oēs miſeroꝝ
matronas multo iam tpe gereretur: acci=
dit quandam pudice mentis feminam
horruiſſe facinus: et attentius deſignā
tem cognouiſſe vocem Tyranni. ac do=
mum regreſſaz: viro de fraude ſceleris
indicaſſe. Ille de iniuria coniugis immo
potius ſua ardentius inflammat⁹ inſcri
ptum Tyrannum ad tormēta deducit.
Quo cōuicto atq; confeſſo ceteriſq; frau
dibus reuelatis pudor oēs: et dedec⁹ pa
ganoruz peruaſerat domos: adulteris
matribus: incertis patrib⁹ liberis ſpu=
rijs deprehenſis. Quibus diuulgatis et
proditis raptim cum ſimulachris, et edi
bus excidebantur et crimina.

Cap. xxvj. de initio ſimulachri cano=
pi apud egyptum et eius deſtructione
per theophilum facta.

Am vero ca no pi quis enumeraret ſuperſtitio
ſa flagitia vbi pretextu ſa
cerdotalium litterarum:
(ita etenī appellant antiquas Egypti=
orum lr̄as) magice artis erat pene pu=
blica ſchola. Quem locum velut fontez
quēdā atq; originem demonum intan=
tum venerabātur pagani vt multo ibi
maior celebritas ꝙ apud alexandriam
haberetur. Sed de huius quoq; mōſtri
errore cuiuſmodi originem tradāt ab=
ſurdum non erit paucis exponere. Fe=
runt aliquando Caldeos ignem deum
ſuū circumferentes cum omnium pui=
ciarum deis habuiſſe conflictum. Quo
ſcilicet qui viciſſet: hic eſſe deus ab om
nibus crederetur. Reliquarum prouin
ciarum dij eris aut auri argentiue aut
ligni vel lapidis: vel ex quacunq; mate
ria conſtabant que per ignem procul du
bio corrūperet. Ex quo fiebat vt ignis
locis omnibus obtineret. Hec cum au=
diſſet Canopi ſacerdos callidum quiddaz
excogitauit. idrie fieri ſolent in egypti
partibus fictiles: vndiq; crebris et mi=
nutis admodum foraminibus patule:
quibus turbida aqua deſudans defe=
catior ac purior redditur. Harum ille
vnam cera foraminib⁹ obturatis deſu
per etiam varijs coloribus pictā aqua
repletam ſtatuit vt deum. Et exciſuz ve
teris ſimulachri: quod menelai guber=
natoris ferebatur: caput deſuper poſi=
tum diligēter aptauit. Aſſunt poſt hec
caldei. Igitur in conflictum circa idriaz
ignis accenditur, cera qua foramia fue
rant obturata reſoluitur: ſudante idria
ignis extinguitur. Sacerdotis fraude
Canopus Caldeorum victor oſtendit.
Unde ipſum Canopi ſimulachrum pe=
dibus perexiguis attracto collo et qua
ſi ſugillato: ventre tumido in modum
idrie cum dorſo equaliter tereti formatū.
et ex hac perſuaſione: velut deus victor
omniū colebatur. Sed profecerint hec
fortaſſe aliquando Caldeis. Nunc ve=
ro aduentante ſacerdote dei Theophi
lo: nullus profuit ſudor nec ceris fraus
obtecta ſubuenit. Uaſtata ſunt omnia
atq; ad ſolum deducta.

Capitulum. xxvij. de eccleſijs et mar
tyrijs que in ydolorum locis conſtructe
ſunt.

Ed nihil ge ſtuz
eſt quod in ſqualorem
verteret locum flagi=
tiorum. Cauerne ac ve
ternoſa buſta: deiecta
ſunt. et veri dei templa
eccleſieq; conſtructe. Nam et in Sera=
pis ſepulchro prophanis edibus com=
planatis ex vno latere martyrium: ex
altero conſurgit eccleſia. Occaſio autē
martyrij conſtruendi: vnde data ſit, di=
gnum arbitror memorare.

¶ Capitulum. xxviij. de ſepulchro Johannis violato ⁊ reliqꝫ eius apud Alexandriã p atha naſiũ ſub cauato pariete ſacra rij conſeruatis.

Juliani tẽ poribus velut rela xatis frenis: effer buit in oẽm ſeuitiã feritas paganorum. Ex quo ac cidit vt apud Sebaſtem Pale ſtine vrbem: ſepulchrum Johã nis baptiſte mente rabida ⁊ fu neſtis manibus inuaderẽt: oſſa diſpergerent: atqꝫ ea rurſuz col lecta igni cremarent: et ſanctos cyneres pulueri immixtos per agros ⁊ rura diſpergerent. Sed dei prouidentia factuz eſt: quoſ dam de hyeroſolymis ex mona ſterio philippi hominis dei ora tionis illud cauſa per idem tp̃s veniſſe. Qui cum tantum nefas humanis quidez manibus: ſed ferina mente fieri viderent mo ri gratius habentes ꝙ huiuſce modi piaculo funeſtari: iter eos ꝗ oſſa ad exurẽduz legebãt mix ti: diligẽtius inquantum res pa tiebatur ac religioſius congre gantes: furtiz ſe vel ſtupentibꝰ vel inſanientibus ſubtraxere: et ad religioſum patrez philippũ venerandas reliquias pertule re. Ille ſupra ſe ducens tantum

Idez i hy. tri. lib. vj. capit. xv. b.

theſaurum proprijs ſeruare vi gilijs: ad pontificem maximum tunc Athanaſium hoſtie imma culate reliquias per Julianum dyaconũ ſuũ poſt etiã paleſtine vrbis ep̃z mittit. quas ille ſuſce ptas paucis arbitris ſub caua to ſacrarij pariete incluſas: pro phetico ſpũ profuturas gñatiõi poſtere conſeruauit. Quibꝰ tũc deiectis ⁊ proſtratis ydolatrie ve ſtigijs in edibus quondam ꝓfa nis aurea tecta cõſurgerent. Sz poſt occaſum ſerapis qui nũ ꝙ vixerat: que iam alterius de monis ſtare delubra potuerunt Parum dixeriz: ſi omnes ꝗ erãt Alexandrie per ſingulas pene columnas cuiuſcunqꝫ demonis edicule inſulte ceciderunt. Sz per cũctas egypti vrbes per ca ſtella per vicos: per omne rus: p ripas fluminis: per heremum quoqꝫ ſi qua fana ſeu potiꝰ bu ſta reperiri potuerunt inſtantia vniuſcuiuſqꝫ epiſcopi: obruta ⁊ ad ſolum deducta ſunt: ita vt rus denuo culture redderetur: quod iniuſte fuerat demonibꝰ deputatum.

¶ Capitulum. xxix. de thoraci bus ſerapis apud alexandriaz abraſis et ſigno crucis domini ce loco eorum reddito propter cuius ſigni admirationez multi conuertebantur ad fidem.

Sed et il lud apud Alexã driam geſtuz eſt qð etiam thora ces ſerapis qui p ſingulas ꝗſqꝫ domos in parietibꝰ in igreſſibꝰ ⁊ poſtibꝰ ẽt: ac feneſtris erãt ita abſciſi ſunt oẽs ⁊ abraſi vt ne ve ſtigiũ quidẽ vſꝙ vel nois appel latio aut ipiꝰ aut cuiuſlibet alte rius demonis remaneret. Sz p his crucis dñice ſignuz vnuſqſqꝫ in poſtibus: in ingreſſibꝰ in fene ſtris: in parietibus colũniſqꝫ depi geret. Quod cum factũ hi ꝗ ſup fuerant ex paganis viderant in recordationẽ rei magne ex tra ditione ſibimet antiqtus cõmen date veniſſe phibẽtur. Signum hoc nr̃m dñice crucis inter illas quas dicunt hieraticas id eſt ſacerdotales litras habere e gyptij dñi velut vnum ex cete ris litterarum que apud illos ſunt elementis. Cuiꝰ littere ſeu vocem hanc eſſe aſſerunt interp̃ta tionem. Uita ventura. Dicebãt ergo hi ꝗ tunc admiratione rex

De hic etiã in hyſto. tri. li. ix. ca. xxix.

geſtarum conuertebantur ad fi
dem:ita ſibi ab ātiquis traditū
qđ hec q̄ nunc coluntur tandiu
ſtarent quandiu viderent ſignū
iſtud veniſſe in quo eſſet vita.
Unde accidit. vt magis hi qui
erant ex ſacerdotibus vel mini-
ſtris templorum ad fidem con-
uerterentur q̄ illi quos errorū
preſtigia et deceptionuȝ machi
ne delectabant.

¶Capitulū.xxx:quomodo ma
ior fuit inundatio nili poſt ſera
pis ſubuerſionem q̄ an̄ vt oſtē
deret de⁹ non ſerapi ſȝ ſe q̄ aq̄s
fluminis iubebat excreſcere.

Sane quoniam moris erat i
Egypto vt mēſura
aſcendentis Nili
fluminis ad templum Serapis
deferretur velut ad incrementi
aquaruȝ et inundationis aucto
reȝ. Subuerſo eius ſimulachro
ignicq; conſumpto omnes ſimul
negabant ſerapim iniurie me-
morem aquas vltra ⁊ affluētiā
De hiſ aliqđ i hyſto. tri. li. ij c. lviij. k
ſolitam largituruȝ. Sed vt oſtē
deret deus non Serapiȝ q̄ mul
to erat Nilo poſterior:ſed ſe eſ-
ſe qui aquas fluminis tēporib⁹
ſuis iuberet excreſcere tanta ex
eo ⁊ deinceps fuit inundatio q̄
ta fuiſſe prius etas nulla memi
nerat. Et ideo vlna ipſa id eſt
aque menſura quā poechinivo
cant ad aquarum dn̄m in eccl'ia
cepta deferri. Sed vbi hec ge-
ſta religioſo principi nunciata
ſunt extentis ad celum palmis
cum ingenti fertur exultatione
dixiſſe. gratias tibi xp̄e q̄ abſq;
vrbis illi⁹ magna pernicie tam
vetuſtus error extinctus eſt.

¶Cap̄m.xxxi. de valentiano iu
niore qui laqueo vitā finiuit:

Interea valentinianus in occiduis partibus
ais ꝯtuȝ etas patiebatur ardē
tibus rempublicaȝ gerens cau-
ſis etiam nunc latentibus laq̄o
vitam finiuit. Sed hoc quidam
dolo ducis ſui Arbogaſtis fa-
ctum confirmabant. Idq; q̄ ma
xime publica tenebat opinio.
Alij a commiſſo quidem ſcelere
ducem alienum dicebant ſȝ cau
ſas preſtitiſſe quibus i hoc ado
leſcens animi indignatione co-
geretur:q̄ minus ei tanq̄ p eta
tem nonduȝ valido libera [illegible] in-
dulgeret imperia. Fuere tamen
nonnulli ſacerdotum qui pacis
ab eo qui poſt creatus eſt lega-
tione ſuſcepta immuneȝ eſſe du
cem a mortis ſcelere apđ Theo
doſium teſtarentur.

¶Capitulū.xxxij.q̄uo theodo-
ſius egreferens mortem valēti
niani arma ꝯ eugeniū corripit.

Sed ipſe nichilo ſegnius inflammat⁹ ſe ad vl-
tionem arma contra Eugeniuȝ
qui in loco defuncti ſubſtitutus
eſt corripit. Dei primo volunta
tem per Johannem monachuȝ
de quo ſupra memorauimus ſciſci
tatus. Tum ille qui primaȝ de
Maximo ei victoriam predixe-
rat incruentaȝ etiam hanc licet
nō abſq; plurima vtriuſq; ſan-
guinis inundatione promittit.

Iſt i e que ſe quunt vſq; ad finē libri tangūtur hyſto. tri. li. ix caplo. xlv.

¶Capitulum. xxxiij. de appa-
ratu belli ac victoria theodoſij
contra eugenium orationibus
magis q̄ virtute patrata.

Igitur preparat ad bellum nō tā armorum telorum q̄ ieiuniorū orationū q̄ ſubſi
dijs nec tam excubiarum vigi-
lijs q̄ obſecrationum per nocta
tione munitus. Circuibat cum
ſacerdotibus et populo omnia
orationum loca ante martyrum